„FEGYVERTELEN ÁLLTAK AZ AKNAMEZŐKÖN...”

Dokumentumok a munkaszolgálat történetéhez Magyarországon

II.

1942 május—1945 november

Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta:

KARSAI ELEK

Az előzetes szerkesztési munkálatokban résztvett: Benoschofsky Ilona
Archeográfiai segédszerkesztő: Kátai Lászlóné

A MAGYAR IZRAELITÁK ORSZÁGOS KÉPVISELETE KIADÁSA
BUDAPEST, 1962

Lektorok:
PAMLÉNYI ERVIN
és
TÓTH SÁNDOR
(Dokumentum-rész)

A borítólap
FEKETE GÉZA
munkája

A két munkaszolgálatost ábrázoló szobor
BARABÁS TIBOR
műve

Felelős kiadó: Sós Endre
Megjelent 5000 példányban. Terjedelem: 55 A5 ív + 60 oldal képmelléklet
Ez a könyv az MSZ 5601—59 sz. szabvány szerint készült
62-7538 Nyomdaipari Tanulóintézet — Felelős vezető: Tarjányi György

76.

1942 május 16—július 6

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 20. osztályának és elnöki osztályának, valamint a honvédelmi miniszternek állásfoglalása a „zsidóvonatkozású" tisztek szolgálati alkalmazása és nyugdíjazasa tárgyában

Pro domo:

A kb. 8b. osztály elhelyezés előtti láttamozásra megküldötte a 18 286. eln. 8b.—1942. számú ügyiratát, melynek pro domojában az alábbiak foglaltatnak:

„1. Az V. hdt. pság. jelenti, hogy Örley Zoltán alezredes Szegeden nemkívánatos zsidó társaságban mozog, ami a tiszti állás tekintélye szempontjából hátrányos és e ténykedés a polgári társadalomban nemkívánatos szóbeszéd tárgya lehet. Nevezett alezredest az V. hdt. területén más beosztásba áthelyezni — származására való tekintettel — nem tudja, s ezért kéri Örley alezredest egy a hdt. területén kívüleső állományhelyre mielőbb áthelyezni.

Az V. hdt. pság. korábbi felterjesztésében egy ízben már javaslatot tett Örley alez. áthelyezésére, mert származásából folyóan (zsidó származás) a hdt. pság.-on belül megfelelő beosztást adni nem tudott. Ugyanezen okból kérte Gerley János őrnagy áthelyezését is.

2. A VI. hdt. pság. ugyancsak javaslatot tett a zsidóvonatkozású tiszteknek a VI. hdt. területéről leendő áthelyezésére. A VI. hdt. pság. vonatkozó felterjesztése 7534. eln. 8b.—1940. szám alatt a HM. Elnöki osztálynak véleményadás céljából megküldetett."

Az osztály fentiekkel kapcsolatosan megállapítja, hogy zsidóvonatkozású tisztek mindaddig, amíg a honvédségben szolgálnak, csak nem védett beosztásban teljesíthetnek szolgálatot. Tapasztalatok alapján azonban még ezen nem védett szolg. állásokban is gyakran elkerülhetetlen, hogy oly ügykörökben ne működjenek, illetve helyettesítéseket lássanak el, ahol közreműködésük nemkívánatos.

A védett szolg. állások zöme a közp. szerveknél és magasabb parancsnokságoknál jelöltettek ki. Ebből folyóan kisebb helyőrségben elszigetelt beosztásban zsidóvonatkozású tisztek szolgálatot nem teljesíthetnek.

A zsidóvonatkozású tisztek fentiekből folyóan kevés kivétellel hdt. székhelyeken vannak beosztva, míg a tiszta keresztény származású tisztek egy része igen mostoha viszonyok között kis helyőrségekben teljesít szolgálatot. Zsidóvonatkozású tisztek ily körülmények között mintegy kiváltságos helyzetben vannak a keresztény származású tisztekkel szemben, ami a tisztikarban visszatetszést szül.

A honvédségben jelenleg 129 fő zsidóvonatkozású csapattiszt (rep. csapat kivételével) teljesít szolgálatot. Ezek rendfokozat szerinti megoszlása az alábbi:

alez.	34
őrgy.	23
szds.	56
fhdgy.	15
hdgy.	1
Összesen:	129

A hdt. pság.-ok felterjesztéséből kitűnik, hogy egyes zsidóvonatkozású tisztek további működése a magasabb pság.-nál nemkívánatos, más beosztásba pedig nem juthatnak. Miután nevezettek a szolgálat, a tiszti tekintély, a fegyelem stb. szempontjából nemkívánatos elemek, kérdés, mi történjék velük?

Amidőn a vezetőség amellett döntött, hogy a zsidóvonatkozású tisztek elvileg az alezredesi rendfokozatban kiszolgálhatnak, nem számíthatott a bekövetkezett helyzettel, hogy egyesek nem kívánt magatartást tanúsitsanak, nem volt ismeretes a számuk, a védett szolgálati állások kimondása következtében előállt, a fentiekben vázolt helyzet. Remélhető volt, hogy a zsidóvonatkozású tisztek a Vezetőség emberséges döntésével nem élnek vissza. Most, amikor már mutatkoznak a fentiektől eltérő jelenségek, új döntés lenne a kbt. Elnöki osztály részéről kikérendő.

Az osztály véleménye szerint minden zsidóvonatkozású tiszt, aki nem tanúsítja a kellő magatartást, szolgálatát nem látja el a megkövetelt ügybuzgalommal, zsidóvonatkozása a szolgálat ellátásában, felfogásában és magatartásában érezhető, az elöljáró parancsnokságának javaslatára rövidített eljárással a 93 508. eln. A.—1938. számú rendelet értelmében fogyatékba veendő. További áthelyezésekkel való próbálgatásoknak nem lehet helye, csak felesleges költséget jelent a kincstárnak.

Bár mind a 129 tisztnek fogyatékbavétele sem lenne különösképp érezhető, mert rendfokozati eloszlásuk olyan, hogy bárhol pótolhatók, mégis ma a háborús viszonyok mellett minden tisztre szükség lévén, akik megfelelnek, megtartani javasolja az osztály.

Jóváhagyó döntés esetén a hdt. pság.-ok a fentiek értelmében utasítandók lesznek konkrét javaslatuk megtételére.

További eljárásra az Elnöki oszt. ügykörszerűen hivatott, ezért

Lássa Kbt. Elnöki osztály:

szíves állásfoglalásra, illetve intézkedésre.

1942. V. 16. *(olvashatatlan aláírás)*

Az Elnöki osztály részéről:

Általánosan közismert tény, hogy a zsidóvonatkozású tisztektől (hasonlóállásúaktól) minden parancsnok szabadulni akar. Egyrészt azért, mert ma, amikor az egész magyar keresztény társadalom, átütve az 1939 : IV. tc.-et, a legintranzigensebb módon állást foglalt a nem tiszta keresztény származású egyénekkel szemben, egyenesen a honvédség tekintélyét és a honvédségbe vetett bizalmat sérti az, hogy még mindig szolgálnak a honvédségben olyan tisztek (hasonlóállásúak), akikben vagy feleségükben zsidó vér van, másrészt súlyos fegyelmi okokból, mert nemcsak a tisztikar, hanem az alárendelt legénység is nagyon jól tudja, hogy a tisztikar tagjai közül ki zsidóvonatkozású.

Az állandóan erősbödő antiszemita eszme, illetve mozgalom következtében már is mutatkoznak olyan jelenségek, hogy a zsidóvértől mentes tisztikar, illetve polgári társadalom a zsidóvonatkozású tisztektől, illetve azoktól, akiknek felesége ilyen, kezdi magát elkülöníteni, őket nyilvánosan is kerüli. Hogy ez a tiszti tekintélyt mily károsan érinti, illetve a jövőben érinteni fogja, azt bővebben kifejteni nem szükséges. Nem lehet arra hivatkozni, hogy egyesek pótolhatatlanok. Ha a zsidóvértől mentes tisztikart akarunk, akkor ezt a nehézséget vállalnunk kell és a kbt. 8. oszt. egészen biztosan talál megnyugtató megoldást annál is inkább, mert ha ezek a jelenleg pótolhatatlannak látszó zsidóvérű tisztek közül valaki meghal, jön helyébe más és minden megy tovább, tehát fennakadás nincsen.

Ezért az Elnöki osztály véleménye, illetve javaslata:

Mindazokat a tiszteket (hasonlóállásúakat), akik bár sem a saját személyükre, sem feleségükre nézve nem esnek az 1939:IV. tc., illetve nem fognak esni az 1941:XV. tc. hatálya alá, azonban akiknek vagy feleségüknek nagyszülőkig bezárólag akár csak egy felmenője is *zsidónak született,* amint elérik, illetve amennyiben már elérték a nyug. illetményre való jogosultságukat, *felülvizsgálat útján* fogyatékba kellene venni.

Azokat a fiatalabb korú tiszteket (hasonlóállásúakat) pedig, akik még nyug. illetményre való jogosultságukat nem érték el, annak eléréséig továbbra is tényleges szolgálatban meg kellene hagyni.

A felmerült kérdést *a HM. úrnak* döntés végett felterjesztjük.

1942. VI. 8. *(olvashatatlan aláírás)*

Egyelőre nem tartok intézkedést szükségesnek, legfeljebb a védett helyeken levőket illetőleg!

1942. VI. 8. *(olvashatatlan aláírás)*
VI. 9. *Littay*

A pro domo folytatása:

A HM. úr döntése:

Miután annak idején a vezetőségi értekezlet úgy határozott, hogy olyan egyének, akik maguk vagy akik felesége zsidóvonatkozású (az 1939:IV. tc. értelmében zsidónak nem tekinthető, azonban nagyszülőkig bezárólag akár csak egy felmenőjük is zsidónak született), elérhetik az alezredesi, illetve oly állománycsoportokban és tisztviselői szolgálati ágazatokban, ahol a legmagasabb rendfokozat az alezredesi, az őrnagyi rendfokozatot, ezért a HM. úr úgy határozott, hogy ezt a rendszert továbbra is fent kell tartani. Tehát azon a címen, hogy valaki vagy felesége zsidóvonatkozású, ellene kifogást emelni nem lehet és a védett helyek kivételével szolgálati beosztásukban meg kell hagyni. Azokat a zsidóvonatkozású egyéneket pedig, ha *teljes* nyugilletményre való jogosultságukat már elérték, fogyatékba kell venni. Azokat ellenben, akik a teljes nyugilletményre való jogosultságot még nem érték el, zsidóvonatkozásuk miatt fogyatékba venni nem lehet. Ha azonban magatartásuk, viselkedésük és szolgálatteljesítésük ellen alapos panaszok merülnének fel, illetve ha a katonai szellem, fegyelem és rend ellen vétenének, valamint bajtársaikra rossz befolyást gyakorolnának, róluk, az ellenük felmerült indokolt panaszok legrészletesebb kifejtése mellett, a HM. úrhoz jelentést kell tenni.

Bü. eljárás vagy hadbírói eljárás alatt állókkal szemben az „A—46." (Bü. Szab.), illetve a fennálló büntető rendelkezések szerint kell eljárni.

A HM. úr elrendelte, hogy az Elnökség a fentiek értelmében egy rendelettervezetet dolgozzon ki, amely rendeletet a HM. úr fog jóváhagyni, illetve kiadványozni.

Az Elnökség a HM. úr parancsának megfelelően a rendelet tervezetet 34 440. eln. oszt.—1942. szám alatt ki fogja dolgozni és azt jóváhagyás előtt meg fogja küldeni a II. Csop. főn. úrnak.

1942. VI. 11. *(olvashatatlan aláírás)*

Fentiek egyelőre tudomásul szolgálnak. Ha a rendelet megjelenik, intézkedni kell Tátrafy István alez. fogyatékbavételére, mert megnevezett f. évben 40 beszámítható szolgálati idővel eléri teljes nyugdíjilletményre való jogosultságát.

nemes Szentoléry Rikárd alez. bár a rangban idősebb, de mivel Ludovika Akadémiát végzett, tényleges szolgálati ideje kevesebb és ezért teljes nyugilletményre való jogosultságát csak 1943-ban éri el.

Ezekre való tekintettel egyelőre *hi.* jelzéssel:

It.
Bp., 1942. VII. 4.
Olvashatatlan aláírás
K. VII. 6. *Olvashatatlan aláírás*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 20.—1942—3—114 235.

77.

1942 május 16

A Honvédelmi Minisztérium rendelete a származás-igazolások meggyorsításáról, a kiadott rendelkezések szigorú megtartásáról, a származás feltüntetéséről

M. kir. honvédelmi miniszter

27 500. szám. Elnöki oszt.—1942.

A HM. Elnöki osztálynál a származás elbírálással kapcsolatban az ügydarabok tömege fekszik. Zöme olyan, amelyeknek elintézésére a 47 988. Elnsg.—A.—1939. sz. HM. rendelettel[1] kiadott „Utasítás" (a következőkben „Ut"-tal rövidítve) III. Rész 5. pont (1) bekezdése alapján az igazoló bizottságot felállító pság., illetve a hdt. pság. döntése alapján az illetékes igazoló bizottságok lettek volna hivatva. Az ügydarabok ilyen nagy tömegű torlódásának természetes következménye, hogy a származások elbírálása csak nagy késedelemmel eszközölhető, amihez még hozzájárul az is, hogy alárendelt pság.-októl és alakulatoktól még ma is naponta átlag 45 ügy fut be.

Az ügyeknek az illetékes helyen való el nem intézésének egyik fő oka: az érvényben levő két alaprendeletnek: a 47 988. Elnsg.—A.—1939. sz. HM. rendelettel kiadott „Utasítás" és a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet[2] határozványainak kellő nem ismerete és ennek folytán a bizonytalanság az ügyek mikénti elintézésében. Ezért a származások elbírálásának ütemét meggyorsítandó és azok elbirálásának mikénti végrehajtása, illetve a nagyszülőkig bezárólag tiszta keresztény származás beigazolásához kötött egyéb fontos, az egyes személyek jövőjére nézve döntő kihatással járó rendelkezések mikénti alkalmazása, továbbá az egyes pság.-ok, alakulatok, intézetek, szervek stb. által a származás igazolása t.-ban eddig kiadott rendeletek határozványainak betartása körül észlelt rendellenességek kiküszöbölése érdekében az alábbiakat rendelem el:

---

[1] Lásd I. köt. 102—105. old.

[2] Sem ez a rendelet, sem a végrehajtásra kiadott „Utasítás" (Ut) eddig nem került elő.

I. Fejezet

1. Az igazolások lebonyolítására elsősorban az „Ut” II. Rész-ben megjelölt igazoló bizottságok, röviden: *illetékes* igazoló bizottságok, hivatottak.

Elvileg minden honvédegyén származását annak a pság.-nak, csapatnak, csapatrésznek, alakulatnak, központi hatóságok csop.-jainak, illetve osztályainak, továbbá intézetnek, szervnek, honv. hatóságnak stb.-nek igazoló bizottsága köteles elbírálni, amely pság.-hoz stb.-hez az illető szolgálata tekintetében, illetve, amely pság.-nak stb.-nek állományába (nyilvántartásába) tartozik.

Azokat az eseteket, amelyeknél a származáselbírálásra csak a HM. Elnöki oszt. illetékes, a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet III. Fej. 1. pontja tartalmazza. Ebből önként következik, hogy az előbb idézett rendeletben fel nem soroltak származásának elbírálását, akár megvannak az *összes* előírt okmányaik, akár nem, vagy ha házasságon kívüli születés esete forog fenn, illetve zsidónak tekintendők, az *illetékes* igazoló bizottságok *hivatottak* eszközölni.

2. Az egyes pság.-ok, alakulatok, közp. hatóságok osztályai stb. részéről folytatott az a gyakorlat, hogy olyan, nem a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet III. Fej. 1. pontjában felsorolt egyének családi okmányait, akiknél az egyes felmenők okmányai hiányoznak, avagy, akik maguk vagy szülőik házasságon kívül születtek, illetve talált gyermekek voltak, továbbá, akik zsidók vagy zsidóvonatkozásúak, hivatkozva az „Ut” III. Fejezet 5. pont (1) bekezdésére, az illető honvédegyén származásának elbírálása végett felterjesztik a HM. Elnökséghez, teljesen helytelen és az „Ut” III. Fej. 5. pontjának nagyon is téves értelmezésén alapszik. Ugyanis az említett pont határozványainak beható áttanulmányozása után kiviláglik, hogy itt nem okmányhiányokról, törvénytelen származási esetekről, zsidó és zsidóvonatkozásokról van szó, hanem kizárólag a felterjesztett *okmányok hiányosságairól* — azaz, mert felmerült az a gyanú, hogy azok hamisítottak, vagy azokban vakarások, más írással vagy tintával eszközölt bejegyzések fordulnak elő, vagy *előírt* okmányoktól eltérő okmányokat terjesztettek be stb. — van szó. De az ilyen okmányok is, az „Ut” III. Fej. 5. pont (2) bekezdése szerint, csak *különleges* esetekben terjesztendők fel, és akkor is csak *döntés* céljából, a HM. (Elnökség)-hez. Ezt a helytelen eljárást beszüntetem és mindazokat a származási ügyeket, amelyeket az egyes pság.-ok, alakulatok stb. az „Ut”

II. Rész határozványainak, illetve a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet III. Fej. 1. pontjának figyelmen kívül hagyása mellett, illetve az „Ut" III. Rész 5. pont (1) bekezdésének helytelen értelmezése folytán a HM. Elnöki oszt.-hoz terjesztették, az illetékes igazoló bizottság által való elbírálás céljából, vissza fogom adni.

3. A legtöbb helyen eddig akképp jártak el, hogy amint az első igazolásokat lebonyolították, az igazoló bizottságokat egyszerűen feloszlatták, és ha most szükséges valakinek a származását elbírálni, jelentik, hogy igazoló bizottságuk nincsen, és az ügyet, legtöbbször helytelenül hivatkozva az „Ut" III. Rész 5. pont (1) bekezdésére, egyszerűen felterjesztik a HM. Elnöki oszt.-hoz. Az „Ut" II. Részében felsorolt igazoló bizottságoknak minden pság.-nál, alakulatnál, intézetnél, honv. kieg. pság.-oknál és kirendeltségeknél stb. szervnél, a közp. hatóságok osztályainál stb.-nél *meg kell lenniök* — még akkor is, ha tennivalójuk nincsen —, hogy adott esetben a felmerülő származási elbírálásokat elvégezhessék. Éppen úgy, mint az egyes pság.-ok, alakulatok stb. büv.-ainak, akár van valamely bü., akár nincsen.

Felhívom a figyelmet arra, hogy az igazoló bizottságokban csak olyanok működhetnek, akik keresztény származásukat — ha nősök, úgy feleségük származását is — nagyszülőkig bezárólag, minden kétséget kizáróan beigazolták. [„Ut" III. Rész 3. pont (2) bek.]

Elrendelem, hogy minden igazoló bizottsági tagnak póttagja is legyen.

4. Az igazoló bizottságok tagjainak a származások elbírálásához szükséges rendeletek határozványait a *legrészletesebben kell ismerniök.*

Az igazoló bizottságot felállító elöljáró pk.-nak, vezetőnek, főnöknek stb.-nek erről meg kell győződnie, tehát a rendeleteket nagy általánosságban neki is ismernie kell, mert jóllehet a származás elbírálásával kapcsolatosan hozott határozatért az igazoló bizottság felelős, mégis a bizottság helyes és a fennálló rendeleteknek megfelelő működéséért a bizottságot felállító pk.-ot, főnököt, vezetőt stb.-t terheli a felelősség.

A jövőben az igazoló bizottságok helytelen határozathozataláért és a fennálló rendeletek figyelmen kívül hagyásáért nemcsak azok tagjait, hanem az igazoló bizottságot felállító pk.-ot, vezetőt, főnököt stb.-t is felelősségre fogom vonni.

II. Fejezet

1. A származások elbírálásánál *szigorúan betű szerint* be kell tartani az eddig kiadott rendelkezéseket, és különösen az alábbiakra hívom fel a figyelmet:

2. Házasságon kívüli születés esetén a természetes apa személyét csakis a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet I. Fejezet 1. pont *a)* alpontjában felsorolt okmányokkal, illetve esetekben lehet *igazolni.* Más okmányokkal, nyilatkozatokkal, fényképekkel stb.-vel (lásd: 18 068. Elnöki oszt.—1940. sz. rendeletemet) a természetes apa személyének *valószínűsítése* teljesen ki van zárva.

Aki az előbb említett módon a házasságon kívül születést *beigazolni* nem tudja, annak származási táblázatában a házasságon kívül született vagy talált gyermeknek tekintendő személy *neve mellé* pirossal be kell írni, hogy „házasságon kívül született”, illetve, hogy „talált gyermek”.

Az ily egyének származási táblázatának záradékolására és a származási igazolvány szövegére vonatkozólag helyes tájékoztatást nyújt a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelettel kiadott, ábrákkal ellátott melléklet.

3. A származás igazolásához *előírt* okmányok alatt

a) 1895. október 1. előtti születéseknél az illető felekezet lelkésze által kiállított keresztlevelet (születési bizonyítványt vagy születési anyakönyvi kivonatot),

1895. október 1. utáni születéseknél csakis az *állami* anyakönyvvezető által kiállított „Születési anyakönyvi kivonat”-ot,

b) 1895. október 1. előtti házasságkötéseknél a lelkész által kiállított házasságlevelet (esketési bizonyítványt, házassági anyakönyvi kivonatot),

1895. október 1. utáni házasságkötéseknél csakis az *állami* anyakönyvvezető által kiállított „Házassági anyakönyvi kivonat”-ot kell érteni.

4. *Halotti levél, halotti anyakönyvi kivonat* csak azt bizonyítja, hogy az illető elhalt egyén mikor, hol hunyt el, és hogy *elhunytakor* milyen vallású volt. Tehát semmiképpen sem igazolja azt, hogy az illető *milyen felekezet tagjaként született* és így a hiányzó keresztlevél (születési anyakönyvi kivonat) pótlására tekintetbe egyáltalában *nem* jöhet.

5. Ugyancsak semmiképpen sem bizonyítja keresztlevél hiányában a keresztény származást a házasságlevél vagy házassági anyakönyvi kivonat, hanem csak azt, hogy az illetők a házasság *megkötésekor* milyen vallás felekezetéhez tartoztak.

6. Az *előírt* okmányok közül el lehet tekinteni:

a) a szülők vagy nagyszülők házassági anyakönyvi kivonatától, ha az összes többi felmenők keresztlevelei rendelkezésre állanak, és ha azok adataiból a keresztény származás *minden kétséget kizáró módon* megállapítható;

b) valamely nagyszülő keresztlevelétől abban az esetben, ha az illető nagyszülő szülőinek (tehát az elbírálandó dédszülőinek) a házassági anyakönyvi kivonata vagy *mindkét* dédszülő keresztlevele áll rendelkezésre, és ha a keresztlevéllel nem igazolt nagyszülő házassági anyakönyvi kivonatából a nagyszülő szüleinek (az elbírálandó dédszüleinek) neve megállapítható. Ezeket az okmányokat úgy kell tekinteni, mint az illető nagyszülő keresztlevelét.

7. Az a körülmény, hogy valaki nemesi (grófi, bárói) származású vagy felmenői voltak azok, a keresztény származást illetően egyáltalában figyelembe nem vehetők, miután már a legrégibb időkben is akadtak olyan magyar nemesek stb., akik kikeresztelkedett zsidó nőt vettek feleségül és ezenkívül 1864—1918-ig 338 zsidó kapott magyar nemességet, vagy bárói rangemelést.

8. A származást a *rendelkezésre álló előírt,* illetve az 5. pont alatti pótokmányok által feltüntető *valóságos helyzetnek megfelelően* kell rögzíteni.

9. A keresztény származást, illetve azt, hogy valaki nemzsidónak született, az előírt okmányok hiányában *valószínűsíteni* megnyugtató módon csak a legritkább esetben lehet. Legjobb esetben csak azt lehet megállapítani, hogy az előírt okmányokkal nem igazolt személy (felmenő) *valószínűleg* nem született zsidónak.

Esetleg mégis lehetséges valószínűsítés alapját a családi név, a származási hely és a foglalkozás képezi.

Ami a családi neveket illeti, a következőket kell tudnunk:

a) Aránylag legmegbízhatóbban a szláv (tót, cseh, vend, szlovén, horvát, szerb, ruszin, ukrán, orosz, lengyel stb.) hangzású családi nevek, habár ezek között is akadnak olyanok, amelyet a zsidók is felvettek: Pl.: *Fialba* (viola), *Stiaszny* (boldog, Glückel), *Ruzicska* (rózsácska, Rösele), *Berkovics* (Ber fia), *Herskovics, Herzka* (Herz, Hirsch), *Ilkovics, Lebovics, Lefkovics, Markovics, Moskovics, Schmolka, Mozesko, Schlamovics, Welkovics, Blumovics, Wilcsek, Koralek, Krajcsik, Kudelka, Kucsera, Midlar, Robicsek, Bellák, Bledy, Czerny, Cservenka, Hatschek, Hazek, Medák, Pipke, Pisk, Piszk, Zelenka, Zelnik, Maszár, Weiszlovics, Dajkovics, Horkovics, Wottitz, Horovitz,* *Cwetkovics, Janovitz, Jelinek, Hoselitz, Levinszki, Ledofszki, Duschinszky, Galinszky, Lemberkovics, Prosznitz, Reinitz, Winternitz, Jakubovics, Mislivecz, Brunovszky, Pollák, Polákovics* stb.

b) A magyar családi nevek megbízhatósága szempontjából igen rosszul állunk. Alig van magyar családi név, a legpóriasabb családi névtől kezdve történelmi nagyjaink nevéig, amelyet a zsidók ki nem sajátítottak volna. E tekintetben nem lesz érdektelen a következő rövid történelmi összefoglalás:

Az Árpád-korban, 1050 körül élt egy *Jászkonti* nevű zsidó család. 1263-ból pedig egy vasmegyei *Farkas* nevű zsidó családot ismerünk. 1350-ben találunk egy *Hosszú* nevű zsidót. A középkorból való az *Oroszlán* és *Nyúl* zsidó családi név. A XVI. századból ismerjük a *Cseh, Jakab, Gazdag, Fekete, Kis* és *Nagy* családi nevű zsidókat, 1780-ból eredő zsidóösszeírási (conscripciós) íveken, amelyek a családi nevek fölvételére vonatkozó, II. József császár által kiadott rendelet végrehajtásának alapjául szolgáltak, egyes zsidóknál a következő családi neveket találjuk: *Bárány, Csonka, Horpács, Jónap, Kohányi, Kossuth, Kosztolányi, Lengyel, Lőrincz, Lukács, Mázos, Szarvas, Szabó, Varga.*

1788—1840-ig Magyarországon főképpen német családi nevek uralkodnak a zsidóknál. 1840-ben kezdik meg neveiket magyarosítani. A szabadságharc idején a zsidók százai német családi nevüket magyar családi névvel cserélik fel. Pl. a következőkkel: *Helfy, Zerfy, Rózsavölgyi, Kazinczi, Virághegyi, Szerelemfy, Érdi, Almásy, Jettelfy, Kormay, Őry, Meggyessy, Reményi, Radványi, Szálkay, Latzhegyi, Korányi, Szigetváry, Veszprémy, Lomniczi, Kőszeghy, Gerley, Udvardy, Tarcsay, Nyiry, Bátory, Rákóczy, Hunyady, Bocskay, Tarnay, Csáky, Kanisay, Rédey, Kuti, Lenkey, Apafi* stb., stb. családi nevekkel.

1849—1867-ig a zsidók névmagyarosítása szünetel, hogy 1867 után annál tömegesebben induljon meg.

c) Hazánkban, mint a megyei lajstromok mutatják, a XVI. században a vezetéknév használata kötelező volt, mindazonáltal a XVIII. század második felében nagy tömegekben bevándorolt zsidók, ragaszkodva hagyományaikhoz, magukat ennek alávetni nem akarták, és a legszigorúbb ellenőrzések mellett is ki tudták magukat ez alól vonni. Ezért II. József császár elrendelte, hogy egész birodalmában a zsidók *német* családi neveket kötelesek felvenni. Így 1780-ban a magyarországi zsidókat is súlyos pénzbírság vagy kitoloncoltatás terhe alatt kényszerítették *német* vezetéknevek felvételére. A névfelvétel úgy történt, hogy országos összeírás alapján erre kiküldött bizottságok elé idézték a zsidókat, ahol a zsidó szabadon választhatta a nevét, de igen sok esetben egyszerűen nevet adtak neki. Így keletkeztek a *Blutwurst, Hosenschlitz, Eselberg, Rothesel, Wetterdach, Rosenzweig, Rindfleisch, Pferdehuf, Feigelstock* stb., sőt még ennél furcsább családi nevek is.

A zsidók általi névválasztás, illetve a nekik kiutalt némethangzású nevek folytán azt mondhatjuk, hogy alig akad német családi név, a tipikus német árja *Bauer, Thaler, Huber* családi nevektől kezdve az exkluzív porosz nemesi osztály *Itzeblitz, Kőkeritz, Zettwitz, Pritwitz* családi nevekig, amit a zsidók fel nem vettek volna; természetesen közrejátszott sokszor az is, hogy a zsidó mennyit fizetett e névadó bizottságnak. Ezért némethangzású családi névről, akárcsak a magyarhangzású vezetéknévről, a származás valószínűségére következtetni alig lehet, hacsak nem igazolható be a származási (lakó) hely után az, hogy az okmányokkal nem igazolható felmenő: erdélyi szász, Délvidékre a törökök kiűzetése után Németországból bevándorolt, illetve letelepített, vagy a régi határvidéki közösségbe tartozó német, nyugat-magyarországi, ún. „Bohnenzüchter" (népiesen kiejtve „Poncichter"), vagy Pozsony-vidéki, ún. „Krachselhuber" (népiesen kiejtve „Kraxelhuber), vagy szepesi szász, ún. „Zipser" volt.

Azonban kizárólag zsidó eredetre vallanak a következő vezetéknevek: *Kohen, Cohen, Kohn, Cohn, Kahen, Cahen, Kahn, Cahn, Kahan, Kahana, Kahane, Kann, Kagan, Koigen, Cowen, Kohner, Cohner, Cowner,* továbbá a *Kohen Cedek* (igazságos pap) szavak kezdőbetűinek összevonásából keletkezett *Katz* vezetéknév, amely néha más német szóval, mint -mann, -stein, -feld, -bogen, is forr össze, amelyek mind az ősrégi zsidó „kohanita" családból való származásra mutatnak;

a *Kohlmann, Kolmann* a héber kahal (község) és a német Mann szóból tevődnek össze;

a *Löwy, Löwi, Léwy, Lewi, Lewinger, Löwinger, Löw, Löwison, Lewison,* továbbá a *Löwen* és más német szóból képzett családi nevek, mint *Lőwensohn, Lőwenthal, Lőwenfeld, Lőwenzeig, Lőwenfuss, Lőwenberg* stb.;

az „-eles" vagy magyarosan írva „-elesz" és „-ex" végzetű családi nevek, mint *Eskeles, Karpeles, Jeiteles, Abeles, Sprinzeles, Maiseley, Perles, Perlex* stb.

d) A zsidók foglalkozására és a keresztény vallásra való áttérést illetően rámutatok a következőkre:

Bizonyos foglalkozási ágakat a zsidók mindenkor űztek. Orvosokat, mérnököket, henteseket, mészárosokat, korcsmárosokat, szeszfőzőket, színészeket, kereskedőket, bankárokat, pékeket, festőket, gabonakereskedőket, lócsiszárokat például már a legrégibb kortól kezdve találunk. A legtöbb uralkodó orvosa zsidó volt.

Nemigen űztek a zsidók olyan foglalkozásokat, illetve nem töltöttek be olyan állásokat, természetesen csak 1867 előtt, amelyek nehéz fizikai, illetve testi munkával jártak. Mint pl.: juhász, pásztor, kondás, éjjeli őr, kocsis, béres, napszámos, földműves, zsellér és egyéb, ún. pórias foglalkozást. Megbízható magyar foglalkozás 1867-ig pl. az ispán, kasznár, állami, megyei, bánya és kamarai, illetve udvari tisztviselő.

Erre általános tájékozást adnak a következők:

Mária Terézia (1740—1780) rendezi a zsidók lakhatási jogát (eddig csak gettókban lakhattak). Horvát—Szlavonországban, Baranya, Heves vm.-ében, a bányavárosokban és sok szabad kir. városban tilos volt letelepedniök.

1741. évi 29. tc. eltiltja a zsidókat a borkereskedéstől.

II. József (1780—1790) a bányavárosok kivételével a szab. kir. városokban való lakást megengedte, megnyitotta előttük az egyetemeket (ez időtől kezdve vannak zsidó tanárok) és a céheket (ide azonban a céhek erős ellenállása folytán mégsem jutottak be), eltörölte az eddig a zsidókra kötelező megkülönböztető ruhajelet, megengedte a mezőgazdasági ingatlanok haszonbérbe vételét, lehetővé tette számukra a katonai pályát is.

1840. évi 39. tc. megengedi az egész országban való lakhatásukat, kivévén a bányavárosokat és azokat a helyeket, amelyekből a bányák és bányászati intézetek tekintetéből törvényes régi szokás mellett kizárva voltak. Állíthatnak gyárakat, kereskedést és mesterséget űzhetnek, ifjaikat taníttathatják, tudományokat és szép mesterségeket gyakorolhatják.

Birtokszerzést is biztosított volna részükre ez a törvény, ha ezt a király külön rendelettel meg nem tiltotta volna.

A szabadságharc törvényhozása 1849. július hó 28-án az ún. szegedi törvényben kimondta a zsidók *teljes* egyenjogúsítását. Ennek a törvénynek végrehajtására azonban a világosi események miatt sor nem került.

Az abszolutizmus (1849—1867) a zsidókat minden téren elnyomni, de legalább is erősen visszaszorítani igyekezett. Életbe léptette az 1848 előtti helyzetet, ami azt jelentette, hogy zsidó állami, megyei, udvari, kamarai, bányatisztviselő és közhivatalnok, vámszedő, vámbérlő nem lehetett, bizonyos ingatlanokat nem bérelhetett (pl. hegyalján szőlőt), nem volt szabad bányavárosban, koronai kincstári és közalapítványi uradalomban laknia.

1860-ban kelt udvari pátens azonban általános birtokképességben részesíti a zsidókat. Nagy zsidó birtokok ettől az időponttól keletkeznek.

1867. évi XVII. tc., az ún. emancipációs törvény, teljesen egyenjogúsítja a zsidókat, azaz megadja nekik mindazokat a polgári és politikai jogokat, amelyeket eddig csak az ország keresztény lakossága gyakorolhatott. Ettől az időponttól kezdődőleg nincsen olyan pálya és foglalkozás, ahová zsidók nem kerültek. 1868-ban már zsidó szolgabíró is van.

Csak a házassági jog terén maradt még meg a különbség a keresztény és a zsidó között, amennyiben zsidó kereszténynyel házasságot nem köthetett. De az 1894. évi XXXI. tc.-kel ezt is elérték.

Még hiányzott a zsidó vallás elismerése, de rövidesen ez is teljesült, amennyiben sok huzavona után a törvényhozás az 1895. évi XLII. tc.-kel a zsidó vallást törvényesen bevett vallásnak nyilvánította.

A zsidók tömeges kikeresztelkedése 1841-ben veszi kezdetét és azóta nincsen olyan keresztény hitfelekezet, amelyikbe a zsidók át nem tértek volna.

Mindezeket azért közlöm, hogy az igazoló bizottságok tagjait és az igazoló bizottságokat felállító elöljáró pság.-okat meggyőzzem arról, hogy a keresztény származás valószínűsítésénél nem lehetünk sohasem eléggé óvatosak és körültekintők.

III. Fejezet

1. A rendelkezésre álló előírt okmányok által beigazolt valóságos helyzetnek megfelelő származást mind a származási táblázaton, mind a származási igazolványban (a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet 18. oldalán kezdődő származási igazolvány minták szerinti bevezető szöveg „született” szava után) is *határozottan* fel kell tüntetni. E tekintetben szolgáljanak a következő példák:

a) N. N. apai nagyapja és anyai nagyanyja származását az előírt, illetve a megengedett pótokmányokkal *beigazolni* nem tudta és emellett házasságon kívül születés esete sem nála, sem valamelyik szülőinél nem forog fenn.

a—1. A származási táblázat záradékának szövege:

„Alulírott igazoló bizottság ....
megállapítja, hogy N. N. saját, szülői, apai nagyanyja és anyai

nagyapja keresztény származását az előírt okmányokkal beigazolta. Apai nagyapja és anyai nagyanyja származását beigazolni nem tudta, ezért *nagyszülőkig bezárólag való keresztény származása elbírálható nem volt.*"

a—2. A származási igazolvány szövege:

Az előbbi *a*—1. alpont szövegének a „saját, szülői" kezdődő szövege végig.

b) N. N. apja házasságon kívül született és emellett anyai nagyapjának keresztény származását az előírt okmányokkal beigazolni nem tudta.

b—1. A származási táblázat záradékának szövege:

„Alulírott igazoló bizottság .... megállapítja, hogy N. N. apja ismeretlen, saját anyja és anyai nagyanyja keresztény származását az előírt okmányokkal beigazolta. Anyai nagyapja származását beigazolni nem tudta, ezért *nagyszülőkig való keresztény származása elbírálható nem volt.*"

b—2. A származási igazolvány szövege:

Az előbbi *b*—1. alpont szövegének „apja ismeretlen" szavakkal kezdődő szövege végig.

c) N. N. apai nagyszülőinek származását az előírt okmányokkal beigazolni nem tudta. A szóbanforgó nagyszülők házassági anyakönyvi kivonatából kivehető (házasságot 1860-ban kötöttek), hogy az apai nagyapát Kerekes Péternek hívták, házasságralépésekor kondás volt, az apai nagyanyát pedig Pospischil Rozáliának hívták, aki házasságralépésekor cseléd volt. A házassági anyakönyvi kivonat szerint mindketten keresztények voltak. Itt megvan annak a lehetősége, hogy keresztény származásuk *megnyugtató módon valószínűsíthető,* éspedig mind a családi név, mind foglalkozásuk alapján.

c—1. A származási táblázat szövege:

„Alulírott igazoló bizottság .... megállapítja, hogy N. N. saját, szülői és anyai nagyszülői keresztény származását az előírt okmányokkal beigazolta. Apai nagyszülőinek származását az előírt okmányokkal igazolni ugyan nem tudta, azonban az összes ténykörülmények figyelembevétele mellett megnyugtató módon valószínű, hogy az előírt okmányokkal nem igazolt apai nagyszülői születésüktől fogva keresztények voltak. Ezért az igazoló bizottság kimondja, hogy N. N. *nagyszülőkig bezárólag tiszta keresztény származású.*"

c—2. A származási igazolvány szövege:

Az előbbi *c*—1. alpont szövegének a „saját, szülői" kezdetű szavaktól végig.

d) Az *a)* alpontban felhozott példa. Az apai nagyszülők házassági anyakönyvi kivonatából kitűnik, hogy az előírt okmányokkal nem igazolt apai nagyapát 1865-ben, házasságra lépésekor *Kalina*nak hívták (tipikus tót név) és ev. volt. Foglalkozása egyik okmányból sem vehető ki. Itt fennforog az az eset, hogy a szóban forgó apai nagyapa valószínűleg nem volt zsidó.

d—1. A származási táblázat záradéka:

„Alulírott igazoló bizottság .... megállapítja, hogy N. N. saját, szülői, apai nagyanyja és anyai nagyszülői keresztény származását az előírt okmányokkal beigazolta. Apai nagyapja keresztény származását beigazolni ugyan nem tudta, azonban az összes ténykörülmények figyelembevétele mellett nem forog fenn annak valószínűsége, hogy apai nagyapja zsidónak született volna."

d—2. A származási igazolvány szövege:

Az előbbi *d*—1. alpont szövegének a „saját, szülői" szavaktól kezdődő szövege végig.

2. A keresztény származás valószínűsítése vagy annak megállapítása, hogy az előírt okmányokkal nem igazolt felmenő (felmenők) valószínűleg nem született (születtek) zsidónak, csak magasabb elöljáró pság. döntése alapján történhetik meg.

A származás fenti módon való igazolása t.-ban — az alábbi 3. pontban felsoroltak kivételével — *döntésre hivatottak:*

a) a hdt. (ker.) pság.-ok, a légi- és folyamierők psága, a méneskar és a csendőrség felügyelője a nekik szervezetszerűen alárendelt alakulatok, intézetek, szervek stb. állományába tartozó honvéd egyéneket illetően;

b) a HM. és a Vkf. oszt. vezetők osztályuk állományába tartozó, továbbá azoknak a HM. és Vkf. közvetlen alakulatoknak, intézetnek, szerveknek stb. állományába tartozó honvédegyéneket illetően, amely HM. és Vkf. közvetlen alakulatok, intézetek, szervek stb. működését, szolgálatát irányítják, ellenőrzik stb.;

c) a testőrség és koronaőrség állományába tartozó honvédegyéneket illetően a testőrség és a koronaőrség pk-a;

d) parlamenti őrség állományába tartozókat illetően az I. hdt. parancsnoka.

Esetleg fel nem sorolt alakulatok stb. állományába tartozó honvédegyéneket illetően döntésre jogosult elöljáró t.-ban, amennyiben erre szükség lenne, külön intézkedem.

Döntést igénylő származási ügyeket az *a*—*d)* pontban meghatározott parancsnoksághoz stb.-hez *szolgálati úton* kell előterjeszteni. Olyan kivételes és különleges esetekben, melyekben az *a*—*d)* pontban megjelölt pság.-ok stb. döntést hozni nem tudnának, a származási ügyet, a döntést akadályozó indokok részletes kifejtése mellett, *közvetlenül hozzám* (HM. Elnöki oszt.-hoz) terjesszék fel.[1]

3. Hivatásos tényleges, továbbá hivatásos állományból származó ny. állományú és szolgálaton kívüli viszonybeli tiszteket (tisztviselőket) illetően, akik egy vagy több felmenőjük származását az előírt okmányokkal beigazolni nem tudták, azonban az illetékes igazoló bizottság megítélése szerint az előírt okmányokkal nem igazolt felmenő (felmenők) keresztény származása valószínűsíthetőnek látszik, avagy nem forog fenn annak valószínűsége, hogy az előírt okmánnyal nem igazolt felmenő (felmenők) zsidónak született (születtek), a származás mikénti igazolása tárgyában a HM. (Elnökség) döntését kell kikérni. E célból az illetékes igazoló bizottságot felállító pság. az elbírálandó egyén származási táblázatát és az összes rendelkezésre álló okmányokat a jelen rendeletemnek erre a pontjára való hivatkozással közvetlenül a HM. (Elnökséghez) terjeszti fel.

4. Házasságon kívül született személy anyjának keresztény származását *valószínűsíteni semmiképpen sem* lehet, hanem azt csakis keresztlevéllel (szül. anyakönyvi kivonattal) vagy az anya szülőinek keresztleveleivel, illetve házassági anyakönyvi kivonatával kell *igazolni* (lásd II. Fejezet 6*a* és 6*b* pontokat).

5. Az a körülmény, hogy az elbírálandó valamelyik nagyszülője született házasságon kívül, teljesen lényegtelen, fontos csak az, hogy ennek a házasságon kívül született nagyszülőnek, *születésétől kezdve* valamelyik keresztény hitfelekezet tagjának kell lennie.

6. Azoknak a *ht. legénységi állományú egyéneknek,* az igazoló bizottságok által a beigazolt valóságos helyzetnek megfelelően, *záradékolt* származási táblázatait (családi okmányaik nélkül),

a) akik saját (feleségük) és *mind a hat felmenőjük* származását az előírt okmányokkal *beigazolni nem tudták,*

b) akik maguk (feleségük) házasságon kívül születtek vagy talált gyermekek (lelencek) voltak, illetve akik maguk vagy feleségük ilyen szülőktől származnak, közvetlenül *fel kell terjeszteni* a HM. 8b. oszt.-hoz (Th.).

7. A nősülési engedély iránti kérelmekhez csatolni kell az ara családi okmányain kívül annak származási táblázatát is. Az ara származását azonban elbírálni nem kell, minthogy az ara még nem honvédegyén felesége.

---

[1] Ezt a bekezdést utólag iktatták be a szövegbe.

Itt felhívom újból nyomatékosan a figyelmet arra, hogy tiszt (tisztviselő) csak olyan személyt vehet el feleségül, aki mind a hat felmenőjéről az előírt okmányokkal beigazolja azt, hogy azok nemzsidónak születtek. Ebből következik, hogy tiszt (tisztviselő) olyan személyt, aki maga vagy valamelyik szülője házasságon kívül született, amennyiben a 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet I. Fejezet 1. pontjában felsorolt okmányok egyikével sem tudja a természetes apa személyét és annak az előírt okmányokkal való keresztény származását beigazolni, feleségül *nem* vehet el.

Ez az utóbbi korlátozás legénységi állományú egyénekre nem terjed ki.

Olyan nősülési kérelmeket, amelyek az ara származásával szemben támasztott követelményeknek nem felelnek meg, már a csapattestparancsnokságok utasítsák vissza.

IV. Fejezet

1. Hivatásos állományban való átvételt megelőző próbaszolgálatra törekvők csak az esetben bocsáthatók próbaszolgálatra (vezényelhetők tanf.-ra stb. kiképzésre), ha *előzőleg* az *előírt* okmányokkal beigazolják, hogy *mind a hat felmenőjük* (feleségük mind a hat felmenője) kereszténynek született. Ezeknél a származás *valószínűsítésének* helye nincs.

2. Ugyancsak *nem vehető fel* a katonai nevelő- és képzőintézetekbe olyan polg. pályázó, illetve az akadémiába olyan középiskolai nevelőintézeti növendék, aki mind a hat felmenőjének keresztény származását az előírt okmányokkal, illetve a jelen rendelet II. Fejezet 6. pontjának megfelelően beigazolni nem tudta.

Itt ugyancsak semmiféle valószínűsítésnek helye nincsen. Olyan pályázók kérvényeit, amelyekből kivehető, hogy egyik vagy másik felmenőjének származása az előírt okmánnyal igazolva nincsen, minden további nélkül vissza kell utasítani.

3. Az izraelita hitfelekezetből valamely keresztény hitfelekezetbe áttérés napjául azoknál a személyeknél, akiknek megkeresztelése nem az 1868:LIII. tc. 6. §-ában előírt jelentkezéssel egyidejűleg történt, az 1939:IV. tc. alkalmazása szempontjából nem a megkeresztelés, hanem az említett jelentkezés időpontját kell megállapítani, ha ezt az időpontot a 7720. Elnöki oszt.—1939. Me. sz. rendelet 1. §-ának harmadik bekezdésében előírt módon igazolják. Az idézett bekezdés szó szerint a következőket tartalmazza:

„Ha az anyakönyvi kivonatnak az áttérésre vonatkozó adataiból nem lehet megállapítani, hogy az áttérés valamely, az 1939 : IV. tc. alkalmazása szempontjából lényeges időpont előtt vagy az után történt-e, az áttérés napját (1868 : LIII. tc. 6. §) az 1868 : LIII. tc. 4. vagy 5. §-ában meghatározott bizonyítvánnyal és annak a lelkésznek a bizonyítványával kell igazolni, akinél az áttérés befejeztetett. Ilyen bizonyítványt csak abban az esetben lehet igazolásul elfogadni, ha abban bennfoglaltatik annak a tanúsítása is, hogy a bizonyítványt az áttérési szándék bejelentésének idejében készült anyakönyvi feljegyzés vagy más hivatalos egyházi nyilvántartás vagy irat alapján állították ki."

4. A származás igazolással kapcsolatos születési anyakönyvi kivonatoknak (keresztlevél, születési bizonyítvány) és házassági anyakönyvi kivonatnak (házasságlevél, esketési bizonyítvány) a vonatkozó anyakönyvi adataival *szó szerint* kell egyezniök. Ha tehát valaki olyan kivonatot terjeszt be, amelyre az van rávezetve, hogy *tartalmilag egyezik,* azt vissza kell utasítani.

5. A 12 220. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet III. Fejezet 5. pontja értelmében a származási igazolványt a férj és feleség részére együttesen kell kiállítani.

6. A nőtlenként igazoltak házasságkötése után a férj és feleség származásának együttes elbírálására vonatkozólag az 1941. évi 50. sz. H. K.-nyel kiadott és az A—7—3. Tiszti Minősítési Szabályzat 1. sz. mellékleténél őrzendő „Emlékeztető" 11. oldalán kezdődő és a 12. oldalán folytatódó negyedik bekezdés határozványai szerint kell eljárni.

7. A polgári életből a katonai nevelő- és képzőintézetekbe pályázók származását kérvényeiknek beérkezése után, a HM.-be való felterjesztés előtt, az illető intézet igazoló bizottsága tartozik, a fennálló rendeleteknek megfelelően, elbírálni.

A nagyszülőkig bezárólag összes felmenők adatait tartalmazó és a fennálló rendeleteknek megfelelően záradékolt származási táblázatokat, azoknál, akiket az intézetbe felvettek, az illetők anyakönyvi lapjánál kell megőrizni, azoknál pedig, akiket nem vettek fel, irattárba kell helyezni (a hozzátartozóknak kiadni tilos).

Az intézet pk.-a által két példányban kiállított származási igazolvány egyik példányát azoknál, akiket felvettek az anyakönyvi lapnál őrzött származási táblázathoz kell csatolni, a másik példányát ki kell adni a felvett növendék hozzátartozóinak, azoknál pedig, akiket nem vettek fel, mindkét példányt az irattárba kell helyezni (a hozzátartozóknak kiadni tilos).

A felvett növendék származási táblázatát és származási igazolványát egész katonai nevelése és képzése alatt az anyakönyvi lapnál kell megőrizni, kivéve azokat a származási táblázatokat, amelyeket a HM. 9. osztály magánál visszatart.

A növendéknek az intézetből való felavatása után a származási táblázatot és a származási igazolványt az osztályozási jegyzékkel meg kell küldeni ahhoz a csapattesthez stb.-hez, ahová az illető beosztást nyert. A csapattest stb. a származási táblázat baloldalára rávezeti az illető csap.-testének stb.-nek megjelölését, jobboldalára pedig rávezeti rendfokozatát és felterjeszti a HM.-be, ahhoz az oszt.-hoz, ahol az illető minősítvényének tisztázati példányát őrzik. A származási igazolványt egyelőre az osztályozási jegyzéknél hagyja és amikor róla minősítvényt szerkeszt, teszi át ebbe.

Hasonlóképpen kell eljárni a már intézetekben levő növendékek származási táblázatával és igazolványával is.

8. Azok a legénységi állományú egyének, akik maguk vagy feleségük házasságon kívül született vagy lelencek, illetve lelenc, továbbá akik, vagy feleségük ilyen szülőktől származnak, feltéve, hogy a többi felmenőik kereszténynek születtek, amennyiben bizonyos fegyvernemeket illetően külön rendelkezés nem áll fenn, elérhetik úgy most, mint a jövőben:

a) az alhadnagyi rendfokozatot,

b) vezényelhetők a tiszthelyettesi karba való felvételt célzó katonai és egyéb szakkiképzésre,

c) lehetnek tsz. és ht. tisztesek és tiszthelyettesek,

d) szolgálati beosztás (alkalmazás) tekintetében korlátozás alá nem esnek. Tehát reájuk nem kell alkalmazni a 44 710. Elnöki oszt.—1940. sz. HM. rendelet rendelkezéseit.

9. Azoknak a zsidó származású egyéneknek, akiknek az 1939 : IV. tc. 1. § harmadik bekezdés *a)* pontja értelmében volnának zsidónak nem tekintendők, be kell igazolniok azt, hogy szülői, illetve szülőjük, amennyiben pedig szülőik az 1848. évi december hó 31. napja után születtek, ezek zsidó felmenői az 1849. évi január hó 1. napja előtt Magyarország területén születtek. A zsidó egyházak rendszeres anyakönyveket csak 1851 után vezettek. Így tehát anyakönyvi kivonatok alapján a fenti körülményt igazolni nem tudják. Ennek igazolása csak a zsidó összeírások, ún. conscripciók alapján lehetséges. Tájékozásul közlöm a következőket: Az első összeírás 1787-ben történt, majd ezt követőleg, ha nem is az egész országra kiterjedően, de egyes városokban évenként voltak zsidó összeírások. Az utolsó országos zsidó összeírás az 1848. évben a 1261/B. sz. BM. rendeletre 1848. évi május—június hónapban történt. Ez az

országos összeírás is azonban a bekövetkezett események miatt nem terjed ki az összes vármegyékre.

Valamennyi zsidó összeírás olyan adatokat tartalmaz, amelyekből kivehető, hogy az illető zsidó felmenő magyarországi születésű, illetve bevándorolt egyén volt-e.

Tehát az 1848., illetve 1849. január 1. előtt született zsidó felmenő igazolására ezekből a zsidó összeírásokból készített kivonatok fogadhatók csak el.

Az összeírásokat két példányban vezették. Egy példány az illető városnál, illetve vm.-nél maradt, egy példányt pedig az Országos Levéltár őriz.

10. Igen sokan vannak olyanok, akiknek származását okmányhiányokkal bírálták el és csak kevesen akadtak eddig, akik jól felfogott érdekükben szükségesnek tartották a hiányzó okmányokat pótlólag beszerezni és felterjeszteni. Ezért elrendelem, hogy az elöljáró pk.-ok általánosan hirdessék ki, hogy mindazok a honvédegyének, akik származásuk elbírálásakor nem tudták mind a hat felmenőjüknek keresztény származását igazolni, a szükséges okmányokat pótlólag saját, jól felfogott érdekükben szerezzék be és[2] származásuk újbóli elbírálását kitöltött *új származási táblázatok, összes családi okmányaik,* valamint az első elbírálásukkor részükre *kiadott származási igazolvány* felterjesztése mellett mindenkori elöljáró pságuktól kérjék.

Az újbóli elbírálás után, az első ízbeni elbírálás eredményeként kiadott származási igazolványokat (az elbíráltnál levő igazolványt és minősítésében elfekvőt) be kell vonni, azokat meg kell semmisíteni és azokat új származási igazolványokkal kell pótolni. Helyesbíteni kell továbbá mindazokat a személyi okmányokat is, amelyekbe a származás első ízbeni elbírálásának megtörténtét, illetve eredményét előjegyezték.

Az újbóli elbírálás eredményeként záradékolt új származási táblázatokat kicserélés végett oda kell felterjeszteni, ahol az első ízbeni elbíráláskor záradékolt származási táblázatokat őrzik, azzal a kérelemmel (megkereséssel), hogy a régieket semmisítsék meg.

Továbbá értesíteni kell az újbóli elbírálás megtörténtéről azt a pság.-ot stb.-t, amely nevezettek származását első ízben bírálta el.

---

[2] E jeltől a bekezdés végéig írt szövegrészt utólag iktatták be a rendeletbe. Az eredeti szöveg így hangzott: „Összes felmenőjükre kiterjedő családi okmányokkal együtt újból és közvetlenül ide terjesszék fel, és származásuk újbóli elbírálását kérjék."

Olyan honvédegyének származásának újbóli elbírálására, akiket első ízben a HM. Elnöki osztály bírált el, kizárólag a HM. Elnöki osztály illetékes.

Nős egyéneket, az újbóli elbírálás esetében is feleségükkel együttesen kell elbírálni, még akkor is, ha első ízben elbíráláskor az egyik személy az összes előírt okmányok alapján bíráltatott el.

11. *Kapják:* A központi szervek a HM. 1. sz. elosztó szerint, a hdt. kötelékén kívüli pság.-ok és csapatok a HM. 2. sz. elosztó szerint, a hdt. kötelékén kívüli hatóságok és intézetek a HM. 3. sz. elosztó szerint, a testőrség, koronaőrség és O. V. Sz., továbbá az összes hdt. pság.-ok, a csendőrség és méneskar felügyelője annyi példányban, hogy a nekik alárendelt összes magasabb és csapattest pság.-ok, valamint állománytestek és utalt alakulatok 1—1 példánnyal elláthatók legyenek.

A miniszter helyett:
vitéz Littay s. k.
vezérezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1942. évi május hó 26-án.

Kovács ir. sgt.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. 1942—5011.

Az iratot a Vkf. eln. osztályán 1942. június 2-án iktatták.
Az iratra feljegyezték az üggyel kapcsolatos iratszámot: 5731/eln. 1. Vkf. 1942.

78.

1942 május 25—1945 augusztus

(1945 szeptember 3)

Radó László, Biró József és Brust György munkaszolgálatosok visszaemlékezése

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett Budapesten, 1945. szeptember 3-án, a „DEGOB”, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság központjában (Bethlen Gábor tér 2. szám).

Megjelennek:

Radó László. Szül.: 1915. VIII. 1. Szeged; fogl.: filmtechnikus; utolsó lakhelye: Bp. XIV., Nagy Lajos kir. út 140.

Biró József. Szül.: 1912. XI. 5. Budapest; fogl.: hegedűművész; utolsó lakhelye: Bp. V., Sallai Imre u. 27b.

Brust György. Szül.: 1913. I. 30. Budapest; fogl.: klarinétművész; utolsó lakhelye: Bp. VII., Rózsa u. 98., most uo.

Radó László: Szüleimet és saját magamat is keresetemből tartottam el. 1942. május 25-én bevonultam munkaszolgálatra Vácra, itt július 21-ig voltam. A kerettel itt még nem volt különösebb baj. Innen kivittek bennünket Kijevbe.

Kijevtől kezdve együtt voltunk mindhárman. Rögtön a megérkezésnél nagy verések voltak a tábori csendőrök részéről. Akinél cigarettát, élelmiszert találtak, nagyrészét elvették. A keret még itt sem volt kimondottan rossz, de annál több panaszunk volt a tábori csendőrökre. Folyton jöttek-mentek, nem tartózkodtak ott állandóan. Egy napig pihentünk, másnap megkezdődött a munka, éspedig csoportonként. Az egyik csoport a megszálló parancsnokságra takarítási munkára volt kivezényelve. A másik csoport különböző alakulatokhoz került, takarított, fát fűrészelt stb. A megszálló magyar parancsnokság valósággal a rémek háza volt; behívtak az őrszobára és ott kékrezöldre vertek. Századparancsnokunk Kropacsek (Keveházi) főhadnagy volt, az első verés után még kiállt mellénk, a megszálló parancsnokság legénységének verése ellen protestált, azonban semmit sem tudott elérni, a végén le is váltották. Körösztös őrnagy fent nevezett Radó Lászlót kiköttetett azért, mert hagymát ettem kenyérrel ebédre, ugyanis a zsoldon semmit sem volt szabad vásárolni. Két órára köttetett ki, leírhatatlan szidalmak kíséretében. Hoffmann, a 109/7 munkásszázad szolgálatvezető szakaszvezetője volt a kikötő.

Kijevben egy évig tartózkodtunk. Borzasztó életünk volt. Pl. egy bonozásért az egész századot véresre verték és egy hónapig büntető csuklógyakorlatokat végeztetett velünk kesztyű nélkül. A keret rémesen viselkedett: Varró, Murányi, Magyar, Veres, a századparancsnok Kardos hadnagy, később Jónucz zászlós (apjának az Apponyi téren van borbélyüzlete) mind egy-egy kiképzett gyilkos, a legborzasztóbb kegyetlenkedéseket űzték, kínoztak, az ételt is ellopták, elvonták, a nőknek osztották szét, így a század kondíciója csakhamar teljesen leromlott.

Kijevből 1942. augusztus vége felé Fasztovba elvezényeltek, majd három hét múlva újból vissza Kijevbe a századhoz, onnan pedig Darnyicára, ahol erdőirtásnál dolgoztunk. Itt hasonlóan kegyetlen bánásmódban volt részünk, napi 20 km-t gyalogoltunk. Fejenként 1 m^3 fát kellett kitermelni, ráadásul a hazafelé vezető úton 30—40 hasáb fát kellett hazahozni. Az ellátás: eleinte rossz volt, később kissé megjavult. Ha nem tudtunk volna pénzt szerezni, holmijaink eladása árán, nem tudtunk volna kitelelni. A dohányzás tilos volt, ha rajtakaptak, akkor tűzön kellett bukfencezni, majd lenyelették a cigarettát. Egyáltalában a legállatiasabb dolgokat csinálták velünk. Kapuszta János[1] honvéd keretlegény, akit később a 26. századhoz vezényeltek el, a 26-os századbeliek elbeszélése szerint részes volt néhány fiú legyilkolásában. Molnár őrmester agyonvert egy bajtársunkat, egy felvidéki fiút. Szegény nagyon gyenge volt, a munkából hazafelé jövet lemaradt a századtól, ezt jelentették az őrmesternek, erre az őrmester — aki kocsin jött utánunk — megparancsolta, hogy fusson a kocsi után, ha nem bír futni, akkor üssék. Mire beértünk, ereje elhagyta, összeesett és estére kiszenvedett. Döme hadnagy is a legembertelenebb módon kínozta az embereket. Kovács tizedes ütött-vert, nyilas érzelmű volt. Bajla őrmester még annak idején, 1942-ben zöld ingben vonult be, ostorral ütötte a népet. Schiller százados annyi élelmet lopott el, hogy még Kijevben lefokozták. Miltényi százados, a 154. vonatszázad parancsnoka (később nagyon megszelídült) adta ki azt a parancsot, hogy ródlival kell húzni a fát, de akkor is húzni kellett a szántalpakra szerelt szekereket, amikor már nem volt hó.

Csernyigovba kerültünk, itt tovább folytatódtak a kijevi kegyetlenkedések. Korán reggeltől késő estig folyt a munka. Jónucz zászlósnak az volt az elve, hogy nem szabad a zsidóknak időt hagyni, mert akkor gondolkoznak. Munkáról bejövet is minden cél nélkül különfélékkel foglalkoztatott.

Innen Bobrujszkra (Fehéroroszország) kerültünk. Egy szomorú esemény történt itt. Az új keretlegénység között volt egy Zima nevű keretlegény, aki egy vasúti rakodásnál Lakos Béla őrvezető uszítására, sorakozó alkalmával, a munka végeztével hajszolt: „Gyorsan, gyorsan!”, lelövéssel fenyegetett. Erre Lakos őrvezető azt felelte, hogy „Akkor hiszem el, ha látom, nem fogod azt te megtenni.” Erre fogta a puskáját Zima és a sorakozók közé lőtt, két ember azonnal meghalt, egy pedig súlyosan megsérült. Később Jónucz zászlós hamis jegyzőkönyvet vett fel az esetről és Zimát őrvezetővé léptették elő.

---

[1] A Budapesti Népbíróságnak Kapuszta János keretlegény ügyében hozott ítéletét lásd e kötet 119. sz. iratánál.

Innen Pinszkbe mentünk. Az oroszok előrejöttek, itt azonban nem sokáig voltunk, Bresztlitovszkba mentünk, ahol hat napig tartózkodtunk. Nagybaczoni, akkori hadügyminiszter intézkedései folytán némi enyhülés mutatkozott a bánásmódot illetően, nem volt itt rossz dolgunk.

Később azonban mindinkább napirenden voltak a kínzások. Hajnalban keltünk, akkor az ún. „vércsukló" következett. Tapostak rajtunk a honvédek és közben leírhatatlan szavakat használtak, egyszóval a legkegyetlenebbül viselkedtek velünk szemben.

Biala Podlaskára vittek bennünket, vasútrakodáshoz. Egendorfer nevű százados, a 109/gk. oszlop parancsnoka, össze-vissza verette, lekommunistázta az embereket.

Nemsokára azután Miedzierzába értünk, itt azonban csak néhány hetet töltöttünk, a század továbbment, gyalog Radom felé, mi pedig 50-en itt maradtunk a 103. számú műszaki századnál, ahol berakodást végeztünk. Itt volt Szebényi százados, híres antiszemita, Sozánszky zászlós, ez utóbbi légitámadáskor nem engedte a zsidókat bunkerbe menni, ehelyett inkább a robbantószer raktár mellé küldte. Dubrovszky őrvezető szintén így gondolkozott.

Lukov orosz kézbe került, ide akartunk menni... Mi bent maradtunk az erdőben. Két napig balansziroztunk, hogy sikerüljön tűz nélkül átjutni az oroszokhoz, végre sikerült is ötvenünknek, két keretlegénnyel együtt fogságba kerültünk.

Nekünk hármunknak és még két bajtársunknak nagyon jó dolgunk volt, mint zenészek szerepeltünk. Az antifasiszta csoport tagjai voltunk, ott dolgoztunk. Az ellátásra és bánásmódra csak a legjobbakat mondhatjuk.

1945. augusztus 25-én útnak indítottak 15 napi élelemmel felszerelve Budapest felé. Mi heten együtt jöttünk és Berlin, Drezda, Prága, Pozsony érintésével érkeztünk meg Budapestre. Az egész utat gyorsvonat II-od osztályon tettük meg, kitűnő utunk volt.

Jövő terveink: A hazai zenei életben szeretnénk elhelyezkedni.

A jegyzőkönyvet felvette:
Oblath Margit

Radó László s. k.
Biró József s. k.
Brust György s. k.

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. — 3010. sz. jkv.

79.

1942 május 26—1945 nyara
(1945 november 19)

Marmor Dávid munkaszolgálatos visszaemlékezése

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett Budapesten, 1945. november 19-én, a DEGOB, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság Otthonában, Budapest VII., Bethlen tér 2.

Megjelent: Marmor Dávid
Született: 1915. V. 25. Budapesten
Foglalkozása: szűcsmester
Utolsó lakhelye: Budapest, Aradi u. 22.

Orosz fogságban volt.

Alsódabasra vonultam be 1942. V. 26-án behívóra, a 101/52. számú munkásszázadhoz. Itt nem dolgoztunk semmit, kínzásokkal ment el az idő. Állandó csukló- és tornagyakorlatokat végeztettek velünk. Ha hozzátartozóink meglátogattak bennünket, ezért is büntetés járt.

Bereczky szakaszvezető, *Rácz* István tizedes, *Pocsolyi* tizedes, ezek kínoztak bennünket a legkegyetlenebbül.

Innen indultunk ki 1942. VII. 2-án Oroszországba. Ahogy átléptük a határt, már helyzetünk rosszabbodott. A keret megkapta az utasítást a századparancsnoktól, Mészáros Emil nevezetű, hogy a zsidókkal a legszigorúbban kell eljárni. Már a vonaton kezdődtek a kikötések. Útközben találkoztunk lengyel zsidó gyermekekkel, akiknek adtunk kenyeret, ezért is büntetést kaptunk, reánkzárva a vagon ajtaját, a legsúlyosabb bántalmazások következtek.

A századparancsnok összeszedett tőlünk pénzt azzal, hogy kapunk „honvéd" cigarettát, de hiába vártunk rá, egy darabot sem kaptunk belőle.

10 napi utazás után megérkeztünk Gomelba 1942. VII. 14-én, ezután következett 6 heti gyaloglás, mely alkalommal a keretlegények állandóan bántalmaztak, mert a gyengébbek nem voltak képesek velünk lépést tartani, ezért nemcsak azok, hanem mindnyájan megszenvedtünk.

Sztarij Oszkolban álltunk egy napig, ezen alkalmat kihasználva, bementünk a faluba élelmet koldulni. Ekkor elfogtak a tábori csendőrök és igazoltattak. Nem tudva magunkat kellőleg igazolni, partizánoknak tartottak bennünket — ti. 2 partizánt fogtak el aznap —, már úgy volt, hogy kivégeznek, de az utolsó pillanatban sikerült megszöknünk.

Visszatérve a századhoz, kikötés várt reám, mert megszöktem. Két óra hosszat voltam kikötve, melynél nagyobb kínzást elképzelni nem lehet. Állandóan vizet öntöttek reám a kikötésnél, mert elvesztettem az eszméletemet.

Élelmezésünk a legminimálisabb volt, legtöbbnyire éjszaka osztották ki a 30 deka kenyeret és fél liter levest.

Munkánk útépítésből állt, melynél igen nagy szigorúság volt. A századparancsnok állandóan azt hangoztatta, hogy amíg a század ki nem pusztult, ő nem szerelhet le. A keretlegények minden indok nélkül vertek a munkánál.

Engem, mint büntetettet, kivezényeltek az első vonalba, ahol a század legnagyobb része éhség következtében kipusztult.

1943. január 17-én bekerültem a voronyezsi gyűrűbe, ahol orosz fogságba estem.

Két és fél évi fogság után érkeztem meg beteg-transporttal Budapestre, Románián keresztül.

Marmor Dávid

A jegyzőkönyvet felvette:
Weiss Margit

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. — 3559. sz. jkv.

80.

1942 május 28—1945 ősze

(1945 november 13)

Krausz Ferenc munkaszolgálatos visszaemlékezése

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett Budapesten, 1945. november 13-án, a DEGOB, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság Otthonában, Budapest VII., Bethlen tér 2.

Megjelent: Krausz Ferenc
Született: 1915. VI. 1. Szilsárkányon
Foglalkozása: szabó
Utolsó lakhelye: Budapest, Rákóczi út 17.

Orosz fogságban volt.

Fent nevezett előadja a következőket:

1942. V. 28-án vonultam be kötelező munkaszolgálatra a 101/10-es munkásszázadhoz Nagykátára, ahol Muray századparancsnok a legkegyetlenebb bánásmódban részesítette századunkat; a kikötések és gúzsbakötések napirenden voltak és állandóan a leggorombább hangnemben beszélt velünk.

Nagykátáról kerültem ki Oroszországba 1942. június havában, ahol nemcsak a legrosszabb bánásmódtól, hanem a hidegtől is rettenetesen szenvedtünk.

A keret közül különösen kitűnt gonoszságával Borza szakaszvezető, aki egy alkalommal, amikor ébresztő volt, megkérdezte, hogy ki éhes közülünk. Természetesen mindenki jelentkezett. Megetetett velünk 4 adag ételt és amikor jóllaktunk, bukfencet csináltatott velünk, melynek következményeképpen mindnyájan rosszul lettünk és sokan közülünk napokon keresztül fekvő betegek lettek.

Silinka nevű községben volt a szállásunk és kijártunk dolgozni onnan 5 km-re, mely utat minden reggel futólépésben kellett megtennünk, utána azonnal munkába állni, teljesen kifáradva. Egész nap korbácsolásban volt részünk, néha éjszaka is dolgoztattak. 3 méter mélyre ásattak le velünk, minden értelem nélküli munka volt. A munka végeztével az utat a szállásunkig ismét futólépésben tettük meg és ez így ment heteken keresztül.

Élelmünket teljes egészében sohasem kaptuk meg, melyet a keret egymás között szétosztott.

Reggel 6-tól este 7-ig dolgoztunk, fél órai pihenővel és emlékszem rá, hogy egy alkalommal a munkahelyen egyik bajtársunkat Bótha tiszthelyettes és Sándor szakaszvezető puskatussal formálisan agyonverték.

1942. X. 22-én éjszaka, szerencsés körülmények között, csatlakozhattunk egy támadás alkalmával a partizánokhoz, 41 társammal együtt, Silinka nevű községben. 1942. X. 23-tól egészen 1943. IX. 20-ig együtt harcoltunk a fasizmus ellen. Az ottani parancsnokság szabadon hagyott dolgozni 1944. IV. 12-ig Orjol városában, ahol szakmámban, mint szabó dolgoztam.

Ezután áthelyeztek bennünket az 58/1. sz. fogolytáborba, ahonnan most érkeztem vissza, mint partizán, beteg-transzporttal, Románián keresztül.

Krausz Ferenc

A jegyzőkönyvet felvette:
Weiss Margit

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. — 3565. sz. jkv.

81.

1942 május—1943 karácsony
(1945 május 7)

A Budapesti Népbíróság ítélete Kicsi Péter ügyében: a munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított kegyetlen bánásmódja miatt 15 évi kényszermunkára ítéli

Nb. V. 142/1945.

A magyar nép nevében!

A Budapesti Népbíróság nyilv. tárgyalás után a következő

ítéletet

hozta:

Az 1945. március hó 29. napja óta előzetes letartóztatásban levő Kicsi Péter vádlott, aki 43 éves, ref. vallású, törökszentmiklósi születésű, budapesti (XIV., Amerikai út 28) lakos, magyar állampolgár, nős, egy gyermeke van, kereskedelmi érettségit tett, katona volt, vagyontalan, fővárosi adóhivatali főtiszt, bűnös az 1440. 1945. Me. sz. r. 6. § 2. bek. ütköző háborús bűntettben.

A népbíróság ezért:

Kicsi Péter vádlottat a 81. 1945. Me. sz. r. 12. § 2. bek., továbbá az 1440. 1945. Me. sz. r. 1. § 2., 7. és 8. p. alapján a Btk. 91. § alkalmazásával főbüntetésül kényszermunkára ítéli, melynek legkisebb tartamát 15 (tizenöt) évben állapítja meg, továbbá elítéli mellékbüntetésül politikai gyakorlatának 10 (tíz) évre való felfüggesztésére és állásvesztésre.

Kicsi Péter vádlott a Bp. 479—480. §§-ai értelmében köteles az eddig felmerült 60 (hatvan) pengőt, valamint az ezután felmerülő bűnügyi költséget az államkincstárnak megfizetni, de ezt a népbíróság az 1890:XLIII. tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlannak nyilvánítja.

A népbíróság az ítéletet jogerőre emelkedése után a 81. 1945. Me. sz. r. 52. §-a alapján a Budapesti Népügyészséggel, Budapest főváros polgármesterével és VI. ker. elöljáróságával, továbbá Lakáshivatalával, az Orsz. Bűnügyi Nyilv. Hivatallal, a budapesti rendőrség politikai osztályával és a Bp. 108. §-a alapján Budapest főváros polgármesterével közölni rendeli.

Indokolás

A népbíróság a mai tárgyalás adatai, nevezetesen Kicsi Péter vádlott részben való ténybeli beismerő vallomása, továbbá a tárgyaláson kihallgatott Gellért Gábor, Hochninger Pál, dr. Saluszinszky György, dr. Virág László, Pásztor Imre, dr. Weinberger Béla tanúk egymást kiegészítő esküvel megerősített vallomásai és a vádlottnak a tárgyaláson ismertetett nyomozati vallomása alapján a következő tényállást állapította meg és vette bizonyítottnak:

A vádlott 1942 májusától előbb Vácon, majd kb. 2 hónap múlva egészen 1943 júliusáig Oroszországban volt, a 109/9. tábori munkásszázad írnoka. A századhoz túlnyomórészt megkeresztelkedett zsidók vonultak be. Bár a vádlott csak írnok volt, ténylegesen korlátlan befolyással rendelkezett századparancsnoka, Schiller hadnagy (később főhadnagy) felett úgy, hogy Schiller névleges parancsnoksága mellett a vádlott akarata korlátlanul érvényesült. Ezt annál inkább megtehette a vádlott, mert Schiller rendkívül könnyen befolyásolható, ingatag ember volt.

Már Vácon, ahol a vádlott hatáskörébe tartozott a levelek cenzúrázása, ezt oly módon hajtotta végre, hogy a század tagjainak küldött, vagy ő tőlük a hozzátartozóikhoz intézett levelek nagyrészét önhatalmúlag megsemmisítette, és annak ellenére, hogy a század tagjainak joguk lett volna naponként írni, kijelentette, hogy csak két levelet szabad írni hetenként.

A vádlott a század tagjait nem engedte be Budapestre, de amennyiben neki esetről esetre 50 vagy 100 pengőt fizettek, elnézte a Budapestre való bejövetelt. Látogatókat nem engedett, s mikor mégis kijöttek látogatók, Kemény Géza nevű önkéntessel megkérdeztette a látogató asszonyokat, kit keresnek s a keresetteket feleségeik szeme láttára gúzsba köttette.

Amikor a század Oroszországba ment, a vádlott útközben a keretlegénységnek nyilas szellemben előadásokat tartott, a zsidóktól a pénzüket és ékszereiket, úgyszintén az alkoholt is Érsekújváron elszedette és kijelentette nekik, hogy a zsidóknak el kell pusztulniok. Amikor az első állomáshelyre érkeztek, és tábori csendőrök minden ok nélkül agyba-főbe verték a legénységet, a vádlott a vagonokban maradtakat kényszerítette a gyorsan való leszállásra, úgyhogy ezek is verésben részesültek.

A hadműveleti területen a vádlott G. H. főnök lett, mint ilyennek, az ő hatáskörébe tartozott az élelem kiosztása. A legénység, mint veszélyes helyen levő 1a. osztályú, tehát a legjobb minőségű élelmet kapta, de a vádlott azt nem osztotta ki köztük, hanem a földben levő káposztát és burgonyát szedette ki, és két hónapon át naponként háromszor csak moslékszerű levest adott nekik. Az így megmaradt élelmet a század tehetősebb tagjai közt értékesítette bonokért. A legkisebb állítólagos fegyelmi vétségnél a legénység pótadagját elvonta. Mikor éhség miatt panaszkodtak, egy döglött kutyára mutatott, hogy azt egyék meg. Egy ízben, amikor 3 kg szalonnát vételezett a század részére, kijelentette, hogy zsidónak nem jár szalonna, de ő maga rögtön elfogyasztott belőle $1/2$ kg-ot, míg a többit később odaadta a századparancsnoknak, aki azután kiosztotta.

Egy ízben olyan csoportot vezetett a vádlott, amely napi 30—40 km utat tett meg. Akik útközben lemaradtak, azokat összerúgdosta, s ütötte, hogy lépést tartsanak és rettentő kegyetlenül bánt velük. Amikor a hőségtől eltikkadva egy faluhoz értek, kényszerítette a csoportnak tagjait, hogy a napra üljenek, holott ő maga árnyékba ült. Nem engedte a szomjúságtól és fáradságtól kimerült embereknek, hogy a kútról vizet vegyenek, sőt, amikor idegen katonák megsajnálva a munkaszolgálatosokat, nekik vizet hoztak, azt kiöntötte. Amikor pár napi menetelés után a legénység engedélyt kapott, hogy egy patakban megfürödjön, a fürdés közben hirtelen ellenkező parancsot kaptak, a kijövők meztelen testét nádpálcával összeverte.

A vádlott a katonaorvos által betegeknek nyilvánítottakat elküldte az erdőre fát vágni és általában dolgoztatta őket. Amikor egész napi munka után este kimerülten hazajöttek a munkaszolgálatosok, szalmapapucsot kellett készíteniök, s a vádlott a megfelelő számban rendelkezésére bocsátott mécsesekből nem adott nekik, úgyhogy a sötétben tisztálkodni nem tudtak, és eltetvesedtek, de nem volt szabad a bunkerbe menniök, amíg a vádlott által megjelölt mennyiségű fát fel nem vágták, akkorra pedig az ebédszünetnek vége volt. (sic) Így ezután a munkaszolgálatosok a legnagyobb hidegben is a szabadban voltak kénytelenek meginni gyorsan a levest, mert már munkára kellett menni.

Egy alkalommal 15 embert választottak ki bunkerek építésére, egy Gyeszna nevű folyó mellé. Noha a vádlott tudta, hogy az út 14 napra van előirányozva, mégis fejenként összesen 1 kg kolbászt és 1 kenyeret adott nekik, azzal az ürüggyel, hogy ott úgysem lehet megfőzni az ételt. A kivonultak csak úgy menekültek meg az éhhaláltól, hogy a 40 fokos hidegben ruhájukat és felszerelési tárgyaikat eladták más századbelieknek élelemért. Egyébként a csapat tagjai közül Spatt László és talán egy Reszhauyer nevű egész fiatalon végelgyengülésben haltak meg.

A vádlott 1943 karácsonykor Szálasinak, akit állandóan magasztalt, egy vázát küldött, amelyet egy Goldfinger nevű munkaszolgálatossal készíttetett, kényszerítve azt a munkaidején felül erre a külön munkára.

A hadszíntéren levő idő alatt később 20-as csoportokban zsidókat küldtek ki aknák felszedésére, a partizánok által teljesen elaknázott országútra, minden műszer nélkül. Az első csoport még kétheti külön kiképzést kapott erre a célra, a további csoportok azonban minden kiképzés nélkül mentek. Ezeknek a munkaszolgálatosoknak csúszva a csapatok előtt kellett a saját testükkel felrobbantani [az aknákat], miközben többen meghaltak aknaszedés közben. Bár arra biztos adat nincs, hogy az aknaszedést és erre a célra az emberek kiválasztását a vádlott végezte, noha azért valószínű, mert az emberek nevét tartalmazó cédulát a vádlott bunkerjéből hozták ki, s mert a tehetősebbeknek, akik a vádlottnak fizettek, nem kellett menni, mindenesetre a vádlottnak módja lett volna az aknaszedést megakadályozni. Amikor már sem ő, sem Schiller nem voltak a századnál, az új századparancsnok hasonló esetben írásbeli parancsot kért, s mikor nem kapta meg, egyszerűen nem adott embert az aknaszedéshez.

A vádlott még számos önkényeskedést követett el. Így az egyik munkaszolgálatosnak azért, mert Vácról egy ismerőse kávét hozott, 10 napig a WC-t kellett volna takarítani, és öt nap után az őrmester mentette fel ez alól. Egy más munkaszolgálatosra bízta egy kóbor kutya megőrzését, s mikor a kutya megszökött, a kutya 2 pengőt érő nyakravalója helyett 20 pengőt kellett az illetőnek fizetnie. Úgy ezt, mint a többi munkaszolgálatosoktól szedett pénzt a vádlott a barátaival elmulatta.

A keretlegénységet állandóan kegyetlen bánásmódra biztatta, a hadszíntéren pedig a munkaszolgálatosoknak érkező postai küldeményt egyszerűen nem adta ki, vagy csak kostolót adott belőle. Minthogy a hadszíntéren a vételezett kenyeret nehéz lett volna másképp értékesíteni, ezt kiadta a legénységnek, de csak akkor, amikor a kenyér már megfagyott és széjjelfoszlott, pedig a munkaszolgálatosok nagyon éhesek voltak.

Az előadottak szerint a vádlott a reábízott hatalommal visszaélve kegyetlenkedett, és úgy belföldön, mint a megszállt területen tettese vagy felbújtója volt emberek megkínzásának. Az nem bizonyítható ugyan, hogy a vádlott okozta az emberek idő előtti végelgyengülésben való meghalását, de ez is könnyen feltételezhető, tekintettel az állandó éheztetésre, túlmunkára és a rossz bánásmódra.

A vádlott cselekménye kimeríti az 1440. 1945. Me. sz. r. 6. § 2. bek. meghatározott háborús bűntett tényálladéki elemeit, azért a vádlottat ebben — büntethetőséget vagy beszámíthatóságot kizáró ok hiányában — bűnösnek kellett kimondani és megfelelő büntetéssel kellett súlytani.

A büntetés kiszabásánál a népbíróság nem vehette enyhítő körülménynek a vádlott büntetlen előéletét, mert mint köztisztviselőnek, büntetlen előéletűnek kellett lennie. Így enyhítő körülmény csupán a vádlott részben való beismerése és hogy közvetlenül — legalább bebizonyíthatólag — emberek életét nem vette el. Ellenben a vádlott cselekményeinek állandósága és a tervszerű kegyetlenség, a cselekmény keretén belül az esetek nagy száma súlyosbító körülmény gyanánt szolgál.

Ezek mérlegelésével a népbíróság a Btk. 91. §-át alkalmazta és a vádlott büntetését halál helyett kényszermunkára szabta ki, amelynek legkisebb tartamát az ítélet rendelkező részében meghatározott tartamban állapította meg, mint amely büntetés a vádlott alanyi bűnösségi fokával és cselekménye tárgyi súlyával arányban áll. A vádlott, mint mindössze 43 éves és jó erőben levő ember, a bíróság megítélése szerint alkalmas kényszermunka végzésére.

A népbíróság az előzetes letartóztatásból nem számított be semmit, mert az 1440. 1945. Me. sz. r. 1. § 4. bek. 2. mondata értelmében szigorított dologházra vonatkozó jogszabályokat kell a szabadulás tekintetében alkalmazni, márpedig az 1930:XXXXV. r. 126. § 4. bek. értelmében szigorított dologházi őrizetnél az előzetes letartóztatás beszámításának nincs helye.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvényszakaszokon alapulnak.

Budapest, 1945. évi május 7. napján.

dr. Gálfalvi István s. k.
tanácsvezető bíró

Kiadmány hiteléül: *dr. Antal László, Szabó László, Ondok János, ifj. Fokk László, Vass József, Kelemen István* népbírák.

Géppel írt, hiteles másolat. — OL. Npfü. 1945—122.

A NOT 1945. augusztus 29-én tartott ülésén a Budapesti Népbíróság ítéletét helybenhagyta.

82.

1942 május—1943
(1945 április 28)

a) A Budapesti Népbíróság ítélete Mike Sándor ügyében: a munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított kegyetlen bánásmódja miatt életfogytiglani fegyházra ítéli

Nb. IV. 162/1945.—5.

A magyar nép nevében!

A népbíróság nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet:

Az 1945. évi március hó 31. napjától előzetes letartóztatásban levő Mike Sándor vádlott, aki 35 éves, ev. vallású, celldömölki születésű budapesti lakos, magyar állampolgár, kereskedő foglalkozású, nős, vagyontalan, katona volt.

Bűnös a 81. 1945. Me. sz. r. 11. §-ának 5. p. 3. tételében meghat. háborús bűntettben, továbbá a Btk. 333. §-ában meghat., a Btk. 336. §-a 5. pontja szerint minősülő folytatólagosan elkövetett lopás bűntettében.

A népbíróság ezért Mike Sándor vádlottat a 81. 1945. Me. sz. r. 12. §-ának 2. pontja, a Bn. 49. § 1. bekezdése alapján, a Btk.

96. és 99. §§-ainak való felhívásával és a Btk. 91. §-ának alkalmazásával összbüntetésül életfogytiglani fegyházra, mint főbüntetésre, továbbá 10 évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztés-büntetésből vádlott előzetes letartóztatásával a Btk. 94. §-a alapján 20 napot kitöltöttnek vett.

A szabadságvesztés-büntetést megkezdésének napjától, a hivatalvesztést és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztését pedig a szabadságvesztés-büntetés, vagy annak elévülésének befejezésétől kell számítani.

Vádlott a Bp. 479—480. §§-ai értelmében köteles az eddig felmerült 25,50 pengőt, valamint az ezután felmerülő bűnügyi költségeket az államkincstárnak megtéríteni, de a népbíróság az 1890. évi XLIII. tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

A népbíróság az ítéletet jogerőre emelkedés után a 81. 1945. Me. sz. r. 52. §-a alapján a Budapesti Népügyészségnek, az Országos Bűnügyi Nyilvántartóhivatalnak, Budapest Székesfőváros polgármesterének, központi választmányának, lakáshivatalának megküldeni rendeli.

Indokolás:

A népbíróság a tárgyaláson kihallgatott Mérő Dénes, Mezei Béla, Mann Jakab, Bach Tibor tanúk, valamint vádlott vallomása és a tárgyalás egyéb adatai alapján a következő tényállást állapította meg:

Mike Sándor vádlott, mint a 101/11. munkásszázad keretlegénységének tagja, 1942 májusában bevonult Nagykátára katonának, ahonnan azután Egreskátára, majd orosz hadműveleti területre, Szeregyina—Buda helységbe került, a munkásszázaddal együtt.

Vádlott kezdettől fogva durva magatartást tanúsított a századba beosztott munkaszolgálatosokkal szemben. Így már Nagykátán 1942 júniusában, a munkaszolgálatosok bevagonírozásakor, Mérő Dénes nevű munkaszolgálatosba minden ok nélkül belerúgott. Ezen durva bánásmódot kint a hadműveleti területen is folytatta, a munkaszolgálatosokat állandóan ütlegelte, puszta kézzel és husánggal is.

A hadműveleti területre való érkezésekor annak ellenére, hogy csak keretlegénység tagja volt, a valóságban századparancsnoki hatalommal rendelkezett és ennek megfelelően tőle fügött az egész munkásszázad sorsa. Hatalmi köre azért növekedett meg ennyire, mert felettesei a századdal semmit sem törődtek, századparancsnoka Kucsera Kálmán, majd Ligeti Ferenc volt, akik nemtörődömségük mellett helyeselték a vádlott kegyetlenkedéseit.

Kegyetlenkedései során néha századparancsnoki utasításra, többnyire azonban önhatalmúlag aknaszedésre kiképzetlen munkaszolgálatosokat küldött ki, továbbá 10—12 embert kiköttetett, illetve a kikötésüknél segédkezett. Többek között a lázas, súlyos beteg Weber Andor nevű munkaszolgálatost megverte, majd Borza nevű keretlegény segítségével kikötötte, aminek következtében nevezett a kiállott szenvedésekbe belehalt.

Kegyetlenkedései során többek között Bach Tibort, aki munkaszolgálatos volt, megpofozta, Mezei Béla munkaszolgálatostól pedig 40 fokos hidegben bekecsét elvette és helyette egy kisebbet s rosszabbat adott. Vádlott ezzel a magatartásával az egész munkásszázadot rettegésben tartotta. A munkaszolgálatosok kínzásánál azonban nem állt meg a vádlott, és ezért, hogy megfelelő anyagi haszonhoz is jusson, a munkaszolgálatosok csomagjait megdézsmálta, az azokban levő élelmiszereket és ruhaneműeket saját céljaira fordította. A megdézsmált csomagokból még haza is küldött. A népbíróság az ellopott ingóságokat 200 pengőt meghaladó értékben határozta meg, azonban azt megállapítani nem tudta, hogy ezek értéke a 4000 pengőt is meghaladta-e, mert erre vonatkozóan a tárgyalás alapján megnyugtató bizonyítékok nem álltak rendelkezésre.

Vádlott, a mikor Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi minisztersége alatt rendeletet adott ki, mely szerint a munkaszolgálatosokat egyenlő bánásmódban kell részesíteni a katonákkal, magából kikelve ütlegelni kezdte a közelében tartózkodó munkaszolgálatosokat és kijelentette, hogy ezekkel nem tartja magát egyenrangúnak.

Vádlott a fenti cselekmény elkövetését nem ismerte be, csak annyit ismert be, hogy egy alkalommal a századparancsnoka által elrendelt kikötésnél segédkezett és hogy pár esetben durván bánt a munkaszolgálatosokkal.

Védekezésében előadta, hogy ő mindent felsőbb utasításra tett, a századnál történt kikötésekért nem őt terheli a felelősség, és az aknaszedők kijelölésénél nem volt beleszólása. Tagadta, hogy századparancsnoki hatáskörrel rendelkezett volna, felettesei nemtörődömsége miatt. Tagadta azt is, hogy Weber Andor munkaszolgálatost megverte volna, továbbá, hogy kiköttette és ezáltal halálát okozta.

Ezzel szemben a tárgyaláson kihallgatott tanúk esküvel megerősítették vallomásukat és a tényállásban előadottakat mindenben megerősítették. Ezek alapján a bíróság bizonyítottnak vette, hogy vádlott a munkaszolgálatosokkal kegyetlenkedett, velük szemben a legdurvább magatartást tanúsította, Weber Andor beteg munkaszolgálatost kiköttette és ezáltal halálát okozta. Úgyszintén bizonyítottnak vette, hogy vádlott a hadműveleti területen a munkaszolgálatosok csomagjait állandóan meglopkodta és az azokból kivett különböző ruhaneműt és élelmet saját céljaira fordította.

Vádlott ezen cselekményével részese volt emberek törvénytelen kivégzésének és megkínzásának, továbbá különböző ingóságoknak a munkaszolgálatosoknak csomagjaiból történt jogtalan eltulajdonítási szándékkal való elvételével — mely cselekményét közvetlen csata közelében követte el — a rendelkező részben körülírt bűncselekmények tényálladéki elemeit kimerítette, amiért is ezekben vádlottat bűnösnek kellett kimondani.

A büntetés kiszabásánál a népbíróság súlyosbító körülményként mérlegelte a bűncselekmények folyamatos voltát, enyhítő körülményként pedig vádlott büntetlen előéletét és kétgyermekes családos állapotát.

A súlyosbító és enyhítő körülmények mérlegelése után a népbíróság a Btk. 91. §-át alkalmazta és ennek alkalmazásával kiszabott életfogytiglani fegyházbüntetést találta a bűncselekmény tárgyi súlyával és vádlott alanyi bűnösségével arányban állónak.

A népbíróság a védőnek a bizonyítás kiegészítése tárgyában tett indítványát azért utasította el, mert a tárgyaláson kihallgatott tanúk vallomásai alapján a tényállást teljesen tisztázottnak és a bűnügyet érdemben elbírálhatónak találta, továbbá a kihallgatni indítványozott tanúk vallomásaiból a bűnügy érdemi elbírálása tekintetében eredményt nem várt.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvény- és rendeletszakaszokon alapulnak.

Budapest, 1945. április hó 28.

Népbírák. *tanácsvezető bíró*

Géppel írt másolat. — OL. Npfü. 1945—257.

(82)

1942 május—1943
(1947 február 5)

b) A NOT enyhítő ítélete az a) alatt közölt ügyben

NOT I. 225/1945/11. szám.

A magyar köztársaság nevében!

A Népbíróságok Országos Tanácsa Mike Sándor vádlott ellen háborús bűntett miatt indított bűnügyben a budapesti népbíróságnak Nb. IV. 162/1945/5. sz. a. az 1945. április 28. napján kelt ítéletét a népügyésznek a büntetés súlyosbítása, vádlottnak és védőjének pedig a büntetés enyhítése végett bejelentett fellebbezése folytán az 1947. február 5. napján befejezett nyilvános tárgyaláson felülvizsgálta, és meghozta a következő

ítéletet:

Az Országos Tanács az elsőfokú ítéletnek azt a részét, amely a vádlott cselekményét külön lopás bűntettének is minősítette, a Btk. 385. §-ának 1b. pontjában meghatározott anyagi semmiségi okból a büntetésre is kiterjedő hatállyal megsemmisíti. Vádlott tevékenysége egységesen a Nbr. 11. §-ának 5. pontjában meghatározott háborús bűntett. Az Országos Tanács ezért őt a Nbr. 7. §-ának c) pontja és az 1. §-ának 8. pontja alapján kényszermunkára, melynek legkisebb tartama 14 év, továbbá politikai jogai gyakorlatának 10 (tíz) évi felfüggesztésére ítéli.

Az egyéb elsőfokú rendelkezéseket nem érinti.

Indokolás:

A Nbr. 11. §-ának 5. pontjában „emberek törvénytelen kivégzése vagy megkínzása”-ként meghatározott háborús bűntett fogalmának történelmi foglalata van. Nem egyszerű átminősítését jelenti azoknak a közönséges, erőszakos jellegű bűncselekményeknek, melyek a Btk.-ban testi sértésekként, vagy ölési cselekményekként vannak meghatározva, hanem a tényálladék közelebbi meghatározása nélkül belevonja a büntetőjogi megtorlás körébe azokat a tevékenységeket, melyek a közelmúlt történelmi eseményei szerint a nép egyes rétegeinek emberi kiközösítését, kiirtását célozták.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ebből a szempontból tekintve, tehát nem azt nézve, hogy megvalósítja-e a vádlottnak valamelyik tette a büntetőtörvénykönyv által ismert valamelyik bűncselekmény tényálladékát, azt kell elsősorban kiemelni, hogy a 101/11. sz. munkásszázad tagjaival szemben is érvényesült a századnak a hadműveleti területen (1942-ben Szeregyina—Budán) való tartózkodása idején a zsidónak az emberi jogokból való kizárására és kiirtására irányozott, az úgynevezett korszellemet képviselő törekvés azáltal; hogy őket életüket veszélyeztető módon kínozták (büntették), életveszélyes helyzetbe hozták (aknaszedetés arra alkalmatlan személyekkel) és létfenntartásukhoz szükséges dolgoktól (ruházat, élelem) megfosztották.

Az Nbr. szabályait helyesen alkalmazva, in concreto azt kell nézni, hogy ebben a Nbr. 11. § 7., 5. pontjában megkonstruált bűntettben ottani egész tevékenysége által részessé lett-e a vádlott, más szóval: szándékos magatartással hozzájárult-e az említett korszellem realizálását jelentő bűntetthez.

Ez a részesség a vázolt sajátos természete szerint átfogja a munkaszolgálatosok tulajdonjogát, ügyletkötési szabadságát sértő cselekményeket is, s így alapjában véve helytelenül minősített az elsőfokú bíróság, mikor vádlott ilyen tetteit ebből a háborús keretből kiemelte.

Az egységes elbírálás szempontjából irányadó tényállásban lényeges az, hogy mi volt a helyzete vádlottnak a munkaszolgálatosokkal szemben. Az elsőfokú bíróság idevonatkozóan azt állapította meg, hogy vádlott irodai beosztásánál fogva valóságban századparancsnoki hatalommal rendelkezett. A tényállásnak ezt a részét az Országos Tanács a bizonyítási eljárás megismétlése során kihallgatott tanúk vallomása által megerősítve látta, s mert eszerint vádlott közvetlenül és döntő módon folyt be a munkaszolgálatosoknak fentebb vázolt helyzetére, helybenhagyta az elsőbírói ítéletnek vádlott bűnösségére vonatkozó rendelkezését azzal a minősítésbeni változtatással, amit magatartásának egységes elbírálása a fentebbiek szerint hozott magával.

A büntetés kiszabásánál vádlott javára mérlegelte, hogy vádlott tevékenységét nem a saját katonai rendfokozata és beosztása szerinti hatáskörben, tehát nem olyan helyzetben, melyben az eljárási mód megválasztása egyéni belátására volt bízva, követte el, s így nyilván a végrehajtás és nem a súlyosabb beszámítás alá eső elhatározás területén mozgott. A büntetési tétel megválasztásánál ezért a legenyhébbet, a határozatlan tartamú kényszermunkát alkalmazta, ennek a törvényben meghatározott legkisebb tartamát azonban vádlottnak az egyes cselekményeiben megnyilvánult durva, tehát fokozottan sértő magatartására tekintettel, felemelte.

A bizonyítási eljárás megismétlése folytán védőnek a bizonyítással kapcsolatos panasza tárgytalanná vált. A fellebbezési eljárás során előterjesztett bizonyítási indítványa szerint az Egreskátán állomásozott muszokkal szembeni viselkedését kívánta még bizonyítani. Minthogy ez a körülmény a vádbeli tényállással semmi összefüggésben nincsen, az Országos Tanács ezt a bizonyítást, mint feleslegest, mellőzte.

Budapest, 1947. évi február hó 5. napján.

dr. Czabó Mihály s. k. tanácsvezető és előadó, *dr. Berend György* s. k., *dr. Mándi Nagy István* s. k., *dr. Sacher Róbert* s. k., *dr. Hajnal Béla* s. k. szavazók.

A kiadmány hiteléül:
olvashatatlan aláírás
shiv. tisztv.

Géppel írt, hiteles másolat. — OL. Npfü. 1945—257.

83.

1942 május 30

A vezérkari főnök rendelete a „megbízhatatlan" egyének nyilvántartásának felülvizsgálása és katonai szolgálatra való beosztása tárgyában

M. kir. honvéd vezérkar főnöke *Közvetlenül!*
34 411. szám. eln. 2. Vkf. D.—1942. *Szigorúan bizalmas!*

Megbízhatatlan egyének nyilvántartásának
felülvizsgálása, katonai szolgálatra beosztások

Budapest, 1942. évi május hó 30-án.

A megbízhatatlanok nyilvántartását nemzethűség szempontjából felsőbb intézkedésre, mint azt már 1942. évi II. 21-én kelt 32 334. eln. 2. Vkf. D.—1942. számú rendeletemben[1] jeleztem, bizottsági felülbírálás alá kell venni.

---

[1] Erre vonatkozóan lásd I. köt. 510—513. old.

A m. kir. BM. Úrral egyetértőleg a bizottsági felülvizsgálásra vonatkozólag az alábbiakat rendelem:

I. *Megbízhatatlanok névjegyzékének felülvizsgálása; illetőleg újból összeírása*

A) *A rendelkezésre álló előjegyzések revízió alá kerülnek.* Ennek végrehajtása végett legelsősorban meg kell állapítani és dönteni kell afelett, hogy az 1938. évi összeírás óta tényleg kik bizonyultak a megbízhatatlanoknak és kik azok, akik valamely tévedés, bosszú, vagy más egyéb úton kerültek nyilvántartásba, azonban ellenük azóta semmi konkrétum vagy gyanú nem merült fel, utóbbiakat a nyilvántartásból törölni kell.

Mód kínálkozik most még arra, hogy a nyilvántartásba azokat az egyéneket is felvegyük, akik az összeírás óta megbízhatatlanoknak bizonyultak.

Ezért a hdt. Kho.-k és a közbiztonsági szervek módot és időt kapnak arra, hogy előjegyzéseiket átvizsgálják, revízió alá vegyék, abban kiegészítéseket tehessenek, sőt, ahol szükséges, teljesen új nyilvántartást fektessenek fel.

Hogy kiket kell megbízhatatlannak tartani, azt a csatolt BM. rendelet 2. oldal *a), b), c)* pontjai részletesen megmondják.

B) *Felülvizsgálás végrehajtása (bizottságok):*

Az elsőfokú rendőrhatóságok javaslatait (összeírását) bizottságok felülvizsgálják és hagyják jóvá. A felülvizsgálást decentralizáljuk a hadtestterületeknek megfelelően.

1. *Vegyes bizottságok:*

a) *Csendőr területen:*

Működési hely: Vármegye székhelye.

Bizottság:

Elnök: alispán Büm. képviseletében.
Tagjai: Hdt. kho. vez. Vkf. képviseletében.
Hdt. üksz. elh. ea. Ip. M. képviseletében (Üzemi kém- és szabotázselhárító előadó).
Főszolgabíró Közb. és Közig. képviseletében.
Csendőr szárnypk. Közb. képviseletében.

b) *Rendőrségi területeken:*

Működési hely: Hdt. pság. székhelye.

Bizottság:

Elnök: Rend. ker. szemlélő Büm. képviseletében.
Tagjai: Hdt. kho. vez. Vkf. képviseletében.
Hdt. üksz. elh. ea. Ip. M. képviseletében.
Rend. kap. Közb. képviseletében.

c) *Kárpátalján:*
Elnök: a határvidéki rend. kap. vezetője.
Feladataik:

a) Az elsőfokú rendőrhatóságok előterjesztéseit átvizsgálja, kétes esetekben végleg megállapítja, hogy az illető megbízhatónak vagy megbízhatatlannak tekintendő-e, s ez alapon adott esetekben különleges közigazgatási eljárásra (rendőri felügyelet alá helyezés, internálás) tekintetbe jön-e, vagy sem; tekintetbe nem jövőnek (azaz, akik ellen semmi konkrét adat vagy gyanú nincs) a nyilvántartásból való törlését elrendeli.

b) A rendelkezésre álló adatok, javaslatok alapján dönt afelett, hogy kik osztandók be a
klgs. mu. századba,
táb. mu. századba,
harcos alakulatokhoz és
kik ellen kell előzetes közigazgatási intézkedést tenni.

c) Véleménymegoszlás esetében a Központi Bizottságnak tesz javaslatot.

2. *Központi Bizottság.*
Működési hely: Budapest.
Bizottság:
Elnök: Büm. képviselője.
Tagok: Vkf. képviselője.
HM. 17a. oszt. képviselője.
Ip. M. képviselője.
Feladata:

a) A vegyes bizottságok határozatát felülvizsgálja, jóváhagyja.

b) Dönt olyan esetekben, amikor a vegyes bizottságok egyöntetű határozatot hozni nem tudnak.

c) Jogában áll a bizottságnak egyes esetekben a hozott határozatot is megváltoztatni.

C) *Nyilvántartás felfektetése (kartotéklap)*

A megbízhatatlanokat kartotéklapokon tartjuk nyilván.

A kartotéklap adatait a BM. rendeletéhez csatolt minta tünteti fel.

A nyilvántartást az elsőfokú rendőrhatóságok, illetőleg a hdt. Kho.-k fektetik fel két példányban, ebből:

a) egyik példány az elsőfokú rendőrhatóság,

b) a másik példány a területileg illetékes hdt. Kho. céljait szolgálják.

A kartotéklapok felfektetése után az elsőfokú rendőrhatóságok a nyilvántartásukban szereplőket a rendelkezésükre álló előjegyzésekben (Ázs, Kgy.) priorálják.

A hdt. Kho.-k azokról az egyénekről, kikről a tudomására jutó adatokból megállapítják, hogy kémgyanúsak vagy megbízhatatlanok, a kartotéklapot maguk fektetik fel, s azután az illetékes elsőfokú rendőrhatóságnak további eljárás végett megküldik. [Lásd D) *a)* 2. bekezdés.]

D) *Eljárás a nyilvántartással a felfektetés után*

a) Az elsőfokú rendőrhatóságok a felfektetett kartotéklapokat a területileg illetékes hdt. Kho.-nak legkésőbb *f. évi július hó 1-ig* megküldik.

A hdt. Kho.-k a beérkezett kartotéklapokat azonnal vizsgálják át, előjegyzéseikkel hasonlítsák össze, s megjegyzéseiket a kartotéklapokra ironnal vezessék reá.

A kartotéklapokat egészítsék ki azokkal, akik „K” vagy „nv” szempontjából még felveendők lennének, s ezek kartotéklapjait csatolják a tartózkodási hely szerint illetékes elsőfokú rendőrhatóság kartotéklapjaihoz.

A hdt. Kho.-k javaslataikat a katonai szolgálatra való igénybevételre a kartotéklapon megteszik, s azután az illetékes elsőfokú rendőrhatóságnak legkésőbb *f. évi július hó 15-ig* visszaküldik.

Addig is saját hatáskörükben tegyék meg a szükséges előkészületi munkálatokat (mint saját megbízhatatlanok kartotéklapjainak előkészítése stb.).

A határidőt feltétlenül be kell tartani, ezért a hdt. Kho.-k a beérkezett kartotéklapokat azonnal, soronkívül vizsgálják át, s annak befejeztével haladéktalanul küldjék vissza.

b) Az elsőfokú rendőrhatóságok a hdt. Kho.-któl visszaérkezett kartotéklapokat a vegyes bizottsághoz terjesztik fel, melynek elnöke gondoskodik a bizottságnak összehívásáról.

A bizottsági ülésen a „K” és „nv” szempontoknak feltétlenül érvényt kell szerezni.

A vegyes bizottságoknak az illetékességük alá tartozó nyilvántartásokat legkésőbb *f. évi július hó 31-ig* kell befejezniök.

A bizottsági ülés befejezte után az illetékes elsőfokú rendőrhatóságok a kartotéklapokat a BM. VII. res. osztályában működő központi bizottságnak legkésőbb *augusztus hó 5-ig* terjesztik fel, mely azokat a döntő jóváhagyás után az említett elsőfokú rendőrhatóságoknak visszaküldi.

c) Az elsőfokú rendőrhatóságok a BM. központi bizottsága által megküldött kartotéklapokat szétválasztják, s egyik példányát a területileg illetékes hdt. Kho.-knak elküldik.

E) *Eljárás a hdt. Kho. kartotéklapjaival*

Az elsőfokú rendőrhatóságok által megküldött kartotéklapok a hdt. Kho. nyilvántartási céljait szolgálják.

E nyilvántartásban szereplő azokat a férfiakat, akik katonai szolgálatra (tábori mu. szd., klgs. mu. szd., harcos alakulat) vannak minősítve, az illetékes állománytesteknek kell nyilvántartásba venni, s behívásukra szükséges előkészületeket megtenni.

A hdt. Kho.-k a megküldött kartotéklapokból a tekintetbe jövőket azokkal az adatokkal, amelyek a behívójegyek előkészítéséhez szükségesek, kivonatolják s az érintett állománytesthez való továbbítás végett a hdt. mozg. osztályának adják át.

A hdt. Kho.-k a központi bizottság által jóváhagyott megbízhatatlan egyének kartotéklapjairól a központi „K” nyilvántartás céljaira személyenként külön-külön, a rendszeresített sárga kartotéklapokon — az itt előírt adatokkal — kivonatokat készítenek s azokat a 2. Vkf. D. alcsoportnak *október hó 5-ig* felterjesztik. Jövőben a beállott változásokat (növedékfogyaték) ide jelenteni kell.

F) *Nyilvántartások további összhangban való vezetése*

Pontosan s minden kétséget kizáró módon rögzített nyilvántartások adják az alapot a további munkára, ezért azokat, mint élő anyagot, állandó helyesbítés útján összhangban kell tartani, s a beálló változásokat (halálozások, tartózkodási hely változtatások stb.) keresztül kell vezetni, mert megtörténhet az, hogy az előjegyzésben szereplő más közigazgatási területre költözik, ott előéletéről nem tudnak semmit, s mint legmegbízhatóbb embert kezelik. Különös fontosságú ez a katonai szolgálatra osztályozott egyéneknél, akiknél a behívásra vonatkozó előkészületeket az állománytesteknek meg kell tenniök. Ezért a változásokat a nyilvántartásra jogosult szervek, a hdt. szervek a hdt. Kho.-nak, továbbá ama szervnek, melynek területére az illető költözik, hozzák tudomására. A hdt. Kho. a változásról az érintett állománytestet értesíteni köteles.

G) *Újabbi felvételek a nyilvántartásba*

Az elsőfokú rendőrhatóságok, valamint a hadtestparancsnokságok kémelhárító osztályai a vegyes bizottság elnökének javaslatot tehetnek, az összeírás befejeztét követő időkben is, egyes megbízhatatlannak minősülő egyéneknek a nyilvántartásba való felvételére, vagy az indokok megszűnte után egyeseknek a törlésére. A vegyes bizottság elnöke évente kétszer a bizottságot egybehívja s a javaslatok felett meghozza a bizottság határozatát. Sürgős esetben a bizottság azonnal is összehívható. A kartotéklapokkal ugyanúgy kell eljárni, mint az első összeírásnál.

H) *Nyilvántartás kezelése*

A megbízhatatlanokról vezetett nyilvántartás titkos, azért azt páncélszekrényben elzárva kell kezelni.

II. *Támpontok a felülvizsgálás, új összeírás végrehajtására; katonai szolgálatra beosztásra*

1. Újabb klgs. mu. század június hó végéig nem lesz felállítva. A hdt. pságok a felállítás elrendelését idejekorán meg fogják kapni.

2. Tekintettel arra, hogy a vidéki felülvizsgálások huzamosabb ideig eltartanak, azért addig, míg az befejezve nincs, a legközelebbi klgs. mu. századokat az I. hdt. pság. fogja felállítani, az általa már előjegyzésbe vett 1200 fő ipari munkásoknak bizottság által felülvizsgálandó, ez ideig még fel nem használt részéből.

Ehhez kiegészítésként még a m. kir. rendőrség internáló táboraiban jelenleg internáltak fognak igénybe vétetni. Ezért a hdt. Kho.-k a táborparancsnokságokkal egyetértőleg, a táborokba internáltakat, ha még az nem történt volna meg, katonai szolgálat tekintetében sürgősen osztályozzák (HM. 3130. M. 1b.—1942. rendelet). Ennek befejezte után a hdt. Kho.-k ide azonnal jelentsék, hogy a területükön fekvő rendőrségi internáló táborokból hány fő jöhet tekintetbe:

a) tábori mu. századhoz,
b) klgs. mu. századhoz,
c) harcos alakulathoz

beosztásra.

E két anyag igénybevételével elegendő idő fog rendelkezésre állani, hogy a felülvizsgálásokat az egész vonalon végre tudják hajtani.

3. A beosztások eszközölhetése céljából, mint követelményt, az alábbiakat állítom fel:

A) A nyilvántartásba felvett egyéneket nemzethűség tekintetéből kell elbírálni és eszerint lesznek:

a) *nemzethűség szempontjából megbízhatók,*
b) *nemzethűség szempontjából megbízhatatlanok.*

a)-hoz: mint alapot kell elfogadni, hogy ide azokat az egyéneket soroljuk, akiknek a kezébe nyugodt lélekkel adhatunk fegyvert, azt nem fogja a haza, a társadalom kárára felhasználni, szóval, akik nemzethűség szempontjából nem ártékony elemek.

(Pl.: notórius verekedők, szektások, betörők, tolvaj, hamisító, munkakerülő, közrendre káros elemek, árdrágítók stb.) [sic!]

b)-hez: nemzethűség szempontjából megbízhatatlanok közé soroltatnak azok az egyének, akiknek a kezébe fegyvert adni nem lehet, mert, mint a nemzetre, társadalomra káros elemek, a fegyvert azok ellen használnák fel.

B) A megbízhatatlanoknak minősített egyénekből jelenleg egyelőre katonai szolgálatra csak a 18—42 éves korhatár között levő férfiak vétetnek igénybe.

A korhatárban levőkkel szemben való eljárást az alábbi táblázat tünteti fel.

Ugyanezen elvek szem előtt tartásával kell értelemszerűleg természetesen a kartotéklapok felfektetése alkalmával az osztályozásnál eljárni.

Nyilvántartásban szereplők osztályozása:

Nemzethűség szempontjából megbízható		*Nemzethűség szempontjából megbízhatatlan*
zsidó:	*keresztény:*	
Mind a katonákat, mind azokat, akik katonák nem voltak, 18-tól egyelőre 42 éves korig, ha munkaszolgálatra alkalmasak, a táb. mu. szd.-hoz kell beosztani. 18 évesnél fiatalabbak és egyelőre 42 évesnél idősebbek, továbbá a munkaszolgálatra nem alkalmasak elvben internálandók, rendőrségi felügyelet alá helyezendők lennének, egyelőre azonban	*Katona volt:* Harcos alakulatokhoz kell beosztani. *Katona nem volt:* A 18-tól egyelőre 42 éves koron belüliek közül azokat, akik katonai szolgálatra alkalmasak, gyalogsági kiképzés alá kell vonni, majd a kiképzés után harcoló alakulatokhoz kell beosztani. A 18 évesnél fiatalabbak és egye-	Mind a zsidókat, mind pedig a keresztényeket 18-tól egyelőre 42 éves korig, tekintet nélkül arra, hogy katonák voltak-e vagy sem, ha munkaszolgálatra alkalmasak, a klgs. mu. századhoz kell beosztani. A 18 évesnél fiatalabbakat és egyelőre 42 évesnél idősebbeket, a munkaszolgálatra nem alkalmasakat, a külföldi állampolgárokat és törvényesen

további intézkedésig e közigazgatási eljárást nem kell megindítani, végrehajtani.	lőre 42 évesnél idősebbek, továbbá a katonai szolgálatra alkalmatlanok elvileg internálandók, rendőri felügyelet alá helyezendők lennének, azonban a további intézkedésig e közigazgatási eljárást nem kell megindítani, végrehajtani.	elismert hitfelekezetek lelkészeit, ha szükséges, internálásra kell javaslatba hozni. Tiszti rendfokozattal rendelkezőket sem internálni, sem klgs. mu. századba beosztani nem lehet. Egészen kivételes és indokolt esetben a 42 évesnél idősebb, de 60 évesnél fiatalabb egyének is beoszthatók a klgs. mu. századhoz. Nemzetiségi egyénekkel az eljárás azonos, kivételt képeznek azonban azok, akik német népi politikájuk folytán, mint agitátorok, megbízhatatlanként vannak nyilvántartva, mert ezeket egyelőre sem a klgs. mu. századhoz beosztani, sem internálni nem lehet.

4. A HM. a jelen különleges időkre való tekintettel külön egy klgs. mu. szd. keretet állít fel. Célja, hogy az ország területén bármikor és bárhol feltalált nemzethűség szempontjából olyan káros elemek, akiktől azonnal meg kell szabadítani a társadalmat, ide haladék nélkül beosztassanak (tehát szórványos esetek).

Ha a század állományát elérte, azonnal útbaindul a harctérre.

Utbaindítás után a HM. újabb klgs. mu. szd. keret felállítását rendeli el. Intézkedéseket 3493/M. 1b.—1942. szám alatt adta ki.

5. BM. úr a közbiztonsági szerveinek és közigazgatási hatóságainak a felülvizsgálásra, új összeírásra intézkedéseit 13 400. 1942. VII. res. szám alatt adta ki. Rendeletet tudomás és mihez-tartás végett kiadom.

A vegyes bizottság működésének idejét a területe alá tartozó m. kir. rendőrség kerületi szemlélőjével, határvidéki rendőrkapitány vezetőjével, vármegye alispánjával beszélje meg, akként, hogy a bizottságok által felülvizsgált nyilvántartások a kitűzött határidőre a Belügyminisztériumba feltétlenül beérkezzenek.

6. Egyebekben a klgs. mu. századokba való beosztásra kiadott 32 334. eln. 2. Vkf. D.—1942. számú, továbbá a HM. 3130. M. 1b.—1942. számú rendeleteknek az egyes kategóriák kiválasztására vonatkozó intézkedései jelen rendeletemhez értelemszerűen érvényben maradnak.

7. A VIII. hdt. kassai és ungvári Kho.-i az eddig kialakult gyakorlati tapasztalatai alapján járjanak el és állapodjanak meg egymás között, valamint a területükön levő elsőfokú rendőrhatóságokkal, illetőleg a vegyes bizottságok elnökeivel a felülvizsgálást illetően. A kartotéknyilvántartás kezelésére egymás közt állapodjanak meg, figyelemmel arra, hogy a hdt. M. osztálya Kassán van.

8. Budapest székesfőváros és környékének területére vonatkozó nyilvántartásokat, mint területileg illetékes hdt.. az I. hdt. Kho. kezeli, s a behívásokra vonatkozó előkészületi munkálatokat az I. hdt. M. alosztálya teszi meg. Ebből következőleg a vegyes bizottság ülésein is az I. hdt. Kho. vesz részt, s a kartotéknyilvántartást is az I. hdt. Kho. vezeti, kezeli.

9. A központi „K" szerv alosztályai, Foe. K. kea., 2. Vkf. klgs. alcsoport utasítást kaptak, hogy ha előjegyzéseikben olyan megbízhatatlan egyének szerepelnének, akiknek a nyilvántartásba való felvételük „K" vagy „Nv" szempontból kívánatos, úgy azok kartotéklapjait 2 példányban kiállítva a tartózkodási hely szerint illetékes hdt. Kho.-nak azonnal küldjék meg. Az így megküldött kartotéklapokat az elsőfokú rendőrhatóságokkal egyetértőleg nyilvántartásba vegye fel.

10. A hdt. Kho.-k részére szükséges kartotéklapokat (500—500 db) a m. kir. BM. úr közvetlenül fogja megküldeni. Ha a kiutalás nem volna elegendő, úgy annak pótlását innen kérje.

11. Jelen rendeletemmel az internálásokkal kapcsolatban kiadott 32 441. eln. 2. Vkf. D.—1939. és a 36 054. eln. 2. Vkf. D.—1940. számú rendeleteket hatályon kívül helyezem.

Kapják: I., II., V., VI., VIII., IX. hdt. pság Kho., ungvári Kho., 3., 4. és 7. honv. ker. pság H. és K. alosztálya.

1 db melléklet.[1]

A m. kir. honvéd vezérkar főnöke
rendeletéből:
Kuthy alez.

Sokszorosított másolat. — HIL. HM. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5052.

A vezérkari főnök megküldte a közölt rendeletet a vezérkari főnökség 1. osztályának.

84.

1942 június 25—1945 május 4
(1945 szeptember 10)

Dr. Patriász István munkaszolgálatos visszaemlékezése

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság (DEGOB) irodájában, Budapest VII., Bethlen Gábor tér 2. alatt, 1945. IX. 10.

Megjelenik: dr. Patriász István
Született: Esztergom, 1909. november 11.
Utolsó lakhely: Budapest
Foglalkozása: ügyvéd

Fent nevezett előadja a következőket:

1942. június 25-én vonultam be Nagykátára. Szerencsés századba, a 101/14-be kerültem és honi szolgálatra osztottak be Szentkirályszabadjára. 1943. január 6-án téli szabadságot kaptunk és március 3-án jöttünk ismét vissza. Mikor mi 1942 júniusában Szentkirályszabadjára kerültünk, akkor ez még új táborhely volt. Lombsátrakat készítettünk, ezekben laktunk addig, míg a bunkereket elkészítettük. A lombsátrak bokrokból állottak, ezeket pokróccal borítottuk be és így némileg védett az eső elől. Később sikerült a századnak néhány sátorponyvát szereznie. Így éltünk 3 hétig. Aki nem készített magának külön bunkert, az az úgynevezett közös nagy bunkerbe költözött. Különböző megszorítások voltak, levelezés és csomagküldés megtiltva. Az erdő szélén laktunk és az erdőben állandóan pilóta járőrök cirkáltak, akik súlyosan megbüntették azt, akit az erdőben találtak. Ezeket és azokat a szerencsétleneket, akik nem nyerték meg a parancsnok tetszését, novemberben menetszázadba tették és kiküldték Ukrajnába. A munkafeltételek igen nehezek voltak, főleg eleinte, és nagy nehézségbe ütközött a század vízellátása. Kézi kocsival hoztuk a vizes tartályokat, amelyeknek űrtartalma nem elégítette ki a század vízszükségletét. Később normalizálódtak a viszonyok. Az egészségügyi viszonyok is nagyon kedvezőtlenek voltak eleinte, bár Fekés főhadnagy-orvos minden lehetőt elkövetett, hogy enyhítse a helyzetünket. Ennek az évnek legszörnyűbb élménye a mellettünk dolgozó 101/16-os század. Ennek parancsnoka, Száksz hadnagy, messzemenően a legrosszabb magatartást tanúsította az alárendeltjeivel szemben. Neki volt köszönhető, hogy az ő századából kerültek a legtöbben az ukrajnai menetszázadba. Már akkor is vizsgálat indult meg ellene, de sajnos azok, akik bizonyítani tudták volna a legjobban az elkövetett igazságtalanságokat, azok nem mertek nyíltan fellépni. A mi századparancsnokunk megengedte, hogy szabad időben javítgassunk lakhatási viszonyainkon. Száksz megtiltotta ezt az ő századában. 1942 októberétől kezdve megengedték havonta egyszer a látogatást, amit Száksz igyekezett lehetőleg megnehezíteni vagy meggátolni. Lehetetlen munkateljesítményt követelt, és már az akkori időkhöz képest, messzemenően embertelenül viselkedett. Az 1942. év utolsó hónapjaiban Szerdahelyi Elek orvosfőhadnagy vette át a tábor egészség-ügyeinek intézését. Kórház felépítését, fürdő felállítását és fertőtlenítő megszervezését rendelte el és így lényegesen megjavította a század egészségügyi helyzetét. Az 1943-as téli szabadság után lényegesen megváltozott helyzetet találtunk. Ebben az évben a repülőtérépítő részleg parancsnoka kezdetben Tosch Nándor utászfőhadnagy lett, az irányító, akiről csak a legjobbakat mondhatom. Neki köszönhető, hogy rendszeresen kaptunk eltávozást. Általában a munkafeltételek is könnyebbé váltak és tapasztalható volt minden téren, hogy igyekeznek a munkásszázadok sorsán enyhíteni. A régi nyomott hangulat teljesen eltűnt, mi kezdtük a dolgot már kedélyesen felfogni és így nem is találtuk már oly tűrhetetlennek, mint kezdetben. Míg Tosch szabadságra ment, átmeneti időre Barla Kálmán főhadnagy, majd Bot Raymund vette át a század vezetését. Ők a Tosch által megkezdett irányban folytatták a tábor életének irányítását, szem előtt tartva, hogy kultúremberekről van szó és ezeknek a sorsát kell minél elviselhetőbbé és emberiebbé tenni. Nekik köszönhető tudomásom és nézetem szerint a tábor élelmezési viszonyainak lényeges megjavítása és a jóléti intézmények megszervezése. Barla, amennyire ez tőle tellett, igyekezett kevesebb munkaidőt alkalmazni és szinte harcolt a tábor jólétéért. A lehető legnagyobb előnyöket igyekezett a hadviselteknél a század számára kiharcolni. Mikor március 19-én bejöttek a németek, a parancsnok távollétében, mint annak helyettese, összehívta a századot és a környező falvakban levő más századokhoz tartozó muszokat is, és informált bennünket a helyzetről. Szomorúnak és gyászosnak mondotta a magyarság helyzetét, majd megnyugtatott, ameddig neki módjában áll valamit is tenni az érdekünkben, nincs mitől tartani. Valahogy csak sikerül átvészelni ezt a szörnyű csapást, ami evvel a politikai eseménnyel Magyarországot érte. Nagyon merész és bátor beszéd volt ez, nem félt senkitől, kimondotta, ami a szívén feküdt. Tudomásom van arról is, hogy a németek bejövetelekor férjét meglátogatni akaró Steinernét és Rosenwassernét a vonaton letartóztatták és a kistarcsai internálótáborba vitték. Barla nemcsak hogy szabadságot adott a két érdekelt bajtársnak, hogy legyen idejük utánajárni és a feleségeiket kiszabadítani, hanem ő saját maga is lépéseket tett ebben az ügyben, amelyek részben eredménnyel is jártak. Ő intézte el azt is, hogy mikor 1943 telén szabadságra küldtek, nem kellett a kiegészítő parancsnoksághoz bevonulni, hogy időt ne veszítsünk, elintézte, hogy már itt megkapjuk az engedélyt. Később megkaptuk az indulási parancsot a frontra, a 25-ös hadoszloppal. Evvel egyidejűleg kijött az a parancs is, hogy munkaszolgálatosok csomagot és pénzt nem kaphatnak. Így azok, akik már két éve állandóan bent voltunk és felszerelésünk meglehetősen hiányos volt már, kénytelenek lettünk volna minden élelemtartalék és meleg ruha nélkül Oroszországba kimenni. Barla mindent elkövetett, hogy módot nyújtson arra, hogy hiányzó felszerelésünket a lehető legjobban kiegészíthessük, sőt, még azoknak a fiúknak a számára, akiknek az anyagi helyzete ezt nem engedte meg, segélyt szavazott meg.

---

[1] A melléklet nincs az irat mellett.

A hosszú utazásunkat, az országból ki egész a hadműveleti területig is, igyekezett a lehető legkönnyebbé és elviselhetőbbé tenni. Kint is, úgy mint az országban, mindig emberi, szinte atyai volt. Éppen ezért 1944 júliusában, Berezow-ban rá nézve megalázó körülmények között leváltották. A hadosztályhoz helyeztek át, ahol Sallai Antal vette át a parancsnokságot. Első ténykedése az volt, hogy összegyűjtötte a századot a körlet mögött elterülő rétre, ahol személyes kutatást tartott és elvette a csomagjainkból még az olyan fontos felszerelési tárgyakat is, mint szappant és gyufát is. Napról napra voltak büntetések, kikötések. Volt olyan nap, mikor 15—20 embert is kiköttetett. Állandóan teljes menetkészültségben vonultatta ki a századot, ami — mivel egy-két óra járásnyira voltunk a munkahelytől és az út rendszerint hegyes vidéken vezetett át — hozzájárult a bajtársak testi leromlásához. Fáradhatatlan volt a század kínzásában. Gyakran előfordult, hogy mikor este jöttünk haza fáradtan az egész napi sáncásó munka után és alig vártuk, hogy a körletbe érjünk és pihenhessünk, ő teljesen feleslegesen egy vagy másfél órán át különböző csuklózásokat végeztetett. Ilyen kínzás volt például a következő: Biela Oslawiban dolgoztunk. Körletünk az országút mellett terült el. Este, megérkezésünk után, mindenkinek kulacsával a közelben levő forráshoz kellett mennie, a megtöltött kulacs víztartalmával az országutat locsolni. Ez a szaporátlan munka órákig tartott, addig, amíg az út az ő felfogása szerint a portól már megtisztult. Kegyetlenkedéseiben nem ismert határt. Az embereket állandóan tettleg bántalmazta, izmos lábával rugdosta, nem nézve, hogy az illető beteg vagy egészséges. A betegeknek is ki kellett vonulniuk. A munkateljesítményt állandóan keveselte és minden eszközzel azon volt, hogy az emberi teljesítményt messze felülmúló munkaeredményt mutathasson fel, annak ellenére, hogy az utászok teljesen meg voltak elégedve a század munkájával. Ellenszenve a századdal szemben már akkor megnyilvánult, amikor Berezow-ból Biela Oslawiba jöttünk. Az út egyik meredek kapaszkodójánál kifogta a lovakat a kocsikból és helyettük minket fogatott be. Ő maga bakra ült és erősen ostorozva hajtott fel a lejtőn. Az út melletti házban német tisztek laktak, akik a nagy lármára kifutottak. Az egyik tiszt megbotránkozva nézett a bakon trónoló Sallaira, majd tölténytáskájához kapott, kivette a revolverét és ráfogta avval a felkiáltással: „Egy ilyen szadista állat nem érdemel mást, minthogy lelőjék. Ezek ártalmasak a társadalomra, tehát ki kell irtani őket!” Csak a keret és egyéb katonák közbelépése akadályozta meg ennek a jelenetnek teljes kifejlését. Sallai idejében ismertük meg a keret igazi arcát is. Az a keret, amely Barla idejében a lehető legrendesebb volt, most kevés kivétellel embertelenül és a legpimaszabbul viselkedett. A század rossz szelleme Dávid Gh-s őrmester volt. Ő ellopta a század részére vételezett élelmiszert. Egyébként pedig mindenben egy húron pendült Sallaival. Közben a már századossá előléptetett Barla, akinek tudomására jutott Sallai kegyetlenkedése és a század rettenetes sorsa, azon igyekezett, és el is érte, hogy Sallait leváltották és új parancsnokot kaptunk. Az új parancsnok jó, de gyenge ember volt és Dávid úgy csavarta az ujja köré, ahogy az neki jól esett. Igyekezett őt irántunk a lehető legrosszabbra hangolni és minket is a lehető legrosszabb színben feltüntetni. 1944 november elején ismét bejöttünk az országba és ekkor a parancsnokságot újból Barla vette át és a maga atyai szeretetével gyakorolta továbbra is.

Mikor a század megkapta a parancsot, hogy Kassára kell vonulni és ott majd átvesznek a németek, Barla mindent elkövetett, hogy ezt megakadályozhassa, de nem rajta múlott, hogy nem sikerült. Elvitt bennünket Kassára, de nem hagyott napokig a szabad ég alatt várni, mint ahogy ez az ott levő többi századnál történt, hanem elvezetett bennünket Zsebes községbe, ahol a körülményekhez képest a legjobban helyezett el. Evvel a cselekedetével, meggyőződésem szerint, az életét kockáztatta Barla Kálmán. Mindenki a lehető legrosszabbul érezte magát. Voltak azonban egyesek, akiknek sikerült teljesen megőrizniök nyugalmukat. Barla az utolsó pillanatig remélte, hogy sikerül majd valahogy átvinnie bennünket az oroszokhoz, de sajnos ez nem sikerült. Kassáról Margitfalvára vittek bennünket és ott 80—100 embert zsúfolva egy vagonba, elindítottak bennünket Vágvölgyön, Pozsonyon és Hegyeshalmon át Sopronba. Barla Kassától már nem volt velünk.

Sopronban szétosztottak bennünket, én Harkára kerültem. Innen már azt hiszem, hogy bajtársaim és egyben az én sorsom is közismert, és feleslegesnek tartom, hogy erről bővebben beszéljek. Röviden csak annyit, hogy rettenetes körülmények között eltöltött hónapok után gyalog mentünk el innen, az orosz nyomás hatására, Gramatneusiedelbe és vonaton folytattuk az utat Mauthausenbe. Mauthausenből április végén indultunk át Gunskirchenbe, ahol május 4-én felszabadultunk. Az amerikaiak megérkezése után Lambachba mentem. Mikor átvettek az oroszok és megindult a transport, akkor Linz, Dornach irányában velük tartottam. Az utat gyalog kezdtük meg és mire Greinre értünk, meguntam a gyaloglást és 3 társammal együtt lemaradtunk. Ezek után egyénileg folytattuk az utat hazáig. Még visszatérve az elinduláshoz, azok a századok, amelyek akkor Kassán voltak, hozták be a flekktífuszt Nyugat-Magyarországra. Ugyanis már ott jelentették az orvosok, hogy a századoknál tífuszgyanús megbetegedések fordulnak elő és nem ajánlják az azonnali továbbvonulást minden karantén nélkül. De az orvosok szavára akkor mit sem adtak, aminek a flekktífusz elterjedése a nyugati országrészen volt köszönhető.

A jegyzőkönyvet felvette: *Dr. Patriász István*
Lukács Éva

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. — 3014. sz. jkv.

85.

1942 június 25—1945 május 5
(1945 augusztus 22)

Schilinger Béla munkaszolgálatos visszaemlékezése

MAUTHAUSEN Musz. századszám: 109/33.

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett Budapesten, 1945. augusztus 22-én, a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság (DEGOB) irodájában (VII., Bethlen tér 2).

Megjelenik: Schilinger Béla textilkereskedő-segéd
Született: Budapest, 1913. október 10.
Lakik: Budapest VI., Dalszínház u. 10.
Táborok: Mauthausen — 6 hét
Gunskirchen — 2 hét

Fent nevezett a következőket adja elő:

1942. június 25-én vonultam be Gödöllőre. Onnan Sárospatakra, Miskolcra, majd Galíciába, Nyezavizovba kerültem, amely Stanislau mellett van. Parancsnokunk a hírhedt Macskássy alezredes volt, aki mindent elkövetett, hogy sorsunk minél keservesebb legyen. Vizet nem kaptunk, állandó kikötések voltak. Csomagot nem kaphattunk. Ha valamit mégis kaptunk, felsorakoztatott bennünket és szétosztotta a csomag tartalmát a parasztgyerekek között. Úgy éheztünk és szomjaztunk, hogy egy pohár vízért sokszor mindenünket odaadtuk. Kikötések naponta voltak. Dolgoztatott bennünket hajnaltól este 11 óráig. Munka után neki kellett állni krumplit pucolni. Ébresztő hajnali 4 órakor volt.

Amikor 1945-ben megkezdődött a visszavonulás, Bánrévére mentünk vissza. Ott vagoníroztunk és 14 napi utazás után Harkára értünk. Onnan az oroszok közeledésére továbbvittek bennünket Németországba.

Gyalog mentünk Mauthausenbe. Útközben deportáltak csatlakoztak menetünkhöz. Ez az út rengeteg embert pusztított el. Éjjelenként a falvakban sorfalat álltak az SS-ek és agyonverték, akiket csak tudtak, gyerekeket, asszonyokat sem kíméltek, minden faluban kb. 250 halott maradt. Ha egy-egy faluban nem találkoztunk SS-ekkel, akkor is futva mertünk csak a falun keresztülmenni, annyira meg voltunk már félemlítve. Nem mindenki halt bele ezekbe a vérengzésekbe, volt olyan, akinek a fülét vágták le, volt akinek az orra volt megcsonkítva, és sok olyan volt, akinek kiverték a szemét.

Mauthausenban borzalmasan éheztünk. Erősen vertek is bennünket, de ott tartottunk már, hogy ezt egészen természetesnek találtuk. Rengeteg embert agyonlőttek, többnyire minden ok nélkül.

Hat hét után elindítottak Gunskirchen felé. Egész úton ölték az embereket, aki egy kicsit lassan ment, vagy gyakran került a sor végére, azt agyonlőtték. Végig az út· mentén feküdtek a hullák.

Gunskirchenben minden nap összeszedték a betegeket és kivégezték őket. Nekik maguknak kellett levetkőzniök. Együtt feküdtek a halottak és az élők, de az egészséges élők is alig különböztek már a halottaktól. Hullákon feküdtünk és hullák feküdtek rajtunk. Reggel láttuk, hogy a szomszédunk, akivel este még beszéltünk, már nem él.

Vizet nem kaptunk, legfeljebb egyszer egy héten, keveset. Rettenetes volt a piszok és a tetű.

Nagyon sok embert agyonlőttek a legkisebb „kihágásért". Például, ha a latrinán nem bírta megvárni, míg sorrakerült (majdnem mindenkinek hasmenése volt) és félrement a dolgát elvégezni.

Kutyákat is uszítottak ránk, ez kedves szórakozása volt az SS-legényeknek.

Május 5-én megmentettek bennünket az amerikaiak.

Felszabadulás után Welsbe, majd Linzbe és onnan Dornachba kerültem. Onnan elindult a transport gyalog. Kilb városnál lemaradtam és egyéni úton hazajöttem.

A jegyzőkönyvet felvette. *Schilinger Béla* s. k.
Bíró Márta

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1881. sz. jkv.

86.

1942 június—1945 május 4
(1945 július 15)

Weil Ernő munkaszolgálatos visszaemlékezése

JEGYZŐKÖNYV

Felvétetett 1945. július 15-én a DEGOB, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság irodájában (Budapest VII., Bethlen-tér 2).

Megjelenik: *Weil Ernő*
Született: Tápiósüly, 1915. november 27.
Foglalkozása: Vegyészmérnök
Lakhely: Tápiósüly
Táborok: Schattendorf: 1944. dec. 3—1945. márc. 25.
Mauthausen: 1945. ápr. 15—1945. ápr. 25.
Gunskirchen: 1945. ápr. 26—1945. máj. 4.

Fent nevezett előadja a következőket:

1942. júniusában vonultam be munkaszolgálatra. Komáromban az élelmiszer-raktárba kerültem. Elég előnyös helyzetem volt itt. Nagyon sokat kellett dolgozni, reggeltől estig zsákokat, ládákat kellett hordani, de rendes kincstári ellátást kaptunk és a bánásmód is jó volt. Hazulról is kaphattunk csomagot és néha még szabadságot is kaptam. 1943. január havában egy volt keresztény iskolatársam került oda a századunkhoz parancsnoknak. Amikor meglátott, azt mondta, hogy én nem lehetek ott munkaszolgálatos, ahol ő parancsnok. Bántani nem akar, kivételezni pedig nem lehet. Ezért elhelyeztetett engem a jó helyemről. Májusban kikerültem Oroszországba és Gomel környékén töltöttem 8 hónapot. Lelle István utászfőhadnagy szadista zsidógyűlölő volt és utászaival üttetett bennünket.

Augusztusig jöttünk visszafelé, akkor 22-én megszöktünk a századtól. Két hétig bujkáltunk a Kárpátokban, áfonyát, füveket, gombákat ettünk. Egy magyar járőr elfogott bennünket a határon. Ekkor már csak tizenegyen voltunk. Én mentem az élen. Ekkor már nagyon kimerültek voltunk, esett az eső. Az őrs adott nekünk enni és úgy tett jelentést rólunk, hogy mi jelentkeztünk nála, hogy munka közben az erdőben elveszítettük a századunkat és nem tudtuk megtalálni a ködben. Így nem kaptunk büntetést szökésünkért, csupán egy idegen századhoz kerültünk Budapestre. Innen Komáromba kerültem, ahol ismét jó dolgom volt. Egy Kis Gergely nevű szakaszvezető csekély pénzért minden lehetőt megtett, amire kértem. Hamarosan azonban nagyon rossz századhoz kerültem, 102/24. ún. halál-századhoz. A századparancsnok Antal István főhadnagy, a keret tagjai: Zsolnai Dezső őrmester, Bösze Rezső szakaszvezető, Kovács Sándor szakaszvezető, szadista módon emberhez nem méltó módon bántak velünk. Ütöttek-vertek, az élelmiszeradagunkat meglopták, bennünket kifosztottak. A tábor területéről tilos volt kimenni, titokban azonban kiengedtek bennünket, hogy élelmiszert vásároljunk. Amikor hazajöttünk, fél óra múlva bejöttek hozzánk és amit összevásároltunk elszedték tőlünk, sőt még a pénzünket is elvették. Különösen Kovács Sándor őrvezető működött az emberek félholtra verésében. Menet közben Nyulfalu előtt a század egyik tagját elütötte egy autó. A fiún akkor külsőleg semmi sérülésnek nem látszott nyoma, csak nehezen bírt felkelni. Mivel az őrmester első felszólítására nem kelt fel, az elővette revolverét és fejbelőtte. — Győrszabadhegyen elszállásoltak bennünket egy fapajtában. Ahol kb. 80 személy részére lett volna hely, ott 150 embernek kellett meghúzódni. Nagyon hideg volt, beesett az eső, befújt a szél. Itt hosszabb ideig voltunk. A koszt elég jó és bőséges volt. Német vasútépítőkkel együtt dolgoztunk és azok olyan mértékben ütötték az embereket, hogy még nézni is rossz volt. Kovács valahonnan bikacseket szerzett és minden német ütést megtoldott még egy ütéssel. Az emberek ekkor már meglehetősen leromlott állapotban voltak. A ruháik is elrongyolódtak, legtöbbnek már nem volt bakancsa, hanem rongyokba burkolta a lábát. Orvos nem volt. A gyengélkedőket az őrmester vizsgálta felül és akit nem talált betegnek, azt kidobta. December elején elindultunk gyalog, hogy átadjanak a németeknek. Ezen az úton Zsolnay Dezső őrmester 3 zsidót agyonlőtt. — Egy Reich nevű mérnök már nem bírt járni és egyik bajtárs a hátára vette és kb. 100 méteren így vitte. Ekkor az őrmester bikacsekkel ütni kezdte, hogy tegye le a ménököt és amikor a fiú kényszerből letette, akkor őt elzavarta. Kovács a századot továbbküldte, ő ott maradt a földönfekvő ember mellett. Kb. 3 perc múlva lövést hallottunk. Harmadnap arra vonultunk munkára és az ott dolgozó kopházai deportáltak akkor temették Reich mérnök hulláját, a mérnöknek a szájába lőtt az őrmester . . .

Március végén elindultunk gyalog Mauthausenbe. Eisenerznél láttam a hullákat. Lorettonál végigszenvedtük a nagy vérengzést. Légitámadás is volt, de közülünk senki nem sérült meg. Egyébként is ez a transport előnyösebb helyzetben volt a többinél, mert útközben minden nap kaptunk 7 dkg kenyeret és 1 dkg margarint. Ez csak arra volt elég, hogy nem haltunk éhen. De teljesen legyengülve érkeztünk Mauthausenba, ahol tovább éheztünk. Itt is vertek bennünket. Nagyon sok halott volt. Szemlátomást gyengültek az emberek. Innen újból gyalog elvittek bennünket Gunskirchenbe. Itt még jobban éheztünk és a helyzet mindennél szörnyűbb volt. Naponta 250—300 halott volt. Két hét alatt az egész tábor elpusztult volna, ha május 4-én nem mentenek meg az amerikaiak.

A jegyzőkönyvet felvette: *Weil Ernő* s. k.
Vincze Klára

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1906. sz. jkv.

87.

1942 július 3

Csiby ezredes magánlevele Schindler vezérezredeshez a Magyarországról származó zsidók partizántevékenységéről

Nagyméltóságú Vezérezredes Úr!
Kegyelmes Uram!

Nagybecsü levelére csak most van alkalmam jelenteni, mert téves táboriposta-szám miatt csak tegnap kaptam meg.

A Magyarországból származó zsidók a partizánok között igen élénk tevékenységet fejtenek ki ellenünk. Szolgálataik kisebb mértékben kémkedésben, de leginkább a partizánok elleni harcok alatt a magyar csapatoknak magyar szóval váló becsapásában nyilvánul. Három esetben volt kémkedés, 1941. december, 1942. február és június havában. Ez a három zsidó ukrán parasztruhában a legénységtől a létszámviszonyok, fegyverzet és alkalmazási terv felől érdeklődött. Elfogatásuk és megmotozásuk alkalmával semmi írást nem találtunk náluk, nevüket megmondani nem akarták, válaszuk volt: „én a névtelen zsidó vagyok". Általában semmire nem adtak felvilágosítást, minden kérdésünkre konok hallgatás volt a válasz, úgyhogy semmit sem tudtunk belőlük kiszedni. Mind a három tökéletesen beszélt magyarul, fiatalok voltak, így egészen biztosra vehető, hogy nem régen kerültek el Magyarországból.

A partizánok elleni harcokban magyar szóval a magyar csapatok félrevezetésére törekszenek. Áttekinthetetlen terepen és éjjel igen sokszor előfordult, hogy magyarul kiáltottak: „magyarok erre jöjjetek", vagy semleges szövegű hangos magyar beszédet hallottak az előnyomulók és a magyar hangok irányából minden esetben tűzrajtaütést kaptunk. A foglyok vallomása szerint a magyar csapatokkal szemben levő partizánok között több magyarországi zsidó van, akik mint politikai biztosok működnek, így természetesen a harcokban nem vesznek részt. Főként élve igen nehéz őket elfogni. A harcok után az elesettek között mindig vannak zsidók is, mostanáig 30—40 polgáriruhás zsidó hullát találtunk, olyat, amelyekről kétségtelenül meg lehetett állapitani a cégjelzésekből, hogy magyarországi készítmények, tehát viselőik is onnan származnak, különben semmilyen írás nem volt náluk.

Két esetben sikerült 1—1 partizán tábort teljesen bekeríteni és a foglyok között bár sebesülten, de 1—1 magyarországi zsidót elevenen elfogni. Az egyik 1942. április 16-án a Britany erdőben lett elfogva, semmilyen írás nem volt nála, súlyos tüdőlövése volt. Azt vallotta, hogy neve Goldklank Jenő. budapesti születésű, Thék Endre utca 13. szám alatt lakott. Magyarországból 1941 július havában lett kiutasítva. A kiutasított szállítmányból 1941 augusztusában Kamenyec Podolszkijnál megszökött és azóta bujkált. Azt vallotta továbbá, hogy Priluki környékén 1942 február havában a partizánok elfogták és kényszerítették ottani szolgálattételre. Vallomásai igen zavarosak voltak, és hogy mennyiben igazak, az igen bizonytalan. A másik 1942. június 22-én Novo Bazan környékén szintén sebesülten került fogságba. Vallomása szerint Herskovits Jakab a neve, tiszaroffi lakos volt, nem tudta, vagy nem akarta megmondani, hogy milyen zsidó munkásszázaddal lett az arcvonalra kihozva. Kijev után egy vasútállomáson leszállt szükségét végezni, s a vonat időközben elment. A magyar őrségnél félt jelentkezni. s azért az erdőben bujkált, miközben a partizánok elfogták, s kényszerítették, hogy közöttük teljesitsen szolgálatot. Vallomása szerint két hét óta volt a partizánok között. Egyiknél sem volt semmilyen írás, valószínűleg össze-vissza hazudtak, egy azonban bizonyos, hogy elfogatásuk pillanatában nem volt fegyver náluk, de zsebük tele volt töltényekkel és magyar mivoltuk csak az elfogott partizánok bemondása alapján derült ki, addig konokul hallgattak. Valamennyien megkapták kiérdemelt jutalmukat. Benyomásunk az, hogy a magyar csapatokkal szemben fellépő partizánok között tekintélyes számban kell lenni magyarul beszélő zsidónak, mert táborukból igen gyakran és sok helyről hallatszik hibátlan magyar szó.

Szolgálataimat továbbra is a legnagyobb készséggel felajánlva vagyok nagyméltóságú Vezérezredes Úrnak

Nyeszin. 1942. július hó 3-án. alázatos alárendeltje
Csiby ezredes

Gépelt tisztázat, Csiby ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1942—1—43 770.

Az irat aljára rávezették, hogy a honvédelmi miniszter döntése szerint megállapítandó, helyesek-e a feltüntetett nevek, aztán: „felhasználásra a HM. Úrnak visszaadni.”

Az elnöki 1. nyilvántartó osztály 1942. június 30-án megkereséssel fordult a budapesti államrendőrség bejelentő hivatalához, valamint Tiszaroff *nagyközség népmozgalmi nyilvántartójához Goldklank Jenő, továbbá Herskovits Jakab személyazonosságának megállapítása céljából. A beérkezett válaszok szerint nevezettek a megadott címeken ismeretlenek, s miután így az ügy további intézkedést nem igényelt, az ügyiratot irattárba helyezték.*

88.

1942 július 4

A Magyar Szentkereszt Egylet beadványa a kormányzóhoz az 1939 : IV. tc. alapján kivételezett zsidók katonai rendfokozatának meghagyása érdekében

Főméltóságú Kormányzó Úr!

A honvédelmi törvény (1939 : II. tc.) és a tűzharcos törvény (1938 : IV. tc.) jelenleg tárgyalás alatt levő novellájának tervezete szerint a fajvédelmi törvény (1941 : XV. tc.) értelmében zsidónak tekintendő személyek katonai rendfokozatot a jövőben akkor sem viselhetnek, ha korábban ilyen rendfokozat viselésére jogosultak voltak.

Ez a tervbevett intézkedés tehát lefokozná még azokat is, akiket a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalását szabályozó 1939 : IV. tc. (az ún. zsidótörvény) nemzsidóknak tekint és azokat is, akik az 1914—1918-as világháborúban való részvételükkel szenvedtek hazájukért és nemzethűségüket tettekkel bizonyították be. Az ily általánosítás folytán egy kategóriába kerülnek a teljesen asszimilált, világháborúban részt vett zsidószármazású keresztények a zsidósághoz lelkileg is tartozó, harctéri múlttal nem rendelkező egyének nagyszámú seregével és oly elbánás alá vonatnak, mint amilyenben katonai rendfokozatot viselő személyek eddigelé csak a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetése esetén részesültek.

Ekképpen a magyarság létérdekeiért küzdő honvédség tartalékos tisztikarának világháborús múlttal rendelkező oly értékes része válnék ki, amely a legújabb hadi tapasztalatok (visszacsatolt területek megszállása és a jelenlegi keleti hadjárat) szerint is kitűnően megállta helyét és a mai létszámviszonyok mellett nehezen volna nélkülözhető. A honvédelmi miniszternek kivételek statuálására irányuló felhatalmazása (a javaslat 4. §-a) és a hozzáfűzött miniszteri indokolás arra mutat, hogy ez alól kivételnek csak kimagasló, tehát egészen szorványosan megállapítandó, hadi érdemek alapján lesz helye, holott nyilvánvaló, hogy egyéni hadi érdemek külső ismérvek alapján megnyugtatóan nem állapíthatók meg, mert hiszen például olyanok, akik fiatal koruknál fogva csak a világháború utolsó szakaszában kerültek a harctérre, vagy akik a harctéren súlyosan megbetegedtek — ha később fel is gyógyultak, és így nem rokkantak — nem is állott módjában kitüntetések sorozatát szerezniök, de viszont semmiképpen sem szolgáltak rá a volt cs. és kir. hadsereg, illetve a m. kir. honvédség egységes kardbojtjának ily megszégyenítő módon elvesztésére.

Mély alázattal és bizalommal fordulunk tehát Főméltóságodhoz, legfelsőbb Hadurunkhoz és világszerte ismert lovagias érzületére appellálva kérjük, méltóztassék az illetékes tényezők előtt ama legfelsőbb óhajának adni kifejezést, miszerint a novella szempontjából tekintessék nemzsidónak az a Károly-csapatkereszttel bíró tűzharcos is, aki az 1939 : IV. tc. 1. §-a értelmében zsidónak nem tekintendő (a javaslat 1. §-hoz), illetve ne alkalmaztassanak a novella 3. §-ának rendelkezései arra a Károly-csapatkereszttel bíró tűzharcosra sem, aki az 1939 : IV. tc. 2. §-a értelmében kivételezett zsidó (javaslat 4. §-hoz). Ugyanezek gyermekeinek, mint leventéknek. engedtessék meg, hogy atyáik példájához híven, keresztény társaikkal egyenlő módon készíttessenek elő hazánk fegyveres védelmének majdani ellátására.

Szabadjon e helyütt még rámutatnunk arra is, hogy csak a legutóbbi napokban fejeződött be a 2870. Me. 1941. sz. rendelet végrehajtása tárgyában a legmélyebb tisztelettel fent előadottaknak lényegileg megfelelő elvek szem előtt tartásával kiadott 25 252. eln. HM. 1941. sz. rendelet értelmében a tartalékos tisztek okmányainak igen beható vizsgálata kapcsán történt igazolásnak rendkívül nagy munkája.

Hasonló elgondolás alapján adatott ki legújabban az 1942. június hó 10-én megjelent 3530. 1942. Me. sz. rendelet, amely ugyan szintén az 1941 : XV. tc. (fajvédelmi törvény) alapján áll, de a szerzett jogokat tiszteletben tartja.

Főméltóságodnak alantasaival szemben mindenkor tanúsított atyai gondoskodásából merítettünk bátorságot jelen legalázatosabb kérelmünk előterjesztésére és vagyunk alattvalói hódolattal az érintett hadviseltek érdekében

Budapest, 1942. július 4.

Magyar Szentkereszt Egyesület
Dr. Almássy József elnök

Eredeti, géppel írt tisztázat, Almássy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1942—II.—43 904.

A Kormányzói Katonai Iroda a Magyar Szentkereszt Egyesület beadványát 1942. július 17-én megküldötte a Honvédelmi Minisztériumnak. Az elnöki osztály, tekintettel arra, hogy ekkor már folyamatban volt az 1942: XIV. tc. végrehajtási utasításának megszerkesztése, a válaszadást elhalasztotta. 1942. december 29-én, az 55 000. 1942—HM. sz. rendelet megjelenése után a referens az ügyiratra a következő megjegyzést írta: „Idézett rendelet feldolgozásánál az okmányba foglalt kívánságok is mérlegelés tárgyát képezték, és azok a törvény keretein belül a lehetőségek határáig figyelembe vétettek, erről a kormányzó Katonai Irodáját láttamozás útján tájékoztatjuk, egyéb intézkedést nem igényel, irattárba helyezni. 1942. XII. 29-én Jordán alez.”

89.

1942 július 6

a) A Budapesti Lipótvárosi Orvostársaság felterjesztése a honvédelmi miniszterhez: diplomás orvosokat a munkaszolgálat keretén belül orvosi beosztásban alkalmazzanak

Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

Orvostársaságunk taggyűlésének egyhangú határozatából, a benne önkéntes társulás alapján tömörült közel 400 budapesti gyakorló orvos nevében és megbízásából, — múlt év májusában bátrak voltunk Nagyméltóságodat arra kérni, hogy kegyeskedjék a honvédelmi kisegítő munkaszolgálat szabályozása kapcsán elrendelni, hogy

1. diplomás orvos, amennyiben honvédelmi kisegítő szolgálat teljesítésére behívatik, — kizárólag orvosi szolgálatra osztassék be,

2. orvosokat, a kiegészítő parancsnokságok csak a feltétlen szükségesség mérve szerint hívjanak be ilyen kisegítő munkaszolgálatra és e behívások során is lehetőleg mentesítsék és polgári foglalkozásukban hagyják meg az idősebb korosztályú és az 1914—18. évi háborúban vitézségükért kitüntetést nyert orvosokat.

Mindmáig — bizonyára Nagyméltóságod kegyes rendelkezése folytán — az orvosok behívása és szolgálati beosztása a fenti szempontok tekintetbevételét mutatta. Az utóbbi hetekben azonban egyre-másra jut behívott orvosok hozzátartozói részéről orvostársaságunk elnökségének tudomására, hogy egyes munkaszázad parancsnokságok a hozzájuk beosztott orvosokat nem orvosi munkára alkalmazzák!

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kartársias érzésünk, az orvosi rend hivatástekintélyének védelme és az orvostársaságunkba tömörült kartársak érdekeinek vállalt képviselete arra kötelez bennünket, hogy e tényt Nagyméltóságod kegyes színe elé hozzuk és *ismételten kérjük bölcs intézkedését, hogy diplomás orvos kisegítő munkaszolgálata teljesítése közben se legyen másra beosztható, mint kizárólag orvosi munkára!*

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Kérésünk indokolásaként legyen szabad ismételten reámutatnunk arra, miként azt m. évi beadványunkban is kifejtettük, hogy meggyőződésünk szerint az orvosoknak mikénti felhasználása nem egyéni, csoport vagy foglalkozás jellegű kérdés, hanem országos jelentőségű! Az orvosi hivatástekintély az állam egészségügyi igazgatásának egyik nélkülözhetetlen szilárd pillére, márpedig az orvosnak nyilvánosság előtt való, az orvosi feladatkörrel szemben aláértékelő munkavégzése nem az egyén, de az egész orvosi rend hivatástekintélyét ássa alá.

Az orvos mindenkor a falu atyja, segítő jóbarátja s tiszteletnek örvendő tanácsadója volt! Aligha értheti meg a nép egyszerű gyermeke azt, hogy kötelező munkaszolgálat alatt az orvos beosztása is vele egyenlő munkavégzés legyen! Érzésünk szerint ez a nép orvosbavetett bizalmának megrendítésére vezethet! — De köztudomású az is, hogy hazánk a mai mindinkább tornyosuló orvosi és közegészségügyi reform-feladatok elvégzéséhez a szükségesnél kevesebb számú orvossal rendelkezik! *Nemzetmentő egészségügyi feladatok várnak számos betöltetlen orvosi őrhelyen megoldásra, — nem lehet tehát sem honvédelmi, sem közérdek az, hogy diplomás orvos ne orvosi munkahelyet töltsön be, hogy ahelyett, hogy orvosi tevékenységében az orvos tudása legjavát áldozná a hazafias kötelességteljesítés oltárán, — lelkileg és testileg neki meg nem felelő munkavégzésben őrlődjék fel!*

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Mi jól tudjuk, hogy ilyen nagy világkataklizma idején eltörpülnek a rendi és foglalkozási érdekek! Így fel sem szólalnánk e kérdésben, ha nem volna meggyőződéses hitünk, hogy e tények fel nem említésével vétkeznénk a minden hazafiasan érző honpolgár köteles gondossága ellen.

Mi hivatalos közlésekből tudjuk, hogy a mai honi orvosi feladatok elvégzésére kevés az orvos Magyarországon! Ha tehát akad olyan munkaszázad, ahol véletlenül több orvos zsúfolódott össze, mint amennyire ott szükség van, — nyerjenek a feles számúak más helyütt beosztást, ahol orvos híján egyes vidékek közegészségügyi ellátása kellőképpen biztosítva nincs!

De nemcsak hivatásrendi kötelességünket véljük teljesíteni, amikor fentiek alapján az érdekelt orvosok számára ismételten kérjük Nagyméltóságod megértő jóindulatát, hanem azt hisszük, hogy Kegyelmes Urunk intenciója szerint is járunk el, miután tudomásunk szerint HM. 27 300/elnöki VIII. 941. számú rendeletében szintén úgy méltóztatott rendelkezni, hogy orvosok, gyógyszerészek és mérnökök lehetőleg foglalkozásuknak és képzettségüknek megfelelő beosztásban alkalmaztassanak. Ez felel meg az 1939. II. tc. 89. § 1. bekezdésének is, amely expressis verbis mondja ki, hogy a honvédelmi munkánál „általában mindenkit ott és olyan alkalmazásban kell foglalkoztatni, ahol testi és szellemi erejét, képességeit a honvédelem érdekében legjobban lehet értékesíteni." — Kétségtelen, hogy orvosokra vonatkoztatva ezt csak akként lehet értelmezni, hogy minden diplomás orvos mindennemű közérdekű szolgálatban is kivétel nélkül orvosi beosztásban alkalmaztassék!

Újólag kérve Nagyméltóságod kegyes intézkedését, vagyunk mélységes tisztelettel alázatos szolgái:

BUDAPESTI LIPÓTVÁROSI ORVOSTÁRSASÁG
ELNÖKSÉGE

Budapest, 1942. július hó 6.

Dr. Schilling Béla
egyetemi magántanár
szfőv. közkórházi főorvos
elnök

Géppel írt fogalmazvány, dr. Schilling Béla saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—40 134.

A beadványt 1942. július 15-én iktatták a Honvédelmi Minisztérium elnöki 12. osztályán, majd augusztus 6-án áttették az 1b. osztályra.

(89)

1942 augusztus 21

b) A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának az a) alatt közölt tárgyban tett intézkedései

P. d.:

A kbt. 12. oszt. téves előiratot[1] szereltetett az iktatmányhoz. Az előirat a MONE. beadványa, melyben a zsidó orvosok fokozottabb igénybevételét kéri. Az oszt. annak idején a kérvényre megfelelt.

Jelen beadvány tartalmából kivehető, hogy ezt a zsidó orvosok adták be, mert azt kifogásolják, hogy kisegítő szolgálat keretében nem orvosi tevékenységet fejtenek ki a zsidók.

A zsidó orvosok kérdését a kbt. 1. omo. végzi.

Lássa r. u. kbt. 1. omo.:

További szíves intézkedés végett az ügydarabot átengedjük.

1942. VIII. 10. *Kalotay* szds.
VIII. 11. *Gál* őrgy.

Az Om. 1. omo. részéről:

A Budapest Lipótvárosi Orvostársaság a beadványban azt kéri, hogy a kisegítő szolg.-ra behívott orvosok csak orvosi teendők ellátására használtassanak fel. — E tárgyban az intézkedés már folyamatban van.[2]

Intézkedést nem igényel.

Bp. 1942. VIII. 18. *Varga* fhdgy.
VIII. 18. *Dobák*

Irattárba!
K. VIII. 21. *Ménes* szds.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—40 134.

---

[1] A jelzett előirat nem található az ügyirat mellett.

[2] Erről az intézkedésről eddig semmiféle dokumentum nem került elő.

90.

1942 július 7

A kőszegi rendőrkapitányságnak a Belügyminisztériumhoz intézett 1942. júniusi helyzetjelentése a kőszegi zsidók életéről és a városban állomásozó munkaszolgálatos zászlóaljról

M. kir. rendőrség kőszegi kapitánysága

Bizalmas!

Szám: 1/7/1942. biz.

Tárgy: Helyzetjelentés
1942 június hóról.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR

Budapest

„...A zsidók teljesen visszavonultan, csendben élnek. Az elmúlt hónapban történt munkaszolgálatra való bevonultatásuk még elzárkózottabbakká tette őket. Még az egymás közötti nyílt érintkezést is kerülik. Gazdaság terén szereplésük is napról napra csökken, mert az iparigazolványok korlátozása folytán újabb és újabb erősen hasznot hajtó kereseti lehetőségtől esnek el.

A zsidó zászlóaljnak Kőszegen való állomásozása jelentett e kérdésben némi mozgalmat, de ez sem a helybeliek részéről, akik összesen 69-en vannak, történt. Szombat, vasárnaponként, de főleg a kettős ünnepeken sokszor 15—25 zsidó asszony is megjelent a városban a munkaszolgálatot teljesítő hozzátartozójának meglátogatására. Hatóságom ez ügyben más intézkedést nem tehetett, mint ilyen alkalmakkor nemcsak a detektív testülettel, de az őrszemélyzeti tagokkal is figyeltette őket, főleg azért, hogy a közeli határszélen keresztül idegen állambeli zsidónő ne keveredhessen közéjük és az országba be ne csempészhessék...”

Kőszeg, 1942. július hó 7-én.

A kapitányság vezetője
dr. Magay Iván
m. kir. rendőrkapitány

Gépelt tisztázat, Magay saját kezű aláírásával. — PI. Arch. A. XXII. 3/45/1942/45.

A kőszegi rendőrkapitányság 1942. október 3-án kelt jelentésében ismét kitért a munkaszolgálatosok elhelyezésére: „A városban újabban ismét egy munkaszolgálatos zsidó zászlóalj állomásozik, azonban mostan nem úgy, mint az előbbiek, a város zsidó lakosaival nem tudnak elkeveredni, mert parancsnokuk a legnagyobb szigorral meggátol minden rendellenességet.” (PI. Arch. A. XXII. 3/45/1942/36.)

91.

1942 július 9

a) Az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztosa megküldi a Honvédelmi Minisztériumnak a balatonfüredi községi elöljáróság felterjesztését, mely egyes zsidók munkatáborba való behívását kéri

Az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek
Kormánybiztosa Budapest, 1942. július 9.

Szigorúan bizalmas!
Kizárólag saját kezű felbontásra!

Kegyelmes Uram!

Balatonfüred község elöljárósága juttatta el hozzám a csatolt névjegyzéket. A névjegyzékben azoknak a balatonfüredi zsidóknak a neve van feltüntetve, akiknek magatartása különösen feltűnő Balatonfüreden.

A községi elöljáróság azt kéri, ha arra lehetőség van, őket munkatáborba behívatni méltóztassál.

Fogadd kérlek Kegyelmes Uram őszinte tiszteletem és nagyrabecsülésem kifejezését.

Olvashatatlan aláírás s. k.

Nagyméltóságú
Schindler Szilárd altábornagy úrnak
Budapest

A másolat hiteléül:
Budapest, 1942. évi július hó 23-án.
Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—41 723.

Az irat 1942. július 17-én érkezett a Honvédelmi Minisztériumba; láttamozta az Országmozgósítási osztály is 5320/1. omo. szám alatt.

(91)

1942 július 9

a—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: a balatonfüredi községi elöljáróság által készített névjegyzék

Másolat a 41 723/eln. 1b. 1942. HM. számhoz

Névsor

Kohn I. Mihály	40 éves
Reiner László	48 éves
Oblatt Sándor	44 éves
Pollák Izidor	38 éves
Fried Ármin	37 éves
Zollner Imre	39 éves
László Imre	40 éves
Szántó Bertalan	44 éves
Várkonyi (Weisz) Ernő	41 éves
Szlávi Károly	46 éves
Vezér (Vézer) Lajos	42 éves

Az évszámok hozzávetőlegesek, ui. nem akartuk a figyelmét érdeklődéssel felhívni.

A másolat hiteléül:
Budapest, 1942. évi július hó 23-án.
Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—41 723.

---

(91)

1942 július 21

b) A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának megjegyzése az a) alatt közölt tárgyban és a szombathelyi 3. kerületi parancsnoksághoz intézett utasítása

Pro domo:

A zsidók elleni feljelentések elintézését a HM. 4240/M. 1b. 1942. rendelet a hdt.-ek (kerületek) hatáskörébe utalja. Ennélfogva a balatonfüredi község elöljárósága által kezdeményezett és az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztosa által a HM. föld. főcs. f.-hez továbbított feljelentést a ker. pságnak kell leadni.

M. kir. 3. ker. pság Szombathely 1. (Vkf. s. k. felbontására.)

Kiadvány
írásban
1-nek:

A balatonfüredi községi elöljáróság által tett feljelentést a HM. 4240/M. 1b. 1942. értelmében intézze el!

Az eredeti levelet a csatolt névjegyzékkel csatoltan leadom.

2 db melléklet.[1]

VII. 20. *vitéz Rokay*
VII. 20. *Zugi* őrgy.
K. VII. 21. *Ná[day]*

Kézzel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—41 723.

92.

1942 július 10

a) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályának feljegyzése és tervezett rendelete a debreceni hadtestparancsnoksághoz és a Budapesti Építési Igazgatósághoz a hajdúhadházi gyakorlótábor építésével kapcsolatosan

Pro domo:

A VI. hadtest pság. 8086. eln. 1—1942. sz. felterjesztésében (iktatva 120 584. eln. KMOF—1942.) kérte a hajdúhadházi hdt. gyakorlótábor építéséhez 2 keretnélküli tábori munkásszázad behívását.

---

[1] A kiadónak adott utasítás értelmében az eredeti átiratot és névjegyzéket csatolták a kiadványhoz s az arról készített másolatokat helyezték a HM. irattárába.

Az osztály megállapítja, hogy a hajdúhadházi gyak. tábor építésére a 37 184. eln. 11—1942. számú ügyirat szerint 300 000 pengő áll rendelkezésre.

A 2 munkásszázad felállítására és felhasználására vonatkozólag az osztály javaslatot tett a 499. Bbk. 11—1942. számú ügyiratban.

Ennek az intézkedésnek az alapfeltétele, hogy a rendelkezésre álló hitelből megfelelő összeg a munkaerő részére rendelkezésre fog állani.

Fentiekről a hdt. pság.-ot sürgősen értesíteni kell.

Fentiek értelmében terv. a köv.:

Kiadványok:

1. VI. hdt. pság. Vkf. *Debrecen.*
2. Ép. Ig. *Budapest.*

Tárgy: mint kívül

Géptávirat:

1-hez:

A 8086. eln. 1—1942. számú 1b. osztályomhoz intézett felterjesztésére:

Értesítem, hogy a hajdúhadházai gyak. tábor építéséhez 2 keretnélküli munkásszázad felállítására vonatkozólag az intézkedés a KMOF. útján folyamatban van.

Ez intézkedésnek azonban természetesen alapfeltétele, hogy a munkásszázadok felállításával és igénybevételével kapcsolatos költségek a 37 184. eln. 11—1942. számú rendelettel engedélyezett 300 000 P hitelből nyer fedezetet.

Tájékoztatásul közlöm a költségek adatait:

Egy 208 fő létszámú tábori munkásszd. legszükségesebb keresztény kerettel és ellátást biztosító vonattal egy hónapra 20 000 P-be kerül,

kihelyezési többletköltsége	1300,— P
leszerelési költsége	855,— P

Ezeknek a költségeknek 70 százalékával kell számolni.

39 753. eln. 11—1942.
Kapják: VI. hdt. pság. és Ép. Ig.

(Folytatólag az 1. kiadv. másolatára)

2-höz:

Tudomásul!

Budapest, 1942. július 10. *Dr. Polgár* őrgy.

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 11—1942—39 753 (37 184).

Az irat szélén a következő szöveg olvasható:
„*Hitelhelyzet:* A Hajdúhadháza-i gyakorlótábor építésére 37 184/eln. 11—942. sz. rendelettel 300 000 P. engedélyeztetett, mely összeg az 1942. beruházási hitelnél 8/231. fsz. alatt köttetett le. A fenti összeget a kbt. 5. Vkf. osztály írta át az osztály javára. 1942. VII. 10. olvashatatlan aláírás"
Az irat aljára feljegyezték: „III. Csf. úr engedélyével átírt hitel terhére az intézkedés ov. hatáskörben volna kiadható. 1942. VII. 10.
Vitál Ferenc hb. alez."

(92)

1942 július 13

b) A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati felterjesztése az a) alatti tárgyban

TÁVIRAT

Felvette:
Debrecen állomástól
1942 VII. 13 n 13^{20} óra

debrecen rm 6. hdt. psag. 366 13 1245 =
= hm. 11. oszt. bp" =

targy *hajduhadhaz-i gyak. tabor felepitesehez keretnelkueli munkasszazadok felallitasa*

f. ho 10-en kelt 39 753. eln. 11—1942 sz. rendelete kapcsan jelentem, hogy fenti rendeletben jelzett modon felallitott munkasszazadok koeltsegeit semmikeppen sem tudom beilleszteni az eroesen korlatozott koeltsegvetesi keretembe ennelfogva ilyen munkasszazadokra nem tartok igenyt. — 8086. eln. rm. 1—1942. sz. felterjesztesem a hm. 27 422. eln. 1b.—1942. sz. rendeletre alapoztam, mely szerint a hm. ur a csapat tehermentesitese celjából belsoe munkak elvegzesere tabori munkasszazadoknak a felallitasat helyezte kilatasba. az idezett h. m. 1b. rendeletre felterjesztesemet 6944. eln. mue. pk.—1942. sz. alatt terjesztettem fel es ebben a *hdt. terueleten elvegzendoe suergoes* belsoe munkakra 6 (hat) tab. munkassz. felallitasanak engedelyezeset kertem. kerem ebboel a 6 szd.-bol a hajduhadhaz-i kikepzoetabor munkalataira 2 szd.-nak suergoes rendelkezesre bocsajtasat, illetve azok felallitasat a „r. m. hitel” terhere engedelyezni = rm 6. hdt. psag 8475. eln. rm 1.—1942. sz. + =

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 11—1942—40 945. (37 184.)

Az iraton a következő szöveg olvasható: „Sürgős, azonnal kézbesítendő, táborügy, soronkívül.”

Az iratot az elnöki 11. osztályon 40 945. 1942. szám alatt 1942. július 13-án iktatták.

Az elnöki 11. osztály javasolta, hogy a szűkreszabott építési hitelkeretet mentesítsék és a kérelmet teljesítsék. A szükséges, két századnak két hónapra előirányzott 88 000 pengőt, melyre fedezet nincsen, külön kell rendelkezésre bocsátani.

1942. augusztus 10-én a 11. osztály kérte, hogy a 88 000 pengő hitelt nem utólag, hanem már most az 1942. évi hitelből engedélyezzék. Egyben jelentette az osztály, hogy ennek következtében a két munkásszázadra a munkálatok végrehajtásához feltétlenül szüksége van a VI. hadtestparancsnokságnak; intézkedés azonban nem történt.

---

(92)

1942 augusztus 22

c) A debreceni VI. hadtestparancsnokság újabb jelentése az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. debreceni VI. honvéd hadtestparacsnokság.
10 228. szám. eln. 1—1942.

Tábor építkezéshez zsidó munkásszázadok igénybevétele tbn.

A M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK
(11. osztály)

Debrecen, 1942. évi augusztus hó 22-én. *Budapest*

A 39 753. eln. 11—1942. sz. rendelet és a 8475. eln. I—1942. sz. felterjesztésem kapcsán:

Hivatkozott felterjesztésemben foglalt zsidó munkásszázadokra vonatkozó igénylésem nem nyert kedvező elintézést. Ezzel kapcsolatban jelentem:

1. A hajdúhadházi hdt. gyak. tábornak legalább részben történő berendezése kiképzési szempontokból elódázhatatlanul sürgős feladat.

2. A f. évben rendelkezésre bocsátott hitelből a táborépítkezés első ütemében létesítendő berendezések legszükségesebb anyagbeszerzését lehet csak eszközölni, ebből polgári munkaerők díjazását, vagy a felállítandó zsidó munkásszázadok összes költségeit nem lehet fedezni, csupán a zsidó munkásszázadok kihelyezési többköltségei volnának fedezhetők.

3. Az igényelt zsidó munkásszázadok hiányában a tábor építkezési munkálatait a következő évre kellene halasztani, amikor a hdt. részére újabb hitel kiutalása várható. Így tehát ismét elódázódnék a táborépítkezés, az árak emelkedése pedig a jelenleg számított költségek megnövekedését vonná maga után.

4. A gyakorló táborhoz vezető út oly rossz állapotban van, hogy már kisebb esőzés esetén is, a keletkező kátyuk miatt, a lőtér még fogatolt járművek által is alig közelíthető meg.

Az építkezéssel kapcsolatos anyagszállítás, továbbá a tábornak könnyebb megközelíthetősége, feltétlenül szükségessé teszi az út több szakaszának — legalább jó földútként való — helyreállítását.

A helyreállítással járó nagyobb tömegmunka csak megfelelő táb. mu. szd.-ok kiutalásával oldható meg.

5. A gyakorlótér területén levő vizes területeknek víztelenítése is nagyobb tömegmunkával jár, ami a táb. mu. szd.-ok kiutalása nélkül nem oldható meg.

6. A zsidók elvonása a polgári életből egyébként is feltétlenül kívánatos. E célból minden kínálkozó alkalmat — jelen esetben a VI. hadt.-nél tervbe vett táborépítkezést is — ki kellene használni. Így legalább honvédségi vonalon volna elérhető, hogy a zsidók polgári életben való érvényesülését igénybevételük tartama alatt csökkentsük, s ugyanakkor a magyarság megélhetési és elhelyezkedési lehetőségeit fokozzuk.

7. Ha ilyen munkálatokra honvédségi vonalon a magyarokat vesszük igénybe, ezzel elzárjuk őket a polgári életben ezalatt kínálkozó kedvező lehetőségek kihasználásától, míg a polgári életben meghagyott zsidók szabadon űzhetik eddigi polgári foglalkozásukat a polgári életből elvont magyarság rovására.

Fenti indokaim alapján — a VI. hdt. gyak. tábor kérdésének mielőbbi rendezése érdekében — kérem az igényelt 2 zsidó munkásszázad rendelkezésre bocsátását oly módon, hogy annak felállítási és fenntartási költségei ne a táborépítkezésre engedélyezett összeget terheljék.

Felterjesztem a HM. 11. oszt.-nak és tudomásvétel végett a Vkf. 5. oszt.-nak.

Beregfy altbgy.

Gépelt tisztázat, Beregfy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 11—1942—11—48 675. (37 184.)

Az iratot 1942. augusztus 26-án iktatták a Honvédelmi Minisztérium 11. osztályán. Az iratra oldalt a következő megjegyzést írták: „HM. 11. ov. által SÜRGŐS-nek jelezve".

1942. augusztus 31-én az elnöki 11. osztály jelentette: „anyagi vonalon a tábori munkásszázadok behívása elintézett ügy, szükséges a két tábori munkásszázad sürgős behívására vonatkozólag intézkedni".

1942. szeptember 11-én a KMOF. előterjesztést tett a honvédelmi miniszternek, aki úgy döntött, hogy az igény kielégítésére csak akkor történik intézkedés, „ha a 2. hds. megsegítésének szükségessége ismertté válik."

1942. szeptember 23-án a VI. hadtestparancsnokságot a honvédelmi miniszter döntéséről értesítették.

93.

1942 augusztus 18

a) A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság távirati felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz a szegénysorsú zsidó legénység lábbelivel való ellátása tárgyában

s szhely 3. honv ker 492 8/18 1350
= h. m. urnak (kmof.) bp
= targy: helyzetjelentes. =

— — a h. m. ur f. ho 12-en kelt 120 794/eln. kmof—1942. sz. rendeletere es a rm 3. kmsz. potszd. f. ho 7-en kelt 441/kt.—1942. sz. helyzetjelentese kapcsan: — — jelentem, hogy a zsido legenysegtoel a kincstari labbelit a h. m. rm 3. csfseg f. evi rm 7 14-en avkt ertekezleten adott szobeli utasitasara kellett bevonni. — e szoban adott rendelet szerint az oesszes tabori es honi mu. szd-ok, valamint a kmsz zlj-ak (potszd-ok) zsido legenysege sajat labbeliben tartozik szolgalatot teljesiteni. — egyben jelentem, hogy a rm 3. kmsz. potszd-nak ide is felterjesztett 441./kt.—1942. sz.

helyzetjelentesere f. ho 17. rendeletileg ugy intezkedtem, hogy a sajat labbelivel nem rendelkezoe szegenyebb sorsu zsido legenyseg reszere addig, mig ezek bakancs ellatasara vonatkozoan koezponti intezkedes nem toertenik a 2/10 ertekue labbelikboel a szuekseges mennyiseget ki kell adni. — kerem fentieknek rendeleti uton valo szabalyozasat.

= 3. h ker. psag 10 914/eln. vko.—1942 +

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. III. Csf. 1942—1—48 557.

A táviratot a Honvédelmi Minisztérium eln. III. Csf. osztályán 1942. augusztus 26-án, a KMOF.-nál pedig 1942. augusztus 19-én iktatták.

(93)

1942 szeptember 1

b) *Az elnöki III. Csoportfőnökség állásfoglalása az a) alatt közölt tárgyban*

III. Csfség. részéről:

A VII/14. avkt. értekezleten a 3. h. ker. avkt. azt a kérdést vetette fel, hogy a zsidó legénységtől nem lehet-e bevonni a kincstári lábbelit?

A *válasz lényege* az alábbi volt:

A kellálladékba azért vettük fel a lábbelit, mert a mu. szd.-ok munkateljesítménye szempontjából fontosnak ítéltük a jó lábbelivel való ellátást, s kérdésesnek tartottuk azt, hogy a beosztott zsidó legénység megfelelő saját lábbelivel fog bevonulni.

Amennyiben a hdt. (h. ker.) pság.-ok úgy ítélik meg a helyzetet, hogy a zsidó legénység jó saját lábbelivel rendelkezik, a kincstári lábbeli bevonása kívánatos. Ez azonban a munkateljesítmény rovására nem eshetik.

A kincstári lábbeli bevonását az teszi indokolttá, hogy a 2. hds.-hez és Megsz. csop.-okhoz, mint második pár lábbelit — 240 000 db lábbelit kell kiszállítani. Ezzel a központi készlet, figyelemmel a megnövekedett hadrendi szükségletre — gyakorlatilag megszűnt.

Intézkedés nem szükséges, az ügyet f. hó 15-i avkt. értekezleten szóvá tesszük.

IX. 1. *Demeter* szds.

Kézzel írt fogalmazvány, Demeter saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. III. Csf. 1942—1—48 557.

Az irat alján a következő, tintaceruzával írt szöveg olvasható: „Sapka és bakancs, evőeszköz, kulacs, evőcsésze, 2 sárga karszalag illetékes a zsidó munkaszolgálatosnak. Az írásbeli rendelet a mérvadó, csak takarékosságra hívtuk fel szóban az avkt.-k figyelmét.

IX. 1. Zsigmondi őrgy."

Továbbá: „IX. 15-i értekezleten kihirdetve. IX. 15. It. K. Demeter szds."

94.

1942 augusztus 26—1945 május 4

(1945 augusztus 22)

Dr. Barta István és Rosenberg László munkaszolgálatosok visszaemlékezése

Musz. századszám: 5/1
1790.

A jegyzőkönyv felvétetett Budapesten, 1945. augusztus 22-én, a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság DEGOB irodájában (VII., Bethlen tér 2.).

Megjelennek: Dr. Barta István
tisztviselő
Született: Szeged, 1913. december 9.
Lakik: Budapest V., Tátra-u. 29/b.
és
Rosenberg László
kereskedősegéd
Született: Szeged, 1909. augusztus 17.
Lakik: Szeged, Hullám-u. 8.

Táborok: Mauthausen — 1 hét
Gunskirchen — 1 hét

Fent nevezettek előadják a következőket:

1942. augusztus 26-án Szegedre vonultunk be és másnap Szabadkára mentünk, ahol 1944. szeptember 30-ig állomásoztunk. Parancsnokaink Rajkó Gyula budapesti lakos főhadnagy és Berta István szolgálatvezető őrmester voltak. Mindketten nagyon komiszul bántak velünk. Durvák voltak, megesett, hogy egyik-másik fiúnak eltörték a karját. Megvontak tőlünk minden kedvezményt, napi 12—14 órán keresztül dolgoztattak.

Amikor Jánosházára kerültünk Csenderits Imre százados és Vasvári Miklós hadnagy voltak a parancsnokaink, igen rendes emberek voltak, nagyon jó dolgunk volt parancsnokságuk alatt.

1945. február 18-án Sopronon és Szombathelyen keresztül Schachendorfba szállítottak bennünket. Szombathelyen előzőleg durva motozásnak voltunk kitéve. Engem (Rosenberg L.) rettenetesen megvertek, mert találtak nálam egy darab szappant. Elszedték tőlünk mindenünket és úgy kerültünk át Neuss nevű Todt-szervezetbeli, félkarú százados parancsnoksága alá. Ott az egészségtelen elszállásolási és ellátási viszonyok miatt súlyos flekkjárvány tört ki, amelynek sok áldozata volt, úgy, hogy mikor elmentünk onnan az eredeti 2000-es létszámból 600 ember halt meg, ottmaradt még 200 mint gyengélkedő, úgy, hogy 1200 ember indult el Mauthausen felé. Mire véget ért a Mauthausenbe vezető 680 km-es út, már csak 570-en voltunk.

Útközben Steyr város után pihenő volt, ahol ételt is osztottak. Az ételosztás céljára nyilván szándékosan választották ki egy csúszós, sáros domboldal legmagasabb pontját, ahol egy SS-őrmester és a barátnője osztották az ételt. Ötösével kellett felmennünk összekapaszkodva. Miután kétnapos éhezés után az emberek meglehetősen elvadultak voltak, ez nem ment teljesen rendben. A nő mutogatta az őrmesternek, hogy ki nem jön rendesen és azokat furkosbotjának egyetlen ütésével leütötte. Ezeknek az elgyengült embereknek nagyrésze már ettől az egyetlen ütéstől meghalt. Különösen a lengyelek voltak nagyon letörve és azok között rettenetesen sok volt az áldozat.

Másnap reggel indulás előtt el akarták temetni a halottakat, akiket az úton szedtek össze. Megbízták előző este egy fiatal 22—23 éves Capot, hogy 10 emberrel ásson nekik gödröt, amely 1,5 m mélységű legyen. Reggel az ellenőrzésnél az őrmester csak 140 cm mélynek találta a gödröt, ezért beállította a fiatal Capot a gödörbe és agyonverte a szemünk láttára, azután agyonverte azt a 10 fiút, akik a gödröt ásták. Mikor azt is befejezte, következett azoknak a kivégzése, akik gyöngélkedők voltak és már nem tudtak menni. Vagy agyonverte, vagy agyonlőtte őket. Egyik kezében bot volt, a másikban pisztoly.

Mauthausenben 8 napot töltöttünk. Rettenetes volt az elhelyezés, részben szabadban laktunk, részben a Zelt oldalán, ahol éppen helyet kaptunk. Nagyon sokan megbetegedtek és nagyon sokan meghaltak.

Az indulás előtti napon az orvosok és ápolók elmentek a gyengélkedő barakkból magukra hagyva a betegeket. A betegek szünet nélkül vízért, gyógyszerért, segítségért kiáltoztak egy fél napon és egy éjszakán át.

Nem is tudjuk, hogy az 570-ből, ahányan érkeztünk, menynyien indultunk tovább. A mi eredeti századunknak talán a fele volt meg.

Gyalog mentünk Gunskirchen felé. Az úton, amely három napig tartott, csak egyszer kaptunk enni, füvet, nyers csigát, repcét ettünk. De ha észrevették, hogy valaki kihajol a sorból ezekért a csemegékért, azt rögtön agyonlőtték. Agyonlőtték azokat is akik nem bírtak menni és lemaradtak, de azokat is, akikről sejteni lehetett, hogy hamarosan nem fognak tudni menni, mert tántorogtak, vagy sántikáltak.

Gunskirchenbe érkeztünk, ahol, miután a legkésőbben érkezett csoport voltunk, a legrosszabb elhelyezésben részesültünk. Ültünk egymás mellett a hátizsákokon 8 napon keresztül, 2500-an egy 500 férőhelyes barakkban.

Május 4-én felszabadítottak az amerikai csapatok. Azonnal elindultunk Welsbe és ott két napot töltöttünk egy magánház padlásán, majd az Alpenjäger kaszárnyába kerültünk, onnan Linz, Dornach, Kilb. Onnan elindították a csoportot az oroszok gyalog Sopron felé. Mi Markersdorfnál vonatra szálltunk és a Joint segítségével Bécsen keresztül hazajöttünk.

Dr. Barta István s. k. *Rosenberg László* s. k.

A jegyzőkönyvet felvette: *Bíró Márta*

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1790. sz. jkv.

95.

1942 augusztus 29

A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirata az elnöki 2i. osztályhoz. Felvilágosítást kér a hadműveleti területre induló zsidó tábori munkásszázadok keretének és legénységének élelmezési és pénzbeli illetményére vonatkozólag

Felvette: *Szabó* zls.

Átmenő távirat

+ ss debr rm 6 hdt pssag 736 29 0845 =
m kir honvédelmi miniszter urnak (2i osztály) bpest
felmeruelt kerdesboel kifolyolag kerem suergoesen
koezoelni, hogy a hadmueveleti terueletre utbaindulo zsido
tabori munkas szazadok kereszteny kerete es zsido munkasai
reszere mily elelmezesi es penzbeli illetmenyek illetekesek
illetve az ily szemelyekre is alkalmazhatok e a 12.100/
eln. 2. i. 1942. sz. rendelettel kiadott" hatarozvanyok a
hadbiztossaagi szolgalat ellatasara" cimue utasitasban
foglaltak = rm 6 hdt hadbiztossaag
31 81 / eln h 1942 ++

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 2i. 1942—2—49 397.

Oldalt megjegyzés: „Azonnal az osztályhoz továbbítani."

Az elnöki 2i. osztály 1942. augusztus 31-én közölte a debreceni VI. hadtestparancsnoksággal, hogy intézkedéseiben tartsa magát a 3755. M. III. Csfség.—1942. sz. honvédelmi rendelet B8. pontjában foglalt rendelkezésekhez. — Ez a rendelet eddig még nem került elő.

96.

1942 nyarán

(1945 augusztus 2)

A Győri Népbíróság ítélete Varga Ferenc és Suri István keretlegények bűnügyében

Nb. 76/1945./6. szám.

A Magyar Nép nevében!

A Győri Népbíróságon, mint büntető bíróság a háborús bűntett miatt Varga Ferenc és Suri István ellen indított bűnügyben az 1945. évi augusztus hó 2-án nyilvánosan tartott főtárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet:

Az 1945. évi június hó 25 napja óta előzetes letartóztatásban levő

I. Varga Ferenc, 26 éves, győri születésű és lakos, nőtlen, r. kath. vallású, géplakatos foglalkozású, katonai szolgálatot teljesített, s ott tizedesi rangot nyert, vagyontalan, magyar állampolgár.

II. Suri István, 27 éves, mosonmagyaróvári születésű és lakos, nőtlen, r. kath. vallású, műszerész foglalkozású, katonai szolgálatot teljesített, vagyontalan, magyar állampolgár.

Vádlottak bűnösök, mint tettestársak a 81. 1945. Me. sz. r. 11. §-ának 5. pontjában meghatározott háborús bűntettben.

Ezért a Népbíróság őket az 1440. 1945. Me. sz. r. 7. §-ának *c)* pontja alapján kényszermunkára, mint fő-, és ezenfelül fejenként 10, tíz évi időtartamra a politikai jogok gyakorlatának a felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli.

A kényszermunka legkisebb időtartamát az 1440. 1945. Me. sz. r. 1. §-ának negyedik bekezdése és a II. Bp. 39. §-a alapján

Varga Ferenc vádlottal szemben a Btk. 91. §-ának az alkalmazásával 10, szóval tíz,

míg Suri István vádlottal szemben a Btk. 92. §-ának és az 1440. 1945. Me. sz. r. 2. §-ának utolsó előtti bekezdésének az alkalmazásával 6, szóval hat évben határozza meg.

A kényszermunkát — az ítélet jogerőre emelkedésének a napjától, míg a politikai jogok gyakorlatának a felfüggesztését a kényszermunka kitöltésének, illetve a kényszermunka elévülésének a befejezésétől kell számítani.

Vádlottak a Bp. 481. §-a alapján kötelesek az eddig felmerült 480 P bűnügyi költséget egyetemleg, míg az ezután felmerülő bűnügyi költséget külön-külön az államkincstárnak megtéríteni, de azokat a Népbíróság az 1890. évi XLIII. tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

A Népbíróság elrendeli, hogy az ítélet rendelkező része — jogerőre emelkedése után — a Bp. 494. §-a alapján költségjegyzékkel, valamint a vádlottak erkölcsi és vagyoni bizonyítványával a győri államügyészséggel, a 81. 1945. Me. sz. r. 52. §-a alapján a Győri Népügyészséggel, az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatallal, Győr-Moson vármegyék alispánjával és Központi Választmányával, Győr város és Mosonmagyaróvár megyei város lakáshivatalával közöltessék.

Indokolás

Népügyész vádlottak ellen a 81. 1945. Me. sz. r. 11. §-ának 5. pontjában meghatározott háborús bűntett miatt emelt vádat azon a ténybeli alapon,

hogy vádlottak Komáromban 1942 év nyarán, mint a 102/4—6. számú munkásszázad keretlegénységének a tizedese, illetve közlegénye részben tettese, részben részese volt az ott beosztott munkaszolgálatosok törvénytelen megkínzásának nevezetesen:

a munka ütemét a forró nyári időben az elviselhetetlenségig fokozták, azokat, akik nem bírták, részben bottal, részben botvégre tűzött tüskés vadgesztenyével — többnyire meztelen testrészükön — verték, aki kidőlt, megrugdosták, csizmás lábbal megtaposták, a munkában kimerült munkaszolgálatosokat a forró napon csuklógyakorlatokkal gyötörték, kényszerítették, hogy egymást pofozzák, az ivóvizet a hőségtől eltikkadt emberektől elvonták, hasmenésjárvány esetén az árnyékszékremenést eltiltották, annak, aki egyebütt elvégezte szükségletét, az orrát saját ürülékébe beleverték, azt vele meg is etették, az embereket büntetésből beleásatták a forró homokba, s egyéb válogatott kegyetlen módon kínozták.

Vádlottak a terhükre rótt cselekmények elkövetését általában tagadták, csupán annyit ismertek be,

Varga Ferenc vádlott, hogy kemény fegyelmező gyakorlatokat tartott, de ezt is felsőbb parancsra, mivel kemény bánásmódra kapták utasítást, ezenfelül mindössze egy munkaszolgálatost rúgott meg kétszer, vagy háromszor, mivel ez a fegyelmező gyakorlat végzését megtagadta, míg Suri István vádlott, hogy ugyancsak felsőbb parancsra könnyebb fegyelmező gyakorlatot tartott, és néha vékony pálcával egyik-másik munkaszolgálatos ülepére ütött anélkül, hogy az fájdalmat okozhatott, csak intésként, hogy gyorsabb munkára serkentse, egy-két alkalommal kézzel is ütött meg munkaszolgálatost, egy alkalommal pedig az ivóvizüket kiöntötte, mivel a munkaszolgálatosok munkájukat otthagyva, a vödröt rendetlenül megrohanták.

Vádlottak tagadásával szemben a főtárgyaláson kihallgatott dr. Pál István, Salczer György, Pick János, Salczer László, Boros László, Boros György, Schönfeld Rezső, Neubart László, Krausz Miklós tanúk vallomása, valamint a nyomozás során kihallgatott Deutsch Gyula felolvasott vallomásának egymással összefüggésükben való mérlegelése alapján bizonyítást nyert az a tényállás, hogy vádlottak, éspedig Varga Ferenc mint tizedes és munkavezetőhelyettes, Suri István pedig mint közlegény Komáromban 1942 év nyarán felállított 102/4—6. számú munkásszázadok keretlegénysége körében teljesítettek szolgálatot, a keretlegénység tagjai az ott töltött 6 heti idő alatt — Tóth nevű tizedes és még más két név szerint már megjelölni nem tudott honvéd kivételével, ezek között azonban a vádlottak nem voltak — a munkaszolgálatosokkal kegyetlen, durva, embertelen módon bántak, nevezetesen a munkaszolgálatosokkal, akik között voltak idősebb, törődöttebb és olyan emberek is, akik még katonai szolgálatot nem teljesítettek, olyan erős hosszantartó fegyelmező gyakorlatokat végeztettek munka közben, ebédidő alatt, éjszaka, néha nehéz kövekkel a kezükben, hogy többen összeestek, ilyenkor ezeket megrugdalták, ütötték-verték, emberi erőt meghaladó súlyú köveket hordattak ki velük a Dunából úgy, hogy a kövek súlya alatt is többen összeestek, így Strasser nevű rabbi, akit utána megvertek.

Saját szórakozásukra a munkaszolgálatosok közül egyeseket fekve teljesen befödték földdel, úgy, hogy csak a fejük maradt szabadon, magasabb meredek földrészről életveszélyes módon leugrásra, hátrafelé való lebukásra kényszerítették őket, egymással szembeállítva, egymás pofozására kényszerítették őket.

Egyes munkaszolgálatosokat elvittek a munkahely bokrokkal benőtt részére, s ott a bokrok között, ahol senki sem láthatta, súlyosan bántalmazták őket úgy, hogy messze hallatszott a jajgatásuk, egy időben hasmenésjárvány volt a munkaszolgálatosok között, ekkor eltiltották, hogy a WC-re menjenek s előfordult, aki másutt elvégezte szükségletét, annak orrát beleverték saját ürülékébe, sőt egy esetben egy Frankl nevű Komáromba való munkaszolgálatossal a saját ürülékét meg is etették, mivel ez hirtelenében szükségét az alezredes moslékos edényébe végezte, az ivóvizet gyakran megvonták, a munkaszolgálatosok némelyikét valamilyen ürüggyel a keretlegénység szobájába rendelték, s ott megverték, végül azzal az ürüggyel, hogy a Vörös Kereszt javára beszolgáltatják, az élelmiszereket a munkaszolgálatosoktól elvették és annak nagyrészét a keretlegénység tagjai elfogyasztották.

Ezekben a kegyetlenkedésekben fokozott mértékben részt vettek a vádlottak is, és bár Varga Ferenc vádlottnak, mint szolgálatvezetőhelyettesnek, aki a munkálatokat legnagyobbrészt vezette, módjában állott volna azokat megszüntetni, vagy legalább enyhíteni, nemcsak, hogy ezt nem tette, hanem saját durva magatartásával még buzdítólag hatott az alárendeltjeire is.

Ezenfelül Varga Ferenc vádlott terhére még külön is bizonyítást nyert, hogy erős kegyetlen és hosszantartó fegyelmező gyakorlatokat alkalmazott, munkaszolgálatosokat bottal verte, rugdosta, pofozta, lezsidózta, már az első vasárnap fegyelmező gyakorlat közben többekre rátaposott, s az egyiket, akinek Boros László segíteni akart, megrúgta, Boros Györgynek pofont adott.

Suri István vádlott terhére, hogy ugyancsak kemény kínzó fegyelmező gyakorlatot tartott, a munkaszolgálatosokat fejükön alsótestükön bottal ütötte, némelyiküket meztelen testrészén bot végére tűzött tövises vadgesztenyével verte. Szalczer Györgyöt hasba rúgta, Strasser Imrének pedig a fogait is kiütötte.

Vádlottak azzal védekeztek, hogy felsőbb parancsra cselekedtek.

Dr. Pál István, Salczer György, Pick János, Boros László és Krausz Miklós tanúk vallomása ugyan alátámasztja vádlottaknak ezt a védekezését annyiban, hogy úgy látszott, hogy a keretlegénység durva bánásmódját, viselkedését feletteseik helyeselték és azoktól erre buzdítást kaptak.

Ámde az elkövetett cselekmények a szolgálati szabályzatban megengedett fegyelmezés keretén nyilvánvalóan messze túlhaladták, ezért azoknak alkalmazása törvénytelen volt, s a munkaszolgálatosok megkínzását célozták, ebből az okból vádlottaknak is a büntetőjogi felelősségét az a körülmény, hogy feletteseik jelenlétében is azok tudtával és helyeslésével követték el a kegyetlenkedéseket, nem zárja ki.

Erre mutat az is, hogy egyesek feljelentésére a keretlegénység tagjai és parancsnokai ellen hadbírósági eljárás is indult, közülük egyeseket meg is büntettek.

Vádlottaknak a tényállásban foglalt cselekménye mindenben megvalósítja a 81. 1945. Me. sz. r. 11. §-ának 5. pontjában meghatározott háborús bűntett tényálladékát, ebből az okból bűnvádi eljárás megindítását kizáró, vagy büntethetőséget megszüntető ok hiányában a Népbíróság vádlottakat abban bűnösnek mondotta ki és megbüntette.

A büntetés kiszabásánál a Népbíróság enyhítő körülményként mérlegelte és értékelte vádlottak javára a büntetlen előéletet, azt a körülményt, hogy cselekményüket feletteseik helyeslésére és utasítására is követték el, végül, hogy a kiszabott büntetésbe be nem számítható előzetes letartóztatással is bűnhődnek, míg súlyosbító körülményt nem észlelt.

Az enyhítő körülmények nagyobb számára és nyomatékosságára tekintettel a Népbíróság Varga Ferenc vádlott javára a Btk. 91. §-ának, míg Suri István vádlott javára a Btk. 92. §-ának az alkalmazását indokoltnak és méltányosnak, ezeknek keretén belül pedig a rendelkező részben írt büntetést találta a vádlottak cselekménye tárgyi súlyával és alanyi bűnösségével arányban álló megérdemelt megtorlásnak, ezért őket arra ítélte.

Az ítélet egyéb rendelkezése az idézett törvényszakaszokon alapul.

Védő bizonyítás kiegészítését indítványozta és kérte Petenkó János és Lakatos Kálmán mérnökök győri lakosok tanúkénti kihallgatását arra nézve, hogy a szigorúbb bánásmód alkalmazásánál a századparancsnokok jelen voltak, Fischer Béla és Geiger Zsigmond mosonmagyaróvári lakosok tanúkénti kihallgatását pedig arra, hogy vádlottak a munkaszolgálatosoknak hazulról csomagok beszállításában tilalom ellenére segítségére voltak, továbbá a székesfehérvári II. honvéd hadtesttől a fegyelmi ügyre vonatkozó iratoknak, szolgálati könyveknek a beszerzését.

Azonban a Népbíróság ezeknek a bizonyításoknak a beszerzését mellőzte, mert a bizonyítani kívánt ténykörülmények a megállapított tényállást nem érintik, s annak megváltoztatására nem alkalmasak, a hadbírósági iratok tartalmától pedig további eredmény nem várható, mivel a tanúk vallomása szerint a hadbírósági eljárás folyamán a munkaszolgálatosok a valót teljes egészében a keretlegénység bosszújától tartva, megvallani nem merték.

Győr, 1945. évi augusztus hó 2-án.

Tóth Sándor s. k. népbíró, *Sánta József* s. k. népbíró, *Perger Ágoston* s. k. népbíró, *Horváth Károly* s. k. népbíró, *Novák Dezső* s. k. népbíró, *Horváth József* s. k. népbíró.

Az ítéletet szerkesztette: *Dr. Németh János* s. k. tanácsvezető bíró.

A kiadmány hiteléül:
olvashatatlan aláírás
s. hiv. tiszt.

Géppel írt, hiteles másolat. — OL Npfü. 1945—993.

A NOT III. tanácsa 1947. szeptember 1-én az ítéletet megsemmisítette és az ügy egyesítését rendelte el — Barabás hadnagy ügyével. Az ügy fejleményéről közelebbi tudomásunk nincsen.

97.

1942 szeptember 1

A Honvédelmi Minisztérium kiterjeszti a csendőrségre a honvédségnek kiadott rendeletét, mely előírja, hogy a zsidó hősi halottak emlékére rendezendő ünnepélyeken a fegyveres testületek milyen formában képviseltessék magukat

Tervezem:

Kiadványok:

A m. kir. csendőrség valamennyi kerületi, csendőrtiszti tanfolyamok, nagyváradi iskola, központi nyomozó, felszerelési anyagraktár parancsnokságnak, szabályzatszerkesztő és tanulmányi bizottságnak, közlekedési és híradó osztályparancsnokságnak és a központi gazdasági hivatalának.

1. *Állomáshelyükön*

Cső. fel-nek 2. Budapest.

B. M. úrnak 3. Budapest.

1-hez:

A 30 676. eln. oszt. 1942. sz. rendeletemet a M. kir. csendőrségre kiterjesztem és az alárendelt tiszti parancsnokságok megfelelő tájékoztatása végett az alábbiakban közlöm:

A honvédségnek a *zsidó* hősi halottak emlékére tartandó ünnepélyeken való részvétet illetően az alábbiak mérvadók:

A háborúban elesett zsidók, illetve zsidó hősi halottak emlékére

1. A zsidó *templomokban* rendezett ünnepélyes istentiszteleteken a honvédség a jövőben magát *nem* képviselteti.

Ilyen irányú meghívások elől tapintatosan ki kell térni.

2. A zsidó temetőkben vagy egyéb helyeken (hősi emlékművek és emléktáblák előtt) rendezett ünnepélyeken, továbbá esetleges zsidó hősi emlékművek és emléktáblák ünnepélyes leleplezéséhez a honvédség részéről, a helyi és szolgálati viszonyokhoz mérten, kisebb tiszti és legénységi küldöttséget kell kirendelni, azonban az ilyen emlékünnepélyeket esetleg követő bajtársi összejöveteleken, étkezéseken a honvédség ténylegesen szolgáló tagjainak résztvenniök nem szabad.

Ezt a rendeletemet a m. kir. csendőrség felügyelője is megkapta.

2—3-hoz:

h. i. az 1. sz. kiadvány másolatán.

2-höz:

Tudomásul.

3-hoz:

Szíves tudomásulvétel végett van szerencsém Nagyméltóságodnak tisztelettel megküldeni.

B., 1942. VIII. 11. *olvashatatlan aláírás*
1. VIII. 13. *v. Temesvári* ezds.
K. IX. 1. *olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 20—1942—3—114 546.

98.

1942 szeptember 3

A honvédelmi miniszter rendelete a származásnak az 1942 : XIV. tc. (3) bekezdése alapján történő elbírálásáról

M. kir. honvédelmi miniszter
47 530. szám.
Elnöki oszt.—1942.

Kapják: Vkf. Úr és
minden osztály

Származások elbírálása az 1942: XIV. tc.
3. § (3) bekezdése alapján

Elosztó szerint

Budapest, 1942. évi szeptember hó 3-án.

Az 1942. VII. 29-én életbe lépett 1942 : XIV. tc.-kel a honvédelmi törvény novellájával kapcsolatban a származás elbírálást illetően, az alábbiakban intézkedem:

1. 1942. augusztus hó 1-től a származás elbírálását az 1942. évi július hó 29-én érvénybe lépett és az 1941 : XV. tc. 9. § harmadik és utolsó, illetve a 16. § határozványait a m. kir. honvédségre is kiterjesztő 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdés alapján kell megejteni. E két törvény határozza meg, kiket kell a honvédségen belül is a „nemzsidó" és kiket a zsidó fogalma alá vonni.

2. A fogalommeghatározás — a lehetőségek korlátain belül — tiszta faji megoldásra törekszik. Az alapfeltevés, amelyből a meghatározás kiindult, az, hogy a jelenleg élő nemzedék nagyszüleinek születéskori vallási hovatartozása *általában* egybeesik a faji hovátartozással. Ez alapmeghatározás szerint a zsidók közé tartoznak mindazok, akiknek nagyszülői közül kettő vagy több izraelita vallásúnak született, azaz zsidófajhoz tartozik. A szülők vallása nem lényeges és éppen így nincs jelentősége annak sem, hogy az ivadék maga melyik vallásfelekezetbe tartozott vagy tartozik. Nemzsidó viszont az, akinek egy nagyszülője sem, avagy csak egy nagyszülője született zsidónak. A szülők vallása itt is közömbös, jelentősége van azonban az elbírálandó ivadék vallásának akkor és addig, amikor és ameddig az izraelita hitfelekezet tagja, mert ez utóbbi esetben zsidónak minősül.

Azt az általános szabályt, amely szerint az is zsidó, akinek csak két nagyszülője született zsidó vallásúnak, az 1941 : XV. tc. 9. § harmadik bekezdése, illetve az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdése enyhíti és az illető egyént bizonyos feltételek mellett nemzsidónak minősíti.

3. Az ivadék minősülése kizárólag a nagyszülők vallási hovátartozóságától függ. A törvény tehát nem attól teszi függővé a nemzsidó minősültséget, hogy pl. valamelyik személy három vagy négy nagyszülője kereszténynek született, hanem hogy hányan születtek *nemzsidó* hitfelekezet tagjaként. Ebből következik, hogy a nemzsidónak született nagyszülők nemcsak kereszténynek, hanem mohamedánnak stb.-nek vagy felekezetenkívülinek is születhettek.

4. Valamely vallásban való születést illetően felhívom a figyelmet a következőkre:

Az 1894 : XXXII., a gyermekek vallásáról szóló törvénycikk 2. §-a értelmében a gyermek már születése pillanatától a szülők vallását követi, illetve a szülők vallásában születik. Így pl. keresztény vallású szülők házasságából született gyermek, amennyiben a szülők a gyermek születése előtt nem tértek át más nemkeresztény vallásra, csakis kereszténynek születhetett, illetve születhetik, tekintet nélkül arra, hogy a megszületése után *azonnal*, avagy csak 10 év múlva keresztelték meg. Ebből kiviláglik, hogy jogi szempontból a keresztény hitfelekezet tagjaként való születés egyáltalában nem függ össze a megkeresztelés tényével. Viszont zsidó vallású szülők gyermeke akkor is zsidónak született, illetve születik, ha mindjárt születése pillanatában is tartották a keresztvíz alá.

A fent mondottak természetesen az 1894. év előtti időre is vonatkoznak, annál is inkább, mert régebben a keresztény és zsidó közötti házasságot érvénytelen házasságnak, illetve házasságon kívüli állapotnak tekintették.

5. Keresztény és zsidó házasságból származó ivadék csak az alábbi esetekben születhetik kereszténynek:

a) ha a zsidó szülő a házasság megkötése előtt a keresztény szülő vallására tért át, vagy

b) ha a zsidó szülő reverzálist adott, hogy a házasságból születendő gyermekek a keresztény szülő vallását követik, vagy

c) ha az ivadék a nemebeli keresztény szülőjének vallását követi.

Keresztényné válhatik még a zsidónak született ivadék akkor is, ha zsidó szülője, gyermekének 7-ik életéve betöltése előtt, a keresztény szülő vallására tért át, mert ez esetben az ivadék magától is kereszténnyé válik.

Ezekre az esetekre azoknak az egyéneknek származása elbírálásánál lesz szükség, akik az 1941 : XV. tc. 9. § utolsó bekezdése alapján nem minősülnek zsidónak.

6. Azoknak a már igazolt egyéneknek származását, akik akár az előírt okmányok, akár okmányhiánnyal valószínűsítés alapján bíráltattak el nagyszülőkig bezárólag tiszta keresztény származásúnak.

Továbbá, akiknek csak egy nagyszülőjük született zsidónak, újból elbírálni nem kell.

Azokét azonban, akiknek legalább két nagyszülőjük zsidónak született, a már meglevő származási táblázat (táblázatok) alapján felül kell bírálni és a törvény szerinti megállapításnak az 1941 : XV. tc. 9. § harmadik bekezdése, illetve az előbb említett tc. 9. § utolsó bekezdése alá eső egyéneknél az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdésére való hivatkozással kell történnie. Amennyiben eddigi minősülésükben változás állna be, úgy részükre (a régi bevonása mellett) új származási igazolványt kell kiállítani.

Nem kell megváltoztatni az 1939 : IV. tc. szerinti megállapítást azoknál sem, akik maguk vagy szülőik házasságon kívül születtek, vagy talált gyermekek voltak, feltéve, hogy a kimutatható nagyszülőik közül egy sem született zsidónak.

7. Az 1939 : IV. tc. 1. § alapján már elbírált és zsidónak minősült egyének származásuk felülvizsgálatát az 1942 : XIV. tc.-re való hivatkozással nem kérhetik.

8. Oly származású nős tart. egyéneknél, akik az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdése szerint az 1941 : XV. 9. § utolsó bekezdése alapján minősülnek nemzsidónak, a származás elbírálásnak — nagyszülőkig bezárólag — az illető egyén *feleségére* is ki kell terjednie.

Az ilyen származású ht. és ht. állományból származó nyugállományú és szkv. tiszteknek, továbbá a ht. állományú legénységnek származását, akiknek származási táblázatai már a HM.-ben elfekszenek, a HM. Elnöki oszt., illetve a HM. 10. osztály tartozik a meglevő származási táblázatok alapján felülbírálni és amennyiben szükséges, újbóli elbírálásukra intézkedni.

9. Az olyan egyént, aki nem mind a négy nagyszülője születéskori vallási hovátartozóságát keresztlevelekkel igazolta, feltéve, hogy a keresztlevelekkel nem igazolt nagyszülő (nagyszülők) keresztény származása a 27 500/Eln. oszt.—1942. sz. rendeletem értelmében megnyugtató módon nem valószínűsíthető, következőképpen kell elbírálni:

a) aki egy vagy legfeljebb kettő nagyszülőjének ker. származását igazolni nem tudta, azt úgy kell tekinteni, mint akinek egy, illetve két nagyszülője zsidónak született és miután mint ilyen származású egyén, az 1941 : XV. tc. 9. § 3-ik és az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bek.-e alapján nemzsidónak minősülne, *nemzsidónak kell tekinteni.* Származási táblázatára rávezetendő záradékban és a származási igazolványában azonban fel kell tüntetni, hogy egy, illetve két nagyszülőjë származását beigazolni nem tudta (lásd a 27 500/Eln. oszt.—1942. sz. HM. rendelet III. Fej. a—1. és b—1. alpontját) és ezután a záradék, ill. szöveg után fel kell még tüntetni a törvény szerinti megállapítást, vagyis:

„Az 1941 : XV. tc. 9. § harmadik bekezdése alapján nemzsidó."

A származási táblázatára a „Származási táblázat" felirat fölé *feltűnően piros tintával a következő fejzáradékot kell alkalmazni:*

„Vele szemben a zsidóvonatkozású egyénekhez hasonlóan kell eljárni."

b) Aki három vagy négy nagyszülője születéskori hovátartozását beigazolni nem tudta, annak származása nem bírálható el, amit ugyancsak a szárm. táblázatra rávezetendő szövegben, ill. a szárm. táblázat szövegében fel kell tüntetni. A törvény szerinti megállapítást alkalmazni nem kell, hanem a szárm. táblázat „Származási táblázat" felirat fölé feltűnően piros tintával a következő fejzáradékot kell alkalmazni:

„Vele szemben a zsidónak minősülő egyénekhez hasonlóan kell eljárni."

10. A származás elbírálásnak, illetve újbóli elbírálásnak lefolytatására és eredményének pontos és megbízható állománykezelése céljából az állománytesteknél működő igazoló bizottságok megerősítésére egy nagyszülőkig bezárólag tiszta keresztény származású tart. tiszt és ugyanolyan származású tart. tiszthelyettes behívását engedélyezem.

11. A származás igazolásához szükséges okmányokat az illetékes állománytesthez (nyilvántartó hatósághoz) legkésőbb 1943. I. 31-ig kell benyújtani. Aki ez időpontig származásának igazolását nem kéri, illetve családi okmányait nem nyújtja be, azzal szemben *a zsidónak minősülő egyénekhez hasonlóan kell eljárni.* 1943. I. 31-ike után beterjesztett kérelmüket figyelembe venni többé nem szabad.

Az állománytestek (nyilvántartó hatóságok) állományukba (nyilvántartásukba) tartozó eddig nem igazolt személyeket jelen rendeletem kézhezvételétől számított 10 napon belül szólítsák fel családi okmányaiknak benyújtására azzal, hogy amennyiben a jelen felszólításnak 1943. január hó 31-ig nem tesznek eleget, úgy származásuknak elbírálása végrehajtva nem lesz és hogy a honvédségen belül a zsidónak minősülő egyénekkel egy tekintet alá fognak esni.

12. Ugyancsak származásuk igazolására szólítandók fel a honvédség nyilvántartásában álló és eddig származás tekintetében még el nem bírált összes keresztény tart. tábori lelkészek is.

13. Olyan felekezetenkívüliek, akik keresztény származásukat igazolni nem tudják, a honvédségen belül a zsidókkal esnek egy tekintet alá.

14. A származás elbírálás tekintetében az egyes igazoló bizottságok által hozott határozat ellen felmerült panaszok, illetve felülvizsgálati kérelmek tekintetében elsőfokon az elöljáró hadtest (ker.) parancsnok és másod-, illetve végső fokon, valamint a hadtest kötelékébe nem tartozó alakulatok állományába tartozó személyeknél, a honvédelmi miniszter (8b. oszt.) dönt.

15. A származás elbírálásnak mikénti (technikai) végrehajtására az eddig kiadott rendeletek mérvadók.

Közlöm, hogy ezeket a rendeleteket, kiegészítve a még szükségesnek látszó új intézkedésekkel, *összesítve* és ábrákkal ellátva a közeljövőben ki fogom adni.

16. Amennyiben olyan egyének származásának elbírálásánál, akiknek kettő és kettőnél több nagyszülőjük zsidónak született, a minősítés tekintetében kételyek merülnének fel, az egyes igazoló bizottságok közvetlenül és tudakozó íven felvilágosítást a HM. Elnöki oszt.-tól kérjenek.

17. *Kapják:* a 27 500/Elnöki oszt.—1942. számú HM. rendelettel ellátottak.

A miniszter rendeletéből:
vitéz Faragho s. k. vezérőrnagy

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1942. évi szeptember hó 9-én.

Hoffer ezds.
az elnöki előadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. hdmcsf. 1942—510.

Az iratra piros ceruzával ráírta a kiadványozó: „K. IX. 18. V[örös]”

99.

1942 szeptember 9

a) Az I. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljparancsnokság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: döntést kér, hogy a keresztény vallású, de zsidónak számító munkaszolgálatosokat milyen módon lássa el téli óvófelszereléssel

M. kir. I. közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj-
parancsnokság

634. szám. Kt.—1942.

Keresztény vallású ksz.-ok téli
óvócikkekkel ellátása.

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM
(KMOF.)

Dömsöd, 1942. évi szeptember hó 9-én. *Budapest*

Az I/5.-t mu. szd.-nál 6 keresztény vallású törvény szerint zsidónak számító szegényebb sorsú ksz. van. Téli óvócikkel való ellátásukra már javaslatot tettem, mert a zsidó hitközség nem bocsátja rendelkezésre ezeket, mert csak hitközségi tagjainak és általuk ellenőrzött szegény sorsúaknak ad felszerelést.

Kérek elvi döntést, hogy a jövőben megalakuló t. mu. szd.-oknak keresztény vallású, de zsidónak számító és szegény ksz.-ai mily módon láttassanak el téli óvófelszereléssel.

Felterjesztem: HM. (KMOF.) és I. hdt. pság.

olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. III. Csfség. 1942—1—54 780. (3914.)

A kiadvány szélén a következő ceruzával írott megjegyzések olvashatók: „Megoldást kell találni. Ha központba jön a felszerelés, mi kiadhatjuk!” — „Hdm. területre menők.”

A beadványt a KMOF-nál 1942. szeptember 12-én 120 930—1942. szám alatt, az elnöki III. Csoportfőnökségen pedig 1942. szeptember 21-én 54 780—1942. szám alatt iktatták.

---

(99)

1942 november 6

b) A 2r. osztály véleménye az a) alatt felvetett kérdésben

A 2r. osztály részéről:

A keresztény vallású, de zsidónak számító egyének egyesületei téli óvócikkek gyűjtésére szintén kértek engedélyt. E kérelmeket pártolólag a Büm.-höz áttettük. Éspedig 538 714/2r.—1942. szám alatt a református vallású zsidókét és 56 559/eln. 2r.—1942. szám alatt a Magyar Szentkereszt Egyesületbe tömörült konvertite katolikus, fajilag zsidók kérvényét.

A keresztény vallású, de törvény szerint zsidónak számító szegénysorsú munkaszolgálatosok fent jelzett gyűjtésekből lesznek téli ruházattal elláthatók.

1942. XI. 5. *olvashatatlan aláírás*
XI. 6. *olvashatatlan aláírás*

Kézzel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. III. Csfség. 1942—1—54 780. (3914.)

A Honvédelmi Minisztérium elnöki III. Csoportfőnöksége a 2r. osztály állásfoglalásáról írásban értesítette az I. hadtest parancsnokságát. A kiadványt 1942. november 14-én Demeter őrnagy írta alá.

100.

1942 szeptember 11

a) A Honvédelmi Minisztérium rendelete a munkásszázadok szervezéséről és kiképzéséről

M. Kir. Honvédelmi Miniszter.

120 780. szám. eln. KMOF—1942.

Általános intézkedések a munkásszázadok szervezésére, kiképzésére stb.

Összes hadtest és kerületi parancsnokságok
Összes kmsz. zlj. és kmsz. zlj. pótszázadparancsnokságok

Budapest, 1942. évi szeptember hó 11-én. *Állomáshelyeiken*

1942. évi október hó 1-i hatállyal a *II—VI. és IX—XIII. kmsz. zászlóaljak* munkásszázadainak szervezésére, kiképzésére, elhelyezésére, eskütételére, állományvezetésre stb. vonatkozólag, — az 1941. évi szeptember hó 15-én kelt 111 511. eln. KMOF.—1941. szám alatt kiadott rendeletem egyidejű hatályon kívül helyezése mellett — az alábbiakat rendelem el:

A) Bemutatás

A kettő évi tényleges szolgálatra bevonult kisegítő munkások (zsidó sorlegénység) bemutatására az 1942—1943.[1] évre kiadott újoncbehívási rendelet intézkedik.

B) Elhelyezés

Ha a kmsz. zlj. a békehelyőrségben kiutalt, vagy kiutalható elhelyezésben nem férne el és a túlzsúfoltság a fegyelemre és a kiképzésre káros következményekkel járna, akkor a kmsz. zlj.-parancsnokság a továbbra is érvényben levő 1941—42. évi szervezési rendelet (41 000. eln. 1a.—1941.) szövegrész 51. pont utolsó bekezdésére hivatkozva[2] a szükséges egységekre a területileg illetékes hadtest (kerületi) parancsnokságtól az egész zászlóaljra vagy egyes részére kihelyezést kérhet.

A kihelyezés azonban mindenkor legalább 1 század erőben történjék.

A kihelyezésnél tekintetbe kell venni, hogy

a) a kihelyezésre kerülő egység elhelyezésének közelében szakkiképzésre alkalmas lehetőség (gyak. tér, víz.) legyen,

b) ha már a munkásszázad kihelyezésére mindenképpen szükség van, akkor a szakképzettséggel rendelkező, vagy legalább szakmabeli tapasztalatokkal rendelkező, önálló gondolkodású és legerélyesebb századparancsnok egysége kerüljön kihelyezésre,

---

[1] A közölt évszámot utólag tintával 1943—1944. évre javították át.
[2] Az iratból a „továbbra" szótól a „hivatkozva" szóig terjedő szövegrészt utólag kihúzták.

c) a zlj. parancsnok ellenőrzési lehetőségének megkönnyítése céljából a kihelyezés közel legyen a zlj. békeállomáshelyéhez és legyen megfelelő vasúti összeköttetés.

A hdt. (kerületi) parancsnokság kihelyezési tervéhez — a döntést megelőzőleg —, mindenkor a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelőjének állásfoglalását is szerezze be.

C) Szervezés

1. *Általában:* A munkásszázad részletes szervezetét az *1. számú melléklet*[3] tünteti fel.

Az 1. és 2. éves sorlegénységet a négy munkásszázad között arányosan kell felosztani.

A hdt. (kerületi) parancsnokságok tegyenek meg minden lehetőt, hogy a kmsz. zlj.-ak az új szervezési rendelet *84. számú mellékletében* rendszeresített tiszti, tiszthelyettesi, tisztesi és sorlegénységi (rendfokozatnélküli) keretüket — *a kiválasztottak jellemtulajdonságait és rátermettségét is mindenkor figyelembe véve* —, a kiképzési év kezdetével teljes egészükben megkapják.

2. *Elnevezések:* Az I., VII. és VIII. kmsz. zlj.-aktól kiképzésre átvett zsidó közérdekű munkaszolgálatosok megszólítása, úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül: *„munkaszolgálatos”* (kmsz.), míg a kisegítő szolgálatot teljesítő sorzsidó egyéneknek *„kisegítő munkás”* (ksm.).[4]

3. *Munkamegszervezés:* A munkára vezényelt századoknál a 16 főnél kisebb munkásosztagot *„munkásrészleg”*-nek, a 16 főnél nagyobbat *„munkáscsoport”*-nak nevezzük.

A szervezetszerű kötelékeket lehetőleg a munkánál is tartsuk be.

Ha a raj (szakasz) a munkánál megosztódik, akkor a fontosabbik részt a pk., a kevésbé fontost a helyettes vezeti.

A részlegvezető tisztes önálló feladattal megbízott, a tiszt ellenőrzési körétől távolabb eső, nagyobb, míg a részlegvezető tisztesjelölt a kötelékében dolgozó és a tiszt ellenőrzés körletének közelében levő kisebb munkáscsoport vezetésére hivatott.

---

[3] Lásd e kötet „Függelék”-ében, I/a—b. szám alatt.

[4] Ezt a bekezdést utólag kihúzták s tintával a következőket írták a helyére: „Az 55 000. kh. oszt. 1942. számú rendelet (58/1942. H. K.) 4. § 5. pont hatálya alá tartozó egyének megszólítása úgy szolgálatban, mint szolgálaton kívül *„kisegítő munkaszolgálatos”* (kmsz.), míg a kisegítő szolgálatot teljesítő sor- és nem sorállományú zsidó egyéneknek egyaránt *„kisegítő szolgálatos”* (ksz.).

D) *Napirend*

A *2. számú melléklet*[5] szerint.

A napirend túllépése az egész századdal, vagy egyes egyénekkel szemben mindenkor indokolt, ha a parancsnok renyheséget, szorgalomhiányt stb. tapasztal.

A foglalkozási idő meghosszabbítását azonban csak a századparancsnok — kivételesen teljesen önálló alkalmazás esetén, a szakasz- vagy csoportparancsnok — rendelheti el.[6]

E) *Kiképzés*

1. *A kiképzés célja:* A szakosított kiképzés célja a kisegítő munkásokat[7] elsősorban nagy országépítő, másodsorban közhasznú nagy tömegmunkák elvégzésére alkalmassá tenni.

A szakosított kiképzésen belül törekedni kell még, hogy minél több tisztes és kisegítő munkás különleges szakkiképzést (beton-, kő-, famunkánál, gépkezelésnél stb.) is nyerjen.

2. *Alapkiképzés egyben műszaki alapkiképzés.*

Tartama az újoncok bevonulásának napjától a következő év február hó végéig.

Fenti időre a kiképzés általános anyagát a *3. számú melléklet*[8] tartalmazza.

A kiképző zlj. parancsnokságok a mellékletben adott támpontok alapján készítsék el általános és részletes kiképzési tervezetüket.

A műszaki kiképzés részletes tervezetének elkészítéséhez és a műszaki kiképzés végrehajtásához a hdt. (kerületi) mű. pk.-ok nyújtsanak a kmsz. zlj.-aknak segédkezet, a műszaki kiképzést pedig minél gyakrabban ellenőrizzék.

A kiképzésnél a súly a gyakorlati kiképzésen van.

Minden munkásszázadnál — a bevonuló újonclétszámhoz képest — 1—2 újoncszakaszt kell felállítani. Az egyes újoncszakaszok létszáma általában a 70 főt ne lépje túl.

---

[5] Lásd ezen iratnál *a—1.* szám alatt.

[6] Ezt a bekezdést utólag kihúzták. Az utólag betoldott szövegrész: „A napirend azonban csak a kiképzés ideje alatt érvényes, egyébként végrehajtott munkálatoknál a munkaidő tekintetében mindenben a 110 160. eln. KMOF—1943. számú rendelet 4. pontjában foglaltak a mérvadók." (E rendelet szövegét lásd e kötet 145a. számú iratánál.)

[7] A továbbiakban mindenütt *„kisegítő szolgálatos"* szerepel a *„kisegítő munkás"* kifejezés helyett.

[8] Lásd ezen iratnál *a—2.* szám alatt.

Az újoncszakaszhoz a század a legjobb oktatókeretet vezényelje.

Segédoktatóul tisztesjelölteket és ügyes, jól kiképzett, jó magaviseletű 2. éves zsidókat kell beosztani.

3. *Továbbképzés.* A munkásszázadok többi 2. éves legénysége az újonckiképzés alatt műszaki kiképzését folytatja, míg a 3. éves legénység a 43 000. eln. 1a.—1943.[9] számú rendelet Szövegrész I. fej. 1. § B. e) pontja szerint kerül felhasználásra.

Ahol a létszámviszonyok, vagy a vezetőkeret hiánya szükségessé teszik, a 2. éves legénység a kiképzés céljából összevonható. Hasonló az eljárás akkor, ha a 2. éveset esetleg téli munkákra kirendelem.

4. *A keresztény sorújoncok alapkiképzése.*

A keresztény újoncok a zlj.-on belül összevonva egy önálló és külön elhelyezett újoncszakaszban nyerik alapkiképzésüket.

Az alapkiképzés időtartama *8 hét.*

A kiképzési anyag azonban egyezik a kisegítő munkások újonckiképzési anyagával.

A keresztény újoncszakaszhoz a zlj. a legjobb újonckiképző keretet vezényelje.

Nyolc heti alapkiképzés után a tiszteskiképzésre alkalmas újoncok a tiszteskiképző iskolába kerülnek, míg nem alkalmasak a belszolgálat ellátására és a keresztényekkel betöltendő vezénylési helyek kielégítésére szolgálnak.

5. *Tiszteskiképzés.* A tiszteskiképzéssel a zlj. műszakilag legjobban képzett századparancsnokát kell megbízni.

A tiszteskiképzés kiképzési tervezetét a zlj. parancsnok a műszaki csapatok újonckiképzési tervezetének alapján, de a munkaszolgálat követelményeinek megfelelően lecsökkentett követelményekkel, a zlj. szakosítását figyelembe véve készítse el. A tiszteskiképzés súlya is a gyakorlatiasságon legyen és ezért a tisztesjelölteket minél gyakrabban be kell osztani a kisegítő szolgálatos újoncszakaszokhoz, mint segédoktatókat, majd oktatókat.

A műszaki csapatok tiszteskiképző tervezetét a hdt. (kerületi) mű. pk. bocsássa a kmsz. zlj. pk.-ok rendelkezésére.

A tiszteskiképzés célja becsületesen és hazafiasan gondolkozó megbízható, vesztegetésre nem kapható, erélyes tiszteseket nevelni, kik a munkaszolgálatnál munkásrészlegek vezetésére elméletileg, gyakorlatilag és erkölcsileg is minden tekintetben alkalmasak.

---

[9] E rendelet számát utólag tintával átjavították. Az eredeti számot nem lehet tisztán kivenni.

A sajnálatosan gyakran tapasztalható megvesztegetések stb. miatt ismételten rámutatok arra, hogy a munkaszolgálatnál a tisztesképzés súlya az erkölcsi nevelésen legyen, mert a gyakran adódó kísértésben csak a szilárddá fejlesztett jellem és nemzeti öntudat állja meg a helyét. E nélkül pedig az elméleti vagy gyakorlati tudás sem ér semmit.

6. *Zsidók felhasználása.* Ha a keresztény keret a belszolgálat és a vezénylések kielégítésére nem lenne elegendő, úgy pótlásukra a zsidókkal szembeni bánásmód tárgyában kiadott 91/113—1942.[10] számú rendeletemben előírtakat mindenben figyelembe kell venni, elsősorban oly 2. éves kisegítő munkásokat kell beosztani, kik már régebb idő óta keresztények vagy pedig általános magatartásuk mind ez ideig kifogás alá nem esett.

7. *Elhelyezés.* Az újoncszakaszok elhelyezése mindenkor összevontan oktatóikkal együtt történjék.

8. *Újonckiképzés részben, vagy egészben kihelyezett alakulatoknál.*

Azoknál a zlj.-aknál, amelyeknek egyes századai az újoncok bevonulása alkalmával még kihelyezésen vannak, a zlj. pk. az újoncokat alapkiképzésre az összes munkás szd.-októl vezényelt oktatókerettel együtt a békehelyőrségbe már bevonult alosztály(ok)hoz ossza be.

Ha a zlj. összes munkásszázadai még kihelyezésen volnának, akkor a zlj. pk. a századok bevonulásáig alakítson külön újonckiképző századot.

Századparancsnok ez esetben olyan szd. pk.-ot válasszon ki, kinek a munkálatok továbbvezetésre alkalmas helyettese van.

F) Eskü

Az ünnepélyes esküt a hdt. (kerületi) pság. intézkedései szerint a zlj. pk. a kiképzés 3. hetében tetesse le.

A kisegítő szolgálatra beosztott zsidók az esküt a 10 700. eln. 15—1940. szám alatt megjelent N—4. jelz. Ut. 55. § (3) bekezdésében foglaltak, míg a zsidó közérdekű munkaszolgálatosok az N—4. Ut. III. R. 1. Cím. 55. § (10) bekezdése szerint tegyék le.

---

[10] E számot utólag, tintával 110 160. eln. KMOF—1943. számra javították.

G) *Állományvezetés és nyilvántartás*

1. A tényleges állományban levő nem hivatásos keresztény legénység, valamint a kisegítő szolgálatot teljesítők állományvezetésére a B—1. jelz. „Utasítás az állományvezetésre a m. kir. honvédségnél" című szolg. könyv. illetve a Hvt. Ut. III. R. 4. Cím megfelelő határozványai mérvadók.

2. Az I., VII. és VIII. kmsz. zlj.-aktól kiképzésre átadott zsidó közérdekű munkaszolgálatos zsidók nyilvántartása a vezénylő kmsz. zlj.-aknál történik.

3. Külön felhívom a figyelmet az 1941. évi augusztus hó 19-én kelt 27 300. eln. 8.—1941. számú rendeletemre. (Zsidónak tekintendő személyek katonai szolgálata tárgyában kiadott miniszteri rendelet végrehajtása.)[11]

H) *Felszerelés*

A munkásszázadok egyéni felszerelése egyelőre marad a csapat kipróbálást elrendelő 111 181. eln. KMOF—1941. számú rendelet *1. és 2. számú melléklete szerint.*

A még hiányzó műszaki felszerelés beszerzése, illetőleg a szakosításnak megfelelő anyag megállapítása és kiutalása folyamatban van.

J) *Egyéb intézkedések*

1. Azokat a kisegítő munkásokat, akik még tífusz ellen védőoltást nem kaptak, az orvosok mielőbb oltsák be.

2. A bevonult kisegítő munkásokról a zlj. pság.-ok október hó 15-ig (KMOF.-hoz címezve) az alábbi kimutatást terjesszék fel:

a) hány fő újonc kisegítő munkás vonult be, ebből mennyi a szabó, cipész, fa-, vas-, kő- és betonmunkás.

b) mennyi a 2. éves létszám (részletadatok, mint *a)* alatt),

c) mennyi a 3. éves létszám,

d) az *a—c)* alattiak összege,

e) hány zsidó kmsz. került a zlj.-hoz vezénylésre. (Utóbbit csak a III. és XIII. zlj. jelentse.)[12]

3. A zlj.-ak közti létszámkiegyenlítésre már az újoncbehívási rendelettel intézkedtem.

---

[11] Ezt a bekezdést utólag kihúzták.

[12] Ezt a bekezdést utólag kihúzták.

4. A II—VII. kmsz. zlj.-aknak 1941. év elején a 91 135. eln. KMOF—1940. számú rendelettel az I., VIII. és X. kmsz. zlj.-aktól átadott, 1942. X. 1-ével 3. szolgálati évükbe lépő kisegítő munkásoknak tartós vezénylése egyelőre érvényben marad. Ezeket a 3. éves kisegítő munkásokat az új szerv. rend. Szövegrész I. fej. 2. § B. *d)* pontjának megfelelően a II—VII. kmsz. zlj.-ak elöljáró hdt. (kerületi) pság-ai használják fel.[13]

5. A kisegítő munkások behívására, valamint a szükséges század keretek beállítására, valamint az egyéb részekre külön rendelettel intézkedem.

6. A III. év. XIII. kmsz. zlj. az I., VII. és VIII. kmsz. zlj.-tól kiképzésre kapott zsidó közérdekű munkaszolgálatosok részére a négy munkásszázadból arányosan vett századkeretet állítson össze, mely szd. a zlj. ötödik századaként szerepel. A zsidó közérdekű munkásszázadot — melynek vezetőkerete csak a legszükségesebb létszámra szorítkozzék —, a 14 napos alapkiképzés letelte után az illetékes hdt. (kerületi) pság.-ok rendelkezésére bocsátom. Számoljanak azonban azzal, hogy máshelyt adódó sürgős és rövidebb ideig tartó munkálatokra ezeket a századokat is esetleg igénybe veszem.[14]

7. A zsidó közérdekű munkaszolgálatosok és kisegítő munkások öltözetére és sárga karszalag viselésére a 452 149. 2r.—1942., a 3421. M. III. Csfség.—1942. és 3813. M. III. Csfség.—1942. számú rendeleteimmel intézkedtem.[15]

8. A 111 511. eln. KMOF—1941. sz. rendeletemet 1942. X. 1-ével az előírt módon semmisítse meg, míg jelen rendeletet a kmsz. zlj.-aknak 111 139. eln. KMOF—1941. sz. rendelettel kiadott „Rendeletgyűjtő" 13. folyószám alatt a régi rendelet helyett vegye fel.

A rendeletgyűjtőt az újonnan felállított XI—XIII. kmsz. zlj.-aknak később kiadom.

K) *Kapják:*

Összes hdt. (kerületi), kmsz. zlj. és kmsz. zlj. pótkeret pság.-ok, valamint tudomásul a HM. 1a., 1b., 1om., 10. és a Vkf. 1. és 5. osztályok.

---

[13] Ezt a bekezdést utólag kihúzták s helyére a következő szöveg került: „Az 1943—44. szervezési évre vonatkozó szervezési javaslatokat a kmsz. zlj. pság.-ok 1943. I. 15-ig a KMOF-nek közvetlenül is terjesszék fel."

[14] Ezt a bekezdést ugyancsak kihúzták s helyére tintával a következő szöveget írták be: „Úgy a zsidó kisegítő szolgálatos, mint a kisegítő munkaszolgálatosok karszalag viselése tárgyában az 55 000. eln. oszt.—42. sz. rendelet 4. § 2. pontja intézkedik."

[15] Ezt a bekezdést utólag kihúzták a szövegből.

A miniszter helyett:
Schindler vezérezredes s. k.

3 db melléklet.[16]

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.
Budapest, 1942. szeptember hó 11-én.
Olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5532.

Az iratot 1942. szeptember 17-én iktatták az eln. 1. Vkf. osztályon. Az iraton a következő megjegyzés olvasható: „Tudomásul szolgál. It. IX. 18. Koltai szds. K! IX. 19. Jolsvai alez.”

---

(100)

1942 szeptember 11

a—1. 2. számú melléklet az a) alatt közölt irathoz

NAPIREND

Érvényes az alapkiképzési időszakra

Óra	*Foglalkozás*	*Megjegyzés*
6 — 8	Ébresztő, tisztálkodás, reggeli gyakorlat, reggeli, pajtássági vizsga, gyengélkedő vizsga, kihallgatás, előkészületek a kivonuláshoz, felszerelés ellenőrzése, — kiosztása, sorakozó.	
8 — 12	Kivonulás a gyakorlótérre, kiképzés, bevonulás.	
12 — 13^{45}	Ebéd, pihenő.	
13^{45} — 14	Felkészülés a kivonuláshoz.	
14 — 17	Kivonulás, kiképzés. Bevonulás.	
17^{h}-kor	Parancskihirdetés.	
18 —	Vacsora, szabadfoglalkozás.	
21	Takarodó.	

Sokszorosított másolat. — HIL. HM. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5532.

---

[16] Az 1. sz. mellékletet lásd e kötet „Függelék”-ében I/a—b. sz. alatt.

(100)

1942 szeptember 11

a—2. 3. számú melléklet az a) alatt közölt irathoz

ÁLTALÁNOS KIKÉPZÉSI TERVEZET

A vegyes munkásszázadok részére

Kiképzési ág	*Megfelelő utasítás, illetőleg szabályzat*	*Kiképzési idő arányszáma út vasút hidépítő zlj-aknál*			*Megjegyzés*
		%-ban			
Alapkiképzés, ásóval való kiképzés	*E — alap.* 1. füzet 1 §, 2. § c., A—C., 7. §, 8. §, 9., 12. §, 13. §, 14., 16. §, 95 082 eln. KMOF. —1939. számú rend.	9	9	9	1. Az egyes szabályzatoktól csak azt kell átvenni, amire egy munkás alakulatnak — mint műszaki segéderőnek — szüksége van.
Szolgálati szabályzat	*A — 32.a.* I. Rész (csak a legszükségesebb mérvben)	1	1	1	Az oktatásoknál a KMOF. által 1940. évben tiszti tanfolyammal kapcsolatosan kiadott segédletek is felhasználhatók.
Műszaki alapismeretek	*E—34.* 1. füzet anyagismeret, mérés, kitűzés, földmunkák, burkolás, fakitermelés, kőműves- és betonmunkák, kitűző-, mérő- és terepfelvételi munkák	16	16	16	2. A második szolgálati évben levőkből minél többet, de legalább 25 %-ot munkarészleg vezetőnek kell kiképezni.
Útépítés	A kiadott tervezet szerint	50	10	10	3. 112 130. eln. KMOF. 1941. sz. rendeletben határoztam meg.
Szükséghíd építése	*E—34.* 5. füzet. V. Rész. Szükséghidak általában, szerkezetük, aljzatok, tartószerkezet, szegélyek, korlátok stb. készítése, beépítése	10	10	50	4. A barak, kő- és betonépítésre tekintetbe jövő szd-ok kiképzését a szakszerinti kiképzés rovására a megfelelő munkaalkalmak kihasználásával hajtsuk végre.

Kiképzési ág	Megfelelő utasítás, illetőleg szabályzat	Kiképzési idő arányszáma út vasút hídépítő zlj-aknál			Megjegyzés
Erődítés	Tábori erődítés elemeinek építése, különös tekintettel az előforduló tömegmunkákra.	4	4	4	Erre a kiképzésre vonatkozó irányelveket később adom ki.
	E. mü. 4. Vasútak építése és karbantartása. Nyomdokolás, kavicsolás, talpfafektetés, sínfektetés, hevederezés.	10	50	10	

Sokszorosított másolat. — HIL. HM. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5532.

101.

1942 szeptember 24

A Magyar Zsidók Lapja közli a tudnivalókat a munkaszolgálatosok téliruha-gyűjtési akciójával kapcsolatban

A két Országos Iroda által a munkaszolgálatosok téliruha-akciója ügyében megindított mozgalomnak megszervezése megtörtént. Kijelölték azokat a gyűjtőhelyeket, melyeken a felajánlott téli holmi beszolgáltatható. A mozgalom vezetősége felkéri a felajánlókat, hogy *ha a felajánlott holmik nem volnának kifogástalan állapotban, mindenki sürgősen hozza rendbe azokat. A szakadozott és használhatatlan állapotban levő holmikat hamarosan javítsuk ki, mert csak jó állapotban levő ruhaneműt továbbíthatnak rendeltetési helyére.*

Mindnyájunk érdeke, hogy *a gyűjtés adminisztrációja a lehető legegyszerűbb legyen,* éppen ezért arra kérik testvéreinket, hogy *lehetőleg személyesen juttassák el a fölajánlott ruhaneműt az itt felsorolt gyűjtőhelyekre.*

Gyűjtőhelyek: V., Hollán-utca 21/b, VII., Síp-utca 12, II/33, VII., Bethlen Gábor-tér 2, VIII., Nagyfuvaros-utca 4, IX., Páva-utca 39, XIII., Aréna-út 55, XIV., Bosnyák-tér 12.

A fölajánlott ruhaneműt a gyűjtőhelyeken mindennap (szombat kivételével) reggel 8 órától este 6 óráig veszik át.

Fölkérik testvéreinket, hogyha személyesen nem tudják a felajánlott holmikat a gyűjtőhelyekre eljuttatni, a küldött levelezőlapon közöljék, mikor és hol jelentkezhetnek a megbízottak a fölajánlott holmik átvételére.

Visszaélések elkerülése végett csak kellően igazolt egyéneknek adják át a készített ruhaneműt.

Az ünnepi istentiszteleteken, mint a főünnepeken is történt, a hitszónokok külön felhívják a hívők figyelmét erre a kötelességükre, mellyel a *messze távolban, önfeláldozó kötelességteljesítésben, nélkülöző fiainknak tartoznak.*

Magyar Zsidók Lapja, 1942. szeptember 24. 4. évf. 39. sz. — „A zsidó munkaszolgálatosok téliruha-akciója.”

A Magyar Zsidók Lapja 1942. szeptember 17-i számában közölte, hogy a Belügyminisztérium 98 640. 1942—V. számú rendeletével engedélyt adott az országos izraelita irodáknak, hogy a munkaszolgálatosok részére — saját hitsorsosaik körében — téli holmikat gyűjthessenek. Ennek végrehajtására Budapest székesfőváros polgármestere 145 179. 1942. szám alatt engedélyt adott ki. A cikk a továbbiakban beszámolt a gyűjtési munka megszervezéséről, majd felsorolta azokat a ruhaneműeket és használati tárgyakat, amelyek a gyűjtés során felajánlhatók, így többek között takaró, télikabát, szőrmekabát, szőrmellény, kiskabát, mellény, nadrág, meleg sapka, meleg kesztyű, pulóver, alsónadrág, ing, érmelegítő, térdmelegítő, sál, harisnya, zokni, téli alsónadrág, kapca, zsebkendő, fülvédő, szappan. Ugyancsak közölte, hogy vidéken a hitközségek, a fővárosban pedig a Pesti Izraelita Hitközség Hadviseltek Bizottsága (Budapest VII., Síp utca 12.), valamint a templomkörzetek hivatalos helyiségei, s a Pártfogó Iroda (Budapest VII., Bethlen Gábor tér 2.) fogadnak el adományokat. A közlemény felhívta a magyar zsidóságot a gyűjtés hathatós támogatására.

102.

1942 október 8

A Vezérkari Főnökség elnöki 1. osztályának feljegyzése a hadiüzemekben alkalmazott zsidó munkások behívásával kapcsolatban

P. d.:

A munkásszd.-okhoz gyakran hívnak be olyan zsidókat, akik a hadiiparban szakmunkásként vannak alkalmazva.

Szakmunkásokat a mai viszonyok között sem nélkülözni, sem pótolni nem lehet. Ily nehezen nélkülözhető szakmunkást a Vkf. úr szemléje alkalmával a hdm. területén látott zsidó szd.-ban.

Olyan intézkedést kellene kiadni, hogy a felállító ala.-ok mindaddig ne hívjanak be *hadiüzemben foglalkoztatott zsidó szakmunkásokat*, amíg a felállítandó (zsidó) munkásszd.-ok állományát más; *főleg szellemi foglalkozású*, szabad pályán működő zsidókból biztosíthatják.

Lássa r. u.-on: 1b. oszt.: szíves véleményadás és intézkedés végett.

X. *Szentpály* vőrgy.
X. 7. *Jolsvai* alez.
L.: X. 8. *(olvashatatlan aláírás)*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5642.

Az elnöki 1b. osztály az ügydarabot — mint illetékeshez —, az ország-mozgósítási 1. osztályhoz tette át, onnan az Iparügyi Minisztérium XIII. szakosztályához került. A szakosztály véleménye szerint a „kérdést az időközben kiadott 1057/om. biz. 1. omo.—1942. számú átirata, illetőleg a honvédelmi miniszter úrnak 69 609. eln. 1b.—1942. számú rendelete megoldja". (Ugyanott.)

103.

1942 október 12

a) A Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár Részvénytársaság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: szakképzett zsidó munkaszolgálatosokat kér a gyárban fennálló munkáshiány leküzdésére

Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár Részvénytársaság
Tel.: 183-820

Levelük jele	*Levelük kelte*	*Levelünk jele*	*Levelünk kelte*
		BK/ Szné.	Budapest, 1942. október 12.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK,
3c. OSZTÁLY
(Szabó hmtk. őrnagy úr kezeihez)

Kézbesítve. Budapest

Hivatkozással Szabó hmtk. őrnagy úrral folytatott telefoni beszélgetésünkre, az alábbi kérelmet vagyunk bátrak előterjeszteni.

Székesfehérvári és mosonmagyaróvári üzemeink a legnagyobb mértékben küzdenek munkás nehézségekkel és miután már minden lehetőséget megpróbáltunk és munkásokra szert tenni nem tudtunk, a 307 277/Om. 1942.. XIII. sz. rendelet értelmében az Iparügyi Minisztérium XIII. osztályától egy-egy zsidó munkásszázadot igényeltünk Mosonmagyaróvárra és Székesfehérvárra a csatolt másolat tanúsága szerint azzal, hogy ezen munkásszázadok egy része zsidó műszerészből, vasesztergályosból, szerszámlakatosból, órásból, aranyművesből, fogtechnikuslaboránsból, vagy gyémántcsiszolóból álljon.

Fenti kérésünket az Iparügyi Minisztérium XIII. osztálya elfogadhatónak tartotta és tudomásunk szerint azt a [K]MOF-nak pártolólag terjesztette elő. A mai napon azonban az Iparügyi Minisztérium XIII. osztályának Rudnóy főmérnökétől azt a felvilágosítást nyertük, hogy az értekezleten Löderer Emil százados úr oda nyilatkozott, hogy az üzemek igénylését csak napszámosnak minősülő zsidókkal hajlandók kielégíteni és így másra ne számítsunk.

Tekintve azt, hogy üzemeink a fent megadott szakképzettséggel rendelkező zsidó munkaszolgálatosokat tömeggyártásnál segédmunkásként kívánják beállítani és ehhez bizonyos mértékig finom kéz és szem, valamint finomabb munkába való munkakészség szükséges, a megadott szakképzettséggel nem rendelkező zsidók számításba nem jöhetnek, és így kérésünk tárgytalanná válna.

Miután tudomásunk szerint a Honvédelmi Minisztérium 3c. osztálya a legnagyobb súlyt helyezi teljesítményfokozásunkra, valamint vállalt kötelezettségeink betartására, tisztelettel kérjük, hogy a fent előadottak értelmében számunkra kérelmünk alapján a zsidó munkásszázadokat kiutaltatni kegyes legyen.

Mély tisztelettel
VADÁSZTÖLTÉNY-, GYUTACS- ÉS FÉMÁRUGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
olvashatatlan aláírások

Gépelt tisztázat, a Vadásztölténygyár Rt. igazgatójának aláírásával. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

Az iratot 1942. október 24-én iktatták a Honvédelmi Minisztérium elnöki 3c. osztályán.

---

(103)

1942 október 2—7

a—1. Az a) alatti irat melléklete: a Vadásztölténygyár Rt. beadványa az iparügyi miniszterhez, valamint a kérelem új változata

Másolat.

Nagyméltóságú

m. kir. Iparügyi Miniszter úrnak, XIII. osztály

Budapest

BK/Szné. 1942. október 2.

A 307 277. Om. 1942. XIII. sz. rendeletre való hivatkozással tisztelettel kérjük, hogy székesfehérvári és mosonmagyaróvári üzemeinknek fél-fél század, összesen egy század zsidó munkaszolgálatost kiadni kegyes legyen azzal, hogy amennyiben üzemeinkben ezen fél-fél század megfelel, úgy azok egy-egy századdá egészíttetnek ki.

Tardy főmérnök úrral folytatott megbeszélésünk szerint kirendelésre csak a következő szakmában jártas egyének jöhetnek szóba:

műszerész, vasesztergályos, szerszámlakatos, órás, aranyműves, fogtechnikus-laboráns, gyémántcsiszoló.

Fenti munkásszázadnak díjazására és elhelyezésére vonatkozó rendeletekről tudomásunk van és igazgatóságunk a munkásszázadnak elhelyezésére szükséges barakk építésére vonatkozóan a szükséges lépéseket folyamatba helyezte. Ezeknek elkészültéig a rendelkezésére bocsátandó munkásszázadok elhelyezéséről hadiüzemi személyzeti parancsnokaink útján honvédelmi igénybevétellel kívánunk gondoskodni.

Amennyiben szakmunkásokban románt, vagy lengyelt tudnának rendelkezésre bocsátani, úgy elsősorban ilyeneket kérünk.

Nagyméltóságú Miniszter Úr mielőbbi intézkedését kérve, vagyunk

kiváló tisztelettel:

Kérelmünk a következőképpen változik:

1 század Mosonmagyaróvárra, 1 század Székesfehérvárra, melyből a mosonmagyaróvári század közös a Márkus Iparművekkel. A Márkus Iparművekhez kerülők szakképzettség nélkül, a további mennyiség benti levelünk szerint szakképzettséggel. Székesfehérvárra fél század szakképzett és fél század közönséges napszámos. Az utóbbi lehetőség szerint román legyen, mert a robbanás veszélyének kitett helyeken szállítómunkási teendőket kellene végezniök.

Budapest, 1942. október 7.

Géppel írt másolat. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

---

(103)

1942 október 27

b) Az elnöki 3c. osztály megjegyzése az a) alatt felvetett kérdésben

P. d.:

A Vadásztölténygyár rt. jelenti, hogy az üzemei a legnagyobb nehézségekkel küzdenek, miután nem tudnak munkásokat szerezni. Kéri az Rt., hogy egy zsidó munkásszázadot bocsássunk rendelkezésére.

Az üzemek általában panaszkodnak munkáshiány miatt.

Javasolnánk ezen kérdésben értekezletet összehívni, melyen részt vennének az érdekelt megrendelő szakosztályok, a KÁB., a Hagyof, 1. Om. oszt. előadói.

Felkérjük a kbt. 17a. osztályt — mint illetékes ügyosztályt —, hogy a munkáshiány kérdésében a javasolt értekezletet összehívni szíveskedjék.

Hasonló kéréssel r. u. a W. M. gyár is fordult az osztályhoz. Az „M” megrendelések kiadására a munkás hiány igen érezhetővé vált. A helyzeten segíteni kellene.

r. u. lássa: kbt. 17a. osztály. A kért intézkedés szíves megtétele végett.

1942. X. 27. *olvashatatlan aláírás*

Géppel, s részben kézzel írott fogalmazvány, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

---

(103)

1942 december 7

c) A 17a. osztály véleménye az a) alatt közölt tárgyban

17a. oszt. részéről.

A felvetett kérdés több mint 1/2 éve rendezve van.

E tbn. az Ip. M. az összes hü.-eket a követendő eljárásról értesítette.

A havonta megtartott hü.-i értekezleteken a kérdés állandóan napirenden van.

Különleges igényeket természetesen eme mű. szd.-ok összeállítását illetően nem lehet kikötni.

A zsidók általános összetételénél fogva azonban erősen feltehető, hogy abban úgy szak-, mint napszámos munkára alkalmasak feltalálhatók lesznek. Az oszt. e tekintetben megjegyzi még, hogy „K” szempontok miatt kimondottan hadianyaggyárakhoz zs. munkásszd.-ot nem enged beosztani.

A konkrét esetben a Vadásztölténygyár rt-t kívánságai kielégítésére az Ip. M. XIII. szakoszt.-ához utasítottuk.

Az e tbn. felvett jkv. egy pld.-át csatoljuk.[1]

1 db melléklet.

XII. 7. *Szabó* őrgy.

Kézzel írt fogalmazvány, Szabó őrnagy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

---

[1] Lásd a következő, *c—1.* sz. iratot.

(103)

1942 április 9

c—1. A c) alatt közölt irat melléklete: jegyzőkönyv a hadbavonultak pótlására beadott munkaerő igénylések kielégítése tárgyában a Honvédelmi Minisztériumban tartott értekezletről

JEGYZŐKÖNYV

Felvétetett 1942. IV. 9-én a HM. 17a. oszt. vez.-ének hivatalos helyiségében tartott értekezletről.

Jelen vannak:

Dr. nemes Fábián Lajos vk. ezredes mint elnök
vitéz Németh Ernő alez. 1b. oszt. részéről,
Szabó Kálmán vk. szds. 17a. oszt. részéről,
Gérecz Sándor szds. 21. oszt. részéről,
Alliquander Ödön Ip. M. V. szakoszt. részéről,
Tardi József főmérnök Ip. M. XIII. szakoszt. részéről.

Egyes vállalatok a hadbavonultak pótlására különféle központi szervektől munkaerőt igényelnek. Az eljárás egységességének biztosítására és annak módjaira az értekezlet az alábbiakat határozta el.

1. *Ipari hadiüzemek igényeiket* az Ip. M. (XIII. szakoszt.)-nak jelentsék be.

Az Ip. M. (XIII. szakoszt.) a munkapiac általános helyzetének, valamint az igények jogosultságának felülbírálása útján r. u. javaslatot tesz a munkaerő minőségének, rendeltetési helyének, számának és a szükséglet időtartamának megjelölésével a HM. (1b. oszt.)-nak. A HM. (1b. oszt.) kiutalja a rendelkezésre álló munkaerőből a rendelkezésre bocsátás módozatainak megjelölésével az Ip. M. (XIII. szakoszt.)-nak.

Ip. M. (XIII. szakoszt.) értesíti az igénylő vállalatokat a munkaerő kiutalásáról, valamint az ezzel járó kötelezettségekről (elhelyezés, katonai ellenőrzés, élelmezés, térítési díjak stb.) és kiadás utáni láttamozással közli a XVII./a. szakosztállyal.

Az Ip. M. (XIII. szakoszt.) a szükséges munkaerőt legalább 3 héttel a szükséglet beállta előtt igényelje a HM. (1b. oszt.)-tól.

A HM. 1b. oszt.-a r. u. tájékoztassa az Ip. M. XIII. szakoszt.-át, hogy milyen fajtájú munkaerő, mely feltételek mellett és milyen számban állhat rendelkezésére.

A HM. (1b. oszt.) a munkaerőt a KMOF. útján (román és zsidó), vagy a HM. 21. oszt. (lengyel internáltak) útján bocsátja az Ip. M. rendelkezésére.

2. *Rendelkezésre áll a hadbavonultak pótlására:*
a) honvéd román munkásszd. (200 fő egy szd.),
b) honvéd vegyes (zsidó) munkásszd. (kb. 200 fő egy szd.),
c) internált lengyel munkások (számszerint + keret),
d) internált (polgári) munkásszd.

Az *a)* és *b)* alattiak elvileg nem kaphatnak több illetményt, mint a katonai szolgálatot teljesítő egyéb honvéd személyek. A vállalat által esetleg fizetett munka-jutalék ellen észrevétel nem merült fel. E tekintetben az értekezlet megállapítja, hogy e kérdés rendezése az Ip. M. (XIII. szakoszt.) hatáskörébe tartozik. A vállalatoktól esetleg megnyilvánuló olcsóbb munkaerő igénylésével való önös üzleti érdekek megakadályozására a figyelmet felhívja (térítés és valóságos egyéb munkabér közötti különbség felhasználása a családvédelmi alap részére jóléti munkásintézményekre stb.).

A munkaerő rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban azok katonai ellenőrzéséről minden esetben külön gondoskodni kell.

A munkaerő elhelyezését a vállalatnak kell biztosítania (esetleg elszállásolás igénybevételével).

A honvéd kincstárt érintő térítéseket esetenként a KMOF., illetve 21. oszt. útján a HM. határozza meg.

Kmf.

Gérecz szds.
HM. 21. o.

Szabó szds.
HM. 17a. o.

vitéz Németh alez.
HM. 1b. o.

Tardi József
Ip. M. XIII. szako.

Alliquander Ödön
Ip. M. V. szako.

Fábián ezds.
elnök

Géppel írt másolat. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

(103)

1942 december 15

d) Az elnöki 3c. osztály további megjegyzése és tervezett válasza az a) alatt közölt tárgyban

P. d. folytatása:

A kbt. 17a. oszt. közlése tudomásul szolgál.[1]

Miután az érdekeltek a szükséges utasítást megkapták, a Vadásztöltény rt. részére pedig tervezzük az alábbi kiadványt.

VADÁSZTÖLTÉNY-, GYUTACS- ÉS FÉMÁRUGYÁR RT.

Bp. V., Mérleg u. 3.

Tárgy: Mint a felzeten

A f. é. október hó 12-én kelt BK Szné. sz. felterjesztésére.

Értesítem, hogy a 17a. osztályom az egyes vállalatok hadbavonultjainak pótlására a szükséges intézkedéseket megtette. A követendő eljárásról Címet is kiértesítette.

A fentiekkel kapcsolatos esetleges kérelmével közvetlenül forduljon az Ip. M. XIII. szakosztályához.

1942. XII. 14. *olvashatatlan aláírás*
K! XII. 15. *Szabó* alez.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 3c.—1942—3—63 138.

104.

1942 október 23

A honvéd vezérkar főnökének parancsa: a német Todt szervezet egyik vezetőjének előadására kirendeli az illetékes honvédségi vezetőket

M. kir honvéd vezérkar főnöke. *Sürgős!*

---

[1] Lásd a (103) c. sz. iratot.

60 307. szám. eln. 4. Vkf.—1942.

A német Todt szervezet előadására kirendelés.

Vkf. Hdm. csfk.

Budapest, 1942. évi október hó 23-án. *Budapest*

A német Todt szervezet egyik vezetője Schnell miniszteri tanácsos (altbgy.-nak megfelelő rang) folyó hó 24-én 18h 30I-kor az Országos Tiszti Kaszinó (Váci u. 38.) dísztermében német nyelven előadást tart a Todt szervezetről és oroszországi munkálatairól, illetve gyakorlati tapasztalatairól.

Az előadásra kirendelem: A hdm. csf.-öt, az 1., 3., 7k., 7m.. 7ö. Vkf. oszt. vezetőit, valamint a munkaszolgálatos ügyekkel foglalkozó előadókat.

Ezenkívül felhívom az előadásra az összes németül beszélő vk. tisztek figyelmét.

Öltözet: egyszerű (kaki zubbony, fehér gallér, fehér kesztyű, néhány lógós kitüntetés).

Tekintettel a magasabb személyiségek megjelenésére, a helyeket 18 óra 20 percig el kell foglalni.

Kapják: Vkf. h., Vkf. hdm. Csf., Vkf. kik. Csf., 1., 2., 3., 5., 6., 7k., 7ö., 7m. Vkf. osztályok.

vitéz Szombathelyi vezds. s. k.

Kiadvány a jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.

Budapest, 1942. évi október hó 23 án.

olvashatatlan aláírás
sgh. főnöke

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. hdm. Csf. eln. 1942—624.

Az ügyiratot 1942. október 23-án iktatták a Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályán.

105.

1942 október 29

A magyar zsidóság hivatalos szerveinek felhívása a hívőkhöz: támogassák a munkaszolgálatosok megsegítését célzó ruhagyűjtési akciót

Az elmúlt hét péntekjén, az esti istentisztelet keretében, a Pesti Izr. Hitközség templomaiban papjaink a szószékről a következő felhívással fordultak a templomokat zsúfolásig megtöltő hívőkhöz:

Kedves Testvéreink!

A magyar zsidóság hivatalos szerveinek felvilágosításait közöljük veletek egyik legfontosabb és legnehezebb feladatunk teljesítéséről.

Beszámoló ez előttetek arról a tevékenységről, amelyet a magyar zsidóság hivatalos tényezői folytatnak azoknak a testvéreinknek érdekében, akik a kötelesség teljesítés mezején a tél hidegének és az időjárás viszontagságainak kitéve állanak vártán és becsülettel, magyar zsidó hűséggel végzik munkájukat.

Belügyminiszteri engedéllyel és a katonai hatóságok támogatásával az egész országban gyűjtési akció folyik, amelynek során meleg ruhát gyűjtenek munkaszolgálatos hittestvéreink és elsősorban azok számára, akik az ország határain túl teljesítik hazafias kötelességüket.

A gyűjtési engedély ez év november 15-ig szól.

A két országos iroda nyert gyűjtési engedélyt e célra, valójában azonban a Pesti Izr. Hitközség és ennek kebelében a Hadviseltek Bizottsága bonyolítja le ezt az akciót, amely mindent elkövet annak érdekében, hogy a gyűjtött holmi eljusson rendeltetési helyére.

Teljesen átérzi a hitközség a hozzátartozók aggódását, mindazt a féltő gondot, amellyel messze idegenben levő testvérek sorsáért aggódnak, de természetesen legjobb igyekvéseit is csak a hatóságok által megszabott módon és a hatóságilag rendelkezésre bocsátott eszközökkel tudja megvalósítani.

Örömmel jelentjük, hogy a katonai hatóságok most már rendelkezésre tudtak bocsátani szállítóeszközöket és első nagy küldeményként az elmúlt hétfőn éjszaka hét *nagy vagon meleg holmit sikerült útnak indítani, amely hét vagon 10—12 vagonnak megfelelő meleg ruhaneműt szállított az ország határain túli területekre. A holmikat pontos ellenőrzés alapján a hitközségtől a katonai hatóságok vették át és hatósági kísérettel, lelakatolt vagonokban indították el és ezek bizonyára mihamarabb megérkeznek rendeltetési helyükre.*

Beszámolunk előttetek, Testvérek, arról is, hogy a katonai hatóságok részéről a hitközséghez irányították azokat a névre szóló csomagokat, amelyeket munkaszolgálatos testvéreink hozzátartozói a különböző hadkiegészítőkhöz juttattak el.

Nem mi kívántuk ezt, hanem a katonai hatóság kívánta egy helyen központosítani, az összes küldeményeket. Mi lelkiismeretesen átvettük a névre szóló csomagokat és beható ismételt tárgyalások után sikerült biztosítani azt, hogy a csomagok — úgy mint azok átadattak — indíttatnak rendeltetési helyükre, mégpedig ígéret szerint a legközelebbi napokban ugyancsak hatósági ellenőrzés alatt és hatósági kíséret mellett lezárt vagonokban.

Hitközségünk vezetősége mindent megtesz, hogy a legjobb megoldásokat biztosíthassák e téren. Tekintetbe véve a munkaszolgálatosok érdekeit, kellő figyelemmel a hozzátartozók aggódására és gondjaira, de természetesen kötelességszerűen követve a hatóságok intézkedéseit is, a legpontosabban, a legteljesebben törekednek arra, hogy a célt: a meleg ruhával való ellátást a legsürgősebben biztosíthassák. Háború van, amikor annyi akadály tornyosulhat a megoldás elé, de minden reménység szerint minden egyes szülő, illetve hozzátartozó által beadott csomag most már hamarosan a címzetthez fog jutni.

Sajnos, mindaz, ami közadakozásként és egyéni csomagként eddig egybegyűlt — mind kevés. További és fokozott adakozásra van szükség.

Amilyen maradéktalan tehát a hitközség kötelességteljesítése, olyan legyen az egyén kötelességteljesítése is. Egy szó az, ami felénk hangzik most is, Testvérek: adjatok! Újra és újra adjatok! Aki még nem adott, sürgősen adjon, aki már adott, adjon újra, mert ha mindenki megfelelő mértékben kiveszi részét ebből a kötelességteljesítésből, akkor mindnyájan nyugodt lelkiismerettel gondolhatunk arra, hogy a tél hidege nem fogja elpusztítani testvéreinket, akik becsülettel áldozzák verejtéküket és vérüket is Hazánkért és becsülettel állanak helyt mindannyiunkért.

Testvéreim! Teljesítsétek kötelességeteket azokért, akik kötelességet teljesítenek tiérettetek.

Útnak indulnak rövidesen az egyéni csomagok is a munkaszolgálatosoknak.

Csúcspontjához érkezett el a téli ruhagyűjtési akció, amely azt a célt hivatott szolgálni, hogy *egyetlen egy munkaszolgálatos se maradjon kitéve a tél megpróbáltatásainak.* Miután *mindössze alig három hét áll még rendelkezésükre azoknak, akik a gyűjtési akciót lebonyolítják, az idő halaszthatatlanul sürgető parancsszavát meg kell értenie mindenkinek, aki még nem adott, vagy nem adta oda minden nélkülözhető téli holmiját a gyűjtési akció számára.*

A magyar zsidóságnak most kell tanúságot tennie arról, hogy tudja-e törés nélkül, maradéktalanul teljesíteni azt a kötelességét, hogy *nemcsak a saját gyermekét vagy hozzátartozóját, hanem a maga egyéni adományaival az összességet is ellátja téli holmival.*

Amint már legutóbb jelentettük, *az első szállítmányok még a múlt héten útnak indultak:* egyelőre *hét vagonra való téli holmi felszerelést vett át az a hatósági gyűjtőhely, amely gondoskodik arról, hogy az összegyűjtött holmik eljussanak a munkaszolgálatosokhoz és azok között arányosan, szükségletük sorrendje szerint osztassanak szét.*

Minden intézkedés megtörtént, hogy rövidesen *útnak indulhassanak körülbelül nyolc vagonnyi mennyiségben azok az egyéni csomagok is, amelyeket egyes hittestvérek munkaszolgálatot teljesítő családtagjaik számára küldenek.*

Miután azonban a gyűjtési akció eddigi eredményéből *alig a felét lehet kielégíteni a jelentkező igényeknek,* s lassacskán teljesen kiürülnek a raktárak is, de ezen felül is még ezen a téren napról napra, mondhatnók, *óráról órára súlyosbodik a helyzet s egyre nagyobb azoknak a száma, akinek téli felszereléséről feltétlenül gondoskodni kell,* — a gyűjtési akció vezetősége, szinte S. O. S.-szerűen intézi a magyar zsidósághoz azt a kérést, hogy *egy pillanatig se késlekedjen, s még a talán nem is nélkülözhető téli holmikat juttassa el a Síp-utca 12. szám alá, a főgyűjtőhelyre,* hogy az akció lebonyolítására november 15-ig rendelkezésre álló idő alatt *feltétlenül összegyűljön a még hiányzó holmi.*

Szívlelje meg tehát mindenki, most, szinte a 12-ik órában: *adjon, adjon, adjon oda a munkaszolgálatosok részére minden téli holmit, amit háza táján még találhat.*

A zsidóság e nagy vizsgatételéből nem szabad kimaradnia senkinek sem, s azzal a jóleső érzéssel kell majd lezárni ezt az akciót, hogy az összesség gondoskodásából *minden munkaszolgálatos megkapta azt a téli felszerelést,* amely megvédi a hideg és fagy ellen.

Magyar Zsidók Lapja, 1942. október 29. 4. évf. 44. sz. — „Adjatok! Újra és újra adjatok!”

1942. november 19-én a Magyar Zsidók Lapja közölte, hogy a belügyminiszter a két Országos Irodának a bevonult munkaszolgálatosok téliruhagyűjtésére adott engedélyét „két hónappal meghosszabbította. Eszerint a munkaszolgálatosok részére való téliruhagyűjtés 1943. január 15-ig tart.”

Egyúttal felhívta a figyelmet arra, hogy „bár az eddigi gyűjtés szép eredménnyel járt, még korántsem fedezte a tényleges szükségletet. Az eddigi gyűjtött anyag, az egyéni csomagokkal együtt, az illetékes hatóságok útján elment az ország határain túl dolgozó munkaszolgálatosokhoz, de a rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy e téren még nagyon sok a tennivaló...

... Aki adott: — adjon még, aki nem adott eddig: — adjon annyit, hogy az elmulasztottakat bőségesen pótolja.

A gyűjtésre szánt téli holmit juttassák el a következő helyekre: VII., Síp utca 12, V., Csáky utca 3, VII., Bethlen Gábor tér 2, VIII., Nagyfuvaros utca 4, IX., Páva utca 39, XIII., Aréna út 55, XIV., Bosnyák tér 12.”

(Magyar Zsidók Lapja, 1942. november 19. 4. évf. 47. sz. — „A téliruhagyűjtési akció meghosszabbítása.”)

106.

1942 november 1[1]

a) A Honvédelmi Minisztériumba érkezett névtelen panaszbeadvány az első vonal mögötti alakulatoknál tapasztalható súlyos visszaélésekről (gazdasági tisztek, tábori csendőrök, keretlegények garázdálkodása)

Másolat

A régi magyar katonai erények, a harcos készség, a lovagiasság, a tisztesség és a becsület a harcoló egységek körében csaknem teljesen érintetlenül fennállanak. Az első vonal mögötti alakulatoknál azonban olyan tünetek tapasztalhatók, amelyekre tisztességes magyar embernek fel kell hívni az illetékes kormánytényezők figyelmét. Ezek a jelenségek, amelyekről az alábbiakban szó esik, nagyobbrészt olyanok, amelyekről hivatalos köröknek tudomása nincsen. Eltitkolják ezeket, mert az események sodrása következtében nagyon sok ember válik részesévé, úgy, hogy egyes esetekben valóságos bűnszövetkezet alakul ki. A jelenségek csoportokba foglalva a következők:

---

[1] Az iraton nincs dátum, valószínű keletkezési ideje — az elintézésből következően — 1942. október vége vagy november eleje.

1. Az élelmezés terén. A hadsereg ellátását biztosító úgynevezett élelmező oszlopok és az azok alá rendelt kisebb élelmezési felvételezési állomások nagyon sokszor súlyos anyagi károkat szenvednek, vasúti szabotázsok, vagy légitámadások következtében. Az ellenséges behatás következtében tönkrement vagy elpusztult élelmiszer anyagokat egyes lelkiismeretlen gazdasági tisztek úgy igyekeznek behozni, hogy az élelmezési kiszabatból, vagyis a harcoló vagy hadtáp szolgálatot teljesítő katonák fejadagjából vonják le. A felvételező tisztek, vagy altisztek állandóan kényszerhelyzetben vannak, aminek folytán rendszerré vált gyakorlat az, hogy pl. 50 kg húsadag helyett csak 25 vagy 30 kg húst adnak ki, ugyanakkor azonban a felvételező könyvbe, mint felvett mennyiséget, az 50 kg-ot írják .be. Ezt a mindennapos példát az ellátmány minden tételén végig lehet vezetni és a fronton közismert tény az, hogy a darabszám ellátmányon kívül (mint pl. konzerv) a kilóra mért fejadagokat nagyon sokszor csak fele mennyiségben kapják meg. Az ellenséges behatások következtében tönkrement élelmiszer ilyen elszámolási „behozása" nagyon sok gh. tisztet messzemenő megtévedésekre is rávett. A könnyen értékesíthető élelmicikkekben, különösen a kisebb gh. alakulatok, meg nem engedett kereskedelmi üzletet folytatnak: szemes kávét, cukrot, rumot, dohánynemű́t meg nem engedett módon tartalékolnak maguknak, azt eladják és annak jövedelmét a postai ellenőrzést kijátszva, küldik haza. Tudvalevő, hogy a frontról mindenki csak a saját zsoldjának megfelelő összeget jogosult postán hazautaltatni. Az ellenőrzést azonban éppen a kisebb alakulatok gh. tisztjei végzik, s a kijátszás visszaélését úgy gyakorolják, hogy 50—100 közlegény nevében küldik haza az illegitim úton szerzett jövedelmet. Tekintettel arra, hogy úgy az élelmiszeradagok állandó fogyatékos kiszolgálása, mint a pénzküldeményekkel történő visszaélés már nagyon sok helyen kipattant, s ez ügyekben számos hadbírósági eljárás folyt, minden alakulatnál állandó gyanakvás és elkeseredés lett úrrá, amellett azonban a kisebbmérvű visszaéléseket feljelenteni nem merik. Az ilyen visszaélésekre vonatkozóan számtalan konkrét esettel szolgálhat Wágner László t. főhadnagy-hadbíró, K. tiszt, aki a 10. könnyű hadosztálynál hadbírói beosztásban működik.

2. Miként az imént elmondottak legnagyobb részben az arcvonal mögött közvetlenül szolgálatot teljesítő alakulatokra vonatkozik, úgy az alábbiak is az arcvonal mögötti, főképpen hadtápzászlóaljak körében tapasztalhatók.

A nyári előnyomulást megelőzően, de különösen a tyni áttörés után az előnyomulás alkalmával fájdalmasan kellett tapasztalni, hogy a hadtáp zászlóaljak a reájuk bízott katonai feladatot egyáltalában nem töltötték be. Feladatuk az lett volna, hogy az előnyomulás során megszállott falvakban, városokban a mögöttes biztonságot minden eszközzel megteremtsék. Ennek egyik eszköze az lett volna, hogy a megszállt falvakban razziával, házkutatással összeszedjék a házakban elrejtett fegyvereket és lőszeranyagot. A kiküldött tábori csendőrök ehelyett a lakásokból elvitték az értékes holmikat. Ezüst szamovárok gyűjtésére fektették a súlyt, s a lakosságot formálisan kirabolták. Ennek egyik következménye az lett, hogy az amúgy is partizánhajlamos lakosság meggyűlölte a honvédséget, másrészt pedig a pincékben és padláson elrejtett fegyverek ennek a lakosságnak a kezében maradtak és ezekkel a fegyverekkel mindenkor, habozás nélkül is éltek, valahányszor a magyar honvédségre támadó partizánokhoz csatlakozhattak. Jellemző példa erre a putyivli nagyarányú partizántámadás, amelynek leküzdéséről Kocsis vezérkari alezredes annak idején a Honvédelmi Minisztériumnak jelentést tett. Ez alkalommal az történt, hogy Putyivl község egész lakossága csatlakozott a támadó partizánokhoz és a támadás elől visszahátráló utász században, elrejtett fegyvereivel valóságos mészárlást vitt végbe. A tábori csendőrség, illetve hadtáp alakulatok altiszti kara és legénysége az egész hadjáratot kizárólagosan vagyonszerzési kirándulásnak tekinti és minden alkalmat megragad arra, hogy egyéni akciókkal megengedhetetlen módon gyűjtsön magának értéktárgyakat. Ezeknek magatartása annyira köztudat a hadműveleti területen, hogy a harcoló egységek önfeláldozó magatartása állandó veszélynek való kitettsége és sokféle fajtájú nélkülözése kiáltó ellentétben áll a hadtápalakulatok dúskálódó jólétével és komoly vagyonszerzési lehetőségeivel. Mondanunk sem kell, hogy ez a visszásság szintén érthető elkeseredésre vezetett azoknál, akik a háborúban nem ezen a napsütött oldalon járnak.

A vagyonszerzésnek érdekes lehetőségei közül megemlítjük azt, hogy ugyanezen tábori csendőrök parancs és előírás szerint időről időre motozást tartanak a zsidó munkásszázadok körében. Parancs szerint a zsidó munkaszolgálatosok nem tarthatnak maguknál semmi magyar pénzt, német márkát és rubelt is csak anynyit, amennyit zsoldban kapnak. Ugyancsak parancs szerint semmiféle értékesíthető és kereskedelmi ügylet alapjául szolgáló értéktárgyat sem tarthatnak maguknál. A zsidó munkaszolgálatosok valami felderítetlen módon a többszöri motozás ellenére is mindig rendelkeznek kisebb nagyobb pénzösszegekkel, vagy olyan arany tárgyakkal, amelyeket eladhatnak. A gyanú az, hogy megvesztegethető honvédek magas jutalék ellenében csempészik ki hozzájuk ezeket a tárgyakat. Amikor aztán a tábori csendőrség az ismétlődő motozásokat megejti, az rendszeresen úgy alakul, hogy a motozó csendőrök saját zsebükre előzetesen privát motozást végeznek, vagyis megfelelő sáp leadása ellenében egyeseket mentesítenek a motozás alól. A hivatalos motozásra csak azután kerül sor, amikor egy-két csendőraltiszt előzetesen már a munkásszázadok körletét bejárta és ennek következtében a valóságos nyomozás rendszerint igen sovány eredménnyel végződik. Ezeken a nyomozásokon a munkásszázadok keresztény keretének résztvenni nem szabad, mindamellett a keretlegénység tagjai is tudomást szereznek ezekről a visszásságokról és kisebb mértékben igyekeznek leutánozni a csendőröket. Ez abban nyilvánul meg, hogy ha valamelyik zsidó munkaszolgálatosnál észrevesznek értéktárgyat, mint pl. karórát és azt valamelyik keret altiszt észrevette, akkor az illetőt munka közben addig szidalmazza vagy bántalmazza, amíg az fel nem ajánlja neki kiengesztelésül a karóráját. Ezek az apróbb visszaélések természetesen a fegyelem meg nem engedett lazulására és a katonai szellem abszolút romlására vezetnek. Meg kell jegyezni, hogy az egy-egy példával illusztrált jelenségek valóban általános tünetek, amelyek a front mögötti szolgálatot teljesítő alakulatoknál az egész vonalon észlelhetők.

3. A katonai szellemre káros tényezők között fel kell említeni két olyan tünetet, ami a fronton és a közvetlen front mögötti alakulatoknál mindennapos szóbeszéd tárgya és általános elkeseredés oka. Az egyik az, hogy hadnagytól századosig bezárólag tényleges tiszt elenyésző számarányban vesz részt a háborúban. A magasabbrangú tisztek is 3—6 hónapos szolgálat után úgyszólván kivétel nélkül leváltatják magukat. Ezzel szemben a világháborús, 42 éven felüli tisztek, altiszek és legénység váltás nélkül marad kint a fronton. Különösen szembetűnő a hadnagyi, főhadnagyi és századosi rangú tényleges tisztek tüntető távolmaradása a fronttól és a szabadságról a frontra visszatérő legénység és tisztikar egyaránt elkeseredve meséli kint a fronton, hogy

pl. a Nyugati pu. parancsnoka tényleges hadnagy, és hogy általában a tényleges tiszteknek idehaza rendkívül fontos elintéznivalójuk van. A másik, ugyancsak a tényleges tiszteket favorizáló intézkedés az, hogy komoly hadikitüntetést csak a tényleges tiszteknek adnak. Gúnyos hangú elkeseredéssel jegyzik meg minden nap azt, hogy arany vitézségi érmet tartalékos csak akkor kaphat, ha már hősi halott és akit nagyezüstre terjesztenek fel, az nagyon boldog lehet, hogy ha a bronzot megkapja. Mondanunk sem kell, hogy ez a körülmény is az egyébként érintetlen magyar virtust is károsan kezdi ki.

4. A postai mizériákon és más olyan káros motívumokon kívül, amelyekre illetékes tényezők figyelme már felhívatott, a katonai jellegű intézkedések között meg kell emlékezni arról, hogy az arcvonal mögötti szolgálatra túlságosan sok nemzetiségi származású tartalékos tiszt hivatott be. Ennek hátránya a gyakorlatban egészen váratlan módon nyilvánult meg. A tót, ruthén, vagy román származású tartalékos tiszteknek jelentős százaléka pánszláv hisztériába esett. Ezeknek minden jó, amit Oroszországban látnak. Minden külsőséget felhasználnak arra, hogy a legénység előtt dokumentálják Szovjet-Oroszország belső berendezésének kiválóságát. Arra utalnak, hogy a legkisebb faluban is 10—12 tanerős iskola van, de mélyen elhallgatják, hogy ezekben az iskolákban mit tanítanak, jóllehet módjuk van betekinteni a szovjet tankönyvekbe. Megmutatják a naiv legénységnek, a kolhozokban található traktorok százait, utalnak arra, hogy minden faluban van orvos, és hogy egy faluban sincs korcsma, de nem nyitják fel a legénység szemét arra a mérhetetlen nyomorra, amely a mechanizált mezőgazdaságban szemük láttára nyilvánul meg, a traktorok sokasága dacára is. Ezeknek a tiszteknek egyikemásika odáig ment pánszláv hisztériájában, hogy a nyáron nadrágjából kihúzta ingét és oroszosan csatolta rá a derékszíjat, így külsőségben is kifejezésre juttatva orosz szimpátiáját. Tudunk olyan esetekről, amikor menetelő fogatolt alakulatok kocsijairól öreg, törődött honvédeket szállítottak le és kényszerítettek gyaloglásra, hogy a bakra az országúton felszedett orosz asszonyokat ültessék. Sőt tudunk olyan tisztről is, aki a legénység számára felvételezett babot, lencsét az orosz lakosságnál tökre és káposztára cserélte be és a saját legénységének tököt adott. Úgy véljük, hogy nem kell különösebben kiemelni ennek a szellemnek mételyező hatását, amelyet minden eszközzel ki kellene írtani.

5. A zsidó munkásszázadokról szólva mindenekelőtt meg kell mondani azt, hogy az ezen századokat sorozó kiegészítő kirendelt-

ségek parancsnokságai már alapjában véve eltértek attól az alapvető elgondolástól, amely abban a hadseregparancsban jutott kifejezésre, miszerint a „zsidó munkaszolgálatosok” legalább annyit áldozzanak verejtékben, mint amennyit harcoló honvédeink vérben áldoznak. Ennek a célnak elérésére a kiegészítő parancsnokságok eredetileg azt az utasítást kapták, hogy erőteljes munkabíró zsidókat sorozzanak be. Ezek a parancsnokságok azonban nagy általánosságban elvakult antiszemitizmusból a munkásszázadokba válogatás nélkül soroztak be mindenkit, akkor is, ha az illetőnek jeruzsálemi trachomája, vérbaja, dupla sérve, sőt fél karja volt. Az ilyen kevert, fizikailag alkalmatlan egyénekből álló munkásszázadoktól természetesen megfelelő munkateljesítményt nem is lehetett elvárni, a gyengébb munka viszont maga után vonta az egyes századok parancsnokainak és altisztjeinek, de legénységének is szadisztikus kiélését. Vannak olyan századok, amelyeknél hadseregparancs ellenére ma is tilos a levelezés. Ezeknél a századoknál több, mint fél esztendő óta a munkaszolgálatosok nem kaptak levelet és a hozzátartozóik sem kaptak tőlük levelet. Vannak munkásszázadok, amelyek egész nyáron, október hónap közepéig fedél alatt egyetlen egyszer sem aludtak, bár erre alkalom nagyon sokszor lett volna. Ezeknek a századoknak számára a szabadban való alvás azt jelentette, hogy a puszta földön háltak, sátor nélkül, akár esett az eső, akár nem. Több ízben megesett, hogy német alakulatok parancsnokai figyelmeztették az ilyen századok parancsnokait, hogy kettőt egyszerre nem lehet gyakorolni a zsidókkal szemben. ütni és dolgoztatni őket. Válasszanak, vagy üssék a zsidókat, vagy dolgoztassák. A zsidókkal való bánásmód egyik jellemző esetére hívjuk fel a figyelmet akkor, amidőn megemlítjük, hogy pl. a 101/5. tábori vegyes munkásszázadnál október hó elejéig 14 ember halt meg végelgyengülésben, a hiányos táplálkozás, a fedélnélküliség és az állandó ütlegelés következtében. Egy másik munkásszázad parancsnoka ellen (Schuller főhadnagy 101/4.) éppen most folyik a hadbírósági eljárás azon gyanú alapján, hogy ez a főhadnagy századától megvont élelmiszermennyiségekből éppen 60 kg kávét akart szabadságra utaztában hazavinni. Ami a kifejezett kegyetlenkedéseket illeti, arra vonatkozóan illusztrációképpen megemlítjük, a 105/4. tábori vegyes századot, amelynek parancsnoka Kaucsky György tartalékos hadnagy, Budapesten a Horthy Miklós körtér 7. szám alatt kocsmáros és rendőrségi körökben ismert orgazda, aki nyiltan és bevallottan azt a célt tűzte ki maga elé, hogy századát kiirtja. Ezt a célt úgy valósította meg, hogy koholt ürügyekkel egyszerűen kivégezteti a zsidókat. Október elejéig századának állományából 96 embert lövetett agyon. Ezek közül több, mint 30-at saját maga lőtt le. Módszere az, hogy a kiszemelt munkaszolgálatost szolgálati jeggyel egy honvéd kíséretében a szomszéd faluba küldi. A megbízott honvéd, ember nem járta területen az illetőt lelövi és jelenti, hogy az illető meg akart szökni tőle. Ha a fizikailag kiéhezett és összetört munkaszolgálatost a honvéddel összehasonlítják, ez az állítás teljes képtelenségnek tűnik fel. Más esetben két tanúra hivatkozva összeesküvést leplezett le, amelynek alapján 30 zsidó munkaszolgálatost végeztetett ki. A két tanút aztán a kivégzés megtörténte után Kaucsky hdgy. sajátkezűleg lőtte agyon. Ennek a századnak a parancsnoka a másik két szomszéd munkásszázad parancsnokával jelenleg nemes versenyben áll, hogy ki tesz el több zsidót láb alól. Ezekre a tényekre vonatkozóan mint korona és szemtanú az 10. könnyű hadosztályhoz beosztott Albon György tart. főhadnagy szolgálhat precíz adatokat, aki hasonló sugalmazásoknak nem engedelmeskedve, kijelentette, hogy az ilyen kegyetlenkedésekre csakis írásban fogad el utasítást.

Géppel írt másolat. — HIL. HM. eln. 13—1942—13—71 889.

---

(106)

1942 november 27

b) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 13. osztályának feljegyzése és tervezett rendelete a 2. honvéd hadsereg parancsnokának az a) alatt közölt panaszbeadvánnyal kapcsolatosan

Feljegyzés:

A csatolt panaszbeadványt az osztály a 4298/M. L.—1942. sz. Miniszteri tudakozóívben levő — aláírás vagy a beadó személyére utaló más adat nélküli — eredetiről vette másolatba a HM. úrnak arra írt „13. o. kivizsgálni. N.” rendelkezése folytán.

Kiadvány:

(Hátirat a panaszbeadvány egy másolatára)

Tárgy: mint az 1. oldalon.

A m. kir. 2. honvéd hadsereg parancsnokának, mint illetékes parancsnoknak

Tábori postaszám: 202/01.

Kiadom azzal, hogy a beadványban megállapított súlyos visszaélések miatt a Kbp. szerinti eljárás soronkívüli és erélyes lefolytatása iránt szükséges intézkedéseket haladéktalanul tegye meg, a folyamatba teendő eljárásokat kísérje figyelemmel és azok eredményéhez képest a tapasztalt visszaélések megszüntetése és megelőzése iránt a hadseregparancsnokság intézkedjék, ha pedig hatáskörét meghaladó intézkedést tart szükségesnek, aziránt tegyen javaslatot.

Tett intézkedéseit és az ügy fejleményeit jelentse.

1942. XI. 27. *Visegrádi* hbszds.
XI. 27. *kézjel*
XI. 27. *dr. Ambrózy* vőrgy.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 13. 1942—13—71 889.

Az ügy további fejleményéről eddig semmiféle irat nem került elő.

107.

1942 november 3

a) A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztálya értekezletet hív össze a zsidóknak munkaszolgálatra való behívása ügyében

Távmondat

Felkérem, hogy a zsidóknak hirdetmény útján való behívása tárgyában az 1b. osztályban ma november hó 3-án 12 h-kor megtartandó értekezletre meghatalmazott képviselőjét kirendelni szíveskedjék.

HM. 1b. osztály:
Cseke vk. ezds. s. k.

adta: 1942. XI. 3-án 9 h 35 I : Veréb őrm.
vette: 1942. XI. 3-án 9 h 35 I : Csepeli szkv.

Géppel írt fogalmazvány. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1942—5767.

Az iratot 1942. november 3-án iktatták az eln. 1. Vkf. osztályán.

---

(107)

1942 november 4

b) A Vezérkari Főnökség elnöki 1. osztálya meghatalmazott képviselőjének feljegyzése az a) alatt jelzett értekezletről

Az értekezleten résztvettem.

A 24—42. éves zsidókat „Hirdetmény” útján fogják behívni három lépcsőben.

I. lépcső: a 2. hds.-hez kiszállításra váró 65 zsidó munkásszd. létszámának feltöltése 320 főre és a 42. évesnél idősebb zsidók felvált.[ása]

II. lépcső: 71 honi munkásszd. létszámának 320 főre való kiegészítése és a 42. évesnél idősebb zsidók felváltása.

III. lépcső: a hdm. területen levő összes munkásszd.-ok létszámának 320 főre való emelése és a 42. évesnél idősebb zsidók felváltása.

Javasoltam, hogy a sorrend I., III., II. legyen vagy fordítva, de II. lépcső okvetlenül a végére kerüljön. Lényeg, hogy minél több zsidó mielőbb kerüljön ki a hdm. területre.

Elsősorban a szellemi munkával foglalkozó zsidókat kell igénybe venni.

Az értekezlet a javaslatot elfogadta azzal, hogy a szállítási lehetőségekhez képest figyelembe veszik.

Végül az értekezlet a „Hirdetmény”-t szövegezte meg.

it. XI. 4. *Jolsvai* alez.

Géppel írt fogalmazvány, Jolsvai alezredes saját kezű aláírásával. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1942—5767.

Az iraton a következő megjegyzések (részben pecséttel nyomott, részben kézzel írt) olvasható:
„Tudomásul szolgál, intézkedést nem igényel.
Fenti javaslatokat figyelembe vették.”
A feljegyzést láttamozta Mészöly ezredes. (XI. 5.)

---

(107)

1942 november 4

b—1. A b) alatt említett „Hirdetmény" tervezete

BEVONULÁSI ÉS JELENTKEZÉSI HIRDETMÉNY

Mindazokat a hadköteles korban levő férfiakat, akik az 1942. évi XIV. tc. 3. § (3) bekezdés értelmében zsidóknak tekintendők és 24—42 életkorban vannak, katonai (kisegítő) szolgálatra igénybe veszem.[1]

1. Akik katonák voltak, az Igazolványi lapjuk 14. rovatában feltüntetett alakulathoz bevonulni tartoznak.

2. Akik hadkötelezettség[2] alatt nem állanak, az 1939. évi II. tc. 19. § (5) bekezdése alapján, a közérdekű munka zlj.-nál (pótkeretnél) jelentkezni tartoznak, éspedig

az I. hdt. területén lakók, a .... kmsz. zlj.-nál Budapest[3] stb.
a II. Komárom
a III. Kőszeg
a IV. Mohács
az V. Hódmezővás[árhely]
a VI. Püspökladány
a VII. Jolsva
a VIII. Kassa
a IX. N[agy]bánya[4]

A jelentkezés célja ezeknek a zsidó férfiaknak az összeírása, megvizsgálása és igénybevétele.[5]

---

[1] Az (1) bekezdést átjavították, az eredeti szöveg így hangzik: „Mindazok a hadköteles korban levő férfiak, akik az 1942. évi XIV. tc. 3. § (3) bekezdés értelmében zsidóknak tekintendők és 24—42 éves életkorban vannak, bevonulni, illetve jelentkezni tartoznak."
A szélén ceruzával a következő megjegyzés olvasható: „szül. évf. 15. oszt."

[2] Az előző szót ceruzával áthúzták, de nélküle az egész bekezdés értelmetlen.

[3] A „Budapest" szót áthúzták és ceruzával föléje írták: „Jászberény", majd ezt a szót is áthúzták.

[4] A hadtesteknek megfelelő jelentkezési központokat utólag ceruzával írták rá az iratra.

[5] Ezt a bekezdést ceruzával utólag áthúzták.

3. Bevonulás és jelentkezés időpontja:
az 19.... években születtek, 1942. évi nov. hó .... n.
az 19.... években születtek, 1942. évi nov. hó .... n.
az 19.... években születtek, 1942. évi nov. hó .... n.

Azok, akik a bevonulás vagy jelentkezés időpontjában betegek ....[5a]

4. Nem tartoznak bevonulni, jelentkezni:

a) Mindazok az idegen állampolgárok, akik idegen állampolgárságukat állampolgársági bizonyítvánnyal, vagy érvényes útlevéllel igazolni tudják,

b) a törvény hatálya alól kivételezettek, amennyiben ily irányú katonai igazolvánnyal rendelkeznek,

c) az I., II. és III. járadék osztályba sorolt hadirokkantak.[6]

5. Büntető rendelkezések:

Budapest, 1942. évi november hó ...... n.

Honvédelmi Miniszter[7]

Géppel írt fogalmazvány. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1942—5767.

---

(107)

1942 november 6

c) A honvédelmi miniszter szigorúan bizalmas rendelete a 24—33 éves zsidóknak hirdetmény útján történő behívásáról, valamint a 42. évet betöltött zsidó kisegítő szolgálatosok leváltásáról

M. Kir. Honvédelmi Miniszter. *„Szigorúan bizalmas”*
5600. szám. M. 1b.—1942. *„Tiszt-tisztnek”*

[5a] A pontok után ceruzás kérdőjel, nyilván azért, mert a mondat befejező része hiányzik.

[6] A 4. pontot teljes egészében utólag ceruzával áthúzták.

[7] Az irat alján a következő ceruzával írt szavak olvashatók: „Ruházat, Élelem, Összes kat. okmányok, Utazás”. E szavaktól nyíl halad a *c)* pont alá, jelezve, hogy a szöveg oda iktatandó be.

Budapest, 1942. évi november hó 6-án.[1]

Elrendelem valamennyi 24—33 éves zsidónak a csatolt hirdetmény útján kisegítő szolgálatra való behívását és a táb. mu. szd.-okhoz beosztott 42. évesnél idősebb zsidó kisegítő szolgálatosok fokozatos felváltását és leszerelését.

Egyidejűleg zsidónak — kivéve első tényleges szolgálatra — behívójegy útján való behívását a jövőre vonatkozóan megszüntetem.

A)

A behívást szabályozó hirdetményt a M. hirdetmények általában kétszeres példányszámában adom ki. (sic!)

A hirdetményeket futárokkal kell a kifüggesztésre hivatott szervekhez kiküldeni. Ahol szükséges és célszerű a kiküldés postán ajánlott küldeményként is eszközölhető.

A hirdetmények november hó 20-án kifüggesztendők.

A hirdetmény-tartalékot a megrongálódott példányok pótlására fel kell használni (főleg a II. és III. lépcső bevonulása előtt).

Az internált zsidók hirdetményben felsorolt évfolyamokra való tekintet nélkül a II. lépcsővel egyidejűleg adatnak át a belügyi szervek által mégpedig a különleges mu. szd.-okba beosztandó nemzeti szempontból megbízhatatlanok külön csoportban.

A bevonulási mozgalom lebonyolítására a hdt. (ker.) pságok a kmsz. zlj.-akat megfelelő számban hivatásos tisztekkel, tiszthelyettesekkel és egyéb legénységgel erősítsék meg.

A hdt. (ker.) pságok a bevonulóknak a Kmsz. zlj.-akhoz való irányítása céljából a vasútállomásokra irányító közegeket rendeljenek ki.

B)

Eljárás a bevonult zsidó kisegítő szolgálatosokkal:

1. A hiteles okmányok bekövetelése és ellenőrzése után haladéktalanul el kell bocsátani az alább felsoroltakat:

a) Azokat a zsidótörvény hatálya alól kivételezetteket akik a 27 300. eln. 8b.—1941. HM. rendelet I. Fejezet 2. pontjában felsorolt feltételeknek megfelelnek és azokat igazolják.

b) Mindazokat az idegen állampolgárokat, akik idegen állampolgárságukat állampolgársági bizonyítvánnyal, vagy érvényes útlevéllel igazolni tudják.

---

[1] Mellette oldalt ceruzás megjegyzés: „Kgs. Őrhalmi." — Továbbá: „24—33 éves zsidók igénybevétele."

c) Azokat akik az 1057/om. biz. 1/omo.—1942. sz. HM. rendelet (tárgya 24—48 éves zsidók általános igénybevétele kisegítő szolgálatra) alapján előírt igazolvánnyal lettek ellátva.

2. A még be nem sorozott zsidókat a kmsz. zlj.-aknál be kell sorozni.

Mindazoknál, akik az elmúlt toborzások, illetve sorozások alkalmával alkalmatlan osztályozást nyertek és eddig még semmiféle szolgálatot nem teljesítettek, a bemutató bizottság által hozott határozatot olyannak kell tekinteni, mintha azt újbóli sorozás folyamán sorozóbizottság hozta volna. Az ilyen bemutatás eredményét tehát haladéktalanul meg kell küldeni az illetékes kiegészítő parancsnokságoknak az avatási jegyzőkönyvbe, valamint az összeírási névjegyzékekbe (állítási lajstromokba) való utólagos bevezetés végett.

Súlyt helyezek arra, hogy csak munkára valóban alkalmasak kerüljenek beosztásra.

3. A behivatottakról beosztásuk után az előírás szerinti Cs. kijelentőlapot ki kell állítani és a területileg illetékes népmozgalmi nyilvántartónak meg kell küldeni.

Ellenőrzés végett erre külön súlyt helyezek.

4. Az orvosok (kamarai tagok) gyógyszerészek, állatorvosok, mérnökök felhasználására külön intézkedem.

Ehhez a bemutató kmsz. zlj. névjegyzéket szerkeszt 3 példányban (folyószám, név, születési év és hely, szülőanyja neve, szakképzettsége, polgári alkalmaztatás helye, megjegyzés).

A névjegyzék két példányát dec. 1—25., december 17-, illetőleg január 17-én, express ajánlott küldeményként felterjeszti a HM.-nak (1b. osztály), míg 1 pld. az ala.-nál marad.

5. A fennmaradó zsidó kisegítő szolgálatosok felhasználását bevonulási lépcsőként alábbiak szerint szabályozom:

I. lépcső (3 csonka évfolyam)

haladéktalanul ki kell egészíteni a 5247. M. 1b.—1942. sz. rendelettel mozgósított és az 5584. M. 1b.—1942. számú rendelet alapján történt összevonások után üresen maradt kereteket.

II. lépcső (3 csonka évfolyam)

fel kell váltani a hdm. területen levő táb. mu. szd.-oknak 42 évesnél idősebb zsidó kisegítő szolgálatosait, mégpedig úgy, hogy a kintlevő szd.-ok a felváltott idősebbeket csak a fiatalabb felváltók beérkezése után irányítják vissza.

A váltás kiszállításához a hdt.-nek (ker.) kisérőül minden 200 fő után egy nt. tisztet és 5 honvédet jelöljenek ki. A felváltottakat is ezek kisérik vissza.

Itt felhívom a figyelmet az okmányok megfelelő kiállítására, hogy a szállítmány pk. pontosan tudja, hogy kit hol és kinek adjon át.

III. lépcső (4 csonka évfolyam).

A hátországban levő összes táb. mu. szd.-ok 42 évesnél idősebb zsidó kisegítő mu. szolgálatosait fel kell váltani fiatalokkal.

6. Szállítási adatokat a hdt. (ker.) pságok idejében közöljék az illetékes vasútvonal pság.-gal.

7. Az egyes lépcsők bevonulása után 3 nappal jelentse az előző *maradékának* hozzászámításával géptávírón (1b. osztály):

a) összesen hány zsidó vonult be,

b) mennyit bocsátott el külön-külön a *B)* fejezet 1. *a), b)* és *c)* alpontja alapján,

c) a váltáshoz mennyi a hiánya vagy feleslege?

A II. lépcső bevonulása után külön még a klgs. mu. szd.-ba beosztottak száma.

8. A III. lépcső bevonulása után 1943. I. 20-ig jelentse írásban áttekinthető kimutatásban:

a) a 7. *a) b)* pontban foglaltakat összesen,

b) a klgs. mu. szd.-ba beosztott zsidók számát,

c) a még rendelkezésre álló felesleget, illetve hiányt.

C)

A keresztény felekezetű zsidókkal az 1942. évi május 23-án kelt *3608. M. 1b.—1942. számú* rendeletem értelmében kell eljárni.

(Keresztény hitfelekezethez tartozók különválasztása.)

D)

A nemzethűség szempontjából megbízhatatlan zsidókból hdt.-enként egy-egy *klgs. mu. szd.-ot* kell felállítani.

Ezek ellenőrzésére, valamint idegen vagy kétes állampolgárságúak állampolgárságának elbírálására a bevonulás idejére a hdt. (ker.) pság.-ok a HK. osztálytól vezényeljenek a Kmsz. zlj.-akhoz megfelelő számú szakközeget.

Amennyiben valamely hdt. (ker.)-nél egy klgs. mu. szd. létszáma betelik, azt az 1b. osztály útján jelenteni kell. Újabb klgs. mu. szd. felállítására a hdt. (ker.) pság.-ok saját hatáskörben intézkedjenek.

E)

A bevonulások ellenőrzésére, valamint az ezzel kapcsolatos nyilvántartásokra külön intézkedem. Addig is a hdt. (ker.) pság.-ok az állományukba levő, de be nem vonult zsidók után a kutatást saját hatáskörükbe vezessék be.

F)

Elhelyezés

A behívott zsidóknak az elhelyezéséről a hdt. (ker.) pság.-ok, saját hatáskörükben gondoskodjanak. Zsinagógáknak és imaházaknak e célra való igénybevételét megtiltom.

Beszállásolás esetén törekedni kell, legalább szakaszkötelékek együttes elhelyezésére.

A zsidók elhelyezésével kapcsolatban felhívom a hdt. (ker.) pság.-ok figyelmét a belszolgálat és fegyelem legfeszesebb kezelésére. Ebből a célból a táb. mu. szd.-okat, magasabb pk.-okkal többbízben meglepetésszerűen meg kell szemléltetni.

A bevonultak gazdaságos foglalkoztatásáról a hdt. (ker.) pság.-ok gondoskodjanak.

G)

a 3421, illetve a 3813. M. III. Csfség.—1942. sz. intézkedés szerint. (sic!)

A hdt. pság.-ok intézkedjenek a bevonulók által beszolgáltatott vasúti menetjegyek alapján a személyvonat III. osztályának megfelelő összegben a viteldíjnak a bevonultak részére történő megtérítésére.

Hasonló értelemben előre ki kell fizetni a *B)* 1. *a)*—*c)* pont alapján elbocsátottaknak az állandó lakóhelyükre való visszautazás költségét is.

H)

Jelen rendeletemmel a 3888. M. 1b.—1942. sz. rendeletemet hatályon kívül helyezem.

I. *Kapják:* I., II., 3., 4., V., VI., 7., VIII., IX. hdt. (ker.) pság. és tudomásul 1., 2., 3., hds. pság., K. Ny. megszálló csop. pság.-ok, a központi szervek és a kszv.

Mellékletek: elosztó szerint.

vitéz Nagy s. k.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik.
Budapest, 1942. évi november hó 14-én.
Olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. HM. M. 1b.—1942—5600.

A szövegben említett hirdetményt lásd a következő, 108. a—1. sz. alatt. A debreceni hadtest és Pécs város polgármestere e tárgyban hirdetményt adott ki. A pécsi polgármester által kibocsátott hirdetményt lásd e kötet „Függelék”-ében IV. sz. alatt.

---

(107)

1942 november 6

d) A honvédelmi miniszter értesíti a belügyminisztert a 24—33 éves zsidók behívásáról

M. kir. honvédelmi miniszter
5600. szám. „Szigorúan bizalmas”
M. 1b.—1942. „Tiszt—tisztnek”

24—33 éves zsidók behívása hirdetménnyel

Nagyméltóságú és Nemzetes dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc Úrnak, m. kir. titkos tanácsos, m. kir. belügyminiszter

Budapest, 1942. évi november hó 6-án. *Budapest*

Van szerencsém értesíteni Nagyméltóságodat, hogy az összes 24—33 éves zsidók a csatolt hirdetmény szerint behívásra kerülnek.

Egyidejűleg a 42 évesnél idősebb zsidók fokozatos leszerelését és felváltását készítem elő.

A kivételezett zsidóknak és az 1057/om. biz. 1/omo.—1942. sz.[1] rendelet alapján igazolvánnyal ellátottaknak, valamint az idegen állampolgároknak a bevonulás utáni elbocsátására a hdt. (ker.) pság-okat egyidejűleg utasítottam.

---

[1] E szám mellett az irat szélén megjegyezték: „795/1942. XVIII. om. biz.”

Ezt a körrendeletet 1942. november 16-án adták ki. Ebben ismertették a munkakörükben jelenleg pótolhatatlan zsidók részére kiadandó igazolvány szövegét és formáját, a polgári munkahelyen meghagyottak részére az igazolvány kiadásának módját, nyilvántartását; felhívták a figyelmet az ellenőrzés fontosságára s az igazolványok kiadásánál szükséges óvatosságra és körültekintésre.

A rendeletben közreadtak egy igazolványmintát, mely tanúsítja, hogy felmutatója X. vállalat „állandó alkalmazottja (honvédelmi munkát teljesít) és polgári személyi lapja szerinti háborús munkahelyén teljesít jelenleg is szolgálatot.” (Az igazolvány szövegét lásd 108. a—3. sz. alatt.)

Tisztelettel értesítem Nagyméltóságodat, hogy a lépcsőzetesen behívott évfolyamokkal az azokba tartozó zsidó orvosok és gyógyszerészek is bevonulni kötelesek.

Az orvosok és gyógyszerészek névjegyzékét a bevonulás után megküldöm Nagyméltóságodnak azért, hogy abban méltóztassék megjelölni mindazokat, akikre Nagyméltóságod az 1037/om. biz. 1/omo. 1942. sz. átiratomnak megfelelően az ország közegészségügyi céljaira igényt tart és akiket említett átiratom alapján alkalmazni kíván. A többi orvosokat és gyógyszerészeket a tábori mu. szd.-okban egészségügyi helyekre fogom arányosan beosztani.

Felkérem Nagyméltóságodat, hogy a megjelölt évfolyamokba tartozó internált zsidóknak december 15-én a hirdetményben megjelölt kmsz. zlj.-aknak való átadására a szükséges intézkedéseket megtenni méltóztassék.

Az átadásnál a nemzeti szempontból megbízhatatlanokat — a különleges munkás századokba való beosztás végett — kérem teljesen külön csoportosítani.

Fentiekről a hdt. (ker.) pság-okat egyidejűleg értesítettem.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

1 db hirdetmény mell.[2] *vitéz Nagy* vezds.

Gépelt másolat. — OL. Bm. XVIII. OM. biz. 1942—40.

---

(107)

1942 november 19

e) A Belügyminisztérium XVIII. osztálya intézkedik az a) alatt ismertetett rendelet végrehajtásáról

Szám: 799/om. biz./1942.
XVIII.

Tárgy: A 24—33 éves zsidók behívása hirdetménnyel

SZIGORÚAN BIZALMAS! ELŐADÓ—ELŐADÓNAK!

A m. kir. honvédelmi miniszter úr folyó évi november 6-án kelt 5600/M. 1b. 1942. számú átiratát csatoltan tisztelettel azzal a kéréssel küldjük meg, hogy az átirat hatodik és hetedik bekezdésével kapcsolatban a szükséges intézkedéseket soronkívül megtenni és erről az om. osztályt tájékoztatni szíveskedjék.

---

[2] A jelzett hirdetmény nincs ezen irat mellett. (Szövegét közöljük — más forrás alapján — 108. a—1. sz. alatt.)

Tájékozásul közöljük, hogy a m. kir. honvédelmi miniszter úr átiratában említett hirdetmény a Budapesti Közlöny 1942. évi november hó 19-iki számában jelent meg 69 059/eln. 1b.—1942. HM. sz. alatt.

Budapest, 1942. évi november hó 19-én.

A miniszter rendeletéből:
Kaczián
miniszteri osztálytanácsos

A kebli t. VII. (közbiztonsági) osztály vezetőjének.

Gépelt tisztázat, Kaczián saját kezű aláírásával. — OL. Bm. XVIII. OM. biz. 1942—40.

---

(107)

1942 november 30

f) A Belügyminisztérium VII. közbiztonsági osztályának utasítása a rendőrség budapesti és vidéki főkapitányaihoz a toloncházakban és internáló táborokban levő 24—33 éves zsidóknak munkaszolgálatra való bevonultatása és a 18—42 éves zsidó hadkötelesek összeírása tárgyában

M. KIR. RENDŐRSÉG
BUDAPESTI ÉS VIDÉKI FŐKAPITÁNYÁNAK
Budapest

A m. kir. honvédelmi miniszter úr 5600/1942. M. 1b. számú rendelete értelmében mindazok az 1909—1918. években született hadkötelesek, akik az 1942 : XIV. tc. 3. §-ának (3) bekezdése szerint zsidóknak tekintendők — állampolgárságukra tekintet nélkül —, közérdekű munkaszolgálatra bevonulni kötelesek.

Erre tekintettel a m. kir. rendőrség budapesti főkapitányságának fogház és toloncügy osztályánál, valamint a kiegészítő toloncházakban és internáló táborokban rendőrhatósági őrizet alatt álló hadköteles zsidó fajú férfi bevonultatása és összeírása tárgyában a következőket rendelem:

1. Mindazokat a rendőrhatósági őrizet (internált) alatt álló zsidófajú hadköteleseket, akik a m. kir. honvédelmi miniszter 1942. évi november havában kibocsátott „Bevonulási és jelentkezési hirdetmény"-e szerint közérdekű munkaszolgálatra bevonulni kötelesek (1909—1918. évi korosztályhoz tartozók), 1942. évi december hó 15-én az egyes kiegészítő toloncházak és internáló táborok székhelye szerint illetékes hadtestparancsnokság területén kijelölt közérdekű munkazászlóalj parancsnokságnak két megegyező kimutatás kíséretében át kell adni. Ennek megfelelően tehát Budapestről és Kistarcsáról a budapesti, Nagykanizsáról és Sárvárról a kőszegi, Topolyáról a hódmezővásárhelyi, Kolozsvárról a nagybányai, Garanyból, Ricséről és Csörgőről a kassai közérdekű munkazászlóalj parancsnokságnak.

Kivételt képeznek azok a hadköteles zsidók, akik az illetékes hatósági orvos (m. kir. rendőr- és tisztiorvos) írásbeli igazolása szerint utazásra képtelenek.

Ilyen esetben a hatósági orvosi bizonyítványokat a kimutatások, illetve az őrizetesek átadásával egyidejűleg kell a kijelölt közérdekű munkazászlóalj parancsnokságának átadni.

2. *Azokat a zsidóknak tekintendő férfiakat, akik a toloncházakba* (internáló táborokba) 1942. évi december hó 14-ike után kerülnek beszállításra és az 1909., 1912., 1915., 1918. évi korosztályhoz tartoznak, a rendeletem 1. pontjában megjelölt helyen és módon 1943. évi január hó 15-én kell átadni.

Ugyanekkor kell átadni — felépülésük esetén — az 1942. évi december hó 15-én utazásra képtelennek minősített zsidó férfiakat is.

3. A budapesti főkapitányság fogház és toloncügy osztályánál és a kiegészítő toloncházakban, illetőleg az internáló táborokban 1942. évi december hó 31-én rendőrhatósági őrizet alatt álló valamennyi 18—48 éves zsidó fajú férfi hadkötelesről — állampolgárságra való tekintet nélkül — két megegyező példányban kimutatást kell készíteni és azokat az 1. pontban megjelölt kmsz. zászlóaljparancsnokságoknak 1943. évi január 15-ig rendelkezésére kell bocsátani.

4. 1., 2., 3. számú pontok alatt említett személyeket 2 csoportra kell osztani: *a)* nemzeti szempontból megbízhatókra, *b)* nemzeti szempontból megbízhatatlanokra. Mindkét csoportba tartozókról két megegyező kimutatást kell készíteni. A kimutatásoknak a következő rovatokat kell tartalmaznia: 1. sorszám, 2. név, 3. születési helye, éve és vallás, 4. a szülőanya leányneve, 5. foglalkozása, 6. állandó lakóhelye, 7. az internálás oka (röviden), 8. állampolgársága, 9. volt-e katona, 10. megjegyzés.

5. A „kimutatás” egyik példánya a kmsz. zászlóaljparancsnokságnál marad, míg a másik példányt a parancsnok az átvétel reávezetésének elismerése mellett a kísérő őrség parancsnokának visszaadja. A 3. pont alatt tárgyalt személyekről készített kimutatás mindkét példánya a kmsz. zászlóaljparancsnokságnál marad.

A bemutatásnál (sorozásnál) alkalmatlannak talált zsidókat a kmsz. zászlóaljparancsnokság a kísérő őrségnek adja vissza.

6. Az internáltak előállításával, illetve oda- és esetleg visszakísérésével felmerülő utazási költségeket a kmsz. zászlóaljparancsnokságok az átvétel után megtérítik és a térítés összegét a kísérő őrség parancsnokának átadva ugyancsak a visszaadott „kimutatás”-ra vezetik reá. A megtérített utazási költségeket a toloncházak, a visszatérített összegeket ellátmányi számadatukban „megtérítési előleg” címén kell elszámolni. Az őrszemélyzet útiköltségéről szabályszerű útiszámlát kell készíteni. Az útiszámlákat érvényesítés után a m. kir. honvédelmi miniszter a belügyi tárca javára megtéríti, ezért azokat a kiküldetési rendelettel felszerelve (a kiküldetési rendeleteket az internáltak átadásakor a kmsz. zászlóaljparancsnoksággal láttamoztatni kell) szolgálati úton hozzám kell felterjeszteni. Az utazási költségeket és a kísérő rendőrök napidíjának megfelelő összeget az utazási átalány terhére kell előlegezni.

7. A munkás zászlóaljakhoz kísért őrizetesek részére az útra élelmezést kiadni nem szükséges, mert azok élelmezéséről az átadás után az illetékes kmsz. zászlóaljparancsnokság gondoskodik.

Az előállításra kerülő zsidókat idejében figyelmeztetni kell arra, hogy a bevonulási hirdetményben előírt ruhaneműekről és felszerelésekről a lehetőség szerint gondoskodjanak.

Azokat, akik a megfelelő ruházatot beszerezni nem tudják, az illetékes kmsz. zászlóaljparancsnokság látja el gyakorló ruházattal és a legszükségesebb felszereléssel.

8. Az 1942. évi december hó 15-ike és 1943. évi január hó 15-ike közötti időben, valamint az 1943. évi január hó 15-ike után szabadlábra helyezett rendőrhatósági őrizet alá helyezett (a névjegyzékben szereplő) zsidó fajú hadköteleseket a szabadon bocsátásuk alkalmával a toloncházak (internáló táborok) vezetői a m. kir. honvédelmi miniszter által rendszeresített „Jelentkezési lap”-pal látják el. A jelentkezési lap átvételét az összeírásnál készült „kimutatás” házi példányának megjegyzés rovatában kell az érdekelttel elismertetni.

9. A katonai munkaszolgálatra átadott őrizetesek bevonulásáról az őrizet alá helyezést foganatosító toloncház (internáló tábor) vezetője a 200 000/1942. B. M. VII. számú körrendelet 22. pontja értelmében az internálást elrendelő rendőrhatóságot sürgősen értesíteni tartozik. Külföldi állampolgárok bevonultatása esetén azt a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságnak kell bejelenteni.

A külföldi állampolgárságú zsidókat a leszerelésük után ismét őrizetbe kell venni. Erre a körülményre a kmsz. zászlóaljparancsnokságok figyelmét az átadáskor írásban is külön fel kell hívni.

10. Passáge vonatokat az őrizetesek szállítására igénybe venni nem szabad.

11. Az egyes kmsz. zászlóaljparancsnokságoknak átadott, továbbá a toloncházakban (internáló táborban) őrizet alatt álló 18—48 éves zsidófajú egyének rendőrhatósági őrizetben tartásáról (internálásáról) az állandó lakóhelye szerint illetékes város polgármesterét, a községekben pedig a községi jegyzőt (körjegyzőt) mint a „Népmozgalmi nyilvántartó hivatalt” átiratban értesíteni kell.

Az átiratnak tartalmaznia kell az összeírásra (jelentkezésre) kötelezett nevét, a szülők nevét, a szokásos személyadatokat, továbbá azt, hogy az illetőt mikor és melyik rendőrhatóság helyezte rendőrhatósági őrizet alá (internálta). Az átiratban azt is közölni kell, hogy az illetőt az eljáró toloncház (internáló tábor) mikor állította elő, illetve összeírás végett mikor jelentette be (lásd a rendelet 3. pontját) az illetékes kmsz. zászlóaljparancsnokságnak.

Úgy az előállításra kerülő (a rendelet 2. pontjának rendelkezése alatt álló), mint az összeírásra kerülő személyeket (a rendelet 3. pontja) idejében figyelmeztetni kell, hogy a m. kir. honvédelmi miniszter által kibocsátott bevonulási, illetve jelentkezési hirdetményekben előírt személyi okmányait idejében szerezzék be és tartsák maguknál.

A m. kir. honvédelmi miniszter által rendszeresített „jelentkezési lap”-okkal az egyes toloncházakat (internáló tábort) idejében közvetlenül fogom ellátni, ezért a szükségletet erre a rendeletre hivatkozással közvetlen hozzám kell jelenteni.

Felhívom Főkapitány urat, hogy erről a rendeletemről a felügyelete alá tartozó kiegészítő toloncházak és internáló tábor vezetőit sürgősen értesítse és a rendelet pontos végrehajtásáról gondoskodjék.

II.

(Az I. kiadmány másolatára hátiratilag)

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

H.

Az 1942. évi november hó ....-án kelt .... számú n. b. átiratára hivatkozással benti rendeletemet szíves tudomásvétel céljából Nagyméltóságoddal tisztelettel közlöm és kérem, méltóztassék utasítani a kmsz. zászlóaljparancsnokságokat, hogy a katonai munkaszolgálatra igénybe vett külföldi zsidókat az ország területére való visszaszállításuk, illetve leszerelésük után az átadó m. kir. kiegészítő toloncházakba, illetve internáló táborokba kísértessék vissza.

III.

(Az I. kiadmány másolatára hátiratilag)

A KEBLI VII. C. ALOSZTÁLYNAK (KEOKH)

H.

Benti rendeletemet tudomásvétel és további megfelelő eljárásra megküldöm.

IV.

(Az I. kiadmány másolatára hátiratilag)

A KEBLI VI. A. (KARHATALMI) ALOSZTÁLYNAK

Benti rendeletünket szíves tudomásvétel céljából tisztelettel megküldjük.

Budapest, 1942. november 30.

Pásztói (?)

Géppel írt fogalmazvány, kézírásos javítással. — OL. Bm. VII. res. 1943—1.

108.

1942 november 13

a) A honvédelmi miniszter átirata a Belügyminisztérium Országmozgósítási osztályához a zsidók kisegítő szolgálatra történő általános igénybevétele tárgyában

M. kir. honvédelmi miniszter *Szigorúan bizalmas!*
1057. szám. Előadó—előadónak!
Om. biz. 1. 1942.

Zsidók általános igénybevétele kis. szolgálatra

A M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK
(om. osztály)

Budapest, 1942. évi november hó 13-án. Budapest

A Nagyméltóságod előtt is ismeretes kormányhatározat végrehajtása kapcsán, az összes 18—48 éves korú zsidófajúak igénybevételének előkészítése végett a mellékelt Hirdetmény (2. számú melléklet)[1] alapján azokat összeírás és állománybavétel végett jelentkezésre fogom utasítani, míg az 1. sz. mellékletet képező Hirdetményben[2] felsorolt évfolyamokat azonnal igénybe fogom venni.

Azokat, a jelenleg még magyarfajúakkal nem pótolható zsidókat, akik valamely hadiüzem állandó műszaki alkalmazottai (hadiüzemi tisztviselők kivételével), valamint azokat a honvédelmi munkajeggyel igénybe vett zsidókat, akik polgári személyi lapjukon előjegyzett háborús munkahelyükön teljesítenek már szolgálatot, a kisegítő szolgálatra való igénybevétel alól mentesíteni kívánom, nehogy ezek kivonása a háborús termelésben stb. nemkívánatos zökkenőt idézzen elő. Ezért a csatolt 1. számú Hirdetmény 6. pontjába oly utasítást vettem fel, hogy az összes ily munkahelyeken működő zsidók bevonulásuk, illetve eltávozásuk előtt — hadiüzemekben a hadiüzemi személyzeti parancsnoknál, honv. munkára igénybe vettek az elöljáró polgári szerv vezetőjénél — személyesen jelentkezni tartoznak. Felhatalmazom a polgári szerv vezetőjét, illetve a hadiüzemi szem. pk.-okokat, hogy azokat a náluk jelentkező zsidókat, akiket munkakörükben jelenleg pótolni nem tudnak és akiknek megmaradása a polgári munkahelyükön a termelés szempontjából elengedhetetlenül szükséges, a csatolt minta szerint (3. sz. melléklet[3]) 2 példányban szerkesztett Igazolvánnyal lássák el, melynek alapján őket nyilvántartásbavételük után az illető szerv rendelkezésére vissza fogják bocsátani. A hadiüzemekben alkalmazott zsidók közül elvileg csak a 28 évnél idősebbeket lehet ily igazolvánnyal ellátni és ezek az 1. vonatkozású Hirdetmény alapján nem tartoznak bevonulni, a 2. sz. Hirdetmény alapján azonban nyilvántartásbavételük végett jelentkezni tartoznak. A polg. szerv vezetője, illetve hadiüzemi szem. pk. az általa kiállított igazolványokról 2 példányban nyilvántartást köteles felfektetni, melynek egyik példányát az illető korosztályok jelentkezésére kitűzött határnaptól számított 5 napon belül az illetékes miniszterhez (Om. oszt.) tartozik felterjeszteni.

---

[1] Lásd a (108) a—2. sz. iratot.
[2] Lásd a (108) a—1. sz. iratot.

Az ily igazolványokkal ellátott zsidók az 1., illetve 2. sz. Hirdetmény alapján történő jelentkezése alkalmával a katonai pság. az igazolvány egyik példányát záradékolva a jelentkezőnek visszaadja, aki azt polgári munkahelyén bemutatni tartozik. Az igazolvány másik példányát a katonai pság. külön névjegyzékkel az elöljáró hdt. pság.-hoz terjeszti fel, hogy a szükséges ellenőrzést azok alapján mindenkor az érdekelt polgári szerv bevonásával végre lehessen hajtani.

Tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy fentiekről összes alárendelt szerveit azonnal, sürgősen és bizalmasan értesíteni szíveskedjék úgy, hogy azok az általuk követendő eljárás felől a f. hó 20-án megjelenő Hirdetmény kifüggesztésekor már tájékozva legyenek.

Közlöm továbbá, hogy 1171/Om. biz. 1. omo.—1942. számú átiratomban foglaltak továbbra is érvényben maradnak.

Végül fölös óvatosságból hívom fel Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét arra a magasabb célra, melyet a zsidók behívásánál követünk és melyet az igazolványok kiállításánál minden szervnek stb. szem előtt kell tartania, nehogy indokolatlanul kiállított igazolványok révén egyes zsidók (főleg hadiüzemi alkalmazottként való felvételük révén) szolgálati kötelezettségük alól kibújjanak. Kérem Nagyméltóságodat, hogy ezt az előbb említett névjegyzékek alapján saját hatáskörében is ellenőriztetni szíveskedjék.

A fentiek alapján bevonult és alkalmasnak osztályozott orvosokról és gyógyszerészekről egy-egy nyilvántartási jegyzéket fogok a bemutatások befejeztével Nagyméltóságodnak az 5600/M. 1b.—1942. számú átiratomnak megfelelően megküldeni azzal a kérelemmel, hogy az azokban felsoroltak közül azokat, kikre Nagyméltóságod igényt támaszt, velem 48 órán belül közölni szíveskedjék, hogy a fennmaradóknak a tábori munkásszázadokhoz való beosztására idejében intézkedhessem.

---

[3] Lásd a (108) a—3. sz. iratot.

3 db melléklet.

A miniszter rendeletéből:
Nagyőszi ezds.

Gépelt tisztázat, Nagyőszi saját kezű aláírásával. — OL. Bm. XVIII. OM. biz. 1942—795.

---

(108)

1942 november

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete: a honvédelmi miniszter által kiadott bevonulási és jelentkezési hirdetmény

BEVONULÁSI ÉS JELENTKEZÉSI HIRDETMÉNY

1. Az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdése értelmében zsidónak tekintendők közül egyelőre az 1909—1918. években született hadkötelesek, akik akár sorozáson (toborzáson) alkalmasnak nyilvánítva felavattattak és ez idő szerint mint besorozottak szolgálati kötelezettség alatt állanak, akár tartósan szabadságoltak, akár tartalékosok vagy póttartalékosok — az I., II. és III. járadékosztályba sorolt hadirokkantak kivételével — katonai (kisegítő) szolgálat teljesítése végett bevonulni tartoznak.

2. Mindazokat az előbbi bekezdésben említett születésű évfolyamba tartozó zsidókat, akik nem esnek az előbbi bekezdés meghatározása alá, vagyis akik bármilyen okból sorozva nem lettek vagy katonák nem voltak, az 1939 : II. törvénycikk 19. § (5) bekezdés alapján igénybe veszem és őket jelentkezésre kötelezem.

3. Az előbbi 1. és 2. pontban felsorolt személyek közül bevonulni, jelentkezni tartoznak:

Az I. hadtest területén lakók a m. kir. I. közérdekű munkászászlóaljnál Budapesten (X. ker., Pongrácz úti tenyész- és haszonállat vásártelepen),

a II. hadtest területén lakók a m. kir. II. közérdekű munkazászlóaljnál Komáromban,

a III. hadtest területén lakók a m. kir. III. közérdekű munkazászlóaljnál Kőszegen, a IV. hadtest területén lakók a m. kir. IV. közérdekű munkazászlóaljnál Mohácson,

az V. hadtest területén lakók a m. kir. V. közérdekű munkazászlóaljnál Hódmezővásárhelyen,

a VI. hadtest területén lakók a m. kir. VI. közérdekű munkazászlóaljnál Püspökladányon,

a VII. hadtest területén lakók a m. kir. VII. közérdekű munkazászlóaljnál Jolsván,

a VIII. hadtest területén lakók a m. kir. VIII. közérdekű munkazászlóaljnál Kassán és

a IX. hadtest területén lakók a m. kir. IX. közérdekű munkazászlóaljnál Nagybányán.

4. Bevonulás és jelentkezés időpontja:

a) az 1911., 1914. és 1917. évben születettek 1942. évi november hó 25-én;

b) az 1910., 1913. és 1916. évben születettek 1942. évi december hó 15-én;

c) az 1909., 1912., 1915. és 1918. évben születettek 1943. évi január hó 15-én.

Minden behívottnak feltétlenül be kell vonulnia, kivéve, ha utazásra képtelen. Az utazásra való képtelenséget, ha helyben honvédorvos van, honvédorvosi bizonyítvánnyal, honvédorvos hiányában közhatósági orvosi, állami vagy közkórházi bizonyítvánnyal kell igazolni. A bizonyítványnak a betegség előrelátható tartamát is fel kell tüntetnie és azt a bevonulás, jelentkezés szerint illetékes m. kir. közérdekű munkazászlóaljnak címére meg kell küldeni.

5. A behívásra, jelentkezésre kötelezett személyek részére az eddig általam engedélyezett bevonulási (szolgálati) halasztások vagy mentesítések érvényben maradnak. Ezeknek bevonulniok, illetve jelentkezniök most nem kell.

6. Azok, akik valamely polgári szerv által a mai napig honvédelmi munkára honvédelmi munkajeggyel vétettek már igénybe és a polgári személyi lapjukban előjegyzett munkahelyen teljesítik szolgálatukat, bevonulásuk, illetve jelentkezésük előtt annak a polgári szervnek vezetőjénél tartoznak eltávozásukat személyesen bejelenteni, melyhez utalva vannak. Ezek jelentkezésük után ismét elbocsáttatnak és kijelölt munkahelyüket azonnal elfoglalni kötelesek.

Hadiüzemi alkalmazottak, akik e célból az üzemi személyzeti parancsnok által külön igazolvánnyal láttattak el, egyelőre nem vonulnak be, illetőleg jelentkezni nem kötelesek.

7. Minden behívott, jelentkezésre kötelezett saját költségén

utazik. A honvédkincstár a bejelentett állandó lakóhelytől a bevonulási, jelentkezési helyig megtett útvonalnak a személyvonat III. kocsiosztályának megfelelő viteldíjat a vasúti jegy beszolgáltatása ellenében visszatéríti. A megváltott vasúti jegyet az érkezési vasútállomáson tehát leadni nem kell.

8. A behívottak, jelentkezésre kötelezettek hozzák magukkal összes katonai okmányaikat, esetleg keresztlevelüket, az idegen állampolgárok állampolgársági bizonyítványukat vagy érvényes útlevelüket, továbbá hozzanak két napi élelmet. A bevonulók bakancs és sapka kivételével más honvédségi ruházati és felszerelési cikket általában nem kapnak, ezért a saját érdekükben hozzák magukkal az alábbi cikkeket: 2 rend fehérnemű, 1 rend erős minőségű felső ruházat, 1 db téli felöltő, 1 pár erős lábbeli, 1 db evőcsésze, 1 db kulacs, 1 készlet evőeszköz, 1 db kenyértarisznya, 1 db hátizsák, 2 db takaró, 1 db villanyzseblámpa (elemmel, égővel), 1 pár meleg kesztyű, 1 db kötszövött ujjas (pulóver), 2 db kötszövött alsónadrág, 1 db haskötő, 2 pár meleg harisnya (meleg kapca), 1 db hósapka, 1 db szőrmés mellény (bekecs).

9. Büntető rendelkezések.

Az, aki ennek a behívó parancsnak, illetőleg jelentkezési kötelezettségnek az elrendelt napra eleget nem tesz, öt évig terjedő fogházzal, nyolc napnál tovább tartó mulasztás esetében pedig öt évig terjedhető börtönnel, ezen felül mindegyik esetben hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő. Mind a behívó parancs, illetőleg jelentkezési kötelezettség iránt tanúsított engedetlenség, mind az erre való csábítás bűntette miatt szükség esetén rögtönbíráskodás is elrendelhető.

Budapest, 1942. évi november hó . . .

vitéz nagybaczoni Nagy Vilmos s. k.
vezérezredes
m. kir. honvédelmi miniszter

TUDNIVALÓK

A honvédelemről szóló 1939:II. tc., valamint az 1914—1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938:IV. tc. módosításáról és kiegészítéséről szóló 1942:XIV. tc. 3. §-a értelmében zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén — tekintet nélkül származására — az, aki az izraelita hitfelekezet tagja. Az, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezett tagjaként született és az is maradt s emellett mind a két szülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt.

Fenti rendelkezések a házasságon kívül született gyermekre is alkalmazandók, ha őt a természetes atya az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban magáénak elismerte, vagy az atyai elismerést a bíróság megállapította.

Atyai elismerés hiányában a házasságon kívül született az a gyermek zsidó, akinek legalább egyik nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született. Az, akinek csak egyik nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett anyja a gyermek születése idején keresztény hitfelekezet tagja volt.

A katonai szolgálat teljesítése szempontjából nem tekintendő zsidónak az, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, s ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett, s mind a két esetben az is maradt, feltéve, hogy nem kötött, illetőleg mindaddig, amíg nem köt házasságot zsidóval, vagy olyan nem zsidóval, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

Az olyan úgynevezett erdélyi szombatos vagy ivadéka, aki származásánál fogva nem zsidó és nem tagja az izraelita hitfelekezetnek, a nemzsidókkal esik egy tekintet alá.

Sokszorosított másolat. — OL. Bm. 1942—Om. biz. XVIII—795.

A rendelet 69 059. eln. 1b.—1942. HM. számmal megjelent a Budapesti Közlöny 1942. november 19-i, 263. számában.

Az 1942. nov. 18-i dátummal ellátott rendelet bevezetője leszögezi, hogy a honvédelmi miniszter közölt bevonulási és jelentkezési hirdetményt az 1942 : XIV. tc. 3. §-ának (2) és (3) bekezdése, 5. §-ának (1) bekezdése és 40. §-a alapján bocsátja ki.

Ugyancsak leszögezi, hogy „az 1942 : XIV. tc. 6. §-ának (1) bekezdése értelmében a keresztény hitfelekezethez tartozó akár tényleges, akár nyugdíjas lelkipásztorokra és papi jellegű tanárokra nem terjednek ki: ehhez képest az említett személyek a hirdetményekben megszabott módon jelentkezni, illetőleg bevonulni nem kötelesek.”

(108)

1942 november 14

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete: a honvédelmi miniszter hirdetménye a 18—48 éves zsidók jelentkezési kötelezettségéről

HIRDETMÉNY

Mindazon férfiakat, kik az 1942. évi XIV. tc. 3. §-ának (3) bekezdése értelmében *zsidónak* minősülnek, és az 1894. január 1-től 1924. december 31-ig terjedő időben születtek (tehát 18—48 évesek) nyilvántartásba vételük, illetőleg ellenőrzésük, valamint külön igazolvánnyal való ellátásuk végett jelentkezésre kötelezem.

Jelentkezni tartoznak

I. *Az egyidejűleg kifüggesztett kiegészítő hirdetmény szerint az ott feltüntetett helyen és időpontban:*

a) mindazok, akik katonai igazolványi lapjuk 15. rovata szerint valamely közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj állományába tartoznak, ennél a közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál,

b) valamennyi egyéb, jelentkezésre kötelezett személy az állandó lakóhelye szerint illetékes bevonulási központnál.

II. *A katonai parancsnokságoknál történt jelentkezést követő* 14 napon belül (városokban az egyidejűleg kifüggesztett kiegészítő hirdetményben feltüntetett napokon) valamennyi jelentkezésre kötelezett, az állandó lakóhelye szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartónál is jelentkezni tartozik.

A jelentkezéshez mindenki hozza magával katonai igazoló okmányait (igazolványi lap, sorozási bizonyítvány, alkalmatlansági bizonyítvány, elbocsátólevél, levente igazolvány, közérdekű munkaszolgálatos igazolvány, polgári személyi lap), továbbá az állandó lakás bejelentését igazoló szelvényt, idegen állampolgárok ezen felül állampolgársági bizonyítványukat, vagy érvényes útlevelüket, végül mindenki 2 db lehetőleg 6 × 9 cm nagyságú, fel nem ragasztott, tisztahátú fényképet. Utóbbiak hátlapjára, azok felső harmadába írja rá mindenki a nevét, születési évét és helyét, valamint szülőanyja leánykori nevét.

A fényképek közül az egyiket a katonai parancsnokság visszatartja, a másikat körbélyegzővel hitelesíti és tulajdonosának visszaadja. A népmozgalmi nyilvántartó az utóbbi fényképet szintén láttamozza és bélyegzővel látja el. A személyazonosság, valamint a *jelentkezési kötelezettség teljesítésének igazolására* a katonai igazolványi lap, vagy alkalmatlansági bizonyítvány, valamint az állandó lakás bejelentését igazoló szelvény egyidejű felmutatása mellett ez a kétszeresen lebélyegzett fénykép szolgál. Gondos megőrzése tehát mindenkinek elsőrendű érdeke.

Az ellenőrzésre kijelölt katonai parancsnokságoknál való jelentkezés *utazási költségeit*, nevezetesen az állandó lakóhelytől a jelentkezési helyig és vissza megtett útvonalnak III. kocsi osztályú vasúti viteldíját, az oda utazásra váltott vasúti jegy beszolgáltatása és hatósági szegénységi bizonyítvány ellenében, a honvéd kincstár a jelentkezés alkalmával visszatéríti.

Azt, aki jelentkezési kötelezettségének teljesítését elmulasztja, a törvény két hónapig terjedő elzárással, súlyosabb esetekben 2 évig terjedhető fogházzal bünteti. (1939. évi II. tc. 177. §.)

Kelt a kifüggesztés napján.

vitéz nagybaczoni Nagy Vilmos s. k.
honvédelmi miniszter

Sokszorosított másolat. — OL. Bm. 1942—Om. biz. XVIII—795.

---

(108)

1942 november 14

a—3. Az a) alatt közölt irat 3. sz. melléklete: Minta a hadiüzemben dolgozó zsidók részére kiadandó igazolványra

Polg. szerv (hadiüzemi pk.) bélyegzője

Melléklet az 1057/om. biz.
1. omo. 1942. sz. átirathoz.

.... *szám.*
Om.—1942.

IGAZOLVÁNY

Igazolom, hogy .... (szül. év: .... hely: ....), kinek anyja: .... és .... alatt lakik, a vezetésem alatt álló .... állandó alkalmazottja (honvédelmi munkát teljesít) és polgári személyi lapja szerinti háborús munkahelyén teljesít jelenleg is szolgálatot.

...................., 1942. .... hó .... n.

P. H.

....

olvasható aláírás

Kat. pság. felbélyegzője[1]

....

....

Nyilvántartási szám.

Fent nevezett a mai napon parancsnokságomnál személyesen jelentkezett, nyilvántartásba vettem és polgári foglalkozásában való nélkülözhetetlensége folytán elbocsátottam.

...................., 1942. .... hó ....-én.

P. H.

....

aláírás

Sokszorosított másolat. — OL. Bm. 1942—Om. biz. XVIII—795.

109.

1942 november 14

A honvédelmi miniszter utasítása az illetékes parancsnokságokhoz a 18—48 éves zsidók jelentkezési kötelezettségéről

M. Kir. Honvédelmi Miniszter.
68 300. szám. eln. 1ny.—1942.

18—48 éves zsidók jelentkezésre
kötelezése

---

[1] Az igazolványtervezet e részét ceruzával áthúzták.

Elosztó szerint

Budapest, 1942. évi november hó 14-én.

Folyó évi 5600. M. 1b.—1942.[1] és 5656. M. 1ny.—1942. sz. rendeleteim kapcsán, a további behívásra tekintetbe jövő zsidók ellenőrzése, behívásuk előkészítése és külön igazolvánnyal való ellátásuk céljából a jelenleg nem szolgáló 18—48 éves zsidók *általános ellenőrzését* tervezem. Ennek végrehajtására alábbiakat rendelem:

1. A jelentkezést a csatolt minta szerinti *hirdetménnyel* fogom elrendelni.

A hdt. (ker.) pság.-ok kiegészítő hirdetményben részletesen szabályozzák, hogy a hdt. területén az egyes községekben, járásokban, városokban, kerületekben lakók és az egyes évfolyamokhoz tartozók mikor és hol jelentkezzenek. A katonai szerveknél való jelentkezés f. é. december hó 3—31 közötti hétköznapokon kerüljön elosztásra. December hó 15-re a külön behívási rendelettel ugyanaz nap behívásra kötelezett 1910., 1913. és 1916. évfolyamokat kell kijelölni azzal, hogy jelentkezés helyett a bevonulási és jelentkezési hirdetmény szerinti kmsz. zlj.-akhoz vonuljanak be. Fel kell venni a hirdetménybe azt is, hogy az idegen (nem saját) kmsz. zlj.-ak állományába tartozók állománytestüknél december hó 3—12 között bármely hétköznapon jelentkezhetnek, továbbá, hogy jelentkezniök kell azoknak is, akik a külön bevonulási hirdetmény szerint a bevonulás alól mentesíttettek, vagy a f. é. november hó 25-i bevonulásnál már jelentkeztek és bármely címen elbocsáttattak. Ott, ahol a jelentkezők nagy száma ezt célszerűvé teszi (pl. Budapesten), a jelentkezéseket nem a vidéki bev. központoknál, vagy kmsz. zlj.-aknál, hanem ezeknek a városba berendelt kirendeltségeinél kell megtartani.

A városi (kerületi) nmnyt.-knál való jelentkezést az illetékes polgári szervekkel egyetértően úgy kell szabályozni, hogy a jelentkezés 1943. január hó 30-ig befejezést nyerjen.

2. Ellenőrzés szempontjából a jelentkezésre kötelezett zsidók az alábbi *csoportokra* oszlanak:

a) valamely kmsz. zlj. állományába tartozók,

b) az ellenőrzésre hivatott bev. közp.-ok állományába tartozók,

c) valamely más állománytest állományába tartozók,

---

[1] Lásd a (107) c. sz. iratot.

d) állományban nem levő katonaviselt egyének,
e) besorozott, felavatott egyének,
f) a sorozáson alkalmatlannak talált egyének.
g) sorozva még nem volt egyének,
h) kétes vagy idegen állampolgárságú egyének.

3. *A kmsz. zlj.-ak állományába tartozó* zsidók állománytestüknél jelentkeznek. Az állománytestek ellenőrzik a személyi adatokat, nyilvántartásukat ennek megfelelően kiegészítik, s a megtörtént jelentkezést a benyújtott fénykép hátlapján, a személyi adatok alatt körbélyegzővel, keltezéssel és aláírással igazolják. A hasonlóképp záradékolt második fényképet az anyakönyvi laphoz csatolják, azt behívás esetén a személyazonosság megállapítására kell felhasználni. A megtörtént jelentkezést azonkívül a névmutatóban is elő kell jegyezni. A nyilvánvalóan minden szolgálatra alkalmatlanokat egyszerűsített felülvizsgálat alá kell vonni. Ennek eredményéhez képest a „Ka.", „Ks.", „Mk.", „Mn." osztályozást nyert egyéneket továbbra is állományban kell tartani. az An. osztályozásúakat pedig a határozat jóváhagyása után alkalmatlansági bizonyítvánnyal kell ellátni és fogyatékba kell venni.

Mindazokat, akik személyes jelentkezés helyett betegségüket igazoló orvosi bizonyítványt küldenek be, névjegyzékbe foglalva a hdt. (h. ker.) pság.-nak kell bejelenteni. Utóbbiak gondoskodjanak a bejelentett adatok ellenőrzéséről és az esetleges visszaélések megtorlásáról.

Mindazokat, akik nem jelentkeztek és távolmaradásukat sem igazolták, az állománytestek a bűnvádi eljárás megindítása mellett *SAS behívó jeggyel* azonnalra hívják be, s a felállított zsidó mu. szd.-ok veszteségeinek pótlására használják fel.

A *bev. közp.-ok* a saját állományukba tartozó 43—48 éves egyénekkel ugyancsak a fentiek szerint járjanak el.

4. Mindazon 42 éves és ennél fiatalabb zsidókat, akik akár szakképzettségük folytán, akár más okból *nem a kmsz. zlj.-ak állományába tartoznak,* jelentkezésük alkalmával a kmsz. zlj.-ak állományába kell áthelyezni. Ennek végrehajtásához a bev. közp.-ok a náluk jelentkező ily zsidókról állítsanak ki névjegyzéket az alábbi adatokkal: 1. fsz., 2. név., 3. születési év és hely, 4. szülőanyja leánykori neve, 5. szakképzettsége, 6. lakóhelye, 7. ig. lapja szerinti eddigi állományteste, 8. megjegyzés.

A névjegyzékhez csatolják a 3. pont szerint záradékolt fényképek másodpéldányait, s a névjegyzéket lezárás után az új állománytestként kijelölendő kmsz. zlj.-nak küldjék meg. Illetékes kmsz. zlj.-ak a II—VII. hdt. területén az azonos számozású kmsz. zlj.-ak, az 1. kieg. ker. területén az I., a 2. kieg. ker. területén a IX., a 3. kieg. területén a XI., a 22—23. kieg. ker. területén a VIII., a 24. kieg. ker. területén a XII., a 25—26. kieg. ker. területén a X., a 27. kieg. ker. területén a XIII. kmsz. zlj.

A kmsz. zlj.-ak a hozzájuk beérkező névjegyzékek alapján igényeljék az eddigi állománytestektől a névjegyzékben szereplők áthelyezését. Az eddigi állománytestek az áthelyezésre nem igényelt jelentkezésre kötelezetteket SAS bj.-el hívják be, s bevonulásuk után, egyidejű áthelyezés mellett, a 3. pont utolsó bekezdés szerinti eljárás végett az illetékes kmsz. zlj.-nak adják át.

Az ellenőrzésre jelentkezők ig. lapjai (14. és 15. rov.) a fentiek szerinti áthelyezéseknek megfelelően helyesbítendők. Erről a jelentkezés alkalmával a bev. közp.-ok gondoskodjanak. A megtörtént jelentkezés igazolását és az alkalmatlanok felülvizsgálását a bevonulási központok a 3. pont szerint végezzék el. A felülvizsgálati iratokat további eljárás végett a kmsz. zlj.-aknak megküldendő névjegyzékhez csatolják, s ezt a megjegyzés rovatban tüntessék fel.

Az idegen állománytestek állományában levő *43—48 éves* zsidók a fentiekben részletezett módon a hdt. (ker.) pság-ok intézkedései szerint, a honi zsidó munkásszd.-okat felállító bev. közp.-ok állományába helyezendők át.

5. *Az állományban nem levő katonaviselt* egyéneket a bev. közp.-ok vegyék állományba éspedig a 42 évesnél fiatalabbakat a 4. pont szerint illetékes kmsz. zlj.-ak, a 43—48 éveseket a hdt. (ker.) pság.-ok intézkedései szerint a honi zsidó mu. szd.-okat felállító bev. közp.-ok részére. Állítsanak ki róluk anyakönyvi lapot, s lássák el őket ig. lappal. Az akvi. lapokat a záradékolt fényképek másodpéldányaival együtt jegyzék kíséretében az illetékes kmsz. zlj.-aknak (bev. közp.-oknak) küldjék meg, s utóbbiak vegyék az illetőket növedékbe. Az ig. lap 14. és 15. rovatában az illetékes kmsz. zlj.-at (bev. közp.-ot) kell feltüntetni. A megtörtént jelentkezés igazolását és az alkalmatlanok felülvizsgálását a bev. közp.-ok a 3. pont szerint végezzék el. A felülvizsgálati iratokat az akvi. laphoz kell csatolni.

6. A visszacsatolt *délvidéki* katonaviselt zsidókkal, akiknek állománybavétele most van folyamatban, a már felfektetett akvi. és ig. lapok felhasználása mellett az 5. pont szerint kell eljárni.

7. Az ellenőrzésre jelentkező *besorozott felavatott* egyéneket ugyancsak állományba kell venni és ig. lappal kell ellátni az 5.

pont szerint, de azzal a különbséggel, hogy az illetőket be kell mutatni, s róluk külön névjegyzéket kell szerkeszteni, s megküldeni az illetékes kmsz. zlj.-nak. A névjegyzék rovatai a 4. pontban előírt névjegyzékkel legyenek azonosak avval a különbséggel, hogy a 7. rovatban a sorozás helyét és időpontját kell feltüntetni. Az illetők birtokában levő sorozási bizonyítványokat be kell vonni, a névjegyzékhez kell csatolni, s helyettük az 5. pont szerint kiállított ig. lapot kell részükre kiadni. A kmsz. zlj.-ak a névjegyzékek alapján értesítsék az állománybavételről az illetékes kieg. pság.-okat, s kérjék az illetők avatási jegyzőkönyvi kivonatainak megküldését. A mindennemű szolgálatra és munkára alkalmatlanokat alkalmatlansági bizonyítvánnyal kell ellátni, s erről a lelet és határozat közlésével az illetékes kieg. pság.-ot értesíteni kell.

8. *A rendes sorozáson alkalmatlannak talált* (Mk., Mn., Jan. vagy An. oszt.) egyéneket újabb sorozásnak számító bemutatás alá kell vonni, s amennyiben Ka., Ks., Mk., Mn. vagy Jan. oszt.-t nyernek, felavatás után állományba kell venni. A bev. közp.-ok állítsanak ki az illetőkről avatási jegyzőkönyv kivonatot, s csatolják azt az akvi. laphoz. A 42. évesnél fiatalabbakat itt is az illetékes kmsz. zlj.-ak részére, a 43—48. éveseket pedig a honi mu. szd.-okat felállító bev. közp.-ok részére kell állományba venni. Egyebekben a 7. pont előírásai mérvadók azzal, hogy a kieg. pság.-okat az állománybavételről az osztályozás és határozat közlése mellett ily esetekben is értesíteni kell.

9. *A közérdekű munkaszolgálatot teljesített* zsidókkal ugyancsak a 8. pont szerint kell eljárni azzal a különbséggel, hogy állománybavételükre az a Kmsz. zlj. illetékes, ahol közérdekű munkaszolgálatukat teljesítették, valamint, hogy ily egyének csakis a háború tartamára vehetők állományba, azaz a Honvédségi Törvény 19. § (5) bek. alapján történő igénybevételük megszűnése esetén az állományból ezirányú külön rendelet nélkül is törlendők.

10. *A sorozva még nem volt egyénekkel* ugyancsak a 8. pont szerint kell eljárni, azaz valamennyit sorozásnak tekintendő bemutatásnak kell alávetni, s ennek eredményéhez képest kell velük a 8. pontban részletezett módon eljárni.

11. *A meg nem állapítható (kétes) állampolgárságú* egyénekkel ugyanúgy kell eljárni, mint a magyar állampolgárokkal. *Külföldi* állampolgárnak csak az tekinthető, a fentiekben előírt eljárástól tehát csak az mentesül, akinek érvényes külföldi útlevele vagy állampolgársági igazolványa van. Fényképeiket az előírt

módon szintén hitelesíteni kell. A fényképekre ily esetekben rá kell vezetni az útlevél, vagy állampolgársági bizonyítvány kiállító hatóságát, keltét és számát, valamint az illető személy bejelentett állandó lakását. A fényképek másodpéldányait ily esetekben a hdt. kémelhárító oszt.-okhoz kell felterjeszteni.

Ezenkívül valamennyi kétes vagy idegen állampolgárságú egyénről névjegyzéket kell felfektetni az alábbi rovatokkal: 1. fsz., 2. név, 3. születési év és hely, 4. szülőanyja leánykori neve, 5. foglalkozása, 6. az útlevél vagy állampolgársági bizonyítvány kiállító hatósága, kelte és száma, illetőleg kétes állampolgárságúaknál az illetékes állománytest, 7. bejelentett állandó lakása, 8. magyarországi legközelebbi rokoni vagy egyéb kapcsolata a név és lakás feltüntetésével.

E névjegyzéket ugyancsak a hdt. kho.-nak kell felterjeszteni.

12. Az ellenőrzés fentiek szerint való *végrehajtása után minden jelentkezett zsidónak* hitelesített *fényképpel*, s ezenkívül a katonai, vagy munkaszolgálatra alkalmasoknak *igazolványi* lappal, a minden szolgálatra alkalmatlanoknak pedig *alkalmatlansági bizonyítvánnyal,* idegen állampolgároknak útlevéllel vagy állampolgársági bizonyítvánnyal kell rendelkezniük.

Rendelkezniük kell továbbá az állandó lakás *bejelentését igazoló szelvénnyel is.* Azokkal, akik utóbbit a jelentkezésnél előmutatni nem tudnák, a jelentkezésnél azonnal teljes bejelentő lapot kell kitölteni, s azt további eljárás végett az illetékes bejelentő hivatalnak (községi elöljáróságnak) kell jelen rendeletemre való hivatkozással megküldeni. A bejelentést igazoló szelvényt ily esetekben a katonai szerv bélyegezze le és adja ki az illető személyeknek.

A jelenleg ténylegesen szolgáló zsidókat leszerelésük esetén hitelesített fényképpel szintén el kell látni.

13. Azokat, akiknek *ellenőrzése* fentiek szerint *befejezést nyert,* minden további eljárás nélkül azonnal el kell bocsátani azzal a figyelmeztetéssel, hogy a hirdetmény szerint a népmozgalmi nyilvántartónál is jelentkezni tartoznak.

Azokat az állománybavetteket, akik katonák még nem voltak (első tényleges katonai szolgálatuknak nem tettek eleget) *tartósan szabadságoltnak* kell tekinteni mindaddig, amíg akár a tervezett behívások során háborús kisegítő szolgálatra, akár külön rendelettel, tényleges szolgálatuk megkezdésére be nem hívatnak, vagy az állományból, a kieg. pság.-oknak való visszaadás mellett nem töröltetnek.

14. A jelentkezett zsidók közül mindazoknak, akik hatósági szegénységi bizonyítványt mutatnak fel, *útiköltség* címén a hirdetményben meghatározott összeget, tehát a beszolgáltatott vasúti menetjegy ellenében a III. kocsiosztályú vasúti viteldíj kétszeres összegét kell folyósítani, azon gazdasági hivatalok által, amelyeknél nevezettek jelentkeztek (bev. közp., kmsz. zlj.).

Az így folyósított utazási költségeket az RM. 1942. hitel XVIII. fej., 3. cím, 2. rovat, 1. alrovaton kell elszámolni és a pfk. 64/17. altételén kimutatni.

15. A katonai szervek által ellenőrzött zsidók az ellenőrzést követő 2 héten belül az állandó lakóhelyük szerint illetékes *Népmozgalmi Nyilvántartónál* is kötelesek jelentkezni. A megtörtént jelentkezést a Népmozgalmi Nyilvántartó a katonai részről láttamozott fénykép hátlapján bélyegzővel, keltezéssel és aláírással igazolja. Egyúttal ellenőrizze az illető katonai igazolványi lapját, s annak 2. és 15. rovata alapján a nyilvántartólap 19. *a) b)* és 20. rovatait, s eltérés esetén gondoskodjék a nyilvántartólap helyesbítéséről, vagy a hiányzó adatok kitöltéséről. Végül a megtörtént jelentkezést a nyt. lap jobb felső sarkába, a bal kockában a „K" betű alatt beírt „ZS" jelzéssel jegyezze elő.

A jelentkezési határidő letelte után, azaz 1943. január hó 30-ával a Népmozgalmi Nyilvántartók vizsgálják át a 18—48 évesek nyt. lapjait, s mindazon zsidónak tekintetendőkről, akik náluk nem jelentkeztek és ez idő szerint katonai (kisegítő) szolgálatot sem teljesítenek, szerkesszenek névjegyzéket az alábbi rovatokkal: 1. fsz., 2. név. 3. születési év és hely, 4. szülőanyja leánykori neve, 5. lakóhelye (lakcíme), 6. állományteste, 7. megjegyzés. Az így szerkesztett névjegyzékeket 1943. február 15-ig a székhelyük szerint illetékes bev. közp.-nak (kieg. kir.-nek) küldjék meg. *A kieg. pság.-ok* saját kiegészítési nyilvántartásukat (állítási lajstromok stb.) ugyancsak vizsgálják át, s az állományba nem vett zsidókról küldjenek hasonló névjegyzéket az illetékes bevonulási központnak.

A bev. közp.-ok a névjegyzékekben felsoroltakat SAS behívójeggyel hívják be, s velük a fenti 4—12. pont szerint járjanak el. Ha ennek során beigazolódnék, hogy az illetők a katonai szervnél való jelentkezésnek már eleget tettek, s csak a nmnyt.-nál való jelentkezést mulasztották el, utasítsák a mulasztásuk sürgős pótlására. Egyben ily esetekről a nmnyt.-t névjegyzékkel értesítsék, s utóbbi gondoskodjék a jelentkezési kötelezettség elmulasztásának megtorlásáról.

Olyan esetekben, amidőn az illető a katonai szervnél való jelentkezést is elmulasztotta, az illetőt a bűnvádi eljárás megindítása mellett tényleges szolgálatra vissza kell tartani, s a táb. mu. szd.-ok veszteségeinek pótlására kell felhasználni.

16. A hadköteles korú zsidókat a jövőben *fokozott hatályos ellenőrzés* alá fogom vonatni. Ha akár ennek során, akár más igazoltatás esetében valamely 18—48 éves zsidó magát a Hirdetményben is felsorolt igazolványokkal igazolni nem tudná, úgy vele a 15. pontban előít módon kell eljárni (behívás, beosztás, bűnvádi eljárás).

17. Ott ahol a jelentkezők előreláthatóan nagy száma azt megköveteli, a hdt. (honv. ker.) pság.-ok gondoskodjanak a bev. közp.-ok és kmsz. zlj.-ak vezénylés vagy behívás útján való *megerősítéséről.* Ugyancsak hasonló módon, tehát vezénylés, behívás vagy kisegítő munkaerők alkalmazása útján gondoskodjanak a Népmozgalmi Nyilvántartó személyzet megerősítéséről mindenütt, ahol a jelentkezéssel járó többmunkát a rendszeresített személyzet ellátni nem tudná. (Megítélésem szerint erre csak a városokban és egyes különösen elzsidósodott vidékeken lesz szükség.)

A felmerülő költségek a 14. pont szerint számolandók el.

18. Az I—XIII. kmsz. zlj.-ak *1943. január hó 31-ig,* valamint *1943. március 15-ig* ide (HM. 1ny. oszt.) *jelentsék,* hogy a fentiek végrehajtása után január hó 20-án, illetőleg március hó 1-én hány fő 18—48 éves zsidó van állományukban és hogy ebből hány fő teljesít tényleges szolgálatot.

Kapják: I—IX. hdt. (ker.) pság., I—XIII. kmsz. zlj., 1—28. kieg. pság., valamennyi bev. közp. és közp. szervek.

1 db melléklet.[1]

A miniszter rendeletéből:
Nagyőszy s. k. ezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1942. évi november hó 14-én.
olvashatatlan aláírás
az elnöki kiadó vezetője h.

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1942—1—68 910.

Az iratot 1942. november 17-én iktatták a Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályán.

---

[1] A melléklet szövegét lásd 108. a—2. szám alatt.

110.

1942 november 14

a) A honvédelmi miniszter átirata a belügyminiszterhez a 18—48 éves zsidó férfiak jelentkezése tárgyában kiadott rendeletéről

M. kir. honvédelmi miniszter
68 300. szám.
eln. 1. ny. 1942.

18—48 éves zsidók jelentkezésre kötelezése

A M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK

Budapest, 1942. évi november hó 14-én. *Budapest*

A 18—48 éves zsidók általános ellenőrző jelentkezését szabályozó 68 300/eln. 1. ny.—1942. sz. rendeletemet van szerencsém megküldeni azzal a kérelemmel, hogy a népmozgalmi nyilvántartókat és a közbiztonsági szerveket megfelelő eljárásra utasítani szíveskedjék.

Van szerencsém Nagyméltóságod figyelmét különösen arra felhívni, hogy a még igénybe nem vett zsidók rendszeres és hatályos ellenőrzése nemcsak az esetleges további behívások zavartalan lebonyolítása céljából, de általános honvédelmi érdekből is múlhatatlanul szükséges.

2 db melléklet.[1] A miniszter rendeletéből:
Nagyőszy ezds. s. k.

Gépelt másolat. — OL. Bm. 1942—Om. VII—43.

---

[1] Ezen irat mellett nem található a jelzett két melléklet. (A 68 300 eln. 1. ny.—1942. sz. rendeletet l. 109. sz. alatt.)

(110)

1942 november 28

b) A belügyminiszter körrendelete a zsidók jelentkezésre kötelezése és kisegítő szolgálatra történő igénybevétele tárgyában

M. kir. belügyminiszter
Szám: 384 300/1942.
XVIII.

Tárgy: Zsidók jelentkezésre kötelezése és katonai (kisegítő) szolgálatra igénybevétele.

Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének.
A kárpátaljai közigazgatási kirendeltségek vezetőinek.
Valamennyi megyei város polgármesterének

I. Általános tájékoztatás

1. A m. kir. honvédelmi miniszter úr az 1894. évi január hó 1-étől az 1924. évi december hó 31-éig terjedő időben született (18—48 éves) ez idő szerint katonai (kisegítő) szolgálatot nem teljesítő zsidó férfiakat (továbbiakban: zsidók) (katonai) kisegítő szolgálatra való igénybevételük előkészítése végett hirdetménnyel jelentkezésre, majd — általában szintén hirdetménnyel — katonai (kisegítő) szolgálat végett esetleg bevonulásra fogja kötelezni.

2. Mindezzel kapcsolatban a népmozgalmi nyilvántartóknak is több tennivalót kell elvégezniök. Ezért tudomás és a népmozgalmi nyilvántartókkal (a népmozgalmi nyilvántartást végzőkkel), illetőleg — ellenőrzés céljából — a főszolgabírákkal való *haladéktalan* közlés végett a következőket közlöm, illetőleg rendelem:

II. A jelentkezés és az igénybevétel szempontjából zsidónak tekintendő férfiak meghatározása

3. A jelentkezés és az igénybevétel szempontjából zsidó az a férfi: akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén — tekintet nélkül származására — az, aki az izraelita hitfelekezet tagja.

4. Az a férfi, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a jelentkezés és az igénybevétel szempontjából zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény

hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett mind a két szülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt.

5. Ezek a rendelkezések a házasságon kívül született férfire is alkalmazandók, ha őt a természetes atya az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban magáénak elismerte, vagy az atyai elismerést a bíróság megállapította.

6. Atyai elismerés hiányában a házasságon kívül született az a férfi zsidó, akinek legalább egyik nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született. Az, akinek csak az egyik nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, a jelentkezési kötelezettség és az igénybevétel szempontjából nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett anyja a gyermek születése idején keresztény hitfelekezet tagja volt.

7. A katonai szolgálat teljesítése, valamint a jelentkezési kötelezettség és az igénybevétel szempontjából nem tekintendő zsidónak az, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, s ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett, s mind a két esetben az is maradt, feltéve, hogy nem kötött, illetőleg mindaddig, amíg nem köt házasságot zsidóval vagy olyan nem zsidóval, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

8. Az olyan úgynevezett erdélyi szombatos vagy ivadéka, aki származásánál fogva nem zsidó és nem tagja az izraelita hitfelekezetnek, a nemzsidókkal esik egy tekintet alá.

III. Jelentkezés a katonai parancsnokságoknál

9. A kifüggesztésre kerülő hirdetményekben megjelölt közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljak, illetőleg az állandó lakóhelyük szerint illetékes honvéd bevonulási központok parancsnokságánál a zsidóknak — állampolgárságukra tekintet nélkül — az 1942. évi december hó 3—31-éig terjedő idő alatt, szintén a kifüggesztendő hirdetményekben közelebbről megjelölt hétköznapokon jelentkezniök kell. A jelentkezéskor a hirdetményekben felsorolt igazoló okmányaikat, ezenfelül állandó lakásuk bejelentését igazoló szelvényüket, az idegen állampolgárságot igazoló állampolgársági bizonyítványukat vagy érvényes külföldi útlevelüket, végül két darab, lehetőleg 6 × 9 cm nagyságú tiszta hátú fényképüket magukkal kell

vinniök. A fénykép hátlapjának felső harmadába megelőzően fel kell jegyezni a zsidónak családi és utónevét, születési évét és helyét, valamint szülőanyja leánykori családi és utónevét.

IV. A katonai parancsnokság tennivalói

A) Tennivalók, ha a zsidó külföldi állampolgárságát nem igazolta

10. A katonai parancsnokság elsősorban megállapítja, hogy a zsidó a 380 000/1941. B. M. sz. rendelet szerint a magyar állampolgárok állandó lakásának bejelentésére szolgáló bejelentőlap igazoló szelvényével rendelkezik-e vagy sem. Ha a zsidó a szóban levő szelvénnyel nem rendelkezik és külföldi állampolgárságát érvényes külföldi útlevéllel vagy állampolgársági bizonyítvánnyal nyomban igazolni nem tudja, akkor a katonai parancsnokság a zsidóval állandó lakhelyének (lakásának) megfelelő belföldi bejelentőlapot töltet ki és azt az illetékes rendőri bejelentőhivatalnak, illetőleg a rendőri bejelentőhivatal működési területén kívül — a községi (kör) jegyzőnek a 68 300/1942. eln. 1. ny. HM. sz. rendeletre utalással *ajánlott levélben* nyomban megküldi. Együttal a zsidóval közli, hogy a bejelentést igazoló szelvényét jelentkezése alkalmával a népmozgalmi nyilvántartótól kérje el.

11. Ezek után a katonai parancsnokság a zsidó magával hozott két fényképe közül az egyiket visszatartja, a másikat pedig a személyi adatok megvizsgálása után kelettel, bélyegzővel és aláírással látja el (hitelesíti) és tulajdonosának okmányaival együtt nyomban visszaadja. Ha a zsidó még tényleges katonai (kisegítő) szolgálatot nem teljesített, a katonai hatóság a zsidót, ha az említett szolgálatra alkalmas, nyomban állományba is veszi és a zsidónak katonai igazolványi lapját átadja; ha pedig katonai (kisegítő) szolgálatra végleg alkalmatlan, a zsidót alkalmatlansági bizonyítvánnyal látja el. Együttal a katonai parancsnokság a zsidót szóbelileg is figyelmezteti, hogy a visszaadott fényképpel, valamint okmányaival együtt az állandó lakóhelye (lakása) szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartónál 14 napon belül jelentkezzék. Ez alkalommal a parancsnokság közli azt is, hogy városban a zsidónak a kifüggesztésre kerülő *vonatkozó hirdetményben megállapítandó sorrendben kell a népmozgalmi nyilvántartónál a 14 napon belül személyesen jelentkeznie.* Végül abban az esetben, ha a zsidó bejelentőlapját a katonai parancsnokság küldi el (10. pont), utasítja a zsidót, hogy a bejelentést igazoló szelvényét a népmozgalmi nyilvántartónál jelentkezése alkalmával kérje el.

B) Tennivalók, ha a zsidó külföldi állampolgárságát igazolta

12. Ha a zsidó külföldi állampolgárságát *érvényes külföldi útlevéllel vagy ilyen állampolgársági bizonyítvánnyal nyomban igazolja,* akkor a katonai parancsnokság megállapítja, hogy a zsidó a 10 100/1930. B. M. számú rendelet szerint a külföldiek érkezésének bejelentésére szolgáló bejelentőlap *igazoló szelvényével* rendelkezik-e. Ha a zsidó a szóban levő szelvénnyel nem rendelkezik, akkor erről a katonai parancsnokság a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságot, a 14. pont szerint megküldendő névjegyzékben értesíti.

13. Ezek után a katonai parancsnokság a külföldi zsidó magával hozott két fényképe közül az egyiket visszatartja, a másikra pedig — a személyi adatok megvizsgálása után — az útlevelet, illetőleg az állampolgársági bizonyítványt kiállító hatóságot, az útlevél, illetőleg az állampolgársági bizonyítvány számát és keltét, valamint a külföldi zsidó bejelentett állandó lakását feljegyzi, utána a fényképet kelettel, bélyegzővel és aláírással látja el (hitelesíti) és tulajdonosának okmányaival együtt nyomban visszaadja. Egyúttal figyelmezteti a külföldi állampolgárságú zsidót, hogy a fényképet és okmányait jól őrizze meg, *de a népmozgalmi nyilvántartónál ne jelentkezzék.*

14. A katonai parancsnokság a külföldi és a kétes állampolgárságú zsidókról a 68 300/eln. 1. ny. 1942. HM. sz. rendelet 11. pontja szerint készítendő névjegyzék egyik példányát a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságnak is megküldi és abban azokat, akik a 12. pontban említett igazoló szelvénnyel nem rendelkeznek, vörös irónnal megjelöli.

V. Jelentkezés a népmozgalmi nyilvántartónál

15. Annak a zsidónak, aki a katonai hatóság előtt való jelentkezésekor külföldi állampolgárságát érvényes külföldi útlevéllel vagy külföldi állampolgársági bizonyítvánnyal hitelt-érdemlően igazolni nem tudta, a katonai parancsnokságnál való jelentkezésére megállapított naptól (lásd a kifüggesztésre kerülő hirdetményt) számított 14 napon belül az állandó lakóhelye (lakása) szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartónál is személyesen *jelentkeznie kell.*

16. Városokban a zsidók nagy számára való tekintettel a népmozgalmi nyilvántartónál való jelentkezésre — amelynek 14 napon belül kell megtörténnie — *sorrendet* kell megállapítani. Ezt a sorrendet a polgármester az illetékes katonai hatósá-

gokkal egyetértésben állapítja meg és a katonai hatóságok az általuk elkészítendő hirdetményben a zsidókkal közlik. A sorrendet úgy kell megállapítani, hogy az első alkalommal való jelentkezés *1943. évi január hó 30-áig* befejeződjék.

VI. A népmozgalmi nyilvántartó tennivalói a jelentkezés alkalmával

A) A népmozgalmi nyilvántartásba már felvett zsidóval való eljárás szabályai

17. A népmozgalmi nyilvántartó, illetőleg a népmozgalmi nyilvántartást végző tisztviselő vagy egyéb alkalmazott (alábbiakban: népmozgalmi nyilvántartó) a nála jelentkező zsidótól a katonai parancsnoksághoz a hirdetmény szerint magával viendő és a katonai parancsnokság által kiállított okmányait (katonai igazolványi lapját, sorozási bizonyítványát, alkalmatlansági bizonyítványát, elbocsátó levelét, levente igazolványát, polgári személyi lapját), továbbá, ha ilyennel rendelkezik, állandó lakásának bejelentését igazoló szelvényét, végül a katonai parancsnokság által aláírással és pecséttel ellátott fényképét átveszi.

18. Ezek után a zsidó népmozgalmi nyilvántartó lapját kiemeli, annak rovatait az okmányok alapján átvizsgálja és ennek során különösen ügyel arra, hogy a népmozgalmi nyilvántartólap 19a., 19b. és 20. rovatai a zsidó katonai igazolványi lapja 2. és 15. rovatában foglaltaknak megfelelnek-e. Ha szükséges, a népmozgalmi nyilvántartó lapot az okmányok alapján természetesen ki kell javítani, vagy ki kell egészíteni. Átvizsgálás, kijavítás, illetőleg kiegészítés után a népmozgalmi nyilvántartó a zsidó népmozgalmi nyilvántartó lapjának 8. rovatába a jelentkezés tényét vörös tintával írt „Zs” betűnek és a jelentkezés napjának feljegyzésével feltünteti. Ha a rovaton az említett feljegyzésre már hely nem volna, akkor előbb az abban levő feljegyzést fehér papírral átragasztja és az újabb feljegyzést ezután végzi el. Végül a bemutatott fénykép hátlapjára a népmozgalmi nyilvántartó a következő záradékot vezeti rá:

„Jelentkezés és a ..../1942. B. M. számú rendeletben megszabott eljárás után láttam.

Kelt: ...., 19... évi .... hó .... n.

P. H.

....

aláírás”

19. A népmozgalmi nyilvántartó ezután a bemutatott okmányokat, a fényképet és a bejelentést igazoló szelvényt a zsidónak nyomban visszaadja.

20. Ha a zsidó népmozgalmi nyilvántartó lapján és okmányaiban feljegyzett adatok között eltérés mutatkozik, a valóságnak megfelelő adatot lehetőleg nyomban meg kell állapítani és a népmozgalmi nyilvántartó lapot, illetőleg a névmutatót (névmutató lapokat) megfelelően ki kell javítani, illetőleg ki kell egészíteni.

21. A népmozgalmi nyilvántartó a kijavításról, illetőleg a kiegészítésről, vagy a katonai hatóság által kiállított okmányokban feljegyzett téves adatokról az illetékes állománytestet haladéktalanul értesíteni köteles.

22. Ha a városi népmozgalmi nyilvántartó, vagy olyan község népmozgalmi nyilvántartója, amely rendőri bejelentőhivatal működési köréhez tartozik, nem a katonai szolgálati adatokat, hanem a személyi adatokat javítja ki, illetőleg egészíti ki, erről az illetékes rendőri bejelentőhivatalt is nyomban értesíteni köteles.

B) A népmozgalmi nyilvántartásba még fel nem vett zsidóval való eljárás szabályai

23. Ha a jelentkező zsidó népmozgalmi nyilvántartásba még nincs felvéve, de őt a nyilvántartásba fel kell venni, akkor a népmozgalmi nyilvántartó elsősorban megállapítja, hogy a zsidó bejelentő lapja megérkezett-e már vagy sem.

24. Ha a bejelentő lap megérkezett, a népmozgalmi nyilvántartó annak adatait a zsidó által bemutatandó okmányok alapján a 18. pontban foglaltak szerint megvizsgálja, ha kell helyesbíti, illetőleg kiegészíti. A népmozgalmi nyilvántartó ezután a bejelentő lap megfelelő rovatába a jelentkezés tényét vörös tintával írt „Zs" betűnek és a jelentkezés napjának feljegyzésével feltünteti, végül a bemutatott fénykép hátlapjára a 18. pontban említett záradékot vezeti rá és azt a bemutatott okmányokkal, valamint a bejelentő lap igazoló szelvényével együtt a zsidónak nyomban visszaadja.

25. Ha a bejelentő lap adatainak helyesbítésére vagy kiegészítésére volt szükség, erről a népmozgalmi nyilvántartó a katonai hatóságot és megfelelő esetben a rendőri bejelentőhivatalt is a 21. és a 22. pontban említett módon értesíteni köteles.

26. Ha a jelentkező zsidó a népmozgalmi nyilvántartásban nincs felvéve, a népmozgalmi nyilvántartónak lehetőleg azonnal

azt is meg kell állapítania, hogy a zsidónak van-e valahol népmozgalmi nyilvántartó lapja. Ha a zsidónak kihallgatása, okmányai és szükség esetén a megindítandó nyomozás eredménye szerint népmozgalmi nyilvántartó lapja nincs, a bejelentő lap adatai alapján részére új népmozgalmi nyilvántartó lapot kell kiállítani és abba a „Zs" betűt és a jelentkezés napját a 18. pontban foglaltak szerint fel kell jegyezni.

27. Ha a vizsgálat eredménye szerint a zsidónak más népmozgalmi nyilvántartónál már van népmozgalmi nyilvántartó lapja, azt az erre vonatkozó szabályoknak megfelelően el kell kérni és megérkezése után kell abba a „Zs" betűt és a jelentkezés napját feljegyezni.

28. Ha az új népmozgalmi nyilvántartó lapot a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt kellett kiállítani, rosszhiszeműség esetén a vétkes(ek) ellen egyidejűleg kihágás miatt a feljelentést is meg kell tenni.

29. Ha a nyilvántartásba felveendő zsidó bejelentő lapja még nem érkezett meg, de a rendőri bejelentőhivataltól rövid úton megszerezhető, azt azonnal rövid úton el kell kérni. Ellenkező esetben a zsidó családi és utónevét, születési helyét, évét és lakcímét — az újból való jelentkezés ellenőrizhetése végett — külön lapra fel kell jegyezni és a zsidót egyelőre minden további eljárás nélkül *10 napon belül való újbóli jelentkezésre* kell utasítani. Egyúttal gondoskodni kell arról, hogy a bejelentő lap az adott határidő lejártakor feltétlenül rendelkezésre álljon.

A 23—28. pontban ismertetett tennivalókat ebben az esetben természetesen csak a zsidó újból való jelentkezése után kell elvégezni.

30. A jelen rendelet értelmében megküldendő azokat a bejelentő lapokat, amelyek a népmozgalmi nyilvántartásba már felvett zsidókról szólnak, egy évig meg kell őrizni, azután meg kell semmisíteni.

VII. A zsidó jelentkezésének ellenőrzése a népmozgalmi nyilvántartók által

31. Az első és az esetleg szükséges második általános jelentkezési határidő lejárta után (1943. évi február hó 10-e után) a népmozgalmi nyilvántartó az 1894. évi január hó 1-étől 1924. évi december hó 31-éig terjedő idő alatt született *valamennyi férfi* népmozgalmi nyilvántartó lapját gondosan vizsgálja át és azok személyi adatait, akik a népmozgalmi nyilvántartó lap 7. és 8. rovata, vagy a népmozgalmi nyilvántartó biztos

tudomása szerint zsidónak tekintendők, de nem jelentkeztek és az átvizsgálás idejében katonai (kisegítő) szolgálatot sem teljesítenek, foglalja olyan névjegyzékbe, amelynek címe és rovatai a következők:

....
a népmozgalmi nyilvántartó neve
és székhelye
........./1943. szám.

Névjegyzék

azokról az 1894. évi január hó 1-étől 1924. évi december hó 31-éig terjedő idő alatt született (18—48 éves) zsidókról, akik a fent nevezett népmozgalmi nyilvántartónál nem jelentkeztek és ez idő szerint katonai (kisegítő) szolgálatot sem teljesítenek.

1. Folyószám, 2. családi és utónév, 3. születési év és hely, 4. a szülőanya leánykori családi és utóneve, 5. az állandó lakóhely (lakáscím), 6. az előjegyzett állománytest neve és székhelye, 7. megjegyzés.

32. A két példányban kiállítandó névjegyzék egyik példányát a népmozgalmi nyilvántartó *1943. évi február hó végéig* a székhelye szerint illetékes honvéd bevonulási központnak (kiegészítő kirendeltségnek) megküldeni köteles. Azt, hogy a névjegyzéket melyik bevonulási központnak (kiegészítő kirendeltségnek) kell megküldeni, kétség esetén a járási (kerületi) levente parancsnokságtól kell megtudni.

33. A névjegyzék második példányát a népmozgalmi nyilvántartónak egy évig meg kell őriznie, azután meg kell semmisítenie.

A jelentkezés elmulasztásának következményei

34. A névjegyzékben felsoroltakat a honvéd bevonulási központok „SAS" behívójeggyel behívják és ha beigazolódnék, hogy az érdekelt a katonai szervnél való jelentkezési kötelességének már eleget tett és csak a népmozgalmi nyilvántartónál való jelentkezést mulasztotta el, a zsidót a mulasztás sürgős pótlására utasítják. Egyúttal erről az állandó lakóhely (lakás) szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartót névjegyzékkel szintén értesítik.

35. A népmozgalmi nyilvántartónak a zsidó jelentkezése esetén természetesen a 17—30. pontokban megszabott módon kell eljárnia és a jelentkezési kötelesség elmulasztásának feljelentéséről is egyidejűleg gondoskodnia kell.

VIII. Eljárás a zsidó bevonulásáról szóló értesítés (Cs), kijelentő lap érkezése esetén

36. A katonai hatóságok a zsidó bevonulásáról az utolsó állandó lakóhely (lakás) szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartót olyan „Cs" kijelentő lappal értesítik, amelynek felső jobb sarkában színes „Zs" betű van feljegyezve.

37. A népmozgalmi nyilvántartó ilyen „Cs" kijelentő lap érkezése esetén a megszabott eljáráson felül a „Zs" betűt vörös tintával a népmozgalmi nyilvántartó lap 18. rovatába a szolgálat megkezdésének időpontja elé feljegyezni tartozik.

IX. A zsidó bevonulásának ellenőrzése a népmozgalmi nyilvántartó által

38. Ha a népmozgalmi nyilvántartó felettes hatóságától, vagy a kifüggesztésre kerülő hirdetményekből zsidók bevonultatásáról értesül, a bevonulásra megállapított utolsó napot követő 15 napon — a megfelelő korosztályokba tartozó valamennyi férfi — népmozgalmi nyilvántartó lapját gondosan vizsgálja át és mindazok személyi adatait, akik a népmozgalmi nyilvántartó lap 7. és 8. rovatai szerint zsidónak tekintendők, de még nem vonultak be, foglalja olyan névjegyzékbe, melynek címe és rovatai a következők:

....
a népmozgalmi nyilvántartó neve
és székhelye

......../19.... szám.

Névjegyzék

a népmozgalmi nyilvántartás adatai szerint a névjegyzék kiállításának napjáig katonai (kisegítő) szolgálat teljesítésére még be nem vonult .... évfolyamokhoz tartozó *zsidókról.*

A névjegyzék rovatai a 30. pontban említett névjegyzék rovataival azonosak.

39. A két példányban elkészítendő névjegyzék egyik példányát a bevonulási hirdetmény szerint illetékes közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljparancsnokságnak kell megküldeni, másik példányát pedig egy évig meg kell őrizni és azután meg kell semmisíteni.

40. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a mostani első

alkalommal ezt a névjegyzéket csak az ez idő szerint már kifüggesztett vonatkozó bevonulási és jelentkezési hirdetményben megjelölt évfolyamokhoz (az 1909—1918. évfolyamokhoz) tartozó bevonulásra kötelezett, de be nem vonult zsidókról kell elkészíteni és elküldeni a hirdetményben szintén megjelölt határnapoktól számított 15 nap alatt.

X. *A rendelet végrehajtásával járó többmunkához kisegítő munkaerők alkalmazása*

41. A rendelet V., VI. és VII. részében foglaltak végrehajtásával kapcsolatos többmunkát, városokban és a 10 000 lélekszámon felüli, valamint azokban a községekben, ahol a zsidóság nagyobb számban él, elsősorban a város (a község) más szerveinél esetleg nélkülözhető tisztviselőknek (egyéb alkalmazottnak) a népmozgalmi nyilvántartáshoz való ideiglenes beosztásával, vagy a város (a község) *háztartásának terhére* felfogadandó kisegítő munkaerőkkel kell elvégeztetni. E célra a női önkéntes honvédelmi munkásszervezettől is lehet nőket igényelni.

42. Ha azonban a szükséges számú munkaerő az említett módon a polgármester (Budapesten a kerületi elöljáró), illetve a községi (kör) jegyző megítélése szerint nem biztosítható, vagy ha a kisegítő munkaerők helyett célszerűbbnek látná a többmunkát katonai személyekkel elvégeztetni, a katonai hatóság fog a munkaerőkről gondoskodni.

43. Ennek érdekében a népmozgalmi nyilvántartás adataiból a város (a község, illetőleg a körjegyzőség) területén lakó megfelelő számú katonaviselt, de katonai szolgálatot jelenleg nem teljesítő — a munkálatok ellátására alkalmasnak látszó — férfit kell a polgármesternek (Budapesten a kerületi elöljárónak), illetve a községi (kör) jegyzőnek az említett célból kijelölnie.

44. Ezután a 43. pontban említettek szerint kijelölt férfiak személyi adatait olyan kimutatásba kell foglalni, melynek címe és rovatai a következők:

. . . .
a népmozgalmi nyilvántartó neve
és székhelye

. . . ./19. . . . szám.

Névjegyzék

a 68 300/eln. 1. ny. 1942. HM. sz. rendelet értelmében a zsidók jelentkezésre kötelezésével járó több munka elvégzése végett a fent nevezett népmozgalmi nyilvántartóhoz beosztandó . . . . . .

.... főnyi kisegítő munkaerő kiválasztásával tekintetbe jövő férfiakról.

1. Sorszám. 2. Családi és utónév. 3. Szülőanyjának leánykori családi és utóneve. 4. Születési év és hely. 5. Állás (foglalkozás). 6. Iskolai végzettség. 7. Lakáscím. 8. Katonai rendfokozat. 9. A katonai állománytest neve és székhelye. 10. A beosztás kezdő és végső napja. 11. A beosztott hol jelentkezzék. 12. Az 1942/43. évi háborús polgári beosztás megjelölése.

45. A névjegyzékbe polgári foglalkozásukban az *1942/43. om. évre meghagyott férfiakat felvenni nem szabad.*

46. A 43. pont értelmében kijelölni és a névjegyzékbe felvenni a lehetőség szerint kétszer annyi *katonaviselt* férfit kell, mint ahány kisegítő munkaerőre lesz szükség.

47. A névjegyzéket a népmozgalmi nyilvántartónak — amennyiben arra szükség van — haladéktalanul össze kell állítania és kísérő irat nélkül a népmozgalmi nyilvántartó székhelye szerint illetékes honvédhadtest (kerületi) parancsnokságnak kell megküldenie.

48. A szükséges számú kisegítő munkaerőt a névjegyzékben foglalt adatok alapján a katonai hatóság fogja a népmozgalmi nyilvántartó rendelkezésére bocsátani.

49. A kisegítő munkaerők közvetlenül a népmozgalmi nyilvántartóhoz vonulnak be. Bevonulásuk után behívójegyüket és katonai igazolványi lapjukat a behívójegyet kiállító katonai parancsnokságnak meg kell küldeni.

50. Ha a katonai hatóság által rendelkezésre bocsátott katonai személy tennivalóit nem megfelelően végzi, erről szintén a 47. pontban említett hadtest (honvédkerületi) parancsnokságot kell haladéktalanul értesíteni.

Budapest, 1942. évi november 28-án.

A miniszter helyett:
Csatáry
államtitkár

Sokszorosított másolat. — OL. Bm. ált. 1942—Om. VII—43.

(110)

1942 november 28

c) A belügyminiszter megfelelő rendelkezések kiadása céljából megküldi a VII. osztálynak a b) alatt közölt rendeletet

Szám: 384 300/1942. om.
XVIII.

A zsidók jelentkezésre kötelezése és katonai (kisegítő) szolgálatra igénybevétele tárgyában ugyanez alatt a szám alatt kiadott körrendeletet Méltóságoddal szíves tudomás, a rendelet 12—14. pontja alapján a megfelelő rendelkezések kiadása, végül az 1943. évi február hó 20. napjától kezdődően szükséges ellenőrző razziák szíves elrendelése végett közlöm.

Egyidejűleg másolatban csatoltan megküldöm a honvédelmi miniszter úrnak a 18—48 éves zsidók jelentkezésre kötelezése tárgyában 68 300/eln. 1. ny.—1942. sz. alatt kelt átiratát, figyelemmel a nevezett miniszter úrnak a zsidók fokozott ellenőrzésére irányuló kérelmére.

Az ellenőrző razziák megtartására különösen a következő okok miatt van feltétlenül szükség:

1. A tekintetbe jövő zsidók *önmaguk állapítják meg,* hogy jelentkezniök kell-e vagy sem, ezért a jelentkezési kötelezettség alól kibújhatnak. Ezt annál könnyebben megtehetik, mert a népmozgalmi nyilvántartásban a zsidónak tekintendő, de nem az izraelita hitfelekezethez tartozó férfiakról semmiféle megbízható adat nincs arra nézve, hogy a rendelet szempontjából zsidónak tekintendő-e.

A népmozgalmi nyilvántartó lapon ezekre vonatkozóan ugyanis csak azt jegyezhették fel, hogy az érdekelt a népszámlálás, illetőleg lakásváltozás esetén a bejelentés alkalmával zsidónak vallotta-e magát.

A népszámláláskor és a bejelentéskor az érdekeltek túlnyomó része az 1942. évi XIV. tc. hatálybalépése előtti, tehát a legtöbb esetben most már meg nem felelő (az 1939:IV. tc. alapján álló) adatot jelentette be.

Az is kétséges, hogy valamennyi akkor zsidónak tekintendő személy ezt a népszámlálás, illetőleg a bejelentés alkalmával bevallotta-e. Ez idő szerint pedig az említett férfiakról más adat nem áll az érdekelt polgári hatóságok rendelkezésére arra nézve, hogy a benti rendelet értelmében jelentkezniök kell-e.

2. Ezenfelül megfelelő fényképes személyazonossági bizonyítvány hiányában — ez idő szerint a jelentkezésre kötelezett zsidó a fényképre természetesen a tekintetbe nem jövő zsidó személyi adatait is — különösen városokban — felírhatja olyan módon, hogy bejelentést igazoló szelvényét nem viszi el, polgári személyi lapját pedig meghamisítja. Ebben az esetben csak a bevonulás alkalmával, illetve utólag fog kiderülni az okirathamisítás, és a katonai kötelezettség alól való kibúvás szándéka. Viszont kiderülhet, hogy az a tekintetbe nem jövő zsidó, akinek személyi adatait a fényképre felírták, ártatlan.

Végül a razziázásról szóló rendelet elkészítéséhez tudomás végett közlöm Méltóságoddal, hogy a jelentkezések befejezése után (előreláthatólag 1943. évi február hó 20-a után) a tekintetbe jövő és jelentkezési kötelességének eleget tett zsidók közül:

1. a *belföldieknek* kettős záradékkal ellátott fényképpel, bejelentést igazoló szelvénnyel és vagy katonai igazolványi lappal, vagy alkalmatlansági bizonyítvánnyal,

2. a *külföldieknek* egy különleges záradékkal ellátott fényképpel és útlevéllel, vagy állampolgársági bizonyítvánnyal feltétlenül rendelkezniök kell.

Budapest, 1942. évi november hó 28-án.

A miniszter helyett:
Csatáry
államtitkár

A KEBLI T. VII. (KÖZBIZTONSÁGI) OSZTÁLY VEZETŐJÉNEK

Gépelt tisztázat, Csatáry államtitkár saját kezű aláírásával. — OL. Bm. 1942—Om. VII—43.

---

(110)

1943 január 21

c—1. A belügyminisztérium VII. (közbiztonsági) osztálya a külföldi állampolgárokkal szemben szükséges eljárások megtétele céljából megküldi a KEOKH-nak a b) alatt közölt rendeletet

Szám: ad 3/1943.
Om. VII.

Szigorúan bizalmas!
Előadótól—előadóhoz!

M. KIR. BELÜGYMINISZTÉRIUM VII. (KEOKH) OSZTÁLYNAK

Budapest

A XVIII. osztály 384 300/1942. XVIII. számú átiratának mellékletét és ugyanezen szám alatt kiadott rendeletének egy példányát a zsidó származású külföldi állampolgárokkal szemben szükségesnek mutatkozó esetleges intézkedések megtétele céljából megküldöm.

A kisegítő katonai szolgálat alól magukat kivonni szándékozó zsidó hadköteles férfiak feltalálása utáni intézkedések megtétele iránt a 2234/1943. VII. res. számú rendeletemben intézkedtem.

A vonatkozó rendelettervezetet esetleges hozzászólás, illetve a szükségesnek mutatkozó kiegészítések felvétele végett egyidejűen, de külön szám alatt küldöm meg.

Budapest, 1943. évi január hó 21-én.

A miniszter rendeletéből:
Dr. Pásztóy Ámon s. k.
miniszteri tanácsos

Géppel írt másolat. — OL. Bm. ált. 1943—Om. VII—43 (3).

111.

1942 november 19

Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter felszólalása a költségvetési vitában a munkaszolgálat kérdéséről

...A haderő fejlesztésével kapcsolatban a hadseregnek szüksége van arra, hogy mögötte olyan munkaerő álljon rendelkezésre, amely a nem szorosan vett harci munkának elvégzésére szolgál. Amikor a háborúhoz közeledtünk, bevezettük a katonai munkaszolgálatot.

Most jött egy további lépés. Jött a honvédelmi törvény novellája, amely a zsidókat kizárta a hadsereg kötelékéből. Természetes dolog, ennek az lett volna a folyománya, hogy egy réteg az ország szempontjából teljesen kihasználatlanul marad. Ennek megakadályozására a kisegítő szolgálatosokból alakítottuk meg, felállítottuk a megfelelő munkásalakulatokat.

Eddig itt is az a behívási rendszer volt érvényben, amely a hadseregnél érvényben van, vagyis a névre szóló behívás. Ebből azonban sok visszaélési (Úgy van! Úgy van) lehetőség, sok lehetetlen helyzet adódott és annyi sok alkalom adódott a vesztegetésre, hogy ezt így tovább hagyni nem lehetett. (Élénk helyeslés és taps a Ház minden oldalán.)

Igenis szándékunk az, hogy ezt a kérdést a törvény és az emberiesség szellemében oldjuk meg és ezt meg is fogjuk oldani. A kormány többi tagjával egyetértésben rendeletet bocsátottam ki, amellyel tíz évfolyamot, tehát a 24-től 33 éves korú zsidókat most bevonultatjuk a munkásszázadok hiányának pótlására és új munkásszázadok felállítására. Azért csak tíz évfolyamot, t. Ház, mert ma nekem csak erre van szükségem. Ez azonban természetesen nem jelenti azt, hogy ha kell, akkor ne vonulna be a többi is. Az állami igazgatás keretében azonban nemcsak katonai természetű munkára van szükség. Vannak még más munkálatok is, és az ott szükséges munkásokról is megfelelő nyilvántartás kell, hogy rendelkezésére álljon. Ha tehát a földmívelésügyi, az iparügyi, vagy bármelyik más tárcánál munkásalakulatra van szükség, akkor az összeírottakból, illetve nyilvántartottakból tudjuk összeállítani a munkásalakulatokat. (Helyeslés.) Ezért rendeltem el, hogy a 18—48 éves korú zsidókat írják össze. Tehát, t. Ház, ezt a kérdést így tessék felfogni.

Én a magam részéről a törvény és az emberiesség álláspontján állok, mert nekem munkásra van szükségem, aki nekem azért kell, hogy el is végezze azt a műszaki munkát, amelyet nem akarok a csapattal elvégeztetni. Ha pedig munkát követelek, akkor nekem annak az embernek a munkaképességéről gondoskodnom kell. A bevonultak ne tekintsék ezt a munkásszázadba való bevonulást megalázásnak. Ez honvédelmi szolgálat, ez kötelező mindenkire, törvényes alappal bír. Viszont azonban legyenek meggyőződve arról is, hogy a parancsnokok olyan beosztottaknak tekintik őket, akikről ők emberségesen és tisztességesen gondoskodni tartoznak. (Helyeslés.)

Ezzel kapcsolatban kétségtelenül felmerült a zsidó orvosok, gyógyszerészek, állatorvosok és mérnökök mikénti felhasználásának kérdése. (Zaj.)

Elnök: Csendet kérek!

vitéz Nagy Vilmos honvédelmi miniszter: Ezt a kérdést a következőképpen oldjuk meg.

A jelentkezések során jelentkezni fognak orvosok, mérnökök és gyógyszerészek is és ezekből minden egyes munkaszolgálatos századhoz beosztunk egy orvost és beosztunk egy mérnököt. A többi orvost, akiket így nem osztunk be, rendelkezésére bocsátom a belügyminiszter úrnak, hogy ő az orvoshiányon segíthessen. Nagyon jól tudjuk ugyanis, hogy vannak községek, ahol alig van az egészségügyi szolgálat ellátására megfelelő elegendő személy, márpedig nekünk elsőrangú érdekünk, hogy a magyar falu egészsége ne romoljon ...

Az 1939. évi június hó 10-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. XV. kötet. Bp. Athenaeum, 1942. 595—596. old. 309. ülés, 1942. november 19-én.

112.

1942 december 2

A Honvédelmi Minisztérium módosítja a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott rendeletet

M. kir. Honvédelmi Miniszter.

121 389. eln. KMOF—1942.

Zsidókkal való bánásmód tárgyában
kiadott 120 813. eln. KMOF—1942.
számú rendelet módosítása.

Elosztó szerint

Budapest, 1942. évi december hó 2-án.

A zsidókkal való bánásmódot összefoglaló 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendeletemben a csatolt mellékletben felvett módosításokat eszközölje.

A módosításokat az alárendelt és a területén dolgozó összes munkásalakulatokkal azonnal közölje.

Kapják: a 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendeletem elosztója szerint.

1 db melléklet.[1] *vitéz Nagy* vezérezredes s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

---

[1] Az irat mellékletét lásd e kötet „Függelék"-ében VI. a. és VI. b. szám alatt.

Budapest, 1942. évi december hó 2-án
(olv. aláírás)

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1942—5928.

Az ügyiratot 1942. december 4-én iktatták a Vezérkari Főnökség 1. vezérkari főnöki osztályán.

Az első oldalon megjegyzés: „Módosításokat piros színnel átvezetni.”

Az iraton a következő kézírásos szöveg olvasható:

„Lehetséges a hdm. területén egy személynek havonta 5 kg csomagot küldeni?”

Alatta egy másik feljegyzés:

„A hdm. területen jelenleg minden személy csak 2 kg-os csomagot kaphat havonta. Az 5 kg-os csomag csak hátországi alakulatokra vonatkozik. XII. 8. Szentpály őrgy.”

1943. január 16-án a HM. 110 078.—eln. KMOF.—1943. sz. rendelete e tárgyban a következőképpen rendelkezett: „A csomagot a kisegítő munkás előtt kell felbontani és tartalmából a havi 20 P-t meghaladó összeget, élelmiszert, szeszes italt, újságokat, röpiratokat és politikai iratokat a hozzátartozóknak a ksm. költségére vissza kell küldeni.” (HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—4579.)

113.

1942 december 11

A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztálya értesíti az illetékes szerveket, hogy Rőder Jenő vezérőrnagy megbízatást kapott „különböző hátországi alakulatok és szervek felügyeletére”

M. Kir. Honvédelmi Miniszter.

75 738. szám. eln. oszt.—1942.

Rőder Jenő idt. vezérőrnagy megbízatása.

Összes központi szervek
és Rőder Jenő idt. vezérőrnagy

Budapest, 1942. évi december hó 11-én. *Budapest*

Különböző hátországi alakulatok és szervek felügyeletében kat. közig. szempontból való közreműködéssel Rőder Jenő idt. vezérőrnagyot bízom meg.

1. Rőder vezérőrnagy közvetlenül nekem van alárendelve.

2. *Feladata:*

a) Szóbelileg kiadott utasításaim alapján és az esetenként kiadott Nyílt parancsban megszabott ellenőrzések végrehajtása különböző hátországi alakulatoknál.

b) Az ellenőrzések alkalmával szerzett tapasztalatokat és megfigyeléseit közvetlenül nekem jelenti, s a szükségesnek mutatkozó intézkedések megtételére javaslatokat tesz.

3. Rőder vőrgy. feladatával kapcsolatos mindennemű intézkedés jogát azonban mind a központi osztályokra (szervekre) mind a hátországi alakulatokra és a közbeeső szervekre vonatkoztatva továbbra is magamnak tartom fenn.

Rőder vőrgy. tehát ügyiratokat nem intéz és feladatából kifolyólag levelezést nem folytat, hanem kiadott intézkedéseim végrehajtását megbízásomból ellenőrzi. Őt e célból esetenként „Nyílt Parancs"-csal látom el.

4. Rőder vőrgy. mellé segédtisztül egy tisztet a 3b. osztály vezényeljen, továbbá egy gépírót (irodai szerződéses alkalmazottat) és küldöncül 1 napszámost a pol. szem. ü. osztály bocsásson rendelkezésre.

5. Rőder vőrgy. részére a HM. gk. og. állományából egy futárgépkocsit fogok esetenként rendelkezésre bocsátani. A futár gk.-t a f. é. 18. számú Házi Parancs 2. pontjában közzétett 17 127. eln. 3b.—1942. számú rendelet szerint kell igényelni.

6. A szemleutazások költségeit az Elnöki osztály által kiállított menetlevelek alapján a számvevőség I. o. utalja ki és számolja el. A szükséges utazási havihitel rendelkezésére bocsátása iránt külön intézkedem. (2i. oszt.)

7. Rőder vőrgy. elhelyezésére ideiglenesen az Úri-utca 48. sz. I. em. 38. és 39. számú helyiséget utalom ki. E helyiségeket a HM. palotagondnokság rendezze be.

8. Rőder vőrgy. részére hivatali helyiségében megfelelő távbeszélő állomást a 7ö. osztály létesítsen.

9. *Kapják:* összes központi szervek, Rőder vőrgy., tudomásul a m. kir. honv. vezérkar főnöke és a hdt. (kerületi) pság.-ok.

A miniszter rendeletéből:
nemes Zsedényi s. k. ezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1942. évi december hó 15-én.

Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője.

Sokszorosított hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5990.

Az irat alján a következők olvashatók: „Tudomásul szolgál. It. XII. 21. Koltai ezds.”

114.

1942 december 11

A honvédelmi miniszter rendelete: a hivatásos állományból származó, nyugállományú és szolgálatonkívüli zsidó tisztekre nem vonatkozik a jelentkezési és bevonulási kötelezettség, kisegítő szolgálatra nem vehetők igénybe

M. Kir. Honvédelmi Miniszter.

74 604. szám. eln. 8b.—1942.

Ht. állományból származó zsidó tisztek bevonulása és jelentkezése tban.

Közp. szervek, az 1. sz. elosztó szerint a 2-től
a 17. fsz.-ig, a 19., 21., 22., 34., 24—67., 75—84.

Budapest, 1942. évi december hó 11-én. *Állomáshelyeiken.*

A folyó évi 68 300.[1] eln. 1ny. 1942. és 5600.[2] M. 1b. számú rendeleteimmel kiadott hirdetmények jelentkezési kötelezettsége alól mentesítem a hivatásos állományból származó (ny. á. és szkv.) tiszteket, tisztviselőket és tisztjelölteket (tisztviselőjelölteket). Említettekre tehát a hirdetményben elrendelt bevonulási és jelentkezési kötelezettség nem vonatkozik, s jelentkezésük elmulasztása a törvényes megtorló intézkedések folyamatba tételét nem vonhatja maga után.

Említettek kisegítő szolgálatra igénybe nem vehetők.

---

[1] Lásd a 109. sz. iratot.

[2] Lásd a (107) c. sz. iratot.

Jelen rendeletem tartalmáról — annak utolsó bekezdését kivéve — az érdekelteket állománytestük útján értesíteni kell.

A miniszter rendeletéből:
vitéz Bardóczy s. k. ezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1942. évi december hó 11-én.
Hofferer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—5996.

Az iratot 1942. december 21-én iktatták az elnöki 1. vezérkari főnöki osztályon és tudomásulvétel után irattárba helyezték.

115.

1942 december 19

Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter utasításban közli az illetékes katonai parancsnokokkal a zsidó munkásszázadok megszemlélése során szerzett tapasztalatait és megparancsolja, hogy a „zsidókkal való bánásmód”-ra vonatkozó rendeleteit szigorúan tartsák meg

M. Kir. Honvédelmi Miniszter.

121 480. szám. eln. KMOF—1942.

Bizalmas!
Parancsnok sajátkezű felbontására!

Elosztó szerint

Budapest, 1942. évi december hó 19-én.

Folyó évi november hó végén az erdélyi vasútépítésnél dolgozó zsidó munkásszázadokat megszemléltem, egyben kirendelt bizottságok által több hátországban dolgozó zsidó munkásszázadnál is szemlét tartottam.

A szemlék alkalmával nyert tapasztalatokat kiadom azzal, hogy

a) a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott és legutóbb 121 389. eln. KMOF—1942. számú rendelettel[1] helyesbített 120 813. eln. KMOF—1942. sz. rendeletem betartását mindenkitől megkövetelem,

b) a jövőben minden munkásszázad felett hatáskörrel rendelkező parancsnok súlyt helyezzen arra, hogy a zsidók munkaképességét és teljesítményét emberséges bánásmóddal, a munkaképtelen és beteg zsidók felülvizsgáltatásával, illetőleg kórházba utalása útján fokozza.

1. TISZTIKAR

a) *Magatartás és öltözködés*

Egyes kivételektől eltekintve, különösen táborokban és kisebb községekben dolgozó századoknál általában pongyola.

A tisztikar pongyolasága a legénységi kereten is feltűnő nyomokat hagy.

b) *Belrend és szolgálatkezelés*

A fegyelmet a tisztikar általában megköveteli, de a belrend és a tisztaság helyreállításához kevésnek van érzéke.

Egyesek, pl. a Központi Ruhatárhoz beosztott 109./22. tábori munkásszázad parancsnoka, dicséretreméltó rendet tart.

c) *Fegyelmi fenyítőhatalom gyakorlása*

A szd. parancsnokok jogkörüket gyakran túllépik, a fenyítéseket nem helyesen alkalmazzák, meg nem engedett fenyítési módokat is használnak.

A hdt. (kerületi) pság.-ok irányító tevékenységüket a munkásalakulatoknál fokozottabban gyakorolják és amennyiben Sz. Sz. I. R. kellő mennyiségben nem szerezhető be, úgy a fegyelmi jogkört szabályozó XIII. fejezetet a fegyelmi fenyítő jogkör gyakorlásához szükséges kiméretben a területükön dolgozó és Sz. Sz. I. Résszel el nem látott munkásalakulatoknak adják ki, és annak betartását követeljék meg és ellenőrizzék.

d) *Legénységgel való bánásmód*

A tisztikar kevés kivétellel jóindulatú.

A 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendelet eddig engedélyezett kedvezményeinek lényeges kiterjesztésével módot nyújtottam a parancsnokoknak arra, hogy a munkateljesítményt megfelelő jutalmazóeszközökkel célszerűen fenntarthassák, illetőleg fokozhassák.

---

[1] Lásd e kötet 112. sz. iratát.

A helyes bánásmód tekintetében azonban éppolyan helytelen a jutalmazásra érdemeseknél az engedélyezett kedvezményeket megtagadni, mint a rendeletek megszabta kedvezménykereteket önhatalmúlag túllépni. Elvárom tehát, hogy minden parancsnok a rendelet megszabta kereten belül marad és a megadott kedvezményeket igazságosan alkalmazza.

Vannak azonban olyan tisztek is, kik a zsidókkali bánásmód végrehajtásában saját egyéni érzéseiket viszik bele, a parancsnok részéről szükséges és megkövetelhető tárgyilagossággal már nem rendelkeznek és ezért a fegyelem fenntartására, illetőleg a munkateljesítmény fokozására meg nem engedett eszközöket alkalmaznak, tehát parancsnokoknak nem alkalmasak.

Egyes ilyen tiszteket már is felváltattam és utasítom a hdt. (kerületi) pság.-okat, hogy saját hatáskörükben a hasonló gondolkodású, illetőleg magatartású tiszteket azonnal váltsák fel.

Ha egyes munkásszázad parancsnokok ellen a helytelen bánásmód miatt sok feljelentés érkezik be, úgy valószínű, hogy hatáskörüket túllépik. Az ilyen esetekben elrendelt kivizsgálásokat nem szabad egyoldalúan, csak a feljelentett parancsnok kihallgatása által kivizsgálni. Már a hdt. (kerületi) parancsnokok rendeljék el az ügyészi kivizsgálást.

Megállapítom, hogy a munkateljesítmény azoknál a munkásalosztályoknál legkisebb, ahol a bánásmód tekintetében kiadott rendeleteimet bármily irányban túllépik.

Miután azt tapasztaltam, hogy egyes parancsnokok a kiadott rendeleteket nem ismerik, vagy azokat nem helyesen alkalmazzák, és különösen a katonai és gazdászatközigazgatási téren a szükséges ismeretekkel nem rendelkeznek, a jövőben a munkásalakulatokhoz beosztásra tervbe vett tiszteket előzőleg egy rövid tanfolyamra szándékozom vezényelni. Az első ilyen tanfolyamot 1943. év elején a Kmsz. zlj.-aknál tartatom meg.

2. LEGÉNYSÉGI KERET

a) *Életkor*

A legénységi keret zöme túl idős évfolyamú és nagy részük a honvédségben még nem is teljesített szolgálatot.

Ezeket fiatalabb, a honvédségben már szolgált tisztesekkel szándékozom felváltani, éspedig elsősorban az elmaradt évfolyamúak (1901—1904.) póttartalékos kiképzésben már részesült személyeinek igénybevétele útján.

b) *Magatartás, öltözködés*

Általában pongyola és elhanyagolt.

c) *Használhatóság*

A tisztesek, a fegyelem, a belrend és a szolgálatkezelés fenntartásában a tisztikarnak általában kevés segédkezet nyújtanak. Tevékenységük főleg abban merül ki, hogy elöljáró jelenlétében kiabálnak.

A műszaki munkákhoz nem értenek, így munkavezetési tevékenységük csak általános parancsolgatásban merül ki. Sokan még a vezényszavakkal sincsenek tisztában.

A 2a. pontban igénybevenni szándékolt személyeket a munkásszázadokhoz való végleges beosztásuk előtt a kmsz. zlj.-aknál 2—3 hónapig általános katonai és műszaki kiképzésben szándékozom részesíteni.

d) *Legénységgel való bánásmód*

A legénységi vezetőkeret a kisegítő munkásokkal vagy túl elnéző, vagy kegyetlenkedésre hajlamos. Általában magatartásuk a szd. pk. és a tisztikar felfogását tükrözi vissza.[1a]

3. KISEGÍTŐ MUNKÁSOK

a) *Életkor*

Igen sok alosztályt találtam, ahol 42 évnél idősebb kisegítő munkások száma a 3888. M. 1b.—1942. számú rendeletben annak idején engedélyezett 10%-ot túllépte.

A 42 évnél idősebb kisegítő munkások elbocsátására egyébként az 5584. M. 1b.—1942. számú rendeletemben már intézkedtem. Ennek végrehajtása még több helyen nem történt meg. Intézkedések erre azonnal megteendők.

b) *Használhatóság*

Értelmességüknél és kézügyességüknél fogva a még egyébként teljesen szokatlan munkát is igen könnyen elsajátítják. A volt zsidó tiszteket, tiszthelyetteseket, mérnököket a polgári életben is vezetőként vagy előmunkásként alkalmazott egyéneket a munkavezetésnél igen jól fel lehet használni.

A munkateljesítményre különösen jó befolyással van a megfelelő és változatos élelmezés, az éjjeli nyugodt alvást biztosító megfelelő elhelyezés és a tisztálkodási lehetőség is.

c) *Egészségi állapot*

A bizottságok sok helyen találtak olyan kisegítő munkásokat, kik fogyatkozásuknál vagy testi törődöttségüknél fogva munkaképtelenek (pl. súlyos tüdő-, szív-, cukor-, vérbajosok, sérvesek, súlyos gyomorbetegeket, végtaghiányúak stb.). A legújabban behívott zsidóknak is kb. 5%-a munkaszolgálatra nem alkalmas.

[1a] A szélén a következő megjegyzés: „más nincs??!"

Az ilyen munkaképtelen egyének csak tehertételt jelentenek az alosztályra és a honvédségnek szégyenéül szolgálnak. Visszatartásuk felesleges pénzkidobás, mert munkateljesítményük jóformán a semmivel egyenlő, emellett felesleges tehertételt jelentenek a háború folytán anélkül is erősen igénybevett honvédorvosi karnak és honvéd egészségügyi intézeteknek.

Igen sok a hűléses betegség, különösen a táborokban. A hűléses betegségek súlyosbodását okozza, hogy a gyengélkedők sokszor a hideg körletekben feküsznek. Ily esetekben a helyes eljárás, hogy az egyik fűthető férőhelyet az alosztály a gyengélkedők részére tartja fenn.

Az orvosilag megállapított munkaképtelen betegeknek, illetőleg azoknak felváltására, gyorsított[2] felülvizsgálatra bocsátására és leszerelésére vonatkozólag, kik a kisegítő szolgálattal járó munkát testi gyengeségük, vagy egyéb törődöttségük miatt szemlátomást hátráltatják, külön intézkedem.

A kórházi orvosi leletnek minden esetben feltétlenül érvényt kell szerezni.[3]

4. MUNKATELJESÍTMÉNY

A legtöbb munkáltató a kisegítő munkások munkateljesítményével meg van elégedve. Különösen igen használhatók a zsidó szakmunkások.

A 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendeletem 11. pontjában előírt akkordmunkát az ugyanezen rendelet 4. pontjában elrendelt téli és nyári megkötött foglalkozási (munka) idővel összhangba kell hozni.

Az akkordmunka teljesítmény kiszabásánál általában alapul kell venni a műszaki utasítások és a polgári munkáltatók részéről megállapított követelményeket, éspedig az első 4 héten egy gyakorlatlan, 4 hét után egy gyakorlott átlagos munkás napi 7 órai munkaidőben elvégezhető munkateljesítménye alapján.

5. ELHELYEZÉS

Az egyik táborszerű elhelyezésnél a fűthető férőhelyeket csak december hó közepére készítették el. Az ilyen eljárás nem emberséges és azt mutatja, hogy a parancsnok alárendeltjeiről nem gondoskodik, s így a kellő munkateljesítményt sem tudja elérni.

---

[2] Ezt a szót aláhúzták és oldalt kérdőjelet tettek.

[3] Ezt a mondatot oldalt külön megjelölte a referens.

Az elhelyezésnek mindenkor az időjáráshoz kell igazodnia. A fegyelem fenntartása szempontjából törekedni kell arra, hogy az alosztály lehetőleg együttesen nyerjen elhelyezést.

A munkateljesítmény érdekében a zsidó munkásegységek elszállásolása tárgyában kiadott 120 680. eln. KMOF—1942. sz. rendeletem 6. pont utolsó bekezdésében foglaltakat mindenkor be kell tartani.

6. ÉLELMEZÉS

Ismételten rámutatok arra, hogy a változatos és tápláló étkezés a munkateljesítmény fokozásának egyik igen fontos tényezője.

7. RUHÁZAT

Egyes munkásszázadoknál a kisegítő munkások egy része téli ruházattal nem rendelkezett. Ezeknek a parancsnokok adjanak módot, hogy téli ruházati cikkeiket a látogatók útján, illetőleg rövid szabadság keretében beszerezhessék.

Mindazon szegénysorsú kisegítő munkások téli ruházattal való ellátására, kik ilyennel odahaza sem rendelkeznek és beszerzésükre anyagilag sem képesek, s e tényről szegénységi bizonyitványt tudnak felmutatni, külön intézkedem.

Ugyancsak külön intézkedem a kisegítő munkásoknak a téli időjárás tartamára 2 takaróval[4] való ellátására is.

8. FELES LÉTSZÁMÚ ORVOSOK ÉS MÉRNÖKÖK BEOSZTÁSA

Egyes munkásszázadoknál még mindig több orvost és mérnököt találtam beosztva.

Ezeknek más helyre való beosztására külön intézkedem.

9. ISTENTISZTELETEK TARTÁSA

a) *Keresztényeknél*

Még mindig előfordul, hogy egyes parancsnokok a kikeresztelkedett kisegítő munkásokat az Istentiszteletek látogatásáról visszatartják.

Ilyen eset a jövőben többé ne forduljon elő.

---

[4] A „2 takaróval" szavak aláhúzva és a szélén kérdőjel látható.

b) *Izraeliták*

A jövőben minden zsidó munkásszd.-hoz rabbi végzettséggel rendelkező kisegítő munkást fogok beosztani, kik az izraelita vallású kisegítő munkások részére az elhelyezési körletekben rendes szolgálatuk ellátása mellett Istentiszteletet fognak tartani.[5]

10. Jelen rendeletemmel a hdt. (kerület) parancsnokságok a területükön dolgozó összes kmsz. zlj.-akat, tábori-, honi-, és klgs. mu. szd.-okat, valamint mindazon szerveiket is lássák el, kiknek a felsorolt munkás egységekhez ellenőrzés, kiképzés, alkalmazás, felállítás stb. terén közük van.

A rendeletet a 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendeletem mellett kell őrizni, az a munkásegység parancsnokságának átadásánál átadás-átvétel tárgyát képezze.

A még felállításra nem került zsidó munkásegységeknél e rendeletemet az előmunkálatoknál őrzött 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendelet mellé kell helyezni.

11. *Kapják:* a 120 813. eln. KMOF—1942. számú rendelet elosztója szerint.

vitéz Nagy vezérezredes s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1942. évi december hó 19-én.
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1942—6024.

Az iratot 1942. december 29-én iktatták a Vkf. eln. 1. Vkf. osztályán és tudomásulvétel után irattárba helyezték.

116.

1942 december 29

Malasits Géza országgyűlési képviselőnek a honvédelmi miniszterhez intézett beadványa, melyben panaszt emel a győri Frigyes-laktanyában elhelyezett munkaszolgálatosok súlyos bántalmazása miatt

Nagyméltóságú *Másolat*

vitéz nagybaczoni Nagy Vilmos
tábornok, m. kir. honvédelmi miniszter úrnak,

Budapest

---

[5] A szélén kérdőjel látható, valamint a következő megjegyzés: „Hol van minden aloszt.-nál táb. pap?”

Nagyméltóságú Uram!

Már a karácsonyi ünnepek előtt jöttek hozzám választókerületembe asszonyok, akik elpanaszolták, hogy munkaszolgálatos férjeiket, akik a győri Frigyes-laktanyában elhelyezett munkaszolgálatos században szolgálnak, nap nap után súlyosan bántalmazzák. Azóta a panaszok még szaporodtak, utána járván a dolognak megállapítottam, hogy a panaszosok igazat mondanak, a győri Frigyes-laktanyában elhelyezett egyik munkaszolgálatos században szolgáló zsidókat, főleg az intellektuelleket, orvosokat, ügyvédeket valóban ütik-verik, különösen az egyik őrvezető — köznyelven Gefreiter — gyakorolja testi erejét a keze alatt szolgáló ügyvédeken és orvosokon. Minthogy ez a bánásmód sem nem egyezik a honvédség szolgálati szabályzatával, még kevésbé Nagyméltóságod többször tett azon kijelentésével, hogy a honvédségnél mindenkivel szigorúan, de emberségesen bánnak, kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék a fent vázolt állapotok megszüntetése iránt intézkedni.

Még meg kívánom jegyezni, hogy ezek a szerencsétlen munkaszolgálatosok annyira meg vannak félemlítve, hogy még hozzátartozóiknak sem mernek panaszkodni, csak a testükön volt látható a verés nyoma és csak hosszas faggatás után merték elmondani, hogy őket rendszeresen ütik-verik, farbarúgják és egyéb módon bántalmazzák.

Nagyméltóságod szíves intézkedését kérem és vagyok

teljes tisztelettel
Malasits Géza s. k.
országgyűl. képviselő

Budapest, 1942. december hó 29-én.

P. H.

Gépelt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 13.—1943—13—3486.

Az elnöki osztály az ügyiratot eredetileg a székesfehérvári II. honvéd hadtestparancsnokság ügyészének akarta »„Kbp”-szerinti eljárás és eredmény jelentése céljából« átadni, de végül is úgy határozott, hogy az ügyet a miniszteri irodának küldi meg — a munkaszolgálatosok ellenőrzésével megbízott Rőder Jenő őrnagyhoz való továbbítás céljából. A további intézkedésekre vonatkozó iratanyagot nem találtunk.

117.

1942 december 30

a) A 61. honvéd bevonulási központ felterjesztésében felvilágosítást kér a Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályától származásigazolásoknál felmerült vitás kérdésekben

M. kir. 61. honvéd bevonulási központ.

(Szécsény)

60. szám. Kt. ig. 1942.

Származásigazolásnál felmerült kételyek.

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM (ELNÖKI OSZT.)

Szécsény, 1942. évi december hó 30-án. *Budapest*

A m. kir. Honvédelmi Minisztérium f. évi szeptember hó 3-án kelt 47 530. eln. számú rendeletének 16. pontjára:

1. Mi a követendő eljárás a következő származási eset elbírálásánál: egy tart. szakaszvezető — aki a világháborút és nemzeti hadsereget végigszolgálta — felszólíttatott igazolásra. Csak saját szül. anyakönyvi kivonatát tudta megszerezni. Eszerint ismeretlen apától, zsidó anyától házasságon kívül született. Többi felmenője mind ismeretlen. Árvaházban, majd nevelőszülőknél gyermekkorától református hitben nevelkedett. Nevelőszüleinek nevét használta, amit iskolai bizonyítványi és a ref. lelkész igazolása is tanúsít.

Amidőn a nemzeti hadseregben szolgált s igazolnia kellett magát, akkor tudta meg igazi származását s erre hivatalosan is kikeresztelkedett 1921-ben. Felesége tiszta keresztény. Nevezett 16 év óta leventeoktató.

Miután csak egyetlen felmenője (anyja) ismeretes, tisztelettel kérdem: hogyan, mely pontok alapján bírálandó és minősítendő?

2. A 47 988. eln. A—1931. sz. rendelettel kiadott „Utasítás”-sal, valamint a 12 200. eln. oszt.—1940. számú rendelettel parancsnokságom nem rendelkezik. Honnan, miképpen szerezhetem be?

Balogh fhdgy.
bev. közp. pk.

Gépelt tisztázat, Balogh főhadnagy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1943—I—2045.

Az iratot 1943. január 7-én iktatták a HM. elnöki osztályán.

(117)

1943 január 15

b) Az elnöki osztálynak az a) alatt közölt tárgyban a 61. honvéd bevonulási központhoz intézett rendelete

M. kir. 61. honvéd bevonulási központ *Szécsény*

Az 1942. évi december hó 30-án kelt 60. kt. ig. 1942. számú felterjesztésére:

A kérdezett szakaszvezető származása mindaddig, amíg anyjáról és anyai nagyszüleiről a születési anyakönyvi kivonatokat beszerezni és bemutatni nem tudja, nem bírálható el. Miután azonban valószínű, hogy az izr. hitfelekezet tagjaként született anya szülői is izr. hitfelekezet tagjaiként születtek, a szakaszvezető elbírálására az 1942. XI. 10-én kelt 68 166. Elnöki oszt. 1942. sz. HM. rendelettel kiadott összeállítás II. Rész 3. folyószáma alatt mondottak mérvadók.

Fentiek alapján a kérdéses szakaszvezető származási táblázatára a következő záradékot vezesse: „Alulírott igazoló bizottság megállapítja, hogy X. Y. tart. szakaszvezető apai felmenői ismeretlenek; anyja — az igazolandó születési anyakönyvi kivonatából kivehetőleg — az izr. hitfelekezet tagjaként született: anyjáról és anyai felmenőiről sem előírt, sem valószínűsítő okmányokat bemutatni nem tudott. Ezért származása nagyszülőkig bezárólag elbírálható nem volt. Vele szemben mindaddig, amig származását igazolni nem tudja, a zsidónak minősülő egyénekhez hasonlóan kell eljárni."

A származási igazolvány szövege azonos legyen.

Felhívom a figyelmet az 1942. évi 58. sz. H. K.-ban kihirdetett 55 000. elnöki oszt.—1942. számú HM. rendelet 8., 9. és 10. §-ban foglaltakra azzal, hogy ezekről a szóban forgó tart. szakaszvezetőt oktassa ki.

A kért rendeleteket az alábbiak szerint kiadom:

47 988. Elns. A. 1939. sz. Utasítás,
12 220. Elnöki oszt. 1940. sz. HM. rend. + 1 mell.
25 963. Elnöki oszt. 1940. sz. HM. rend.
32 055. Elnöki oszt. 1940. sz. HM. rend. és
68 166. Elnöki oszt. 1940. sz. HM. rend. + 2 melléklet csatolva.

1943. I. 12. *Jordán* alez.
I. 15. *Kőszeghy* ezds.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—I—2045.

118.

1942—1943 december

(1946 október 1)

A Budapesti Népbíróság ítélete Borbás István munkaszolgálatos századparancsnok ügyében

NB. XV. 1932/1946/7. szám.

A Magyar Köztársaság nevében!

A Bpesti Népbíróság az 1946. évi május hó 10. napjától előzetes letartóztatásban levő háborús bűntettel vádolt Borbás István vádlott elleni bűnügyben az alul kitett napon megtartott nyilvános tárgyaláson a vád és védelem meghallgatása után meghozta a következő

ítéletet

A Népbíróság a bpesti születésű, illetőségű és (VIII., József körút 18. sz.) lakos, magyar állampolgár, katonai szolgálatot teljesített, mint tartalékos hadnagy, kereskedelmi érettségit tett, vagyontalan Borbás István, nős, Somfalvi Annával, OTI tisztviselő vádlottat bűnösnek mondja ki a Nbr. 11. § 5. pontjába ütköző háborús bűntettben, és ezért őt életfogytiglani fegyházra, politikai jogai gyakorlásának 10 (tíz) évre felfüggesztésére és vagyonelkobzásra ítéli. A szabadságvesztés büntetés annak megkezdésétől, a politikai jog gyakorlatának felfüggesztése pedig a szabadságvesztés büntetés esetleges lecsökkenése esetén annak kitöltésétől veszi kezdetét.

A Népbíróság kötelezi vádlottat, hogy az államkincstárnak fizesse meg a már felmerült 15 (tizenöt) forint, valamint a még felmerülendő bűnügyi költségeket. Ezeket azonban egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

A Népbíróság elrendeli az ítélet rendelkező részének jogerőre emelkedése utáni közlését a Bpesti Népügyészséggel, az Orsz. Bűnügyi Nyilvántartó Hivatallal, a bpesti Központi Választmánnyal, a Bpest Székesfőváros VIII., Ker. Elöljáróságával és Lakáshivatalával, a M. Államrendőrség Bpesti Politikai Osztályának Rendészeti Nyilvántartó Hivatalával és a Bpesti Pénzügyigazgatósággal.

Indokolás

A Népbíróság az eljárás összes adatai, különösen vádlottnak a nyilvános tárgyaláson tett részbeni beismerése, továbbá Kalla Vilmos, Hadl Tivadar, Kellner Gyula, Kaufmann Géza, Grossz Imre és Frankfurter Imre tanúknak egymást kiegészítő és lényegében egybevágó vallomásai alapján a következő tényállást állapítja meg:

Vádlott 1942-ben a 101/38. zsidó munkásszázad parancsnok helyettese, majd századparancsnok lett. Mint századparancsnok a munkaszolgálatosokkal kegyetlenül bánt. Az élelmet is elvonta tőlük, kijelentette, hogy ő zsidóknak nem vételez. Tisztálkodásra nem adott alkalmat nekik, úgyhogy a munkaszolgálatosok nagy része megtetvesedett. Többen fleck-tífuszba estek, amely betegségben többen elpusztultak. Mikor a munkaszolgálatosok a nagy melegben vizet kértek, vádlott felrúgta a vizes vödröt és kijelentette, hogy disznó zsidó banda részére víz nincs. Róth Béla munkaszolgálatosra, aki a lábát törte el, mert egy autó elütötte, azt mondta, hogy: „üljön egy sarokba és nyalja a sebét mint egy kutya”. Irodája ajtaján oly feliratú tábla volt kitéve, hogy kutyáknak és zsidóknak tilos a belépés. A Kijev környéki visszavonulás alkalmával vádlott a munkásszázadot a kihirdetett időnél jóval hamarább indította el, túlgyors menetelésre ösztönözte, úgy hogy sokan lemaradtak, holott köztudomású volt, hogy akik nincsenek zárt kötelékekben, azokat a kijevi hídnál a tábori csendőrök agyonlövik. Nagyon sokan lemaradtak, később vádlott Zugó törzsőrmestert és Dajka szakaszvezetőt visszaküldte ugyan, hogy várják meg a lemaradókat, de mintegy húsz ember sohasem tért vissza. Ezeket a tábori csendőrök valószínűleg agyonlőtték. Korosztyenban Klagendorf munkaszolgálatos meghalt, ezt vádlott azzal tétette kocsira, hogy megírja *Gyula bácsi*nak, hogy meghalt egy zsidója, bár ez lenne az utolsó zsidó. Híre járt annak, hogy vádlottnak a kijevi visszavonuláskor tanúsított viselkedése következtében Róth Tibor munkaszolgálatost az egyik állomás épületében a tábori csendőrök agyonlőtték. A megállapított tényállásból következik, hogy vádlottat a rendelkező rész értelmében bűnösnek kellett kimondani és őt megfelelő büntetéssel kellett sújtani.

A cselekmény tárgyi súlyát igen nagynak tekintette a Népbíróság, mert vádlott sorozatosan követett el olyan cselekedeteket, amelyek nemcsak megkínozták az embereket, hanem számosoknak okozhatták a halálát, sőt bizonyára okozták is. A Népbíróság csupán azért nem szabta ki a legsúlyosabb, a halál büntetést, mert bár az eljárás adatai arra mutatnak, hogy a vissza nem tért emberek nagy része vádlott ténykedései következtében halálát lelte, mégis százszázalék bizonyossággal egyik eltűntnek a halála sem lett beigazolva. Kényszermunka helyett fegyházat, vádlott testi alkalmatlansága folytán szabott ki a Népbíróság.

További bizonyításra nem volt szükség, mert a Népbíróság megítélése szerint az ügydöntő körülmények tekintetében a tényállás fel volt derítve.

Az ítélet egyéb rendelkezései a vonatkozó törvényhelyeken alapulnak.

Budapest, 1946. évi október hó 1. napján.

Dr. Kiss Endre s. k.
ítélőtáblai bíró
tanácsvezető

Bujtás János s. k.
népbíró

Zitter Jenő s. k.
népbíró

László Lajosné s. k.
népbíró

Őszi Iván s. k.
népbíró

Gaál Ferenc s. k.
népbíró

Némethi Ferenc s. k.
népbíró

Az ítéletet írásba foglaltam, 1946. évi október hó 7. napján.

Dr. Kiss Endre s. k.
ítélőtáblai bíró
tanácsvezető

Kiadmány hiteléül:
Mayerné
sht.

Géppel írt, hiteles másolat. — OL Npfü. 1946—8703.

A NOT 1947. február 26-án a vádlott büntetését 12 évre szállította le.

119.

1942—1943

(1945 november 14)

A Budapesti Népbíróság ítélete Kapuszta János keretlegény ügyében

NB. VI. 1078/1945/8.

A Magyar Nép nevében!

A Budapesti Népbíróság Kapuszta János ellen háborús bűntett miatt indított bűnügyben a mai napon megtartott tárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet

A Népbíróság az 1945. évi május 17. napjától előzetes letartóztatásban levő Kapuszta János, 37 éves, péceli születésű, erdővárosi lakos, atyja Kapuszta Pál, anyja Kamhalt Etel, büntetlen, vagyontalan, gyári munkás, vádlott bűnös az Nbr. 11. § 5. pontjába ütköző háborús bűntettben, ezért

az Nbr. 12. § *c)* pontja alapján kényszermunkára ítéli, melynek legrövidebb időtartamát 15 (tizenöt) évben állapítja meg. Azonfelül az Nbr. 3. § 8. pontja alapján 10 (tíz) évi politikai jogvesztésre, mint mellékbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztést megkezdése napjától, a politikai jog gyakorlatának felfüggesztését a szabadságvesztés büntetés kitöltésétől kell számítani.

A vádlott köteles az eddig felmerült 3000 pengő, valamint az ezután felmerülendő bűnügyi költséget az államkincstárnak megtéríteni.

A Népbíróság az ítélet kiadmányát az ítélet jogerőre emelkedése után, a Budapesti Népügyészségnek, az Országos Bűnügyi Nyilvántartóhivatalnak, Erdőváros község elöljáróságának, Budapest Székesfőváros polgármesterének, és a Budapesti Lakáshivatalnak megküldeni rendeli.

Indokolás

A Népbíróság a vádlottnak a főtárgyaláson tett részbeni beismerő vallomása, továbbá Reich Ferenc, Gerő János, Grünbaum Nándor, Gulyás István tanúk vallomása alapján tényként állapítja meg, hogy Kapuszta János vádlott Oroszországban Kijev környékén 1942—43 évek folyamán, mint a 9/7 és 109/26 munkásszázad keretlegénységének egyik altisztje Reich László nevű munkaszolgálatost, aki szívbajban szenvedett, annyira megrugdosta, hogy az nemsokára belehalt a sérülésekbe. Lichtenstein nevű munkaszolgálatost, aki betegsége miatt a századdal haladni nem tudott és lemaradt, összevissza verte, ugyancsak összeverte Forgács nevű munkaszolgálatost is.

A terheltnek ez a cselekménye kimeríti a rendelkező részben írt bűntett tényálladéki elemeit, beszámítást kizáró, büntethetőséget megszüntető ok hiányában őt bűnösnek kellett kimondani.

A büntetés kiszabásánál enyhítő körülményként vette a bíróság a vádlott rendkívül alacsony műveltségét, és hogy a kormányzatnak abban az időben az volt a parancsa, hogy a munkaszolgálatosokkal a legszigorúbban kell bánni, az alacsony műveltségű vádlott csak kiszolgálója volt a rendszernek. Súlyos bító körülmény, hogy több emberen követett el megkínzásokat. Mindezekre figyelemmel szabta ki a bíróság a rendelkező részben írt büntetést, mert a vádlott testileg is alkalmas a kényszermunka végzésére, a bűncselekmény súlyával és az alanyi bűnössége fokával is ez a büntetés áll arányban.

A Népbíróság a védő által kért további bizonyítást azért mellőzte, mert az ügyet érdemben elbírálhatónak találta.

Budapest, 1945. évi november hó 14. napján.

Bolgár Menyhért s. k.,
Patyán György s. k.,
Szlavek Károly s. k.,
Szikszay Olivér s. k.,
Kameniczky Miklós s. k.,
Lebovits Miklós s. k.
népbírák

Dr. Rigó Ernő s. k.
tanácsvezető bíró
A kiadmány hiteléül:
Mayerné
shvt.

Géppel írt, hiteles másolat. — OL Npfü. 1946—446.

120.

1942—1943

(1945 december 8)

A Népbírósági Közlöny cikke a keleti hadszíntéren a munkaszolgálatosokkal szemben elkövetett kegyetlenkedésekről

Mostanában derült fény arra, hogy az egyik munkásszázadnál, amely 1942. és 1943. években Oroszországban teljesített szolgálatot, milyen fantasztikus kínzások és kegyetlenkedések mentek végbe. E munkásszázad parancsnoksága találta ki a munkaszolgálatosok részére az úgynevezett „ötórai teá"-kat. Ez abból állott, hogy *a munkából hazatérő munkaszolgálatosokat behívták a keret szobájába és ott agyba-főbe verték őket.*

A másik kínzási mód az ún. „tóparti látomás" volt. A tábor közelében mocsár terült el és *munkaszolgálatosokat beúsztattak a mocsárba, majd abban bukfenceket kellett vetniök.* Amikor az úsztatás után a sártól elnehezült munkaszolgálatosok kijöttek a mocsárból, akkor a végkimerülésig futtatták és közben *korbáccsal és bottal ütlegelték őket.* Ha az előírt munkateljesítményt nem érték el, nyomban kihallgatásra rendelték őket. A kihallgatás gúzsbakötéssel vagy kikötéssel végződött.

Mindezekben főszerepet játszott *Másica* József honvédszakaszvezető, aki a kikötéseket gyakran sajátkezűleg hajtotta végre és más munkaszolgálatos alakulatok katonáit is arra biztatta, hogy csak üssék-verjék a munkaszolgálatosokat. Nem lenne teljes Másica portréja, ha elhallgatnók, híres beosztását nem használta volna fel arra (sic), hogy ellopja a munkaszolgálatosok holmiját és eltulajdonítsa a számukra érkező csomagokat. A honvédszakaszvezető bűneiért a közeljövőben a népbíróság előtt fog felelni.

Népbírósági Közlöny. — I. évf. 1945. december 8. — „Ötórai tea" és „tóparti látomás" muszosok részére.

121.

1943 eleje

(1946 február 9)

A Népbírósági Közlöny cikkében ismerteti egy munkaszolgálatosokkal kegyetlenkedő szakaszvezető népbírósági tárgyalását

Jégfürdőztette a munkaszolgálatosokat

A népbíróság előtt háborús bűntettel vádolva állt *Zsoldos* György szűcsmester, a 101/35. munkaszolgálatos század keretéhez beosztott szakaszvezető. 1943 elején a század hadműveleti területen, az ukrajnai Horcsikban berendezett táborban állomásozott. Ebben a gyűjtőtáborban más századok is voltak elhelyezve és Zsoldosnak valamennyi munkaszolgálatos fölött rendelkezési joga volt. A horcsiki tábor munkaszolgálatosainak

legnagyobb része tífuszos vagy tífuszból lábadozó beteg volt.

Zsoldos szakaszvezető állandóan kegyetlenül bánt velük, *bottal, bikacsökkel, szíjjal ütlegelte* és *rugdosta* őket. Kegyetlenkedését betetőzte egy tavaszi napon, amikor tisztálkodási fürdést rendelt el. A fürdetés lényege az volt, hogy *tízfokos hidegben, dermesztő szélben* nemcsak az egészségeseket vezényelte ki fürödni, hanem az összes olyan beteget, aki lábra tudott állni. Ötszáz, nagyrészt legyengült beteg, tífuszos embert a tábortól fél kilométerre levő patakhoz vezényelt. Itt parancsra le kellett vetkőzniök, utána negyedórás futás következett, majd

a kiizzadt embereket a jéghideg patakba hajtotta.

Mosdás után egyenként megvizsgálta őket, csak azután törülközhettek meg és öltözhettek fel. A jeges fürdő után sok betegnek az állapota nagymértékben rosszabbodott,

sokan meg is haltak.

A népbíróság 15 évi kényszermunkára ítélte *Zsoldos* Györgyöt.

Népbírósági Közlöny. — II. évf. 1946. február 9. — „A horcsiki halálfürdő. Negyedórás futtatás után jegesvízbe kergették a tífuszos betegeket."

122.

1942—1943

(1943)

A Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságának jelentése beszámol a munkaszolgálatosok érdekében 1942-ben végzett tevékenységéről.

(Részletek)

... A közjogi kérdéseken túl, az elmúlt esztendőben a magyar zsidóságnak és a pesti hitközségnek egyik legnagyobb és legfontosabb ügyévé a munkaszolgálatosok ügye emelkedett.

Negyedik éve újult fel már hitfeleink behívása a munkatáborokba és az elmúlt esztendőben hangzott el az a kormánynyilatkozat, amely szerint a magyar zsidóság harminc évjárata, 18 éves kortól *48 éves korig* van munkaszolgálatra kiszemelve. Ez idő szerint — 1943 szeptemberében — a régebbi behívásokon és a rendes hadkötelezett korosztályokon túl 42 éves korig vannak a korosztályok munkaszolgálatra behíva: a legutolsó korosztályok behívása azonban csak három hónapra szól.

A törvény értelmében a munkaszolgálatosok maguk kötelesek magukat felszereléssel ellátni és természetesen a felekezetre hárult a nagy kötelesség, hogy ellássa ruhával, cipővel, takaróval azokat, akik erre maguk képtelenek voltak. Különösen kötelességünk volt ez azokkal a szegénysorsú munkaszolgálatosokkal szemben, akik az *ország határain túl* teljesítve szolgálatukat, fegyver nélkül és kellő felszerelés nélkül voltak kitéve a háborús veszedelmeknek éppúgy, mint a zord idő viszontagságainak. Ehhez képest a tél kemény fagya is sűrűn szedte áldozatait soraikban és sokan vannak, akik életüket vesztették kötelességteljesítésük munkaterein ...

Országos ruha- és pénzgyűjtés

A m. kir. Honvédelmi Minisztérium a m. kir. Belügyminisztériummal karöltve már 1942. őszén lehetővé tette, hogy *nagy társadalmi gyűjtéssel* gondoskodhassunk munkaszolgálatos testvéreink ruhaellátásáról és lehetővé vált az is, hogy egyesek számára családjaik *külön csomagokat* küldhessenek. *Hitközségünk maga is — amennyire csak a nagy áruhiány erre módot adott — nagymennyiségű holmit vásárolt össze* és felsőbb intézkedésre *a mi hitközségünk volt az a központ,* ahová az ország minden részéből a munkaszolgálatosoknak szánt minden adomány és minden küldemény egybefolyt. Tulajdonképpen országos irodáink kapták a gyűjtési engedélyt, de a munka oroszlánrésze itt a pesti hitközségben bonyolódott le. És mint a hitközségnek illetékes szerve, a *Hadviseltek Bizottsága* volt az, amely ezt a páratlan arányú akciónkat minden elismerésre méltóan intézte.

Már az első gyűjtés eredményeként *huszonhárom vagon téli ruhanemű* ment ki *1942 októberében és novemberében* az ország határain túl szolgálatot teljesítő munkatáborokba, ezenfelül ezrével láttuk el *a honi munkatáborokban* szolgáló szegénysorsú hittestvéreinket.

Az országos ruhagyűjtési engedélyt a munkaszolgálatosok részére azóta *két ízben is megújította* a m. kir. Honvédelmi és Belügyminisztérium, hiszen *1942.* végén *tíz évfolyam* behívására került sor, *24 éves kortól 34 éves korig,* majd *1943 tavaszán újabb három évfolyam* behívására, *34 évtől 37 éves korig* és *legújabban pedig 1943 nyarán* a behívásokat kiterjesztették a *42 éves korig.* Ezeknek ruhaellátása is, mint hitközségünk illetékes szervére, a Hadviseltek Bizottságára hárult, amely ezt a feladatot immár az egész országra kihatóan intézte és végezte az Országos Irodák megbízásából.

A ruhaellátás érdekében *pénzgyüjtésre* is engedélyt kaptak az Országos Irodáink, az engedély egy hónapra szólt és ezt a pénzgyűjtést is a Hadviseltek Bizottsága szervezte meg. Az egy hónapos gyűjtés *eredménye 800 000 pengő volt.* A gyűjtés jelentékeny része a mi hitközségünk tagjai köréből folyt be, de a pesti izr. hitközség hivatalosan is meghozta méltó áldozatát a munkaszolgálatosok ellátása érdekében, amikor 1943 februári közgyűlésén az eddigi 100—200%-os pótadókon kívül, amely rendkívüli szükségleteink, s ezek sorában Pártfogó Irodánk ellátására szól, *külön 50%-os pótadót vetett ki,* a munkaszolgálatosok ellátására.

Óriási a munka, amelyet mind ez akciók lebonyolítása hitközségünkre, s elsősorban a Hadviseltek Bizottságára nézve jelent, s *egész adminisztrációnk odaadó buzgalommal támogatja a Hadviseltek Bizottságának eredményes munkáját. Méltán illeti meg a köszönet e helyütt is a Hadviseltek Bizottságának vezetőségét,* mely immár negyedik éve szenteli odaadó munkásságát ennek a nagy, ennek a szent ügynek . . .

Megható volt a zsidó társadalom megmozdulása. Az oly régen és annyi szenvedésen átvergődött hittestvéreink ruhaellátása érdekében *propaganda felhívásokat* bocsátottunk ki tízezer számra, *sok ezer* táviratot küldtünk szét tehetősebb hittestvéreinkhez és *templomainkban* hívtuk fel híveinket az adakozásra.

Megrendítő és megrázó volt az a könyörgő istentisztelet, melyet munkaszolgálatosainkért 1943. január 6-án *Dohány-utcai templomunkban* tartottunk. Híveink tízezernyi tömegei lepték el a templom hajóit, valamint összes karzatait és *zokogás rázta meg egy emberként ezt a hatalmas tömeget, amikor a templom szószékének magasáról könyörgő fohászba fogott az immár Istenben megboldogult Hevesi Simon vezető főrabbi,* akinek ez volt egyik legutolsó papi funkciója.

Az egyiptomi királylány példáját idézte a főpap, az egyiptomi királylányét, aki rátalálva Mózes sásbölcsőjére a Nílus hullámaiban, az odasiető Mirjamnak, aki a gyermek édesanyja volt, adta át a csecsemőt ezekkel a szavakkal: — „Íme, vedd, a tied!”

— Az Agáda tanításához hozzáfűzöm az én szavaimat és azt mondom nektek: — mondotta *Hevesi* Simon, — a tied minden egyes munkaszolgálatos, a te fiad, a te gyermeked, a te testvéred, ne feledkezz meg róla. *Áldozz érte,* hogy azok a veszedelmek, amelyek elkerülhetők, ne pusztítsák életét, hogy annál jobban tudja teljesíteni hazafiúi kötelességét: *visszatérhessen hozzátok, övéihez* és élvezhesse egy elkövetkezendő jobb kor örömét és áldását. *Imádkozzunk azokért,* akiknek szent emlékét kegyelettel áldjuk és kérjük Istent, hogy az élők munkájából és a megdicsőültek emlékéből áldás fakadjon e hazára és *áldás sarjadjon minden nemes cselekedetből, amit érette teszünk . . .*

A Pesti Izr. Hitközség elöljáróságának jelentése az 1942. évben kifejtett működéséről. Budapest, 1943. A Budapesti Izr. Hitközség Irattára.

123.

1942—1943

(1943)

A Pesti Izr. Hitközség elöljáróságának évi jelentése a munkaszolgálatosok hozzátartozóinak segélyezéséről

A munkaszolgálatosok hozzátartozóinak segélyezése és családvédelme[1]

Hitközségünk *új feladatkört* vállalt újabban magára az ún. *családvédelem* ellátásával.

Hitközségünk és felekezetünk vezetősége eredményesen járt el illetékes helyen abban az irányban, hogy *a hadbavonultak hozzátartozóit megillető állami segélyek a munkaszolgálatosok hozzátartozóira* is kiterjesztessenek és megfelelő állami segélyezésben részesüljenek a munkaszolgálat közben *elhaltak özvegyei és árvái.* Külön kormányrendelet intézkedett ebben az irányban és családvédelmi intézményünk vállalta, hogy ott, ahol szükséges *e segélyek kieszközlése érdekében külön is eljárjon,* de egyúttal a *megfelelő családvédelem megszervezése keretében, társadalmi úton is gondoskodjék a munkaszolgálatosok családjainak gondozásáról.* Három hónapi működése alatt több mint kétezer esetben járt el a családvédelmi intézmény, és az új intézmény eddigi működése alapján méltán lehet bizalommal tekinteni ennek a munkának eredményessége elé is.

Kegyelet

Végül itt számolunk be arról az *ünnepélyes határozatról,* melyet elöljáróságunk hozott és mely határozatunkat Országos Irodáink megküldték az ország összes hitközségeinek is. Ez ünnepélyes határozatunkban kimondottuk, hogy a *munkaszolgálat tel-*

---

[1] A munkaszolgálatosokkal foglalkozó fejezet első része ismerteti Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszternek az 1943. évi költségvetési vitában a munkaszolgálattal kapcsolatosan elhangzott felszólalását. (Lásd e kötet 111. sz. iratát.)

jesítése közben elhalt hittestvéreink emlékét a hősi halottakat megillető kegyelettel fogadjuk gondunkba, nevüket nyilvántartásba vesszük és emlékük kegyeletteljes ápolásáról templomainkban gondoskodunk.

A Pesti Izr. Hitközség e határozata az ország *összes hitközségénél* mélységes visszhangot keltett, és a pesti hitközségnél már is jelentékeny számban jelentették be azok neveit, akik a munkaszolgálat hazafias kötelességteljesítésének terén életüket áldozták.

A Pesti Izr. Hitközség elöljáróságának jelentése az 1942. évben kifejtett működéséről. Budapest, 1943. „A munkaszolgálatosokért." A Budapesti Izr. Hitközség Irattára.

124.

1942—1943

(1943)

A Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságának jelentése a Hadviseltek Bizottságának működéséről

A Hadviseltek Bizottságának munkaköre az elmúlt esztendőben igen lényegesen megnövekedett. Fiatal hittestvéreinket korosztályonként hívták be munkaszolgálat teljesítésére. A bevonulási rendelet értelmében a munkaszolgálatosoknak saját ruhájukban és felszerelésükben kell kisegítő katonai szolgálatukat teljesíteniök. Minthogy a bevonulók nagy száma nem rendelkezett megfelelő felszereléssel, a Hadviseltek Bizottságára hárult a feladat, hogy őket felszereléssel ellássa.

Gyűjtések és a segítés munkája

Hitközségünk minden rendelkezésre álló eszközzel elősegítette a Hadviseltek Bizottságának ezt a munkáját, a szükséges anyagi eszközöket pótadó kivetésével biztosította. Emellett azonban megfelelő gyűjtési akciók szervezésével is gondoskodnunk kellett arról, hogy a szükséges ruházati és felszerelési cikkek hiánytalanul rendelkezésre álljanak. A Magyarországi

Izraeliták Országos Irodája és az Aut. Orth. Izraeliták Országos Központi Irodája együttesen ismételten gyűjtési engedélyt kapott egyrészt ruhagyűjtésre, másrészt pénzgyűjtésre.

A gyűjtések adminisztrációját és propagandáját országszerte az országos irodák megbízása alapján a Hadviseltek Bizottsága látta el. Pénzgyűjtésre csak igen rövid idő állott rendelkezésre, mégis szép eredménnyel végződött a gyűjtés. A ruhagyűjtő akció munkáját különösen fokoznunk kellett, mert a m. kir. Honvédelmi Miniszter úr 1943 június elején a Hadviseltek Bizottságának tudomására hozta, hogy a határon túl szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok felruházására 5000 rend öltöny, 5000 pár bakancs, 10 000 ing, 10 000 alsóruha és 10 000 pár harisnya összegyűjtését kívánja.

Ruhagyűjtés

A ruházati cikkek összegyűjtésével sietnünk kellett, hogy a közeledő tél beköszöntése előtt gondoskodhassunk arról, hogy a munkaszolgálatosokat meleg ruhával felszerelhessük, s főleg a határon túl szolgálatot teljesítőket idejében elláthassuk meleg holmival. Ezt a munkát Popper Lajos körzeti elnök vezette. Természetszerűleg ezzel párhuzamosan gondoskodtunk arról is, hogy az ország határain belül kötelességüket teljesítő munkaszolgálatosaink a szükséges meleg ruházatot megkaphassák.

1942 őszén 28 vagon téli ruházati cikket küldtünk a határon túlra.

1942. november 17-től 1943. február 3-ig összesen a következő ruházati cikkeket küldtük ki a határon túlra: 8174 takarót, 10 930 télikabátot, 906 szőrmét, 7238 kiskabátot, 3354 szőrmemellényt, 5334 mellényt, 16 306 nadrágot, 26 944 meleg sapkát, 27 970 meleg kesztyűt, 22 141 meleg ujjast, 15 435 alsónadrágot, 40 381 inget, 25 096 téli alsónadrágot, 70 224 harisnyát, zoknit, 34 022 kapcát, 25 338 sálat, 7766 térdmelegítőt, 18 742 érmelegítőt, 15 768 fülvédőt, 42 958 zsebkendőt, 23 362 szappant, 1790 pár cipőt és 15 824 különféle holmit. Az egyéni csomagok száma ez idő alatt 21 274 volt.

1943. május 23-tól július 7-ig a következő felszerelési cikkeket küldtük ki: 2000 kiskabátot, 3150 nadrágot, 5956 inget, 5860 alsónadrágot, 1450 meleg ujjast, 2500 pár bakancsot, 7550 pár harisnyát és 1 láda gyógyszert.

1942. április 1-től 1943. június 30-ig a honi századok részére a következő ruhaneműeket adtuk ki: 4621 takarót, 2481 kiskabátot, 98 öltönyt, 8799 inget, 9014 alsónadrágot, 4169 meleg ujjast, 9338 pár harisnyát, 186 zoknit, 2120 felsőkabátot, 2033 pár bakancsot, 1756 pár cipőt, 1225 pár kesztyűt, 1265 sálat, 101 meleg alsónadrágot, 44 overallt, 192 kapcát, 515 érmelegítőt, 6821 nadrágot, 317 fülvédőt, 421 sapkát, 10 térdmelegítőt, 51 szőrmellényt, 258 tollmellényt, 51 zsebkendőt.

Pénzgyűjtés

Eredményes volt az elmúlt évi pénzgyűjtő akciónk is, amelyet Müller Rezső képviselő testületi tag irányított. A gyűjtés eredménye meghaladja a 800 000 pengőt és ebből az összegből 1942. január 1-től 1943. július 5-ig munkaszolgálatosok számára a következő anyagokat vásároltuk és dolgoztattuk fel: 11 437 takarót, 1000 pár bakancsot, 3104 meleg ujjast, 4802 nadrágot, 6024 inget, 5931 alsónadrágot, 2756 télikabátot (bekecs), 782 tollmellényt, 1657 pár harisnyát, 2617 pár kesztyűt, 293 overallt és 144 rövid nadrágot.

Jóléti munka

Egyidejűleg azonban a Hadviseltek Bizottságának nemcsak a határon túl szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosokról kell gondoskodnia, hanem azokról is, akik az ország belsejében dolgoznak és akik a határon túlról hazatértek és még hazatérőben vannak. A Hadviseltek Bizottsága kötelességének tartotta, hogy a határon túlról visszatérőket is ellássa ruhával, gyógyszerrel és minden vonatkozásban gondoskodjék róluk. Ebből a munkából különösen a Hadviseltek Bizottsága Jóléti Alapja és Női Csoportja vették ki igen derekasan részüket.

A Hadviseltek Bizottsága kórházi alapja munkaszolgálatosok hozzátartozóit felekezeti kórházakba utalta és az ápolási díjakat részben vagy egészben viselte. Az akciót Ripper Frigyes képviselő testületi tag vezette.

A Pesti Izr. Hitközség elöljáróságának jelentése az 1942. évben kifejtett működéséről. Budapest, 1943. „A munkaszolgálatosokért.” A Budapesti Izr. Hitközség Irattára.

125.

1942 december—1943
(1959 március)

Rőder Jenő ny. áll. altábornagy visszaemlékezése a zsidó munkaszolgálatosok helyzetének ellenőrzéséről

1942. év december havában Nagy Vilmos, akkori honv. miniszter maga mellé osztott be, mint ellenőrző közegét. Feladatom volt:

1. annak ellenőrzése, hogy a miniszter rendeletei, utasításai a minisztériumból kikerülnek-e a végrehajtásra hivatott szervekhez,

2. a munkaszolgálatosokkal, különösen a zsidó munkaszolgálatosokkal való rossz bánásmód miatt felmerült panaszok kivizsgálása és orvoslása.

Ennek az új munkakörnek szükségességét és fontosságát Nagy Vilmos azzal magyarázta, hogy főleg azokat a rendelkezéseit, amelyek a zsidó munkaszolgálatosok helyzetének megjavítására vonatkoztak, az alárendelt szervek nem mindig s nem teljes mérvben teljesítették. Munkakörömben állandó kapcsolatot tartottam a „Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelőség”-gel (röv. KMOF.), melynek vezetője Horny Ernő műszaki ezredes (később vezérőrnagy) volt. A „KMOF.” hatáskörébe tartozott a beérkezett munkaerőigénylések alapján szükséges munkaszolgálatos alakulatok megszervezése, munkára elosztása, a munkaviszony szabályozása, nyilvántartása és az ellenőrzés gyakorlása.

Már 1943. januárban — ténykedésem első napjaiban — megállapítottam, hogy a „KMOF.” tulajdonképpeni irányítója — ha jól emlékszem a névre — Neuer Vilmos német SS-tiszt, akit ezredesnek szólítottak. Horny ezredes első látogatásomkor megismertetett Neuerrel. Irodája Hornyé mellett volt a Falk Miksa utca 9. szám alatt, majd később a Palace Szállóban.

Horny tökéletesen beszélt németül s így az érintkezés köztük közvetlen volt.

Neuer mint összekötő tiszt szerepelt, a valóságban az ő befolyása érvényesült a „KMOF.” munkájában. Ez elsősorban a zsidók mind nagyobb számú behívására, majd a német érdekeknek megfelelő alkalmazására vonatkozott. Tájékozva volt a munkaszolgálatra igénybe vett és a még igénybe nem vett korosztályokról. Megkapott minden kiadott rendeletet és a munkásszázadok elosztásáról készült nyilvántartást is.

Megállapításomat jelentettem Nagy Vilmos hm. úrnak, aki úgy rendelkezett, hogy újabb munkásszázadok felállításához, valamint munkásszázadnak az ország határán kívül alkalmazásához az ő engedélyének kérése szükséges.

Neuer igényelt 1943. év tavaszán tudomásom szerint a Balti országokba, Bor-i rézbányákba és a harctérre a 2. hadsereg pótlásaira zsidó munkásszázadokat. Mindezeket Nagy Vilmos megtagadta. Az ország határain belül alkalmazott munkásszázadok nagy része hátországi *repülőterek* létesítésén dolgozott (Szentkirályszabadja, Sárospatak és Erdélyben több helyen). A munkálatok vezetője a légierőparancsnoksághoz tartozott Pohly rep. mérnökezredes volt.

Tapasztaltam, hogy a munkakövetelmény az erőviszonyokhoz mérten túl nagy, hiszen a nehéz földmunkához hiányzott a gyakorlat az értelmiségi munkaszolgálatosoknál.

Erre vonatkozó jelentéseimre ezeket a túlteljesítményeket azzal indokolták, hogy a németek határozták meg a határidőket, amikorra az egyes rep[ülő]tereket el kell készíteniök.

Erődítési munkálatokra is sok munkásszázadot osztottak be, melyek nehéz viszonyok közt végezték fáradságos munkájukat a Kárpátok hegygerincén és völgyeiben.

A munkálatok vezetője Hárosi Teofil vezérőrnagy volt.

Ellenőrző szemléim eredményéről írásbeli jelentést terjesztettem elő a hm. úrnak. Ezeknek fogalmazványi példányai, valamint az egyéb iratok sajnos az Adriai biztosító intézet Deák Ferenc utcai épületében, ahol a III. emeleten volt az irodám, elégtek.

Abból az időből csak néhány feljegyzésem maradt. Megemlítem a 107/21. számú zsidó munkaszolgálatos századnál 1943. év őszén Désen végzett ellenőrzésem feljegyzését. Ez a század a német tulajdonban volt *Trassia* cementgyárban dolgozott. A munkaszolgálatosoknak nem adtak védőöltözetet, légszűrő szivacsbetéttel ellátott álarcot. Az állandó munkásoknak volt kiadva. Emiatt több munkaszolgálatosnál basedov, gyomorbaj és tüdőroncsolás lépett fel. A századparancsnok nem mert, vagy nem is akart a gyár német vezetőjével szemben fellépni, minek bűnvádi eljárás lett a következménye s a parancsnokot 3 évi börtönre ítélték.

A munkásszázadok parancsnokai tartalékos honvédtisztek voltak, a keretlegénység is tart. honvédegyének. A munkáltatás az üzemek vezetőire, tehát a német vezetőkre is tartozott, akik a termelés, illetve gyártás fokozása érdekében gyakran túl nagy követelményekkel nehezítették meg a munkaszolgálatosok munkáját és a rendeletileg szabályozott munkaidőn túl is dolgoztatták őket. A munkaidő túllépését, amit kivételesen sürgős esetekben az üzem vezetőjének kérésére a századpk. engedélyezhetett, külön meg kellett fizetniök. Ennek kiszabatát rendeletben szabályozta a hm.

Természetesen a munkásszázadpk. egyéniségétől függött az, hogy mennyiben tudta az üzemvezetők követeléseit a megszabott korlátok közé szorítani.

E tekintetben is történtek szabálytalanságok.

Nagy Vilmos távozása után Csatay Lajos miniszter mellett is megmaradtam eddigi beosztásomban.

Abban az időben — 1943 nyarán és őszén — mindinkább erősödött a német befolyás és nyomás és ezzel szemben csökkent a hivatalos körök ellenállása, aminek következtében Magyarország fokozatosan belesodródott a totális háborúba.

Ennek tudható be, hogy a munkaszolgálat újabb szabályozása, illetve kiterjesztése, valamint a munkakötelezettség fokozottabb végrehajtásával járó összes ügyek egyesítése vált szükségessé. Erre a feladatra szervezték meg 1943 őszén a hm. *munkaügyi csoportját,* melynek vezetőjévé Hennyey Gusztáv altábornagyot (Lakatos-kormány külügyminisztere), helyettesévé Fábián Lajos vezérőrnagyot nevezték ki.

A csoportnak 2 osztálya volt. Az egyik osztályát a „KMOF” képezte Horny vezérőrnagy vezetésével. Hatáskörébe tartozott a munkaerőigénylések elbírálása és javaslattal előterjesztése, a felállított munkásszázadok elosztása és nyilvántartása.

A csoport másik osztálya a munkásalakulatok szervezésével, anyagi ellátásával, személyi és fegyelmi ügyeivel foglalkozott. Az osztály vezetője Gátföldi (Spanner) Egon ezredes volt.

A munkaügyi csoport irodái a Palace Szállodában voltak.

Ugyancsak 1943 őszén alakult meg az ún. „Központi Ellenőrző Bizottság”, melynek feladata a hátországi honvédségi alakulatok létszámának és nyilvántartásának ellenőrzése volt. Ebbe a bizottságba osztottak be engem is. Zsidó munkaszolgálatos ügyekben azonban ezután is közvetlenül referáltam Csatay honv. miniszternek. Ezek az ügyek most már súlyosabb visszaélések, bántalmazások kivizsgálására szorítkoztak.

A bori rézbányákba Nagy Vilmos által megtagadott munkásszázadokat most már megadta a kormány. Emlékezetem szerint 20 zsidó munkásszázadot indítottak el. Hódmezővásárhelyt az elinduláskor megjelent Neuer SS-tiszt is és ígéretekkel teli lelkesítő beszédet mondott talán vigasztalásul a hazájuktól és családjuktól búcsúzó muszosoknak.

Érdeklődésemre, hogy miért teljesítették mégis a németek igénylését, Hornyék kijelentették, miszerint az ország ipari termelésének fokozása érdekében kellett a munkásszázadokat kiküldeni, mert a németek a kitermelt rézből bizonyos százalékos részt felajánlottak nekünk. A hadműveleti területen alkalmazott zsidó muszosok sorsáról közvetlen tudomásom nincs, csak hallomásból tudom, hogy a harctéren rosszabb viszonyok uralkodtak, mint itthon. A vezérkar főnöke a harctéri munkásalakulatok felügyeletével Tanító Béla vezérőrgy.-t bízta meg, aki jó szándékkal igyekezett a magyar kötelékben dolgozott munkásszázadoknál a rossz bánásmódot és a mostoha viszonyokat (ruházat, élelmezés, elhelyezés) megjavítani. Nevezett 1945-ben egy légitámadás következtében meghalt.

Ugyancsak hallomásból tudom az alábbiakat.

1. A zsidókérdést Magyarországon német befolyásra, majd követelésre oldották meg német mintára. Ennek első része volt az, hogy az 1939 : IV. tc. 1. §-a alapján zsidónak minősülő egyén nem teljesíthetett honvéd alakulatoknál katonai szolgálatot, hanem mint kisegítő munkaszolgálatos rendfokozat nélkül külön kötelékben. (860/om. biz. LHT—1940, 441/om. biz. 1940. hm., 27 300. eln. 8. egys. hm. rendeletek és az 1942. évi XIV. tc.)

2. 1942. év elején Ribbentrop külügyminiszter és Keitel vezérezds. azért voltak Budapesten, hogy az egész magyar haderő vegyen részt a Szovjetunió elleni háborúban. A tárgyalások azzal végződtek, hogy csak a 2. hadsereget alakították meg és rendelték alá a német hadvezetőségnek. Ez az alárendelés azt jelentette, hogy a hadsereg minden alakulata felett, tehát a munkásszázadok felett is a német vezetőségnek rendelkezési joga volt. Ezt bizonyítja az is, hogy a munkaszolgálatosok élelmi adagjait a németek határozták meg, amely kiszabat eltérő volt a harcoló csapatok élelmezésétől.

3. Dontól visszavonuló magyar csapatrészekkel, honvédegyénekkel kíméletlenül bántak a németek. Ez abban is megnyilvánult, hogy a jó utak használatát magyaroknak megtiltották, mert azokat német alakulatok részére biztosították. Továbbá gyakran megtörtént, hogy magyarokat szállásaikból kiparancsolták és azokat németek foglalták el. Természetesen a zsidó munkaszolgálatosokkal sem bántak jobban, — sőt.

4. A zsidó munkaszolgálatosok részére a Síp utcai raktárban összegyűjtött téli ruhaneműt 1943 őszén vasúti kocsikba rakva indították útba a hadműveleti területre. A szállítmányt fegyveres honvédőrség kísérte. Határvonalon túl a kísérő őrséget német katonák váltották fel és kísérték a ruhaszállítmányt ismeretlen helyre. Tudvalevő, hogy ebből az értékes és főleg hasznos küldeményből a zsidó muszosok semmit sem kaptak.

Rőder Jenő
ny. áll. altábornagy
Budapest VI., Rudas László u. 43. I. 1.

Eredeti, géppel írt feljegyzés, Rőder saját kezű aláírásával. — Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

126.

1943

A Magyar Izraelita Nők Országos Szövetségének felhívása a munkaszolgálatosok felruházására engedélyezett gyűjtés propagálására

TELJESÍTSD KÖTELESSÉGEDET!

Nem propagandafrázis, ha azt állítjuk, hogy minden mai zsidó sorskérdés között az első helyet a munkaszolgálatos-probléma foglalja el. Alig van zsidó család ebben az országban, amelyiket valamilyen ponton ne érintette volna, vagy ne érintené a jelenben is mindaz, ami a munkaszolgálatos-kérdés körül történik. Ugyanakkor azonban, amikor mindnyájan ennek tudatában vagyunk, azt tapasztaljuk, hogy az országos pénz- és ruhagyűjtés eddigi eredménye nem áll arányban a várakozással és szükséglettel.

Semmiképpen sem akarnók a magyar zsidó társadalmat közönnyel vagy fásultsággal vádolni olyan ügyben, amellyel szemben akár a közöny, akár pedig a fásultság az erkölcstelenség határán levő jelenségnek tűnhetne.

HOL MARADNAK A GAZDAGOK!

Viszont teljes felmentést nem adhatunk, noha jól tudjuk, hogy a magyar zsidó társadalom az immár esztendők óta tartó egyetemes nyomorúság során nemegyszer kényszerült megnyitni erszényét és szívét. Tagadhatatlan, hogy a gyakori és arányaiban is jelentős adakozási sorozatok nélkül aligha lehetett volna a zsidóság teljesen tönkrement rétegeit úgy-ahogy egyensúlyban tartani. Azok a hatalmas összegek, amelyeket nem csupán egyszerű jótékonyságra, hanem éppen az egyetemes zsidó szempont érdekében használtak fel közcélra, nem egyetlen rétegből kerültek elő, hanem azt az egész magyar zsidóság adta össze és ha egy matematikus arányszámításokat végezne, hogy megállapítsa, melyik réteg milyen arányban vette ki részét, úgy hisszük, *nem a legjobb módúak javára billenne ez a különös matematikai mérleg.*

A zsidóság szegényebb rétege az adakozás terén kimutathatóan mindig a legelső vonalban haladt és ha most a munkaszolgálatosok felruházására folytatott országos ruha- és pénzgyűjtés beérkezett anyagát ilyen — mondjuk szociográfiai — szempontból vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy ez a jelenség újból megismétlődött.

A névtelen kisemberek, most is anyagi lehetőségükhöz mérten veszik részüket e nem karitatív, hanem sorsszerű feladatból, míg *az adakozók névsorából egyelőre ismét hiányoznak olyan nevek, amelyeknek pedig ebből a névsorból semmiképpen sem volna szabad hiányozniok.*

A magyar zsidóság az esztendők folyamán teljes odaadással vette ki részét a közadakozásból, annak ellenére, hogy gazdaságilag súlyos válságokon ment és megy még most is keresztül. Olyan kötelezettségeket vállalt, amelyeknek teljesítése eleinte szinte lehetetlennek látszott és ma meg kell állapítani, hogy ezeket a teljesíthetetlennek látszó kötelességeket nagyjából mégis teljesítette . . .

MINOSZ propaganda füzete. — „Teljesítsd kötelességedet!” Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

127.

1943 január 1—28

(1943 február 28)

A 104/5. tábori vegyes munkásszázad parancsnokának harctudósítása

M. kir. 104/5. táb. v. mu. szd. *M. kir. 10. h. k. ho. pságnak.*

HARCTUDÓSÍTÁS

1943. január 1-től január 28-ig

1943. január 1-én a fenti szd. álláspontja Liszki község. Alkalmazási körlete a 6/II. zlj. körletben. Szd. pk. álláspontja Liszki község, ugyanitt a szd. elhelyezési körlete a zlj. pk.-i háp.-tól kb. 200 m-re.

A mu. szolg.-ok innen jártak a zlj. pk. elosztása szerint a zlj.-hoz tartozó alosztálykörletekbe futóárok építés és mélyítési, hótalanítási, előretolt fi. álláskészítési, nehéz pu. tü. állás kiásási, aknaszedési, spanyolbakkészítési és elhelyezési munkálatokra. A napi munkafeladatot előző nap esti eligazítás alkalmával a zlj. pk. Sikotai szds. úr adta meg, az ott dolgozó két csökkentett szakasznyi mu. szolgálatos zsidó alkalmazására. Egy szakasz mu. szolg. (33 fő) dr. Partos József karp. őrm. szakaszpk. psága alatt két honvéd őrrel Nyikolszkijban a német páncéltörőknél volt alkalmazásban, a 6/I. zlj. körletében vezényelve. Ennek a szakasznak az állandó elhelyezési körlete is ebben a zlj. körletben volt és élelmezésileg a 6/I. zlj.-nak, illetőleg ennek leváltása után a 12/II. zlj.-nak voltak átadva. Ez az állapot tartott 1943. január 14-én estig, amikor is ez a szakasz Muzsai ezds. úr 12. gya. e. pk. parancsára az oroszok előnyomulása elől a szd. Liszki-i körletébe bevonult.

Ugyanez ideig a Liszkiben dolgozó, illetőleg alkalmazott mu. szolgálatosok napról napra a zlj. pk. által kijelölt munkát végezték, ami közben az aknarobbanások és fagyás folytán a Liszki-i létszám 41-re csökkent.

1943. január 15-én a de. órákban Sikotai szds. úr zlj. pk. intézkedése folytán 38 zs. mu. szolg. Saáry Zoltán őrm. és három honvéd (Eich Konrád, Wéber János és Menyhért) felügyelete mellett a Panni körletből az ott maradt gp. lőszert az Ivon körletbe hordta vissza és onnan azután többfelé, az esetenként kapott irányítás szerint újból a Paprika, Laci és más körletekbe hordták. Ezen munka teljesítése közben az orosz aknatűz során a zs. mu. szolgálatosok között név és szám szerint pontosan meg nem állapítható veszteségek keletkeztek. Ez a munka du. 5 óráig tartott, amikor a szakasz a zlj.-hoz bevonult és Szalay zls. zlj. sgt. parancsára a szd. korábban útbaindított törzséhez való csatlakozás végett az Erzsébet körlet irányában az arra vonuló honvéd alakulatokkal együtt útbaindult. Ezen út során az Erzsébet körlet előtti emelkedőnél a honvédkerettől fegyveres fenyegetéssel elvették a zs. mu. szolgálatosokat az elakadt kocsik és szánok kisegítésére, miközben egyik előrejutva, a másik visszamaradva a zsidókat nem vonultatta be a szakaszhoz, úgyhogy a honvédkeret éjjel ½12 órára három zs. mu. szolg.-sal vonult be Krinyicára. Ennek az útnak során Lengyel József tü. szds. úr ismételten megkísérelte rendezni és arcvonalba állítani az ott összegyűjtött honvédeket az előnyomuló oroszok ellen, amely vonalon az esti sötétségben csak akadályozottan lehetett a zs. mu. szolgálatosokkal haladni.

Ezen idő alatt a szd. másik része Bánki hdgy. szd. pk. vezetésével a szd. Liszki-i vonatrészlegével és fennmaradó zs. mu. szolgálatosokkal a zlj. körletéből a szd. putcsini vonat- és anyagraktárához indult, a szd. pk. Kauschky hdgy. Liszki-ben maradt. Ugyanezen napon reggel hat órakor dr. Partos számvevő karp. őrm. Putcsinába, onnan Kovaljovóra ment felvételezni és még a du. órákban visszament Liszkibe, ahol találkozott Kauschky hdgy. szd. pk.-val. Itt parancsot kapott a szd.-hoz való csatlakozásra, Kauschky hdgy. pedig Keserű alez. zlj.-nak a Liszkitől jobbra levő védőkörletbe való irányítására.

A Bánki hdgy. által vezetett szd. részleg, Saáry őrm. által vezetett zs. mu. szolg.-sok, a szd. putcsini vonatrészlege, a szd. pk. és felvételezés után Liszkibe visszament kocsik éjjel folyamán Krinyicán találkoztak, miután már Putcsinába bemenni lehetetlen volt.

1943. január 16-án reggel Kauschky és Bánki hdgy. a ho. ott levő alakulatait rendezték Krinyicán és az irányítóba küldték, s a de. folyamán a ho. pság elvonulása után a többi elvonuló alakulattal Osztrogozsszk irányába vonult, s aznap estig eljutott Piszarevkába. Itt az esti létszámrendezés során megállapítást nyert, hogy addig 44 zs. mu. szolgálatos eltűnt.

1943. január 17-én a ho. von.-t keresve Piszarevkáról Bugyennojébe ment a szd.

1943. január 18-án a déli órákban Bugyennojéból Novij Oszkol felé indultunk. Bugyennojéban délben három orosz rep. gép támadása érte a szd.-t, majd az utunk folytatása során a du. órákban ismét 5 repülőgép támadása érte a szd.-t, amely ló és zs. mu. veszteséggel járt. Ezen a napon este Zavalszkoje községben szállásolt a szd.

1943. január 19-én Novij Oszkolba indult a szd., amely indulás előtti létszám megállapítás során 13 fő zs. mu. szolg. veszteség volt.

Ezen a napon Novij Oszkolban felvételezés és továbbirányítás Annovkára írásbeli pcs.-csal. Annovkára indultunk 20-án reggel, érkeztünk mihajlovkai megszállással 21-én a déli órákban.

Itt további irányításig maradtunk 23-án reggel 9 óráig, amikor az ottani hadtáp. zlj.-hoz tartozó áll. pk. Korocsára irányította a szd.-t.

1943. január 23-án érkeztünk Korocsára, ahol Bánki E. hdgy. Krikler György honv. legényével kórházba ment fagyással. Ugyanitt ment kórházba Tóth Sándor honv., valószínűleg tüdőgyulladással.

1943. január 24-én Korocsáról Belgorodba kaptunk irányítást, s ide elindulva kegyetlen időben eljutottunk Humenka helységbe.

1943. január 25-én déli órákban érkeztünk Belgorodba, ahol 1943. január 29-én délig tartózkodtunk a további irányításért és a vontatott felvételezésért.

Itt 1943. január 27-én kórházba ment Dani János honv., Eich Konrád honv. és Wéber János honv. A kórházba menés oka mindhárom honvédnél lábfagyás.

Itt 1943. január 28-án kaptunk a 19. ho. irányító tisztjétől továbbirányítást Sztreleckoje községbe, Matláry ezds. úrhoz.

Ezen a napon a zs. mu. szolgálatosok a közben fagyás, légitámadás, szökés és szökésközbeni agyonlövés[1] folytán három főre csökkent.

Tábori posta 220/96.—43. II. 28-án.

Olvashatatlan aláírás
karp. őrm. szd. pk.

Gépelt tisztázat, a századparancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. 2. hds. pság. I. a. 10. k. hv. von. pság. 104/5. táb. v. mu. szd. harctudósítása. 1943. I. 1—I. 28. 12. cs.

128.

1943 január 1—február 27

(1943 március 1)

A 104/6. tábori vegyes munkásszázad parancsnokának harctudósítása

---

[1] A jelzett helyen a szövegben eredetileg „*felkoncolás*" szó állott.

M. kir. 104/6. t. v. mu. szd. pk.

HARCTUDÓSÍTÁS

A 104/6. t. v. mu. szd.-t 1943. január 1-én vettem át az 1327/10. k. ho. I. a. 42. XII. 22. sz. parancs értelmében. Ugyanezen parancs rendelkezése szerint a század álláspontja Gyivnogorszkij, míg a vonat és a vonatanyag egy része Putcsinába települ, melynek Gyivnogorszkijtól való távolsága kb. 18 km. Gyivnogorszkijban maradt 5 ojmű. és 10 ló, míg Putcsinában 6 ojmű., 16 ló és a vonatanyag nagy része volt. A Putcsinában levő részleget 1 szakaszvezető, 1 honvéd és 5 mu. szolg. segítségével kezelte.

A század létszáma 1943. január 12-én 2 tiszt, 29 fő ker. legénység, 153 fő mu. szolg., 26 ló és 11 ojmű. Ebből 3 ker. legénység és 17 fő mu. szolg. kórházban, 4 mu. szolg. állandóan vezényelve, továbbá a fenti részletezés szerint 2 ker. legénység, 5 mu. szolg., 6 ojmű. és 16 ló Putcsinában, a szd. vonat telephelyén.

1943. január 15-én 2 honvédet Putcsinába küldtem, hogy az ottan települt részleggel az összeköttetést vegye fel, miután csak később értesültem arról, hogy ez a község már 15-én az oroszok kezén volt.

Gyivnogorszkij-i álláspontomról 1943. január 16-án 14 h-kor indultam, miután a vonalakat tartó gyalogság a visszavonulási parancsot már megkapta és a vonalak nagy részét már ki is ürítette.

Induláskor a szd. létszáma 2 tiszt, 22 ker. legénység, 91 mu. szolg., 5 ojmű, 10 ló. Január 12-től 16-ig meghalt 10 mu. szolg. és induláskor menetképtelen volt 26 mu. szolg. Ez a 26 ember a Gyivnogorszkij-i szálláskörletben maradt. Előzőleg több ízben kértem a 36. gye. és a 36/I. zlj. pság.-tól intézkedést ezen menetképtelen mu. szolg.-ok idejében való elszállítására, de nem kaptam.

Gyivnogorszkijból Krinyicski és Krinyica mellett elhaladva Osztrogozsszkon keresztül Oszinovkáig meneteltünk. Útközben lemaradt 7 mu. szolg. Oszinovkára kb. éjjel 1 h-kor érkeztünk be és az erősen zsúfolt faluban a század legnagyobb részét nem tudtam fedél alatt elhelyezni és így reggel 6 h-kor, induláskor 38 menetképtelen mu. szolg. visszamaradt.

A menet Veretjón és Ilovszkojén keresztül Bugyonnij felé tartott. Útközben kb. 14 h-kor voltunk Repenka község magasságában, ahol az út egy mély völgyön megy keresztül. A völgy után következő igen meredek útszakaszon hatalmas torlódás támadt, mely századomat kétfelé szakította. Így történhetett meg, hogy 2 ojmű és a szd. egy része belekerült egy partizántámadásba, melyből 1 ojmű, 5 ker. legénység és 38 mu. szolg. a mai napig nem került elő.

Január 17-én 23 h-kor Bugyonnijbe érkeztünk. Itt azonnal jelentkeztem az Állomásparancsnokságon, ahol azonnali továbbirányítást kaptam Novij Oszkolba. Miután lovaim nagyon fáradtak voltak, mégis kénytelen voltam elszállásolni azzal, hogy kora reggel továbbindulok. Itteni szálláskörletünkből nyomtalanul eltűnt Hámori Gyula karp. őrm. Tartózkodási helye mai napig ismeretlen előttem. Reggel Bugyonnijból továbbindulni nem lehetett, mert hdt. psági rendeletre a város kijáratait lezárták. 11 h felé nyitották meg ismét az utakat és kb. 12 h 30-kor indultam tovább Novij Oszkol felé.

Novij Oszkolból, mint 10. k. ho.-hoz tartozót, Annovkára irányítottak írásbeli paranccsal. Annovkáról a 101. hadtáp. zlj. irányító tisztje Korocsa felé irányított azzal, hogy az összes mu. szd.-ok Korocsa környékén lesznek összegyűjtve. Itt ugyancsak a 101. hdtáp. zlj. irányító tisztje (Jánossy fhdgy.) tovább irányított Belgorodba. Belgorodban a 2. hds. mü. pk.-nál jelentkeztem, itt egy több alakulatból álló menetcsoportba lettem beosztva és a IV. u. zlj. psághoz irányítva.

Belgorodban a szd.-hoz kórházból bevonult Biró József tiz. Itt a szd. létszáma 2 tiszt, 17 ker. legénység, 8 mu. szolg., 3 ojmű és 10 ló.

Krasznopoljén II. hó 5-én a szd. kivált a 275. mu. vez. törzs menetcsoportjából. A IV. u. zlj. pk. rendeletére átveszem a 245. mu. vez. törzs parancsnokságát. Az alám beosztott 110/1., 110/34. és 110/41. mu. szd.-ok segítségével a Krasznopolje—Zseleznyák közötti útszakasz karbahelyezése a feladatunk. A mu. vez. törzs a hozzá beosztott mu. szd.-okkal együtt Szamotojevkán települ a munka tartamára.

Az út kinyitása után II. hó 10-én Vasziljevkára, Szumi külvárosába menetelünk, itt éjjelezünk és II. hó 11-én jelentkezem Szumiban a hds. mü. ír. csoportnál. Alakulatunk 41 mu. szolg.-sal, 1 ojművel és 2 lóval kiegészítve menetparancsot kap a Belopolje—Konotop útvonalon Nyesinbe való menetelésre.

II. hó 12-én megkíséreljük a megnövekedett létszámra szükséges élelem felvételezését eredmény nélkül.

II. hó 13-án indulunk tovább. 14-én Vorozsbára érkezünk, ahol 30 mu. szolg.-t a 108/19., 11 mu. szolg.-t a 101/7. mu. szd.-nak, mint hozzájuk tartozókat, átadunk.

II. hó 15-én Vorozsbán a sziának vasúton való továbbítás végett, mint menetképteleneket, leadjuk Gellei Bálint szkv., Varga István, Mancz Jakab, Schlott György honv. és Engel Sándor mu. szolg.-ot. Menet tovább Konotop felé.

II. hó 19-én érkezés Konotopra. Itt a szd.-hoz bevonul Csankó József honv., a Putcsinában elhelyezett csoportból. Konotopon felvételezünk és a sziától új irányítást kapunk Csrnyigovba. Katona József szkv.-t, Feldmájer Jenő, Svéd Gyula, Eisenberger László mu. szolg.-t, mint menetképteleneket, vasúton továbbszállításra, Szekeres János, a 106/9. mu. szd. állományába tartozó honvédet pedig irányítás végett a Konotop-i sziának átadjuk.

II. hó 27-én érkezés Kolicsovkára, jelentkezés a 10. k. ho. von. csop. pk.-nál. Seffer János honv. a szd.-hoz bevonult.

Tábori posta 220/97, 943. márc. 1.

Csorbits István
fhdgy.
szd. pk.

Gépelt tisztázat, Csorbits saját kezű aláírásával. — HIL. 2. hds. pság. I. a. 10. k. hv. von. pság. A 104/6. t. v. mu. szd. harctudósítása, 1943. III. 1. 12. cs.

129.

1943 január 1—február 28

(1943 március 5)

A miskolci VII. honvéd hadtest műszaki parancsnokának harctudósítása

M. kir. miskolci VII. h. hadtest műszaki parancsnok

43. sz. melléklet
a 450/VII. hdt. I. a. 43. III. 5. sz.-hoz

HARCTUDÓSÍTÁS

az 1943. I. 1-től 1943. II. 28-ig terjedő időszakra

A mü. és mu. erők helyzetét a visszavonásig az *1. sz. melléklet* tünteti fel, azok hadrendjét a *2. sz. melléklet.*

A kemény tél és a többszöri orkánszerű hófúvások nagyon megnehezítették az erődítési munkálatokat és a lakosság legmesszemenőbb kihasználása mellett is, igen sok munkaerőt voltunk kénytelenek hóeltakarításra igénybe venni, az utak nyitvatartásához. A télen át is föltétlenül nyitvatartandó utak bővültek a 12. k. ho. hozzánk csatolásával. A *3. számú melléklet tünteti fel* a nyitvatartandó utakat, másrészt azokat a pság.-okat, melyek az utak nyitvatartásáért felelősek és az útkarbantartó munkálatokat ellenőrzik.

Nagy gondot okozott a 12. k. ho.-nak mü. anyaggal való ellátása, mert alig rendelkezett valamivel. Célszerű, vastartalék anyagunkat igénybe vevő intézkedésekkel elláttuk nemcsak a mindennapi szükségletét, hanem a hds. mü. pk. támogatásával az „Erika"-hoz szükséges mü. anyagot is biztosítottuk. Védőállásaik kiépítettségi foka a XII. 1. és I. 1-i jelentésben nagyon eltérő volt. Magyarázható talán azzal, hogy 1942. XII. 1-én a jelentést a IV. hdt. mü. pk.-hoz beosztott német Fe. Pi. Stab. rajzolta saját embereinek bemondása szerint igen kedvezően, míg 1943. I. 1-én a VII. hdt. mü. pk. személyes tapasztalatai alapján jelentettünk, az akkori helyzetnek megfelelően és a többi ho.-okhoz viszonyítva. Alátámasztja ezt az a tény, hogy a 12. k. ho. nem rendelkezett 1 : 25 000 állástérképpel, mint a mi eredeti ho.-aink, hanem csak 1 : 100 000 léptékűvel, melyből a részletek azonban nem voltak kivehetők.

A hds. pság. kiutalt Staryj-Oszkol-ban 300 m^3 deszkát és Osztrogozsszk-ban 20 óvóhely anyagát (20 W) és több ezer akadálykarót. Mivel ezek szállítására nem állt tgk. rendelkezésre és a bekötő vasút Osztrogozsszk-ból Kamenka-ra készen volt, kértük ennek az anyagnak Kamenka-ra való szállítását vasúton. Megígérték, de nem történt meg.

A pc. ho.-unk részére 1942. XII. hó közepén megkezdett új téli férőhelyek építését, mely igen sok mü. és mu. alakulatot foglalkoztatott, 1943. I. 3-án a 7/2. hds. II. sz. rendelettel beszüntették. Ezt a majdnem 3 heti megfeszített munkát nem tudtuk célszerűen véd. tervünkbe beállítani.

A Kogyenzovo Ny-on levő 25 m hosszú kétpályás híd az állandó nagymérvű használat következtében nagyon megrongálódott. Az újjáépítését 24 t-ra elrendeltük (107. u. szd.). A híd mellett jégátjárót létesítettek kitérő úttal, s az építéshez szükséges anyagot készenlétbe helyezték. Az átépítés, a bekövetkezett események miatt, elmaradt.

A hds. pság. 4 napos gázv. tanf.-ot tartott Bugyonnij-ben január hó első felében, melyre a ho.-ok 5 tisztet vezényeltek, kiknek feladatuk lett volna, a ho.-okon belül, a további oktatást és ellenőrzést végezni.

Vasúti rombolásokra 46/2. hds. II. 43. I. 5. sz. alatt jött intézkedés, mely szerint:

a) Mitrofanovka—Jevdakovo-i vasútvonal rombolását előkészíti és végrehajtja a 6. Eis. Pi. Rgt. Az előkészítésért és kellő időben való végrehajtásért egyedül a Heeresgruppe B. felelős, amely a robbantási parancsot is adja.

b) Jevdakovo—Puchovo—Sedovo-i vasútvonal rombolását előkészíti és végrehajtja a 6. Eis. Pi. Rgt. I. zlj.-a. A kellő időben való végrehajtásért egyedül a 2. hds. pság. felelős, amely a robbantási parancsot is adja. A Sedovo, Puchovo-i szakasz robbantásának végrehajtása is a magyar hds. (10. k. ho.) feladata.

c) A vasútvonalakkal kapcsolatban a magyar H. Sz. I. Rész 618. pont 2. bekezdésének ama rendelkezését, hogy „Csak sürgős esetekben, ha nem futja az idő a parancs kikérésére, jogosult erre minden tiszt, de viseli is a felelősséget a következményekért." Ideiglenesen, csakis a jelen helyzetre vonatkozólag a hds. pság. felfüggeszti.

Bár erre a rombolási célra a hdt. pság.-nál 3 t robb. anyag s a megfelelő gyújtószer zárolva volt, azt igénybe nem vette a hds., de értesítést sem kaptunk az I. 14-én megindult és területünkön végrehajtott rombolásokról.

A pc. ho.-nak tartalékolt 1000 db vasaknából a pc. ho. I. 14-én 400 db-t vett át. I. 16-án Matrjono-Gezovo-ba 2 tgk.-val szállítottunk ki aknát, az Alekszejevka-ba D-ről vezető utak lezárására és a végrehajtásra a 152. gk. u. zlj. t., 102., 107. u. szd.-ok kaptak parancsot. Ugyancsak I. 16-án este 3 tgk.-val szállítottunk ki aknákat a 23. k. ho.-nak, a Marki völgy-ből D-re (Jugyino felé) vezető utak lezárására. I. 15-én megtörtént az intézkedés a Karpenkovo-ba vezető utak aknákkal és spanyol lovasokkal való lezárására. A végrehajtásra a 102. u. szd. 1. szakasza kapott parancsot...

...A VII. kmsz. zlj.-nál és a 219. mü. t.-nél annál erősebben volt érezhető a parancsnok hiánya. A kmsz. zlj. pk.-a (v. Rajháthy Sándor alez.) még 1942. XI. 12-én betegen kórházba került. Helyére kettő ízben is neveztek ki új parancsnokot, de egyik sem vonult be a hátországból. A pk. helyettesítése egy tsz. főhadnagyra — aki eddig segédtiszt volt — hárult, ki a csendesebb viszonyok között úgy-ahogy, folytonos segítséggel, szükségszerűen ellátta teendőit. A visszavonáskor azonban kitűnt, hogy önállótlan, túlságosan óvatos, tétlen, s emiatt a zlj. szétesett, s mindene odaveszett. A mü. törzs parancsnokának (ht. alez.), majd helyettesének (idősebb t. főhadnagy) távolléte a táb. és klgs. mu. szd.-ok irányításánál és összegyűjtésénél éreztette hiányát.

A hdt. mü. pk.-nak a mü. alakulatok irányításán, csoportosításán kívül Novij Oszkol-ban az összes ott levő alakulatoknak egy mü. csoportokban való egyesítése volt a feladata. Az ottani aknazárnak a kiegészítését irányította s annak védelmét szervezte meg. A Szoszna átjárókat szemrevételezte Bugyonnij és Volkonovka között. Novij Oszkol-ból 212/VII. hdt. I. a. 43. I. 23. sz. rendeletre a Korocsa-i védőállások szemrevételezésére 4 tisztet rendelt ki: Novák Ferenc, Gombossy Aladár, Molnár Géza őrgy.-okat és Pálos Frigyes szds.-t. Belgorod-ból törzsének egy részével a Tomarovka—Krassnaja Jaruga—Krasznopolje—Szumi-i útvonal ellenőrzésére, valamint a már bevetett erőkkel és azok célszerű irányításával, a polgári munkaerő legnagyobbfokú kihasználásával az útvonal megnyitására kirendelték 1 tgk.-val.

Feladatának elvégzéséhez az útvonalon alkalmazott összes mü. és mu. erőket (151. gk. u. zlj., IV. u. zlj. és több mu. szd.) alárendelték. A munka itt I. 31—II. 5-ig tartott, többszöri hófúvás mellett. II. 27-én szemrevételeztette a Gyeszna és Dnyeper jégátjáróit Osztyer-től K-re, amikor megállapítható volt, hogy a Gyeszna-átjáró használható gk.-ik részéről is, míg a Dnyeper-átjáró csak gyal., szánok és ojmű-vek által kb. 1 hétig, a 0° körüli hőmérsékletet feltételezve.

Mü. felszerelés

1. A mü. ala.-ok hordozható felszerelés nélkül érkeztek meg a gyülekezési helyekre. A hordozható felszerelés szerszámait, mikor az erődítési munkálatokról gyal. harcba indultak, pcs.-ra átadták a munkás alakulatoknak. A fuvarozható felszerelés egyrésze a téli szállásokban visszamaradt, illetve ott lett megsemmisítve, mivel a tgk.-k hiányoztak (bombatalálat, javításra gk. szeronál, üzemképtelen) és lovak sem álltak a szükséges számban rendelkezésre. A fuvarozható felszerelés elhozott része pedig az Alekszejevka-i, Novij Oszkol-i, Korocsa-i és Belgorod-i súlyos harcokban veszett el. A hdt. mü. ala.-ainak hiányzik az összes mü. szak. és szd. felszerelése.

2. Az eddig gyülekeztetett mu. ala.-ok is szerszám nélkül vannak. Egyrészét lovak és járművek hiányában elhagyták, mert a dermesztő hidegben több napi élelmet és saját csomagjaikat vitték, másrészét dolgozó ala.-oknak kellett átadják, német hatóságok is vettek el tőlük.

3. A hdt. vonatainak és intézetének felszerelése is veszendőbe ment. A nagymérvű lóhiány, valamint a távoli lóteleltető állomás, végül a hirtelen visszavonás nem tette lehetővé a vonatkörletben visszahagyott és megrakott járművek fogatolását. Kivétel nélkül mind ottmaradt.

3 db melléklet.[1]

vitéz Hlibbey ezds.
hdt. mü. pk.

Gépelt tisztázat, Hlibbey ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. 2. hds. I. a. VII. hdt. pság. harctudósítása, 1943. I. 1—II. 28.

130.

1943 január 15—február 26
(1943 március 1)

Csala Sándor zászlós jelentése a 407. különleges munkásszázad visszavonulásáról

M. kir. 407. klgs. mu. szd.

M. kir. 10. k. ha. o. pság.
Állomáshelyén.

A 407. klgs. mu. szd. 1943. I. 1—15-ig szálláshelyéről, Mizsovoról járt Scsepelev községbe, ahol rendes napi munkáját végezte: bunkert épített s barakkokat állított fel.

1943. január 15-én 19^h 45′-kor a szállásparancsnok parancsa alapján a század elindult Mizsovoról Krinyicára, ahol elszállásolt. I. 16-án 10^h a krinyicai szállás pk. parancsa alapján a szd. elindult Osztrogozsszkba, ahol 19^h 45′ a IV. hdt. irányító tisztjétől azt a parancsot kapta a szd., hogy derítse fel, illetőleg szállja meg Novaja Melnyica községet, s biztosítsa további vonatoszlopok átvonulását. — A szd. Novaja Melnyica községben a már oda érkezett vonatoszlop, valamint gh. vonatoszlopaival felvette az érintkezést és a községben elszállásolt.

---

[1] A feltüntetett mellékletek közül az 1. számú nem található az iratok mellett, a 2. számú melléklet a VII. hadtest műszaki és munkaszolgálatos alakulatainak hadrendjét, a 3. számú pedig a télen nyitva tartandó utakat vázolja.

I. 17-én 2^h 30'-kor, rövid pihenő után, a szd. Gluhokán keresztül Bugyonnijbe indult, ahová 17-én 20^h-kor érkezett.

18-án 10^h-kor a szd.-tól dr. Csala Sándor zls. ment a szállásparancsnokságon tartott tiszti gyűlésre, ahol az ott megalakult tiszti században nyert beosztást.

Ezalatt a szd. dr. Vujkovich Lajos hdgy. szd. pk. vezetése mellett elindult Novij Oszkolba, s tudomásom szerint onnan Sztaraja Maszlovkára, ahol dr. Vujkovich Lajos hdgy. és Pálffy Géza zls. kórházba utaltattak. A szd. parancsnokságot Kremnich István őrm. vette át.

Dr. Csala Sándor zls. Bugyonnijben, a tiszti szd.-nál, január 24-ig teljesített szolgálatot.

A szd., bár harci cselekményekben nem vett részt, az Osztrogozsszk—Bugyonnij-i útvonalon történt légitámadás következtében veszteségeket szenvedett, úgyhogy a szd.-ból megmaradt keretlegénységgel együtt kb. 30 ember, kik Kremnich István őrm. szd. pk. vezetése alatt útban vannak a 10. ha. o. gyülekező helye felé.

A szd.-tól Belgorodba érkezett 12 ember pedig vezetésem mellett II. hó 26-án a 10. ha. o. jelenlegi gyülekező helyére érkezett s Kolicsovka községben nyert elhelyezést.

Táb. posta 220/77. 43. III. 1.

Dr. Csala Sándor zls.

Kézzel írt tisztázat, Csala saját kezű aláírásával. — HIL. 2. hds. pság. I. a. 10. k. hv. von. pság. 407. klgs. mu. szd. Harctud. 1943. III. 1. 12. cs.

131.

1943 január 15

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának feljegyzése a 42 évesnél idősebb zsidó munkaszolgálatosok leváltása tárgyában

Pro domo:

Az 5600/M. 1b.—1942. sz. rend. szerint a hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-ok 42 évesnél idősebb zsidói a zsidóknak a III.'ütemmel kapcsolatosan bevonult (I. 15.) fiatalabbjaival felváltásra kerülnek.

Az 5860/M. 1b.—1942. sz. rendelet szerint a jövőben még mozgósítandó és bárhol alkalmazásba kerülő táb. mu. szd.-ok keresztény kereteihez 42 évnél idősebb legénységet beosztani már nem szabad.

A hdm. területen levő, valamint a hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-ok keresztény kereteire, valamint általában a keretek 42 évesnél idősebbjeinek felváltására rövidesen kiadásra kerül egy rendelet. E rendeletet annak idején Rőder vőrgy. úrnak is megküldjük.

Fentiek végrehajtása után e rendeletek keresztülvitele a táb. mu. szd.-oknál ellenőrizendő lenne.

Lássa r. u.

Rőder Jenő vőrgy. úr a pro domoban foglalt ellenőrzés szíves végrehajtása céljából.

1943. I. 15. *olvashatatlan aláírás*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—5483.

Rőder vezérőrnagy 1943. január 27-én a következőket írta az ügyiratra: „Tudomásul vettem, az 5860/M. 1b. 1942. rendelet egy példányát átvettem."

132.

1943 január 21

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a munkaszolgálatosok részére küldött csomagok megérkeztek rendeltetési helyükre

Nagyon sokan érdeklődtek nálunk aziránt, hogy vajon tudunk-e arról, hogy a munkaszolgálatos hozzátartozóik részére küldött csomagok megérkeztek-e rendeltetési helyükre. Ezek az érdeklődések indítottak bennünket arra, hogy olvasóinkat felkérjük, hogy az erre vonatkozó adataikat bocsássák rendelkezésünkre. Eddig a következő helyekre vonatkozólag kaptuk meg a hozzátartozók részéről a hírt, hogy a munkaszolgálatosok a küldött csomagjaikat megkapták:

233/79, 202/55, 220/61, 254/62, 113/112, 222/78, 291/33, 291/31, 292/34, 291/80, 113/47, 223/79, 115/70, 292,58, 219/69 sz. tábori posta útján.

Arra kérjük olvasóinkat, hogy akik híreket kapnak munkásszázadoknál levő hozzátartozóikról, közöljék velünk, hogy az illetők mikor kapták meg a csomagokat, mert közérdekűnek tartjuk, hogy mindenki tudja, hogy a hozzátartozója a csomagot megkapta.

Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 3. szám. 1943. január 21. — „Ahova a csomagok megérkeztek.”

Már 1943. január 2-án közölte a Magyar Zsidók Lapja, hogy a hadműveleti területen szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok részére újra lehet névre szóló, ún. „egyéni” csomagokat küldeni. E csomagok kizárólag ruhaneműeket és szappant tartalmazhatnak, s azok tartalmát a csomagok burkolatán leltárszerűen fel kell tüntetni. A csomagokat január 15-ig kellett elküldeni az Országos Irodához, azonban hangsúlyozta, hogy „a csomagok elszállítási határidejéért és megérkezéséért” felelősséget nem vállalhatnak. (Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 1. szám. 1943. január 2. — „Ismét küldhetők egyéni csomagok a hadműveleti területeken szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok részére.”)

1943. január 14-én — két nappal a voronyezsi offenzíva megindulása után — a Magyar Zsidók Lapja arról értesítette olvasóit, hogy a 12 kg súlyhatárig feladható csomagok tartalma kizárólag téli ruhanemű lehet, s csak olyan munkaszolgálatos részére küldhetők, akik „hozzátartozóik értesülése szerint téli ruházattal ellátva nincsenek.” A csomagokat 1943. január 23-ig a Hadviseltek Bizottságának központi raktárába kell beküldeni. (Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 2. szám. 1943. január 14. — „Január 23-ig újból küldhetők névre szóló egyéni csomagok olyanok részére, akik téli ruhaneművel még nincsenek ellátva.”)

1943. január 28-án a Magyar Zsidók Lapja közölte: számos, a hadműveleti területen szolgálatot teljesítő munkaszolgálatos értesítést küldött, hogy a részükre feladott csomagok megérkeztek. A lap ezen értesítéseket a hozzátartozóktól kapta. A feltüntetett tábori postaszámok:

101/24, 111/30, 113/12, 113/20, 113/57, 113/104, 113/110, 113/112, 117/96, 131/13, 207/57, 202/60, 219/67, 220/61, 223/76, 223/94, 229/82, 229/93, 229/94, 254/60, 254/62, 292/34, 292/35, 292/38, 292/48, 292/49, 292/54, 292/59, 292/60, 292/64, 294/70.

Külön megemlítette a lap, hogy 254/62. számú tábori postára érkezett csomagokról szóló értesítés hangsúlyozza, hogy „leltár szerint” minden megérkezett. (Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 4. sz. 1943. január 28. — „Ahova a csomagok megérkeztek.”)

1943. február 4-én a Magyar Zsidók Lapja újabb tábori postaszámokat közölt, ahonnan a munkaszolgálatosok értesítést küldtek, hogy a számukra küldött téliruha-csomagok megérkeztek. E postaszámok: 291/32, 131/38, 229/95, 113/104, 229/93 és 113/88 sz. táb. posta, egyben bejelentette a közlemény, hogy a január 23-ig leadott egyéni csomagokat a hitközség már átadta továbbítás végett az illetékes hatóságoknak. (Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 5. szám. 1943. február 4. — „Ahova a csomagok megérkeztek.”)

133.

1943 január 21

A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a honvédvezérkar főnökének utasítására a postahivatalok a 2-vel kezdődő tábori postaszámokra nem vesznek fel csomagokat

...A csomagküldéssel kapcsolatosan egyébként a napilapokban a következő hír jelent meg:

„A m. kir. honvédvezérkar főnöke úgy rendelkezett, hogy a postahivatalok a 2-vel kezdődő tábori postaszámokra átmenetileg ne vegyenek fel csomagokat azért, mert részint a mozgó hadműveletek, részint a kedvezőtlen időjárás (hóviharok) miatt a tábori postaküldemények továbbításában beállott további torlódást csak így lehet elkerülni."

Magyar Zsidók Lapja, 5. évf. 3. szám. 1943. január 21. — „A munkaszolgálatosokért!"

134.

1943 január 25

A hadtestparancsnokság rendelkezése a fegyvertelen katonák és munkaszolgálatosok hátrairányításáról

395/III. hdt. szmstr. 43. I. 25.

8. sz. melléklet a 20. k. ho. 43. I. 1—II. 28. közötti hadműveleteinek hadtörténelmi összefoglalójához.

Fegyvertelenek, munkaszolgálatosok és összegyűjtött sereg és csap. vonat részek irányítása

1. *Fegyvertelenek hátrairányításával* együtt irányítsa hátra saját és más hdm.-i egységtől hátrairányítandó munkaszolgálatosokat.

Menetvonal, csoportképzés mint a fegyverteleneknél.

2. Sötétség beálltával ott levő valamennyi fogatolt jmű.-vét haladéktalanul irányítsa hátra a fegyvertelenek menetvonalán. Az így összeállított fog. járművek oszlophossza a 3 km-t nem haladhatja meg.

A 20/3. ko. 45 jmű.-vel rakja fel a III/1. táb. kórh. Mihnevo-i iskolában őrzött anyagát és annak 10 fő őrségével együtt indítsa útba a többi járművekkel. A kórház anyagát új elhelyezési körletében rakja le. Őrzéséről gondoskodjék.

3. Menetcélok és végleges elhelyezési körlete a hdm.-i int. szerint (20. hop. pság.-a alatt Tim területe). A hátrairányított fegyvernélküliek és munkaszolgálatosok 500—500 fő ép. zlj.-anként álljanak rendelkezésre. Menet alatt ellenséges gyorsan mozgó és feld. részekkel számolni kell.

4. Élm. oszlopa a Mihnevo-i gazdaságban levő vágóállatokat haladéktalanul vágja le. A levágott állatokat a fel nem használt járművekkel Tim-be szállítassa, ott a mészáros osztag felhasználásig szakszerűen kezelje. Hadtest zárolt készlete. Felhasználásáról később intézkedem.

Élelemfelvételezés lehetséges Nisne Devizk, Gortseschnoje, német vonalról és Staryj Oszkol-ban a magyar I. élmo.-nál. Továbbiakban a ho. vezető hbs. javaslata alapján. Meginduláskor szükséges esetleges igényléseit hozzám terjessze be.

5. Eü. ellátás saját eü. oszlopával. Betegleadás Nisne Devizk-en német vonalra, Staryj Oszkol-ba a 105. táb. kórházban. Tim területéről Korovin-ba, a III/2. táb. kórh.-hoz.

6. Hadtest vonat részek irányítása:

A Roszoska-n települt III. lóello.-t vigye magával és telepítse Tim körletében.

Werchne Nikolskoje-n levő III. hh. csoport Chochol mitte III/1. táb. kórházhoz azonnal indítsa útba. (sic!)

Feladata: A III/1. táb. kórh. eü. anyagának a kórház kötelékében való hátraszállítása. A hh. csop. pk.-a e parancs vétele után azonnal jelentkezzék a III. hdt. vonat pk.-nál, Chochol DK.-en.

7. A gazdasági kirendeltség kész és félkész ipari termékeivel együtt a III. lóello.-hoz csatlakozzék.

8. Ök. a III. hdt. szmstr.-rel továbbra is rádión (szükség esetén személyi).

Súlyt helyezek arra, hogy fog. járműveinek zöme még a mai napon útbainduljon. Útbaindításukat esetenként jelentse!

(Áp.-ját is.) (Fogatolt járművek kerekeiket vigyék magukkal.)

Kapják: 20. k. ho. szmstr. Napló.
T. P. 253/02. 1943. I. 25.

A hdt. pk. rendeletére:
Radnóczi vk. szds. s. k.
hdt. szmstr.

A másolat hiteles:
Koroszteny, 1943. III. 26.
Szücs Loránd fhdgy.

P. H.

Gépelt, hiteles másolat. — HIL. 2. hds. IV. hdt. 20. k. ho. 1943. 8. sz. mell. (18. cs.)

135.

1943 január 26

a) A IV. honvéd fogatolt vonat pótosztály parancsnokságának a 4. kerületi honvédparancsnoksághoz intézett felterjesztése: felvilágosítást kér a zsidószármazás megítélésére, valamint a kivételezettekkel történő bánásmódra vonatkozóan

M. kir. IV. honvéd fogatolt vonat pótosztály parancsnokság
183. szám.
kt.—1943.

Zsidó vonatkozású egyénekkel való eljárás

M. KIR. 4. HONVÉD KERÜLETI PARANCSNOKSÁG

Pécs, 1943. évi január hó 26-án. *Pécs*

A múlt évi 58. sz. H. K. szab. rendeletben megjelent 55 000. eln. oszt.—1942. sz. HM. körrendelet az 1942. XIV. tc. alapján a zsidók hadkötelezettségére vonatkozóan rendelkezik.

A fenti körrendelet szabályozza, hogy ki tekintendő zsidónak és ki nem, ki tekintendő kivételezett zsidónak és, hogy annak alapján mi az eljárás a zsidónak tekintendőkkel, valamint a kivételezett zsidókkal.

Nem tartalmaz azonban semmilyen rendelkezést a fenti körrendelet abban a tekintetben, hogy mi az eljárás (kik.

beosztás stb.) a csapatnál szolgáló azon zsidóvonatkozású honvédekkel és karp.-okkal, akik a hivatkozott törvény értelmében nem zsidók, azonban egy vagy két nagyszülőjük, illetve egy szülőjük zsidó hitfelekezet tagjaként születtek.

Tekintettel arra, hogy ez utóbbi zsidóvonatkozásúakkal való eljárás tekintetében több vonatkozásban ellentétes vélemény alakult ki, kérem közölni, hogy ez utóbbiakkal milyen rendelet(ek) alapján és hogyan kell eljárni.

(olvashatatlan aláírás)

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—I.—9038.

Az iratot 1943. január 28-án iktatták 1081. ko. nyt.—1943. szám alatt a 4. honvéd kerületi parancsnokságon, majd felterjesztették a Honvédelmi Minisztérium 10. osztályához. A felterjesztésben döntést kértek arra vonatkozóan, hogy a kereszténynek számító, de valamilyen formában „zsidó vonatkozású" karpaszományosok és nem karpaszományosok tisztesi rendfokozatot elérhetnek-e?

---

(135)

1943 február 18

b) A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának megjegyzése és tervezett rendelete a pécsi 4. honvéd kerületi parancsnoksághoz az a) alatt közölt tárgyban

Az elnöki oszt. megállapitja

A) *Karpaszományosok*

1. A 12 220. elnöki oszt. 1940. sz. rendelet IV. fej. 3. pontja szerint: „*tartalékos* csapattiszti, honvéd orvosi, állatorvosi tisztikarba, gyógyszerügyi tisztviselői karba, vagy más tisztikarba, illetve tisztviselői testületbe *jöhet minden* olyan karpaszományos, aki a *törvény értelmében zsidónak nem tekintendő.*"

2. A zsidóvonatkozású tart. tisztek sem békében, sem mozgósítás esetén a 44 710. elnöki oszt. 1940. sz. HM. rendeletben felsorolt szolgálati állásokba és beosztásokba (védett beosztások) nem nyerhetnek alkalmazást.

B) *Rendfokozatnélküliek:*

1. A 12 220. elnöki oszt. 1940. sz. rendelet VIII. fej. 8. pont szerint tisztesekké kiképezhetők olyan egyének is, akik a törvény értelmében nem tekintendők zsidónak. Ezek részére az előléptetési lehetőség a szakaszvezetői rendfokozattal bezárul.

2. Szolgálati alkalmaztatásuk tekintetében a 44 710. elnöki oszt. 1940. sz. rendelet korlátozásai alá esnek.

Fentiek alapján tervezve

Kiadvány!

4. honvéd kerületi pság.-nak ... *Pécs.*

Írásban!

A f. évi január hó 28-án kelt 1081/ko. nyt. 1943. sz. felterjesztésére:

A zsidóvonatkozású egyének

a) elérhető rendfokozatára vonatkozó rendelkezéseket az 1940. évi március hó 18-án kelt 12 220. elnöki oszt. 1940. sz. rendeletem IV. fejezet 3., illetőleg VIII. fejezet 8. pontjai tartalmazzák;

b) szolgálati alkalmazására az 1940. évi szeptember hó 14-én kelt 44 710. elnöki oszt. 1940. sz. rendeletem mérvadó.

Fentieket a IV. honvéd fogatolt vonat pótosztály parancsnoksággal közölje.

1943. II. 17-én.

Jordán alez.

II. 18. *Kőszeghy* őrgy.

K. II. 18. *v. Németh* alez.

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—I—9038.

136.

1943 január 27

A honvédelmi miniszter elrendeli, hogy a bevonulásra kötelezett zsidók szolgálathalasztási és mentesítési kérelmeit 1943. január 25 és február 20 között érdemi tárgyalás nélkül irattárba kell helyezni

M. kir. honvédelmi miniszter

Géptávirat másolat

Leadatott: Budapesten, 1943. évi január hó 27-én.

Összes hdt. (honv. ker.) pság.-oknak

Állomáshelyein

A Hirdetmények alapján jelentkezésre és bevonulásra kötelezett zsidók a magasabb katonai pság.-okat mentesítési és szolgálathalasztási kérelmekkel árasztják el, sőt gyakran az is előfordul, hogy a kérelmezők magasállású személyeket lakásukon keresnek fel.

Hogy ennek a kérvényözönnek végetvessek és az alárendelt pság.-oknak és hivataloknak idejük és módjuk legyen a már eddig befutott kérvényeket feldolgozni, elrendelem, hogy a folyó hó 25 és 1943. február hó 20-a között befutó kérelmeket érdemi tárgyalás nélkül, jelen rendeletemre való hivatkozással, helyezze irattárba. A fent említett időben hasonló ügyekben személyesen eljáró érdeklődőket az előadók stb. ne fogadják.

Ezt az intézkedésemet a napisajtóban általánosan kihirdettem.

Személyes ügyekben, mint meghagyás, mentesítés, bevonulási halasztás stb. elvileg csak magának az érdekelt félnek vagy legközelebbi hozzátartozójának (apa, anya, feleség, gyermek, gyám stb.), vagy hivatali főnökének (megbízottjának) szabad felvilágosítást adni, hogy ezzel az üzletszerű kijárásoknak és közbenjárásoknak lehetőségét vagy csak gyanúját is kizárjuk.

Kapják: Összes hdt. és honv. ker. pság.-ok.
HM. 2090/Om. 1. omo.—1943.
A másolat hiteléül:
Budapest, 1943. évi január hó 28-án.
olvashatatlan aláírás
irodavezető

Sokszorosított hiteles másolat. — HIL. Vkf. om. 1. Vkf.— 1943—4.

Az iratot 1943. január 30-án iktatták az országmozgósítási 1. vezérkari főnöki osztályon és az illetékes referensek láttamozták.

137.

1943 január 27

a) A Hadviseltek Bizottságának a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjéhez intézett beadványa, melyben zsidó munkaszolgálatosok sérelmeit teszi szóvá

Hadviseltek Bizottságától

Méltóságos Horny Ernő ezredes úrnak
szíves intézkedés végett

I.

1. HADISEGÉLY-ÜGY. Rakovszky vezérőrnagy úr kilátásba helyezte, hogy a zsidófajúak ügyében rövidesen megjelenik a hadisegély-rendelet. Kérjük ezt sürgetni, mert a bevonultak hozzátartozóinak legnagyobb része nyomasztóan rá van utalva.

2. NEGYVENKÉT ÉVEN FELÜLIEK LESZERELÉSE. A december 19-én kelt rendelet ellenére még sok 42 éven felüli zsidó teljesít munkaszolgálatot.

a) A 103/3. Új-Dörögpuszta nem szerelte le az illetékes korosztályokat.

b) Nagykátáról az 1. Hadtest tűzifacsoportjánál, Felsővisón volt hadviseltek is szolgáltak. *Fehér Sándor* 1900-ban született Budapesten, anyja Weisz Gizella, továbbá Nagy Pál, született 1900-ban Budapesten, a Károly csapatkereszt tulajdonosa, anyja neve Gottlieb Sarolta.

c) A nagykőrösi 37. sz. Kieg. még nem szerelte le az időseket. Akadnak köztük 45—50 évesek is.

3. MÉRNÖKÖK SZAKMAI ALKALMAZÁSA. A 480/Bb. K. I. Csf. rendelet szerint mérnökök, vegyészek stb. saját szakmájukban alkalmaztatnak. Nem mindenkit vettek fel

a státusba, noha Dobák vk. ezredes úr a mérnöki kamara tagjait külön is felszólította a jelentkezésre. Konkrét esetek, amelyeket nálunk jelentettek: *Friedrich* Sándor dr. (108/34. Sárospatak) jelenleg szabadságon. *Fonyó* István Jászberény, Váci század Újlaktanya, aki annak idején betegsége miatt nem jelentkezett és felépülése után a századnál jelentkezését nem vették tudomásul.

4. FELVIDÉKI MENTESÍTÉS. Az 1942. december hó 24-én kelt rendelet kimondja, hogy a felvidéki mentesítéssel rendelkezők nem teljesítenek munkaszolgálatot. Több Kieg. Parancsnokság nem hajtotta végre és a mentesítés tulajdonosait benntartja.

Budapest, 1943. január 27.

A másolat hiteles:

Budapest, 1943. február 8-án.

olvashatatlan aláírás

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

(137)

1943 február 9[1]

a—1. Az a) alatt közölt tárgyban Horny ezredeshez intézett újabb beadvány

Hadviseltek Bizottságától

Méltóságos Horny Ernő ezredes úrnak
szíves tudomásulvétel és intézkedés végett

II.

1. A szombathelyi hitközség jelentése szerint az ottani körzetben igen sok 42 éven felüli munkaszolgálatost még nem szereltek le. Élelmezési raktárokban (Sopron, Hajmáskér és

---

[1] A beadványon nincs dátum, ezért a hitelesítés keltét tüntettük fel.

Szombathelyen) teljesítenek szolgálatot. Kérjük nb. intézkedését a III. Hadtestnél.

2. Jelentem, hogy a Szent László úti laktanyában semmi panasz nincs.

3. 42 éven felüli munkaszolgálatos és nem szerelték le: *Mermelstein Rezső,* Purjabisztrán született, 1900 augusztus 16, anyja Lebovits Frida, tavaly május óta teljesít szolgálatot. Tiszalökön van jelenleg, 108/5.

4. A határon teljesít szolgálatot (orosz—magyar határ) mintegy 22 hónapja a 108/55, amely most állítólag hazajön, majd továbbmegy. A jelentés szerint az emberek a hosszú hadtápszolgálat alatt erősen lerongyolódtak. Tisztelettel érdeklődünk, mi lesz ezzel a századdal, lesz-e mód, hogy felruházzuk őket itthoni tartózkodásuk alatt?

5. A Rakovszky vezérőrnagy úr által avizált hadisegélyrendelet még mindig nem jelent meg. Nagyon sok család van a vidéken rendkívül nyomasztó helyzetben. Hogyan lehetne ennek a már bejelentett rendeletnek a kiadását megsürgetni?

6. A nagybereznai hitközség jelenti, hogy a lyutai m. kir. erdei hivatal a környékbeli idősebb embereket kirendeli fatermelésre, közöttük 69 éves embert is. Ha ez katonai jellegű kényszermunka, úgy kérjük nb. intézkedését, hogy a 42 éven felülieket engedjék haza.

7. Az operációs területen levő öregek leváltása ügyében történt-e már intézkedés? Mély tisztelettel kérjük ezeknek kicserélését fiatal munkaerőkkel.

8. A megjelent rendelet értelmében tisztelettel kérjük a mérnökök és vegyészek szakmai beosztását.

A másolat hiteles:

Budapest, 1943. évi február hó 9-én.

aláírás

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1942—1—11 722 (14 925).

(137)

1943 február 21

b) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának tervezett átirata a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjéhez az a) alatt és az a—1. alatt közölt panaszbeadvány ügyében

A 110 209. eln. KMOF.—1943. számra való hivatkozással közlöm, hogy az ahhoz csatolt másolatokban felvett panaszok közül intézkedtem[1] az I. számmal jelölt 2. és a II. számmal jelölt 1., 3. és 7. pontra vonatkozólag. Egyúttal közlöm, hogy a 108/55. táb. mu. szd. hazajöveteléről nincsen szó, mert a szd. időközben a 2. hds. pság.-nak lett alárendelve. Az osztály előtt *ismeretlen* a felvidéki mentesítéssel rendelkezők munkaszolgálat alól felmentése.[2]

II. 17. *Ujváry* alez.
K. II. 21. *G[ecsányi]*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az a) és az a—1. iratban érintett katonai parancsnokságok erre a rendeletre a következő jelentéseket küldötték:

A II. székesfehérvári hadtestparancsnokság jelenti, hogy a rendelet végrehajtására a rendelkezést kiadta, azonban miután a szállítások szünetelnek, az érintettek csak akkor helyezhetők nemtényleges viszonyba, ha alakulatuk a hadműveleti területről visszaérkezik.

A debreceni VI. hadtestparancsnokság jelentésében közli, hogy a rendeletnek eleget tett s a leváltandók felváltására a fiatalabb évjáratú „kisegítő munkásokat" 1943. január 31-én útbaindította, de ez ideig a felváltottak nem érkeztek meg. (A jelentés dátuma: 1943. február 24.)

A pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság — tekintettel arra, hogy a hadműveleti területekre jelenleg pótlást küldeni nem lehet — azt java-

---

[1] A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztálya a fent közölt két beadványban szereplő hadtest és kerületi parancsnokságoknak rendeletet küldött, amelyben jelentést kért arról, hogy
„*a)* miért nem történt meg fent névleg megnevezetteknek leszerelése;
b) útbaindultak-e a hdm. területre a 43 évesek és idősebbek felváltására fiatalabb évf. beli ksm.-ok?"

[2] A bekezdés utolsó mondatát utólag iktatták be a szövegbe. A kihúzott szövegrész:
„. . . továbbá szükséges annak megállapítása, hogy mily rend. mondja ki azt, hogy a felvidéki mentesítéssel rendelkezők nem teljesítenek munkaszolgálatot."

solja, hogy a 4 leváltandó zsidó helyett a veszteségek pótlásakor menne ki a hadműveleti területre a kiegészítés. (A jelentés dátuma: 1943. február 25.)

A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság jelentése szerint 10 fő útnakindult a III/1. tábori munkásszázadhoz a 43 éven felüliek leváltására, de kb. egy hónap alatt sem a leváltottak, sem a leváltásra indultak kísérői nem érkeztek vissza. A rendelet értelmében 28 fő orvost, mérnököt és gyógyszerészt kellene a III. kmsz. zászlóaljtól leváltania, azonban tekintettel arra, hogy a 2. hds.-hez nem lehet szállítmányokat küldeni, ezen intézkedés függőben marad. (A jelentés dátuma: 1943. február 27.)

A szegedi V. hadtestparancsnokság arra hivatkozik, hogy a rendelet végrehajtásának akadályát — a behívott 23—33 évesek létszámának elégtelenségét — jelentette a Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának, azonban válasz ez ügyben még nem érkezett, s intézkedés nem történt. (A jelentés dátuma: 1943. március 4.)

(137)

1943 február 24

c) A miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság jelentése az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

Távirat[1]

ss miskolci 7. h. ker. psag. 961 2/24 1515 =
hm. urnak (eln. 1b. oszt.) budapest
= targy: hadviseltek bizottsaga panaszbeadvanya targyaban
= a 11 722/eln. 1b. 1943. sz. rendeletre: jelentem
hogy a hdm. terueleten alkalmazott tab. mu. szd.-okba
beosztott 43 eves es idoesebb kisegitoe szolgalatosok
levaltasara 335 foe fiatalabb evfolyambeli kisegitoe
szolgalatos f ev januar 27-en, 28-an es 31-en a
hdm. terueletre utbainditottam, az utbainditasrol
a 2. hds. psag.-ot, valamint a keleti es nyugati megsz. csop.
psag.-ot ertesitettem. atiratomra a keleti megsz. csop.
psag.-tol geptáviron a koevetkezoe valaszt kaptam —
„7. ker. psag. 12 550/m. rm. 3. 1942. szamu atiratara
szives tudomasul koezloem, hogy az 1396/m. hdm.

---

[1] Az iraton a következő utasítás olvasható: „tiszt — tisztnek!"

1. vkf. 1943. szamu rendelet ertelmeben a 42 evesnel idoesebb zsidok felvaltasra csak akkor keruelnek, amidoen a 42 evesnel idoesebb keresztenyek már haza lettek szallitva, addig a potlaskent kierkezett fiatalabb zsidok felhasznalasara saját hataskoeroemben intezkedem: — zachaar vk. ezds. rm. 2., 3., 8. h. vkf." — felterjesztem hm. urnak (eln. 1b. oszt.) —
= 7. ker. psag. 7049/eln. rm. 3. kmsz. 1943 +

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

(137)

1943 február 27

d) A IX. hadtestparancsnokság jelentése az a) alatt közölt ügyben

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

Távirat

rm. 9. hdt. psag. 1641.— 2/27. 1350 =
= hm. eln. 1b. oszt. bp. =
targy: hadviseltek bizottsaga panaszbeadványa tbn. =
— a hm. ur f. ho 22-en kelt 11 722/eln.—1b.—1943. sz. rendeletere: =— jelentem, hogy a hdm. terueleten levoe taab. mu. szd.-okban szolgalatot teljesitoe 42 evesnel idoesebb zsidok felvaltasara 12 fiatalabb evfolyamu zsido ksm. a kiszallitasi korlatozasok miatt csak f. e. rm. 1. 22-en indult utba azon kms.-ok szamanak megallapitasa, kik a f. evben toeltik be a 42. eletevueket — folyamatban van ennek megallapitasa utan — eloerelathatolag rm. 3. 1-en ezek szamat jelenteni fogom es kerni fogom a felvaltasukra vonatkozo rendelet kiadasat =
rm. 9. hdt. psag. 3668/ko. rm. 3. mozg.—1943. +

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az iratot 1943. március 2-án iktatták 15 642 szám alatt alatt.

(137)

1943 március 5

e) A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati jelentése a Honvédelmi Minisztériumnak a Hadviseltek Bizottságának panaszbeadványára

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

Távirat[1]

+ s debr. rom. 6.—hdt. 199 5 1500 =
hm. 1b. oszt. bp. =
targy: hadviseltek bizottsaga panaszbeadvanya tban =
—— februar hó 27-en kelt 2502/eln. rom. 3. 1. 1943. sz.
jelentesem kapcsan: — a rom. 6. koezerdekue
munkaszolgalatos zlj. potkeret pk.-anak jelentese
szerint a hdm. terueleten levoe 43 eves es ennel idoesebb
zsidok felvaltasara utbainditott kiseroe
szállitmányparancsok a potkerethez bevonult es
jelentette, hogy febr. 12-en az ors.-aan levoe
nemet parancsnoksag a felvaltasra utbainditott 118 foe
kszm.-t toele elvezenyelte es oesszes felszerelessel
egyuett az ukran parancsnoksagnak atadta a
kereszteny tiszteket es legenyseget pedig kijev-be az
allomasparancsnoksaghoz iranyitotta
= rom. 6. — hdt. psag. 11 686/nagy m. rom. 3. 1. 1943 +

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

A táviratot 1943. március 6-án 6991. 1943. szám alatt iktatták az elnöki 1b. osztályon.

---

(137)

1943 március 12

f) A kassai VIII. honvéd hadtestparancsnokság jelentése az a) alatt közölt panasz ügyében

M. kir. kassai VIII. honvéd hadtestparancsnokság
Eln. III. mo.—1943.
3977. szám.

---

[1] Az iraton a következő utasítás olvasható: „tiszttel!"

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

(1b. osztály)

Kassa, 1943. évi március hó 12-én. *Budapest*

A HM. Úr f. évi február hó 22-én kelt 11 722. eln. 1b.—1943. sz. rendeletére:

Jelentem, hogy a hadviseltek bizottsága panaszbeadványa minden alapot nélkülöz, mert:

a) A 188/5. táb. mu. szd.-hoz beosztott Mermelstein Rezső (1900, Lebovits Frida) ksm. mérnök a HM. Úr 1942. évi 814/M. KMOF.—1942. sz. rendelete alapján 1943. január hó 10-ig illetmények nélkül szabadságoltátott, majd a f. év január hó 9-én kelt 10/M. KMOF.—1943. sz. HM. rendeletre, f. é. III. 1-ig illetmény nélküli szabadság meghosszabbításban részesült. Szabadsága leteltével a HM. Úr f. év február hó 16-án kelt 6794/M. 1b.—1943. sz. rendeletére f. év II. 28-val a nt. viszonyba helyeztetett.

b) A hdm. területen levő táb. mu. szd.-oknál levő 42 évesnél idősebb zsidó ksm.-okat a HM. Úr 1942. XI. 6-án kelt 5600/M. 1b.—1942. sz. rendeletének *B)* 5. pontja szerint a Hirdetmény alapján II. lépcsőben bevonult zsidókkal kellett váltani.

A felváltandó évfolyam nem volt megjelölve, ezért a VIII. kmsz. zlj. és bev. közp.-ok az 1900. évfolyambelieket — mert a rendelet kiadásakor még nem töltötték be 42. életévüket — nem vették felváltásra tekintetbe.

A 43 évesek és idősebbek felváltására fiatalabb évfolyambeli ksm.-ok a hdm. területére alábbiak szerint útbaindultak:

1943. I. 30-án:

a 108/2. táb. mu. szd.-hoz	1 fő,
a 108/3. táb. mu. szd.-hoz	1 fő,
a 108/28. táb. mu. szd.-hoz	18 fő,
a 108/33. táb. mu. szd.-hoz	1 fő,
a 108/42. táb. mu. szd.-hoz	12 fő.

1943. II. 15-én:

a 108/13. táb. mu. szd.-hoz Galánta (vesztegzár) 13 fő.

1943. I. 23-án:

a 108/20. táb. mu. szd.-hoz 1 fő.

A többi táb. mu. szd.-nál 43 éves és idősebb zsidó nem nyert beosztást.

A felváltottak még nem érkeztek vissza.

c) Az 1942. évi december hó 31-én 42. életévüket betöltött 1900. évfolyambeliek váltására az alábbi igénylések érkeztek be a VIII. kmsz. zlj.-hoz:

1. *A 64. bev. közp.-tól Tiszalök:*

a 108/2. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: 293/27.) 1 mérnök és 6 fő ksm.,
a 108/3. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 1 fő mérnök és 5 fő ksm.,
a 108/6. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 8 fő ksm.,
a 108/7. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: 292/127.) 6 fő ksm.,
a 108/63. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 1 fő ksm.,
a 108/64. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 18 fő ksm.,
a 108/65. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 14 fő ksm.,
a 108/66. táb. mu. szd.-hoz (táb. p.: ismeretlen) 13 fő ksm.
Összesen: 2 mérnök és 71 ksm.

2. *A 65. bev. közp.-tól Kisvárda:*

a 108/9. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 292/124.) 16 fő ksm.,
a 108/11. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 292/126.) 7 fő ksm.,
a 108/12. táb. mu. szd.-hoz (tp.: ismeretlen) 7 fő ksm.

Összesen: 30 ksm.

3. *A 67. bev. közp.-tól Szepsi:*

a 108/20. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 115/64.) 1 fő ksm.,
a 108/21. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 112/39.) 5 fő ksm.,
a 108/25. táb. mu. szd.-hoz (tp.: ismeretlen) 8 fő ksm.,
a 108/69. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 230/63.) 25 fő ksm.,
a 108/70. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 230/64.) 35 fő ksm.,
a 108/71. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 292/141.) 29 fő ksm.
Összesen: 103 fő ksm.

4. *A 69. bev. közp.-hoz Sárospatak:*

a 108/35. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 254/79.) *Összesen:* 4 fő ksm.

5. *A 71. bev. közp.-hoz Huszt:*

a 108/47. táb. mu. szd.-hoz (tp.: 113/84.)	2 fő ksm.,
a 108/51. táb. mu. szd.-hoz (tp.: ismeretlen)	2 fő ksm.

Összesen: 4 fő ksm.

Végeredményben: 2 zsidó mérnök és 212 fő 1900. évfolyambeli kerülne felváltásra.

Ennek végrehajtását jelenleg gátolja:

a) a vasúti szállítások megszüntetése,

b) a táb. postaszámok ismeretének hiánya,

c) a Hirdetmény alapján bevonult fiatalabb zsidóknak elégtelensége.

Kérem a fentiek alapján a hadviseltek bizottságát megfelelő kioktatásban részesíteni.

Amint a szállítások megindulnak, s a táb. postaszámok ismeretessé válnak, kérem a IX. hdt. pság.-ot utasítani, hogy feleslegeiből a bevonulási közp.-ok igényléseit közvetlenül elégítse ki.

A hdt. pk. helyett:

Szávay ezds.

Gépelt tisztázat, Szávay saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az iratot 1943. március 23-án iktatták az elnöki 1b. osztályon.

---

(137)

1943 március 17

g) A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
7043. szám.

Eln. III. nyt.—1943.

Hadviseltek bizottsága panaszbeadványa tárgyában

M: KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

(1b. oszt.)

A HM. Úr 11 722. eln. 1b.—1943. sz. rendeletére:

Budapest, 1943. évi március hó 17-én. *Budapest*

Jelentem, hogy az 1. bev. közp. Fehér Sándor (1900, Weisz Gizella) és Nagy Pál (1900, Gottlieb Sarolta) kis. szolg.-okat 1943. évi február hó 11-én nt. viszonyba helyezte.

A hdm. területén levő táb. mu. szd.-okba beosztott 43 éves és ennél idősebb kis. szolg.-ok felváltására 1943. évi január hó 31-én 555 fő kis. szolg.-ot indítottam útba a 2. hds. pság.-hoz. A szállítmány azonban rendeltetési helyére nem jutott el, mert Orsán a német Ausladekomissar 34. a kis. szolg.-ok kirakását és a német katonai hatóságoknak való átadását rendelte el.

A 3. bev. központnak e tárgyban intézett jelentését és az Ausladekomissar 34. írásbeli parancsát másolatban felterjesztem.

2 db melléklet.

A hdt. pk. helyett:
Kuthy ezds.

Gépelt tisztázat, Kuthy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az iratot 1943. március 23-án 20 684/1943. számon iktatták az elnöki 1b. osztályon.

---

(137)

1943 március 1

g—1. A g) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: az aszódi 3. honvéd bevonulási központ továbbítja a budapesti I. honvéd hadtestparancsnoksághoz a keleti hadműveleti területre felváltásra útba indított kisegítő munkaszolgálatosok parancsnokának jelentését. A jelentés beszámol arról, hogy a kiküldött zsidó munkaszolgálatosokat a németek feltartóztatták és írásbeli parancs ellenében átvették

M. kir. 3. honvéd bevonulási központ. Aszód. Másolat

1855. szám. *Szigorúan bizalmas!*
M.—1943. *Tiszt-tisztnek!*

Szállítmánykísérő tiszt jelentése „Vkf. s. k. felbontására”

M. KIR. BUDAPESTI I. HONVÉD HADTESTPARANCSNOKSÁGNAK
(II. osztály)

Aszód, 1943. március 1-én. *Budapest*

1942. évi június 11-én kelt 10 479. sz. és a Vkf. 50/M. hdm. 1942. számú rendeletére:

Fenti rendeletre, mint a f. évi január hó 31-én a 3. honv. bev. központ Aszódról az orosz hdm. területre felváltásra útbaindított keresztény keretek legénysége és kisegítő munkaszolgálatosok szállítmánykísérő parancsnoka, az alábbiakat jelentem:

ad *a)* Útvonalunk Aszód—Érsekújvár—Galánta—Jablunkov —Tessen—Oderberg—Radom—Lukov—Brest—Baranovicsi— —Minszk—Zslobin—Gomel—Klinci—Unyecsa—Gorki—Orsa— Mogiljov—Zslobin—Gomel—Bahmacs—Nyezsin—Darnyicza— Kijev, onnan vissza Fasztov—Kazatyin—Vinnyica—Zsmerinka— Prosskurov—Tyernopol—Lemberg—Sztryj—Lavocsnye—Csap —Debrecen—Budapest—Aszód.

ad *b)* Parancsom az volt, hogy a keretlegénységet és a kisegítő munkaszolgálatosokat a 2. hds. pság.-nál kell leadni, illetve a további parancsokat ott kapom.

Orsán február 12-én a német Ausladekomissar a vonatokon levő összes kisegítő munkaszolgálatosok kirakását akarta elrendelni. A szállítmányparancsnok Brozoráď Kornél fhdgy. parancsára helyettese, Szelekovszki Ernő fhdgy. jelentette a német parságon, hogy erre csak magyar parságtól fogadhat el parancsot és csak az erőszaknak enged. Az összeköttetést azonban magyar parancsnoksággal nem sikerült felvenni, úgyhogy teljesen ki voltunk szolgáltatva a németeknek. Délelőtt 10^{h} 30′-kor a fenti német pság.-tól a szállítmánypk.-hoz a csatolt másolat szerinti parancs érkezett. Ennek alapján Brozorád fhdgy. elrendelte a vonaton levő összes kisegítő munkaszolgálatosok leadását. Ekkor ismét jelentettem, hogy a 24. kis. msz.-en kívül két önként jelentkező kísérő szakács is van, akik az útbaindítási parancs szerint visszatérők. A szállítmánypk. a német pság. tudtával („zsidó, az zsidó”) elrendelte ezek leadását is. A kis.

msz.-eket Oszintorfba kísérték, ahol az átvétel meg is történt. A szállítmány fennmaradó részét (keresztény) a németek tovább indították.

Kijevben február 17-én a szállítmánypk. felkereste a magyar pság.-okat és több hosszabb utánjárás után Dénesfai alez. hosszas huzavona után 20-án elrendelte: 1. az egész szállítmánynak a kísérők kivételével való kivagonírozását, 2. a kirakott legénységnek a szállítmánypk. által történő átvételét és 3. a kísérőknek ugyanazon szerelvénnyel való visszatérését az útbaindító alakulatokhoz. A legénységet a fenti parancs szerint Szelekovszki fhdgy.-nak adtam át. A szerelvény rögtönzött kórházvonattá alakult át. A magunkkal vitt főzőüstök a kapott parancs szerint a rögtönzött kórházvonaton maradtak és ezekben a sebesültek részére főztek Debrecenig, ahol a sebesülteket átvették és őket fertőtlenítették.

A másolat hiteles!

Bpest, 1943. III. 18.

olvashatatlan aláírás

Géppel írt. hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (12 925).

---

(137)

1943 február 12

*g—2. A g) alatt közölt irat 2. számú melléklete: a német **34.** kiürítési biztos írásbeli parancsa a magyar szállítmányparancsnokhoz 555 zsidó munkaszolgálatosnak a németek részére történő átadására*

Másolat

Ausladekomissar 34. Orscha, den 12. Febr. 1943.

An den Führer des Transportes 367 095.

Auf Befehl des Generals des Transportwesens Mitte vom heutigen Tage 10,05 Uhr bleiben sämtliche 555 Juden in

Osintorf bei Orscha. Die ungarischen Offz. und Mannschaften einschl. Strafgefangene nebst dem Lazarett-Zugteil laufen unter Fahrtnummer (neu) weiter.

P. H.

A másolat hiteles!
Bpest, 1943. III. 18.
Olvashatatlan aláírás

Olvashatatlan aláírás
Hauptmann
u. Dienststellenleiter

P. H.

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

(137)

1943 február 12

g—2—1. A g—2. alatt közölt irat magyar nyelvű fordítása

34. sz. Kiürítési biztos.

Másolat.

Orsa, 1943. február 12.

A 367 095. számú transport vezetőjének

A transportügyek tábornokának parancsára a mai nap délelőtt 10,05 órától kezdődően mind az 555 zsidó az Orsa melletti Oszintorf-ban marad. A magyar tisztek és legénység, valamint a foglyok a kórházvonattal együtt új utazási szám alatt továbbmennek.

P. H.

Bpest, 1943. III. 18.

A másolat hiteles!

olv. aláírás

olvashatatlan aláírás
százados, szolgálatvezető

P. H.

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

(137)

1943 február 12

g—3. A g) alatt közölt irat 3. számú melléklete: a keleti hadműveleti területre felváltásra útbaindított kisegítő munkaszolgálatosok szállítmánykísérő tisztjének igazoló jelentése arról, hogy 26 munkaszolgálatost a német 34. sz. kiürítési biztosnak átadtak

Másolat

M. KIR. 3. HONVÉD BEVONULÁSI KÖZPONT
PARANCSNOKSÁGÁNAK

Orsa, 1943. február 12. *Aszód*

Igazolom, hogy Kun Zoltán zls. 367 095 F. 8. szállítmány parancsnoka 21, azaz huszonegy kmsz.-t, 42 db karszalaggal és 21 db tábori sapkával, Radeczky János zls. 5, azaz öt fő kmsz.-t, 10 db karszalaggal és 5 tábori sapkával a túloldali parancs rendelkezésére a 34. Ausladekomissar-nak átadott.

olvashatatlan aláírás

Másolat hiteles.
Budapest, 1943. III. 18.

Brozorád fhdgy. s. k.
szállítmányparancsnok

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

(137)

1943 március 22

h) A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság újabb jelentése a Honvédelmi Minisztériumnak: a 42 éven felüli munkaszolgálatosok leváltására kiküldött munkaszolgálatosokat német parancsra átadták a német katonai hatóságoknak

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság

9761. szám.
Eln. III. nyt.—1943.

42 éven felüli táb. mu. szd.-okba beosztott kmsz.-ok felváltása

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK
(1b. oszt.)

Budapest, 1943. évi március hó 22-én. *Budapest*

Jelentem, hogy a 101/27., 101/28., 101/30., 101/31., 101/29. és 402. klgs. táb. mu. szd.-okban levő 42 évnél idősebb mu. szolg.-ok váltására a 2. bev. közp. 22 fő keresztény keretlegénységgel 105 fő zsidó mu. szolgálatost küldött ki hdm. területre.

A szállítmány pk.-a jelentette, hogy a zsidó mu. szolgálatosokat a másolatban csatolt német parancs alapján február 12-én a 34. Ausladekomissar átvette, míg a keretlegénységet február 20-án Kijevben a magyar állomáspk. szóbeli parancsára a 367 095. sz. szállítmány parancsnokának adta át.

A vonatkozó okmánymásolatokat felterjesztem.

3 db melléklet.

A hdt. pk. rendeletéből:
Kuthy ezds.

Gépelt tisztázat, Kuthy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az irat mellékleteként szerepel:

1. A 34. Ausladekomissar parancsa a zsidó munkaszolgálatosok átvételéről.

2. A 482. különleges munkásszázad parancsnokságának a 2. bevonulási központ parancsnokságához intézett igazoló jelentése 105 munkaszolgálatosnak a németek részére történt átadásáról.

3. Elismervény a II. honvéd kiegészítő parancsnokságtól átvett 22 fő legénységről.

---

(137)

1943 április 2

i) Az elnöki 1b. osztály megjegyzése és tervezett rendelete az a) alatt közölt tárgyban

Pro domo:

A hadviseltek bizottsága panasza tárgyában kiadott 11 722. eln. 1b.—1943. sz. rend.-re a jelentések beérkeztek. Ezeket összefoglalva a következő kép adódik:

1. A hátországban a 43 éves és idősebb zs. kis. szolg.-ok felváltása kevés kivételtől eltekintve megtörtént. (Lásd V. hdt. jelentését!)[1]

2. A hdm. területén a felváltás csak részben történt meg.

Ennek oka:

a) a németek a felváltásra kiküldöttek legnagyobb részét (pl. I. hdt.-től 555 főt, a VI. hdt.-től 118 főt) lekapcsolták és saját céljaikra alkalmazzák,

b) a K. megsz. csop. pság. hivatkozva az 1396/M. hdm. 1. Vkf.—1943. sz. rend.-ére, a 7. h. ker. által kiküldött 335 fő kis. szolg. ellenében az idősebbeket csak akkor irányítja vissza, ha az idősebb keresztények felváltása megtörtént,

c) az V. hdt. pság.-nál a hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-oknál fennálló nagy hiányok,

d) a szállítások szünetelése és a táb. postaszámok ismeretének hiánya.

Reá kell mutatnunk ama tényre is, hogy a hadviseltek bizottságának panaszbeadványában tett jelentése nem minden tekintetben fedte a valóságot. Így Mermelstein Rezsőt illető jelentése nem volt igaz. (Lásd VIII. hdt. pság. jelentésének *a)* pontját!) Ha már egy személy vagy hatóság a HM. úrnak jelentést tesz, melynek célja részben a felelősség kérdésének megállapitása, akkor joggal elvárható, hogy az a jelentés való tényeken nyugszik és nem vezeti félre a HM. urat és közegeit.

Minthogy a 2. pontban felhozott okok legnagyobb része továbbra is fennáll, de egyébként is a megsz. csop. pság.-oknál hosszabb ideje beosztott táb. mu. szd.-ok kis. szolg.-sai felváltásra kerülnek, továbbá, mert a hátországban fennálló hiányok az újabb hirdetmények alapján bevonuló kis. szolg.-okkal részben csökkenni fognak,[1a] végül, mert a 2. hds.-hez beosztott táb. mu. szd.-ok is a hátországba visszakerülnek, javaslom:

1. a 2. hds.-hez felváltásra zs. kis. szolg.-okat egyelőre ne küldjünk ki;

2. a megsz. csop.-oknál a felváltás a 6730/M. 1b. 1943. számú sz. rend. keretei között történjék;

3. a hátországban levő 43 éves és ennél idősebb ksm.-ok felváltása még akkor is meg kell hogy történjék, ha ezáltal

---

[1] Lásd a b) alatt közölt irathoz fűzött jegyzetet.

[1a] Fenti mondatrészt, a „továbbá" szótól kezdődően utólag iktatták be a szövegbe.

a hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-ok állományában további hiányok állnának elő.[2]

Kiadványtervezet:

I., II., V., VI., VIII. és IX. hdt. pság. 1.
3., 4. és 7. h. ker. pság. 2.

1. és 2-nek:

A 11 722. eln. 1b. 1943. sz. rend.-re felterjesztett jelentéseket általában tudomásul véve, elrendelem:

1. a 2. hds.-hez beosztott táb. mu. szd.-oknál és kmsz. zlj.-aknál a 43 éves és idősebb zs. kis. szolgálatosok felváltására fiatalabb zs. kis. szolg.-okat kiküldeni nem kell;[3]

2. a hdm. területén egyéb pság.-oknál beosztott táb. mu. szd.-oknál a felváltást a 6730/M. 1b. 1943. sz. rendeletem[4] szerint kell lebonyolítani;

3. a hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-oknál, élm. r.-aknál stb. 43 éves és ennél idősebb zs. ksm. még akkor sem szolgálhat, ha az ilyenek leszerelésével a szd.-oknál stb. hiány állana elő.

III. 29. *Ujvári* alez.
IV. 2. *Cseke*
K. IV. 2. *R[akovszky]*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

---

[2] Az eredeti 4. pontot áthúzták s kérdőjelet tettek mellé. A kihúzott szövegrész:

»4. kioktatni a „Hadviseltek Bizottságát" egy valótlan jelentés következményeiről.«

[3] E pont befejező mondatát utólag kihúzták. A törölt szöveg:

„Ezek felváltása, ha alakulatuk egyébként nem kerülne leszerelésre, az anyaországba visszatérésükkor, azonnal végrehajtandó."

[4] Lásd a következő, (137) i—1. sz. iratot.

(137)

1943 március 12

i—1. Az i) alatt közölt irat melléklete: a honvédelmi miniszter rendelete a megszálló csoportoknál történő felváltás szabályozására

M. kir. honvédelmi miniszter
6730.
M. 1b.—1943.

„Szigorúan bizalmas”
„Tiszt-tisztnek”

Felváltás a megszálló csoportoknál

Budapest, 1943. évi március hó 12-én.

A K. és Ny. megszálló csoportokhoz beosztottak folyamatos *felváltását* az alábbiakban szabályozom:

A) *Általános elvek:*

1. *Mindenkit*, aki a megszálló csoportoknál a hdm. területen *12 hónapot* eltöltött, folyamatosan fel kell váltani.

2. Minden felváltandót elvileg az *állománytesten belül, azonos értékű* honvédegyénnel kell felváltani.

3. A hdm. területre váltásra elvileg 35 évnél idősebb nem ht. személyeket kiküldeni nem szabad.

4. A felváltás zárt szállítmányba egyesítve — *a szabadságos vonatok* rendszeres forgalmával az ott megadott helyjegyek figyelembevételével (nem alakulatonként) történik.

B) *Részletek és kivételek:*

1. *A felváltás időpontja:*

a) Az általános elvek 1. pontjában megadott *12 hónapos*, valamint az alább felsorolt időtartamok *valamennyi állománycsoportra* vonatkoznak.

b) *Kétgyermekes* családapákat *10 hónapi, háromgyermekes* családapákat *8 hónapi* hdm. területen eltöltött szolgálat után fel kell váltani.

Négy- vagy többgyermekes családapákat *azonnal* fel kell váltani, ilyeneket behívni váltás céljára nem szabad.

A *családi* körülmények folytán kedvezményesen megjelölt váltási időtartamok csak a *magyar* nemzetiségű, illetőleg magyar érzelmükről ismert nemzetiségi honvédegyénekre vonatkoznak.

c) *Hadikitüntetésben* részesült személyeket rövidebb hdm. szolgálat után kell felváltani.

Az előbbi pontokban előírt időtartamokat a legénységi bronz, kis és nagy ezüst, illetőleg arany vitézségi érmek tulajdonosainál 2, 3, 4, illetőleg 6 hónappal csökkenteni kell.

A tiszti arany vitézségi érem a legénységi arany vitézségi éremmel, a kardos tiszti kitüntetés a bronz vitézségi éremmel ebből a szempontból azonos elbírálás alá esik.

d) *42 évnél idősebb* személyeket a hdm. területén eltöltött *szolg. időre való tekintet nélkül fel kell váltani.*

e) *Önként jelentkezőket* a hdm. területén 12 hónapon túl is vissza lehet tartani.

2. *A felváltó emberanyag összeállítása:*

a) A megszálló csop.-ok részére azonos értékű emberanyag biztosítása végett minden felváltandót *azonos értékű* honvédegyénnel kell felváltani, azaz:

hivatásost hivatásossal,
tartalékost tartalékossal,
sorlegénységet sorlegénységgel,
póttartalékost póttartalékossal,
nemzetiséget nemzetiséggel,
szakképzettet szakképzettel,
kisegítő munkaszolgálatost kisegítő munkaszolgálatossal.

Klgs. mu. szd.-ba beosztottak közül váltásra csak azok jöhetnek tekintetbe, akik az 1942. évi 49. sz. Honvédségi Közlönyben megjelent *63 900/eln. 13.—1942. számú rendelet IV. részében foglalt* kegyelmi feltételeknek megfeleltek.

b) A fentiek szerint a felváltó emberanyagot *elsősorban az állománytesten* belül kell biztosítani.

Amennyiben az állománytest saját állományából a felváltáshoz szükséges személyeket nem tudja biztosítani, akkor a hdt. (ker.) pság.-ok valamely másik állománytesttől jelöljék ki azokat.

c) *A hivatásos személyek* közül a *magasabb pk.-ok, vk. tisztek és csapat pk.-ok,* valamint szolgálati érdekből felváltandó ht. személyek váltására — jelen rendeletemben lefektetett elvek figyelembevételével — külön (8b., 8c. osztályok útján) esetenként intézkedem.

d) A sorlegénység váltására a jelenlegi *újoncsorványt* igénybe kell venni.

e) A *nemzetiség* váltására *szükség esetén még* nemzetiséget is fel lehet használni.

A nemzetiségi *mü. osztagok* legénységét a váltásra igénybe lehet venni. Helyükre ki nem képzett, 35 évnél fiatalabb nemzetiséget kell behívni.

Amennyiben a szükséghez kiképzett nemzetiség a *hdt.-en belül* 35 évnél fiatalabbakból nem biztosítható, akkor a nemzetiségek *kivételesen* 42 éves korig bezárólag igénybevehetők.

f) Amennyiben az állománytestnek megfelelő *szakképzett* nem áll rendelkezésre és a *hdt.-en* belül 35 évesnél fiatalabból más állománytesttől sem biztosítható, akkor *kivételesen* 42 éves korig lehet szakképzetteket — előzetesen kikérendő engedélyem alapján igénybe venni.

g) *Önként jelentkező* 42 évnél idősebb nt. személyeket, ha testileg egyébként alkalmasak, váltás céljára fel lehet használni.

3. *Eljárás a felváltott személyekkel:*

a) A felváltott *ht. személyek* és sorlegénység (harmadik évre visszatartottakat és a másodéves karpaszományosokat beleértve) az állománytestnek állanak rendelkezésére.

b) A felváltott nt. személyeket le kell szerelni.

Hátországi szolgálatra *önként jelentkezők* az előírt létszámra kiképzési célokból visszatarthatók.

c) Amennyiben a felváltások folytán a hátországi alakulat *létszáma* az előírt állomány alá esnék, akkor a szükséghez mérten megfelelő tart. tiszteket, tiszthelyetteseket és *még ki nem képzett 35 évnél fiatalabb* póttartalékosokat — éspedig elsősorban a rendelkezésre álló legfiatalabbakat — kell behívni.

4. *A felváltás végrehajtása:*

a) A felváltást *folyamatosan egyénenként — a szabadságos vonatok* igénybevételével — kell lebonyolítani.

b) A felváltást az előzőkben lerögzítettek alapján elvileg *a hdm. területén levő alakulat pk.-a* kezdeményezi azáltal, hogy a felváltásra tekintetbe jövő személyeket folyamatosan kiválasztja, illetve kijelöli és szabadságos vonattal *útbaindítja* az illetékes hátországi állománytestéhez. *Egyidejűleg* — a felváltandóval (felváltandókkal) küldött kísérőiratban *közli* az állománytesttel a *felváltás okát* (pl. 3 gyermekes családapa, a hdm. területen 9 hónapot töltött).

A felváltás megjelölt okát az állománytest saját nyilvántartása, családi értesítő stb. alapján *ellenőrzi*. Amennyiben az esetleg nem volna helytálló, a HM.-nek (1b. oszt. útján) jelenti.

Az állománytest a felváltó személyt a felváltandó személy beérkezése után *21 napon belül* köteles a hdm. területre útbaindítani.

A felváltást *kivételesen* a hátországi állománytest is kezdeményezheti, amennyiben a hdm. területről nem érkeznék be oly személy, aki az állománytest nyilvántartása szerint a fent felsorolt okok folytán legalább 3 hónappal megelőzőleg már felváltandó lett volna.

A hátországi alakulatok kezdeményezése azonban csak arra terjedhet ki, hogy *írásban felhívja a figyelmét* a hdm. területen levő ala. pk.-ának az érdekeltek felváltására.

A felváltandónak a hdm. területéről való visszaérkezése *előtt* tehát *nem indíthat útba* váltás céljából senkit sem.

5. *A váltás üteme:*

a) A naponta szabadságos vonattal a hátországba visszairányítható felváltandók száma — a mindenkori helyzetnek megfelelően — *külön* (3. Vkf. oszt.) *intézkedés szerint* lesz megállapítva.

b) *A váltásra kiküldendő* személyeket a hdt. (ker.) pság.-ok a hdt. területén gyűjtsék és a szállítási adatokat közöljék az illetékes vasútvonal pság.-gal. A vasútvonal pság. jelentse a hdt. pság.-nak a kiszállítható *személyek számát* és a *szállítás időpontját*.

Ennek alapján a hdt. pság.-ok a váltást indítsák útba.

A szállítás *folyamatossága* érdekében a szállítás *időpontja* előtt *egy héttel* az adatok kölcsönös közlésének meg kell történnie.

c) Amennyiben a szabadságos vonatok forgalma ideiglenesen szünetelne, a váltás lebonyolítására külön történik intézkedés.

6. *Anyagiak:*

A Megsz. csop.-oknál felváltott személyeket az *1. sz. melléklet* szerinti személyi felsz.-sel kell az állománytestekhez a hátországba útbaindítani.

A fegyverzetet és lőszert a hazatérők Lavocsnye-n a rsz. és ktg. álls.-on a fennálló rendeletek értelmében adják le.

Az állománytestek a felváltottaktól beérkezésük után a személyi felszerelést az illetékes anyagi anyaalakulat útján bevonják és azt a felváltottak pótlására útbainduló személyek felszerelésére felhasználják. Ha ez a felsz. 50/10. értéken aluli, ezt legalább 5/10. értékűvel pótolják.

Az állománytestek (anyagi anyaalakulat által) a felváltottak pótlására a hdm. területre útbaindulókat az 1. sz. mellékletben feltüntetett személyi felszereléssel látják el, fegyverzet és lőszer kivételével. A fegyverzetet és lőszert a felváltók Lavoczne-n a rsz. és ktg. álls.-nál az ott leadott fegyverzetből és lőszerből kapják.

Miután fentiek szerint a Megsz. csop.-ok személyi felsz.-e bizonyos fokig állandóan nagyobb értékű anyaggal pótlódik, a személyi felsz.-t képező anyagok utánpótlásával a megszálló csoportok jövőben csak kisebb mértékben számoljanak.

C) Jelen rendeletem végrehajtását mind a K. és Ny. megszálló csop. pság.-ok, mind a hátországi hdt. (ker.) pság.-ok *folyamatosan* ellenőrizzék.

Az ellenőrzés a *jogtalan* kivételezésre is terjedjen ki.

D) Jelen rendeletemmel a 2474. M. 1b.—1942. és 4043. M. 1b.—1942. sz. rendeleteimet hatályon kívül helyezem.

E) *Kapják:* I., II., V., VI., VIII. és IX. hdt. pság., 3., 4. és 7. honv. ker. pság., 1., 3. hds. pság., Központi szervek. Kszv., K. és Ny. megsz. csop. pság.-ok, valamint tudomásul a 2. hds. pság.

vitéz Nagy s. k.

1 db melléklet.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik.

Budapest, 1943. évi március hó 17-én.

Olvashatatlan aláírás
irodavezető

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—11 722 (14 925).

Az irat mellett kimutatás található a személyi felszerelésekről.

138.

1942—1943 (?)

(1946 június 28)

A Népbírósági Közlöny cikke Drávai Béla századparancsnoknak munkaszolgálatosok ellen elkövetett bűncselekményei ügyében lefolytatott tárgyalásról

Nőket és gyermekeket vert, ékszereket sikkasztott el, meztelen asszonyt kergetett ki a fagyos éjszakába a „monoklis század" parancsnoka.

A népbíróság *Aradi*-tanácsa előtt vádlottként állt *Drávai* Béla pásztói gazdálkodó, akivel szemben a súlyos bűncselekmények egész sorozatának vádját emelte a népügyészség.

Drávai a 109/1. munkásszázad parancsnoka volt és a munkaszolgálatosokkal kegyetlenül bánt. Amikor a század Oroszországban napi 30—40 kilométert gyalogolt, megparancsolta a legénységnek, hogy harsány hangon énekeljenek, utána pedig azzal az ürüggyel, hogy az ének *nem volt elég hangos*, teljes felszereléssel úszást parancsolt a meneteléstől kifáradt embereknek. A keretlegénységnek parancsot adott, hogy a muszokkal messzemenő szigorúsággal bánjanak. Ennek a következménye állandó ütés-verés volt. Nagy hidegben

hófúvás idején is 10—12 óra hosszat dolgoztatta földmunkán az embereket.

Sokszor megtörtént, hogy a muszok nem kaptak ebédet, mert nem gondoskodott az élelmezésről. Szokása volt, hogy *éjfélkor riadót rendelt el,* ilyenkor a súlyos napi munkában kimerült muszoknak

mezítláb, egy szál ingben kellett kivonulniok a jeges téli éjszakában.

A lázas betegeket kényszerítette, hogy munkára vonuljanak, aki pedig fagyás miatt jelentkezett gyengélkedőre, annak *fagyos testrészét bottal verte.* Specialitása volt, hogy ököllel vágott a muszok arcába, a századot monoklis századnak csúfolták, mert az embereknek kék foltok voltak a szemük alatt. Vasárnapi szórakozás képpen rendszeresen 5—10 munkaszolgálatost kiköttetett és *a kikötést az egész századnak sorakozva kellett végignéznie. Steiner* László beteg munkaszolgálatos kiköttetése ellen a századorvos tiltakozott, *Drávai* azonban nem vette figyelembe az orvosi véleményt. A következmény: a kikötéstől megbénult *Steiner* karja.

A muszok óráit, ékszereit és egyéb értéktárgyait átvette azzal, hogy megőrzi részükre, a holmikból azonban semmit sem adott vissza, az átvett értéktárgyakat becserélte élelmiszerre és italra, amit azután maga fogyasztott el. De nemcsak a muszokkal bánt ilyen módon, hanem

a földmunkára kirendelt oroszokat, köztük nőket és gyermekeket is minden ok nélkül ütötte-verte . . .[1]

Népbírósági Közlöny. — 1946. II. évf. június 28. — „Egy gavallér Ukrajnában."

139.

1942—1943 (?)

(1946 március 2)

A Népbírósági Közlöny tudósítása Jámbor Jánosnak, a 103/42. munkásszázad parancsnokának rémtetteit felölelő vádiratról

Egymásután kerülnek a népbíróság elé az embertelen, kegyetlenkedő keretlegények, de kevés példa volt még olyan szörnyű bestialitásra, mint amilyennel *Jámbor* János gödöllői keretlegényt vádolja a népügyészség.

Jámbor János a 103/42. munkásszázaddal ment messzi Ukrajnába. Annak idején, amikor a honvédelmi miniszter rendeletére a munkaszolgálatosokat a csendőrök megmotozták és azon a címen, hogy „fényűzési" tárgyaikat elszedik — jóformán kifosztották őket, átkutatták a 103/42. század embereit is. Sztarij Oszkolban rendezték a csendőrök az elkobzási razziát. A kutatás előtt *Jámbor* János *a muszoktól rengeteg értéktárgyat vett át, de semmit sem adott nekik vissza,* mindent megtartott magának.

Kegyetlenkedésben pedig sok tekintetben túltett a már eddig bitófára vagy kényszermunkára jutott szadista társain is. Minden ok nélkül kínozta a muszokat,

kézzel, bottal, csákánnyal, puskatussal ütlegelte őket.

A dermesztő oroszországi hidegben megparancsolta nekik, hogy vessék le meleg ruhájukat és így dolgoztatta őket, aminek az lett a következménye, hogy *sokan súlyos fagyásokat szenvedtek.* A nagy visszavonulás idején

a kocsikba lovak helyett munkaszolgálatosokat fogatott be és a szerencsétlen embereket ütlegeléssel kényszerítette arra, hogy vonszolják a megrakott kocsikat úttalan utakon, ahol még a lovak is kidőltek. A szörnyű nélkülözéseken átment, legyengült emberek közül sokan nem bírták az emberi erőt meghaladó munkateljesítményt, de nem volt irgalom: aki kidőlt, azt Jámbor az útszélre lökette, ott hagyatta és

---

[1] Drávait a Népbíróság életfogytiglani kényszermunkára és vagyonának elkobzására ítélte.

aki ilyen sorsra jutott, az megfagyott.

Az egyik munkaszolgálatos menetelés közben lemaradt, ezt az egyik kocsihoz kötözte és így hurcolta kilométereken át, amíg elájult. Ekkor elvágta a kötelet, *az összeesett embert pedig a biztos fagyhalálnak kitéve, otthagyta az úton.*

Ennek a munkásszázadnak különben egy specialitása is volt. A századparancsnok háromtagú különítményt állíttatott fel, amelynek ezt a nevet adták: *hóhérkülönítmény.* A különítmény feladata az volt, hogy a legkisebb fegyelmezetlenség esetén a muszokat agyba-főbe verje. *Jámbor* is tagja volt a hóhérkülönítménynek és alapos munkát végzett. Így a többi között egy *Boskovics* nevű munkaszolgálatost

olyan rettenetesen megvert, hogy sérüléseibe rövidesen belehalt.

A munkaszolgálatosok ennél a századnál alig kaptak enni. *Jámbor* a keret többi tagjaival állandóan lopkodta, dézsmálta az élelmiszert, annyira, hogy a muszok éheztek és közülük

sokan a koplalás miatt, végelgyengülésben pusztultak el.

Általában Jámbornak nagy része volt abban, hogy a század 218 főnyi legénységéből csak 30 érkezett haza. A hóhérkülönítmény egykori tagja a népbíróság előtt felel majd tetteiért.

Népbírósági Közlöny. — 1946. II. évf. március 2. — „Elindult 218, visszatért 30 . . .”

140.

1942—1943 (?)

(1946 március 23)

A Népbírósági Közlöny tudósítása „újabb keret-rémregények”-ről

A munkaszolgálatosok hóhérai közül sokan elvették már méltó büntetésüket, de a népügyészség elé egyre-másra kerülnek újabb és újabb parancsnokok és keretlegények, akik minden emberi érzést megcsúfoló vadállati kegyetlenséggel bántak a védtelenül kiszolgáltatott munkaszolgálatosokkal.

Pecho István, a 101/51. munkásszázad keretlegénye Oroszországban kézzel, bottal állandóan pofozta, verte, rugdosta a munkaszolgálatosokat. Egyiket addig verte vastag bottal, amíg az kettétört.

A kiütéses tífusztól csontig soványodott embereket kipofozta a betegszobából.

A megkínzottak nagy része elpusztult. A tífuszból kilábaló muszokat a hideg tavaszban kényszerítette, hogy egy kis pocsolyában fürödjenek: ennek az volt a következménye, hogy *naponként előfordultak halálesetek és megbetegedések.*

Sólyom Károly tanító, a 109/194. század parancsnokhelyettese *az élelmezés nagy részét ellopta.* A keretlegényeket kegyetlenkedésre uszította, a századhoz vezényelt vasútépítő honvédeket kötelezte, hogy korbáccsal járjanak. Munkaképtelen betegeket megkorbácsolt. Lakása előtt száz méterre és utána száz méterre a muszok a mély hóban csak kúszva mehettek.

Negyvenfokos hidegben felsőruha nélkül dolgoztatta a századot.

Az oroszországi visszavonulásnál a kocsikból kifogatta a lovakat és embereket fogott a helyükbe. A legénységet puskatussal és csákánnyal verte. Kijelentette, hogy a századból legfeljebb 10—15 embert akar hazavinni. Tervét majdnem teljesen sikerült is végrehajtania:

a 214 főből álló századból mindössze 20—25 ember maradt életben.

Oravetz János BSZKRT kocsivezető a 101. utászszázad tizedese volt. Ukrajnában, Baturinonál építettek hidat. Rendelkezésükre bocsátották a VII/2. számú *munkásszázadot, amely különleges alakulat volt.* Nagyrészt intellektuális foglalkozású emberekből állt,

ügyvédek, orvosok, hivatalnokok szolgáltak a században, a legfiatalabb 42 éves volt, de akadt köztük hatvankét esztendős is.

Oravetz egy 50 főnyi különítmény mellett működött mint munkafelügyelő. A muszokat ütötte, verte, pofozta, kínozta. Különös kedvteléssel csuklóztatta az idősebbeket. A nehéz és kínzó csuklógyakorlatoknál fapecket, amint ő nevezte, *„zablát” tétetett a szájukba* és ha valaki a zablát kiejtette a szájából, pofonokat kapott tőle. Különösen sokat kínozta dr. *Gőcze* Ármin 61 éves ügyvédet: nap nap után véresre verte, annyira, hogy

az arca deformálódott az ütésektől,

a szemüvegét összetörte és a rövidlátó, idős ember hónapokon át félig vakon dolgozott. Munkaidő után, amikor a holtrafáradt emberek vacsoraosztásra gyülekeztek, egy fatönkre telepedett és vigyorogva, káromkodva csuklóztatni kezdte őket, majd ruhában és cipőben bezavarta a muszokat egy nyakig érő tóba, nem törődve azzal, hogy ruhájuk és cipőjük tönkremegy. Ennek a „viccnek" következménye az lett, hogy a *lerongyolódott cipők miatt a muszok lába télen lefagyott.*

A három keretvadállat ellen vádiratot adott ki a budapesti népügyészség.

Népbírósági Közlöny. — 1946. II. évf. március 23. — „Emberek? Nem ... Vadállatok!"

Sólyom Károly tanítót a Budapesti Népbíróság 1946. május 31-én halálra ítélte, 1946. augusztus 1-én a Népbíróságok Országos Tanácsa az ítéletet életfogytig tartó kényszermunkára változtatta át.

Pecho Istvánt a Budapesti Népbíróság 1947 elején tizenötévi kényszermunkára és vagyonelkobzásra ítélte.

141.

1942—1943 (?)

(1946 május 4)

A Népbírósági Közlöny ismerteti Hódy Imre, a 109 42. munkásszázad parancsnoka ellen felmerült vádakat

Hódy Imre műszaki felügyelő a Vízműveknél 18 embert beszervezett a nyilas pártba, nyilas bélyegeket árusított és névjegyeket nyomatott ezzel a szöveggel: „Kellemes nyilasünnepeket kíván Hódy Imre tart. fhdgy."

A háborúban katonai szolgálatott teljesített. Ukrajnában, Arhangelszkojében mint a 109/42. munkásszázad munkatörzs parancsnoka tudta és helyeselte, hogy a legénységgel kegyetlenül bánjanak, korbáccsal verjék őket.

A visszavonulásnál a munkaszolgálatosokat kocsiba fogatta.

Ütötték, verték őket, sőt még vastalicskákat is kellett tolniok a 35 fokos hidegben. Borsupilovkában ajtó- és ablaknélküli hodályban szállásoltatta a muszokat, aminek következtében *a század 75 százalékának keze-lába lefagyott.* Mikor kivonultak a faluból, *Popper* Endre musz mérnököt hat társával együtt visszaküldte, hogy fürdőszobáját építsék meg arra az esetre, ha visszatérnének. Ezen az úton két musz életét vesztette.

Nagymértékben hozzájárult az élelemadag csökkentésével is ahhoz, hogy *a kétszázon felüli létszámú századból csak öten tértek haza, a többi, köztük Kasztel András, a Népszava munkatársa is odaveszett.*

Hódy Imrét letartóztatták és a népügyészség háborús bűntettel vádolja.

Népbírósági Közlöny. — 1946. II. évf. május 4. — „Kellemes nyilas ünnepeket kívánt Hódy Imre főhadnagy — és halálba küldött egy teljes munkásszázadot."

Hódy Imrét a Népbíróság 1945. május 31-én NB. XII. 1035 1945/3. sz. ítéletében 10 évi fegyházbüntetéssel sújtotta. A Népbíróságok Országos Tanácsa 1946. augusztus 1-én egyévi és hathavi börtönre mérsékelte a kiszabott büntetést.

142.

1943 február 17

a) A Honvédelmi Minisztérium rendelete az összes hadtestparancsnokságokhoz: mielőbb küldjék meg a 18—48 éves zsidók összesített létszámadatait

Pro domo:

Az I. Csf. úr utasítására bekérjük a kisegítő szolgálatra kötelezett zsidók évfolyamonként részletezett létszámát.

Kiadvány

I—IX. hdt. (h. ker.) pság.-nak *Hughes*

Mielőbb, de legkésőbb f. hó 28-ig összesítve jelentse az alárendelt alakulatainál állományban levő 18—48 éves, kisegítő szolgálatra kötelezett zsidók létszámadatait évfolyamonként az alábbi részletezéssel: 1. állományban van, 2. ebből beosztható, 3. első tényleges szolgálatot teljesít, 4. behívott nemtényleges (az ideiglenes szabadságoltakkal együtt). 5. behívásra még rendelkezésre áll.

1943. II. 17. *Leuscht* ezds. (?)
K. II. 17. *Cseke* ezds.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—11 726.

Az iratra feljegyezték az egyes kiadványok elküldésének, illetve vételének időpontját.

(142)

1943 február 25

b) A pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra" köteles zsidókról

M. kir. pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság

KIMUTATÁS

a 4. ker. pság. alakulatainál
kisegítő szolgálatra

Sorszám	*Éspedig*	*1894*	*1895*	*1896*	*1897*	*1898*	*1899*	*1900*	*1901*	*1902*	*1903*	*1904*	*1905*	*1906*	*1907*	*1908*
1.	Állományban van	30	169	145	154	136	162	134	161	155	276	141	146	180	168	218
2.	Ebből beosztható	30	169	145	154	136	162	134	161	155	276	141	146	180	168	218
3.	Első tényleges szolgálatot teljesít	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	17	14	21
4.	Behívott nemtényleges (az ideiglenesen szabadságoltakkal együtt)	—	—	1	3	3	10	16	31	38	79	86	86	94	94	97
5.	Behívásra még rendelkezésre áll	30	169	144	151	133	152	118	130	117	197	55	59	69	60	100

Pécs, 1943. évi. február hó 25-én.

Gépelt tisztázat. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

Melléklet a 2049/eln. szü. leg.—1943. számhoz

állományban levő 18—48 éves kötelezett zsidókról

1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Összesen	Megjegyzés
177	185	150	118	122	121	127	77	83	100	171	384	532	84	108	91	5005	*Ebből 104 fő „Mk" és „Mn" osztályozású és 201 fő puhatolás alatt.
177	185	150	118	122	121	127	77	83	100	171	384	532	84	108	91	5005	
15	16	19	16	9	5	11	20	45	42	144	371	517	1	—	1	1285	
137	146	101	94	102	113	70	48	33	52	6	1	—	3	—	—	1544	
25	23	30	8	11	3	46	9	5	6	21	12	15	80	107	90	2175*	

A pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság 1943. március 2-án táviratilag helyesbítette fenti kimutatását, amennyiben közölte, hogy a behívásra még rendelkezésre állók létszáma összesen 2091 fő.

(142)

1943 február 26

c) A székesfehérvári II. honvéd hadtestparancsnokság által beküldött összesítő létszámkimutatás

Életkor	Szuletési év	Állományban van	Az állományban levők közül									Megjegyzés
			beosztható	első tényleges szolgálatot teljesít	behívott nt. (az ideiglenes szabadságoltakkal együtt)	behívásra még rendelkezésre áll	orvos	állatorvos	gyógyszerész	mérnök	gépkocsivezető	
18	1925	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19	1924	241	229	—	—	229	—	—	—	—	3	
20	1923	240	227	—	—	227	—	—	—	—	—	
21	1922	210	199	—	—	199	—	—	—	—	3	
22	1921	278	276	261	—	15	—	—	—	—	—	
23	1920	360	354	321	1	32	—	—	—	—	1	
24	1919	188	186	167	3	16	—	—	—	—	1	
25	1918	163	154	58	64	32	—	—	—	—	3	
26	1917	123	120	70	40	10	—	—	—	—	2	
27	1916	136	134	57	43	34	—	—	—	1	2	
28	1915	171	162	5	113	44	3	—	—	2	10	
29	1914	200	192	—	139	53	3	—	—	4	3	
30	1913	222	216	—	131	85	4	—	—	3	14	
31	1912	246	241	—	162	79	—	—	—	4	9	
32	1911	197	190	—	129	61	3	—	—	4	6	
33	1910	274	264	—	136	128	5	—	—	8	6	
34	1909	243	230	—	156	74	1	—	—	4	10	
35	1908	272	258	—	102	156	1	—	—	5	12	
36	1907	249	235	—	109	126	2	—	—	3	18	
37	1906	279	267	—	108	159	7	—	—	5	11	
38	1905	274	267	—	104	163	1	—	—	1	9	
39	1904	267	253	—	96	157	3	—	—	3	17	
40	1903	267	254	—	99	155	7	—	—	3	17	
41	1902	289	278	—	120	158	10	—	—	5	12	
42	1901	265	246	—	90	156	4	—	—	4	4	
43	1900	247	225	—	7	218	11	—	2	5	7	
44	1899	241	221	—	—	221	11	1	1	2	7	
45	1898	223	210	—	—	210	9	—	—	4	—	
46	1897	216	196	—	—	196	4	—	1	5	4	
47	1896	223	193	—	2	191	10	—	1	5	2	
48	1895	214	195	—	1	194	10	—	—	9	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Osszesen:		7018	6672	939	1955	3778	109	1	5	89	193	

Székesfehérvár, 1943. évi február hó 26-án.

A hdt. pk. rendeletéből:
Porkoláb őrgy. s. k.

Gépelt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

(142)

1943 február 26

d) A 7. honvéd kerületi parancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidók létszámadatairól

M. kir. 7. honvéd kerületi parancsnokság

Melléklet 15 361. eln. VIII. L.—1943. számhoz

KIMUTATÁS
a zsidók létszámadatairól

Állományban van		*Ebből beosztható*	*Első tényleges szolgálatot teljesít*	*Behívott nemtényleges az ideiglenesen szabadságoltakkal együtt*	*Behívásra még rendelkezésre áll*	*Megjegyzés*
1		*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
1894	88	—	—	88	—	
1895	219	219	—	77	142	
1896	227	227	—	95	132	
1897	263	263	—	115	148	
1898	277	277	—	118	158	
1899	266	266	—	127	139	
1900	281	281	—	147	134	
1901	314	314	—	169	145	
1902	291	291	—	166	125	
1903	329	329	—	179	150	
1904	329	329	—	180	149	
1905	329	329	1	199	129	
1906	301	301	1	193	107	
1907	301	301	—	196	105	
1908	291	291	—	175	116	
1909	370	370	1	311	58	
1910	299	299	4	239	56	
1911	280	280	8	233	39	
1912	341	341	9	289	43	
1913	273	273	11	180	82	
1914	307	307	9	236	62	
1915	330	330	14	259	57	
1916	260	260	45	187	28	
1917	191	191	43	129	19	
1918	202	202	72	112	18	
1919	247	247	208	22	17	
1920	522	522	495	12	15	
1921	434	434	387	28	19	
1922	127	127	1	10	116	
1923	174	174	—	2	172	
1924	169	169	—	1	168	
1925	—	—	—	—	—	
Össz:	8632	8544	1309	4474	2848	

Miskolc, 1943. február hó 26-án.

Gépelt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

(142)

1943 február 27

e) A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság létszámkimutatása „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról

KIMUTATÁS
az alárendelt alakulatok állományában levő 18—48 éves, kisegítő szolgálatra kötelezett zsidókról

Évfolyam	*Állományban van*	*Ebből beosztható*	*Elso tényl. szolg.-tot teljesít*	*Behívott*	*Behívásra még rendelkezésre all*	*Megjegyzés*
1895	148	145	—	6	139	A behívásra rendelkezésre állók közül 114 fő kikeresztelkedett zsidó. Az áll.-ban levő és behívottakhoz még 9 fő tartozik. Ezek azért nem voltak kimutathatók, mert évfolyamukat nem tüntette fel az állománytest. Kifogásoltam. Pótolom. A 41 fő, 42 éven felüli zsidók a 19. bev. központ által lettek behíva. A jelek szerint ezek hdm. területen vannak. Felváltásuk körülményeinek kivizsgálását folyamatba tettem.
1896	173	169	—	8	161	
1897	149	143	—	4	139	
1898	168	160	—	3	157	
1899	177	169	—	3	166	
1900	163	149	—	17	132	
1901	170	170	—	22	148	
1902	220	220	—	11	209	
1903	209	209	—	12	197	
1904	194	194	—	12	182	
1905	153	153	—	23	130	
1906	185	185	—	28	157	
1907	222	222	—	44	178	
1908	198	198	1	57	140	
1909	185	185	—	165	20	
1910	180	180	—	165	15	
1911	182	182	—	176	6	
1912	168	168	—	144	24	
1913	179	179	—	163	16	
1914	186	186	—	173	12	
1915	148	148	1	122	26	
1916	102	102	8	89	5	
1917	75	75	18	51	6	
1918	114	114	53	41	20	
1919	177	177	134	3	40	
1920	259	259	208	3	48	
1921	277	277	219	—	58	
1922	170	170	1	—	169	
1923	165	165	—	—	165	
1924	162	162	—	—	162	
1925	1	1	—	—	1	
Összesen:	5259	5216	643	1545	3028	

Gépelt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

(142)

1943 február 27

f) A debreceni VI. honvéd hadtestparancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra” kötelezett zsidókról

M. kir. debreceni VI. honvéd hadtestparancsnokság
2682. számhoz.
eln. III/4.—1943.

Az 1943. évi február hó 17-én kelt
11 726. eln. 1. ny.—1943. szám alatt kelt HM. rendeletre

KIMUTATÁS

a VI. hdt. állománytesteinél állományban levő kisegítő munkaszolgálatosokról

Születési évfolyam	*Állományban van*	*Ebből beosztható*	*Első tényleges szolgálatot teljesít*	*Behívott nemtényleges (ideiglenesen szabadságoltakkal együtt)*	*Behívásra még rendelkezésre áll*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
1895	193	177	—	3	174
1896	193	172	—	7	165
1897	201	180	—	12	167
1898	326	193	1	13	179
1899	268	237	—	32	205
1900	202	124	—	64	60
1901	225	185	—	94	91
1902	243	219	1	81	137
1903	221	203	1	79	123
1904	178	171	1	80	91
1905	266	227	—	113	114
1906	267	245	1	104	130
1907	247	224	1	111	112
1908	290	249	1	123	125
1909	284	236	2	130	104
1910	242	227	—	176	51
1911	243	236	2	234	—
1912	210	190	1	124	65
1913	215	190	3	147	40
1914	197	193	1	192	—

Születési évfolyam	*Állományban van*	*Ebből beosztható*	*Első tényleges szolgálatot teljesít*	*Behívott nemtényleges (ideiglenesen szabadságoltakkal együtt)*	*Behívásra még rendelkezésre áll*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
1915	184	160	3	107	50
1916	140	133	6	99	28
1917	136	135	3	121	11
1918	150	147	10	66	71
1919	140	131	29	13	89
1920	473	466	430	10	26
1921	462	453	421	8	24
1922	218	196	—	1	195
1923	221	204	—	—	204
1924	252	226	—	—	226
—	—	—	—	—	—
Össz:	7087	6329	918	2344	3057

Debrecen, 1943. évi február hó 27-én.

Olvashatatlan aláírás

Géppel írt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

---

(142)

1943 február 28

g) Kimutatás az V. hadtestparancsnokságnak alárendelt alakulatoknál levő „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidók létszámáról

M. kir. szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság
4225. számhoz.
eln. III. nyt.—1943.

KIMUTATÁS
az V. hdt. pság-nak alárendelt alakulatainál levő zsidók létszámáról

Állományban van		*Ebből beosztható*	*Első tényleges szolgálatot teljesít*	*Behívott nemtényleges*	*Behívásra még rendelkezésre áll*	*Megjegyzés*
Születési év	*fő*					
1		*2*	*3*	*4*	*5*	*6*
1895	212	212	—	2	210	
1896	228	228	—	2	226	
1897	252	252	—	23	229	
1898	245	245	—	65	180	
1899	268	268	—	83	185	
1900	251	251	—	91	160	
1901	216	216	—	128	88	
1902	246	246	—	135	111	
1903	250	250	—	130	120	
1904	249	249	—	137	112	
1905	271	271	—	161	110	
1906	320	320	—	196	124	
1907	262	262	—	159	103	
1908	266	266	—	170	96	
1909	280	280	1	223	56	
1910	258	258	1	202	55	
1911	259	259	1	206	52	
1912	264	264	—	194	70	
1913	260	260	5	207	50	
1914	265	265	1	216	48	
1915	201	201	3	159	39	
1916	145	145	20	104	21	
1917	122	122	18	93	11	
1918	202	202	75	105	22	
1919	286	286	203	68	15	
1920	544	544	502	5	37	
1921	448	448	375	7	66	
1922	144	144	—	—	144	
1923	194	194	—	—	194	
1924	119	119	—	—	119	
1925	—	—	—	—	—	

Szeged, 1943. február 28.

Kézzel írt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

(142)

1943 március 1

h) Összesített kimutatás a „kisegítő szolgálatra” kötelezett zsidók létszámadatairól

M. kir. kassai VIII. honvéd hadtestparancsnokság

ÖSSZESÍTETT

a 18—48 éves kisegítő szolgálatra

Nevezetesen	Évfolyam													
	1894	*1895*	*1896*	*1897*	*1898*	*1899*	*1900*	*1901*	*1902*	*1903*	*1904*	*1905*	*1906*	*1907*
Állományban van[1]	673	1198	1195	1137	1137	1232	287	944	1106	1085	1177	1098	1182	1161
Ebből beosztható	672	1193	1191	1134	1135	1220	282	941	1103	1083	1172	1094	1180	1159
Első tényleges szolgálatot teljesít			—	—	—	—	—		—		—	—	—	—
Behívott nemtényleges (az ideiglenesen szabadságoltakkal együtt)	6	10	4	7	8	22	5	457	613	462	641	447	633	447
Behívásra még rendelkezésre áll	667	1188	1191	1130	1129	1210	282	487	493	623	536	651	549	714

Kassa, 1943. évi március hó 1-én.

Kézzel készített kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

A kassai VIII. honvéd hadtestparancsnokság 1943. február 27-én a Honvédelmi Minisztérium nyilvántartási osztályától táviratilag határidő meghosszabbítást kért, majd 1943. március 1-én terjesztette fel a közölt kimutatást.

---

[1] A VIII. kmsz. zlj. áll.-ban (Nyilvántartásban) van még 929 fo „Mk” és „Mn” osztályozású, aki a fenti (áll.-ban van) létszámban nem szerepel.

KIMUTATÁS

kötelezett zsidók létszámadatairól

Évfolyam																	
1908	*1909*	*1910*	*1911*	*1912*	*1913*	*1914*	*1915*	*1916*	*1917*	*1918*	*1919*	*1920*	*1921*	*1922*	*1923*	*1924*	*Összesen*
1227	*1470*	*1541*	*1703*	*1525*	*1453*	*1697*	*1086*	*953*	*821*	*635*	*1065*	*471*	*17*	*13*	*14*	*3*	*30 306*
1224	1467	1538	1701	1521	1451	1695	1083	949	818	632	1062	470	14	13	14	3	30 214
—	—	—	—	—		—	—	304	353	198	672	449	—	—	—	—	1 976
640	879	984	985	985	971	1190	649	392	297	289	306	4	1	—	—	—	12 334
587	591	557	718	540	482	507	437	257	171	148	87	18	16	13	14	3	15 996

(142)

1943 március 5

i) A budapesti I. hadtestparancsnokság összesítő kimutatása a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság

ÖSSZESÍTŐ

a 18—48 éves zsidók létszámadatairól,

Megnevezés	*1924*	*1923*	*1922*	*1921*	*1920*	*1919*	*1918*	*1917*	*1916*	*1915*	*1914*
Állományban van	896	1057	892	1047	700	915	930	875	998	1374	1859
Ebből beosztható	872	1047	891	1037	688	904	909	852	961	1331	1811
Első tényleges szolgálatot teljesítő	-	-	-	1	329	489	377	214	190	7	3
Behívott nem tényleges	1	-	1	3	84	208	459	579	684	1244	1753
Behívásra rendelkezésre áll	871	1047	890	1033	275	207	73	59	87	80	55

Budapest, 1943. évi március hó 5-én.

Géppel, részben kézzel írt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.— 1943—1—11 726.

Melléklet a 7935/eln. III. nyt.—1943. számhoz

KIMUTATÁS

a HM. Úr 11 726. eln. 1. nyt.—1943. sz. rendeletére

1913	1912	1911	1910	1909	1908	1907	1906	1905	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898	1897	1896	1895	1894
2064	2125	2391	2171	2274	1578	1644	1205	1773	1859	1852	1784	1696	528	2070	2106	2097	1946	1985	129
1979	2054	2353	2070	2198	1517	1621	1178	1736	1802	1828	1756	1694	520	1694	1730	1723	1571	1883	116
4	5	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	30	8	12	20	8	-
1869	1962	2259	1909	2017	976	968	779	1179	1184	715	849	728	478	533	439	442	467	445	-
106	87	90	159	181	541	653	399	556	618	1113	907	966	42	1131	1283	1269	1084	1430	116

(142)

1943 március 8

k) Kimutatás a IX. hadtestparancsnokság alá tartozó „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról

M. kir. kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokság
4749. szám.
eln. III. nyt.—1943.

KIMUTATÁS

az állományban levő 18—48 éves kisegítő szolgálatra kötelezett zsidókról

Születési évfolyam	*Állományban van* 1	*Ebből beosztható* 2	*Első tényleges szolgálatot teljesít* 3	*Behívott nemtényleges (az ideiglenesen szabadságoltakkal együtt)* 4	*Behívásra még rendelkezésre áll* 5	*Megjegyzés* 6
1924	2898	1837	—	—	1837	
1923	2353	1847	—	1	1846	
1922	2351	2019	—	1	2018	
1921	2051	1905	1671	5	229	
1920	774	552	508	1	43	
1919	939	886	707		179	
1918	705	624	54	402	168	
1917	612	586	37	548	1	
1916	749	641	21	540	80	
1915	1023	872	18	555	299	
1914	1063	1011	16	977	18	
1913	1181	1032	15	762	255	
1912	1327	1146	23	724	399	
1911	1104	1043	16	992	35	
1910	1087	942	8	833	101	
1909	1290	1080	10	555	515	
1908	1186	972	17	162	793	
1907	1219	1016	3	186	827	
1906	1180	970	2	207	761	
1905	1087	897	1	183	713	
1904	1060	865	1	154	710	

Szuletési évfolyam	Állományban van	Ebből beosztható	Első tényleges szolgálatot teljesít	Behívott nem tényleges (az ideiglenesen szabadságoltakkal egyutt)	Behívásra még rendelkezésre áll	Megjegyzés
	1	2	3	4	5	6
1903	1042	837	2	158	677	
1902	950	768	—	135	633	
1901	869	709	3	4	702	
1900	964	725	—	27	698	
1899	666	596	—	—	596	
1898	766	657	—	—	657	
1897	759	645	—	—	645	
1896	756	648	—	—	648	
1895	771	683	—	—	683	
Összesen:	34 782	29 011	3 133	8 112	17 766	

Kolozsvár, 1943. évi március hó 8-án.

Gépelt kimutatás. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726.

A IX. hadtestparancsnokság 1943. február 27-én a Honvédelmi Minisztérium nyilvántartási osztályától táviratilag határidő meghosszabbítást kért, arra való hivatkozással, hogy a parancsnoksága alá tartozó munkaszolgálatos zászlóalj állományvezető személyzetének túlterheltsége miatt a szükséges adatokat a kért határidőre megadni nem tudja. 1943. március 9-én a parancsnokság felterjesztette a fent közölt kimutatást.

(142)

1943 március 13

l) A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság jelentése az a) alatti tárgyban

M. kir. szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság
3241. eln. nyt.
1943.
szám.

Zsidók létszámadatának bejelentése

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

Szombathely, 1943. évi március hó 13-án. *Budapest*

A HM. Úr 1943. II. 17-én kelt 11 726. eln. 1. ny.—1943. számú rendeletére:

Az 1943. II. 27-én kelt 2742. eln. nyt.—1943. szám alatt felterjesztett kimutatás megjegyzés rovatában foglaltakra vonatkozólag a következőket jelentem:

1. A 27. bev. központ által behívott 9 fő zsidó kisegítő munkaszolgálatosok közül 1 mérnök 1897., 1 mérnök 1900., 1 mérnök 1903., 1 orvos 1907. és 1 mérnök 1908. évi születésű és ezek hdm. területen teljesítenek szolgálatot. Egy fő 1897. és 3 fő 1898. évi születésű pedig vonatkozó jelentés felterjesztésekor a hátországi 103/3. mu. szd.-nál teljesített szolgálatot. Ezek azonnali felváltását, a hdm. területen levő 2 fő 42 évesnél idősebb mérnököknek pedig a hdm. területre meginduló pótlás alkalmával foganatosítandó felváltását elrendeltem.

2. A 19. bev. közp. beérkezett jelentése szerint a behívott 42 évesnél idősebb zsidó kisegítő munkaszolgálatosok száma időközben (ellenőrző jelentkezéssel kapcsolatban hozzá történt áthelyezésénél tudta meg) 4 fővel emelkedett, tehát 45 fő. Ezekből a jelentés szerint 17 fő a III/1. táb. mu. szd.-nál, 28 fő pedig különböző hátországi mu. alakulatnál teljesített szolgálatot.

A ker. pság.-nak csak 10 fő 42 évesnél idősebb zsidóról volt tudomása, akik a III/1. táb. mu. szd.-nál teljesítenek szolgálatot és a 10 fő felváltására még 1942. XII. 28-án intézkedés történt. A 7 fő felváltására az utánpótlás megindulása alkalmával történik intézkedés.

A hátországi alakulatoknál szolgáló 28 fő leszerelése valószínűleg már megtörtént, csak arról a 19. bev. közp. mint állománytest még nem kapott értesítést a felállító alakulattól. Ennek tisztázására intézkedtem.

A kerületi parancsnok rendeletéből:
Olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726 (15 646).

143.

1943 március 3

a) Újabb utasítás a 142. sz. alatt közölt rendelettel kapcsolatosan: A Honvédelmi Minisztériumnak az I—IX. hadtestparancsnoksághoz intézett utasítása a behívásra még rendelkezésre álló 18—42 éves zsidók létszámának beküldését rendeli el

287/9 III/3. 1030. *Azonnal!*
Hughes

Kiadvány

I., VIII., IX. hdt. pság.-nak. . . . . *Állomáshelyén.*

11 726. eln. 1. ny. 1943. sz. rendeletem kapcsán géptávírón azonnal jelentse a behívásra még rendelkezésre álló 42 évesnél fiatalabb zsidók évfolyamonként részletezett létszámát (legalább hozzávetőlegesen).

Az egyéb bekért adatok bejelentésének, illetőleg a kimutatás felterjesztésének határidejét f. hó 10-ig meghosszabbítom.[1]

1943. III. 3.
K! *v. Németh* alez.

Gépelt fogalmazvány, v. Németh saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726 (15 646).

---

(143)

1943 március 4

b) A budapesti 1. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távírózközpont*

Felvette: *Barabás*

I. hdt. III—4—11^{55}

---

[1] E tárgyban kiadott rendeletet s az arra beérkezett válaszokat lásd e kötet 142. számú iratanyagánál.

Távirat

ss rm. 1—hdt. 66 3/4 1200 =
hm. urnak (1. ny. oszt.) bpest =
targy: zsidok letszamadatai =
a hm. ur 15 646. eln. 1. ny. 1943. sz. rendeletere:
jelentem, hogy az 1901. evfolyambol 966,
az 1902. evfolyambol 907, az 1903. evfolyambol 1113,
az 1904. evfolyambol 618, az 1905. evfolyambol 556,
az 1906. evfolyambol 399, az 1907. evfolyambol 653,
az 1908. evfolyambol 541, az 1909. evfolyambol 181,
az 1910. evfolyambol 159, az 1911. evfolyambol 90,
az 1912. evfolyambol 87, az 1913. evfolyambol 106,
az 1914. evfolyambol 55, az 1915. evfolyambol 80,
az 1916. evfolyambol 87, az 1917. evfolyambol 59,
az 1918. evfolyambol 73, az 1919. evfolyambol 207,
az 1920. evfolyambol 275, az 1921. evfolyambol 1033,
az 1922. evfolyambol 890, az 1923. evfolyambol 1047,
az 1924. evfolyambol 841 foe zsido all behivasra meg
rendelkezesre =
rm. 1. hdt. psag. 7387. eln. rm. 3 — nyt. 1943. sz.

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—11 726 (15 646).

A táviratot 1943. március 4-én iktatták a Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályán.

---

(143)

1943 március 4

c) A kassai VIII. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

Felvette: *Olvashatatlan aláírás*

VIII. III. 4. 14^{00}

Távirat

+ ss kassa rm. 8. hdt. 245 413 20
= hm. urnak (1. ny. o.) bpest
= targy: zsidok letszamadatai. — — a hm. ur. f. evi

marcius ho 3-an kelt 15 646. eln. 1. ny.—1943. sz. rendeletere: — a behivasra meeg rendelkezesre allo zsidok szamat evfolyamonkent reszletezve a koevetkezoekben jelentem: rendelkezesre all az 1901. evfolyambol 487 foe, az 1902. evfolyambol 493 foe, az 1903. evfolyambol 623 foe, az 1904. evfolyambol 536 foe, az 1905. evfolyambol 651 foe, az 1906. evfolyambol 549 foe, az 1907. evfolyambol 614 foe, az 1908. evfolyambol 587 foe, az 1909. evfolyambol 591 foe, az 1910. evfolyambol 557 foe, az 1911. evfolyambol 718 foe, az 1912. evfolyambol 540 foe, az 1913. evfolyambol 482 foe, az 1914. evfolyambol 507 foe, az 1915. evfolyambol 437 foe, az 1916. evfolyambol 257 foe, az 1917. evfolyambol 173 foe, az 1918. evfolyambol 147 foe, az 1919. evfolyambol 87 foe, az 1920. evfolyambol 19 foe, az 1921. evfolyambol 14 foe, az 1922. evfolyambol 13 foe, az 1923. evfolyambol 14 foe es az 1924. evfolyambol 3 foe. egyben jelentem, hogy a hm. ur f. evi februar ho 17-en kelt 11 726. eln. 1. ny. 1943. sz. rendeletere a 18—48 eves kisegitoe szolgalatra koetelezett zsidok letszamadatairol szerkesztett oesszesitett kimutatast f. evi március ho 2-an felterjesztettem.=

rm. 8. hdt. psag. 4215. eln. rm. 10—1943.+

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1. ny. o.—1943—1—11 726 (15 646).

(143)

1943 március 8

d) A IX. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatti tárgyban

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

suergoes! azonnal az osztalyba!=
Felvette: *Olvashatatlan aláírás*
Kolozsvár, III. 8. 14^{30}

Távirat

+ rm. 9. hdt. psag. 370—3/8—1300=
hm. (1. nyt.) bpest. =

targy: zsidok letszamadatai. =
f. evi marcius hó 3-an kelt 15 646. eln. 1. nyt. 1943. sz.
hm. rendeletre a behivasra meeg rendelkezesre allo
42 evesnel fiatalabb zsidok evfolyamonkenti letszamat
az alabbiakban jelentem: 1901. evfolyambol: 720 foe,
1902-boel: 657 foe, 1903-boel: 698 foe, 1904-boel: 729 foe,
1905-boel: 727 foe, 1906-boel: 790 foe, 1907-boel: 843 foe,
1908-boel: 816 foe, 1909-boel: 527 foe, 1910-boel: 101 foe,
1911-boel: 39 foe, 1912-boel: 405 foe, 1913-boel: 255 foe,
1914-boel: 25 foe, 1915-boel: 310 foe, 1916-boel: 81 foe,
1917-boel: 2 foe, 1918-boel 189 foe,
1919-boel: 180 foe, 1920-boel: 167 foe, 1921-boel: 260 foe,
1922-boel: 2143 foe, 1923-boel: 1978 foe, 1924-boel: 1962 foe,
oesszesen: 14 604 foe.=
rm. 9. hdt. psag. 4320. eln. rm. 3. nyt.—1943.+ +++

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1. ny. o.—1943—1—11 726 (15 646).

144.

1943 február 28

a) A zsidók kivételezettségét szabályozó honvédelmi minisztériumi rendelet

Zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések

Az 1942. évi 58. sz. H. K.-ben közzétett 55 000. elnöki oszt.—1942. számú körrendelet 7., 8., 9. és 10. §§-ai alapján kivételezettségre igényt tartó zsidók kérelmének elbírálására az alábbiakban rendelkezem.

I

1. § *A kivételezettség személyi hatálya*

A kivételezettség szorosan a jogosított személyével összefüggő kiváltság, amely sem az utódokra, sem másra ki nem terjeszthető.

2. § *A kérelem előterjesztésére jogosultak*

Azok a hadkötelezettség alatt álló a Hvtn. szerint zsidónak minősülő személyek, akik az 1942:XIV. tc. 6. §-ában megkövetelt előfeltételekkel rendelkeznek.

3. § *A kérelem előterjesztése*

A kivételezettség iránti kérelmüket az érdekelteknek személyesen szerkesztett írásbeli kérelem formájában, postán, ajánlott levélben kell állománytestüknél előterjeszteniök, éspedig ahhoz a parancsnoksághoz címezve, amelyet a határozathozatal joga megillet.

Meghatalmazással ellátott jogi képviselők, hozzátartozók, ily kérelmeket nem terjeszthetnek elő.

Kivételt képez a kivételezettségre igénnyel bíró kiskorú, aki helyett a kérelmet törvényes képviselője terjessze elő.

4. § *A kérelem elbírálására hivatottak*

Kivételezettségi kérelem tekintetében határozathozatali joga van:

a) az állománytestnek,
a rokkantak és
az átlagon felüli világháborús szolgálatot teljesített személyek kivételezési kérelmeiben.

b) A honvédelmi miniszternek (8b. osztály),
az ellenforradalmi tevékenység, valamint
az elszakítás alatti kimagaslóan nemzethű magatartás tekintetében.

5. § *A kérelem igazolásának általános feltételei*

A kivételezettség iránti kérelmet csak az terjesztheti elő, aki a következő általános feltételekkel rendelkezik:

a) Nem áll bűnvádi eljárás vagy büntető ítélet hatálya alatt bűntett,
a király (államfő) megsértéséről és a királyság megtámadásának megtorlására alkotott 1913:XXXIV. tc.-ben ütköző vétség,
az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921:III. tc.-ben meghatározott, vagy az állam iránti hűség kötelmét sértő bármely más vétség,

szemérem elleni vétség és fajgyalázás vétsége, és végül nyereségvágyból elkövetett vétség miatt.

b) A tartalékos tiszti (tisztjelölti, tisztviselői, tisztviselőjelölti) rendfokozattal rendelkezők, illetve tisztivizsgát tett karpaszományosok a fentieken kívül még igazolni kötelesek azt is, hogy megfelelnek

az A—37. jelz. Szabályzat 10. § 7. pontjában és

az A—37. jelz. Szabályzat Függelék 2. § *d)* alpontjában foglalt feltételeknek.

Tehát, hogy

1. nem űznek oly kereseti foglalkozást, amely a tiszti állás tekintélyét csorbítaná és amelyeket rendszerint alacsonyabb társadalmi réteghez tartozó személyek végeznek, valamint, hogy

2. egyéniségük és társadalmi helyzetük a tiszti állás tekintélyének megfelelő és oly jellemtulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek tisztté való alkalmasságukat szolgálaton kívüli tekintetben is kétségtelenné teszik.

Az *a)* alatti feltételeket az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal újkeletű bizonyítványával, büntetőperek végzéseivel, ítéleteivel stb., illetőleg egy évnél nem régibb keletű hatósági erkölcsi bizonyítvánnyal kell igazolni.

*A *b)* 1. pont alatti feltételeket a kérelmezők polgári hivatali elöljárójának (munkaadó, vállalati vezető stb.) a polgármester (ker. elöljáró), illetve főszolgabíró által megerősítő záradékkal ellátott nyilatkozata,

a *b)* 2. pont alattiakat, tehát a szeplőtlen múltat, erkölcsös életmódot, kifogástalan magán és társadalmi életkörülményeket a hatósági erkölcsi bizonyítvány igazolja.

Mindkét esetben azonban az állománytestparancsnokságnak is állást kell foglalnia magának a kérvénynek záradékolásában, úgy a *b)* 1., mint a *b)* 2. pontra vonatkozóan.*

---

*A *-tól *-ig terjedő részt utólag ragasztották az ügyiratra.*

Alatta áthúzva a következő szöveg áll:

„A b) alattiak igazolására a kérelmező polgári hivatali elöljárójának (munkaadó, vállalati vezető stb.) a polgármester (kerületi elöljáró), illetőleg főszolgabíró által megerősítő záradékkal ellátott nyilatkozata, valamint a fentebb említett hatósági erkölcsi bizonyítvány szolgál.

Az A—37. jelz. Szabályzat — a b) pontban megszabott — feltételeinek beigazolt meglétét illetően az állománytestparancsnokság is köteles állást foglalni a kérvény záradékolásában.”

II

RÉSZLETES FELTÉTELEK

6. § *Hadirokkantak*

A rokkantság 50 százalékos mértékét, hadirokkant járadékellátásban álló személyeknek olyan egy évnél nem régibb keletű hadigondozási igazolvány másolattal kell igazolniok, amelyből kitűnik, hogy III., vagy ennél magasabb (II. vagy I.) járadékosztályba tartoznak. A járadék nélkül, címhasználatra jogosított hadirokkantak rokkantságuk mértékét az egy évnél nem régibb keletű hadigondozási igazolvány másolatnak és a honvédelmi miniszter által az 1942. évi január hó 1. napja után kiadott és egyszer s mindenkori érvénnyel bíró, legalább 50 százalékos mértékű rokkantságot tanúsító igazolványának együttes felmutatásával kell igazolniok. Attól, aki hadirokkantságát a fentebbiek szerint igazolta, újabb és egyéb igazolást már nem lehet bekövetelni.

7. § *b) Világháborús érdemek alapján*

A kivételezettségre vonatkozó jogigény — az általános feltételek fennforgása esetén — érvényesíthető mindazok részéről, akik az elmúlt világháborúban átlagon felüli mértékben teljesítették kötelességüket, ami azáltal jut kifejezésre, hogy őket a világháború alatt

a) hdm. és kardos vaskoronarenddel, vagy ennél magasabb hdm. és kardos rendjellel, vagy

b) tiszti arany-, vagy

c) tiszti ezüst-, vagy

d) legénységi arany vitézségi éremmel, vagy

e) legalább három hdm. és kardos kitüntetéssel, vagy

f) három vitézségi éremmel tüntettek ki, vagy

g) akiknek két hdm. és kardos kitüntetésük, illetőleg vitézségi érmük van és amellett legalább egyszer megsebesültek, vagy

h) akiknek egy hdm. és kardos kitüntetésük, illetve vitézségi érmük van és emellett legalább kétszer megsebesültek.

A kitüntetés adományozását az erről szóló eredeti okirat, ennek a hiányában a m. kir. hadilevéltár által kiállított igazolvány tanúsítja.

A sebesülés igazolásául a sebesültek érmének odaítéléséről szóló igazolvány szolgál, ennek hiányában a m. kir. honvédelmi minisztérium 22. osztályának megfelelő háborús veszteségi igazolása.

A világháború után — a háborús kitüntetés utólagos odaítélése alapján — a Kormányzói Dicsérő Elismerés Koronás Érdemérmével — szalagján a világháborús kitüntetés kicsinyített másával — kitüntetett személyek úgy minősülnek, mintha a kitüntetést még a világháború alatt nyerték volna el.

Ugyanilyen mentesítő hatálya van az utólagosan odaítélt Sebesültek érme-nek is.

Nincs mentesítő hatálya az elintézetlen kitüntetési beadványoknak, valamint a külföldi kitüntetéseknek.

8. § *Ellenforradalmi tevékenység*

1. Az 1918—1919. évi forradalmak idején — az ezek ellen irányuló — nemzeti mozgalmakban részt vett személyek kivételezett minősítést nyerhetnek, ha a nemzeti mozgalmakba cselekvőleg kapcsolódtak bele, továbbá, ha a mozgalomba való bekapcsolódás folyamatos cselekvésben nyilvánult meg, végül *amennyiben ezzel életüket kockáztatták, vagy emiatt szabadságvesztést szenvedtek.*

Mindhárom fenti alapkövetelménynek meg kell lennie ahhoz, hogy valaki a kivételezettséget e címen elnyerhesse.

2. *A feltételek beigazolása* kapcsán igazolni kell

a) elsősorban az I. 5. pontban felsorolt általános feltételeket.

b) Tartalékos tiszteknek, tisztjelölteknek, hasonlóállásúaknak, a katonai hatóságok által a forradalmak alatti magatartásokra vonatkozóan lefolytatott igazoló eljárás eredményét is csatolni kell a kérvényhez.

Egyéb személyek ehelyett a területileg illetékes rendőrkapitányság (csendőrőrs) erre vonatkozó igazolványát kötelesek csatolni.

c) A nemzeti mozgalmakba való tevőleges és folyamatos bekapcsolódást, vagy

a honvéd vezérkar főnöke 2. osztály, vagy

az Országos Vitézi Szék igazolja.

d) Azt a körülményt, hogy a kérelmező ellenforradalmi magatartásával életét kockáztatta, vagy

a (vész-) törvényszék ítéletével, de legalább a vádirattal, vagy

az Országos Vitézi Szék által a 7720. Me.—1939. sz. rendelet 6. §-ának (8) bekezdése alapján kiadott „Tanúsítvány”-ával kell igazolni.

Az 1942 : XV. tc. végrehajtása tárgyában kiadott 7020. Me.—1942. sz. minisztériumi rendelet alapján kiállított Tanúsítványokat a kivételezettségi kérelem elbírálásánál figyelembe kell venni.

e) Az ellenforradalmi tevékenység miatt elszenvedett szabadságvesztés büntetés igazolására csak

a (vész-) törvényszék ítélete, vagy

a büntető (letartóztatási-) intézet igazolása alkalmas.

Utóbbinál azonban a fogságbavetés okának és időtartamának pontos feltüntetése, valamint a körbélyegző és aláírás elengedhetetlen kellék.

Magánszemélyektől származó nyilatkozatokat az igazoló eljárás során nem szabad elfogadni.

A benyújtott kérvények mindegyikében hiteles melléklettel kell igazolni az *a)*, *b)* és *c)* pontban feltüntetett körülményeket. Ezen felül vagy a *d)*, vagy az *e)* (esetleg mindkét) pontban felsorolt követelmények igazolandók.

9. § *Megszállás alatti magatartás*

Az elszakítás ideje alatt tántoríthatatlan magyarságukkal kitűnt, szervezett nemzeti mozgalmakban részt vett oly személyeknek, akik e téren a hazaszeretet követésre méltó példájaként kimagasló érdemeket szereztek, a kivételezettség szintén odaítélhető, ha az I. 5. §-ban feltüntetett általános feltételek igazolásán felül

a) a tartalékos tiszti rendfokozattal rendelkezők (hasonló állásúak), valamint a tisztivizsgát tett karpaszományosok az idegen megszállás alatti magatartásukat katonai hatóság előtt beigazolták, és erről szabályszerű igazolványt kaptak, amit *kötelesek kérvényükhöz csatolni.*

Ily igazolásra kötelezve nem volt egyéb személyek a fenti igazolás helyett a város polgármesterének, illetőleg a járás főszolgabírájának hasonló tárgyú igazolását kötelesek beszerezni. Ez az igazolás az illetékes „Magyar Párt” központi szervének Igazolvány-án záradék formájában szerepeljen.

b) Az elszakítás alatti cselekvő tevékenység igazolását, vagy

a honvéd vezérkar főnöke (2. osztály) által kiállított és a kivételezés alapjául szolgáló cselekmények részletes foglalatát tartalmazó igazolvánnyal,

vagy az idegen (megszálló) államhatalomnak kifejezetten a kérelmező magatartásának megtorlásaként hozott kiutasítási végzésével,

a lefolytatott bírói eljárás ítéletének hiteles másolatával, vagy legalább a vádirattal, és végül

az ugyanezen okból elszenvedett szabadságvesztést az erre vonatkozó (letartóztatási vagy más) végzéssel vagy ítélettel és a büntető intézet vonatkozó okiratával kell igazolni.

c) Amennyiben a kérelmező ellen nem folytattak szabályos bírói eljárást, hanem a magyar állameszméhez való ragaszkodását testi fenyítékkel torolták meg, e körülmény — a rokkantság törvényben biztosított jogcíméhez hasonlatosan — a kivételezettségnek szintén alapját képezheti, ha

a testi fenyítés kiszabásáról, a kiszabás okáról és annak kiállásáról szavahihető tanúk hatósági közeg előtt (főszolgabíró, polgármester) eskü alatt, írásba foglalt vallomást tesznek, s ha

a kiállott testi bántalmazás súlyosságának mérvét orvosi látlelet akként állapította meg, hogy az a magyar törvények értelmében minősített súlyos testisértésnek tudható be. Tehát, ha valaki a bántalmazás következtében valamely végtagját vagy szervét, illetőleg (beszélő-, halló-, látó-) érzékét veszítette el, vagy azokon oly fokú bénaságot, értékcsökkenést stb. szenvedett, amely az érdekelt keresőképességének nagyfokú leromlásához (rokkantságához) vezetett.

d) A kivételezettségre vonatkozó jogigények azonban az előző bekezdésekben feltüntetett feltételek igazolása esetén is csak az esetben érvényesíthetők, ha a kérelmezők a 7720. 1939. Me. sz. rendelet 66. §, a 2220. 1940. Me. sz. rendelet 3. §, vagy a 8550. 1941. Me. sz. rendelet 2. § alapján kiállított mentesítő okirat csatolásával terjesztik elő kérelmeiket.

A benyújtott kérvények mindegyikében hiteles melléklettel kell tehát igazolni az *a)* és *d)* pontban körülírt feltételeket, és ezekhez kapcsolódva kerülnek igazolásra a *b)* vagy a *c)* pontban felsoroltak, az I. 5. §-ban megkövetelt igazolásokon kívül.

III

A KIVÉTELEZETTSÉG ODAÍTÉLÉSE VAGY ELUTASÍTÁSA

10. § *A kérvények intézése és a határozat meghozatala*

Az állománytest

a) azokat a kérvényeket, amelyekkel szemben határozathozatalra jogosult, elbírálás alá veszi,

b) azoknál a kérvényeknél, amelyek elbírálására nem hivatott, meggyőződik a szükséges okmányok meglétéről, azután — anélkül, hogy az okmányok elbírálásába bocsátkoznék — a kérvényt záradékolja és haladéktalanul továbbterjeszti.

Az állománytest záradéka — az 5. § utolsó mondatában foglaltakon kívül — csupán annak igazolását tartalmazza, hogy kérelmező az állománytest nyilvántartásában van.

A kivételezettségi kérelem elbírálására hivatott parancsnokság a helyesen felszerelt kérvényekkel szemben döntését 30 napon belül meghozni tartozik.

Az elutasító és a kedvező döntést egyaránt meg kell indokolni.

Az elutasító döntést

a) a kérelmezővel közvetlenül — okmányainak visszaadása mellett —, valamint

b) kérelmező állománytestével is közölni kell.

11. § *Kivételezettségi igazolvány*

Kedvező döntés esetén a — most már — kivételezett személy részére az 1. vagy a 2. sz. Mellékletként csatolt minta szerinti Kivételezettségi Igazolványt kell megszerkeszteni és az érdekeltnek — kérelméhez becsatolt okmányokkal együtt — kikézbesíteni.

A „Kivételezettségi Igazolvány” másodpéldányát egyidejűleg a kivételezett egyén állományteste számára kell kiadni, mely azt — a 14. § szerinti állománykezelés után — a kivételezett személyi okmányaihoz csatolja.

IV

JOGORVOSLATOK

12. §

Kivételezettség megállapítása iránt előterjesztett kérelmek tárgyában hozott határozatok ellen fellebbezésnek, felülvizsgálati kérelemnek, illetőleg újrafelvételi kérelemnek lehet helye.

a) Az állománytest határozata ellen egyfokú fellebbezésnek van helye az illetékes hadtestparancsnoksághoz, a hadtestparancsnokság határozata ellen felülvizsgálati kérelemnek van helye a honvédelmi miniszterhez (8b. osztály).

b) A honvédelmi miniszter által hozott határozattal szemben csak újrafelvétellel lehet élni.

Fellebbezést csak az alsófokú hatóság részéről hozott határozat ellen lehet előterjeszteni, a fellebbezés csak az ügy érdemére vonatkozhatik és az alsófokú hatóság által hozott határozat megváltoztatására irányulhat.

Újrafelvételi kérelemmel úgy az *a)*, mint *b)* esetekben élni lehet akkor, ha az érdekelt az első eljárás befejezése után olyan döntő bizonyítékok birtokába jut, amelyeket az első eljárás során önhibáján kívül nem mutatott fel.

13. § *Jogorvoslati kérelem előterjesztésének alakiságai*

A fellebbezéshez (újrafelvételi eljáráshoz) feltétlenül csatolni kell

az eljárt alsóbbfokú parancsnokság (illetőleg a HM. vonatkozó rendeleti) határozatát,

az új bizonyítékokat és

az első eljáráshoz csatolva volt összes okmányokat (eredetben vagy hiteles másolatban).

A fellebbezést és felülvizsgálati kérelmet a határozat kézbesítésétől számított 60 nap alatt annál a parancsnokságnál kell előterjeszteni, amely parancsnokság (hatóság) határozata ellen a jogorvoslat irányult.

A fellebbezést a hadtestparancsnokság, a felülvizsgálati kérelmet a HM. dönti el. Ezeket tehát a döntésre hivatott helyre mindenkor *elő kell* terjeszteni.

V

EGYÉB RENDELKEZÉSEK

14. §

A kivételezettség megállapítása iránt előterjesztett és még elintézés alatt álló kérelem, kérelmezőnek a kisegítő szolgálat teljesítésére vonatkozó kötelezettségét nem érinti. Mindaddig tehát, amíg a kérelmező kivételezettsége megállapítva nincs, kisegítő szolgálat teljesítésére van kötelezve.

A kivételezettség megállapítása esetén a kivételezettség tényét az állománytestparancsnokság köteles állományparancsban kihirdetni és a kivételezett személyi és erkölcsi okmányain átvezetni.

Amennyiben az az egyén, akinek kivételezettsége megállapíttatott, az állománykezelés időpontjában kisegítő szolgálatot teljesít, az állománytest kötelessége az illető azonnali leszerelésére intézkedni.

Bp. 1943. II. 26. II. 28.

Olvashatatlan aláírás

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—II—15 635.

A rendelet megjelent a 11. számú Honvédségi Közlönyben.

---

(144)

1943 február 28

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: kivételezettségi igazolvány-minta

M. kir. honvédelmi miniszter *1. sz. melléklet*
4444. szám. Minta!
eln. 8b.—1943.

KIVÉTELEZETTSÉGI IGAZOLVÁNY

Fenti parancsnokság (hatóság, intézet) a bemutatott okmányok alapján megállapítja, hogy Fekete József (név) tart. őrmester (rendfokozat), (aki Fekete Jakab és Rózenfeld Teréz szülőktől 1889. évi szeptember hó 13-n Budapest helységben született), az 1918—19. évi forradalmak idején az ezek ellen irányuló mozgalmakban részt vett és ezzel életét kockáztatta, ezért az 1942:XIV. tc. 6. §-a alapján

kivételezett személy.

Ez az igazolvány csak a m. kir. honvédségen belül hatályos.

Budapest, 194.. évi .... hó ....-n.

P. H.

....
aláírás

Gépelt űrlap. — HIL. HM. eln.—1943—II—15 635.

(144)

1943 február 28

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. sz. melléklete: kivételezettségi igazolvány-minta

M. kir. 2. honvéd bevonulási központ parancsnokság
193. szám. *2. sz. melléklet*
kt.—1943. Minta!

KIVÉTELEZETTSÉGI IGAZOLVÁNY

Fenti parancsnokság (intézet) a bemutatott okmányok alapján megállapítja, hogy Harmat Alfréd (név) .... (rendfokozat) (aki Harmat Antal és Grósz Sára szülőktől 1889. évi február hó 20-n Kispest helységben született), III. járadékosztályú (50%-os) hadirokkant, ezért .... az 1942:XIV. tc. 6. §-a alapján

kivételezett személy.

Ez az igazolvány csak a m. kir. honvédségen belül hatályos.

Monor, 194.. évi .... hó ....-n.

P. H.

....
aláírás

Gépelt űrlap. — HIL. HM. eln.—1943—II—15 635.

---

(144)

1943 április 3

b) Az elnöki 8b. osztály által — „a zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések" című körrendelettel kapcsolatosan — elrendelt s a Honvédelmi Közlönybe felveendő helyesbítések és kiegészítések

Zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések című 4035. eln. 8b.—1943. számú körrendelet helyesbítése:

A folyó évi 11. számú Honvédségi Közlöny-(Szabályrendeletek-)ben közzétett 4035. eln. 8b.—1943. számú körrendeletben az alábbi helyesbítéseket, illetve kiegészítéseket rendelem el:

I. Helyesbítések

a) Az I. Fejezet 4. § *a)* alpontjának 2. sorában „a rokkantak és" szavakat törölni kell.

Ugyanezen § *b)* alpontjának 2. soraként fel kell venni a következőket: „a rokkantak kivételezési kérelmeiben".

b) A II. Fejezet alatt szereplő 6. § törlendő és azt a „Részletes feltételek" főcím és a „Hadirokkantak" alcím közé kell bejegyezni.

c) A 8. § 2. pontjának *a)* alpontjában az „I. 5." megjelölés után „pontban" szó törlendő és helyette „§-ban" szó írandó.

d) A 9. § első és utolsó bekezdésének utolsó soraiban az „I. 5. §-ban" szavakat törölni kell és helyette a következő szöveget kell felvenni: „I. 5. § *a)* pontjában".

II. Kiegészítések

a) A 9. § utolsó bekezdése után új bekezdésként fel kell venni:

„Az állománytestek a benyújtott kérvények záradékolása alkalmával nyilatkozni kötelesek, hogy a kérvényezők az I. 5. §-ának *b)* pontjában meghatározott követelményeknek minden tekintetben megfelelnek-e vagy sem."

b) Az V. 14. § utolsó bekezdése után új bekezdésként fel kell venni: „A 27 300. eln. 8.—1941. számú rendelet alapján kivételezett minősítést nyert személyeket az I. 5. §-ban foglalt feltételek igazolásán kívül csupán régi kivételezettségi igazolványuk bemutatására kell kötelezni. Ezeket új kivételezettségi igazolvánnyal az I. 4. §-ban felsorolt parancsnokságok (hatóság) lássák el."

(Rendelet száma: 22 000. eln. 8b.—1943. szám)

IV. 3. *Olvashatatlan aláírás* alez.

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1943—II—15 635 (24 721).

A kért változtatásokat az 1943. IV. 7-én megjelent 16. sz. Honvédségi Közlönybe felvették.

1943. március 11-én a székesfehérvári II. hadtestparancsnokság távirati felterjesztésében kért döntést arra nézve, hogy a kivételezett zsidók okmányait meg kell-e jelölni és ha igen, miképpen? Az elnöki 1. nyilvántartó osztály ennek alapján 1943. április 16-án a Honvédségi Közlönyben közzétett 4035. eln. 8b. 1943. számú körrendelet 14. §-ának kiegészítéseképpen — a kivételezettségi igazolvánnyal rendelkező zsidók okmányainak megjelölését rendeletben szabályozta. A rendelet szerint az anyakönyvi és igazolványi lap első oldalának jobb felső sarkát zöld tintával, vagy zöld lenyomatú bélyegzővel „Kiv. zs. 4035. eln. 8b. 1943." jelzéssel kell ellátni. A kivételezettséget az igazolványi lap másik oldalán a következő szöveggel kell zöld tintával feltüntetni: „4035. eln. 8b. 1943. sz. HM. rendelet értelmében kivételezett zsidó, kivételezettségi igazolvány száma ...".

145.

1943 március 9

a) Összefoglaló honvédelmi miniszteri rendelet a hátországban alkalmazott zsidó munkaszolgálatosokkal való bánásmód tárgyában

M. kir. honvédelmi miniszter
110 160. szám. *SZIGORÚAN BIZALMAS!*
eln. KMOF. 1943. *A pk. (főnök) s. k. felbontására.*

A kisegítő szolgálatosokkal való
bánásmód újólagos szabályozása

Elosztó szerint

Budapest, 1943. évi március hó 9-én.

A hátországban alkalmazott zsidó alakulatok munkás egyéneinek kezelését és a velük való bánásmódot újra szabályozom.

A munkás alakulatokra általában a honvédségre előírt szabályzatok, rendeletek és utasítások mérvadók, jelen rendeletem csak az ettől eltérő rendelkezéseket tartalmazza.

A háború következtében beállott nagy munkáshiány a még rendelkezésre álló munkaerő takarékos, gazdaságos, politikamentes és csak az ország érdekében történő tervszerű beállítását és kihasználását teszi szükségessé.

Jelen rendeletem kiadásával az 1. sz. mellékletben felsorolt rendeleteimet egyúttal hatálytalanítom, azokat az előírt módon semmisítse meg.

1. A bánásmód és kezelés általános elvei.

A bánásmód terén kilengést egy irányban sem tűrök. A túlzás épp annyira helytelen, mint az engedékenység.

Teljesen elegendő, ha a parancsnok a kiadott rendeletekhez tartja magát és azok végrehajtását biztosítja.

Szigorúan tilos a kisegítő szolgálatot teljesítők bántalmazása vagy szidalmazása.

A kisegítő szolgálatosok volt tiszti, tiszthelyettesi vagy tisztesi rendfokozatát semmilyen vonatkozásban említeni nem szabad.

Csak a teljes igazságos és személytelen magatartás kímélheti meg a keresztény vezetőkeretet a közhangulatot esetleg károsan befolyásoló és a tiszti állás tekintélyét is kikezdő szóbeszédektől és vádaskodásoktól.

Mindennek alapja a fegyelem.

Ha a parancsnok a helyén van, a belszolgálatot erélyesen, de igazságosan kezeli, minden felmerülő kérdésben idejekorán határozottan és tárgyilagosan dönt, a kisegítő szolgálatosok megfelelő foglalkoztatásáról és pihentetéséről, valamint egyéb életszükségleteiről gondoskodik, a bánásmód az alakulatnál előírásszerű, következetes, szigorú, igazságos, minden szenvedélytől. elvakultságtól és kíméletlenségtől mentes, úgy az egységnél fegyelem lesz és az alakulat munkája csak eredményes lehet.

A munkakerülés, a szabotálás és a megengedhetetlen kényelmeskedés ma hazaárulás. Ez a megállapításom mindenkire egyaránt vonatkozik. Nemcsak a szabálytalanságok elkövetőit kell szigorúan felelősségre vonni (bűnvádi eljárást megindítani), hanem azokat is, akik bármi okból a szabálytalanságokat eltűrik. Vonatkozik ez a kerethez tartozókra és a kisegítő szolgálatosokra egyaránt.

2. Fegyelmi fenyítő hatalom gyakorlása.

A Szolg. Szab. I. Rész XIII. fejezet szerint.

A háború idejére érvényes fegyelmi fenyítések alkalmazására az 1942. IV. 2-án kelt 14 200. eln. 13. 1942. számú rendeletem intézkedik. Ezt a rendeletemet a hdt. (ker.) parancsnokságok jelen rendeletemhez másolatban az összes ellátottak részére mellékletként csatolják.

Minden fenyítést katonai felügyelet alatt, a polgári közönség betekintésétől félreeső helyen kell végrehajtani.

Az ország területén belül dolgozó munkás törzsek és munkás egységek alá- és fölérendeltségi viszonyát, mely viszony egyúttal a fegyelmi fenyítő hatalom és a bűnvádi üldözésre illetékes parancsnoki jogkör gyakorlása tekintetében is mértékadó a Szolg. Szab. I. Rész. 651. pontjában és a katonai bűnvádi perrendtartás 34. §-ában foglaltak alapján az alábbiak szerint szabályozom:

a) A hdt. (ker.) parancsnokságok a fegyelmi jogkört és a hdt. (ker.) parancsnokok a bűnvádi illetékességet gyakorolják mindazon — akár katonai, akár polgári szervnek dolgozó —

aa) saját hadrendi kötelékbe tartozó munkás törzsek (mü. pság.-ok, közúti és egyéb mü. törzsek és mu. vez. törzsek) és munkás egységek (kmsz. zlj.-ak és egyéb tábori, honi vagy klgs. mu. szd.-ok) felett, melyek a hdt. (ker.) területén belül dolgoznak, illetőleg

bb) mindazon más hdt. (ker.) hadrendi kötelékébe tartozó munkás törzsek és munkás egységek felett, melyek külön rendelettel a hdt. (ker.) területén nyertek bárminő alkalmazást, mindaddig, amíg a hdt. (ker.) területi illetékessége alá tartoznak.

Az egyes hdt. (ker.) parancsnokságok területén dolgozó munkás törzsek és egységek tehát az ott-tartózkodás ideje alatt a területileg illetékes hdt. (ker.) parancsnokságnak alá vannak rendelve.

b) Egyéb munkáltató katonai szervek, ha legalább osztályparancsnoki fegyelmi hatalommal rendelkeznek, úgy a részükre kiutalt és nekik dolgozó munkavezető törzsekkel, valamint osztályköteléken kívül alosztályokkal szemben az osztály-, illetőleg a csapatparancsnoki fegyelmi jogkört gyakorolják.

c) Osztályparancsnoki fegyelmi hatalommal nem rendelkező katonai munkáltató szervek, valamint a polgári szerveknek kiutalt munkás törzsek és munkás egységek a munkáltatóhoz csupán műszaki vezetés szempontjából tartoznak, egyébként azonban mindenben a munkahely tekintetében területileg illetékes hdt. (ker.) parancsnokság alá vannak rendelve.

d) Ha a munkás törzs vagy egység a munkahely tekintetében területileg addig illetékes hdt. (ker.) parancsnokság illetékességéből kilép, az előbbi szolgálati viszony alatt folyamatba tett fegyelmi ügyek elintézése a Szolg. Szab. I. R. 651. p. (2) bekezdésében foglaltak szerint történik, míg a bűnvádi ügyek tekintetében az illetékes parancsnoki jogkör gyakorlására az új, területileg illetékes hdt. (ker.) parancsnok lesz hivatva.

e) A kmsz. zlj. parancsnokok és kikülönített alosztályaik között a *c)* alatti esetekben a hadrendileg illetékes hdt. (ker.)

területén belül az alá- és fölérendeltségi viszony teljes mérvben továbbra is fennáll, és így a kmsz. zlj. parancsnok fegyelmi fenyítő hatalmát velük szemben továbbra is teljes mértékben gyakorolja. A *b)* pont alatti esetekben, valamint más hdt.-ek (ker.-ek) területére kikülönített alosztályaik felett a kmsz. zlj. parancsnok a fegyelmi fenyítő hatalmát csak a Szolg. Szab. I. R. 651. p. (4) bekezdésében foglaltak szerint gyakorolhatja.

f) A honvéd állomásparancsnokok a munkás alakulatokkal szemben — ha azoknak egyben nem parancsnokai is — fegyelmi jogkörüket a Szolg. Szab. I. R. 664. pontban foglaltak szerint gyakorolhatják.

A megvesztegetésnél, kötelességmulasztásnál, ajándék elfogadásánál mindenkor tényvázlatot kell felvenni.

Felhívom a figyelmet, hogy jelen rendeletem a 7. (*a*) és 8. pontjaiban foglaltaknak megszegése (ha a kisegítő szolgálatos az engedélyezett 100[1] pengőnél nagyobb összeget tart magánál, élelmiszert vásárolt, élelmiszert megsemmisít stb.) bűnvádi eljárás útjára tartozik és minden ilyen esetben tényvázlat felvételének van helye.

Az ilyen esetekben követendő eljárást az 1943. II. 9-én kelt 71 506. eln. 13. 1942. számú rendeletemmel szabályoztam.

3. Ellenőrzés.

A munkás századok fegyelmét és belrendjét csak az állandó ellenőrzés biztosítja.

Az ellenőrzés mindenkor a keresztény keret tagjaira is terjedjen ki. A parancsnokok túlságos bizalma, könnyenhívősége, az emberismeret hiánya, az ajándékozás (megvesztegetés) összegének csábítóereje igen sok embert a bűn útjára terelt. Az ellenőrzés hiánya csak elősegíti a kevésbé szilárd jelleműek bukását.

4. Foglalkozási idő.[2]

A kisegítő szolgálatosok napi munkaideje mindenben a munkáltatónál foglalkoztatott polgári munkások munkaidejéhez alkalmazkodik, azzal a megkötéssel, hogy a napi 8 órai éjszakai nyugvást, valamint a testápoláshoz, a tisztálkodáshoz és ruhakarbantartáshoz szükséges időt a kisegítő szolgálatosoknak mindenkor biztosítani kell.

---

[1] — Az Országos Levéltárban őrzött Om. biz. iratok között található e rendelet eredeti nyomtatott példánya, mely több helyen eltér az itt közölt szövegtől: A változtatásokat az alábbiakban közöljük:
Eredetileg: „20”.

[2] Eredetileg:
„A foglalkozási idő a 10 órát nem haladhatja meg.
A munkahelyre történő ki- és bevonulás, valamint a déli étkezési idő (2 óra) a foglalkozási időbe beleszámít.
Ébresztő nyáron 5, télen 6 órakor.”

A déli étkezési idő, valamint az elhelyezési körletből a munkahelyre történő ki- és bevonulás ideje a munkaidőbe nem számít bele, kivéve, ha a ki- és bevonulás összideje az 1 órát meghaladja, mely esetben az 1 órán felüli menetidőt a munkaidőbe be kell számítani.

Az ipari üzemekbe vezényelt kisegítő szolg.-ok vasár- és ünnepnapi munkaszünetének betartására nézve az 1891. évi XIII. tc., valamint az ezen törvény alapján kiadott rendeletek, az egyéb törvényszerűen nem munkaszüneti napnak rendelt ünnepnapokra nézve pedig az egyes üzemeken belül kialakult szokások a mérvadók.

Az összes többi munkáltatók a kisegítő szolgálatosokat vasár- és ünnepnapokon szintén igénybe vehetik, amennyiben fenti napokon saját polgári munkásaikat is dolgoztatják.

Ha a munkáltató vasár- és ünnepnapokon polgári munkásainak csak egy részét dolgoztatja, úgy a kisegítő szolgálatosokat is csak a foglalkoztatott polgári munkásoknak az össz polgári munkáslétszámhoz viszonyított arányban veheti igénybe, kivéve, ha igen sürgős és halaszthatatlan munkálatok (kirakás stb.) az előbbi arányszámnál több kisegítő szolgálatos foglalkoztatását teszik szükségessé és az elvégzendő munkálatról a munkáltatónak a munkaszünetet megelőző nap még tudomása nem volt.

A vasár- és ünnepnapi munkákra a pk. a kisegítő szolgálatosokat úgy vezényelje, hogy az 1891 : XIII. tc. IV. §-ában foglaltaknak megfelelően minden kisegítő szolgálatos havonta legalább egy teljes, vagy minden két hétben egy fél vasárnapon munkaszünetet élvezzen.

A kisegítő szolgálatosoknak katonai szünnapokon való foglalkoztatását esetenként, kellő időben érkező és indokolt kérelemre engedélyezem.

A kisegítő szolgálatosok vasár- és ünnepnapi munkája a munka kezdetétől a munka befejezéséig túlórázásnak számít, amiért is a munkáltató a 3968. eln. 6. k. 1943. sz. rend. szerint a vasár- és ünnepnapokra is fizetendő 3,80 P. térítési összegen felül óránként még az 50 fillér túlóradíjat is köteles fizetni.

Amennyiben a munkáltató a kisegítő szolgálatosokat a héten nem minden hétköznap foglalkoztatja (pl. 1 nap munkaszünet), úgy a túlóradíj fizetése a heti betöltött 48 munkaóra után illetékes. Az ünnepnap teljesített munkaidő a fenti 48 órába beleszámít.

A vasár- és ünnepnapi munkáért járó túlóradíjat a 3968. eln. 6. k. 1943. sz. rendeletben a hétköznapi túlórázásokra előírtakkal ellentétben a kisegítő szolgálatos kezeihez kell kifizetni.

Az ebédidőre az érvényben levő gyári, illetve munkarend mérvadó.

A munka befejezése után még fennmaradó időt elsősorban pihenésre, a szálláskörletek takarítására, a ruházat rendbehozatalára, a műszaki anyag és járművek jókarbantartására kell fordítani.

Ha a munkás alakulat az aznapra kitűzött munkacélt a munkások hanyagsága, vagy az előírt legkisebb munkateljesítménynél is gyengébb átlageredmény miatt nem éri el, úgy az első bekezdésben megállapított munkaidőt az alakulat parancsnoka, vagy ennél magasabb elöljáró legfeljebb 2 órai munkaidővel meghosszabbíthatja. Az ilyen meghosszabbítás azonban csak kivételes lehet.

A kisegítő szolgálatosok helyes foglalkoztatása eleve megakadályozza, hogy szabálytalanságokat kövessenek el. Törekedni kell arra, hogy a kisegítő szolgálatosok szabad idejüket is a századparancsnok elgondolása szerint töltsék el.

Mindenkor gondoljon azonban a parancsnok arra, hogy emberei munkaképességét huzamosabb időn keresztül csak a test megfelelő és elegendő pihentetésével tudja fenntartani.

A kisegítő szolgálatosok a foglalkozásokon mindenkor teljes számban vegyenek részt. A létszám ellenőrzésére a naponta újonnan szerkesztett „Létszámkimutatás" szolgál.

5. Kisegítő szolgálatosok alkalmazása a belszolgálatban.

A belszolgálatot elsősorban a keresztény legénységi keret lássa el.

Ha a kisegítő szolgálatosokat keresztény legénységi keret hiányában mégis belszolgálatra szükséges vezényelni, a parancsnok e célra elsősorban a gyengébb testalkatúakat válassza ki.

Amennyiben a munkahelyek egymástóli távolsága még megengedi, a századparancsnok a kellő ellenőrzést még gyakorolni tudja és az étkeztetés tekintetében sincs akadály, a zsidó századokat a munkaerőigényléseknek megfelelően egységekre is szét lehet osztani.

E feltételek fennforgása esetén is a század legfeljebb annyi alegységre tagolható szét, ahány munkavezetésre önállóan is alkalmazható tisztese van.

Polgári hatóságokhoz vagy üzemekhez kisegítő szolgálatosokat csak a hdt. (ker.) parancsnokság, vagy ennél magasabb elöljáró rendeletére lehet vezényelni.

Egyéb különleges szakképzettségű kisegítő szolgálatosoknak (mérnök, művezetők stb.) fontos hadiüzemekhez vagy hatóságokhoz egyénenként történő kivételes beosztását magam rendelem el.

6. Szolgálatmentes időre vonatkozó rendelkezések.

a) Kimenő. A Szolg. Szab. I. R. 292—293. és 189. pontok szerint.

Kisegítő szolgálatosok vendéglőbe, kávéházakba vagy szórakozóhelyekre nem járhatnak.

Fürdés céljaira elsősorban a kimenőnap áll a kisegítő szolgálatosok rendelkezésére.

Ahol a szabadban megfelelő fürdési lehetőség van, ott a parancsnok a munkások nyári fürdéséről a Szolg. Szab. I. R. 351—352., téli fürdésről pedig a 355. pontokban foglaltak szerint gondoskodjék.

b) Eltávozás. A Szolg. Szab. I. R. 294. pontban foglaltak szerint.

c) Szabadság. A kisegítő szolgálatosoknak magánügyben kért, illetőleg egészségi okokból javasolt ideiglenes szabadsága tekintetében mindenben az A—42(a) „Szabályzat a m. kir. honvédség tényleges katonai szolgálatot teljesítő legénységi állományú egyéneinek ideiglenes szabadságáról” című szolgálati könyv határozványai mérvadók.

d) Látogatók fogadása. A kisegítő szolgálatosokat kéthetenként egyszer, szolgálatmentes időben, 2 órai időtartamban, tiszt és megfelelő segédszemélyzet felügyelete mellett a század- (zászlóalj-) parancsnok által megjelölt napon, időben és helyen hozzátartozóik meglátogathatják.

A látogatási napot a századparancsnok a látogatási idő előtt napiparancsban, oly időpontban hirdesse ki, hogy a kisegítő szolgálatosok hozzátartozóikkal idejében azt közölhessék.

Munkaközben vagy szolgálati idő alatt látogatásra, magánbeszélgetésre, levél-, csomag- vagy pénzátadásra engedély még kivételesen sem adható.

A látogatók a kisegítő szolgálatosoknak ruházati és felszerelési cikkeket — a felügyelő tiszt jelenlétében történt átvizsgálás után — mindenkor korlátozás nélkül adhatnak át. Egyéb cikkeknek, így csomagnak vagy pénznek átadása azonban csak a századparancsnok jelenlétében, a 7. pontban foglalt rendelkezések, illetve korlátozások betartása mellett történhetik.

7. Postaküldemények.

a) Pénzküldemények. A kisegítő szolgálatos magáncéljaira havonta legfeljebb 100[3] pengő összeget kaphat. A századparancsnok a pénzküldeményekről vezessen előjegyzést, és ha valaki ennél több pénzt kapna, úgy a 2. pont (3) bekezdése szerint kell eljárni.

A századparancsnok a bevonulókat ellenőrizze, a náluk talált felesleges pénzt a kisegítő munkaszolgálatos hozzátartozóinak küldesse vissza.

b) Csomagküldemények. A kisegítő szolgálatosok havonta egy ízben kaphatnak 5 kg összsúlyig terjedő csomagot. A csomag 2 kg súlyban élelmiszert is tartalmazhat.[4] A látogatók által hozott csomagok — az átadott ruházati és felszerelési cikkek kivételével — szintén ide számítanak.

A csomagot mindenkor tiszt jelenlétében a címzett kisegítő szolgálatos bontsa fel. A csomag tartalmából a századparancsnok a havi 100[5] pengőt meghaladó pénzösszeget, ezenkívül a 2 kg-on felüli élelmiszert,[6] szeszesitalt, röpiratokat, újságokat és politikai írásokat a kisegítő szolgálatos által újra csomagoltassa össze és a hozzátartozóknak a kisegítő szolgálatos költségére küldesse vissza.

c) Levélellenőrzés. A levelezés jogát — akár az egyeseknél, akár az egész munkás alakulatnál — még fegyelmi okokból sem szabad korlátozni.

Úgy az érkező, mint a feladásra kerülő leveleket mindig tiszt ellenőrizze.

8. Élelmezés.

Kintétkezést, külön étkezést, külön élelmi cikkek vásárlását, a közélelmezés saját költségen való feljavítását, önálló élelembeszerzést engedélyezni nem lehet.

9. Vallásgyakorlat.

a) A keresztény vallásúaknál:

A keresztény vallású kisegítő szolgálatosok vallásgyakorlata tekintetében mindenben a Szolg. Szab. I. R. 614. pont (1) bekezdésében előírtak mérvadók.

Ha az osztálynál vagy az alosztálynál az ugyanazon keresztény vallásfelekezethez tartozó kisegítő szolgálatosok száma a 20 főt meghaladja, ezeket a Szolg. Szab. I. R. 614. pont (2) bekezdésében foglaltak szerint zárt rendben, tisztes felügyelete mellett kell az Istentiszteletre vezetni.

---

[3] Eredetileg: „20".

[4] Ez a mondat utólag került be a szövegbe.

[5] Eredetileg: „20".

[6] Ez a mondatrész eredetileg a következőképpen hangzott: „ezenkívül mindennemű élelmiszert".

b) Az izraelita vallásúaknál:

Az izraelita vallású kisegítő szolgálatosok lelki gondozására elsősorban a zsidó munkásszázadokhoz esetleg beosztott rabbi foglalkozású kisegítő szolgálatosok hivatottak.

Amennyiben ilyen az alosztálynál nem volna, vagy az Istentisztelet tartásában bármi ok miatt akadályozva lenne, úgy az izraelita vallású kisegítő szolgálatosok a zsidó ünnepeken és péntek este — ha a helységben zsidó templom (imaház) van és a szolgálati viszonyok megengedik —, tisztes felügyelete mellett, zárt rendben vezetve, az Istentiszteleteken részt vehetnek, illetőleg a nagy zsidó ünnepeken, éspedig Újév napján, a 9 napos Sátorosünnep első és utolsó napján, a 8 napos húsvéti ünnep első és utolsó napján, a Pünkösd 2 napján az Istentisztelet helyén estig tartózkodhatnak. Az engesztelőnapnál az ünnep, illetőleg a kisegítő szolgálatosok szolgálatmentessége az ünnep előtti nap napszállta előtt 3 órával kezdődik.

Az Istentisztelet helyéről való visszatérés ugyancsak zárt rendben történjék.

Az esetben, ha a munkás század elhelyezéséül szolgáló helységben izraelita templom (imaház) nincsen, s az egységhez rabbi foglalkozású kisegítő szolgálatos nem került beosztásra, megengedem, hogy az izraelita lelkész a kisegítő szolgálatosoknak az Istentiszteletet, beszédet vagy egyéb lelkigyakorlatot az alosztályparancsnoktól nyert írásbeli engedély alapján — kellő felügyelet mellett — az elhelyezési körleten belül tarthassa meg.

Az izraelita vallásúaknak az egyenkénti templombajárás nem engedélyezhető.

Vasárnap, az ünnepnapokon, valamint a katonai szünnapokon munkaszünet van.

A már felsorolt nagy zsidó ünnepeken az izr. kisegítő szolgálatosoknak teljes szolgálatmentességet engedélyezek.

Az izraelita vallású kisegítő szolgálatosok kegyszerekkel végrehajtott reggeli imagyakorlataikat a szolgálati időn kívül bármikor elvégezhetik.

10. Egészségügyi rendelkezések.

A munkaképtelen kisegítő szolgálatosok csak tehertételt jelentenek az alosztályra és a honvédségnek szégyenéül szolgálnak. Visszatartásuk káros, mert munkateljesítményük a semmivel egyenlő, felesleges költségmegterhelést jelentenek a honvédségnek, s tehertételt a háború folytán anélkül is igénybe vett honvéd orvosi karnak és egészségügyi intézeteknek.

Mindazokat tehát, kik a H—1a. Utasításban feltüntetett fogyatkozásuknál fogva kisegítő munkaszolgálatra nem jöhetnek tekintetbe, felülvizsgáló bizottság elé kell állítani.

A kórházi orvosi leletnek minden esetben feltétlen érvényt kell szerezni.

A tényleges betegnek meg kell adni minden lehetőséget (orvosi kezelés, meleg, elkülönített gyengélkedő szoba, rendes fekvőhely, gyógyszer stb.), hogy szolgálatképességét mielőbb visszanyerje.

A szd.-hoz beosztott zsidó orvos a munka színhelyére a részére kiutalt gyógyszer- és kötszerkészlettel vonuljon ki és a munka alatt az elsősegélynyújtást ő adja meg.

11. Munkamegszervezés és alkalmazás.

Általában minden, munkás egység felett hatáskörrel rendelkező parancsnok helyezzen súlyt arra, hogy a zsidók munkaképességét és teljesítményét emberséges bánásmóddal, a munkaképtelen és beteg munkások kiküszöbölésével fokozza.

A zsidó munkás századoknál csak a helyesen kijelölt mennyiségű vagy terjedelmű akkordmunka követelése jár eredménnyel. Az akkordmunkákhoz kell a legkevesebb ellenőrzés is, mert a munkások egymást ellenőrzik.

A műszaki munkák eredményességének alapja az erő, anyag és idő mérlegelésének beállításán kívül a munka helyes megszervezése, a vezetők rátermettsége és hozzáértése, valamint a munkafegyelem megteremtése.

Az akkordmunka beállítását mindenkor a jelen rendeletem 4. pontjában elrendelt megkötött foglalkozási (munka) idővel kell összhangba hozni.

Az akkordmunka teljesítmény kiszabásánál általában alapul kell venni a műszaki utasítások és polgári munkáltatók részéről megállapított követelményeket, éspedig az első 4 héten egy gyakorlatlan, 4 hét után pedig egy gyakorlott átlagos munkás napi 7 órai munkaidőben elvégezhető munkateljesítménye alapján.

Az akkordmunka napi mértékét legtöbbször nem lehet az egész egységre együttesen megszabni, mert a munkafeladatok még az alosztályon belül is különfélék (pl. egy útépítésnél kőkitermelés, hengerelés, árokkiemelés stb.) és még az egynemű munka végrehajtásának feltételei sem mindig egyenlők (pl. talajnemkülönbözőség, a kitermelt anyag szállítási távolságának változása, rendelkezésre álló szerszámok száma és minősége stb.).

Célszerű a munkahely berendezését és a munkálatok megkezdését még a zöm beérkezése előtt esetleg egy szakasz és a keret zömének előreküldésével előkészíteni.

Amennyiben egy kisegítő szolgálatos munkásrészleg vagy csoport a részére előírt munkateljesítményt a foglalkozási időnél rövidebb idő alatt és kifogástalanul elvégzi, úgy a fennmaradó idő pihenésre szolgáljon.

Egyes ügyesebb, főleg műszaki képzettségű kisegítő szolgálatosokat munkásrészleg vezetőként kell felhasználni. Az ilyen részleget azonban gyakran kell ellenőrizni. A részlegvezető a munkában maga is vegyen részt.

A szd. pk. mind a délelőtti, mind a délutáni munkálatokat maga vezesse.

12. Zsidó munkás egységek kihelyezés alatti elhelyezése.

a) A zsidó munkás századokat mind a békeelhelyezésnél, mind a kihelyezéseknél — még az elhelyezési körlet és a munkahely közötti távolság esetleges megnövekedése árán is — mindenkor zártan kell elhelyezni.

b) A kmsz. zlj.-ak, illetőleg az önálló munkás századok parancsnokai az elrendelt munkahely környékén az elhelyezési viszonyokat — a honvédségi és közigazgatási szerveknél történő előzetes tájékozódás után — még az egység beérkezése előtt mindenkor személyesen derítsék fel s egységük elhelyezését is mindenkor személyesen készítsék elő.

c) A munkás századok zárt elhelyezésére elsősorban a nagyobb uradalmak üres istállói, magtárai, fészerei, cselédlakásai, egyes tanyák használatonkívüli épületei jöhetnek tekintetbe és csak ilyenek hiányában lehet a munkásszázadokat a község egyes lakatlan, nagyobb épületeiben vagy nagyobb gazdaságok üres épületeiben elhelyezni.

d) A teljesen mostoha elhelyezési lehetőségeknél a jövőben a zárt elhelyezést nagyobb létszám befogadására alkalmas, télen fűthető barakoknak, a nyári elhelyezést ezenkívül 30 személyes sátraknak kiutalásával fogom elősegíteni.

e) Jelen rendeletem kézhezvételétől kezdve minden munkás egység (kmsz. zlj., önálló szd.) a munkahelyre való beérkezés után 48 órán belül elhelyezését vázlatban jelentse be a munkahely tekintetében területileg illetékes hdt. (kerületi) parancsnokságnak, a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelőjének, és ha az elhelyezés területén honvéd állomásparancsnokság működik, úgy utóbbinak is.

Amennyiben a munkás egység bejelentett elhelyezése nem felel meg az *a)* bekezdésben foglaltaknak, úgy a hdt. (ker., áp.) pság.-ok a munkás egység elhelyezésének megjavítása tekintetében haladéktalanul lépjenek közbe és tett intézkedéseiket, az elhelyezés módosítását feltüntető vázlattal mielőbb ide (HM. KMOF.-nek címezve) terjesszék fel.

A készenlétben levő vagy a beszerzés alatt álló barak- és sátoranyagnak a kihelyezett munkás egységek létszámához képest csekély kiméretére való tekintettel az elhelyezést ellenőrző pság.-ok a zárt elhelyezést elsősorban a helyszínen talált lehetőségekkel, a munkás egységeknek kedvezőbb elhelyezési viszonyokkal rendelkező községekbe való áthelyezésével oldják meg, s barakokat vagy sátrakat csak az esetben igényeljenek, ha a zárt elhelyezés megoldására más lehetőséget nem találtak.

A napi munkateljesítmény lényegesebb csökkenésének elkerülése céljából elvül szolgáljon, hogy az elhelyezési körlet és a munkahely közötti távolság általában az 1 órai menettávolságot (4—5 km-t) ne haladja túl.

f) Szd.-nál kisebb, de legfeljebb szakasz erejű egységekre tagozódó zárt elhelyezés csak akkor engedhető meg, ha az elhelyezés az *a)—e)* bekezdésben foglaltak mellett sem oldható meg és az egész munkásszázad zárt elhelyezésére az ellenőrző hdt. (kerületi, áp.) pság.-ok nem tudnak módot találni.

13. Nv. szolgálat megszervezése.

Megszervezése a zsidó szd.-oknál fokozott jelentőségű. Szervei a keresztény keret és a keresztény polgári lakosság.

Eredményes működésének alapja, hogy a bizalmi egyének egymásról ne tudjanak és őket is figyeltessük.

Hathatós segítség a szolgálat ellátásában a keresztény keret keresztény és magyar faji öntudatának felébresztése és ébrentartása.

A bizalmi szolgálat bevezetésével akadályozza meg a parancsnok, hogy kisegítő szolgálatosok a polgári lakosság útján levelezzenek, pénzt kapjanak stb. és az ellenőrzést ezzel kijátsszák.

14. Egyéb intézkedések.

a) Fényképkészítési tilalom.

A kisegítő szolgálatosok sem az elhelyezési területen, sem a munkahelyen fényképet nem készíthetnek.

b) Az erődítési övezetbe belépés.

Az erődítési övezetek közelébe munkára kihelyezett egységek parancsnokai az illetékes erődítési kirendeltség parancsnokánál az erődítési öv pontos határait és az előírt „K" rendszabályokat a beérkezés után érdeklődjék meg és a közölteket az egész alakulat előtt tegyék beható oktatás tárgyává azzal, hogy a tilalom ellen vétőkkel szemben bűnvádi eljárás indul meg.

c) Felszerelés és ruházati cikkek adományozásának elfogadása.

A zsidó hitközségek vagy más zsidó társadalmi egyesületek önkéntes felajánlását (kisegítő szolgálatosok részére ruházati és felszerelési cikkeket) mindenkor el lehet fogadni.

Nem adható azonban jobbmódú kisegítő szolgálatot teljesítőnek semmiféle kedvezmény azon a címen, hogy ennek fejében akár a honvédség részére, akár a szegényebb sorsú kisegítő szolgálatosok részére bármilyen adományokat hozhassanak.

d) A keresztény vallású kisegítő szolgálatosoknak katonai okmányaiba a vallást (rk., ref. stb.) kell beírni. nem pedig a „zsidó” jelleget.

e) A kisegítő szolgálatosok ma nehezen pótolható polg. ruhájának kímélésére minden pk. helyezzen súlyt és különösen tartózkodjék az anélkül is tiltott fenyítő gyakorlatoktól (kúszás, fektetés stb.).

15. Jelen rendeletemet a hdt. (ker.) parancsnokságoknak annyi példányban adom ki, hogy a hadrendileg alájuk tartozó és jelenleg felállított munkás egységeket alosztályig bezárólag elláthassák s mindazon egyéb szerveiknek is kiadhassák, kiknek a zsidó munkás egységekhez ellenőrzés, kiképzés, alkalmazás, felállítás stb. terén közük van.

A jövőben felállításra kerülő munkás egységek részére a rendeletet az előmunkálatoknál kell őrizni.

A rendelet a munkás alakulatoknál parancsnokság átadásánál átadás — átvétel tárgyát képezze. Annak megtörténtét az átadási jegyzőkönyvben jelenteni kell. A munkás századok tisztikara a rendelet tudomásulvételét a rendelethez csatolt íven aláírásával igazolja, míg a később odahelyezett tiszteknek a rendelet bevonulásukkor hirdetendő ki.

Kapják: elosztó szerint.

2 db melléklet. *Nagy* vezérezredes s. k.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1943. évi március 16-án.

Komlóssy alezredes s. k.

Nyomtatvány. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—4896.

Az iratot 1943. március 31-én iktatták az eln. 1. Vkf. osztályon, majd kiadták a mellékletben felsorolt rendeletek megsemmisítésének végrehajtására. Ennek megtörténte után 1943. április 10-én irattárba helyezték.

(145)

1943 március 9

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete

1. számú melléklet a 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendelethez

Kimutatás a megsemmisítésre elrendelt HM. rendeletekről

F. sz.	*Kiadás napja*	*A rendelet száma*	*Tárgya*	*Kinek adatott ki*	*Megjegyzés*
1.	1940. X. 30	718/Om.I.b. 1940.	Általános intézkedés a táb. mu. szd.-ok kat. közig. fegyelmi és mü. vezetésére	6. és 7. ker. I., II., III., IV., V., VII. és VIII. hdt. pság	
2.	1941. I. 24.	91 113/eln. Kmof.-1940.	Zsidókkal való bánásmódra intézkedés.	Összes hds. hdt. és kmsz. zlj. pság-oknak.	
3.	1941. V. 31.	111 385/eln. Kmof.-1941.	Zsidókkal kapcsolatos bánásmód terén tapasztalt szabálytalanságok.	Össz. hdt. és kmsz. zlj. pság-oknak.	
4.	1942. II. 16.	120 109/eln. Kmof.-1942.	Kisegítő munkások sárga karszalagja tárgyában.	Összes hds., hdt. és megszállócsop. pság-oknak.	
5.	1942. IV. 9.	120 244/eln. Kmof.-1942.	Vegy. mu. szd.-oknál szolgálatot teljesítő nem izraelita vallású ksm-ok szabad vallásgyakorlata tárgyában.	Összes hdt. és kmsz. zlj. pság-ok. HM. Elnöki, 8/e. és 40. osztályok.	
6.	1942. V. 20.	120 390/eln. Kmof.-1942.	Egyes felszerelési cikkek adományozása tárgyában.	Összes hdt., ker. és kmsz. zlj. pság-oknak.	
7.	1942. V. 21.	120 342/eln. Kmof.-1942.	Fegyelmezetlen magatartású kisegítő munkások áthelyezése elvonuló tábori munkásszázadokhoz.	Összes hdt. és ker. pság-ok HM. 1. b. o., I-II., V.-VI. és VIII- X. kmsz. zlj. pság-ok.	
8.	1942. V. 21.	4/M. hdm. Kmof. 1942. V. 21		III., IV. és VII. kmsz. zlj. pság-ok.	

F. sz.	Kiadás napja	A rendelet száma	Tárgya	Kinek adatott ki	Megjegyzés
9.	1942. VII. 17.	120 680/eln. Kmof.-1942.	Zsidó munkás egységek elszállásolásánál eljárás.	Összes hdt., ker., kmsz. zlj. és pótzlj. pság-ok., Rép., Erdélyi vasútép. csop. pság., HM. V. Csf., Elnöki, 1/a., 1/b., 11 és 15. oszt. Vkf. 1., 2., 7/m., 7/ő. és 7/k. oszt-ok.	
10.	1942. VIII. 19.	120 813/eln. Kmof.-1942.	Zsidókkal való bánásmód tárgyában.	A rendelet Elosztója szerint.	
11.	1942. VII. 19.	120 798/eln. Kmof.-1942.	Volt tiszti rendfokozat említése kisegítő munkásokkal szemben.	Összes hdt. és ker. pság-ok. HM. Eln. oszt., Vkf. fbü oszt.	
12.	1942. IX. 1.	120 820/eln. Kmof.-1942	Zsidó vallásból áttért kisegítő munkásoknál tapasztalható visszásságok tárgyában.	Összes hdt. és ker. pság-oknak.	
13.	1942. XI. 11.	120 928/eln. Kmof.-1942.	Zsidó ünnepekkel kapcsolatos kérelmekkel eljárás.	Összes hdt. és ker. pság-ok, HM. Eln. o., bpesti Váp.	
14.	1942. XI. 16.	121 079/eln. Kmof.-1942.	Fegyelmi alárendelés.	Összes hdt. és ker. pság-ok. kmsz. zlj. és kmsz.pótszd. pság-ok, Elnöki 13. I. b., Vkf. 1. és Vkf. Fbü. oszt., Er. pság., Rép.	
15.	1943. II. 8.	110 103/eln. Kmof.-1943.	Zsidók eü. szabadsága tárgyában.	Összes hdt. és ker. pság-oknak.	

Nyomtatvány. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—4896.

(145)

1943 március 9

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete

2. számú melléklet a 110 160. eln. KMOF.—1943. számhoz

ELOSZTÓ

Folyó-szám	*Hatóság, parancsnokság, osztály, szerv*	*Állomáshely*	*Példány-szám*	*Megjegyzés*
1.	Magyarország Kormányzója Katonai Irodája	Budapest Királyi Vár	1	Tudomásul
2.	M. kir. 1. honv. hadsereg pság.	Budapest 62. Pf: 324.		
3.	M. kir. 3. honv. hadsereg pság.	Budapest 62. Pf: 324		
4.	1. honv. hdt. pság.	Budapest	280	
5.	II. honv. hdt. pság.	Székesfehérvár	150	
6.	3. honv. ker. pság.	Szombathely		
7.	4. honv. ker. pság.	Pécs		
8.	V. hdt. parancsnokság	Szeged		
9.	VI. hdt. parancsnokság	Debrecen	170	
10.	7. honv. kerületi parancsnokság	Miskolc		
11.	VIII. honv. hdt. parancsnokság	Kassa	220	
12.	IX. honv. hadtestparancsnokság	Kolozsvár	330	
13.	Pc. hdt. pság.	Budapest	1	Tudomásul
14.	M. kir. honv. Légvédelmi erők psága	Budapest 9. Pf: 21.		
15.	M. kir. Légierők parancsnoksága	Budapest 62. Pf: 544.		
16.	H. M. Szárnysegédje	Budapest		
17.	H. M. helyettese			
18.	Földi főcsoport főnök			
19.	Légügyi főcsoport főnök			

Folyó-szám	*Hatóság, parancsnokság, osztály, szerv*	*Állomáshely*	*Példány-szám*	*Megjegyzés*
20.	Anyagi főcsoport főnök	Budapest	1	Tudomásul
21.	I. Csoportfőnök			
22.	II. Csoportfőnök			
23.	III. Csoportfőnök			
24.	IV. Csoportfőnök			
25.	V. Csoportfőnök			
26.	VI. Csoportfőnök			
27.	VII. Csoportfőnök			
28.	VIII. Csoportfőnök			
29.	IX. Csoportfőnök			
30.	X. Csoportfőnök			
31.	I. Csoportfőnök helyettes			
32.	III. Csoportfőnök helyettes			
33.	L. H. T. vezértitkár			
34.	Elnöki osztály			
35.	Róm. kat. tábori püspök			
36.	Prot. tábori püspök			
37.	H. M. 1/a. osztály			
38.	H. M. 1/b. osztály		5	
39.	H. M. 1/om. osztály			
40.	H. M. 1/ny. osztály		1	
41.	H. M. Kmof.		129	
42.	H. M. 2/é. osztály		1	Tudomásul
43.	H. M. 2/i. osztály			
44.	H. M. 2/r. osztály			
45.	H. M. 3/a. osztály			
46.	H. M. 3/b. osztály			
47.	H. M. 3/c. osztály			

Folyószám	*Hatóság, parancsnokság, osztály, szerv*	*Állomáshely*	*Példányszám*	*Megjegyzés*
48.	H. M. 6/k. osztály	Budapest		Tudomásul
49.	H. M. 8/e. osztály			
50.	H. M. 8/b. osztály			
51.	H. M. 8/ny. osztály			
52.	H. M. 10. osztály			
53.	H. M. 11. osztály			
54.	H. M. 12. osztály		1	
55.	H. M. 13. osztály		20	
56.	H. M. Polg. személyügyi osztály			
57.	H. M. 14. osztály			
58.	H. M. 15. osztály			
59.	H. M. 16. osztály			
60.	H. M. 3/b. osztály			
61.	H. M. 17/a. osztály		1	
62.	H. M. 17/b. osztály			
63.	H. M. 17/c. osztály			
64.	H. M. 17/r. osztály			
65.	H. M. 18. osztály			
66.	H. M. 19. osztály			
67.	H. M. 20. osztály		3	
68.	H. M. 21. osztály			
69.	H. M. 30. osztály			
70.	H. M. 33. osztály			
71.	H. M. 35. osztály			
72.	H. M. 40. osztály		1	
73.	Vkf-e szárnysegédje			
74.	Vkf-e helyettese			
75.	Hadműveleti csoportfőnök			
76.	Kiképzési csoportfőnök			

Folyó-szám	Hatóság, parancsnokság, osztály, szerv	Állomáshely	Példány szám	Megjegyzés
77.	1. Vkf. osztály	Budapest	1	Tudomásul
78.	2. Vkf. osztály		3	
79.	3. Vkf. osztály			
80.	5. Vkf. osztály			
81.	6. Vkf. osztály			
82.	7/k. vkf. osztály			
83.	7/m. vkf. osztály			
84.	7/ö. vkf. osztály			
85.	Vkf. ügyész			
86.	Vkf. fbü. osztály			
87.	M. kir. Legfelsőbb Honv. Törvényszék	Bp. 82. Pf. 20.	1	
88.	Honvéd koronaügyész	Bp. 82. Pf. 24.		
89.	M. kir. honvéd Építési Igazgatóság Központja	Budapest		
90.	M. kir. honv. Műsz. Felügyelő	Bp. 114. Pf. 27.		
91.	M. kir. honv. Műsz. Szertár	Bp. 3. Pf. 13.		
92.	M. kir. Vasúti és hidász szertár	Bp. 94. Pf. 3.		
93.	M. kir. Gépkocsiszertár	Bp. Mátyásföld		
94.	M. kir. Közérdekű munkaszolgálatos szertár	Tápiósüly		
95.	M. kir. honv. közp. ruhatár	Bp. 112. Pf. 4.		
96.	M. kir. Repülőtérépitő csop.	Bp. 741. Pf. 134.	10	
97.	M. kir. Erdélyi Vép. csop. pság.	Zsibó	5	
98.	M. kir. honv. Erődítési pság.	Budapest	10	
99.	M. kir. bpesti Várospság.	Budapest	5	
100.	Hadianyaggyártás Országos Felügyelője	Budapest	1	
101.	Rőder Jenő vezérőrnagy	Budapest	1	H. M. iroda útján
102.	Táb. mu. alakulatok szemlélője	Tp.: 202/140.	2	Vkf. 4. oszt. útján
103.	M. kir. honv. Haditechnikai Int. Műszaki kisérleti áll.	Budafok, Hárossziget	1	
		Összesen	2030	

Nyomtatvány. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—4896.

146.

1943 március 11

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a belügyminiszter engedélyt adott arra, hogy a szegénysorsú munkaszolgálatosok megsegítésére pénzt és ruházati cikkeket gyűjtsenek

A m. kir. Belügyminiszter Úr 92 018/1943. számú rendeletével a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának és a Magyarországi Autonom Orthodox Izraelita Hitfelekezet Központi Irodájának engedélyt adott, hogy a szegénysorsú munkaszolgálatosok megsegítésére a magyar zsidóság körében pénzt és ruházati cikkeket gyűjthessenek.

Ennek az engedélynek az alapján nagy, országos akció indul meg, hogy mint a múltban, ezúttal is tekintélyes segítő anyag álljon a nemes cél rendelkezésére.

A gyűjtési akciót a Hadviseltek Bizottsága fogja ismét lebonyolítani a vidéki hadviselt bizottságokkal és a hitközségekkel karöltve. A cél az, hogy nemcsak a bevonult szegénysorsú munkaszolgálatosokat lássa el ruházati cikkekkel, illetve azoknak pótlásával, hanem a munkaszolgálatból hazatérő és arra rászorultakat is. Erre a célra megfelelő készleteknek kell állandóan rendelkezésre állniok.

Itt említjük meg, hogy a Hadviseltek Bizottsága kórházlátogató bizottságot szervezett abból a célból, hogy véget vessenek annak a zavarnak, amely ezen a téren uralkodik. Meg kell szüntetni azt, hogy céltalanul járva, egyesek zavarják nemcsak a kórházakban levő betegeket, hanem hozzátartozóikat is.

Ugyancsak itt említjük meg, hogy értesülésünk szerint olyan kormányzati intézkedés van tervbe véve, hogy a munkaszolgálatosok hozzátartozói közül azok, akik arra rászorulnak, szintén hivatalos támogatásban részesüljenek.

Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 10. szám. 1943. március 11. — „Új gyűjtési engedély a szegénysorsú munkaszolgálatosok megsegítésére."

A két Országos Iroda 1943. március 18-án újabb felhívást bocsátott ki. Hangsúlyozta, hogy „a törvény értelmében a kisegítő munkaszolgálatot teljesítők kellő ruházatukról maguk tartoznak gondoskodni. Erkölcsi törvény írja elő számunkra, hogy azokról a szegénysorsú hittestvérekről, akik erről maguk gondoskodni nem tudnak, mi gondoskodjunk... A gyűjtés és ruhabeszerzés munkájának ellátását a Pesti Izraelita Hitközség Hadviseltek Bizottsága vállalta." (A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 11. szám. — 1943. március 18. — „Az Országos Irodák felhívása")

147.

1943 március 22

a) A budapesti központi járásbíróság megkeresése a Honvédelmi Minisztériumhoz, annak megállapítása céljából, hogy a zsidó kisegítő szolgálatost közérdekű munkaszolgálatosnak lehet-e tekinteni?

A budapesti központi kir. járásbíróságtól
P. XXII. 400 273/3. szám.
1943.

M. Kir. Honvédelmi Minisztérium

Helyben

Blau Sándor felperesnek Gruber Ferenc alperes ellen 750 pengő tőke és jár. iránti perében a bíróság megkeresi a Honvédelmi Minisztériumot, annak szíves, az 1943. április 21-ére kitűzött határnapig leendő közlése végett, hogy a zsidó kisegítő munkaszolgálatost a Hvt. 230. §-a alá tartozó közérdekű munkaszolgálatosnak lehet-e tekinteni vagy sem.

Budapest, 1943. március hó 22.

Dr. Radics Miklós s. k. kir. jbíró.

A kiadvány hiteléül:
olvashatatlan aláírás
sh. tisztviselő

Géppel írt másolat. — HIL. HM. eln. 15.—1943—15—21 789.

---

(147)

1943 április 19

b) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 15. osztályának megjegyzése és átirata a budapesti központi járásbírósághoz az a) alatt közölt tárgyban

Pro domo:

A tényállás ismerete céljából az osztály távbeszélőn kérdést intézett dr. Radics Miklóshoz, a budapesti központi kir. járásbíróság ítélőbírájához és tőle azt a felvilágosítást nyerte, hogy a megkeresése alapja a következő tényállás volt:

Blau Sándor fodrászsegéd kisegítő szolgálatból történt elbocsátása után munkaadójánál, Gruber Ferencnél szolgálattételre haladéktalanul jelentkezett. A munkaadó ennek ellenére nevezettet a szolgálatba nem vette vissza. Erre munkavállaló 1939 : II. tc. 72. és 1942 : XIV. tc. 20. §-ára utalással az idézett törvényhelyeknek megfelelő időre járó munkabér megítélése végett keresetet nyújtott be a központi kir. járásbírósághoz.

Kérdés, hogy a kisegítő szolgálatot teljesítőkkel szemben fennáll-e a munkaadónak az alkalmazottak visszavételére vonatkozólag az 1939 : II. tc. 72. §-ában, illetőleg az alkalmazottaknak a munkaviszonyban meghatározott ideig való visszatartása tekintetében az 1942 : XIV. tc. 20. §-ában meghatározott kötelezettsége.

Az osztálynak ebben a kérdésben az a véleménye, hogy a hadkötelezettség alapján teljesített kisegítő szolgálat katonai szolgálat, tehát az idézett rendelkezések a kisegítő szolgálatot teljesítettekre is teljes mértékben fennállanak.

Ehhez képest terveztetik a következő

Tárgy: mint kívül

Kiadvány

A budapesti központi kir. járásbíróságnak

Budapest

A kisegítő szolgálatot teljesített Blau Sándor peres ügyében folyó hó 22. napjáról P. XXII. 400 273/3.—1943. szám alatt hozzám intézett megkeresésére értesítem, hogy a kisegítő szolgálat a hadkötelezettség alapján teljesített tényleges katonai szolgálat, tehát a kisegítő szolgálatot teljesítőkkel szemben teljes mértékben fennáll a munkaadónak az alkalmazott visszavételére vonatkozólag az 1939 : II. tc. 72. §-ában, illetőleg a munkaviszonyban meghatározott időig visszatartása tekintetében az 1942 : XIV. tc. 20. §-ában meghatározott kötelezettsége.

Budapest, 1943. IV. 2.

dr. Gruber József
min. titkár
K. IV. 19. *Pl[áner]*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes referensek saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. 15—1943—15—21 789.

148.

1943 március 28

A honvédelmi miniszter hirdetménye a 25—37 éves korú zsidónak tekintendő hadkötelesek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről

Az 1942 : XIV. tc. 3. §-ának (2) és (3) bekezdése, 5. §-ának (1) és a 40. §-a alapján a mellékelten közölt hirdetményt bocsátom ki.

A hirdetményben megszabott kötelezettségek az 1942. évi XIV. tc. 6. §-ának (1) bekezdése értelmében a keresztény hitfelekezethez tartozó, akár tényleges, akár nyugdíjas lelkipásztorokra és papi jellegű tanárokra nem terjednek ki, ehhez képest az említett személyek a hirdetményben megszabott módon jelentkezni, illetőleg bevonulni nem kötelesek.

Jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1943. évi március hó 28-án.

A miniszter rendeletéből:
Rakovszky vezérőrnagy s. k.

Bevonulási és jelentkezési hirdetmény

1. Az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdése értelmében zsidónak tekintendő személyek közül egyelőre az 1906—1918. években született hadkötelesek, akik akár sorozáson (toborzáson) alkalmasnak nyilvánítva felavattattak és ez idő szerint mint besorozottak szolgálati kötelezettség alatt állanak, akár tartósan szabadságoltak, akár tartalékosok vagy póttartalékosok, katonai (kisegítő) szolgálat teljesítése végett bevonulni tartoznak.

2. Mindazokat az előbbi bekezdésben említett születésű évfolyamba tartozó zsidókat, akik nem esnek az előbbi bekezdés meghatározása alá, vagyis akik bármilyen okból sorozva nem lettek, vagy katonák nem voltak, az 1939 : II. tc. 19. § (5) bekezdés alapján igénybe veszem és őket jelentkezésre kötelezem.

3. Az I., II. és III. járadékosztályba sorolt hadirokkantak és a hivatásos állományból származó nyugállományú és szolgálatonkívüli viszonybeli tisztek és hasonállásúak, valamint azok, kik mint minden szolgálatra alkalmatlanok, alkalmatlansági bizonyítvánnyal láttattak el, úgyszintén azok, akik idegen állampolgársá-

gukat előbbi jelentkezésük alkalmával kétséget kizáróan igazolták és ennek megfelelően záradékolt fényképes igazolvánnyal rendelkeznek, végül a bevett és elismert keresztény hitfelekezetek papjelöltjei és papnövendékei bevonulni, illetőleg jelentkezni nem tartoznak.

4. Az előbbi 1. és 2. pontban felsorolt személyek közül bevonulni, illetőleg jelentkezni tartoznak:

az I. hadtest területén lakók közül:

a Budapest-i I., II., III., IV., V., XI. és XII. kerületben lakók a Budapest XI., Budaőrsi út 51. sz. alatt levő Károly király laktanyában,

a Budapest-i VII., VIII., IX., X., és XIV. kerületben lakók, a Budapest IX., Üllői út 135. szám alatt levő Ferenc József gyalogsági laktanyában,

a Budapest-i VI., XIII. kerületben és a Budapesten kívül megyei városokban és községekben lakók a Budapest XIII., Aréna út 49. sz. alatt levő Albrecht laktanyában,

a II. hadtest területén lakók a m. kir. II. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Komáromban,

a III. hadtest területén lakók a m. kir. III. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Kőszegen,

a IV. hadtest területén lakók a m. kir. IV. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Mohácson,

az V. hadtest területén lakók a m. kir. V. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Hódmezővásárhelyen,

a VI. hadtest területén lakók a m. kir. VI. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Püspökladányon,

a VII. hadtest területén lakók a m. kir. XI. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Rimaszombaton,

a VIII. hadtest területén lakók a m. kir. VIII. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Kassán és

a IX. hadtest területén lakók a m. kir. X. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál Nagybányán.

5. Bevonulás és jelentkezés időpontja:

a) az 1907. és 1913. évben születettek 1943. évi április hó 27-én;

b) az 1908. és 1914. évben születettek 1943. évi április hó 30-án;

c) az 1909. és 1915. évben születettek 1943. évi május hó 3-án;

d) az 1910. és 1916. évben születettek 1943. évi május hó 6-án;

e) az 1911. és 1917. évben születettek 1943. évi május hó 10-én;

f) az 1906., 1912. és 1918. évben születettek 1943. évi május hó 13-án.

Minden behívottnak be kell vonulnia, kivéve ha utazásra képtelen. Az utazásra való képtelenséget, ha helyben honvédorvos van, honvédorvosi bizonyítvánnyal, honvédorvos hiányában hatósági orvosi, állami vagy közkórházi bizonyítvánnyal kell igazolni. A bizonyítványnak a betegség előrelátható tartamát is fel kell tüntetnie és azt a bevonulás, jelentkezés szerint illetékes m. kir. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnak címére meg kell küldeni.

6. A bevonulásra, jelentkezésre kötelezett személyek részére eddig általam engedélyezett bevonulási (szolgálati) halasztások érvényben maradnak. Az ily halasztásban részesülteknek csak a halasztás lejártával kell a 3. pontban megjelölt parancsnoksághoz bevonulniok, illetve annál jelentkezniök.

7. Azok a hadiüzemi alkalmazottak, akiket az üzemi személyzeti parancsnok külön igazolvánnyal látott el, nem fognak igénybe vétetni. Ezek jelentkezésük és igazolványuknak megfelelő záradékolása után elbocsáttatnak és polgári munkahelyüket újból elfoglalni kötelesek.

Azok, akik valamely polgári szerv által a mai napig honvédelmi munkára, honvédelmi munkajeggyel vétettek igénybe, és a polgári személyi lapjukban előjegyzett munkahelyen teljesítik szolgálatukat, bevonulásuk, illetve jelentkezésük előtt annak a polgári szervnek vezetőjénél tartoznak eltávozásukat személyesen bejelenteni, melyhez utalva vannak. Ezek jelentkezésük és előjegyzésbe vételük után elbocsáttatnak és kötelesek kijelölt polgári munkahelyüket azonnal ismét elfoglalni.

Az orvosok és gyógyszerészek közül azok az 1906—1908. évi születésűek, akik belügyminiszteri határozattal honvédelmi munkára kötelezettek, jelentkezésük után elbocsátatnak és polgári munkahelyükön jelentkezni tartoznak. Ezek a belügyminiszteri határozatot a jelentkezés alkalmával igazolásul felmutatni tartoznak.

Nem kötelesek bevonulni, illetve jelentkezni azok az 1909—1918. évi születésű orvosok és gyógyszerészek, akik belügyminiszteri határozattal ez idő szerint honvédelmi munkára vannak igénybe véve és bevonulási, valamint jelentkezési kötelezettségüknek a korábbi hirdetmény alapján már eleget tettek.

8. Minden behívott, jelentkezésre kötelezett saját költségén utazik. A honvédkincstár a bejelentett állandó lakhelytől a bevonulási, jelentkezési helyig megtett útvonalnak a személyvonat III. kocsiosztályának megfelelő viteldíját a vasúti jegy beszolgáltatása ellenében visszatéríti. A megváltott vasúti jegyet az érkezési vasútállomáson tehát leadni nem kell.

9. A behívottak, jelentkezésre kötelezettek hozzák magukkal összes katonai okmányaikat, valamint az 1942 : XIV. tc., illetőleg végrehajtása tárgyában kiadott 55 000/eln. oszt.—1942. és a 4035/eln. 8b.—1943. Hm. sz. körrendeletek alapján részükre kiállított kivételezettségi igazolványt, esetleg keresztlevelüket, az idegen állampolgárok állampolgársági bizonyítványukat vagy érvényes útlevelüket, továbbá magukkal kell hozniok élelmiszerjegyeiket és kétnapi élelmet. A bevonulók sapkán kívül honvédségi ruházati és felszerelési cikket nem kapnak, ezért hozzák magukkal az alábbi cikkeket: 2 rend fehérneműt, 1 rend erős minőségű felső ruházatot, 1 db téli felöltőt, 1 pár erős lábbelit, 1 db evőcsészét, 1 db kulacsot, 1 készlet evőeszközt, 1 db kenyértarisznyát, 1 db hátizsákot, 2 db takarót, 1 db villanyzseblámpát (elemmel, égővel), 1 pár meleg kesztyűt, 2 pár meleg harisnyát, vagy meleg kapcát.

10. Büntető rendelkezések.

Az, aki ennek a behívó parancsnak, illetőleg jelentkezési kötelezettségnek az elrendelt napon eleget nem tesz, öt évig terjedhető fogházzal, nyolc napnál tovább tartó mulasztás esetében pedig öt évig terjedhető börtönnel, ezenfelül mindegyik esetben hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő. Mind a behívóparancs, illetőleg jelentkezési kötelezettség iránt tanúsított engedetlenség, mind az erre való csábítás bűntette miatt szükség esetén rögtönbíráskodás is elrendelhető.

Kelt a kifüggesztés napján.

vitéz nagybaconi Nagy Vilmos
honvédelmi miniszter

Tudnivalók. A honvédelemről szóló 1939 : II. tc., valamint az 1914—1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938 : IV. tc. módosításáról és kiegészítéséről szóló 1942 : XIV. tc. 3. §-a értelmében zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén — tekintet nélkül származására — az, aki az izraelita hitfelekezet tagja. Az, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő, maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt s emellett mind a két nagyszülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt.

Fenti rendelkezések a házasságon kívül született gyermekre is alkalmazandók, ha őt a természetes atya az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban magáénak elismerte vagy az atyai elismerést a bíróság megállapította.

Atyai elismerés hiányában a házasságon kívül született az a gyermek zsidó, akinek legalább egyik nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született. Az, akinek csak egyik nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt s emellett anyja a gyermek születése idején keresztény hitfelekezet tagja volt.

A katonai szolgálat teljesítése szempontjából nem tekintendő zsidónak az sem, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként s ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett, s mind a két esetben az is maradt, feltéve, hogy nem kötött, illetőleg mindaddig, amíg nem köt házasságot zsidóval, vagy olyan nem zsidóval, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

Az olyan úgynevezett erdélyi szombatos vagy ivadéka, aki származásánál fogva nem zsidó és nem tagja az izraelita hitfelekezetnek, a nemzsidókkal esik egy tekintet alá.

Budapesti Közlöny, 1943. március 28. — 70. szám. — „A m. kir. honvédelmi miniszter 18 932. eln. 1b. 1943. HM. számú rendelete a zsidó hadkötelesek jelentkezése, illetőleg behívása tárgyában.”

149.

1943 március 29

a) Rőder Jenő vezérőrnagy szemlejelentése a 101/12., 13. és 14. tábori munkásszázadoknál tapasztaltakról

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Másolat*

Rőder Jenő vezérőrnagy

Szemlejelentés

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

Budapest, 1943. március hó 29. Budapest

Jelentem, hogy f. hó 22-én a szentkirályszabadjai tábort és az ott dolgozó 101/12., 13. és 14. táb. mu. századokat megszemléltem.

Az elhelyezésre szolgáló földbarakok a mostani időjárásban szárazak és így jól megfelelnek. A tábor pság. megkapta azt a rendeletet, mely szerint a mu. szd.-ok tisztjeinek is táborban kell lakniok. E rendelet alapján ágyakat igényeltek. Tiszti elhelyezés előkészítése folyamatban van.

A vízzel való ellátás kérdését sürgősen meg kell oldani, mert az úgynevezett Romkút nem ad elég vizet.

Bánásmód ellen nincs panasz.

A belszolgálat kezelése kifogástalan.

Az étkezés jó.

A szd. pk.-ok és az orvosok jelentése szerint aránytalanul sok a munkára alkalmatlanok száma. Az egyik szd.-nál — 101/13-nál — megállapítottam, hogy 3 siketnéma szolgál. Név szerint Klein Tibor, Révész Andor és Vogel Béla. Az I. kmsz. zlj. pótkeretnél megállapítottam, hogy

1. Klein Tibor bevonult 1942. XI. 25-én és a 10. helyőrségi kórház orvosi lelete alapján Mn. zs. osztályozást kapott,
2. Révész Andor bevonult f. évi január hó 15-én, ugyancsak 10. sz. helyőrségi kórház orvosi lelete alapján Ks. zs. osztályozást kapott,
3. Vogel Béla bevonult f. évi I. 15-én és a bemutatáskor Ka. zs. osztályozást kapott.

A H. 1b. szolg. könyv. 7. oldalán D. rovatban a siketnémaság osztályozása Msza. Ugyancsak hasonló osztályozás van feltüntetve N—4. Utasítás 325. oldalon, a siketség mindkét fülön, siketnémaság esetében.

Minthogy az előbb jelentett osztályozások a hivatkozott szolgálati könyvekben foglaltaknak nem felelnek meg, javaslom, hogy nevezettek osztályozása újból elbíráltassék.

Jelentem, hogy ennél a századnál a tábor orvosa, dr. Szerdahelyi tart. o. hdgy. szerint 22 munkaszolgálatos teljesen alkalmatlan, továbbá 17 pedig csak könnyű munkára alkalmas. Ezek között vannak tüdővészesek, elmebetegek, idegbetegek, trachomások stb. Az orvos ezekről névjegyzéket állított össze és [fel] fogja terjeszteni a 3. ker. pság.-hoz.

Jelentem, hogy a szd. pk.-ok egybehangzó jelentése szerint a szd.-okhoz beosztott zsidó orvosok nagyon lelkiismeretes munkát végeznek, szigorúan kezelik a munkaszolgálatosokat, részrehajlással nem gyanúsíthatók.

1b. osztály sürgősen intézkedjék! *Rőder* őrnagy s. k.
IV. 1. *N[agy]* (?) s. k.

A másolat hiteles! Budapest, 1943. évi április hó 9-én.

Ujváry
alezredes

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—24 014.

---

(149)

1943 április 13

b) Az elnöki 1b. osztály megjegyzése és tervezett rendelete az I. hadtestparancsnoksághoz az a) alatt közölt tárgyban

Pro domo:

Iktatmányt — Rőder vőrgy. szemlejelentése — a 2372/M. L. 1943. sz. ügydarabból vettük ki.

Érthetetlen, hogy a 10. heőrs. kórház orvosi lelete alapján a látszólag egy és ugyanazon fogyatkozással bíró kis. szolg.-os közül egyik „Mn. zs.", a másik „Ks. zs." osztályozást nyert, míg a harmadik ugyanazon fogyatkozással már a bemutatás alkalmával „Ka. zs." osztályozást kapott.

Érthetetlen ez az osztályozás annál is inkább, mert a H. 1a. jelz. segédlet szerint a siketnémák „An." osztályozást kell, hogy kapjanak. Ez az ügy kivizsgálásra szorul.

Megállapítandó lenne azonban az is, hogy miként lehetséges, hogy a három táb. mu. szd.-nál 22 fő — a tábor orvosának megállapítása szerint — teljesen alkalmatlan, további 17 fő pedig csak könnyű munkára alkalmas. Ugyanis az ily kis. szolg.-okra vonatkozik az 5975/M. 1b.—1942. sz. rend. 3. pontja, valamint a 6233/M. 1b.—1942. sz. rend. 2. pontja. E rendeletek pedig előírják, hogy a haszonmunkára nyilvánvalóan alkalmatlan kis. szolg.-okat gyorsított felülvizsgálat alá kell vonni és ennek eredményeként az alkalmatlanokat le kell szerelni.

Kiadványtervezet:
I. hdt. pság.

1. írásban *1-nek:*

Rőder vőrgy. f. évi március hó 29-én kelt szemlejelentésének másolatát csatoltan megküldöm.

Állapítsa meg, hogy a jelentésben foglalt

a) látszólag ugyanazon fogyatkozással bíró három kis. szolg.-os miért nyert végeredményben más és más osztályozást, holott mint siketnémák „An. zs." osztályozást kellett volna kapniok,

b) miért nem tett eleget a három táb. mu. szd., illetve ezek felállító ala.-a a 5975, illetve 6233/M.—1b.—1942. sz. rendeletem ama rendelkezésének, hogy a nyilvánvalóan alkalmatlan, törődött kis. szolg.-okat gyorsított felülvizsgálat alá kell vonni és ennek eredményeként az alkalmatlanokat haladéktalanul le kell szerelni.

Tett intézkedéseit és megállapításának eredményét legkésőbb május hó 15-éig ide jelentse.

Kapja: I. hdt. pság.
1 db melléklet.

IV. 9. *Ujváry* alez.
IV. 12. *olvashatatlan aláírás*
IV. 13. *olvashatatlan aláírás*
K. IV. 13. *Cseke*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—24 014.

---

(149)

1943 május 20

c) A budapesti I. hadtestparancsnokság jelentése az elnöki 1b. osztály b) alatt közölt rendeletére

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
16 153. szám.
Eln. III. nyt.—1943.

Kis. szolg.-ok munkaképtelensége

M. kir. Honvédelmi Miniszter Úrnak (1b. oszt.)

Budapest, 1943. évi május hó 20-án. *Budapest*

A HM. Úr 24 014. eln. 1b.—1943. sz. rendeletére:

Jelentem, hogy **Röder** vőrgy. 1943. évi március hó 29-én kelt szemlejelentésének másolatában foglaltakat kivizsgáltam és megállapítottam, hogy a fenti szemlejelentésben szereplő kis. szolg.-ok beosztása a 10. sz. honv. helyőrségi kórház által kiállított orvosi lelet alapján lett foganatosítva, mely vizsgálat alkalmával a fősúlyt — tekintettel a bajmegállapításra beutalt betegek nagy számára — a *látható* törődöttségre fordították.

Így kapott Klein Tibor „Mn. zs." és Révész Andor „Ks. zs." osztályozást.

Az I. Kmsz. zlj. pótkeretnek 1943. évi február hó folyamán tudomására jutott, hogy egyes kis. szolg.-ok „Ka. zs." vagy „Mn. zs." osztályozásuk ellenére kis. szolgálatra nem alkalmasak, ezért 1943. évi február hó 26-án elrendelte a táb. mu. szd.-oknak, hogy ezeket a szd.-ok felülvizsgálatra a pótkerethez indítsák útba.

Így került Révész Andor, Vogel Béla és Klein Tibor is felülvizsgálatra.

Az 1943. évi április hóban megtartott felülvizsgálaton Klein Tibor és Vogel Béla „An. zs." osztályozást kapott és ennek alapján az I. Kmsz. zlj. nt. viszonyba helyezte.

Révész Andor az 1943. évi április hóban megtartott felülvizsgálaton nem jelent meg. Nevezett 1943. évi május hó 19-én megtartandó felülvizsgálaton való megjelenésre lett utasítva.

A hdt. pk. helyett:
Kuthy ezds.

Gépelt tisztázat, Kuthy ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—24 014 (35 212).

A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztálya az I. hadtestparancsnokság jelentését az elnöki 12. osztállyal láttamoztatta, majd 1943. június 10-én az ügyiratot irattárba helyezték.

150.

1943 március 30

a) A Honvédelmi Minisztérium rendelete valamennyi hadtestparancsnokságnak a papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek ügyében

17 602. szám.
eln. 16b.—1943.

Papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek (rabbik, rabbijelöltek) mikénti kezelése

M. kir. honvédelmi miniszter *„SÜRGŐS”*

Valamennyi honvéd hadtest (kerületi) pságnak

Budapest, 1943. évi március hó 30-án. *Állomáshelyeiken.*

Megfelelő további intézkedés végett a következőket közlöm és rendelem:

A hadkötelezettség szempontjából rabbinak vagy rabbijelöltnek csak az a zsidó hadköteles tekinthető, aki a Hvt. 42. §-ában meghatározott papi, papjelölti kedvezményben a polgári kiegészítési hatóságok (főszolgabíró, polgármester) részéről bírott s a honvédelmi miniszter által megerősített vagy *jóváhagyott véghatározattal, avagy közvetlenül honvédelmi miniszteri véghatározattal* részesült [l. a Hvt. U. III. Rész 1—Cím 82. § (2) bek. második mondatát és a 83. § (7) bekezdését]. Emellett azonban a magukat alkalmazott rabbinak valló személyek, ha fent említett véghatározatot még felmutatni nem tudnak, vagy ilyen véghatározatról az illetékes parancsnokságok még értesítést nem kaptak, két hónapi időtartamon belül a hadkötelezettség teljesítése szempontjából rabbiként kezelhetők, ha a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr *tanúsítványával* igazolják, hogy olyan rabbi állást töltenek be, amelyik alapján a Budapesti Közlöny 1940. évi 42. számában megjelent 8000. eln. 18.—1940. számú rendelet értelmében a honvédelmi munkakötelezettség alól mentesek. (L. a rendeletnek a 3. §-hoz fűzött része 3. *C* pontját).

Ha a jövőben bevonuló, magát alkalmazott rabbinak valló személy (bevonulónak kell venni a jelen rendelkezés szempontjából a Budapesti Közlöny f. é. március hó 28-iki 70. számában közzétett 18 932. eln. 1b.—1943. HM. számú bevonulási rendelet alapján bevonuló, illetve a jelen rendelet kézhezvételekor azon az alapon esetleg már bevonult személyeket is) az említett tanúsítványt mutat fel, őt azonnali hatállyal vissza kell helyezni a nemtényleges viszonyba. Az ilyen személyeknek azonban 2 héten belül főszolgabírói (polgármesteri) bizonyítvánnyal igazolniok kell az illetékes hadtestparancsnokság előtt, hogy a papi kedvezmény iránti kérelmüket az illetékes főszolgabírónál (polgármesternél) már benyújtották. A főszolgabírói (polgármesteri) bizonyítványt kapott egyének papi kedvezményi ügye végleges elintézésének mikéntjéről a főszolgabírónak (polgármesternek) feltétlenül értesítenie kell az illetékes hadtestparancsnokságot is. A papi kedvezmény megszerzésére 3 hónapi idő áll rendelkezésre. Ha a papi kedvezményt az illető nem kapja meg, papi kedvezményben részesültnek nem tekintendő és a rendes kisegítő szolgálat teljesítésére behívható — ha egyébként erre figyelembe jön. Ha pedig az illető a papi kedvezményt megkapta, az 1942. évi XIV. tc. 5. §-a (3) bekezdése szerinti elbánásban részesítendő.

Mindazok a rabbik, rabbijelöltek, akik jelenleg tényleges szolgálatot teljesítenek és papi kedvezményük véghatározattal még nem ismertetett el, szintén kérhetik a papi kedvezményt. Ha ezek a kedvezményt a fentieknek megfelelő véghatározattal megkapták, vagy megkapják és lelki gondozási feladatok elvégzése végett nincsen reájuk szükség, haladéktalanul, a sorlegénységi évfolyamokhoz tartozókat (ezek alatt a jelen rendelkezés szempontjából az 1919. és ennél fiatalabb születésű évfolyambeliek értendők), a póttartalékosi szolgálat befejeztével, a nemtényleges viszonyba kell helyezni. Az ekként leszerelésre figyelembe jövők azonban lelki gondozási feladatok elvégzésére a fennálló rendelkezések keretei között a tényleges szolgálatban vissza is tarthatók.

A kisegítő szolgálatra a fennálló rendelkezések szerint igénybe vett évfolyamokba tartozó, zsidónak minősülő, minden olyan személyt, aki a nyilvántartásban rabbiként, vagy esetleg zsidó vallástanárként van előjegyezve, de a papi kedvezményben a fentieknek megfelelően történt részesítése előjegyezve, nyilvántartva még nincsen, fel kell szólítani, hogy 2 héten belül igazolja vagy a papi kedvezményben történt szabályszerű részesítését, vagy azt, hogy a papi kedvezményben való részesítése iránti kérelmét a főszolgabírónál, illetőleg a polgármesternél benyújtotta. Azokat, akik e felszólításra csak azt igazolják, hogy a papi kedvezmény iránti kérelmüket benyújtották, az igazolás benyújtására válaszként figyelmeztetni kell, hogy az igazolás benyújtásától számított 3 hónapon belül a kedvezményben történt részesítésüket jelenteni és azt véghatározattal igazolni is tartoznak. Azt, aki a kitűzött 3 hónapi határidő lejárta után nem igazolja a kedvezményben részesítését, vagy aki az első felszólítás után 2 héten belül nem igazol semmit, kisegítő szolgálatra figyelembe jövőként kell kezelni, nyilvántartani s a kiadott rendelkezések keretein belül be is hívni.

Végül közlöm, hogy a főszolgabírák (polgármesterek) az arról szóló értesítések kiállítására, hogy a magát rabbinak valló hadköteles a papi kedvezmény iránti kérelmét a hatóságnál előterjesztette, egyidejűleg — hasonló szám alatt — utasítást kapnak.

vitéz Nagy s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1943. évi március hó 31-én.

Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—4985.

1943. augusztus 12-én a honvédelmi miniszter 47 158. eln. 16b.—1943. sz. rendeletében a zsidó hadköteleseknek a papi kedvezményüket elismerő véghatározat megszerzésére a határidőt három hónapról hat hónapra hosszabbította meg. (HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—5684.)

---

(150)

1943 március 30

b) Nagybaczoni Nagy honvédelmi miniszter átirata a vezerkari főnökhöz a papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek ügyében

M. kir. honvédelmi miniszter *,,SÜRGŐS''*
17 602. szám.
eln. 16/b—1943.

Papi és papjelölti kedvezményben részesült
zsidó hadkötelesek (rabbik, rabbijelöltek) mikénti kezelése

Nagyméltóságú és nemzetes
VITÉZ SZOMBATHELYI FERENC
m. kir. titkos tanácsos, m. kir. vezérezredes úrnak,
a m. kir. honvéd vezérkar főnöke

Budapest, 1943. évi március hó 30-án. *Budapest*

Van szerencsém Nagyméltóságodat értesíteni, hogy a kisegítő szolgálatra kötelezett személyek lelki gondozásának az 1942:XIV. tc. 5. § (3) bekezdésében foglaltak szerinti megszervezése során e szervezés keretében a kisegítő szolgálatra kötelezettek közül meghatározott számú az 1939:II. tc. 42. §-a szerinti papi kedvezményben részesült személyt a lelki gondozási feladatok elvégzéséhez szükséges kiképzésben szándékozom részesíteni. Az ekként kiképzendő személyek egy részét a hadműveleti területen szolgálatot teljesítő kisegítő szolgálatra kötelezettek lelki gondozásával kapcsolatos teendők elvégzésére szántam.

Ezek a lelki gondozási feladatra kiképzettek hivatottak lesznek leváltani azokat az izraelita rabbikat, akik a hadműveleti területen jelenleg szolgálatot teljesítenek.

Ezzel kapcsolatban felkérem Nagyméltóságodat, méltóztassék aziránt intézkedni, hogy a leváltandó személyek, vagyis a hadműveleti területen ez idő szerint szolgáló rabbik addig is, amíg leváltásukra a megfelelően kiképzett, lelki gondozásra hivatott személyeket Nagyméltóságod rendelkezésére bocsátom, kizárólag csak lelki gondozási feladatok ellátására használtassanak, tehát ne végezzék a kisegítő szolgálatosok munkáját.

Felkérem végül Nagyméltóságodat, hogy nagybecsü intézkedéséről méltóztassék engem mielőbb tájékoztatni.

vitéz Nagy vezds.

Géppel írt tisztázat, vitéz Nagy saját kezű aláírásával. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—4985.

Az iratot 1943. IV. 14-én iktatták az elnöki 1. Vkf. o.-n.

Bajnóczy vezérezredes, a vezérkari főnök helyettese 1943. április 17-én a 2. hadsereg parancsnokságának, a K. és Ny. megszállócsoport parancsnokságának távirati úton adta ki a honvédelmi miniszter itt közölt rendeletét.

(150)

1943 április 30

c) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának megjegyzése és tervezett rendelete a hátországban alkalmazandó rabbik beosztása tárgyában

Pro domo:

A f. évi március hó 11-én a VII. Csf. úrnál tartott értekezlet akként határozott, hogy a bevonult kis. szolg.-ok lelki gondozására egyelőre 50 fő papi, papjelölti kedvezményben részesített rabbit és rabbijelöltet képezünk ki.

A 23 243. eln. 1b.—1943. sz. rendelettel a nyilvántartott papi, papjelölti kedvezményben részesített rabbikról és rabbijelöltekről névjegyzéket kértünk be a hdt. (h. ker.) pság.-októl.

Minthogy a 7077. M. 1b. 1943. sz. rendelettervezetünkben, a munkahelyek bejelentésére vonatkozó szöveg töröltetett, jelen kiadványunkban követeljük be a hdt. (h. ker.) pság.-ok jelentését.

Megjegyezzük, hogy a táb. lelkészi szolgálat ellátására szükséges rabbik számát a hátországban munkacsoportonként kell megállapítani. Oly munkacsop.-oknál, melyek elhelyezési körletében, illetve közvetlen közelében polgári rabbi van, a honvédség rabbit nem oszt be.

Kiadványtervezet

I., II., V., VI., VIII. és IX. hdt. pság. 1.
3., 4. és 7. h. ker. pság. 2. géptávírón

1. és 2-nek:

A 7077. M. 1b. 1943. sz. rendeletem 4. pontja kapcsán:

A hátországban alkalmazott kis. szolg.-ok lelki gondozását munkahelyenként, illetve munkáscsoportonként beosztandó rabbikkal és rabbijelöltekkel tervezem biztositani. Oly munkáscsoportnál, melynek elhelyezési körletében polgári rabbi van, a kis. szolgálatosok lelki gondozását a polgári rabbik végzik, oda tehát katonai vonalon rabbit nem fogok beosztani. E megkötés mellett csak oly munkahelyeken osztok be rabbit, hol legalábbis egy táb. mu. szd. nyer alkalmazást.

A hátországban alkalmazott táb. mu. szd.-oknál munkahelyenként[1] beosztandó rabbik számának megállapitása céljából május hó 15-ig[2] „GY" jelzéssel[3] jelentse a területén levő munkahelyeket, az egyes munkahelyeken levő táb. mu. szd.-okat és azt, hogy rabbit mely századba kíván beosztani.[4]

---

[1] Előző hét szót utólag toldották be a szövegbe.

[2] Eredetileg „f. hó 25-éig" olvasható a szövegben.

[3] Az előző öt szót kihúzták. A kihúzott szövegrészt a következőkben közöljük: „a munkahelyek név szerinti felsorolásával jelentse..."

[4] A bekezdés utolsó mondatát utólag iktatták be az átiratba, az eredeti kihúzott s alant közölt szövegrész helyett:

„E jelentésben tegyen javaslatot azon alakulatra vonatkozóan, ahova az alkalmazandó rabbi beosztandó lenne."

A későbbiek folyamán a rabbikban bekövetkező további szükségletet esetenként kell ide jelenteni.

Kapják: hdt.-ek és (h. ker.) pság.-ok.

IV. 1. *Ujvári* alez.
IV. 1. *olvashatatlan aláírás*
IV. 6. *olvashatatlan aláírás*
IV. *Cs[eke]*

Pro domo folytatása:

A KMOF. csak az ő rendelkezésére bocsátott táb. mu. szd.-ok munkahelyét ismeri. Azt azonban még ezeknél sem tudja, hogy ott van-e polg. rabbi vagy sem. Nem ismeri azonban a hdt.-ek rendelkezésére bocsátott táb. mu. szd.-ok munkahelyét.[5] Újabb érdeklődésem alapján megállapítást nyert, hogy a KMOF. a rabbik ügyében rend.-et nem adott ki. Az I. csf. úr pcs.-ára azonban véleményt adott az I. csf. úrnak, ki azt a HM. úrhoz továbbította. Valószínűleg erre emlékszik a Csf. úr. Ezért fenti kiadvány szükséges.

IV. 2. *Ujváry* alez.
K. IV. 30. *Cseke*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—23 244.

---

(150)

1943 május 22

d) A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának megjegyzései és tervezett rendelete az illetékes parancsnokságokhoz a zsidó rabbiknak tábori lelkészi alkalmazásra való kiképzése tárgyában

Pro domo:

A 23 243. eln. 1b. 1943. számú ügyirat alapján a zsidó munkaszolgálatosok lelki gondozásának ellátásához szükséges rabbik kiképzésére intézkedni kell.

---

[5] Előző két mondatot utólag iktatták be a szövegbe.

A kiképzendők behívására a kbt. 1b. oszt.-nak kell intézkednie, mire e. e. láttamozás útján kérjük fel.

Fentiek alapján tervezve

kiadvány:

I—IX. hdt. (ker.) pság.-nak

Állomáshelyeiken. *Írásban!*

Az 55 000. elnöki oszt.—1940. sz. körrendelet 4. § (9) bek. alapján lelkészi alkalmazáshoz szükséges rabbik kiképzésére az alábbiakban intézkedem.

Kiképzésre kerül 50 fő rabbi. Ezeknek személy szerinti behívására külön intézkedem. Behívásuk az 1. h. gy.-hez, Budapest, Ferenc József gyalogsági laktanya f. évi július hó 1-én 8 órára•fog megtörténni.

A tanfolyam tartama: f. évi július hó 1—14-ig bezárólag.

A tanfolyam parancsnokát és a katonai tananyag előadóját az I. hdt. pság. jelöli ki.

A tanfolyam lelkészi anyagát a m. kir. I. honv. hdt. vezető rk. lelkésze adja elő, aki a tanfolyam parancsnokával egyetértésben a tanfolyamot lelkészi vonatkozásban a rk. táb. püspök ellenőrzése mellett irányítja.

1. Katonai rész: Szolg. Szab. I. Rész. Általános katonai ismeretek. Ügyviteli szabályzat. Fegyelmező gyakorlatok. Gyakorlati belszolgálat.

2. Lelkészi rész: A—19., E. táb. lelk. szolg. Katonai lelkipásztorkodás. Honvéd egyházi anyakönyvvezetés (A—20a). A honvédség egyházi szervezete. Kisegítő lelkigondozás. Vallás-erkölcsi oktatások. Szónoki gyakorlatok.

Bizottsági elbírálás: a kiképzés befejezése alkalmával a hallgatókat bizottság vizsgáztatja és osztályozza.

A bizottság elnöke a tanfolyam parancsnoka, tagjai a kijelölt előadók.

Az osztályozás csak arra szorítkozik, hogy a hallgató lelkészi szolgálatra megfelel vagy nem felel meg.

Az osztályozási jegyzőkönyv másolatát 1 példányban hozzám (róm. kat. táb. püspökség) fel kell terjeszteni.

Ruházat: Saját polgári, sárga karszalaggal.

A saját ruházat után illetékes ruhakoptatási díjak felszámítására a 26 261. eln. 2r. 1942. sz. rendeletem mérvadó.

A tanfolyamra berendeltek elhelyezéséről és élelmezéséről az I. hdt. pság. gondoskodjék.

Nem zárkózom el az elől, hogy részükre a rituális étkezés lehetősége — saját költségükön — megadassék.

Kapják: I—IX. hdt. (ker.) pságok.

1943. V. 8. *Jordán* alez.
V. 21. *Zs[edényi]*
V. 10. *olvashatatlan aláírás*
K. V. 22. *olvashatatlan kézjel*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű kézjelével és aláírásával. — HIL. HM. eln. 1943--I—32 550.

Az irat alján bélyegzővel ráütve a következő megjegyzés olvasható: „HM. Úrnak jelentettem. L. V. 22. N”

1943. június 5-én a budapesti I. hadtestparancsnokság távirati úton azt kérte, hogy a zsidó rabbikat kiképzésre az I. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljhoz, Jászberénybe hívják be, mert az alkalmasabb hely, mint a budapesti Ferenc József laktanya. A Honvédelmi Minisztérium 1943. június 10-én ennek megfelelően helyesbítette előző rendeletét (ugyanott).

(150)

1943 június 8

e) A kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokságnak a honvédelmi miniszterhez intézett felterjesztése, melyben a zsidó rabbik tábori lelkészi kiképzésének mellőzését kéri

M. kir. kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokság
11 438. szám.
eln. I. lelk.—1943.

Zsidó rabbik táb. lelkészi
alkalmazásra való kiképzése

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK
(eln. osztály)

Kolozsvár, 1943. évi június hó 8-án. *Budapest*

A 32 550. elnöki osztály—1943. sz. rendeletére:

Jelentem, hogy az eddigi tapasztalat szerint a zsidó munkásszd.-okba beosztott rabbik a zsidó faji öntudat gerincét, a jelenlegi rendszer elleni bujtogatás szószólóit képviselik. A zsidó öntudatot növelve, központi tanácsadóként szerepelnek a fennálló rendeletek kijátszásában és egymás törvényellenes megsegítésében.

Lelkészi alkalmazásuk ezt a működésüket meg fogja könnyíteni és hivatalos működésüket a legerősebb ellenőrzés mellett is a fokozott izgatásra és rémhírterjesztésre fogják felhasználni.

Lelkészi kiképzésükkel a magyarság ellen működő zsidóság vezetőit emeljük magasabb értelmi és vezetői szinvonalra.

Fenti indokok alapján kérem a rabbik tábori lelkészi kiképzésétől eltekinteni és őket lehetőleg a zsidó szd.-okon belül is elkülönített egységekben alkalmazni. Így a IX. hdt. területén levő összes zsidó munkásszd.-okhoz beosztott rabbikat egy szd.-ba javasolom összevonni.

Veress altbgy.

Gépelt tisztázat, Veress altábornagy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—II—42 897.

Az iratot 1943. június 17-én iktatták az elnöki osztályon.

1943. július 15-én az elnöki osztály rendeletet küldött a kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokságnak és ebben közölte, hogy a felterjesztése nem fogadható el, „mert a papi kedvezményben részesült rabbik egy részének a lelkészi munkaszolgálatra való kiképzését az 1942 : XIV. tc. rendeli el.” (Ugyanott.) Érdemes megjegyezni, hogy az elnöki osztály fogalmazványán szerepelt az indokolásnak a további része is, amelyet azonban később áthúztak és így nem került bele a tisztázatba. Az áthúzott rész a következőképpen hangzik: „Továbbá, mert a tanfolyam felállítására és a tanfolyamhallgatók név szerinti behívására a felterjesztés beérkezésekor az intézkedések már megtörténtek, végül azért, mert kiképzésre nem az összes rabbi, hanem csak 50 fő jön tekintetbe, akiknek működését lelkészi alkalmaztatásuk esetén ellenőrizni lehet.” A fogalmazványt többek között Pongrácz őrnagy és Zsedényi ezredes írta alá.

(150)

1943 június 10

f) A honvédelmi miniszter rendelete közli azoknak a rabbiknak a névjegyzékét, akiket lelkészi szolgálatra való kiképzés céljából be kell hívni

M. kir. honvédelmi miniszter
34 321. szám.
eln. 1b.—1943.

Rabbik táb. lelkészi szolg.-ra való
kiképzéséről névjegyzék behívásuk
(sic!)

Elosztó szerint

Budapest, 1943. évi június hó 10-én.

A 23 243. eln. 1b.—1942. sz. rendeletem kapcsán táb. lelkészi alkalmazásra való kiképzésre a 32 550. eln. oszt.—1943. sz. rendeletben megadott időpontra és helyre alanti *papi* — *papjelölti* — kedvezményben már részesített és a zárójelben foglalt állománytest állományába tartozó

dr. Schindler József 1918. (I.)
dr. Frenkel Andor 1918. (I.)
dr. Silberfeld Andor 1917. (I.)
dr. Reichmann Győző 1917. (I.)
dr. Székely István 1916. (I.)
dr. Teichmann Jakab 1915. (I.)
dr. Scheer László 1915. (I.)
dr. Donáth György 1915. (XI.)
dr. Teszler Hermann 1912. (XI.)
dr. László István 1911. (I.)
Grosz Lajos 1920. (X.)
dr. Schwarzbart József 1919. (I. hdt.)
dr. Szegál Hugó 1910. (I.)
dr. Hamornik Ábrahám 1913. (X.)
Froim Ferenc 1904. (VIII.)
Goldberger Márton 1904. (VIII.)
Morgenstein Sándor 1904. (VIII.)
Rauschnitz Mór 1904. (VIII.)
Steinberger Éliás 1904. (VIII.)
Benedith Alfréd 1906. (VIII.)
Schwarz Simon 1921. (VIII.)

„állástalan” rabbit, illetve rabbijelöltet,

Gottlieb László (XI.)
Hammer Mihály (XI.)
Kahán Frankl Mózes (I.)
Kurz Péter (XI.)
Mermelstein Miklós (XI.)
Schmideg József (I.)
Schwartz Andor (I.)
Schwartz Ernő (I.)
Szekeres Péter (I.)
Rosenthal Ede (I., tehát nem XIII.)
Weisz József (I.)
Markovits Elemér
Neumann György
Pollák Zoltán
Róna Iván János
Schwarzkopf Miklós
Stern István
Waldner László
(mind 1. kmsz. zlj.)
Buck Jenő (24. kieg. pság.)
Jungreisz Mór (VIII.)
Zukker Miklós (VIII.)

Kesztenbaum Miklós (XIII.)
Bernáth Edvin (I.)
Blau Imre (XI.)
Eisenberger Ferenc (I.)
Friedmann Egon (I.)
Genuth József (I.)
Goldberg Lajos (XI.)
Grünfeld Sándor (XI.)
1921. évfolyambeli
Ardai György
Békési Pál
Brisk Ottó
Eisler László
Frenkel László
Gottesmann Andor
Günzberger Ferenc
Keller Sándor
Lisszer László
Fried Sándor (VIII.)
Jungreisz Elemér (VIII.)
1920. évfolyambeli
Fischer Zoltán (I.)
Hornstein Géza (I.)
Ivanovszky László (I.)
Remete László (XI.)
Rosenberg Dezső (I.)
Spitz László (I.)
Weisz Árpád (I.)
Breszk Salamon (VIII.)
dr. Weisz Árpád (I.)
Jungreisz Dávid (VIII.)
Lőbl Dávid (VIII.)
Rátner Ignác (VIII.)
Teszler Éliás (VIII.)
Freund Joachim (XIII.) 1919.

évfolyambeli rabbikat, illetve rabbijelölteket mint nyilvántartottak fiatalabbjait kell békebehívójeggyel behívni, illetve vezényelni. A megnevezettek közül hdm. területen tartózkodók vezénylésre nem jönnek tekintetbe.

A bemutatást az I. hdt. pság. intézkedései szerint kell végrehajtani.

A tanfolyamra a bevonultakból csak 50 fő — elsősorban az „állástalanok”, majd pedig a legfiatalabbak — jönnek tekintetbe. A bevonultakból a felesleget (alkalmatlanokat klgs. jogcímen igénybe nem vehetőket) azonnal vissza kell bocsátani polgári hivatásukba.

A hdt. (h. ker.) pság.-októl beérkezett névjegyzékek adatai egyes esetekben kételyre adnak okot, azért felhívom a figyelmet az alábbiakra:

a) csak papi — papjelölti kedvezményben már részesített rabbik, rabbijelöltek vehetnek részt a tanfolyamon,

b) a *csak* a Vkm. Úr tanúsítványával bírók nem hívhatók be, illetve nem vezényelhetők táb. lelkészi kiképzésre (velük való eljárást a 17 602. eln. 16b.—1943. sz. rendeletem tárgyalja),

c) a nyilvántartás tökéletesítésére (pl. rabbi vagy rabbijelölt, ortodox vagy neolog) és

d) a helyes állományvezetésre (állománytesteket a bevonultakról értesíteni!).

Utasítom az I. hdt. pság.-ot, hogy a tanfolyam hallgatóiról legkésőbb folyó évi július 12-éig névjegyzéket terjesszen fel. Névjegyzék adatai: név, születési év, anyja neve, állománytest, testi alkalmasság, rabbi vagy rabbijelölt és felekezet (ortodox vagy neolog).

A névjegyzékben felvetteket fogom a munkahelyeknek megfelelően beosztani.

Kapják: I—IX. hdt. (h. ker.) pság.-ok., Rőder vőrgy., KMOF. és a Közp. szervek, a Le. szervei nélkül.

A miniszter rendeletéből:
Gecsányi s. k. ezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.

Budapest, 1943. évi június hó 10-én.

Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—5304.

Az iratot 1943. június 21-én iktatták az eln. 1. Vkf. osztályon. Az iraton a következő ceruzával írt feljegyzés látható: „A HM. 48 726. eln. 1a.—1943. sz. rendelet szerint a IX. kmsz. zlj.-at f. évi augusztus hó 1-ével Galántáról áthelyezem Vácra. (L. 5481. eln. 1. Vkf. 1943.)”

Az ügyiratot, azzal a megjegyzéssel, hogy „Tudomásul szolgál, intézkedést nem igényel.”, 1943. június 22-én irattárba helyezték.

151.

1943 április 7

A 2. hadsereg parancsnokságának rendelete a közérdekű és tábori munkásszázadok átszervezésére és további alkalmazására

1200. 2. hds. Ia. 43. IV. 7. számhoz *6. sz. melléklet*

[1]. . *D. Mu. alakulatok*

1. *Az útkarbantartó szd.-ok* átszervezésre tekintetbe nem jönnek. Ideiglenes alkalmaztatásukra a főszállásmester intéz-

---

[1] Az „intézkedés” A—C-ig terjedő része a műszaki anyagok és csapatok tárgyában rendelkezik.

kedik. Egy részük már ott alkalmazás alatt áll. A többit a hds. közv. mü. csop.-ok körletében Sellyey alez.-nek rendelem alá.

Elszállításuk adatait és elhelyezési körletüket előbb nevezettek ide jelentsék, a VII. hdt.-nek elszállításuk előtt alá fogom rendelni.

2. *A kmsz. és tábori munkás szd.-ok* új hadirendjét az 1. sz. almelléklet tartalmazza.

Az átszervezés alapja az 1000. 2. hds. II. 43. III. 10. sz. rendeletem I. F. rész 2. pontjában foglalt és már végrehajtott csoportosítás.

3. Felállításra kerül: *teljes* hadrendi *állománnyal:*

a) mint *ho. közv.* alakulat a 18. k. ho.-nál 1 mu. vez. t. és 3 táb. mu. szd.,

a 25. k. ho.-nál 1 mu. vez. t. és 3 táb. mu. szd.

Ezeket az alakulatokat a HM. 1b. osztálya fogja kijelölni, tehát a *hátországból kerülnek kiszállításra.*

b) VII. hdt. közvetlen: 1. mü. törzs, 1. mu. vez. törzs és 6. mu. szd. (101/50—52., 471. és VII. klgs., továbbá a VII. kisebbségi mu. szd.). Ezeknek a mu. szd.-oknak eddig megkerült részeit Kolthay ezds. adja át *Sellyey alez.-nek,* aki ezt a csoportot felállítja az eddig gyülekeztetett mostani (1000. 2. hds. II. 43. III. 10. sz. rendelet szerinti) csoportjából.

Ha ennél a csop.-nál a szükséges legénység nem áll rendelkezésre, a szükségletet Szentkatolnay őrgy.-től igényelje.

c) Hds. közvetlenként:

ca) A 201. és 202. mü. t. és a 101/33—38. táb. mu. szd.

Felállítja *Kolthay ezds.* jelenlegi (1000. 2. hds. II. 43. III. 10. sz. rendelet szerinti) csoportjából. A 201. mü. törzset Sellyey alez. csop.-ja ide adja át.

cb) 1. mu. vez. törzs és 4. táb. mu. szd.-ot *Szentkatolnay őrgy.* állít fel jelenlegi (1000. 2. hds. II. 43. III. 10. sz. rendelet szerinti) csoportjából.

4. A fenti felállítások után még *fennmaradó munkaszolgálatos legénységet* minden csoportnál teljes hadiállományú szd.-okba kell szervezni. Ezeket a 3. mü. pság.-nak (Hochegger fhdgy.) kell átadni, aki felettük a pság.-ot átveszi. Töredék szd.-okat is ide kell leadni, ahol azokból Hochegger fhdgy. teljes szd.-okat szervez.

Ezek a szd.-ok fogják a Vkf. által elrendelt tíz négyszázados munkás zlj.-nak egy részét képezni. A még szükségeseket igényelni fogjuk.

5. A kisegítő munkásokat (keresztény vallásúakat) fenti csoportokba beleértve feltétlen külön szd.-okba kell szervezni.

Az előbb felsorolt csoportok között ezeket úgy kell átadni, hogy teljes szd.-ok szerveződjenek és legfeljebb csak egy csonka rész maradjon. Ennek létszámát ide jelenteni kell.

6. A jelen rendeletemben hadrendi számmal feltüntetett átszervezett alakulatok magját a volt ugyanilyen számú alakulat meglevő része képezze.

7. A 3. mü. pság. az általa gyűjtött mu. szd.-ok számát ide (hds. mü. pk.) mielőbb jelentse.

Ezek hadrendi számát a benne levő és létszámban legerősebb régi alakulattól kapja.

8. Az elrendelt felállítások után még fennmaradó keresztény kereteket mindhárom csoporttól a 3. mü. pság.-hoz kell irányítani, aki azokat gyűjti.

9. A IV. hdt. pság. a 437. IV. hdt. II. 43. III. 17. sz. rendeletével felállított *nemzetiségi munkásszd.-okat* kettő négyszázados zlj.-ba egyesítse a hdt. területén.

Esetleg szükséges létszámkiegészítést a VII. hdt.-től és a főszállásmestertől igényelje. Megtörtént felállításukat és elhelyezési körletüket ide jelentse . . .[2]

Sokszorosított másolat. — HIL. 2. hds.—1094—1943—1200—6. sz. mell. (5. cs.)

Az irathoz mellékelték a munkaszolgálatosok hadrendjéről készített táblázatot. Fotokópiáját lásd e kötet „Függelék"-ében XI. sz. alatt.

152.

1943 április 7

A honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezéséről

A m. kir. honvédelmi miniszter a hadisegélyezésről szóló 6800/1942. Me. számú rendelet 1. § (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) Hadisegélyben kell részesíteni annak a bevonult hadkötelesnek a 2. §-ban felsorolt támogatásra szoruló hozzátartozóit, aki hadkötelezettségének a m. kir. honvédség kötelékében kisegítő szolgálat teljesítésével (1942 : XIV. tc. 5. §) tesz eleget.

---

[2] Az intézkedés II. és III. része a csapatok elhelyezéséről s egyéb szervezési kérdésekben rendelkezik. Az anyagi rész a műszaki anyagoknak tárolásáról és szállításáról intézkedik, s végül az V. fejezet a rendelkezések végrehajtásáról szóló jelentések tárgyában ad utasítást.

(2) Annak a kisegítő szolgálatra bevonultnak, aki a rendes tényleges szolgálati kötelezettségének tesz eleget vagy a póttartaléki kiképzés idejének megfelelő szolgálatát teljesíti, hozzátartozója hadisegélyben a jelen rendelet alapján sem részesülhet.

2. §

Hadisegélyben részesülhetnek a bevonult alább meghatározott hozzátartozói:

a) felesége,
b) törvényes, törvényesített gyermeke,
c) szülője.

3. §

(1) Hadisegélyt csak az után a hozzátartozó után lehet megállapítani, akit a bevonulás előtt — mint családfő vagy főkereső — közvetlenül a bevonult tartott el.

(2) Hadisegély az (1) bekezdésben foglalt előfeltétellel is csak rászorultság esetében, vagyis akkor jár, ha a hozzátartozó megélhetése a bevonulás következtében nem látszik biztosítottnak. A megélhetést általában nem lehet biztosítottnak tekinteni akkor, ha a hozzátartozó vagy az együttélő hozzátartozók bármely forrásból származó évi tiszta jövedelmének vagy bármely más bevételének (kereset, járandóság stb.) egy hónapra eső átlaga nem haladja meg:

a) 12 000 lakosnál nem nagyobb lélekszámú községben a havi 80 pengőt,

b) 12 000 lakosnál nagyobb lélekszámú községben, úgyszintén megyei vagy törvényhatósági jogú városban a havi 100 pengőt,

c) Budapest székesfővárosban, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest megyei városokban, továbbá Albertfalva, Csepel, Mátyásföld, Pestújhely, Rákosszentmihály és Sashalom községekben a havi 120 pengőt.

(3) Ha a bevonulás a hozzátartozó, illetőleg az együttélő hozzátartozók kimutatható jövedelmi, kereseti, általában megélhetési viszonyaiban nem idéz elő rosszabbodást, a hozzátartozó, illetőleg a hozzátartozók megélhetését a (2) bekezdésben meghatározott jövedelmi határon alul is biztosítottnak kell tekinteni. Ebben az esetben hadisegély nem jár.

(4) A (2) bekezdésben meghatározott összegeket semmiféle jogcímen emelni és ezen meghatározott összegeken felüli jövedelem esetén hadisegélyt megállapítani nem lehet. Ilyen irányú kérelmet előterjesztése alkalmával minden hatóság köteles azon-

nal •elutasítani, amely intézkedés ellen jogorvoslatnak helye nincsen.

4. §

(1) A hadisegély összege a bevonult kisegítő szolgálatának minden megkezdett naptári hónapjára a következő:

a) A 12 000 lakosnál nem nagyobb lélekszámú községben a bevonultnak

felesége után 20 P,
többi hozzátartozója után 10 P.

b) A 12 000 lakosnál nagyobb lélekszámú községben (nagyközségben és megyei városban) és törvényhatósági jogú városban a bevonult

felesége után 25 P,
többi hozzátartozója után 12 P.

c) Budapest székesfővárosban, valamint a 3. § (2) bekezdésének c) pontjában felsorolt városokban és községekben a bevonult

felesége után 30 P,
többi hozzátartozója után 15 P.

(2) A bevonult hozzátartozói részére az (1) bekezdésben meghatározott összegeknél magasabb segélyösszeg nem állapítható meg, tehát felemelt hadisegély nincsen.

5. §

(1) A bevonult a hadisegély iránti kérelmét illetékes alosztályparancsnokságnál élőszóval terjesztheti elő. A parancsnokság a kérelmet a bevonulás időpontjának és a segélyezés szempontjából lényeges egyéb adatoknak feltüntetése mellett közli a lakóhely szerint illetékes községi elöljárósággal (városokban a polgármesterrel, Budapest székesfővárosban a kerületi elöljáróval). Ezen célból az említett alosztály minden bevonultról külön-külön egy példányban a hadisegélyezéshez már előbb is rendszeresített névjegyzéket (lásd 1. sz. melléklet) készít, ezen igazolja a bevonulás idejét, bejegyzi a bevonult személyi adatait és így kitöltve küldi el az illetékes közigazgatási hatósághoz.

(2) Ha a bevonult az (1) bekezdés értelmében kérelmet nem terjeszt elő, azt a lakóhelye szerint illetékes községi elöljáróságnál (polgármesternél, székesfővárosi elöljáróságnál) az érdekelt hozzátartozó is előadhatja. Ilyen esetben azonban a hozzátartozó a bevonulás megtörténtét bizonyítani tartozik. Bizonyításul

szolgálhat: az elöljáró parancsnokság vagy a csapat hadigondozó tiszt által kiállított eredeti igazolvány, hivatalos átirat stb.

(3) Ha a bevonult vagy hozzátartozója a bevonuláskor kérelmet nem terjeszt elő, azt a szolgálatnak megszűnéséig bármelyikük, bármikor pótolhatja, a késedelem hátrányát azonban az érdekeltek viselik.

(4) Az alosztályparancsnokság, kiegészítő parancsnokság vagy kirendeltség (bevonulási központ), valamint csapat (kórház) hadigondozó tisztek a bevonuláskor kötelesek a bevonultak figyelmét — megfelelő útmutatással — a hadisegélyezés lehetőségére és azt szabályozó jelen rendelet fontosabb intézkedéseire felhívni. Kötelesek azonban felhívni minden bevonuló figyelmét arra is, hogy a hadisegélykérelem előterjesztése nem vonja feltétlenül maga után a segélyben részesítést, mert az csak a rendeletileg meghatározott előfeltételek fennállása esetében jár.

6. §

(1) Ha a bevonult a kisegítő szolgálattal okszerű kapcsolatban szerzett sebesülés, sérülés vagy betegség folytán a szolgálat megszűnése előtt meghalt, a hadisegélyt a veszteség hatósági tudomásulvételétől számított egy év után, ha pedig a bevonult a kisegítő szolgálat teljesítése közben eltűnt vagy hadifogságba került, a háború megszűnését követő harmadik év végével meg kell szüntetni. A most említett időpont előtt is meg kell szüntetni a hadisegélyt:

a) ha a hozzátartozó a veszteség címén időközben, közhatóság részéről, a folyósítást megelőző hónap végével egyéb pénzellátásban részesül,

b) ha az eltűnt megkerül vagy a hadifogoly hazatér, a leszerelés hónapjának végével,

c) ha az eltűntet holttá nyilvánítják, a határozat jogerőre emelkedését követő hó végével.

(2) Megszűnik a hadisegély a kisegítő szolgálat megszűnése hónapjának végével, ha a bevonultat nemtényleges viszonyba visszahelyezik, illetőleg a szolgálatból elbocsátják (leszerelik).

(3) Megszűnik a hadisegély a következő hó 1. napjától kezdve és a hadisegélyre való igény egyszer s mindenkorra elvész, ha a bevonult a szolgálatból megszökik, szolgálati helyét önkényesen elhagyja vagy engedély nélkül, illetőleg az engedélyezett időn túl a szolgálattól távol marad, avagy a bevonultat bűntett vagy vétség miatt jogerősen elítélik.

(4) Megszűnik a hadisegély a következő hó 1. napjától kezdve az után a hozzátartozó után:

a) akit a bevonult szolgálata alatt bűntett vagy vétség miatt jogerősen elítéltek,

b) aki mint a bevonult gyermeke, tizenhatodik életévét betöltötte,

c) aki a hatóság vagy hatósági szerv részéről neki felajánlott, a helyi közfelfogás szerint hozzáillő és általa elvégezhető munkát megokolatlanul visszautasítja, vagy aki eddigi keresőtevékenységét, munkáját, amennyiben tizenhat évnél idősebb és testi vagy szellemi fogyatkozás, betegség, terhes állapot vagy kiskorú gyermekének, illetőleg más gondozásra szoruló hozzátartozójának gondozása a munka végzésében nem gátolja, indokolatlanul abbahagyja.

(5) Szünetel a hadisegély az alatt az idő alatt, míg a bevonult:

a) egy hónapnál hosszabb tartamú szabadságát tölti,

b) bűnvádi eljárás során előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban van; ha azonban utóbb jogerősen fölmentik, illetőleg az eljárást jogerősen megszüntetik, a hadisegélyt utólag a szünetelési időre is folyósítani kell.

(6) Szünetel a hadisegély az után a hozzátartozó után, akire nézve az (5) bekezdés *b)* pontjában említett körülmény következik be.

7. §

(1) A hadisegélyre irányuló kérelem tárgyában elsőfokon:

a) községben a községi elöljáróság,

b) megyei városban a polgármester,

c) törvényhatósági jogú városokban a polgármester által megbízott tisztviselő,

d) Budapest székesfővárosban a kerületi elöljáró határoz.

(2) Az elsőfokú határozat ellen fellebbezésnek van helye a törvényhatóság első tisztviselőjéhez. A törvényhatóság első tisztviselőjének másodfokú véghatározata ellen a m. kir. honvédelmi miniszterhez felülvizsgálati kérelemnek van helye. Ily irányú kérelmet azonban az érdekeltnek csak a jelen § (1) bekezdésében megjelölt hatóságnál lehet előterjesztenie, amely az ügyet az összes vonatkozó iratok csatolása mellett a m. kir. honvédelmi miniszterhez terjeszti fel.

(3) A honvédelmi miniszter a hadisegélyezés tárgyában hozott bármely határozatot — a (2) bekezdésben foglalt jogorvoslaton kívül is — bármikor hivatalból felülvizsgálhat és ennek eredményéhez képest a hadisegélyt a jelen rendelet korlátai

között megállapíthatja, egyébként indoklás nélkül is szüneteltetheti, vagy megszüntetheti.

8. §

(1) A megállapított hadisegélyt a 7. § (1) bekezdésében megjelölt hatóságok a hozzátartozó részére a háztartás fejének vagy a hozzátartozók gondozójának kezéhez *havonként utólag fizetik ki.*

(2) A késedelmes jelentkezés esetében a segélyt a jelentkezés hónapját megelőző időre megállapítani és kifizetni nem lehet és ettől való eltérésre a honvédelmi miniszter sem adhat engedélyt. Nem tekinthető azonban késedelmesnek a bejelentés, ha arról az alosztályparancsnokság stb. a bevonulás időpontjától számított hat héten belül a hozzátartozó szempontjából illetékes közigazgatási hatóságot értesíti. [5. § (1) bek.]

(3) Az érdekeltek hibája vagy mulasztása következtében fel nem vett segélyt az esedékességtől számított három hónapon túl nem lehet kifizetni.

(4) Ha a bevonult hadisegélyre jogosult hozzátartozója elhalt, az utána járó segélyt a következő hónap első napján még ki kell fizetni annak a kezéhez, aki az elhalt temetési költségeit viselte, illetőleg az eltemetést vállalta. A hadisegélyt ebben az esetben a bevonult kezeihez is ki lehet fizetni.

9. §

A hadisegély az államkincstárt terheli.

10. §

(1) A jelen rendelet intézkedései nem vonatkoznak azokra a személyekre, illetőleg hozzátartozóikra, akik az 1942. évi november hó 25. napja előtt már kisegítő szolgálatot teljesítettek. Ezek a személyek, illetőleg hozzátartozóik a jelen rendelet hatálybalépése napját megelőző időben történt megállapítás alapján kapnak továbbra is hadisegélyt, illetőleg, ha a hadisegély iránti kérelmük még nem intéztetett el, részükre a jelen rendelet hatálybalépését megelőzően irányadó szabályok (12 000/eln. 23.—1942. HM. számú rendelet) szerint lehet hadisegélyt megállapítani és folyósítani.

Ezek a rendelkezések az illető személyekre nézve szolgálatuk további tartama alatt is, leszerelésükig irányadók.

(2) Az 1942. évi november hó 25. napján és ezen időpont

után kisegítő szolgálatra bevonultak, illetőleg hozzátartozóik hadisegély iránti kérelmeit — miután a 12 000/eln. 23.—1942. HM. számú rendelet 1942. évi december hó 10-én hatályon kívül helyeztetett — a jelen rendelet alapján a hozzátartozók lakóhelye szerint illetékes elöljáróságoknak kell elbírálniok és felettük érdemben határozniok. Ehhez képest ezekben az ügyekben a honvédelmi miniszterhez felterjesztésnek helye nincsen.

11. §

(1) Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és a m. kir. minisztérium 6800/1942. Me. számú rendelete 1. §-ának (2) bekezdéséhez és 9. §-ához képest két hónapig, háború idején hat hónapig terjedhető elzárással büntetendő, aki a jelen rendeleten alapuló hadisegély megállapítására, folyósítására, megszüntetésére, szüneteltetésére vagy összegére kiható körülmény tekintetében adatokat elhallgat, tudva valótlan adatokat szolgáltat, vagy a segélyezési eljárásban közreműködő személyt ilyen adatokra vonatkozóan tévedésbe ejti.

(2) A pénzbüntetésre az 1928 : X. tc. rendelkezései irányadók: a pénzbüntetés legmagasabb összege az (1) bekezdésben említett minisztériumi rendelethez képest 8000 (nyolcezer) pengő.

(3) A pénzbüntetés átváltoztatására és a kihágások elévülésére az 1939 : II. tc. 212. §-ának (4) és (5) bekezdésében foglalt rendelkezések az irányadók.

(4) A kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, a rendőrség működési területén pedig a m. kir. rendőrségnek, mint rendőri büntetőbíróságnak hatáskörébe tartozik. Az 1929 : XXX. tc. 59. § (1) bekezdésének 3. pontja alkalmazása szempontjából szakminiszternek a honvédelmi minisztert kell tekinteni.

12. §

A segély kiutalását — az illetékes adóhivatal útján — a pénzügyigazgatóság ellenőrzi. A szabálytalanul kiutalt hadisegély összegét pedig a pénzügyigazgatóság annak terhére, aki a kiutalást elrendelte, térítményként előírni köteles. A pénzügyigazgatóságnak e tárgyban hozott határozata ellen a kézbesítéstől számított tizenöt nap alatt fellebbezésnek van helye a pénzügyminiszterhez, aki a honvédelmi miniszterrel egyetértve határoz. Olyan esetben azonban, midőn a pénzügyigazgatóság a vizsgálat során ismételten olyan kisebb szabálytalanságot észlel, melyből a jelen rendelet nem helyes értelmezését, illetőleg alkalmazását állapítja meg, észleleteiről közvetlenül a honvédelmi miniszterhez köteles jelentést tenni.

13. §

A m. kir. honvédelmi miniszter által a hadisegélyezésről szóló 6800/1942. Me. számú rendelet végrehajtása tárgyában kibocsátott 70 000/eln. 22.—1942. számú rendeletnek a 3., 6., 7., 8., 9., 12. és 15. §-aiban foglalt és jelen rendelettel nem ellenkező rendelkezéseit a kisegítő szolgálatra bevonultak hadisegély ügyeiben is megfelelően alkalmazni kell.

14. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba, rendelkezéseit azonban az 1942. évi december hó 1. napjától kezdődő hatállyal kell alkalmazni.

vitéz nagybaczoni Nagy Vilmos s. k.
vezérezredes,
m. kir. honvédelmi miniszter

Budapesti Közlöny, 1943. április 9. — 80. szám. — „A m. kir. honvédelmi miniszter 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelete a kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezése tárgyában.”

A rendeletben említett mellékletek a következők:

1. sz. melléklet: „Névjegyzék a hadisegély megállapításához, a 6800 1942. Me. számú rendelet alapján kérelmet előterjesztett bevonultról.”

2. sz. melléklet: „Értesítő a hadisegély beszüntetéséről.”

153.

1943 április 8

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye az „Adjunk apát a hadiárváknak!” mozgalomról (Részlet)

...A Pesti Hírlapban dr. Pados Pál a mozgalommal kapcsolatban a következőket írja: „A háború egyformán megköveteli áldozatait a honvédek és a munkaszolgálatosok közül. A legtermészetesebb emberi álláspont s ehhez nem férhet kétség, hogy egyformán kell gondoskodni az árváról, akár honvéd volt az atyja, akár munkaszolgálatos. Ebben a pontban nem is lesz különbség a kis árvák között, csupán a fronton hősi halált haltak gyermekei lesznek a hadiárvák, a hátsó területeken elesettek gyermekei pedig úgynevezett honvédelmi árvák. Ez a megkülönböztetés egyébként már az első világháború árváinál is megvolt."

A nemes elgondolásból fakadt, mélységesen emberi felszólítás utat fog találni mindenkinek a szívéhez és a magyar társadalom minden rétege meg fogja tenni kötelességét.

A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 14. sz. — 1943. április 8. — „Adjunk apát a hadiárváknak!"

A cikk bevezetőjében közölte, hogy hivatalos sugalmazásra társadalmi mozgalom indult meg a háború hősi halottai hátrahagyott gyermekeinek felnevelése érdekében. A mozgalom célja, hogy egy-egy bérház, vagy házcsoport vállalja el egy-egy hadiárva felnevelését. Ennek érdekében 40 000 levelet és ugyanannyi, az Országos Hadigondozó s a Városi Ingatlantulajdonosok Országos Szövetsége által készített jelentkezési ívet küldenek szét az ország valamennyi háztulajdonosa részére. Ezen az íven jelentik majd be a háztulajdonosok a mozgalomba való bekapcsolódásukat s az ezen felajánlott pénzösszeget a lakbérrel egyidejűleg csekklapon fogják beküldeni az Országos Hadigondozó Szövetségnek. (Ugyanott.)

1943. augusztus 12-én újabb cikk jelent meg a Magyar Zsidók Lapjában, mely beszámol a Hadviseltek Bizottsága által alakított családvédelmi intézmény működéséről. A szegénysorsú munkaszolgálatosoknak szociális és pénzsegélyezéséről gondoskodik ez az intézmény, mely rövid két hónap alatt több mint 2000 családtagról gondoskodott.

A pénzsegélyen kívül a betegek részére orvosi kezelést és gyógyszert adnak, szükség esetén kórházi ápolásban részesítik őket. Munkaalkalmat biztosítanak az állástalanok részére, sőt szükség esetén szakmára is taníttatják őket. Igyekszenek a gyermekes családokhoz családgondozókat kirendelni.

A közlemény felszólította azokat, akik „ilyen családgondozói megbízást vállalni óhajtanak, jelentkezzenek Síp u. 12. földszint 3. sz. alatt. Feladatuk, hogy az általuk vállalt családot időközönként meglátogassák és tapasztalataikról és a szükséges intézkedésekről a központnak jelentést tegyenek."

A továbbiakban nyomatékosan kérte a lap az olvasókat „vállaljanak családfői tisztséget", mert a legsürgősebben létesítendő bölcsőde, óvoda, *napközi és egyéb gyermekotthonok létrehozását csak közös segítséggel oldhatják meg. Ismertetik, hogy „egy gyermektelen családvédői tisztség havi 20 pengő és gyermekenként 10—10 pengővel emelkedő havi vállalást jelent." (Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 32. szám. — 1943. augusztus 12. — „Vállaljunk családfői tisztséget!")*

1943. november 24-én a Képviselőház 343. ülésén Vajna Gábor nyilas képviselő felszólalásában foglalkozott a közölt cikkben említett mozgalommal. Helytelenítette az Országos Hadigondozónak ez irányú tevékenységét s tiltakozott az ellen, hogy a keresztény magyar munkások zsidó munkaszolgálatosok árváinak gondozását vállalják. (Az 1939. június hó 10-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. XVIII. köt. Bp. 1944. 157—158. old. — 1943. november 24. — 343. ülés.)

Ugyanezen képviselőházi ülésen Serényi Miklós gróf képviselő csatlakozott Vajna Gábor tiltakozásához és azt kívánta, hogy a zsidó munkaszolgálatosok árváinak neveléséhez csak zsidóktól kérjenek segítséget. (Ugyanott. 188. old.)

1943. november 25-én hírt adott a Magyar Zsidók Lapja arról, hogy a munkaszolgálatosok családtagjainak, özvegyeinek és árváinak érdekében alakult családvédelmi akció javára 1943. december 7-től 10-ig jótékonycélú vásárt rendez a Hadviseltek Bizottságának családvédelme a Bp., Hollán utca 21/b. szám alatti kultúrház dísztermében. Ezen a vásáron a cél érdekében adományozott tárgyakat bocsátanak árubà. A vásár által befolyt összeget a munkaszolgálatosok családtagjainak segélyezésére fordítják. (A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 47. szám. — 1943. november 25. — „Jótékonycélú vásár a munkaszolgálatosok családvédelmi akciója javára")

154.

1943 április 12

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság felterjesztése a honvédelmi miniszterhez. Döntést kér, hogy a még be nem vonult zsidók szolgálathalasztási kérelmeinek elbírálására, illetőleg engedélyezésére mely parancsnokság illetékes

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
10 644. szám.
Ko. VIII. leg.—1943.

Zsidók szolgálathalasztása

Budapest, 1943. évi április hó 12-én. *Budapest*

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

A 70 490. eln. 10.—1942. számú rendelet kapcsán:

A fent hivatkozott rendelet 7. pontja így intézkedik: „A 68 300. eln. 1. ny.—1942. sz. rendelet pontos végrehajtása után a kieg. pság.-oknál bemutatásra, illetve állománybavételre figyelembe jövő zsidók már nem maradhatnak.”

Az N—4. U. III. R. 1. C. 97. § 8. pontja a szolgálathalasztásra irányuló kérelmek tárgyában a még be nem vonult szolgálatkötelesekre vonatkozóan a (6) bekezdés szerint az elbírálást az illetékes honvéd kiegészítő parancsnokságok hatáskörébe utalja.

Miután a 70 490. eln. 10.—1942. számú rendelet szerint zsidók a kieg. pság.-ok nyt.-ban nem maradhattak és azokat a kmsz. zlj.-ak nyt.-ba kellett átadni, a szolgálathalasztások elbírálására a kiegészítő parancsnokságok ennélfogva már nem illetékesek.

Kérek döntést arra nézve, hogy a még be nem vonult zsidók szolgálathalasztási kérelmeinek elbírálására és a szolg. halasztások engedélyezésére mely parancsnokság illetékes.

A hdt. pk. helyett:
aláírás
Kuthy ezds.

Gépelt tisztázat, Kuthy ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 16b.—1943—15—28 646.

Az iratot eredetileg a 10. osztályon iktatták, majd 1943. VI. 11-én áttették a 16. osztályra. 1943. VI. 19-én feljegyezték, hogy időközben (IV. 17-én) a kérdést a 12 200/eln. 16—1943. számú körrendelet 7. §-a részletesen szabályozta. Erről értesítették a budapesti I. honvéd hadtestparancsnokságot azzal, hogy a rendeletet annak idején a parancsnokságnak is megküldötték. A kiadványt dr. Hernády Dénes fogalmazó írta alá. (Ugyanott.)

155.

1943 április 16

a) A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: utasítást kér a zsidó mérnökök beosztása ügyében

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*

Távirat

S debr. rom. 6. hdt. 870 16 1430 =
hm. urnak (1. ny. osztály) bp. =
targy: zsido mernoekoek allomanyteste =
az 1942. evi november ho 14-en 68 300. eln. 1. ny. 1942. szam alatt kiadott hm. rendelet kapcsan jelentem, hogy az eloelhivatkozott rendelet 4. pontja ertelmeben a hirdetmenyes bevonulas es jelentkezes vegrehajtasa keppen a zsidokbol a 42 evesek es az ezeknel fiatalabb kmsz. zlj. — az idoesebbek pedig a hdt. psag. altal kijeloelt bev. koezp.-ok allomanyaba kerueltek ezzel szemben folyo evi marcius ho 22-en 5904/nagy m. 1. omo. 1942. szam alatt azt a rendelkezest vettem (l. utolso bekezdest!), hogy a „kivetelezett zsido mernoekoeket az V. zlj.-ak, egyeb mernoekoeket a kmsz. zlj.-nak allomanyaban kell vezetni" — kerek doentest, hogy ez ujabb rendelet ertelmeben a zsido mernoekoeket a kmsz. zlj. es a bev. koezp.-ok allomanyabol az u. zlj. allomanyaba athelyezzem-e? =
12 427/nagy m. rom. 3/4 1943. rom. 6. hdt. psag.+

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1943—1—27 366.

Az elnöki 1. nyilvántartási osztály 1943. április 20-án iktatta az ügyiratot.

Az iraton a következő utasítás olvasható: „tiszttel!"

(155)

1943 április 30

b) Az 1. nyilvántartási osztály megjegyzése az a) alatt közölt tárgyban

Pro domo:

A felterjesztésben említett 5904. M. 1. omo. 1943. sz. rendelet későbbi keltezésű, mint a hivatkozott 68 300. eln. 1. ny. 1943., s így az 5904. M. 1. omo. 1943. rendelet határozványai a mértékadók.

A VI. hdt. felterjesztésében foglalt azon kérdés, hogy a „zsidó mérnököket a kmsz. zlj. és a bev. közp.-ok állományából az u. zlj. állományába áthelyezzem-e” téves felfogáson alapul.

A VI. hdt. pság.-ot (III/4. oszt.) 1943. IV. 30-án távbeszélőn utasítottuk az 5904. M. 1. omo. 1943. sz. rendelet utolsó bekezdésének végrehajtására, azaz, tekintet nélkül, hogy eddig hol voltak állományban a zsidó mérnökök, és tekintet nélkül korukra (42-nél idősebbek vagy fiatalabbak), a kmsz. zlj.-ak állományába helyezze át. A kivételezett zsidó mérnökök pedig az u. zlj. állományába kerüljenek.

További intézkedést nem igényel. Irattár.

1943. IV. 30. *olvashatatlan aláírás*
K. IV. 30. *Németh*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1943—1—27 366.

156.

1943 április 19

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályának megjegyzése és tervezett utasítása a vasúti és hidász szertárnak a zsidó kisegítő munkásoknak és kisegítő szolgálatosoknak fényképes igazolvánnyal való ellátása tárgyában

Pro domo:

A vasúti és hidász szertár a KMOF.-hoz intézett 1118. M. 1943. sz. felterjesztésében döntést kér arra vonatkozólag, hogy a kmsz. zlj.-aktól hozzávezényelt zsidók el legyenek látva az igazolás célját szolgáló fényképlappal.

Ezzel kapcsolatosan az osztály az alábbiakat jegyzi meg:

Az igazoló fényképpel való ellátást az 1942. évi november 14-én kelt 68 300. eln. 1. ny. 1942. sz. rendelet tette kötelezővé az összes 18—48 éves zsidó részére, függetlenül attól, hogy a tekintetbejövő zsidók kisegítő munkaszolgálatra igénybevétettek-e és ennek folytán jelenleg tényleges szolgálatot teljesítenek-e, vagy pedig életkoruknál fogva csupán jelentkezésre voltak kötelezve, illetve kötelező bevonulásuk alkalmával a bemutatáson, illetve felülvizsgálaton nyert osztályozásuk folytán, a nt. viszonyba helyeztettek vissza.

Eżek alapján kézenfekvő, hogy a más alakulatokhoz vezényelt 18—48 éves zsidó kisegítő szolgálatosokat, illetve munkásokat is el kell látni a fent említett rendelet értelmében láttamozott és hitelesített fényképlapokkal.

Fentiek alapján tervezve az alábbi *Kiadvány*.

M. kir. honv. vasúti és hidász szertárnak. Budapest.
Írásban.

A zsidó kisegítő szolgálatosok és kisegítő munkások állománytestük által láttamozott és hitelesített fényképlappal való ellátását a múlt évi november 14-én kelt 68 300. eln. 1. ny. 1942. számú rendeletemben szabályoztam. Ennek alapján az *összes* 18—48 éves kisegítő szolgálatra kötelezett zsidókat, tehát az összes vezényelteket is a XII. kmsz. zlj.-nak Címhez intézett átiratában foglaltak szerint kell 2 db fényképük benyújtására kötelezni és az illetékes állománytest által láttamozás után visszaküldött egyik fényképlappal ellátni.

1 db melléklet.[1]

1943. IV. 19. *Edelényi*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1943—1—25 688.

157.

1943 április 19

a) A miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság jelentése és javaslata a Honvédelmi Minisztériumhoz a jelentkezési kötelezettségüknek eleget nem tett 18—48 éves zsidók felkutatása és bevonultatása tárgyában

---

[1] Az iratot Németh ezredes kiadványozta 1943. április 20-án; utasította a kiadót, hogy 1 db melléklet küldendő el a címzetthez. A melléklet másodpéldánya nincs az irat mellett.

M. kir. miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság *„Sürgős”*
8234. szám.
eln. III. zsid.—1943.

Zsidó kmsz. felkutatásával kapcsolatos
intézkedésre javaslat

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK
(eln. 1. ny. oszt.)

Miskolc, 1943. évi április hó 19-én. *Budapest*

A f. évi március 17-én kelt 17 284. eln. 1. ny.—1943. sz. rendeletre:

Jelentem, hogy a 7. ker. területén kb. 1000 fő nyilvántartásban levő olyan zsidó van, aki jelentkezési kötelezettségének nem tett eleget. Mégis 1943. évi február hó 20. óta az állománytestektől egyetlen jelentés sem érkezett hozzám a rendőri és közigazgatási hatóságok közegei által elfogott és átadott zsidókról. A rendőri és közigazgatási hatóságok sem fordultak hozzám olyan kérelemmel, hogy a Büm. Úr rendeletének végrehajtásához karhatalom kirendelésével vagy egyéb módon segédkezet nyújtsak.[1]

Abból a célból, hogy a Büm. Úr rendeletének végrehajtásával a kívánt cél elérhető, illetve a kisegítő katonai szolgálat alól kibúvó zsidó hadkötelesek felkutatása iránti intézkedések eredményesek legyenek, a végrehajtás módozatainak megállapítása és a polgári hatóságokkal való együttműködés céljából érintkezésbe léptem a VII. hdt. om. kormánybiztosával.

A tárgyaláson megállapítottuk, hogy a 68 300. eln. 1. ny.—1942. sz. rendeletben foglalt intézkedések pontos és maradéktalan végrehajtása esetében is meg volt a lehetősége annak, hogy a jelentkezésre és bevonulásra kötelezett 18—48 éves zsidók ennek a kötelezettségnek teljesítése alól magukat kivonják, sőt annak is, hogy a mulasztás megtorlatlanul maradjon. Ugyanis a kiegészítő hirdetményben a hdt. (ker.) pság.-ok állapították meg, hogy a 18—48 éves zsidóknak és ezen belül az egyes évfolyamokba tartozóknak melyik napon kell a kmsz. zlj.-aknál, illetve a bev. közp.-oknál jelentkezniök.

---

[1] A jelentés első bekezdése mellett a referens feljegyezte a jelentkezési kötelezettség rendeletének számát: 68 300. eln. ny. 1942. sz. rend., valamint a Büm. rendelet számát: BM. 384 300. 1942. XVIII. (Lásd e kötet 109. és (110) b. sz. iratait.)

Így az ugyanazon évfolyambeliek jelentkezési ideje az egyes hdt.-ek (ker.-ek) területén más-más napra esett. Ennek következménye volt, hogy a kitűnő szervezettségű és jól tájékozott jelentkezésre kötelezett zsidók közül sokan a kiegészítő hirdetményben megjelölt napot megelőzően annak a hdt.-nek (ker.-nek) területére költöztek át, ahol az átköltözött zsidó születési évfolyamába tartozóknak jelentkezése már megtörtént. Ilyen esetekben a népmozgalmi nyilvántartó az elköltözött zsidót nyilvántartásából törölte, mert szabályszerűen kiállított kijelentő lapot kapott. Viszont az új lakóhelye szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartó érkezését nem jelentette a kmsz. zlj.-nak, illetve a bev. közp.-nak, mert a területére érkezett zsidó születési évfolyamába tartozók jelentkezése ott már megtörtént.

Az ekként és sok egyéb fondorlatos módon kibújt zsidók felkutatására a Büm. Úr által elrendelt és az egyes polgári hatóságok által szórványosan, nem egy időben és egységes módozatok szerint végrehajtott intézkedés nem mutatkozik sikerre vezetőnek. Ezért a hdt.-(ker.-)ek területén általános razzia tartását javaslom, éspedig a kibújás újabb lehetőségének kizárása céljából központi intézkedésre az ország egész területén ugyanazon a napon és órában.

Egy ilyen országos razzián egyúttal a katonaszökevények is felkutathatók lennének, sőt egybeköthető lenne az igazságügyi és közigazgatási hatóságok által körözött vagy egyéb okból elfogásra tekintetbe jövő személyek (szökött fegyencek és internáltak, az ország területéről kitiltottak stb.) felkutatásával is.

A razzia akkor látszik teljes sikerre vezetőnek, ha a végrehajtásra kirendelt rendőri és közigazgatási közegek a szükséges mérvben katonai karhatalom kirendelésével megerősíttetnek és a polgári hatóságok a katonai pság.-okkal együtt működnek. A siker egyik lényeges feltétele az is, hogy a razzia időpontja a végrehajtás megkezdéséig titokban maradjon. Ezeknek a szempontoknak figyelembevételével a következő részletintézkedéseket tartom szükségesnek:

1. A razzia a kora hajnali vagy kora esti órákra rendelendő el, amikor a munkahelyükre készülődök igazoltatásával járó feltartóztatás a munkahelyre időben való beérkezést és így a munka megkezdését nem zavarja, vagy amikor a munkaidő elteltével a népesség már többnyire otthonában tartózkodik.

2. Az igazoltatást nemcsak az épületeken kívül tartózkodókra, hanem az épületek falain belül tartózkodókra is ki kell

terjeszteni, anélkül, hogy az igazoltatásnak házkutatás jellege lenne.

3. A razzia megkezdése előtt a községek (városok) kijáratai 2—2 főből álló karhatalmi járőrrel lezárandók.

4. Az igazoltatást a polgári rendészeti hatóságok kirendelt közegei végzik, katonai karhatalmi járőrökkel megerősítve.

5. A razzia időpontjában közúti járművön (vasúton, hajón, autóbuszon stb.) utazó egyének igazoltatását a csendőrség vasúti mozgójárőrei végzik.

6. A kellő igazolás hiánya miatt elfogott egyéneket — a polgári hatóságok eljárása alá tartozók kivételével — a katonai karhatalmi járőrök átveszik és a további eljárásra (tényvázlat felvétele, bűnvádi eljárás megindítása stb.) illetékes katonai alakulatnak (intézetnek, szervnek) jegyzék kíséretében átadják.

7. A honvédség által kidolgozott végrehajtási részletintézkedéseket tartalmazó parancsot a közreműködésre kirendelt katonai karhatalmi alakulat parancsnoka zárt borítékban kapja kézhez, azzal az utasítással, hogy ezt a borítékon megjelölt napon és órában kell a címzettnek (járási főszolgabíró, rendőrkapitányság vezetője, cső. szárny pk., cső. őrs pk. stb.) átadnia és a továbbiakban az átadott parancs szerint eljárnia.

Végül jelentem, hogy a minden járási székhelyre kirendelendő közreműködő katonai karhatalom kirendelésével hdt. (ker.)-enként kb. 1000,— pengő kiadás merül fel.

Ilyen értelemben kérem országos razzia központi elrendelését vagy engedélyezését, hogy ezt legalább a 7. ker. területén végrehajthassam.

Ker. pk. rendeletéből:
Tóth ezds.

Géppel írt fogalmazvány, Tóth ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1943—1—29 803.

(157)

1943 május 8

b) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályának feljegyzése az a) alatt közölt jelentéssel kapcsolatban

Pro domo:

A 7. ker. pság. a 8234. eln. III. zsid. 1943. sz. felterjesztésében jelenti, hogy a Hirdetmények útján jelentkezésre kötelezett 18—48 éves zsidók jelentkezési kötelezettségüknek sok esetben nem tettek eleget, s így állományba vehetők sem voltak.

Ez a jelenség az egész ország területén fennáll.

A hdt. (ker.) pság.-októl beérkezett jelentések szerint a nem jelentkezettek száma az alábbi:

I. hdt.	1575 fő
II. hdt.	45
3. ker.	8
4. ker.	217
V. hdt.	429
VI. hdt.	383
7. ker.	1292
VIII. hdt.	1357
IX. hdt.	447
Összesen:	5753 fő

Az osztály megjegyzi, hogy ezen számadatok csak azokra a zsidókra vonatkoznak, akik a népmozgalmi nyilvántartás szerint nyilvántartásban állanak, azonban az ország területén számottevő létszámban lehetnek olyan zsidók (pl.: lengyel menekültek, bujkálók, jelentkezési kötelezettségüknek eleget nem tettek, hontalannak számító idegen állampolgárok stb.), kik sehol sincsenek a népmozgalmi nyilvántartásba felvéve.

Az osztály az iktatmányban foglalt felterjesztéssel egyetért s azt a 2242. M. hdm. 3. Vkf. 1943. sz. rendelet 13. bek. alapján (razziák tartására vonatkozó intézkedések és végrehajtásának a honvédség részéről való irányítása) további szíves intézkedések megtételére *r. u. a kbt. 3. Vkf. oszt. (Táb. rendészet főnöke)* átengedjük.

1943. V. 8. *Szabó* alez.
Leuscht (?) ezds.

Géppel, s részben kézzel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny. 1943—1—29 803.

---

(157)

1943 június 16

c) Az Államvédelmi Központ állásfoglalása az a) alatt közölt felterjesztés ügyében

Államvédelmi Központ részéről:

A szökésben levő zsidó munkaszolgálatosok kézrekerítése céljából külön országos razzia elrendelése nem kecsegtet különösebb eredménnyel. A razziákat a 11 888. VII. res. 1942. és a 4200. VII. res. 1943. számú belügyminiszteri rendeletek szabályozzák. Újbóli, módosított szabályozásuk (Ávk., Vkf. 3. és BM. VII. osztályokkal egyetértőleg) közel jövőben megtörténik. Ennek keretében a be nem vonult munkaszolgálatosok kézrekerítésére a mód megvan.

Országos, egy és ugyanazon a napon tartandó razziához szükséges közigazgatási és karhatalmi erők rendelkezésre nem állanak. Az ilyen nagyarányú, sok előkészületet igénylő cselekvés amúgy sem marad az ügy sajátos természete miatt titokban. A gyakori, rendszeres, alaposan előkészített razziák — tapasztalat szerint — kisebb feltűnés mellett, sokkal nagyobb eredményre vezetnek, mint az országos razzia.

A kérdés nem is országos razzia keretében, hanem a bevonultatási rendszer módosításával volna megnyugtatóan megoldható. A munkaszolgálatosok bevonultatását az újonc bevonulásokhoz hasonlóan országosan egy napban kellene az összes hadtesteknél (honvédkerületeknél) megállapitani, hogy elköltözéssel a zsidók magukat a bevonulási kötelezettség alól ki ne vonhassák.

Budapest, 1943. VI. 16. *Kudar* alez.
VI. 16. *olvashatatlan aláírás*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—129 803.

1943. december 22-én az ügyet azzal zárták le, hogy „a jövőben a zsidók nem hirdetmény, hanem behívójegy útján lesznek igénybe véve." (Ugyanott.)

158.

1943 május 9

a) Özv. Náni Jánosné, a misztótfalui „Angyal” gyógyszertár haszonélvezője munkaszolgálatos-gyógyszerész kirendelését kéri a belügyminisztertől

Nagyméltóságú Belügyminiszter Úr! Kegyelmes Uram!

Alulírott özv. Náni Jánosné, sz. Kucsera Anna misztótfalui Szatmár megyei lakos, az „Angyal”-hoz címzett gyógytár haszonélvezője — azon tiszteletteljes kéréssel fordulok Nagyméltóságodhoz, hogy a gyógytár felelős vezetőjéül munkaszolgálatos, teljesjogú gyógyszerészt kirendelni méltóztassék.

Kérésem alátámasztására bátor vagyok felhozni, hogy keresztény gyógyszerész a gyogytár vezetésére nem jelentkezett és a gyógyszertárt kénytelen vagyok zárva tartani.

Ezen ténykörülmény a gyógytár körletéhez tartozó hadiüzemi munkások gyógyszerellátására hátrányos. Nekem pedig, mint özvegynek, keresetlehetőségemet veszi el — mivel más semmi ingó, sem ingatlan vagyonnal nem rendelkezem.

Kérelmem indokolásául itt mellékelem a misztótfalui Elöljáróság igazolványát, valamint az okleveles Gyógyszerészek Országos Szövetségének bizonylatát, melyből kitűnik, hogy a gyógytárunk vezető nélkül van.

Alázatos kérésem mielőbbi szíves meghallgatását kérve vagyok alázatos tisztelettel

özv. Náni Jánosné
gyógyszerész özvegye

„Angyal” gyógytár, Misztótfalu, 1943. május hó 9-én.

Gépelt tisztázat, özv. Náni Jánosné saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 687.

(158)

1943 május 19

b) A belügyminiszter kirendeli Kepes László munkaszolgálatos gyógyszerészt az a) alatt megjelölt gyógyszertár vezetésére

Tek. *Kepes László gyógyszerész Urnak*
Kolozsvár, Fellegvári u. 19.

A közegészségügyi, valamint gyógyszertári szolgálat ellátásának biztosítása céljából honvédelmi szolgáltatások igénybevétele tárgyában 2880. 1941. Me. sz. alatt kiadott rendelet 1. §-ában foglalt rendelkezés alapján, a m. kir. honvédelmi miniszterrel egyetértésben, Kepes László teljesjogú gyógyszerészt, aki Szinérváralján 1896. évben született, izr. vallású, jelenleg kolozsvári lakost, a misztótfalui „Angyal" című gyógyszertárba, a gyógyszertár felelős vezetésére honvédelmi munkára kötelezem.

A honvédelmi munkáért járó térítést a 2880. 1941. Me. sz. rendelet 4. §-a (1) bekezdése alapján özv. Náni Jánosné haszonélvező által nyújtandó, havi 200 P készpénzösszegben, természetbeni lakás és élelmezésben állapítom meg. A megállapított készpénzösszeg a szolgálattételre jelentkezés napjától havonta előre esedékes.

Kijelölt munkahelyére való utazással kapcsolatban felmerült költségeinek megtérítését a 2880. 1941. Me. sz. rendelet 4. §-ban meghatározott mérvben özv. Náni Jánosné haszonélvezőtől igényelheti.

Figyelmeztetem, hogy a honvédelmi munkakötelezettség megszegése vagy kijátszása a 9300. 1939. Me. sz. rendelet 29. §-ának megfelelően esik büntetés alá.

Jáky

Géppel kitöltött formanyomtatvány, az illetékes referens saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 687.

(158)

1943 augusztus 19

c) Kepes László gyógyszerésznek a Belügyminisztériumhoz intézett beadványa, melyben gyógyszerészi kirendelésének megszüntetését kéri

Nagyméltóságú
Magyar Királyi Belügyminiszter Úr egészségügyi osztálya
dr. Johann államtitkár úrhoz
Budapest

Alulírott Kepes László kolozsvári lakos, okl. gyógyszerész azon tiszteletteljes kérelemmel fordulok Nagyméltóságú Uramhoz, hogy gyógyszerészi kirendeltségemet, mely jelenleg Misztótfaluban özv. Nániné gyógyszertárához köt 3 hónapja, megszüntetni kegyeskedjék.

Kérelmemet az alantiakkal indokolhatom: családom jelenleg is Kolozsvárt lakik és őket havi P 200-ból eltartani nem tudom. Az elmúlt három hónap alatt P 1200 összegű többletkiadásom volt, a család kétfelé élése miatt. Most, amikor már minden tartalékpénzemet elköltöttem és a kirendeltségnek három hónapig eleget tettem, tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, mérlegelje helyzetemet és azt, hogy feleségem súlyos beteg, valamint 9 éves fiam nevelése is apát kíván, kérésemet teljesíteni méltóztassék.

Fenti indokaim alapján, tiszteletteljes kérelmemet Nagyméltóságod jóindulatába ajánlva, maradok

hazafias tisztelettel
Kepes László
okl. gyógyszerész

Misztótfalu, 1943. augusztus hó 19.

Kézzel írt tisztázat, Kepes saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 687.

---

(158)

1943 szeptember 14

d) Kepes László felmentése a gyógyszerészi kirendelés alól

Kepes László gyógyszerész Úrnak
Misztótfalu, „Angyal” gyt.

I.

Az 1943. évi május hó 25-én kelt 297 008. 1943. XIII. OM. BM. sz. rendeletemet, amellyel gyógyszerész urat Misztótfalu községben, az „Angyal" c. gyógyszertár vezetésére honvédelmi munkára kirendeltem, hatályon kívül helyezem és a munkaszolgálatból elbocsátom.

Szolgálati helyét mindaddig nem hagyhatja el, amíg helyetteséről nem gondoskodtam.

Jáky

Géppel kitöltött formanyomtatvány, az illetékes referens saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 687.

Kepes László felmentéséről értesítették Szatmár megye alispánját és az értelmiségi munkanélküliség ügyeinek kormánybiztosát is. (Ugyanott.)

159.

1943 május 13

A zsidó munkaszolgálatosok téli felruházása céljából kiadott gyűjtőív

92 018/1943. sz. belügyminiszteri, 425 705/1942. sz. honvédelmi miniszteri, 134 059/1943. IX. sz. polgármesteri engedélyek alapján.

KEDVES HITTESTVÉRÜNK!

Ne várjunk őszig, amikor már későn jön a segítség,

MOST AZONNAL

küldjük be a munkaszolgálatosoknak szánt meleg ruhaneműeket, hogy idejekorán elláthassuk és megvédhessük őket a zord idők viszontagságai ellen.

Jelentsük be haladéktalanul az alanti íven felajánlandó adományainkat.

ADJUNK, ADAKOZZUNK SÜRGŐSEN!

TESTVÉREINK, GYERMEKEINK EGÉSZSÉGÉROL, ÉLETÉRŐL VAN SZÓ!

HA ŐKET MEGMENTJÜK, A MI JÖVŐNKET MENTJÜK MEG!

Budapest, 1943. május havában.

Hittestvéri üdvözlettel:
Magyarországi Izraeliták Országos Irodája,
Magyarországi Aut. Orth. Hitfelekezet Közp. Irodája,
Hadviseltek Bizottsága.

Felajánlások:

...... takaró
...... felsőkabát
...... szőrmés felsőkabát
...... eső-, viharkabát
...... kiskabát
...... szőrme bélelt mellény
...... mellény
...... nadrág
...... sapka
...... kesztyű
...... pulóver
...... alsónadrág
...... ing
...... meleg alsónadrág
...... meleg ing
...... harisnya
...... zokni
...... kapca
...... sál
...... térdmelegítő
...... érmelegítő
...... lábszárvédő, tekercs
...... fülvédő
...... hasktötő
...... zsebkendő
...... törülköző
...... cipő
...... bakancs
...... szövet, vászon
...... hátizsák
...... kenyérzsák
...... szappan
...... szemüveg
...... toll
...... posztó-
vagy filchulladék
...... overall, tréningruha

Gyűjtőhelyek:

Központ: VII., Síp utca 12.

VII., Bethlen tér 2.
VII., Erzsébet körút 26.
(Chevra)
VIII., Nagyfuvaros u. 4.
IX., Páva utca 39.
XIV., Bosnyák tér 12.
V., Hollán utca 21/b.
VII., Vilma királynő út 25—27.
Izraelita Fiúárvaház

Felajánlja: ....
Lakás: ....

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 19. sz. — 1943. május 13. — „Adja le ezen felajánlást bármelyik gyűjtőhelyen”

A Hadviseltek Bizottsága 1943. május 20-án felhívást tett közzé, melyben kéri, hogy „azoknak a munkaszolgálatosoknak részére, akik a határon túlról a napokban hazajöttek és azoknak a részére, akik a közeli időben *várhatóan hazaérkeznek, ruhaadományaikat a legsürgősebben adják le a központi raktárba (Budapest VII., Síp u. 12.) vagy az ismert gyűjtőhelyeken.*

A vidéki hitközségeket is nyomatékosan kéri a Hadviseltek Bizottsága, hogy a fenti célra szolgáló adományaikat, tekintettel a rendkívülien sürgős helyzetre, a szó szoros értelmében azonnal indítsák útnak a budapesti raktár részére (VII., Síp u. 12.), nehogy a határon túlról érkezett egyetlen munkaszolgálatos hittestvérünk is megfelelő ruházat nélkül maradjon.” (A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 20. szám. — 1943. május 20. — „A Hadviseltek Bizottságának sürgős kérelme”)

1943. május 20-án megtartott tájékoztató ülésen Stern Samu elnök beszámolt arról, hogy a 2. hadsereg hazatérése után „megindult a határokon túlról az ott dolgozó munkaszolgálatosok visszatérése is, sőt egyes nagyobb csoportok már az ország határain belül vannak.” E ténnyel kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy a hazatérőknek „záros határidőn belül ruhát és fehérneműt kell küldeni, mert abban a ruhában és fehérneműben, amelyben munkaszolgálatot teljesítettek, nem jöhetnek haza. A szükséges egészségügyi óvóintézkedések folytán előbb tetőtől talpig újra fel kell öltöztetni őket. Miután egyéni csomagküldésről szó sem lehet, kellő összefogással gyűjtés útján kell előteremteni részükre a legszükségesebb ruha- és fehérneműeket.” (Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 21. szám. 1943. május 27. — „Tájékoztató ülés az időszerű kérdésekről...”)

1943. június 10-én a Hadviseltek Bizottsága V. kerületi körzetének gyűjtésvezetősége tartott ülést, melyen többek között felszólalt Fábián Béla, a Hadviseltek Bizottságának elnöke is. Hangsúlyozta, hogy 1943 nyarán állandóan élénkülő ütemben percnyi megállás nélkül kell folytatódnia a „felruházási mozgalom”-nak, mert ahhoz, hogy szeptember végére a téli holmik mindenüvé eljussanak, ahol azokra szükség van, az összegyűjtött ruhaneműeknek már augusztusban szállításra készen kell állnia s a vagonokat még ugyanabban a hónapban útba kell indítani. Leszögezte: a munkaszolgálatosok felszerelését a Honvédelmi Minisztérium sürgeti. A Minisztérium felszólította a Hadviseltek Bizottságát, hogy záros határidőn belül 5000 rend öltönyt, 5000 pár cipőt, 10 000 inget, 10 000 alsóruhát és 10 000 pár harisnyát juttassanak el a munkaszolgálatot teljesítők felszerelésére. (Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 23. szám. — 1943. június 10. — „Miért sürgős a munkaszolgálatosok felszerelése?”)

160.

1943 május 14

a) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályának rendelete a szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnoksághoz a munkásszázadok igénybevételével kapcsolatos térítés tárgyában

M. kir. 3. honv. ker. pság. XI. oszt.

Szombathely

A m. kir. 103/4. táb. mü. szd. pság. f. é. április hó 5-én kelt 125/kt.—1943. sz. alatt jelentette, hogy a munkásszázadok igénybevételével kapcsolatban felmerült 10 091,60 P, azaz: tízezer kilencvenegy pengő 60 fillér térítési díj megfizetését Cím megtagadta.

A f. é. február hó 19-én kelt 3968. eln. 6k.—1943. sz. rendeletem értelmében a honvédségi szervek a munkásszázadok igénybevétele után szintén térítéskötelesek. A térítési díjak megállapítására a munkásszázadok igénybevételével kapcsolatos engedélyező rendeletben történik intézkedés.

Jelentse, hogy a munkásszázadot milyen építési munkával kapcsolatban, milyen számú engedélyező rendeletem alapján vette igénybe, és hogy a szóban forgó építési munkára milyen összegű építési hitel engedélyeztetett és abból a fenti összeg fedezhető-e? Jelentse külön az építési munkálatokat engedélyező rendeletem és külön a munkásszázad igénybevételét elrendelő rendeletem számát.

Bp. 1943. V. 12. *olvashatatlan aláírás*
V. 14. *Török* alez.
1943. V. 14. *olvashatatlan aláírás*
K. V. 14. *Ries* ezds.

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 11—1943—11—42 095. (33 332.)

---

(160)

1943 június 11

b) A 3. honvéd kerületi parancsnokság építési osztályának jelentése a Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályához az a) alatt jelzett tárgyban

M. Kir. 3. Honv. Kerületi Parancsnokság, Építési osztály
682. eln. szám.
épo.—1943.

Szombathely lövölde munkásszázadok
igénybevételével kapcs. térítések

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK
(11. osztály)

Szombathely, 1943. június hó 11. Budapest

A folyó évi május hó 14-én kelt 33 332. eln. 11.—1943. sz. rendeletre:

Jelentem, hogy a szombathelyi lőtéren 1942. évi augusztus hó 7-én kelt 44 271. eln. 11.—1942. sz. rendelettel 50 000 P hitel keretében a lövölde bővítése nyert engedélyezést. Az építési munkálatok a 62 000 pengős építési javaslati költséggel szemben 50 000 P hitel lett engedélyezve, az építési javaslatot 1942. július hó 16-án 725. eln. épo.—1942. sz. alatt az Építési Igazgatósághoz terjesztettem fel, ahol jelentettem, hogy munkásszázad felállítása esetén az építésnél kb. 20 000 P megtakarítás volna elérhető, abban az időben azonban még a munkásszázad után költségtérítés nem volt.

Jelentem, hogy a 103/4. munkásszázad felét a kerületi parancsnokság 2272. eln. vko.—1943. sz. rendelettel kérésemre rendelte ki a szombathelyi lőtér általános karbahelyezésére és a lőtérbővítési munkák földmunkáinak végrehajtására. A munkálatokat 1943. március hó 1-én kezdték meg és 1943. év július hó 12-ével fejezik be. Ezen idő alatt a munkásszázad által kért költségek 27 117 P 20 f-t tesznek ki, amire az építési hitelnél fedezet rendelkezésre nem áll.

A HM. Úr f. é. május hó 10-én kelt 23 586. eln. 6k. 1943. sz. rendelete értelmében, mivel elvégzendő munkára hitelfedezet nincs biztosítva, a térítési díj elengedését a kerületi parancsnokság hadbiztossága útján kértem.

Jelentem, hogy megállapitásom szerint a zsidó munkaszolgálatosok által végzett munka lényegesen drágább, mintha az polgári munkásokkal nyerne végrehajtást.

Folyó évi március, április, május hónapokban fizetendő költség 24 191 P ...[1]

olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 11—1943—11 –42 095 (33 332).

(160)

1944 március 4

c) A Honvédelmi Minisztérium 6k. osztályának véleménye az a) alatt jelzett tárgyban

6k. osztály részéről:

Az osztály a felhozott indokokra való tekintettel a térítésmentesség ellen észrevételt nem tesz, illetve a 103/4. kis. mu. szd.-nak a szombathelyi lövölde bővítésénél történt igénybevétele után esedékessé vált 27 117,20 P térítési díj elengedését javasolja. Amennyiben a III. Csf. Úr az osztály javaslatát jóváhagyva a térítésmentességet engedélyezi, kérjük a döntést közölni, hogy azt az illetékes hdt. hadbiztossággal és az érdekelt alakulattal közölhessük.

---

[1] A kimaradt részben számítások találhatók arra nézve, hogy mennyit ér egy „zsidó" munkás és mennyit ér egy „magyar" munkás teljesítménye.

Egyúttal az oszt. felhívja a kbt. 11. oszt. figyelmét a térítések szabályozása tbn. kiadott 3968. eln. 6k.—1943. sz. rendeletre, mely szerint a térítési díjak csökkentése vagy elengedése iránti kérelmek a munkásalakulat igénylésével egyidejűleg kérelmezendők, mivel az utólagosan előadott kérelmeket csak a legkivételesebb esetekben áll módunkban figyelembe venni. Az oszt. kéri erre nézve az alárendelt hdt. ép. osztályokat kioktatni.

1944. III. 4. *Soltész*
III. 4. *olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 11—1943 —11—42 095 (33 332).

1944. március 31-én a Honvédelmi Minisztérium közölte a III. hadtestparancsnoksággal, hogy a térítés-összeg befizetésétől kivételesen eltekint, ugyanakkor utasította, hogy a jövőben a térítési díjak csökkentésére vagy elengedésére irányuló kérelmet a munkásalakulatok igénylésével együtt kérje.

Hasonló rendeletet küldött egyidejűleg a Honvédelmi Minisztérium az I., II., IV., V., VI. és IX. hadtestparancsnokságnak, a 7. és 8. kerületi parancsnokság építési osztályának, valamint az Építési Igazgatóságnak. (Ugyanott.)

161.

1943 május 18

A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának feljegyzése és tervezett háziparancsa: kisegítő zsidó munkaszolgálatosok a központi szerveknél semminemű munkára nem alkalmazhatók

A 22v. osztályhoz beérkezett kórházi iratok rendezésének kérdésében a 7567. 22v.—1943. sz. ügyiratban kirendelt bizottság jelentéséből kitűnik, hogy az iratokat 5 zsidó munkaszolgálatos válogatja és rendezi. Ennek megszüntetése céljából tervezett *kiadvány:* a Háziparancs elosztója szerint.

Fel kell venni a Háziparancsba:

Tudomásomra jutott, hogy az egyik HM. osztály a hozzá beérkezett nagyobb mennyiségű régi iratok szállítására, kiválogatására és rendezésére kisegítő (zsidó) munkaszolgálatosokat vett igénybe.

Figyelmeztetek arra, hogy a központi szerveknél kisegítő (zsidó) munkaszolgálatosok semminemű munkára nem alkalmazhatók. Szükség esetén — hasonló munkák elvégzéséhez — csak közérdekű (keresztény) munkaszolgálatosokat szabad foglalkoztatni.

1943. V. 15. *v. Pongrácz* alez.
V. 15. *olvashatatlan aláírás*
K. V. 18. *Zs[edényi]*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. 1943—II—34 272.

162.

1943 június 15

a) A Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának kérelme a honvédelmi miniszterhez a természetbeni gyűjtés határidejének meghosszabbítása tárgyában

MAGYARORSZÁGI IZRAELITÁK ORSZÁGOS IRODÁJA
BUDAPEST VII., SÍP UTCA 12 — TELEFON: 223-602

Szám: 81 997/1943.

Tárgy: Zsidó munkaszolgálatosok részére engedélyezett ruhagyűjtés meghosszabbítása. Melléklet száma: 1 db.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚR!
KEGYELMES URUNK!

Az izraelita vallásfelekezet törvényes képviseleti szervei, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája és a Magyarországi Autonom Orthodox Izraelita Vallásfelekezet Központi Irodája a mély tisztelettel másolatban mellékelt kérelemmel fordultak a nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter Úrhoz, amelyben azt kérték, hogy a hivatkozott 92 018. 1943. V. sz. m. rendelettel természetbeni adományok gyűjtésére adott és ez évi június hó 15-én lejáró engedély hatályát ez év végéig meghosszabbítani méltóztassék.

Tekintettel arra a körülményre, hogy a munkaszolgálatosok felszereléséhez fontos honvédelmi érdekek fűződnek, legyen szabad azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulnunk Nagyméltóságodhoz, hogy a m. kir. Belügyminiszter Úr Őnagyméltóságához intézett kérelmünket támogatni kegyeskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletünk őszinte nyilvánítását.

Budapest, 1943. évi június hó 15-én.

A Magyarországi Izraeliták Országos
Irodája nevében

Bakonyi főtitkár
Alapi elnök

A MAGYARORSZÁGI IZRAELITÁK
ORSZÁGOS IRODÁJA BUDAPESTEN

körbélyegzője

Budapest

Géppel írt tisztázat, Bakonyi és Alapi saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. III. Csf.—1943—41 846.

Az iratot 1943. VI. 22-én iktatták az elnöki III. Csf. osztályon. Az irat alján színes ceruzával a következő megjegyzés található: „Eln. itt. Kérem III. csop. sz.-ra itt. VI. 22. kézjel”

---

(162)

1943 június 10

b) Az a) alatt közölt irat melléklete: a belügyminiszterhez intézett kérelem másolata

A MAGYARORSZÁGI IZRAELITÁK
ORSZÁGOS IRODÁJA
BUDAPEST VII., SÍP U. 12

A MAGYARORSZÁGI AUT. ORTHODOX
IZR. HITFELEKEZET KÖZPONTI
IRODÁJA, BUDAPEST VI., EÖTVÖS U. 19

81 997/1943. sz.

Tárgy: Zsidó munkaszolgálatosok részére engedélyezett ruhagyűjtés meghosszabbítása

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

KEGYELMES URUNK!

Az izraelita vallásfelekezet mély tisztelettel alulírt törvényes képviseleti szerveinek kérelmére Nagyméltóságod az 1943. évi március hó 6-án 92 018. 1943. V. sz. a. kelt m. rendelettel a zsidó munkaszolgálatosok felszerelése céljaira a 98 610. 1942. V. és 128 692. 1942. V. sz. rendeletekkel megadott természetbeni adománygyűjtési engedélyek érvényét az 1943. évi június hó 15-ig terjedő időre meghosszabbítani méltóztatott.

Legyen szabad mély tisztelettel azon kérelmünket Nagyméltóságod elé terjesztenünk, kegyeskedjék az alulírt Országos Irodák részére a hivatkozott 92 018. 1943. V. sz. m. rendelettel természetbeni adományok gyűjtésére adott és ez évi június hó 15-én lejáró engedély hatályát ez év végéig meghosszabbítani.

Tiszteletteljes kérelmünk indokolására legyen szabad megemlítenünk, hogy a hivatkozott — ez évi március hó 6-án kelt — rendelettel pénzbeli adományok gyűjtésére is méltóztatott engedélyt adni. Tekintettel arra a körülményre, hogy a pénzadományok gyűjtésének határideje ez évi április hó 15-én lejárt, erre a gyűjtésre mindössze néhány hét állt rendelkezésünkre és így minden időnket a pénzadományok gyűjtésének országos megszervezése vette igénybe, e rövid idő alatt tehát képtelenek voltunk a természetbeni gyűjtés szervezési munkálatait elvégezni.

Legyen továbbá szabad mély tisztelettel megemlítenünk, hogy a ruhagyűjtés alapos megszervezése és lebonyolítása összehasonlíthatatlanul részletesebb és hosszadalmasabb munkát igényel és így az ez évi június hó 15-ig rendelkezésre álló idő távolról sem elegendő a gyűjtés országos lebonyolítására és a siker biztosítására, amihez pedig igen fontos honvédelmi érdekek is fűződnek.

Tiszteletteljes kérelmünket Nagyméltóságod kegyes jóindulatába ajánlva, maradtunk Nagyméltóságodnak alázatos szolgái:

Budapest, 1943. évi június hó 10-én.

A Magyarországi Izraeliták Országos Irodája nevében:	*A Magyarországi Aut. Orthodox Izr. Hitfelekezet Központi Irodája nevében:*
Dr. Bakonyi s. k. főtitkár	*Dr. Reiner* s. k. jogtanácsos
Alapi s. k. elnök	*Kahan Frankel* s. k. elnök

Budapest

Géppel írott másolat. — HIL. HM. eln. III. Csf.—1943—41 846.

Az irat borítólapján a következő kézzel, részben géppel írott megjegyzések olvashatók:

1. „2r. Lényeg, hogy a természetbeni gyűjtést 1943. végéig kérik meghosszabbítani. Ref. VI. 23. olvashatatlan kézjel"

2. „2r. osztály részéről: Intézkedés 41 621. eln. 2r.—1943. sz. alatt megtörtént. 1943. VI. 26. olvashatatlan aláírás"

3. „Pro domo: Tudomásul szolgál, intézkedést nem igényel. Irattárba! 1943. VI. 26. olvashatatlan kézjel"

A kért határidő meghosszabbítást az illetékes belügyi és honvédelmi minisztériumi szervek megadták. A gyűjtés eredményéről a Magyar Zsidók Lapjának 1943 aug. 5-i cikke számolt be. A főváros tíz gyűjtőhelye 60 585, a vidéki gyűjtőhelyek pedig 27 814 ruhadarabot gyűjtöttek össze. E mennyiség megoszlása: 6000 öltöny, 3800 pár cipő és bakancs, 19 212 ing, 13 600 alsónadrág, 16 000 pár zokni, illetőleg harisnya és 2226 db szappan. Mint közölték, e mennyiségen kívül rendelkezésre fog állni 267 vidéki hitközségben még folyamatban levő gyűjtésból származó ruhanemű, valamint „az a nagymennyiségű ruha, amelyet az országos gyűjtés során egybegyűlt 800 000 pengőből, valamint a pótadó eredményéből, 700 000 pengőből, tehát közel másfélmillió pengőből vásároltak és feldolgoztak."

A cikk a továbbiakban beszámolt arról, hogy a Hadviseltek Bizottsága 1943. június 1—27-ig terjedő idő alatt 794 felsőkabátot, 3800 öltönyt, 1591 meleg ujjast, 3154 alsónadrágot, 2040 meleg alsónadrágot, 5093 inget, 4000 pár harisnyát, 3464 pár lábbelit utalt ki a munkaszolgálatosok részére. (A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 31. szám. — 1943. augusztus 5. — „A Hadviseltek Bizottságának beszámolója a ruhagyűjtésről, a Hadviselt Jóléti Alapról és a Hadviselt Családvédelemről")

163.

1943 június 16

a) A VI. hadtest parancsnoksága táviratilag kér felvilágosítást a Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályától: az 55 000/1942. sz. rendelet alapján most zsidónak minősítetteknek be kell-e vonulniok

M. kir. Honvédelmi Minisztérium *Távíróközpont*
Felvette: Polacsek László, 1943. június 16.

Távirat

ss debr. rm. 6. hdt. psaag. 523 16 1450
hm. urnak (1b. oszt.) bpest =
targy: igazolo bizottsag altal zsidonak minoesitett
szemelyek behivasa =
jelentem, hogy a kifueggesztett hirdetmenyek ertelmeben
a meghatarozott evfolyamokbol csak azok a zsidok
(zsidonak tekintendoek) koetelesek bevonulni, akik
a hirdetmenyben meghatarozott altalanos szabalyok szerint
minoesulnek zsidonak. azokra azonban, akiket az igazolo
bizottsagok az 1942. evi december ho 29-en kelt 58. szamu
honvedsegi koezloenyben megjelent 55 000. eln. oszt.—
1942. szamu koerrendelet hatarozvanyai szerint zsidonak
minoesitenek (pl. szuelei a hazassagkoeteskor nem tertek
at a kereszteny vallasra) nem ternek ki.
toebben vannak olyanok, akik ezek koezuel a hirdetmenyekben
bevonulasra koetelezettek evfolyamahoz tartoznak.
kerek doentest, hogy az ilyeneket az igazolas megtoertente
utan kisegitoe szolgalatra igenybe vehetem-e =
rm. 6. hdt. psaag. 6875. eln. rm. 3/4. 1943 +

7101/III.

Eredeti távirat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—42 208.

Az iratot 1943. VI. hó 17-én iktatták az elnöki 1b. oszt.-on.

---

(163)

1943 július 6

b) Az elnöki 1b. osztály feljegyzése és válasza az a) alatt közölt táviratra

Pro domo:

A VI. hdt. felterjesztése értelmetlen, mert a hirdetményben (lábjegyzet) felsorolt szabályok az 1942. évi XIV. tc. szó szerinti szövege, az 55 000. eln. oszt. 1942. sz. körrendelet pedig a fent hivatkozott törvény úgynevezett végrehajtási utasítása. Bevonulni tehát csak a zsidóknak tekintendőknek kellett, akik ig. biz. elé nem kerültek.

Félreértések elkerülése végett

Kiadvány

VI. hdt. pság. *Géptávíró*
771 VII. 7. 16^h Debr.: VII. 7. 16,45 *Császár* (?)

A 6875. eln. III. 1943. sz. felterjesztésére értesítem, hogy mindazokat, akik az 1942. évi XIV. tc. (55 000. eln. oszt. 1942.) alapján zsidóknak tekintendők és a kifüggesztett hirdetményekben meghatározott évfolyamokba tartoznak — amennyiben egyéb rendelkezés folytán a bevonulás, igénybevétel alól nem mentesülnek —, kisegítő szolgálatra igénybe kell venni.

VI. 23. *olvashatatlan aláírás*
VII. 2. *olvashatatlan aláírás*
K. VII. 6. *Gecsányi* ezds.

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b. 1943—1—42 208.

164.

1943 június 23

A honvédelmi miniszter körrendelete a közérdekű munkaszolgálatosok katonai-gazdasági, közigazgatási ellátási ügyében

M. kir. honvédelmi miniszter
97. szám.
OM. KMOF.—1943.

Gazd. közig. intézkedés a 92. OM.
KMOF. 1943. sz. rendelethez

M. KIR. ÖSSZES HONVÉD HADTEST (KERÜLET)
PARANCSNOKSÁGOKNAK

Budapest, 1943. évi június hó 23-án. *Állomáshelyeiken*

1. Általában.

A kmsz.-okat alkalmaztatási állomásukon levő valamely számadótesthez kell gazd. közig. beosztani. Ahol ez nem lehetséges, mert az illető állomáson gh. nincs, a kmsz.-okat a legközelebbi számadótesthez kell utalni s gazd. közig. végrehajtó szolgálatukat az 1939. évi január hó 16-án kelt 51 981. eln. 2i.

1938. sz. rendelet határozványait értelemszerűleg alkalmazva kell részleteiben szabályozni. (Hüsz. pk.-ot előleggel kell ellátni, hogy a szükséges kifizetéseket, mint a zsold, ruhakoptatási díj, élelmezési és utazási költségeket eszközölhesse. Az előlegről menetszámadással számol el.)

Oly munkahelyeken, ahol a közérdekű munkaszolgálatosok ellátása (élelmezése) a számadótestek által nem közvetlenül történik, s ahol a közérdekű munkaszolgálatosok száma az 50 főt meghaladja, a gazd. közig. szolgálat ellátásában való segédkezésre egy-egy számv. tisztest, 250 főt meghaladó munkahelyekre pedig egy-egy harmadik évét szolgáló, g. ti. iskolát végezett karp.-ot kell beosztani. E személyek után az üzemek térítést nem fizetnek.

A hüsz. pk.-okat az érdekelt számadótestek pénzzel (zsoldidőszakonként) és az igényelt élelmicikkekkel úgy lássák el, hogy a fizetések teljesítésében, illetve az élelmezésben nehézségek vagy súrlódások ne forduljanak elő.

2. Illetmény.

A kmsz.-oknak a rendfokozat nélküli honvéd számára megállapított zsold illetékes.

3. Élelmezés.

A kmsz.-okat bemutatási lajstrom vagy egyéb rendelkezések alapján kell élelmezési állományba vétetni.

Oly hadiüzemeknél, ahol számadást vezető mu. szd. van, ehhez kell átadatni. Ha ilyen nincs, akkor honv. állomásokon a munkaszínhelyhez legközelebb levő számadótesthez kell beosztani. Ez esetben azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a munkahely lehetőleg ne legyen 2 km-nél távolabb. Oly honvédségi állomásokon, ahol a beosztás a távolság miatt lehetetlen és a nem honvédségi állomásokon a kmsz.-ok élelmezését az 1939. évi július hó 7-én kelt 7281. eln. 2é. 1939. számú rendelet 5. pontjában szabályozott módon a hdt. (ker.) pság.-ok 100%-os közétkező pótlék keretéig biztosítsák lehetőleg az illető hadiüzemnél esetleg működő kantinban stb.

A kmsz.-okat kenyérrel természetben kell ellátni.

4. Elhelyezés.

A munkaadó vezényelt kmsz.-okat az egészségügyi követelményeknek megfelelően köteles elhelyezni. Ha a munkaadó matracot, szalmazsákot, vánkost nem tudna rendelkezésre bocsátani, akkor 10 naponként és fejenként 10 kg fekszalmát köteles szolgáltatni.

Ha az üzem a kmsz.-ok elhelyezéséről semmiféle módon sem tudna gondoskodni, akkor az elhelyezést a munkaadó terhére a beszállásolási törvény alapján a hüsz. pk.-ok akként biztosítsák, hogy a szállás a munkahelytől lehetőleg 2 km-nél nagyobb távolságra ne legyen.

5. *Ruházat és felszerelés.*

A kmsz.-ok e közérdekű munkaszolgálatukat saját polgári ruhájukban kötelesek ellátni. Ezért polgári ruházatuk után az 1943. évi január hó 23-án kelt 26 261. eln. 2i. 1943. sz. rendelet szerint és módon koptatási díjban részesülnek.

A munka természete folytán esetleg szükséges különleges munkaruhával a munkaadó tartozik a kmsz.-okat ellátni, mert a saját polgári ruházatot a munkaszolgálat folytán nem lehet idő előtt használhatatlanná tenni.

6. *Eü. ellátás.*

Kmsz.-ok eü. ellátásának (a fertőtlenítésre és féregtelenítésre is) a honv. egyénekre vonatkozó szabályok és rendeletekben foglaltak szerint a hdt. pság.-ok intézkedjenek.

7. *Szállítási költségek.*

Kmsz.-oknak a munkájuk megkezdésekor a bemutatóhelyről a munkaszínhelyre, majd annak befejezésekor a bemutatás színhelyére való visszautazási költségeket, valamint a kórházbautalás esetében az oda és vissza a vasúti viteldíjat a honv. igazgatás viseli.

8. *Térítés.*

A vezényelt összes kmsz.-ok után a munkaadó hadiüzemek 1943. július 2-ától kezdődően szeptember 29-ig bezárólag az 1943. évi február hó 19-én kelt 3968. eln. 6k. 1943. sz. rendeletben fejenként és naponként megállapított 3,80 P térítési díjat köteles fizetni. A szabadságoltak, a gyengélkedők és a kórházban levők után téríteni nem kell. Viszont térítéskötelesek oly napon is, amelyeken a munka bármily oknál fogva esetleg szünetel.

A befizetendő térítési összeg megállapítása végett a fegyelmi fenyítő hatalommal felruházott hüsz. pk.-ok a 3968. eln. 6k. 1943. sz. rendelet 9. bekezdésében említett munkanaplót

2 (házi és elszámolási) példányban vezetik. Az ebben vezetett adatok helyességét az üzem erre kijelölt megbízottja naponként ellenőrizni és aláírni köteles.

A munkanapló szerint havonta térítendő összeget az üzem a tárgyhónapot követő hó 3-ig a HM. 177 015. sz. átmeneti letéti csekkszámlára befizetni köteles. A hüsz. pk. a befizetést igazoló postai elismervényt nyugtára az üzemtől átveszi és ennek alapján a befizetési adatokat (összeg, időpont, csekkszámla neve és száma) a munkanapló lezárási záradékában feltünteti. Azután a munkanapló elszámolási példányát, melyhez a befizetést igazoló postai elismervényt csatolja, minden hó 5-ig ahhoz a gh.-hoz küldi be, amelynek az üzeméhez vezényelt kmsz.-ok gazd. közig. utalva vannak. A gh.-ok a postai befizetést igazoló elismervény alapján a befizetett térítési összeget a pénztári naplóban — átfutó kezelésben — keresztül vezeti és a munkanaplót számadásához csatolja.

9. *Költségek fedezése, elszámolása és kimutatása.*

A kmsz.-oknak vezényléséből felmerülő következő költségekre, mint a bemutatóhelyről a munkahelyre és vissza a bemutatóhelyre történő szállítás, kórházbautalás esetén vasúti viteldíjak, ruhakoptatási díj, elhelyezési költségek és 100%-os közétkezőpótlék fedezésére szükséges hiteleket az alábbiak szerint engedélyezem:

I. hdt. hbs.-ságnak	188 800	P
II. hdt. hbs.-ságnak	43 900	P
3. ker. hbs.-ságnak	97 400	P
4. ker. hbs.-ságnak	800	P
V. hdt. hbs.-ságnak	2 900	P
7. ker. hbs.-ságnak	108 900	P
8. ker. hbs.-ságnak	700	P
Összesen:	443 400	P

Az engedélyezett összegek e rendeletemre való hivatkozással pénzszükségleti előirányzattal innen (HM. 6k. oszt.) igénylendők. Elszámolandók az 1943. évi állami költségvetés XX. fejezet, 3. cím megfelelő rovat és alrovatán és a pfk. egyes tételszámain a következőképpen mutatandók ki: zsold, élelmezési költségek és élelmezési pótlékok 21k.; szállítási és elhelyezési költségek 100k.; ruhakoptatási díjak 39o.; egészségügyi költségek természetüknek megfelelően 14., 48a., b., c., d., e., 24d., 84d.

Lekötés központilag a 6k. oszt.-nál 2. lap, 40—45. tétel alatt megtörtént.

Kapják: a 92. OM. KMOF. 1943. sz. rendelettel ellátottak.

A miniszter rendeletéből:
Schmoll vőrgy. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1943. évi június hó 23-án.
Olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. OM. 1.—1943—15.

165.

1943 július 1

A Honvédelmi Minisztérium rendelete az „Mn" és „Mk" osztályozást nyert kisegítő munkaszolgálatosok behívása tárgyában

M. kir. honvédelmi miniszter
43 578. szám.
eln. 10.—1943.

Kisegítő munkaszolgálatosok behívása

Elosztó szerint

Budapest, 1943. évi július hó 1-én.

Az 58. 1942. sz. H. K.-ben, illetőleg a 292. 1942. sz. Budapesti Közlönyben közzétett 55 000. Elnöki oszt.—1942. sz. körrendelet 4. § 5. pont (1) bekezdésének hatálya alá tartozó, „Mn" és „Mk" osztályozást nyert 3 havi kisegítő munkaszolgálatra kötelezett egyének közül *1943. VII. 15-ére* kisegítő munkaszolgálatra be kell hívni mindazokat, akik:

a) 1919—1922. születési évfolyamúak,

b) 1906—1918. születési évfolyamúak és eddig 3 havi kisegítő munkaszolgálatot (katonai vagy kisegítő szolgálatot) még nem teljesítettek, illetőleg a 6732. M. 1b.—1943. sz. rendeletem következtében 3 hónapnál rövidebb ideig teljesítettek. *A behívásnál az eddig bármily címen teljesített szolgálatot, ha az 3 hónapnál rövidebb időtartamú volt, figyelembe venni nem kell.*

1. A behívás béke behívójegyekkel történik.

Mivel az 1924. és ennél idősebb szül. évfolyambeli zsidók a 68 300. eln. 1. ny.—1942. számú rendeletem (lásd még a 70 490. eln. 10.—1942. sz. rendeletemet) értelmében már valamennyien a kmsz. zlj.-ak nyilvántartásába lettek átadva, a behívásokat ezeknek kell eszközölniök.

2. A behívások mérvét, helyét, a felállításra kerülő századok számát és megnevezését a csatolt *melléklet* tünteti fel.

3. A századok vezetőkeretének behívására a 8397. M. 1b. 1943. sz. rendelettel intézkedtem.

4. Halasztás csak igen kivételes és igen méltánylást érdemlő esetekben adható.

5. Az utazásra képtelenséget honvéd (hatósági) orvosi bizonyítvánnyal kell igazolni.

6. Behívásuk ellenére sem kötelesek bevonulni, illetve polgári foglalkozásukban visszatarthatók:

a) a hadiüzemek nélkülözhetetlen szakalkalmazottai (I. és kivételesen a II. értékű munkahelyen foglalkoztatottak),

b) azok, akik honvédelmi munkajeggyel történt igénybevétel alapján a polgári személyi lapjuk 9. rovatában előjegyzett háborús polgári munkahelyen teljesítenek szolgálatot.

c) a m. kir. belügyminiszter úr által honvédelmi munkára kirendelt orvosok és gyógyszerészek.

Az *a)* pont alá tartozókat a hadiüzemi személyzeti parancsnok, a *b)* és *c)* pont alá esőket pedig az alkalmazó polgári szerv vezetője jogosult polgári munkahelyén visszatartani. A behívójegyet mindkét esetben a következő záradékkal és hivatalos bélyegzővel ellátva kell a behívójegyet kiállító parancsnokságnak visszaküldeni: „A 43 578. eln. 10.—1943. sz. HM. rendelet alapján visszatartottam.” (Aláírás)

7. A behívottak bemutatására a 30 891. eln. 12.—1939., illetőleg az ezt módosító 461 310. 12.—1939. sz. rendeleteim mérvadók azzal, hogy a tüdőátvilágítások elmaradnak.

A bemutatásnál még a B—1. állományvezetési utasításban és a Hvt. U. III. Rész. 4. Cím 30. § (6) bekezdésében foglaltakat is figyelembe kell venni.

8. A bemutatás végrehajtására a hdt. (ker.) pság. székhelyén levő valamelyik állománytest (elsősorban kmsz. zlj. vagy pótkeret) jelölendő ki.

A bemutató állománytestek a bemutatási jegyzőkönyv kivonatokat a behívójegyet kiállító kmsz. zlj. pság.-oknak küldjék meg.

9. A bevonultakkal a Hvt. U. III. Rész. 1. Cím 55. § 10. bekezdésében előírt esküt a hdt. (ker.) pság.-ok a szolgálati idő első két hetében tétessék le.

10. A kisegítő munkaszolgálati kötelezettség időtartama a jelen rendelettel behívottak számára a bevonulás napjától számított 3 hónap.

Ezt a behívójegyen fel kell tüntetni.

11. A századok felhasználására (KMOF. útján) külön intézkedem.

12. A kisegítő munkaszolgálatosok a szükséges alapkiképzést az esős napokon, valamint a délutáni 1 órai időtartamú parancskihirdetési foglalkozás alatt nyerjék.

13. A kisegítő munkaszolgálatosok kezelése és a velük való bánásmód tekintetében a kisegítő szolgálatosokkal kapcsolatban kiadott 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. bánásmódi rendeletem (a szd.-okat a rendelettel a felállító pság.-ok lássák el) mérvadó azzal az eltéréssel, hogy a magánügyben kért szabadságok tekintetében a kisegítő munkaszolgálatosok a póttartalékos kiképzésre bevonultakkal (A—42a. szab. 1. sz. mell.) esnek egy tekintet alá.

14. A jelen rendelet alapján bevonultakat 1943. X. 14-én leszerelési jeggyel kell elbocsátani.

Kapják: I—VI. hdt. és IX. hdt. pság., a 7. és 8. honv. ker. pság., valamennyi kmsz. zlj. (pótzlj.) és kmsz. zlj. pótkeret pság., valamennyi miniszter, továbbá a HM. Elnöki 1a., 1. OM., 1b., 1ny., 2é., 2i., 2r., 6k. osztály, valamint a KMOF., a Vkf. 1. és Vkf. 8e. osztály.

1 db melléklet.[1]

A miniszter helyett:
Ruszkiczay-Rüdiger s. k.
altábornagy

---

[1] Az irat mellékletének címe: „Kisegítő munkaszolgálatosok behívása 1943. VII. 15-ére." E kimutatásban feltüntették a hadtest- és kerületi parancsnokságokat, az egyes évfolyambeliek számát, a bevonulási helyeket, a felállítandó századok számát, e századokhoz vezénylendő létszámot s a bevonulás és elbocsátás időpontját. — A mellékletet a „Függelék"-ben XII. sz. alatt közöljük.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1943. évi július hó 3-án.
Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—5368.

Az iratot 1943. július 6-án iktatták az elnöki 1. Vkf. osztályon, az abban foglaltak tudomásulvételét az alosztályok referensei kézjelükkel igazolták, majd az ügyiratot az irattárba helyezték.

166.

1943 július 6

a) A Honvédelmi Minisztérium rendelete a német Todt-Szervezetnek rendelkezésére bocsátandó munkaerővel kapcsolatban

M. kir. honvédelmi miniszter
111 470. szám.
eln. KMOF.—1943.

A német OT.-nak rendelkezésére bocsátandó
munkaerőre vonatkozó intézkedések

Elosztó szerint

Budapest, 1943. évi július hó 6-án. *Állomáshelyeiken*

Az V. kmsz. zlj.-at a törzsével, gh.-ával, 4. mu. szd.-ával és a XII. kmsz. zlj. 5. mu. szd.-ával együtt, valamint az ez idő szerint a rép. rendelkezésére álló és az 1. sz. mellékletként csatolt elosztóban felsorolt táb. mu. szd.-okat Balogh András alez., az V. kmsz. zlj. pk. pság.-a alatt különleges alkalmazásra rendelem ki.

Erre az alábbiakban intézkedem.

1. Az összes alakulatok a különleges alkalmazás helyére való beérkezés időpontjától kezdve lépnek Balogh András alez. pság.-a alá.

2. A mu. szd. pk.-ok a keretleg.-et és a kisegítő szolgálatosokat olyképp szabadságolják, hogy a 2. sz. mellékletként csatolt kimutatás 3 függőleges rovatában feltüntetett időpont előtt két nappal a szd.-ok menetkészültségüket ismét elérjék.

Szabadságolás célja az, hogy a beosztott kisegítő munkások a nyári és téli időjárásnak megfelelő és kifogástalan ruházattal, fehérneművel és lábbelivel, valamint takaróval, szalmazsákkal, evőcsészével, evőeszközzel, kulaccsal, foltanyaggal magukat elláthassák.

A szegényebbek érdekében e tekintetben a szd. pk.-ok az Omzsához forduljanak.

3. Az alakulatok fogatos járműveiket nem vihetik magukkal.

Az V. kmsz. zlj. fogatos járműveit a keresztény kocsisokkal együtt a pótkeretnek adja át.

A táb. mu. szd.-ok fogatos járműveiket keresztény kocsisaikkal együtt a felállító bevonulási központukhoz tengelyen, 100 km-en felüli távolságra pedig vasúti szállítással indítsák útba, illetve adják át. A bevonult kocsisokat a bev. központok szereljék le, fogatos szekerek iránt az illetékes hdt. (ker.) pság.-ok intézkedjenek.

4. Az illetékes bev. központok intézkedjenek arra, hogy a táb. mu. szd.-ok keretleg.-ének 42 évesnél idősebb tagjai a táb. mu. szd.-ok menetkészültsége elérésének idejéig leváltassanak és a táb. mu. szd.-ok eddig az időpontig a 806. sz. hátábl. szerint a kocsisok leszámításával feltöltessenek. Az esetleg szükséges leg.-et a hdt. (ker.) pság.-ok a 814. M. KMOF. 1942. sz. rend.-tel alárendelt mu. szd.-ok leg.-éből biztosítsák.

5. A táb. mu. szd.-ok jelenlegi munkahelyére területileg illetékes hdt. (ker.) pság.-tól a 806. sz. hátábl. szerint megállapított keresztény keretre (kocsisokat leszámítva) a puskával ellátottak után fejenként 160, a pisztollyal felszereltek után pedig fejenként 84 db lőszert igényeljenek, illetve azokat a hdt. (ker.) pság.-ok azzal lássák el.

Ugyanígy kell felszerelni a kirendelt V. kmsz. és XII. kmsz. zlj.-beli keresztény keretet is.

Az V. kmsz. zlj. részére az V. hdt. pság. még 50 rakasz puskatöltényt és 5000 db pisztolytöltényt bocsásson rendelkezésre, melyet a zlj. pság., mint tartalékot, külön tároljon majd.

6. A jelenlegi munkahely szempontjából területileg illetékes hdt. pság.-ok gondoskodjanak arról, hogy a kirendelt alakulatok legénysége a szabadságról való bevonulás és a menetkészültség elérésének időpontja közötti időben féregtelenítve

legyenek, mert elszállításra csak járványmentes és féregtelenített emberek kerülhetnek.

7. Az elszállításra kerülő alakulatok létszámukat, valamint vasútikocsi igénylésüket az ill. vp.-nak, valamint Kszv.-nek (Budapest) e rendeletem kézhezvétele után táviratilag jelentsék be. Az V. kmsz. zlj. pság. ez adatokat a XII/5. mu. szd. adatainak beszámításával jelentse.

8. A táb. mu. szd.-ok július hó 12-ig táviratilag, közvetlenül ide (HM. KMOF.) jelentsék be, hogy fogorvossal rendelkeznek-e vagy sem. Nemleges esetet is be kell jelenteni.

9. Az V. kmsz. zlj. törzse és gh.-a a békeszervezés szerinti emberlétszámmal, míg a mu. szd.-ok a 806. sz. hátábl. szerint megalakulva vonulnak el. Hasonlóképpen alakul meg a XII. kmsz. zlj.-beli 5. mu. szd. is, amelyre vonatkozólag a 111 462. eln. KMOF. 1943. sz. alatt már intézkedtem.

10. Az V. kmsz. zlj. pság., valamint az első szállítmányként elvonuló szd.-ok f. hó 11-én 0^{h}-kor Szegeden menetkész állapotban legyenek. (L. a 2. sz. mellékletet!)

11. A szállítás Prahovóig magyar költségen hitelezve történik, Prahovótól a német OT. saját költségén szállítja tovább a munkaerőt.

12. *Illetmények: a)* A szállítás alatt, tehát az elindulási helytől, hadi élelemadag illetékes (12 100. eln. 2i. 1943.).

b) Az országhatárig (Tisza-torkolat) a ti.-eknek és a keretleg.-nek menetpótdíj jár.

c) Az országhatártól kezdődőleg a 11 167. eln. 2i. 1943. sz. rendeletben szabályozott illetmények, kivéve a harcospótlék, számítandók fel.

d) A tábori felszerelési járulék kifizetendő mindama illetékeseknek, akik azt eddig még nem vették fel. (12 100. eln. 2i. 1943.)

e) Prahovóra való beérkezéstől kezdve a kirendelt alakulatok a német OT. ellátásába tartoznak. Részükre a német haderő élelmezési kimérete illetékes.

13. *Élelmezés: a)* Az alakulatokat annyi napra szükséges élelemmel kell felszerelni, hogy Prahovót (Szerbia É. K.) 2 napra való élelemtöbblettel érjék el. (Sz. kb. 6 nap.)

b) Főzés az utazás alatt biztosítva legyen, ezért a főzőberendezéseket az alakulatok vigyék magukkal.

c) Az alakulatokat az egész szállításra kész kenyérrel 6 napra kell ellátni, ezért részükre a kenyeret akként kell megsüttetni, hogy az a szállítást kibírja.

d) A táb. mu. szd.-ok a különleges alkalmazás helyére való beérkezésükkor az V. kmsz. zlj. gh.-ának jelentsék be, hogy mely élelmicikkekből mily mennyiséggel rendelkeznek. A gh. e cikkeket a helyszínen való főzéshez az OT. megbízottjának nyugta ellenében adassa át és az így átvett élelmicikkeket és azoknak mennyiségét ide (HM. 6k. oszt.) majd jelentse be.

14. *Pénz: a)* Az alakulatok csak annyi pengőt vigyenek magukkal, amennyi az esetleges illetmények kifizetéséhez szükséges. Megjegyzem, hogy a keresztény keret személyzete a határt csak a 12 100. eln. 2i. 1943. sz. rend. XVII. fejezet 2. §-ban megszabott pengőösszeggel lépheti át. A zsidók magukkal pengőt nem vihetnek ki. Ezt a szd. pk.-ok ellenőrizzék.

b) A határ átlépése után netalán szükséges dinár beszerezhetése végett a 3. hajószállítmányt 10 000—10 000 dinárral látom el. E dinárösszegeket az V. kmsz. zlj. gh.-ának, a 101/62. és a 103/4. táb. mu. szd.-oknak 111 491. eln. KMOF. 1943. sz. rendelettel kiutaltam.

A megnevezett mu. alakulatok a dinárt a pénztári naplójukban bevételezik és ezt erre a célra külön megvonalazott bevétel és kiadás függőleges rovatban tüntetik fel.

A szállítás alatt dinárra beváltott pengőt a pénztári naplóba be kell vételezni.

A beváltásnál számítani kell:

100 dinár = 8,37 P-vel,
1 dinár = 0,0837 P-vel.

15. *Számadás. a)* A táb. mu. szd.-oknak gazd. közig. önállósítottsága a különleges alkalmazás helyére való beérkezéssel megszűnik.

Ezért az élelmezésükben volt személyek élelmezési okmányokkal, a megmaradt pénzkészletüket pedig nyugtára (ellennyugta) átadják az V. kmsz. zlj. gh.-ának. Azután pénztári naplójukat és egyéb, a havi számadáshoz tartozó számadási eszközüket zárják le és nyújtsák be az V. kmsz. zlj. gh.-ának. Ezek után az V. kmsz. zlj. gh.-a is zárja le az eddigi számadását. Az így mutatkozó pengő maradványt a legközelebbi ti. futárral Magyarországon fizettesse be a HM. 177 015. sz. átmeneti letéti csekkszámlára. A feladó által beszolgáltatandó és a befizetést igazoló postai „Elismervények”-nek megérkeztéig a tétel ideiglenes okmányolására a futár nyugtája szolgál.

A futárnak átadott összeget — az elismervény megérkeztéig — kincstár tartozásként elő kell jegyezni a futár terhére.

A gh. az előbbiek szerint lezárt számadását az V. hdt. hbs.-sághoz, a táb. mu. szd.-ok számadásait pedig annak a bevonulási központ gh.-ának, amely azokat felállította, küldje meg.

b) Az V. kmsz. zlj. gh.-a a munkaerőnek a német OT. kötelékében léte tartamára a honvédségre érvényes utasítások, rendelkezések stb. betartásával új havi számadást vezet.

c) Ez idő alatt szükséges pénz felvételezése végett az V. hdt. hbs.-sága az V. kmsz. zlj. gh.-át a 12 100. eln. 2i. 1943. sz. rend. XVII. fejezet 1. §-ához kiadott kiegészítés szerinti „Vollmacht”-tal lássa el.

d) A gh. az átvett pénzt a pénztári naplójában ellennyugta alapján vételezi be.

e) A gh. a vezetett havi számadásait ezután is az V. hdt. hbs.-ságához terjeszti fel.

16. *Elszámolás: a)* E rendeletem folytán az anyaországban az V. és XII. kmsz. zlj.-beli alakulatok után felmerülő költségeket az 1943. évi állami költségvetés XX. fejezet. 3. cím, megfelelő rovat és alrovatán kell elszámolni és a pfk. megfelelő tételen kimutatni.

b) A táb. mu. szd.-ok utáni költségeket pedig az R. M. 1943. hitel XX. fejezet 3. cím. 2. rovat. 1. alrovatán kell elszámolni és a pfk. 64. tétel megfelelő altételen kimutatni.

c) A munkaerőnek az OT. kötelékében léte alatti, az V. kmsz. zlj. gh.-a által szerkesztett és felterjesztett havi számadásokat az V. hdt. hbs.-ságának nem kell elkönyvelnie.

17. *Ruházat és felszerelés: a)* Mind a keresztény keret, mind a zsidó leg. nyári és téli időjárásnak megfelelő és kifogástalan ruházattal, fehérneművel és lábbelivel, valamint evőcsészével, evőeszközzel és kulaccsal ellátva induljon útba.

b) Az V. kmsz. zlj. a keresztény keret részére 30 főre szükséges, alább felsorolt ruházati és felszerelési cikkeket tartalék készletként vigye magával:

30	db	sapka
30	db	zubbony
30	db	köpeny
28	db	gyalogsági nadrág
2	db	lovaglónadrág
28	pár	bakancs
2	pár	lovaglócsizma
60	rend	fehérnemű (ing, gatya)
120	pár	kapca

c) A ruházat és lábbeli jókarbantartására az V. kmsz. zlj. 3000 főre félévre szükséges alábbi cikkeket vigyen magával:

1440	kg	talpbőr
180	kg	nyakszélbőr
300	kg	sarokfolt
30	kg	cipész varrófonál
60	kg	faszeg
6	kg	szurok
30	kg	tex. szeg
9	kg	cipész viaszk
300	levél	cipész tű
6000	pár	orrvédő vasszeggel
6000	pár	sarok patkószeggel
4200	db	vas talpszeg
50	orsó	táb. barna cérna
30	orsó	fehér cérna
100	orsó	fekete cérna
500	db	nadrággomb
200	kg	lábbeli zsírozó anyag

d) Az OT. ama munkásoknak, melyeknél a ruházat bepiszkolódásnak van kitéve, megfelelő munkaruházatot ad.

18. *Elhelyezés:* A munkaerő a különleges alkalmazás helyén az OT. barakktáboraiban lesz elhelyezve.

19. A kirendelt munkaerő Prahovón lép az OT. ellátási illetékességébe.

20. A táb. mu. szd.-oknál felszabaduló számvivőket az V. kmsz. zlj. pság. gh. főnökének javaslata alapján alkalmazza, az esetleges feleslegeseket munkafelügyelőként is beoszthatja.

21. Az anyaországgali posta forgalmát később szabályozom.

Kapják: az 1. sz. mellékletet képező elosztóban felsoroltak.

2 db melléklet. A miniszter helyett:

Ruszkiczay-Rüdiger altábornagy s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:

Budapest, 1943. évi július hó 6-án.

aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—5381.

Az iratot 1943. VII. 8-án iktatták az eln. 1. Vkf. osztályon. Az irat alján bélyegzővel ráütve a következő szöveg olvasható: „Pro domo: Tudomásul szolgál, intézkedést nem igényel. Irattár. 1943. VII. 9. aláírások”

Az iraton színes ceruzával a következő olvasható: „Nyilvántartásba venni!”, valamint tintával a következőket írták: „Lássa elhelyezés előtt: 1. »K« aloszt.”

(166)

1943 július 6

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete

1. sz. melléklet 111 470. eln. KMOF. 1943.

Elosztó

Sor-szám	*Kapja*	*Hol*	*Hány példányt*
1.	I. hdt. pság.	Budapest	1
2.	II. hdt. pság.	Székesfehérvár	1
3.	III. hdt. pság.	Szombathely	1
4.	V. hdt. pság.	Szeged	1
5.	8. ker. pság.	Kassa	1
6.	IX. hdt. pság.	Kolozsvár	1
7.	V. kmsz. zlj. pság.	Szeged	3
8.	XII. kmsz. zlj. pság.	Dés	1
9.	V. kmsz. zlj. pótkeret. pság.	Hódmezővásárhely	1
10.	101/62. táb. mu. szd.	Szentkirályszabadja	1
11.	101/63. táb. mu. szd.	Szentkirályszabadja	1
12.	101/64. táb. mu. szd.	Szentkirályszabadja	1
13.	101/68. táb. mu. szd.	Szentkirályszabadja	1
14.	103/4. táb. mu. szd.	Székesfehérvár	1
15.	108/81. táb. mu. szd.	Zombor-Bükkszállás	1
16.	108/84. táb. mu. szd.	Zombor-Bácsszentiván	1
17.	108/90. táb. mu. szd.	Zombor-Bácskertes	1

Sor-szám	*Kap ja*	*Hol*	*Hány példányt*
18.	801. klgs. mu. szd.	Jászberény	1
19.	110/59. táb. mu. szd.	Szentkirályszabadja	1
20.	2. bev. közp.	Monor	1
21.	3. bev. közp.	Aszód	1
22.	8. bev. közp.	Szentendre	1
23.	III. kmsz. zlj. pótk. pság.	Kőszeg	1
24.	64. bev. közp.	Tiszalök	1
25.	65. bev. közp.	Kisvárda	1
26.	67. bev. közp.	Szepsi	1
27.	6. bev. közp.	Jászberény	1
28.	X. kmsz. zlj. pótk. pság.	Nagybánya	1
29.	Rép.	Budapest	1
30.	HM. 2/i. oszt.	Budapest	1
31.	HM. 2/é. oszt.	Budapest	1
32.	HM. 2/r. oszt.	Budapest	1
33.	HM. III. Csfség.	Budapest	1
34.	HM. 3/c. oszt.	Budapest	1
35.	HM. 12. oszt.	Budapest	1
36.	HM. 1.b. oszt.	Budapest	1
37.	Vkf. 1. oszt.	Budapest	1
38.	Neyer Vilmos Hauptfrontführer, O.T. összk. tisztje	Budapest	1
39.	HM. 7. ö. oszt.	Budapest	1
40.	Kszv.	Budapest	1

Sokszorosított másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—5381.

(166)

1943 július 6

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete

2. számú melléklet a 111 470. eln. KMOF. 1943. sz.-hoz

Szd. hdr. száma	*Jelenlegi helye*	*Menetkészültséget el kell érnie*
1.	*2.*	*3.*
V. kmsz. zlj. pság.	Szeged	
V/1. kmsz. szd.	Páhi	VII. 11.
V/2. kmsz. szd.	Szeged	
V/3. kmsz. szd.	Páhi	
V/4. kmsz. szd.	Szeged	
XII./5. kmsz. szd.	Tasnád	
101./62.	Szentkirályszabadja	VII. 20.
101./63.		
101./64.		
101./68.		
110./59.		
103./4.	Székesfehérvár	VII. 30.
108./81.	Zombor (Bükkszállás)	
108./84.	Zombor (Bácsszentiván)	
108./90.	Zombor (Bácskertes)	
801. klgs. mu. szd. „Jehova Isten Tanúi" szektából	Jászberény	

Sokszorosított másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf.—1943—5381.

167.

1943 július 19

A honvédelmi miniszter hirdetménye a 38—42 éves korú zsidónak tekintendő hadkötelesek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről

Az 1942 : XIV. tc. 3. §-ának (2) és (3) bekezdése, 5. §-ának (1) és 40. §-a alapján a mellékleten közölt hirdetményt bocsátom ki.

A hirdetményben megszabott kötelezettségek az 1942 : XIV. tc. 6. §-ának (1) bekezdése értelmében a keresztény hitfelekezethez tartozó akár tényleges, akár nyugdíjas lelkipásztorokra és papi jellegű tanárokra nem terjednek ki, ehhez képest az említett személyek a hirdetményben megszabott módon jelentkezni, illetőleg bevonulni nem kötelesek. A papjelöltek és papnövendékek tekintetében a hirdetmény 3. pontja külön intézkedik.

Jelen rendelet a kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1943. évi július 19-én.

M. kir. honvédelmi miniszter

Melléklet a 46 762/eln. 1b.—1943. HM. számú rendelethez.

Bevonulási és jelentkezési hirdetmény

1. Az 1942 : XIV. tc. 3. § (3) bekezdése értelmében zsidónak tekintendő személyek közül egyelőre az *1901—1905.* években született *hadkötelesek,* akik akár sorozáson (toborzáson) alkalmasnak nyilvánítva felavattattak és ez idő szerint mint besorozottak szolgálati kötelezettség alatt állanak, akár tartósan szabadságoltak, akár tartalékosok vagy póttartalékosok, katonai (kisegítő) szolgálat teljesítése végett *3 havi időtartamra bevonulni tartoznak.*

2. Mindazokat az előbbi bekezdésben említett születési évfolyamba tartozó zsidókat, akik nem esnek az előbbi bekezdés meghatározása alá, vagyis akik bármilyen okból sorozva nem lettek, vagy katonák nem voltak, az 1939 : II. tc. 19. § (5) bekezdés alapján *3 havi időtartamra* katonai (kisegítő) szolgálat teljesítésére igénybe veszem és őket *jelentkezésre kötelezem.*

3. Az I., II. és III. járadékosztályba sorolt hadirokkantak

és a hivatásos állományból származó nyugállományú és szolgálatonkívüli viszonybeli tisztek és hasonállásúak, valamint azok, akik idegen állampolgárságukat előbbi jelentkezésük alkalmával kétséget kizáróan igazolták és ennek megfelelően záradékolt fényképes igazolvánnyal rendelkeznek, végül a bevett és elismert keresztény hitfelekezetek papjelöltjei és papnövendékei bevonulni, illetőleg jelentkezni nem tartoznak.

4. Az előbbi 1. és 2. pontban felsorolt személyek közül bevonulni, illetőleg jelentkezni tartoznak:

az I. hadtest területén lakók közül:

a budapesti I., II., III., IV., V., XI. és XII. kerületben lakók a Budapest XI., Budaörsi út 51. sz. alatt levő *Károly király laktanyában,*

a budapesti VII., VIII., IX., X. és XIV. kerületben lakók a Budapest IX., Üllői út 135. szám alatt levő *Ferenc József gyalogsági laktanyában,*

a budapesti VI., XIII. kerületben és a Budapesten kívüli megyei városokban és községekben lakók a Budapest XIII., Aréna út 49. sz. alatt levő *Albrecht-laktanyában,*

a II. hadtest területén lakók a m. kir. II. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Komáromban,*

a III. hadtest területén lakók a m. kir. III. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Kőszegen,*

a IV. hadtest területén lakók a m. kir. IV. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Mohácson,*

az V. hadtest területén lakók a m. kir. V. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Hódmezővásárhelyen,*

a VI. hadtest területén lakók a m. kir. VI. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Hajdúhadházán,*

a VII. hadtest területén lakók a m. kir. XI. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Rimaszombaton,*

a VIII. hadtest területén lakók a m. kir. VIII. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Kassán* és

a IX. hadtest területén lakók a m. kir. X. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál *Nagybányán.*

5. *Bevonulás és jelentkezés időpontja:*

a) az 1901., 1902. és 1903. évben születettek *1943. évi augusztus hó 2-án,*

b) az 1904. és 1905. évben születettek *1943. évi augusztus hó 4-én.*

Minden behívottnak be kell vonulnia, kivéve, ha utazásra képtelen. Az utazásra való képtelenséget, ha helyben honvédorvos van, honvédorvosi bizonyítvánnyal, honvédorvos hiányában hatósági orvosi, állami vagy közkórházi bizonyítvánnyal kell igazolni. A bizonyítványnak a betegség előrelátható tartamát is fel kell tüntetnie és azt a bevonulás, jelentkezés szerint illetékes m. kir. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnak címére meg kell küldeni.

6. A bevonulásra, jelentkezésre kötelezett személyek részére eddig engedélyezett *bevonulási (szolgálati) halasztások* érvényben maradnak. Az ily halasztásban részesülteknek azonban a 4. pontban megjelölt helyen és időben *jelentkezniök kell.* Jelentkezésük alkalmával a halasztás engedélyezését igazolni tartoznak.

7. Azok a hadiüzemi alkalmazottak, akiket a hadiüzemi személyzeti parancsnok külön *igazolvánnyal* látott el, nem vétetnek igénybe, azonban az ily igazolvánnyal ellátottak is kötelesek a 4. pontban megjelölt helyen és időben jelentkezni. Jelentkezésük és igazolványuknak megfelelő záradékolása után elbocsáttatnak és polgári munkahelyüket azonnal újból elfoglalni kötelesek.

Azok, akik valamely polgári szerv által honvédelmi munkára *a polgári személyi lap 9. rovatába beírt polgári szervhez honvédelmi munkajeggyel* vétettek igénybe, bevonulásuk, illetve jelentkezésük előtt az igénybe vevő *polgári szerv vezetőjénél tartoznak eltávozásukat személyesen bejelenteni.* Ezek közül azok, *akik 1943. évi április hó 1. napja előtt vétettek honvédelmi munkajeggyel honvédelmi munkára igénybe,* jelentkezésük és előjegyzésbe vételük után *elbocsáttatnak* és kötelesek kijelölt polgári munkahelyüket azonnal ismét elfoglalni. Hadiüzemekben a honvédelmi munkajeggyel igénybe vettek közül így csak azok bocsáttatnak el, akiket a hadiüzemi személyzeti parancsnok az előző bekezdésben említett külön igazolvánnyal látott el.

Az orvosok és gyógyszerészek közül azok az 1901—1905. évi születésűek, akik *belügyminiszteri határozattal* honvédelmi munkára kötelezettek, jelentkezésük után elbocsáttatnak és a *belügyminiszteri határozat szerinti* polgári munkahelyüket *azonnal újból elfoglalni* kötelesek. Nevezettek a honvédelmi munkára való kirendelésre vonatkozó belügyminiszteri határozatot jelentkezésük alkalmával igazolásul felmutatni tartoznak.

8. Minden behívott, jelentkezésre kötelezett, saját költségén utazik. A honvédkincstár a bejelentett állandó lakhelytől a bevonulási, jelentkezési helyig megtett útvonalnak a személyvonat III. kocsiosztályának megfelelő viteldíját a vasúti jegy beszolgáltatása ellenében visszatéríti. A megváltott vasúti jegyet az érkezési vasútállomáson tehát leadni nem kell.

9. A behívottak, jelentkezésre kötelezettek hozzák magukkal összes katonai okmányaikat, valamint az 1942:XIV. tc., illetőleg végrehajtása tárgyában kiadott 55 000/eln. oszt.—1942. és a 4035/eln. 8b.—1943. HM. számú körrendeletek alapján részükre kiállított kivételezettségi igazolványt, esetleg keresztlevelüket, az idegen állampolgárok állampolgársági bizonyítványukat vagy érvényes útlevelüket, továbbá magukkal kell hozniok élelmiszerjegyeiket és két napi élelmet. A bevonulók sapkán kívül honvédségi ruházati és felszerelési cikkeket nem kapnak, ezért hozzák magukkal az alábbi cikkeket: 2 rend fehérneműt, 1 rend erős minőségű felső ruházatot, 1 db téli felöltőt, 1 pár erős lábbelit, 1 db evőcsészét, 1 db kulacsot, 1 készlet evőeszközt, 1 db kenyértarisznyát, 1 db hátizsákot, 2 db takarót, 1 db villanyzseblámpát (elemmel, égővel), 1 pár meleg kesztyűt, 2 pár meleg harisnyát vagy meleg kapcát.

10. Büntető rendelkezések.

Az, aki ennek a behívóparancsnak, illetőleg jelentkezési kötelezettségnek az elrendelt napon eleget nem tesz, *öt évig terjedhető fogházzal,* nyolc napnál tovább tartó mulasztás esetében pedig *öt évig terjedhető börtönnel,* ezenfelül mindegyik esetben hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő. Mind a behívóparancs, illetőleg jelentkezési kötelezettség iránt tanúsított engedetlenség, mind az erre való csábítás bűntette miatt szükség esetében *rögtönbíráskodás is elrendelhető.*

Kelt a kifüggesztés napján.

nemes csatai Csatay Lajos s. k.
m. kir. honvédelmi miniszter

Tudnivalók

A honvédelemről szóló 1939: II. tc., valamint az 1914—1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938. évi IV. tc. módosításáról és kiegészítéséről szóló 1942. évi XIV. tc. 3. §-a értelmében zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén — tekintet nélkül származására — az, aki az izraelita hitfelekezet tagja. Az, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett mind a két szülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt.

Fenti rendelkezések a házasságon kívül született gyermekre is alkalmazandók, ha őt a természetes atya az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban magáénak elismerte, vagy az atyai elismerést a bíróság megállapította.

Atyai elismerés hiányában a házasságon kívül született az a gyermek zsidó, akinek legalább egyik nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született. Az, akinek csak egyik nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett anyja a gyermek születése idején keresztény hitfelekezet tagja volt.

A katonai szolgálat teljesítése szempontjából nem tekintendő zsidónak az sem, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként s ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett s mind a két esetben az is maradt, feltéve, hogy nem kötött, illetőleg mindaddig, amíg nem köt házasságot zsidóval vagy olyan nemzsidóval, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

Az olyan úgynevezett erdélyi szombatos vagy ivadéka, aki származásánál fogva nemzsidó és nem tagja az izraelita hitfelekezetnek, a nemzsidókkal esik egy tekintet alá.

Budapesti Közlöny, 1943. július 20. — 160. szám. — „A m. kir. honvédelmi miniszter 46 762/eln. 1b.—1943. HM. számú rendelete a zsidó hadkötelesek jelentkezése, illetőleg behívása tárgyában."

168.

1943 július 31

A Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt emlékirata Magyarország miniszterelnökéhez az ország kül- és belpolitikai helyzetéről, a kibontakozás útjáról (a zsidótörvényekkel foglalkozó rész)

...*A magyar alkotmányos jogrendet magasabb síkon is helyre kell állítani.* A magyar alkotmány egyik legfőbb alapja a jogegyenlőség, melyet közjogilag alaptörvénynek kell tekinteni, noha nekünk nincsenek — forma szerint — alaptörvényeink, mint a papirosalkotmányú országoknak. Vagyis: *a magyar alkotmány szellemében törvény nem kerülhet ellentétbe a jogegyenlőség elvével.* Ha mégis létrejön ilyen törvény, amint hogy létrejött nem is egy, akkor egy újabb törvényhozási aktusnak kell emez ellentét megszüntetéséről gondoskodnia. Csak két eshetőség adódhat: vagy novellárisan kiküszöbölni az alkotmánysérelmet a törvényből, ha lehet és érdemes, vagy eltörölni magát a törvényt. A két zsidótörvény és az új honvédelmi, valamint az ún. fajvédelmi törvény zsidókról szóló rendelkezései élesen szemben állanak a magyar történelem és alkotmány jogegyenlőségi alapelvével. Sőt a jogegyenlőségi elv félrelökése annyira eluralkodik a törvényeken és a törvények zsidó vonatkozású szakaszain, hogy itt a novelláris rendezés csak részben segíthet. Magukat a zsidótörvényeket el kell törölni és el kell törölni a másik két törvényből minden, jogegyenlőséggel összeegyezhetetlen szakaszt. Addig pedig, míg ez megtörténhet, ebben a szellemben kell sürgősen revízió alá venni a zsidó munkaszolgálatos kérdést és *az egész ügyet a lehető legenyhébben kezelni, sőt megkezdeni a törvények adta minden lehetőség céltudatos kihasználásával a zsidók visszavételét a magyar hadseregbe.*

46 oldalas, géppel írt másolat. — OL. Me. Kállay Miklós miniszterelnök félhivatalos iratai. 9. cs. (31. old.).

169.

1943 augusztus 1

a) Névtelen feljelentés dr. Palotás István, a 101/83. sz. munkaszolgálatos század parancsnoka ellen: a munkaszolgálatosokkal szemben sorozatos kilengéseket követ el, embertelen bánásmódot tanúsít

Másolat

101/83. kmsz. vagyunk és Csongrád mellett egy pusztán a Greskovics-féle uradalomban dolgozunk a tulajdonos teljes megelégedésére. Ennek dacára a félszázadunk parancsnoka, dr. Palotás zászlós úr úgy kezel bennünket, mint a fegyenceket. 36-an utaztunk a nagy melegben egy marhaszállító vagonban és a zászlós úr nem engedte kinyitni csak a vagon egyik ajtaját, fegyveresen őriztetett bennünket, három óránként engedett egy-egy kulacs vizet felvennünk. Az úton egyik napon kosztként egész napra 18 dkg lekvárt, másik napon 10 dkg lekvárt és 10 dkg kolbászt kaptunk. A legénységet üti-veri, pofozza, fenéken rugdossa. De nemcsak bennünket, hanem a keretet is állandóan marházza, hülye-parasztozza, sőt az egyik szakaszvezetőt a keresztény keretből megverte. Van velünk egy orvos, azt is megverte. Délelőtt és délután dolgozunk 4—4 órát a forró napon és amikor a munkáról ,fáradtan hazajövünk, félórákat állunk megint a napon, 10—15—20 feküdj-jel szórakozunk, mert a négyórai munka után nem tudunk feszes vigyázz-ba állni. Száz fiatal, 15—18 éves sommás lány van itt, nekünk nem szabad még félig felöltözve sem kimenni. Ő pedig úgy káromkodik, mint egy kocsis. Az ebédet nem szabad az árnyékban elkölteni, azzal is a napon kell maradnunk. Szerdai kosztunk reggel fekete, délben tökleves, este bableves volt. Ilyen a kosztunk állandóan és ehetetlen, mert a velünk levő zsidó szakácsokat nem engedi főzni, hanem az előttünk itt levő szerb munkaszázad, amelyiket mi itt helyettesítünk, szakácsaival főzet, akik nem magyar, hanem szerb ízzel főznek és részünkre ehetetlen. Munka közben nem szabad beszélgetni. Most elvonta tőlünk a cigarettát és amíg meg nem engedi, senki egy cigarettát el nem szívhat. Levelet írni nem szabad. Sem újságot, sem semmi mást venni nem szabad, sőt ma a mosást is eltiltotta. A nálunk levő pénzt összeíratta, 20 pengőt hagyott nálunk, a többit visszaküldette velünk. A mai szombati pihenőnk alatt 2 és $1/2$ órát álltunk a napon, amíg a zászlós úr koffervizitet tartott.

Kelt, 1943. augusztus 1.

A másolat hiteléül:
Budapest, 1943. évi augusztus hó 13-án.
Koltai Gyula igü. főtiszt, irodavezető

Gépelt, hiteles másolat. — HIL. Szegedi Honvédtörvényszék Hb.—1691—1943.

---

(169)

1943 augusztus 4

b) *Újabb feljelentés dr. Palotás István zászlós ellen*

Másolat az 55 734. eln. 13.—1943. HM. számú ügydarabhoz

NAGYMÉLTÓSÁGÚ MINISZTER ÚR!
KEGYELMES URAM!

Panaszt teszünk dr. Palotás zászlós, a Magyartésen levő 101/83. $1/2$ kmsz. parancsnoka ellen, mert sok keresztény feleség nem bírja elviselni, hogy férjét, aki a haza szolgálatában áll, a parancsnok úr embertelen bánásmódban részesíti.

1. Az egész $1/2$ századot állandóan a legdurvább és legocsmányabb szavakkal gyalázza, megbecsteleníti mindenki előtt, embertelen viselkedésével idegbeteggé teszi őket. 2. Az embereket rugdalja, közte a század orvosát is, megfekteti, megrugdalja. Utána istállót takaríttat vele, azután orvosi rendelést kell tartania. 3. Az embereket pofozza. 4. 15 emberrel veret meg 1 embert az egész század előtt. 5. Megvonta, illetve meg sem engedte az eltávozást és a kimenőt. 6. Kihallgatást nem tart, ahol a kívánságokat elő lehetne adni. 7. Napi parancsot nem ad ki, amiből a nem katona értesülhetne, hogy mi szabad, vagy mi nem szabad. 8. Oly kétértelmű parancsokat ad ki időnként, aminek folytán alkalma nyílik újabb büntetéseket kiszabni. 9. Mindenkit, illetve a bevonulásnál, amikor az emberek a forróságtól kimerülve érkeztek be a körletbe, $1^1/_2$ óráig sorakoztatta a tűző napon vigyázzállásban. 10. Botrányos, embertelen viselkedésével a $1/2$ századdal szemben felháborítja a keresztény magyar lakosságot, a munkásokat, a gazdaság könyvelőjét, főkertészét, munkafelügyelőjét, az itt levő szerb munkaszolgálatosokat stb. 11. Elvonta a dohányzást, levelezést, ezt azon a címen, hogy sokat írnak. (A nem kötött áruk bevásárlását, gyümölcsöt, kukoricát vagy bármi mást nem engedélyezi, úgyszintén a mosatást sem.) 12. A legteljesebb erőszakos lelki megfélemlítést, kínzást alkalmazza. 13. Az érkező postával legszemélyesebb ügyek pertraktálása és commentálása, valamint megszégyenítő utasítások az egyes levelekben közölt személyes közlésekre az egész század előtt. 14. A keretes tisztesek lealázása, veréssel és ocsmány szavakkal illetése a század előtt. 15. $^3/_4$9-es takarodó elrendelése, 9—$^1/_2$11 közötti időben való inspicierung a szálláson úgy, hogy botrányt okoz a gorombáskodásával és felzavarja az egész társaságot. 16. A körletet a szállástól kb. 10 méteres körzetben jelölte ki a *tűző napon*, a trágyadomb és a latrina között. 17. Miután a munkateljesítményt nem fokozhatta, amellyel a gazdaság úgyis teljesen meg van elégedve, minthogy az jóval nagyobb a szerb munkaszolgálatosokénál: így hát a kivonulásokkal munka után igyekszik az embereket testileg teljesen tönkretenni. 18. Az összeesett, beteg embereket gyalázza, szidja. Nem fogadja el a hivatalos orvosi bizonyítványokat és a századorvos véleményét sem. — Alázatos tisztelettel kérjük a Nagyméltóságú Miniszter Urat, méltóztassék sürgősen intézkedni, hogy ezek a tarthatatlan állapotok megszűnjenek, annál

is inkább, mert nagyon sokan vannak közülünk, akik az első világháborúban apjukat vesztették el, úgyszintén köztünk is, feleségek között.

Maradunk alázatos tisztelettel
több munkaszolgálatos felesége

Budapest, 1943. augusztus 4.

A másolat hiteléül:
Budapest, 1943. évi augusztus hó 29-én.
Olvashatatlan aláírás
az elnöki kiadó vezetője

Gépelt, hiteles másolat. — HIL. Szegedi Honvédtörvényszék Hb.—1691—1943.

Fenti beadványt a Honvédelmi Minisztérium elnöki 13. osztálya a rendelkezés szerinti eljárás lefolytatása s az eredménynek a HM.-be történő jelentése végett megküldötte a szegedi V. honvéd hadtestparancsnok ügyészének.

1943. szeptember 16-án Guttmann Mór „kisegítő munkás" vallomásában többek között előadta, hogy a vasúti szállítások alatt a vagonban csak az egyik ajtó kinyitására adtak engedélyt s egész idő alatt fegyveresen őrizték őket. A csütörtöktől vasárnapig tartó utazás ideje alatt egy ízben lekvárt s egy ízben kolbászt kaptak. Előfordult, hogy a vádlott a munkaszolgálatosoknak érkezett levelek egyes részleteit az egész század előtt felolvasta s így a címzettet a többiek előtt szégyenbe hozta. A tanú kijelentette: „modorával, fellépésével lelkünket teszi tönkre és érezteti velünk azt, hogy mi most a társadalomból ki vagyunk közösítve."

Nyilas László, az uradalom egyik tisztviselője vallomása során kijelentette, hogy a táborban szolgálatot teljesítő zsidók nem elég fegyelmezettek s nem tudnak dolgozni, Palotás zls. pedig megkívánja azt, hogy dolgozzanak és „ez fáj nekik".

---

(169)

1943 szeptember 25

c) A szegedi V. honvéd hadtest ügyészének jelentése az a) alatt közölt tárgyban

Ügyésztől *Bizalmas*

Dr. Palotás István tart. zls.
elleni feljelentés félretétele
és fegyelmi fenyítése

1-hez:

Értesítem, hogy dr. Palotás István, aki 1910. évi június hó 29-én Budapesten született, bpesti ill. és lakos, rk. vallású, nős, polgári foglalkozásra MÁV titkár, a m. kir. 8. honv. bev. közp. állományába tartozó és jelenleg a m. kir. 101/83/2. kisegítő munkás félszázadnál szolgálatot teljesítő tart. zls. ellen, akinek atyja: Palotás Miklós, anyja: Dorner Mária, házastársa: Tóth Margit, gyermektelen, azonossági száma: ismeretlen.

A Ktbtk. 126. §-ába ütköző szolgálati vétség stb. miatt tett feljelentést illetékes parancsnokom 1943. évi szept. hó 30-án kelt Ü. 1691/43—II. ü. j. rendeletével a Kbp. 138. § 1., illetve 2. bek.-e alapján félretenni rendelte, mert egyrészt a bün. bír. üldözésre elegendő alapot nem látott, másrészt cselekménye fegyelmi úton is megtorolható.

Egyben dr. Palotás István tart. zls.-t azon cselekményei miatt, hogy Magyartésen, 1943. év július hó végén és augusztus hó elején — közelebbről pontosan meg nem állapítható napokon — néhány kisegítő munkaszolgálatos alárendeltjét — azok fegyelmetlen magatartása miatt — kisebb mérvben bántalmazta, továbbá, mert büntetésképpen néhány alkalommal alárendeltjeinek a dohányzást pár napra megtiltotta, mert a kötelező levélellenőrzés során tudomására jutott magándolgokat két alkalommal — bár oktatásszerűen — a többi kisegítő munkaszolgálatosnak is tudomására hozta, 30 (harminc) napi állomásfogsággal fenyítette meg.

Az illetékes parancsnoki határozat indokai a következők:

Dr. Palotás István tart. zls. ellen névtelenül azért tettek feljelentést, hogy Magyartésen, 1943. év nyarán, mint a 101/83/2. kisegítő munkásszázad parancsnoka, a kisegítő munkásokat durván szidalmazta, idegbeteggé tette őket, a kisegítő munkaszolgálatosokat rugdalta, megpofozta, megfektette, nem engedte őket eltávozásra, kimenőre, kihallgatást nem tartott, napiparancsot nem adott ki, büntetésképpen a forró napon hosszú időn keresztül tartotta őket, elvonta a dohányzást, levelezést, nem engedte meg az egyéni bevásárlásokat, a legteljesebb erőszakos lelki megfélemlítést és kínzást alkalmazta, az érkező postával közölt személyes dolgokat nyilvánosan tárgyalta, a keretlegénységet is bántalmazta, takarodó után nem hagyta a kisegítő munkaszolgálatosokat pihenni, a betegeket nem engedte orvoshoz, az étkezésre nem fordított gondot, a vasúti szállítás alatt nem engedte a kisegítő munkaszolgálatosokat vizet felvenni és 36-ot tett egy kocsiba.

Gyanúsított előadása, valamint a kihallgatott sértettek és tanúk vallomása alapján a következők nyertek megállapítást:

Dr. Palotás István tart. zls. 1943. év július hó közepe táján érkezett meg Magyartésre, mint a m. kir. 101/83/2. kisegítő munkásszázad parancsnoka. Gyanúsított ez alkalommal szolgált először kisegítő munkásszázadnál. Elindulása előtt semmiféle intézkedést, rendeletet nem kapott a kisegítő munkásszázad vezetésére vonatkozólag és csak 1943. évi augusztus 10-én kapta meg a szükséges rendeleteket.

Budapestről való elindulásukkor egy G. kocsiban 36 embert helyezett el és így a fennálló rendelkezések értelmében járt el, mert egy G. kocsiban 40 ember részére van hely. Az útra csak hideg élelmezést adott ki, mert mozgókonyhával nem látták el. Hideg élelemként azt osztotta ki, amivel ellátták őt útbaindulásukkor. Minden G. kocsiba a keresztény keretből egy-egy főt is elhelyezett, amely kötelessége volt, mert a keresztény keretnek épp az a feladata, hogy a kisegítő munkaszolgálatosokat ellenőrizze. A kisegítő munkaszolgálatosok a vasúti szállítás alatt minden megálláskor vehettek fel vizet.

A félszázadnak Magyartésre való megérkezésekor a főzést felsőbb rendelkezésre az ugyancsak ott dolgozó szerb munkásszázad végezte, mert a kisegítő munkásszázadnak nem volt konyhája. Az étel nem ízlett a kisegítő munkaszolgálatosoknak, mert szerbesen volt főzve. Kb. 2 hét után a szerb munkásszázad Magyartésről elment és azóta a kisegítő munkásszázad önállóan főz. A kisegítő munkaszolgálatosok egybehangzó előadása szerint az étkezés azóta kifogástalan és átlagon felüli.

Igaz az, hogy gyanúsított nem engedélyezi a kisegítő munkaszolgálatosoknak az egyéni bevásárlásokat, azonban ezt a fennálló rendelkezések tiltják.

Gyanúsított takarodó után csupán a szabályzatokban előírt ellenőrzést szokta megtartani s ilyenkor kifogásolja az esetleges szabálytalanságokat. Ez az ellenőrzés semmiben se haladja meg azt a határt, amit a szabályzatok előírnak.

A kisegítő munkaszolgálatosok parancskiadáshoz, étkezéskiosztáshoz vagy a munkába való induláskor sorakoznak, s ilyenkor soha nem töltenek több időt el a napon, mint amennyire éppen szükség van. Különben is a kisegítő munkásfélszázad teljesen fátlan elhelyezésben van és nincs a közeli környéken olyan hely, ahol 110 ember árnyékban sorakozhatna.

A kihallgatások során senki nem tudta megmondani miben nyilvánul meg gyanúsított lelki megfélemlítése vagy kínzása.

A kisegítő munkaszolgálatosok az első két hétben valóban nem kaptak kimenőt vagy eltávozást, mert gyanúsított nem volt tisztában azzal, hogy engedélyezhet-e és ha igen, milyen méretben. 1943. évi augusztus 10-től kezdődőleg — amikor is gyanúsított a rendeleteket megkapta — a rendelkezéseknek megfelelően havonta két ízben kimenőt, egy ízben eltávozást ad a kisegítő munkaszolgálatosoknak, egy ízben pedig látogatók jöhetnek hozzájuk.

Megállapítást nyert az is, hogy két esetben, parancsgélkedőt a munkaszolgálatra behívott orvossal megvizsgáltat, mert a közelben más orvos nincs és ha szükségesnek mutatkozik, a betegeket Szentesre küldi be a 2/I. hu. o. orvosához.

A keresztény keret legénysége közül senki sem tett panaszt gyanúsított ellen bántalmazás miatt.

A kihallgatott és a tanyán alkalmazásban levő, illetve dolgozó tisztviselők, napszámosok egybehangzóan azt vallották, hogy gyanúsított semmi olyant nem követ el, ami miatt bárki is felháborodna, sőt gyanúsított a legnagyobb lelkiismeretességgel látja el szolgálatát és minden szabad idejét azzal tölti el, hogy a nehéz beszerzési viszonyok mellett a kisegítő munkaszolgálatosok részére a megfelelő húsmennyiséget és egyéb anyagot be tudja szerezni.

A fentiek alapján megállapítható, hogy gyanúsított szolgálatának ellátásában nem lépi túl azokat a határokat, amelyeket a szabályzatok, rendeletek előírnak és ezért a feljelentésnek ezt a részét büntetőbírósági üldözésre való alap hiányában félre kellett tenni.

Tényként nyert azonban megállapítást az, hogy gyanúsított 1943. év augusztus hó 10-e előtt Guttmann Mór, Guttmann Árpád, Kulka Sándor, Kántor József, dr. Vince Andor, Grün Ernő, Hoffmann István, Grünfeld Pál, Braun József, Donáth László, Reismann László, Kertész Ferenc, Büchler Pál, Bartha Dezső, Kohn László, Alt Sándor, Breuer Nándor, Kővári Jenő, Kun Miklós és Kovács Ferenc kisegítő munkaszolgálatosokat, azok katonátlan, fegyelmetlen, sőt sok esetben kihívó magatartásuk miatt egy-két ízben arculütötte, vagy feneken billentette. Ezzel kapcsolatban gyanúsított azzal védekezett, hogy a fenti időpont előtt nem tudta miként kell a kisegítő munkaszolgálatosokkal bánni és ezért bement Szentesre a 2/I. hu. oszt.-hoz érdeklődni. Itt a lakt. ügy. ti., vitéz Kelemen zls. többek között azt is mondotta, hogy egy bizalmas Vkf. rendelet értelmében bizonyos határok között a testi fenyítéssel való fegyelmezés is megengedett. Ebben a tudatban alkalmazott időnként — amikor szükségesnek látta — testi fenyítést. 1943. évi augusztus hó 10, vagyis a rendeletek kézhezvétele óta a félszázadnál nem fordult elő bántalmazás.

Ugyancsak megállapítást nyert az is, hogy néhány esetben gyanúsított a kisegítő munkaszolgálatosoknak büntetésképpen megtiltotta a dohányzást. Gyanúsított ezzel kapcsolatban azzal védekezett, hogy azt hitte, hogy erre joga van.

Megállapítást nyert az is, hogy két esetben, parancskiadáskor, két kisegítő munkaszolgálatosnak érkezett levélből részleteket olvasott fel, mert az egyikben egy nős kisegítő munkaszolgálatosnak a barátnője írt, míg a másikban az egyik kisegítő munkaszolgálatosnak a felesége az üzletről írt, hogy nem ad el dolgokat, mert később felmegy a cikkeknek az ára és akkor adja el. Mindkét esetben oktatásszerűleg olvasta, illetve magyarázta meg a levelek e részét, hogy nős, családos ember barátnőt nem tarthat, másrészt figyelmeztette a kisegítő munkaszolgálatosokat a tisztességes üzletvitelre.

Végül megállapítást nyert az is, hogy a kisegítő munkaszolgálatosok legnagyobb része nem volt katona. Fogalmuk sincs a fegyelemről, a katonai szellemről. Nehezükre esik dolgozni, minden törekvésük arra irányul, hogy a munka alól kibújjanak. Gyanúsított ezzel szemben lelkiismeretesen látja el szolgálatát és a terhére rótt fenti cselekményeitől eltekintve a legcsekélyebb mértékben sem tért el a szabályoktól, hanem azok megtartását, bármilyen kényelmetlen is az a ksm.-ek részére, megkövetelte és megköveteli.

A fentiek alapján megállapítható, hogy gyanúsított a Ktbtk. 126. § 1. bek. első tételébe és a Ktbtk. 130. § 2. p. első tételébe ütk. szolgálati vétséget, illetve a Szolg. Szab. I. R. Ált. Hat.-ba ütk. fegy. kih.-t követett el, mert egyrészt néhány kisegítő munkaszolgálatost kisebb mérvben bántalmazott, másrészt a kisegítő munkaszolgálatosokat oly fenyítéssel sújtotta a dohányzás eltiltásával, amelynek kiszabására egyáltalán nem jogosult, illetve, mert két alkalommal magánlevélben írt személyes dolgokat nyilvánosságra hozott.

A fenti két szolgálati vétség 6 hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, míg a fegy. kih. fegyelmi úton torlandó meg.

Minthogy pedig a Kbp. 2. (Ált. 4.) § értelmében azok a vétségek (kihágások), amelyekre a törvény főbüntetésként pénzbüntetést, vagy 6 hónapot meg nem haladó szabadságvesztésbüntetést állapít meg, fegyelmi úton is megtorolhatók, és mert a fegyelmi megtorlás a jelen esetben kielégítőnek mutatkozik, a feljelentés félretétele a fegyelmi fenyítés egyidejű kiszabása mellett indokolt.

Megkeresem szíveskedjék dr. Palotás István zls.-on fenyítést végrehajtani, azt a bünt. jkv.-be bevezetni és mindezekről annak idején értesítést küldeni.

Megkeresem továbbá, szíveskedjék a fenti határozatot — a fenti fenyítés mérvének mellőzésével — Guttmann Árpád, Kulka Sándor, Kántor József, dr. Vincze Andor, Grün Ernő, Hoffmann István, Grünfeld Pál, Braun József, Donáth László, Reismann László, Kertész Ferenc, Büchler Pál, Barta Dezső, Kohn László, Alt Sándor, Breuer Nándor, Kővári Jenő, Kun Miklós és Kovács Ferenc ksm.-okkal közölni és felvilágosítani őket arról, hogy a közléstől számított nyolc napon belül a Kbp. 106. §-a alapján felfolyamodással élhetnek a m. kir. legfelsőbb honvédtörvényszékhez. Esetleges felfolyamodásukat indoklásukkal együtt kérem jkv.-be foglalni és azt hozzám benyújtani. Kérem közölni azt a napot, amikor a fent nevezett ksm.-ok előtt e határozat kihirdettetett.

Végül megkeresem, szíveskedjék a csatolt borítékba zárt határozatot dr. Palotás István zls.-nak kézbesíttetni.

1 melléklet.

2-höz:

(Az 1. hit. más.-ára.) Tudomásvétel végett kiadom.

3-hoz:

(Az 1. hit. más.-ára.) *A 62 110. Efp. kt. ü.—1939. sz. rendeletre:*

A jogerős félretételi határozat hit. másolatát jelentésül felterjesztem azzal, hogy az ügynek becsületügyi szempontból való elbírálása iránt a szükséges intézkedést megtettem.

4-hez:

(H. i. az 1. hit. másÁra.)

Dr. Palotás István tart. zls. ellen folyamatban volt ügy iratait, az ügynek becsületügyi szempontból való elbírálása végett csatoltan felterjesztem.

Mellékelve: Npl. iratok.

5-höz:

(Az 1. hit. másÁra.)

Az 1943. évi augusztus hó 14-én kelt 55 762. eln. 13.—1943., az 1943. évi augusztus hó 23-án kelt 55 734. eln. 13.—1943. sz., az 1943. évi szeptember hó 24-én kelt 65 356. eln. 13.—1943. és az 1943. évi október hó 23-án kelt 520 450. eln. 13.—1943. számú rendeletekre.

Dr. Palotás István tart. zls. ellen folyamatban volt ügy jogerős félretételi határozatát jelentésül felterjesztem.

IX. 24.
Dr. Harsányi
hb. szds.

IX. 25.
Olvashatatlan aláírás
hb. őrgy.

Gépelt fogalmazvány, az illetékes hadbíró őrnagy saját kezű aláírásával. — HIL. Szegedi Honvédtörvényszék Hb.—1691—1943.

A fogalmazvány alapján készített kiadványokat megküldötték a 8. honvéd bevonulási központ parancsnokságának Szentendrére, a vádlottnak, a honvédvezérkar főnökének, mint illetékes parancsnoknak, a szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság VIII. osztályának és a Honvédelmi Minisztérium 13. osztályának. (Az utasítás szerint e három utóbbi szervnek az ítéletet csak jogerőre való emelkedése után kellett megküldeni.)

170.

1943 augusztus 6

a) A Belügyminisztérium rendelete dr. Weiss István orvoshoz: a nagyszőllősi állami kórházba honvédelmi munkára kirendeli

M. kir. belügyminiszter
299 858/1943. szám.
XIII. Om.

TEKINTETES DR. WEISS ISTVÁN ORVOS ÚRNAK

Budapest
Széchenyi rakpart 7. sz.

A közegészségügyi, valamint gyógyszertári szolgálat ellátásának biztosítása céljából honvédelmi munkaszolgáltatások igénybevétele tárgyában 2880. 1941. Me. szám alatt kiadott rendelet 1. §-ában foglalt rendelkezés alapján, a m. kir. honvédelmi miniszterrel egyetértésben, dr. Weiss István orvost, aki 1895. évben Budapesten született, izr. vallású, budapesti lakos, a nagyszőllősi m. kir. áll. kórháznál kisegítő orvos tennivalók ellátására honvédelmi munkára kötelezem.

Felhívom, hogy a fogadalom letétele és munkájának teljesítése végett nevezett kórház igazgatójánál jelen határozatom kézhezvételétől számított 3 napon belül jelentkezzék.

A honvédelmi munkáért járó térítést a kisegítő orvos részére megállapított készpénzösszegben, lakásban és az önköltségi ár 50%-ának térítése ellenében kiszolgáltatható természetbeni élelmezésben állapítom meg. A megállapított készpénzösszeg a szolgálattételre jelentkezés napjától havonként előre esedékes.

A térítés összegének folyósítása iránt a fogadalom letétele után a kórház igazgatója intézkedni fog.

Kijelölt munkahelyére való utazással kapcsolatban felmerült költségeinek megtérítését a 2880. 1941. Me. számú rendelet 4. §-ában meghatározott mérvben igényelheti.

A honvédelmi munkaszolgálat alatti jogkörére vonatkozóan a fentebb említett rendelet 7. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezések irányadók.

A honvédelmi munkakötelezettség megszegése vagy kijátszása a 9300. 1939. Me. számú rendelet 29. §-ának megfelelően esik büntetés alá. Ezen rendeletem megőrzendő és hatálytalanítás esetén hozzám visszaküldendő.

Budapest, 1943. évi augusztus hó 6-án.

A miniszter rendeletéből:
Olvashatatlan aláírás
miniszteri osztályfőnök

Kézzel kitöltött formanyomtatvány, az illetékes osztályvezető saját kezű aláírásával. — OL. BM. 1944—XVI—Orv. M. Kb.—4.

---

(170)

1943 augusztus 17

b) A nagyszőllősi állami kórház igazgató-főorvosának felterjesztése a Belügyminisztériumhoz az a) alatt közölt ügyben

Hiv. szám: 299 858/1943.
XIII. Om.
39/1943. Om.

Tárgy: dr. Weiss István orvos munkaszolgálatra való kirendelése

NAGYMÉLTÓSÁGÚ BELÜGYMINISZTER ÚR!

Nagyméltóságod vonatkozó tárgyú és hivatkozott számú rendeletére tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló nagyszőllősi m. kir. állami kórházban alorvosi teendők ellátására kirendelt, honvédelmi munkára kötelezett dr. Weiss István orvos szolgálatának megkezdése végett augusztus hó 14-én nálam jelentkezett.

A nevezettől a jelentkezés napján, azaz f. évi augusztus hó 14-én az előírt fogadalmat kivettem, miért is tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, a nevezett illetményének folyósítását elrendelni kegyeskedjék.

Nagyszőllős, 1943. évi augusztus hó 17-én.

Mély tisztelettel:
aláírás
igazgató-főorvos

Eredeti, gépelt tisztázat, az igazgató-főorvos saját kezű aláírásával. — OL. BM. 1944—XVI—Orv. M. Kb.—4.

171.

1943 augusztus 21

a) Wilhelm Neyer, a Todt-Szervezetnek a Honvédelmi Minisztériumhoz beosztott Hauptfrontführerje átiratot intéz az Iparügyi Minisztériumhoz: közli, hogy a Minisztérium és a Todt-Szervezet között tárgyalások lefolytatására csak ő jogosult

Másolat hivatalos használatra

Beauftragter der Organisation Todt
beim königlich ungarischen Honvéd-
minisztérium in Budapest.

Budapest, den 21. August. 1943.

An das
königlich ungarische Industrieministerium
BUDAPEST

Ich bitte die einzelnen Abteilungen des königlich ungarischen Industrieministeriums gütigst davon verständigen zu wollen, dass zur Führung von rechtsgültigen Verhandlungen, *zwischen dem königlich ungarischen Industrieministerium und der Organisation Todt, ausschliesslich Hauptfrontführer Dipl. Ing. Wilhelm Neyer, berechtigt ist.*

Neyer s. k.
OT-Hauptfrontführer

A hiv. másolat hiteléül:
Szarka Margit
min. s. hiv. igazgató

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln.—1943—I—67 096.

---

(171)

1943 augusztus 21

a—1. Az a) alatt közölt irat fordítása

A m. kir. Honvédelmi Minisztérium mellett működő Todt-Szervezet megbízottja

Budapest, 1943. augusztus 21.

A M. KIR. IPARÜGYI MINISZTÉRIUMNAK

Budapest

Kérem a m. kir. Iparügyi Minisztérium egyes osztályait szíveskedjenek értesíteni arról, hogy a m. kir. Iparügyi Minisztérium és a Todt-Szervezet közötti érvényes tárgyalások levezetésével kizárólag Hauptfrontführer Wilhelm Neyer, okleveles mérnök van megbízva.

Neyer s. k.
OT-Hauptfrontführer

Másolat. — HIL. HM. eln.—1943—I—67 096.

---

(171)

1943 szeptember 5

b) Az Iparügyi Minisztérium átirata a Honvédelmi Minisztériumhoz az a) alatt közölt tárgyban

M. kir. iparügyi miniszter
3595. eln. sz.
1943.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ
M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK

Budapest

Wilhelm Neyer Organisation Todt Hauptfrontführer a másolatban csatolt megkeresést intézte hozzám.

Minthogy nevezett nem Nagyméltóságod, vagy pedig a m. kir. külügyminiszter úr útján értesített kizárólagos megbízatásáról, mielőtt ebben az ügyben a vezetésem alatt álló minisztérium egyes szakosztályait megfelelően értesíteném, tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy az átiratra vonatkozólag nagybecsű álláspontját velem közölni méltóztassék.

Budapest, 1943. évi szeptember hó 5-én.

A miniszter rendeletéből:
dr. Gyulay (?)
miniszteri osztályfőnök

Gépelt tisztázat, az illetékes osztályfőnök saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln.—1943—I—67 096.

Az iratot az elnöki oszt. 1943. október 2-án iktatta 67 096. számon.

---

(171)

1943 október 9

c) Az elnöki osztály megjegyzése és tervezett átirata az iparügyi miniszterhez az a) alatt közölt tárgyban

Pro domo:

Neyer Vilmos mérnök, német állampolgár, az Organisation Todt Hauptfrontführer-je az Iparügyi Minisztériumhoz közvetlen átiratot intézett, hogy érdemleges tárgyalásokat az Iparügyi Minisztérium és a Todt-szervezet között csak ő jogosult vezetni. Iparügyi miniszter úr kéri az átiratra vonatkozó álláspontunkat vele közölni.

Miért is terveztetik következő *kiadvány:*

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. IPARÜGYI MINISZTER ÚRNAK

Budapest

1.

Folyó évi szeptember hó 5-én kelt 3595. elnöki sz.—1943. számú átiratára van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy a Todt-szervezettel való tárgyalásokat kizárólag Neyer Vilmos okl. mérnök, német birodalmi állampolgár, Hauptfrontführer, a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője (Budapest, Károly fhg. laktanya, Honvéd u. 28.) mellé beosztott összekötő tiszt útján lehet folytatni.

Az alárendelt egyes szakosztályokat kérem erről megfelelően értesíteni.

1943. X. 8. *Olvashatatlan aláírás*
K. X. 9. *Olvashatatlan kézjel*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln.—1943—I—67 096.

172.

1943 augusztus 26

A Magyar Zsidók Lapja közli a Honvédelmi Minisztérium véghatározatát, mely honvédelmi özveggyé nyilvánította egy honvédelmi szolgálat közben elhalt munkaszolgálatos feleségét

Özv. Schwarz Béláné, szül. Breibart Erzsébet, rozsnyói lakos, akinek az ura munkaszolgálatának teljesítése közben vesztette el az életét, özvegyi ellátási igényének megállapítása végett kérvényt adott be a rozsnyói Hadigondozó Bizottsághoz. Ez a fórum azonban igényével elutasította. Az özvegy erre fellebbezést adott be, amelynek elintézéséül a M. kir. Honvédelmi Minisztérium a következő véghatározatot küldte le Rozsnyó város polgármesteréhez:

M. kir. honvédelmi miniszter
671 446. szám.
22i.—1943.

Özv. Schwarz Béláné özvegyi járadéka

POLGÁRMESTER ÚRNAK

Budapest, 1943. évi május hó 18-án. *Rozsnyó*

A Hadigondozó Bizottságnak özv. Schwarz Béláné, szül. Breibart Erzsébet rozsnyói lakosnak özvegyi ellátási igénye tárgyában felterjesztett javaslatát a fél fellebbezése folytán hivatalból felülvizsgálván, nem fogadom el.

Nevezettet a legénységi ellátási csoport első fokozatába soroló honvédelmi özveggyé nyilvánítom.

Igényét a HRT. 2. § B/a., a 11 200/1939. Me. számú és a 6700/1942. Me. számú kormányrendelet alapján 1942. évi szeptember hó elsejével megállapítom azzal, hogy 1942. évi szeptember 1-től december 31-ig havi 10,— pengő legénységi özvegyi, Veronika és Katalin nevű gyermekeinek egyenként havi 4,— pengő árva-, míg 1943. évi január 1-től havi 60,— pengő legénységi özvegyi, két gyermekének egyenként havi 20,— pengő árvajáradék illetékes.

Ennek a folyamodó kezéhez való folyósítására a m. kir. központi illetményhivatalt egyidejűleg utasítottam.

Az ügyiratok visszaküldése mellett felhívom, hogy az érdekeltet véghatározatomról azzal értesítse, hogy az nem fellebbezhető meg, az iratok között levő hadigondozási igazolvány második részét pedig megfelelően töltse ki.

Csomag melléklet.

A miniszter rendeletéből:
Rétsághy ezr. s. k.

Rozsnyó megyei város polgármestere
5965/1943. szám.

Tárgy: Mft.

Határozat

A M. Kir. Honvédelmi Miniszter Úr fenti rendeletét másolatban tudomásulvétel végett kiadom.

Rozsnyó, 1943. július 22.

Dr. Michailovits s. k.
polgármester

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 34. sz. — 1943. augusztus 26. — „Honvédelmi özveggyé nyilvánítom”

1943. november 24-én a Képviselőház ülésén Serényi Miklós gróf nyilas képviselő felszólalásában tiltakozott az ellen, hogy a munkaszolgálat teljesítése közben életét vesztett zsidó munkaszolgálatosok özvegyeit honvédelmi özveggyé nyilvánítsák s részükre járadékot utaljanak ki. Különösen helytelenítette, hogy a részükre megállapított járadék ugyanolyan összegű, mint amennyit a hősi halált halt honvédek családja részére állapítottak meg. Követelte, hogy a zsidó munkaszolgálatosok özvegyeiről és árváiról való gondoskodást bízzák a zsidó szervekre. (Az 1939. június hó 10-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. XVIII. köt. Bp. 1944. — 187—188. old. — 1943. november 24. — 343. ülés.)

173.

1943 szeptember 2

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a katonai szolgálatban elhalt munkaszolgálatosok özvegyeinek és árváinak OTI-járadékigényét a fegyveres szolgálat közben elhaltakéval azonos módon kell elbírálni

Többen azt panaszolják, hogy az OTI a katonai szolgálat közben elhalt munkaszolgálatos özvegyének nem fizeti ki az özvegyi és árváinak az árvasági járadékot. Erre vonatkozóan a következőket közöljük: A katonai szolgálatot teljesítők társadalombiztosítási jogait a 7200/1942. Me. sz. rendelet szabályozza. E rendelet 31. szakasza szerint „a háború idején teljesített katonai szolgálatban hősi halált halt, vagy az említett szolgálat alatt keletkezett betegség (sebesülés) következtében később elhalt biztosított özvegye már abban az esetben is jogosult az özvegyi járadékra, ha a meghalt biztosítottnak száz járulékhete volt.” „A háborús katonai szolgálat alatt keletkezett betegség következtében elhalt biztosított vagy járadékos özvegye a járadékot életkorára és egészségi állapotára való tekintet nélkül megkapja”, ami azt jelenti, hogy a katonai szolgálat alatt vagy következtében elhalt biztosított özvegye akkor is megkapja a járadékot, ha még nincsen 65 éves és nem rokkant. A törvényen alapuló rendeletnek ezt az intézkedését az OTI-nál tévesen magyarázták és a munkaszolgálatot nem vették katonai szolgálatnak. Az önkormányzat tagjainak felszólamlása után megállapítást nyert, hogy a honvédelmi törvény (1942:XIV. tc.) 1. §-a kimondja:

„a munkaszolgálat egyenlő a honvédelmi szolgálattal" és ugyanezen törvény 5. §-a a zsidók munkaszolgálatát is azonosnak veszi a katonai szolgálattal. E megállapítás után az OTI-nál is kiadták az utasítást, hogy a katonai szolgálatban elhalt munkaszolgálatosok özvegyeinek és árváinak járadékigénye ugyanúgy bírálandó el, mint azoké, akik fegyveres szolgálat közben haltak meg.

Azok az özvegyek és árvák, akiket a téves törvénymagyarázat alapján járadékigényükkel elutasítottak, megkapják járadékukat, mert az OTI ügyvitelét utasították, hogy vizsgálják felül az összes elutasított ügyeket és amennyiben azok között elutasított munkaszolgálatos hadiözvegy ügye van, hozzanak új határozatot és a járadékot visszamenően utalják ki.

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 35. szám. — 1943. szeptember 2. — „Jár-e a munkaszolgálatos özvegyének az OTI-tól özvegyi járadék?"

174.

1943 szeptember 7

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartó osztályának feljegyzése és utasítása az I—IX. hadtestparancsnokságokhoz: jelentést kér a kisegítő munkaszolgálatos zászlóaljak 1943. évi október hó 1-i állomáshelyéről

Pro domo:

A szervezési rendelet II. fejezet 34. pontjában foglalt rendelkezés szerint a kmsz. zlj.-ak és pótkeretei a zlj.-akkal együtt helyezhetők el.

Ezen rendelkezésből kifolyólag a kmsz. zlj.-ak 1943. évi október hó 1-i állomáshelye bizonytalan. Szükséges annak megállapítása, hogy a zlj.-ak és azok pótkereteinek folyó évi X. 1-én hol lesz az állomáshelye.

Fentiek alapján az állománytestek kimutatásának kiegészítéséhez szükség a következő *kiadvány*:

I—IX. hdt. (honv. ker.) pságok

Székhelyeiken *Géptávírón*

Az 1943—44. évi szervezési rendelet szövegrész II. fejezet 34. pontjának 2. bekezdésében adott felhatalmazásra:

Postafordultával jelentse, hogy az alárendelt kmsz. zlj.-akat és azok pótkereteit folyó évi október hó 1-től hol helyezi el.

A jelentésben külön kell feltüntetni a kmsz. zlj. állomáshelyét és külön a kmsz. zlj. pótkeret állomáshelyét.

A jelentés után bekövetkező minden állomáshely változtatás is jelentendő.

1943. IX. 7. *Dr. Veress* alez.
K! IX. 7. *Olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmázvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1. ny.—1943—1—61 329.

Az átiratra adott válaszok beérkeztét kimutatásba vették és a vonatkozó 63 963. eln. 1. ny. 1943. sz. rendelet kidolgozásánál felhasználták. A nyilvántartásba vett válaszok:

Kassai 8. honvéd kerületi parancsnokság: a kmsz. zászlóalj állomáshelye marad Kassa sátortábor.

Pécsi IV. hadtestparancsnokság: az alárendelt kmsz. zászlóalj állomáshelye változatlanul Mohács.

Székesfehérvári II. hadtestparancsnokság: a II. kmsz. zlj. pótzászlóalj és pótkeret parancsnoksága Komáromban az igmándi erődben van elhelyezve, a zászlóalj törzs jelenleg hadműveleti területen tartózkodik.

Kaposvári IX. hadtestparancsnokság: a kmsz. zászlóaljak a szervezési rendeletben megjelölt állomáshelyeken vannak elhelyezve s ez október 1-e után sem változik meg.

Miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság: 1943. október 1-től a XI. kmsz. zászlóalj Felsőhangony állomáshelyen lesz (esetleg Naprágy-i laktanya), a VII. kmsz. zászlóalj parancsnokság pedig Jolsván marad.

Debreceni VI. hadtestparancsnokság: a VI. kmsz. zászlóalj ideiglenesen Hajdúhadházára van kihelyezve, azonban 1943. október 1-től ismét Püspökladány lesz az állomáshelyük.

Szegedi V. hadtestparancsnokság: az V. kmsz. zlj. állandó állomáshelye Hódmezővásárhely (jelenleg hadműveleti területen). A pótkeret és pótzászlóalj innen szükséges munkákra időnként kihelyezésre kerül.

Budapesti I. hadtestparancsnokság: I. kmsz. zászlóalj Jászberényben, a pótkeret Budapesten, IX. kmsz. zászlóalj és pótkerete pedig Vácon van.

Szombathelyi III. honvéd hadtestparancsnokság: a III. kmsz. zlj. és pótkerete Kőszegen van elhelyezve és ott is marad.

1943. szeptember 18-án dr. Veress alezredes a következőket jegyezte fel az iratra: „A beérkezett válaszokat előjegyeztem és a 63 963. eln. 1ny. 1943. sz. rendelet kidolgozásánál felhasználtam. További intézkedést nem igényel. Irattár!”

175.

1943 szeptember 7

A Honvédelmi Minisztérium átirata a Belügyminisztériumhoz a zsidó fuvarosok és fogataiknak honvédelmi munkára történő igénybevételéről

M. kir. honvédelmi miniszter
78 224. szám.
eln. 7. m.—1943.

Zsidó fuvarosok és fogataik igénybevétele a muvez. törzsek által faszállításokra a Hvt. alapján

NAGYMÉLTÓSÁGÚ
M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK

Budapest, 1943. évi szeptember hó 7-én. *Budapest*

Az ország faellátásának biztosítása céljából mozgósított muvez. törzsek mind gyakrabban terjesztenek fel kérelmeket, melyek tárgya: kisegítő szolgálatra (munkaszolgálatra) behívott kocsival és lóval rendelkező zsidók mentesítése a munkaszolgálat alól abból a célból, hogy az ilyen zsidók, fuvarjaikkal együtt, mint „honvédelmi munkára" kötelezettek, a fatermelő vállalatok rendelkezésére bocsáttassanak.

Gyakori az olyan kérelem is, ahol egyes fatermelő vállalatok név szerint felsorolnak olyan munkaszolgálatot teljesítő zsidó egyéneket, akik hajlandók lovat és kocsit vásárolni és a kérelmező fatermelő vállalatoknak fát fuvarozni, ha előzőleg mentesítjük őket a munkaszolgálat alól.

Egyöntetű eljárás, valamint hasonló kérelmek felterjesztésének megakadályozása céljából alábbiakat rendelem:

1. A kisegítő szolgálatra igénybe vett zsidók számára a munkaszolgálat katonai szolgálatnak tekintendő. E szolgálat alól tehát nem lehet mentességet igényelni azzal az indokolással, hogy helyette honvédelmi munkát hajlandók teljesíteni a zsidók.

2. A faellátás szempontjából szükséges fogatok biztosításánál a Hvt. módot ad arra, hogy a honvédség a fogatokat (lovakat és kocsikat) a fogatok tulajdonosa nélkül is igénybe vehesse.

3. Zsidó személyek tulajdonában levő fogatok igénybevételénél a muvez. törzsek a 90 142/eln. 7. m.—1942. számú HM. ren-

delet I. (új) mellékletének 65—67. pontjai szerint, következőképpen járjanak el:

a) Kisegítő szolgálatot (munkaszolgálatot) teljesítő zsidók helyett, kocsisok gyanánt, fenti rendelet 71. és 73. pontjai alapján, a községi elöljáróságok, illetve a népmozgalmi nyilvántartók bevonásával, munkaszolgálatra már tekintetbe nem jövő (42 éven felüli) zsidókat vegyenek igénybe.

b) A fogatok zsidó tulajdonosainak joguk van fenti *a)* pont szerint alkalmas egyént kijelölni.

c) Az igénybe vett fogatért (a kocsis munkájáért) hivatkozott rendelet I. melléklet 73. pontja szerint térítési díjat kell fizetni. A fogat zsidó tulajdonosa köteles ebből a térítési díjból a kocsisnak, a teljesített munka arányában, megfelelő díjazást adni. E díjazás mértékét a fogat tulajdonosa, vagy meghatalmazott helyettese, az igénybevételi eljárás alkalmával, a kocsissal közös egyetértésben állapítja meg. E megállapodást írásba kell foglalni és azt a muvez. törzs parancsnokának (helyettesének) át kell szolgáltatni.

d) A fogat tulajdonos (esetleg a népmozgalmi nyilvántartó) által kijelölt helyettes (kocsis) figyelmét a káresetekkel kapcsolatos felelősségre külön fel kell hívni és ezt a figyelmeztetést fenti *c)* pont alatti írásbeli megállapodásba be kell vezetni.

A káresetekkel kapcsolatban egyébként utalok hivatkozott rendeletem I. melléklet 75. pont (2) bekezdésében, valamint a 76. pontban foglaltakra.

4. Jövőben előkészületi intézkedésre kötelezett vállalatok vagy magánosok részéről érkező felterjesztéseket, melyeknek tárgya: kisegítő szolgálatra igénybe vett zsidó fuvarosok (fogattal rendelkező zsidók) kérelme, a munkaszolgálat alól való mentesítés céljából, a muvez. törzsek fentiek szerint, saját hatáskörükben, intézzenek el.

A miniszter helyett:
v. Gyimesi Frigyes altbgy.

Kapják: végrehajtásra: 501. mü. törzs, 501—512. muvez. törzsek, tudomásul: HM. 1., Om. 18., 15. oszt., KMOF, M. Kir. Földmív. Min. Úr, M. Kir. Belügymin. Úr.

Sokszorosított másolat. — OL. Bm. ált. 1943—XVIII. — vegyes.

176.

1943 szeptember 9

A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője munkaszolgálatos ügyben csak a Hadviseltek Bizottságával érintkezik

A KMOF. (Közérdekű Munkaszolgálatosok Országos Felügyelősége) augusztus 24-én a következő hirdetményt tette közzé:

KÖZLEMÉNY!

A közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője munkaszolgálatos ügyben, amennyiben az egyéni vagy magánkérelmet tartalmaz, vagy valamely felvilágosítás a célja,

nem fogad.

Az érdeklődők kérelmükkel forduljanak munkaszolgálatos ügyben a Hadviseltek Bizottságához (Síp-utca 12.).

Ez a testület jár el az egyes katonai hatóságoknál a magánfelek ügyeiben és adja meg a feleknek a kapott válaszokat.

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 36. szám. — 1943. szeptember 9. — „A munkaszolgáltosok hozzátartozóinak figyelmébe!”

177.

1943 szeptember 19

a) A szegedi V. honvédparancsnoksághoz érkezett feljelentés Csillag Balázs őrmester ellen

Cs. 1904/43. 1. Hb 1080/43.

TÁVMONDAT

Leadta: László Antal sel. II. oszt. Szeged. 1943. IX. 19-én, 11 h-kor.
Vette: Németh Dezső ht. tőrm. V. hdt. pság. nv. ao. 1943. IX. 19-én, 11 h-kor.

Az ügy száma: 5077/II. 1943.

Egy magát meg nem nevező tartalékos tiszt telefon bejelentése szerint Újszegeden, Jankovich utca 24. szám alatt, az újszegedi zsidó munkásszd.-nál szolgálatot teljesítő őrmester lakik. Nevezett most jött haza szabadságra, azt követőleg úgy tegnap, mint ma lakását nagyszámban keresik fel a munkaszolgálatosok hozzátartozói. A bejelentés szerint mindenikük bőröndökkel és csomagokkal érkezik és üres kézzel távozik a fenti lakásból.

Bejelentő gyanúja az, hogy megvesztegetés célját szolgálják.

IX. 19-én 11^{30}-tól megfi.-re kirendeltem Klink szkv.-t.

Gépelt fogalmazvány. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—1080.

---

(177)

1943 szeptember 20

b) Jelentés Csillag Balázs őrmester lakásán tartott házkutatásról

Hb. 1080/43.

M. kir. szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság.

Ü. 1904/43. 1.

Jelentés

Szeged, 1943. szeptember hó 20-án.

Jelentem, hogy a vett parancs értelmében Csillag Balázs ht. őrm. Újszeged, Jankovich u. 4. sz. alatti lakására kiszálltam, s ott részint a kincstári anyagok közé, részint pedig külön nagy ládába csomagolva, részint még becsomagolatlanul kisebb nagyobb csomagokat találtam, melyek kisebb részben az V. kmsz. zlj. tisztjei és keresztény legénysége, nagyobb részben a munkaszolgálatosok részére van megcímezve. A csomagok számbavétele jelenleg folyamatban van.

Találtam továbbá 53 db munkaszolgálatos részére címzett levelet, melyekben az írásbeli közleményeken kívül 3940,— P, 7000 dinár és 2 db karóra van. A levelekről az értékkimutatás készítése szintén folyamatban van. A levelek között volt továbbá 4 db tisztnek címzett, 5 db keresztény keret-tagnak címzett levél és egy összehajtott cédula Fiáth Árpád őrv. címére 30,— P tartalommal, továbbá egy levél Peter M. Jovanovic belgrádi ügyvéd címére, melynek másolata egy zsidó mu. szolgálatos részére írt levélben is benne van, s a kísérő levélből pengő-kiajánlási gyanú látszik fennforogni. Az ügyvéd címére írt levél lefordítása iránt intézkedtem.

A csomagokat és leveleket Halasy alez. úrtól vett pcs. értelmében beszállíttattam a nv. ao. helyiségébe. A kívülről meg nem címzett egy-két csomag felbontása után megállapítható, hogy a csomagok is tartalmaznak a benne küldött élelmicikkeken és használati tárgyakon kívül leveleket és esetleg pénzt is.

Kérek rendelkezést, hogy a csomagokkal és levelekkel mi történjék.

Csillag Balázs őrm. kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvet csatolom.[1]

Pauer Zoltán
tart. fhdgy.

Lássa XIII. oszt.

sürgős véleményadás végett.

IX. 20. *olvashatatlan kézjel*

V. hdt. pk. ügyésze részéről:

Kérem az összes iratokat a lefoglalt bűnjelekkel együtt a bűnvádi eljárás lefolytatása végett ide kiadni. A súlyos bűncselekménnyel gyanúsítható vasas Csillag Balázs ht. őrm.-nek letartóztatása és vizsgálati fogságba helyezése látszik indokoltnak.

IX. 20. *dr. Nyíri* hb. őrgy.
honvéd ügyész

---

[1] Lásd a b—1. sz. iratot.

Folytatólag jelentem, hogy a csomagok és levelek tüzetesebb átnézéséből megállapítást nyert, hogy igen nagy mennyiségű dohány, karórák (némelyik csomagban 3—4 db is) vannak, melyek minden valószínűség szerint üzérkedési célt szolgálnak. Az osztálynak tudomása van arról, hogy hazatért kmsz.-ek beszélték, hogy egy közepes minőségű karóráért 10 000 dinárt is megadnak Szerbiában, ami a dinár zugárfolyamában is kb. 4—500 P-t jelent.

A csomagokhoz tűzött levelekből szintén újabb pénzösszegek pengő, dinár és márka kerültek elő. A levelek szerint Csillag őrmesterhez messze vidékről érkeztek a küldemények, pénz, csomag. Csatolom jelentésemhez a mai napon címére érkezett levelet, melyet egy kmsz. hozzátartozója írt neki.

A levelek tüzetes átnézésére még ez ideig idő nem volt, de figyelemre méltó Gál Iván kmsz. címére írt levél, mely szerint Csillag őrm.-rel a levél küldője megbeszélte, hogy a benne foglalt pénz 1/3-ad részben Csillag őrm.-t illeti.

A levelek csomagjából külön csatolom jelentésemhez Peter Jovanovic belgrádi ügyvéd címére írt levelet, melyet Csillag őrm.-nek a rendes szerb postán kellett volna továbbítani — a levél összefüggésben van dr. Spitzer László kmsz. orvos részére írt levéllel és pengő-kiajánlás gyanúját kelti.

A keret-legénység részére küldött csomagok között feltűnő nagy volt Szép főtőrm. részére küldött csomag. Ennek felbontásakor több kisebb csomag került elő belőle, melyeket a főtőrm. hozzátartozói vettek át zsidóktól, hasonlóképp pénzes levelek stb. kerültek elő belőle. Ez bizonyítja, hogy Szép Lajos főtőrm. családja állandó összeköttetésben áll a kmsz. legénységgel. Szép Lajos főtőrm. leánya, Mészáros Györgyné (Újszeged, Tusnádi u. 8.) írja levelében atyjának, hogy nyugtassa meg „Spitzer”-t, minden levelét, amit Szép hazaküld (valószínűleg saját, nem cenzúrázott levelében, vagy küldönc útján) azonnal feladnak.

Pauer Zoltán
tart. fhdgy.

Gépelt tisztázat, Pauer főhadnagy és dr. Nyíri hadbíró őrnagy saját kezű aláírásával. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—1080.

(177)

1943 szeptember 19

b—1. A szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság nemzetvédelmi alosztályának Csillag Balázs őrmesterrel felvett, a b) alatt említett jegyzőkönyve

M. kir. szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság. Hb. 1080/43.
ds *U 904/43. 1.*

Jegyzőkönyv

mely készült Szegeden, 1943. évi szeptember hó 19-én a hdt. pság. nv. ao. hivatalos helyiségében vasas Csillag Balázs ht. őrm. (1913. Babenyecz Cs. Róza) gyanúsított kihallgatása alkalmával.

Jelen vannak: Pauer Zoltán tart. fhdgy. kihallg. vezető, Göbölyös Sándor tart. hdgy., Németh Dezső ht. főtőrm. tanúk.

Nevezett az igazmondásra történt figyelmeztetés után az alábbiakat adja elő:

1. *Adja elő, hogy milyen címen tartózkodik jelenleg Szegeden?*

1. Dr. Bedő István hadapródőrm. úrral, aki az V. kmsz. zlj. orvosfőnöke, hivatalosan, illetve szolgálatilag érkeztem haza f. hó 8-án Szegedre. Én a zlj. eü. tiszthelyettese vagyok és eü. anyagokért lettünk hazaküldve. Velünk jött még Pálfi István honv. Vagy ma, vagy holnap kell visszautaznunk, attól függ, hogy az eü. anyag elszállításához szükséges vasúti kocsit megkapjuk-e.

2. *Hozott-e az V. kmsz. zlj. beosztottaitól leveleket?*

2. Körülbelül 20—25 db levelet hoztam, melyekből 3 db-ot személyesen kézbesítettem, a többit postára adtam. Valamennyi levél vagy tisztnek, vagy a keresztény keret tagjai családjának volt címezve. Munkaszolgálatosoktól leveleket nem hoztam, csak recepteket, melyekre szemüvegek és gyógyszerek voltak felírva. A beszerzett gyógyszerek és a szemüvegek az eü. anyagok között vannak becsomagolva. Ezekre pénzt a mu. szolgálatosok adtak.

3. *A lakásán talált sok csomag és levél miként került önhöz?*

3. A csomagok egy része a bajtársaimat illeti, részben pedig tiszteknek szól. A nagyobb része azonban zsidóknak van címezve. A zsidók hozzátartozói hozták el ezeket a csomagokat lakásomra, levelek kíséretében és megkértek arra, hogy azokat a munkaszolgálatosok részére juttassam el. Én a megbízást

elvállaltam. A megbízásért többen pénzt és egyebeket is kínáltak, azonban én nem fogadtam el.

4. *Tudta-e, hogy a levelekben pénzt, idegen valutát és egyéb értékeket is küldenek?*

4. Nem volt róla tudomásom.

5. *Hová csomagolta el a zsidóknak küldött csomagokat?*

5. A csomagok egy részét, melyek a keresztény keret és a tisztek részére szólt, az egyik kincstári ládába, a zsidóknak szóló csomagokat pedig egy másik saját nagy ládámba csomagoltam be. Azonban ebbe sem fért bele valamennyi, úgyhogy egy része még nem volt becsomagolva.

6. *Kapott-e engedélyt arra, hogy a zsidók részére élelmiszert. leveleket és pénzt vigyen Borba, ha igen, kitől?*

6. Nem kaptam.

7. *Van-e még valami előadni valója?*

7. Vallomásom helyesen van felvéve, egyéb előadni valóm nincsen.

vasas Csillag Balázs őrm.

A jegyzőkönyvet felolvasás után lezártuk és aláírtuk.

Előttünk: *Göbölyös S.* hdgy., *Németh D.* ht. tőrm. tanúk.

Kihallgatás és jkv. vezető:
Pauer Zoltán
fhdgy.

Folytatólag felvétetett ugyanott nyomban:

8. *Miként tudták meg a zsidók hozzátartozói, hogy ön hazaérkezett Borból, s hogy mikor fog visszautazni?*

8. Velünk együtt jött Borból két sebesült munkaszolgálatos, nevüket nem tudom. Őket az 535. hadikórház vette át. Jött azután még 3 kereszténynek minősülő zsidó is. Ők Hódmezővásárhelyre kerültek leszerelés végett. Valószínű, hogy ők tették közhírré a zsidók között, hogy most lehet csomagot és levelet küldeni általam. Én erre nekik nem adtam felhatalmazást. Ennek a három zsidónak sem tudom a nevét.

Felolvasás után a jegyzőkönyvet jóváhagyólag lezártuk.

vasas Csillag Balázs őrm.

Előttünk: *Göbölyös S.* hdgy., *Németh Dezső* ht. tőrm. tanúk.

Kihallgatás és jkv. vezető:
Pauer Zoltán
fhdgy.

Géppel írt jegyzőkönyv. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—1080.

---

(177)

1943 szeptember 30

c) *A szegedi V. honvéd hadtest ügyészének vádirata vasas Csillag Balázs őrmester ellen*

M. kir. szegedi V. honvéd hadtest parancsnok ügyésze.

Ü. 1904/43.—II. 8. Hb. *1080*/43. a—10.

VÁDIRAT

A m. kir. szegedi V. honvéd hadtestparancsnok, mint illetékes parancsnok mellékelt vádparancsa alapján

vádat emelek:

az 1943. évi szeptember hó 19-től fogva levő:

vasas Csillag Balázs, a m. kir. V. közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj állományába tartozó ht. őrmester ellen

1. a Ktbtk. 123. §-ba ütköző fegyelem és rend elleni vétség miatt, melyet azáltal követett el, hogy

Szegeden, 1943. évi szeptember hó első felében — közelebbről pontosan meg nem állapítható napokon — a fennálló felsőbb tiltó rendelkezésekkel ellentétesen a hadműveleti területen levő kisegítő munkaszolgálatosok itthon levő hozzátartozóitól nagyobb mennyiségű pénzt, levelet és csomagot vett át, hogy azokat a kisegítő munkaszolgálatosoknak a hadműveleti területre kivigye, miáltal a fegyelem és rend fenntartását célzó másokat is kötelező parancs ellen cselekedett.

2. A Szolg. Szab. I. R. Ált. Hat.-ba ütköző fegyelmi kihágás miatt, melyet azáltal követett el, hogy

a fenti helyen és időben a csomagok, levelek és pénzek átvételével annak a gyanúnak tette ki magát, hogy megvesztegették és ezáltal a honvéd tiszthelyettesi kart hátrányos megítélésnek tette ki.

A büntetés kiszabását a Ktbtk. 123. §-a és a Ktbtk. 22. § 5.

pontja alapján a Ktbtk. 55. §-ának tekintetbevételével indítványozom.

A főtárgyalás megtartására a m. kir. szegedi honvéd törvényszék illetékes.

Felolvasni indítványozom az összes iratokat.

Terhelt a m. kir. szegedi V. h. hdt. pság. bünt. intézetében fogva van.

Indokok:

A vádbeli cselekmények elkövetése a terhelt beismerésével, az iratok tartalmával, a tárgyi bizonyítékokkal bizonyíthatónak ígérkezik.

Minthogy terhelt cselekményei kimerítik az indítványi részben leírt bűncselekmények tényálladéki elemeit és mert azok az indítványozott büntetési tételek alapján büntetendők, — a vádemelés indokolt.

Szeged, 1943. évi szeptember hó 30-án.

Dr. Nyíri hb. őrgy. s. k.
honvéd ügyész

A kiadmány hiteléül:

Szeged, 1943. évi szeptember hó 30-án.

Olvashatatlan aláírás s. k.
irodavezető

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—1080.

Az irat mellé csatolták az átadott romlandó élelmicikkekről készitett kimutatást.

A Szegedi Honvéd Törvényszék 1944. január 20-án vasas Csillag Balázs őrmestert négy havi fogházra, mint fő-, valamint lefokozásra, mint mellékbüntetésre ítélte.

178.

1943 szeptember 23

A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a munkaszolgálatos hitközségi szertartási alkalmazottak szabadságot kapnak az őszi főünnepekre

A m. kir. honvédelmi miniszter úr a következő kéziratot intézte a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájához:

M. kir. honvédelmi miniszter
180 127. szám.
eln. KMOF—1943.

Izraelita hitközségek szertartási alkalmazottainak szabadságolása az izraelita főünnepekre

MAGYARORSZÁGI IZRAELITÁK ORSZÁGOS IRODÁJA

Budapest
Budapest, 1943. évi szeptember hó 17-én. VII., Síp u. 12.

A 83 120/1943. számú kérelmére értesítem, hogy a kisegítő szolgálatot teljesítő izraelita hitközségi alkalmazottak részére (papi kedvezményre nem jogosult rabbik, al-, segéd- és helyettes rabbik, kántorok, előimádkozók és metszők) IX. 29-től X. 23-ig terjedő időben, a szabadságot kérelmezők által kért időpontban, összesen 10 napi illetéken felüli szabadságot engedélyezek.

A szabadságban a hitközségi alkalmazott azonban csak akkor részesülhet, ha:

a) a kisegítő szolgálatra való bevonulása előtt valamelyik izraelita hitközségnél, mint hitközségi alkalmazott ténylegesen működött és működését a hitközség jelen rendelet kiadása utáni időben keltezett bizonyítvánnyal igazolja;

b) a szabadságot kérelmező kisegítő szolgálatos helyett a hitközség helyettest mind ez ideig nem alkalmazott, s ezt a körülményt a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának, illetőleg a Magyarországi Hitfelekezetek Központi Irodájának bizonyítványával igazolja.

Csatay s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1943. évi szeptember hó 17-én.
aláírás

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 38. szám. — 1943. szeptember 23. — „A munkaszolgálatos hitközségi szertartási alkalmazottak szabadságolása a főünnepekre”

179.

1943 szeptember 27

A Hadianyaggyártás Országos Felügyelőjének átirata az Iparügyi Minisztériumhoz: javasolja, hogy a Fegyvergyárban foglalkoztassanak műszaki képzettségű zsidó munkaszolgálatosokat

Hadianyaggyártás Országos Felügyelője. *Másolat*

4268. szám. eln. Hagyof. 1943.

Zsidó munkaszolgálatosok igénybevétele, szerkesztési célra.

M. KIR. IPARÜGYI MINISZTER ÚRNAK
(XVII/a. osztály)

Budapest, 1943. szeptember hó 27-én. *Budapest*

A Fegyvergyárnál a géppisztoly, — másrészt az egységes géppuskagyártásra való berendezkedés a szerkesztési irodának lényeges bővítését sürgősen szükségessé teszi.

A HM. III. Csfség.—12 410. M. sz. rendelete ezen kérdés megoldására különös súlyt helyez és megbízott, hogy azt mozdítsam elő.

A Fegyvergyár jelentése szerint erre a jelenlegi viszonyok között, csak egy mód kínálkozik, ti. ha a f. évi márciusában rendelkezésre bocsátott zsidó munkaszolgálatosok között található 33 fő műszaki képzettségű munkaszolgálatost a szerkesztési irodába beállítja. Névsorukat a csatolt névjegyzék tartalmazza.

A megjelöltek egy részét már eddig is felhasználták műszaki rajzoláshoz, de a Hüszpk. nem engedi meg, hogy a munkaszolgálatosok az üzem műhelyeibe belépjenek. Márpedig a műszaki rajzoláshoz elengedhetetlen, hogy a rajzolók az illető gépeket stb. meg ne tekintsék.

A gyár illetékes vezetői a zsidó munkaszolgálatosoknak az üzembe való belépését biztonsági szempontból nem látják aggályosnak. Annak ellenőrzésére, hogy a munkaszolgálatosok a műhelyben való tartózkodásuk alatt a munkásokra ártalmas befolyást ne gyakorolhassanak, esetenként névre szóló belépési engedélyt lehetne nekik kiadni a hely és időpont megjelölésével vagy esetleg egyéb módon is fokozottan lehetne őket ellenőrizni vagy felügyelni.

Tudomásom szerint már van precedens arra, hogy egyes üzemek szükségből igénybe vették zsidó munkaszolgálatosok műszaki szolgálatait.

Nézetem szerint a lényeg az, hogy a Fegyvergyár szerkesztési irodája, ha különleges intézkedések árán is, de haladéktalanul felfejlesztessék, mert ellenkező esetben a géppisztoly — és géppuskagyártás fokozása sem valósítható meg.

Ezért javaslom annak elrendelését, hogy a névjegyzékben foglalt 23 fő munkaszolgálatos az üzem műhelyeibe, 10 fő pedig a raktárakba való belépésre az engedélyt valamilyen formában sürgősen megkapja.

1 db melléklet.

Stirling László altbgy. s. k.

Géppel írt másolat. — HIL. HM. eln. III. Csfség.—1943—1—66 434.

Az irat mellékleteként szerepel egy kimutatás, mely tartalmazza a foglalkoztatandó munkaszolgálatosok személyi adatait, csapattestüknek számát, szakképzettségüket, a gyárban történt beosztásukat, odahelyezésük időpontját. A kimutatás szerint 10 főt az üzemraktár területén, 23 főt pedig az üzem összes műhelyeiben kívánnak alkalmazni, illetőleg ezen üzemrészekbe kérik a munkaszolgálatosok részére a belépési engedélyt.

A Honvédelmi Minisztérium III. Csoportfőnöksége 1943. október 7-én feljegyzést készített, mely szerint a Hadianyaggyártás Országos Felügyelőjének javaslatával egyetért s e véleményéről a 17a. osztályt is értesítette. Felhívta a figyelmét arra, hogy a hadianyaggyártás kapacitásának növelése céljából minden gátló körülményt ki kell küszöbölni. Mint a pro domo a továbbiakban megjegyezte: „Ezzel a 17a. osztály is egyetért."

A feljegyzést Kovács alezredes és Schmoll vezérőrnagy írta alá október 7-én, s október 8-án irattárba helyezték.

180.

1943 október 9

Csatay honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő szolgálatosokkal szemben tanúsított kilengések megszüntetése érdekében

M. kir. honvédelmi miniszter
180 475. szám.
eln. KMOF.—1943.

Kisegítő szolgálatosokkal való bánásmód betartása tárgyában

A 110 160. eln. KMOF.—1943. sz.
rendelet elosztója szerint

Budapest, 1943. évi október hó 9-én. *Állomáshelyeiken.*

A kisegítő szolgálatosokkal való bánásmód általános alapelveit a 110 160. eln. KMOF.—1943. számú rendeletem 1. pontjában leszögeztem.[1]

A bánásmód tárgyában utóbbi időben tömegesen hozzám érkező panaszokból azt állapítottam meg, hogy egyes munkás alakulatoknál a keret túlteszi magát rendelkezéseimen.

A megejtett kivizsgálások a panaszok zömének alaposságát igazolták. Többnyire maguk a parancsnokok mutatnak rossz példát alárendeltjeiknek, míg egyes századoknál az alárendeltek túlkapásait a parancsnokok gyengesége és erélytelensége teszi lehetővé.

A bánásmódi rendeletben hangsúlyoztam, hogy kilengést egy irányban sem tűrök.

Elsősorban a hdt. pság.-ok kötelessége, hogy a bánásmódi rendelet betartását a területükön elhelyezett összes munkás alakulatoknál ellenőrizzék, a túlkapásokat kivizsgálják és megtorolják.

A jövőben a jogosan bepanaszoltak ellen minden esetben bűnvádi eljárást indíttatok s a közvetlen elöljárókat is felelősségre vonom.

A hdt. pság.-ok pedig az eljárás alá kerülőket a 121 480. eln. KMOF. 1942. számú rendeletem 1d. pont (5) bekezdése értelmében minden esetben haladéktalanul váltsák fel.

Kapják: A 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendelet elosztója szerintiek, az 1., 18., 32., 56—59., 65—69. és 102. folyószámok alattiak kivételével, valamint a HM. 37. osztály és Központi Állományellenőrző Bizottság 1—1 példányban, utóbbiak a 110 160. eln. KMOF. 1943. sz. rendelet 1—1 példányával.

Csatay

Sokszorosított másolat. — HIL. Vkf. eln. 1. Vkf. 1943—6218.

Az iratot 1943. október 19-én iktatták a Vkf. eln. 1. osztályán. Tintával rávezették. „Tudomásul szolgál! Lássa: K. aloszt. Azután itt. X. 20. Koltai szds. és több olvashatatlan aláírás.”

---

[1] Lásd e kötet 145a. sz. iratát.

181.

1943 ősze

(1943 október 22—1944 március 25)

Tövisváry Brunó százados és társai ellen — munkaszolgálatosokkal szemben elkövetett kegyetlenkedések miatt — lefolytatott bűnvádi eljárás

a) Nyomozóparancs 22 vádlott ellen

...*I.*[1] *Tövisváry Brunó,* mint az V/1. utász század parancsnoka:

Dunabökényben, és Alsókabolban, 1943 év őszén, minden esetben meg nem állapítható napon, de rendszeresen és huzamosabb időn át, az V/1. utász századnak alárendelt 107/12. és 107/15. munkásszázadhoz beosztott munkaszolgálatosokat, feltűnő durvasággal részint maga bántalmazta, részint beosztott tisztjeivel, taszthelyetteseivel és tiszteseivel bántalmaztatta éspedig az alábbiak szerint:

Dunabökényben, 1943. évi szeptember hó 12-én, a menetelést kifogásolva, a menetelő 107/12. munkásszázad legénységnek rontott, az oszlopot kettéválasztotta, miközben Lovas, Bródi és Hűvös Gábor munkaszolgálatosokat ököllel megütötte, majd az egész századot futólépésben körletükbe rendelte, ott a század legénységét Bónus József szakaszvezetővel és Kalapáti Sándor őrvezetővel 1 órán át csuklóztatta, miközben a munkaszolgálatosoknak előbb a szántóföldön kellett kúszniuk, majd 2 km-t futniuk, utána pedig 200 m-t békaügetésben előre és hátra ugrálniok, ezt követőleg pedig tövises magas fára felmászniok és 5 percen át a fa tetején gágogniok és kukorékolniok.

Alsókabolban, 1943. év október hó 6-án, 14 munkaszolgálatost futólépésben egy kijelölt helyre rendelve, sorakozó alkalmával Ambrus László munkaszolgálatost azért, mert közel került hozzá, azon szavak kíséretében, hogy „hogy mer egy koszos zsidó ilyen közel állni egy honvéd tiszt elé”, herén rúgta.

Dunabökényben, 1943. évi szeptember hó 22-én tutaj szétszedés közben, megtiltotta, hogy a szálfákat a mintegy 3 km-re levő lerakodóhelyre 2 embernél több vigye, mondván, hogy egy szálfát 2 zsidónak is bírni kell, dögöljenek meg, ha nem bírják.

---

[1] Az ügyirat elején felsorolták a vádlottak neveit és adatait.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 6-án délután, az előzőleg Szalkay Zoltán százados által disznóólba záratott és Szücs őrmester által súlyosan bántalmazott Kéri Miklós munkaszolgálatost, azért mert önhibáján kívül a kijelölt időre nem jelent meg a kijelölt helyen, előzetes orvosi vizsga nélkül két óra tartamára egy fához kiköttette.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 6-án, Szarvady Frigyes hadnagynak parancsot adott, hogy a körletben tartózkodó 18 munkaszolgálatost futólépésben vezesse át egy általa kijelölt másik körletbe, s amikor Szarvady Frigyes hadnagy a parancs végrehajtásaképpen „részleg, vigyázz"-t vezényelt, nevezett hadnagyot leintette, hogy ne vezényeljen nekik, mert ezek nem katonák, hanem, mint a csürhét hajtsa át őket, s amikor dr. Gecsei István munkaszolgálatos a futást már nem bírva lemaradt és a kimerültségtől a község utcáján földre esett, kerékpárjával keresztül hajtott rajta.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről ismeretlen időpontban, a térdizületi gyulladással gyengélkedő Péteri Imre munkaszolgálatosnak a 20 km-es utat a századdal együtt gyalog kellett megtenni, majd amikor megérkezés után nevezett munkaszolgálatos lefeküdt, többször belerúgott és eddig névszerint ismeretlen honvéddel kb. 400 m-en keresztül egy bottal ütötte, s amikor Péteri munkaszolgálatos jelenteni akarta, hogy beteg, nem engedte szóhoz jutni, mondván, hogy „egy büdös zsidó ne merje ellenséges területen kinyitni a száját, egy honvédtiszt előtt".

Alsókabolban, 1943. évi október hó 6-án, kerékpárját beledöfte dr. Marinka László munkaszolgálatosba azért, mert a futás közben rosszullett dr. Gerő Ferenc munkaszolgálatost támogatta.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon a gyengélkedőre jelentkező és a század orvoszászlósa által fekvést rendelő dr. Marinka László munkaszolgálatossal trágyát hordatott, fát vágatott és gépkocsit mosatott.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről ismeretlen napon, Lovas Jenő és Hüvös Gábor munkaszolgálatosok egy kb. 5 m hosszú és 200 kg-on felüli súlyú fatönköt vittek kb. 2 km távolságra Kalapáti Sándor tiz. parancsára s amikor a fatönköt már nem bírták vinni és Szarvady Frigyes hadnagy parancsára letették, aki ugyanakkor megtiltotta, hogy a jövőben ilyen nagy súlyt két ember vigyen, nevezett hadnagyot leintette azzal, hogy ne avatkozzon bele a munkamenetbe, ha két zsidó nem bírja, legfeljebb meg fog dögleni.

Alsókabolban, 1943. év október havában közelebbről ismeretlen napon munkaszolgálatosok jelenlétében azt a kijelentést tette, Szarvady Frigyes hadnagy előtt, hogy „alig várom, hogy valami történjék, mert akkor az egész századot lemézárolom”.

Dunabökényben és Alsókabolban, 1943. év őszén, a munkaszolgálatosokkal való érintkezése alkalmával, a munkaszolgálatosokat naponta és állandóan zsidózta és „rothadt, csaló, gazember, büdös zsidók” kifejezésekkel illette.

(A Ktbtk. 126. § (1) bek.-be ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

Alsókabolban, annak ellenére, hogy 1943. évi október hó 6-án Dénes Béla munkaszolgálatosnak a nemtényleges viszonyba való visszahelyezésére vonatkozó rendeletet kézhezvette, nevezett munkaszolgálatost nem indította útba, s nevezett még jelenleg is századánál szolgál.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről ismeretlen napon, Polgár Bódog munkaszolgálatosnak bevonulása alkalmával magával hozott, saját tulajdonát képező sátorlapját nevezett munkaszolgálatostól elvette és a mai napig sem szolgáltatta vissza.

(A Btk. 471. §-ába ütk. kétrendbeli hivatali visszaélés vétsége.)

II. Szalkay Zoltán százados, mint a m. kir. 16. h. határvadász zászlóaljnak alárendelt 107/15. munkásszázad parancsnoka:

Dunabökényben és Alsókabolban, 1943. év őszén, minden esetben meg nem állapítható napon, de rendszeresen és huzamosabb időn át a 107/15. munkásszázadhoz beosztott munkaszolgálatosokat feltűnő durvasággal részint maga bántalmazta, részint beosztott tisztjeivel, tiszthelyetteseivel és tiszteseivel bántalmaztatta éspedig az alábbiak szerint:

Alsókabolban, 1943. évi október hó 3-án 18 h tájban a parancs kihirdetésre menő munkaszolgálatosok közül dr. Pozsonyi Péter, Lőwy István, Dénes László, Kotányi Zsigmond, Krámer Ernő, Szepes András, Gerő Ferenc, Kolos Péter Pál és dr. Lakner Tibor munkaszolgálatosokat járőrrel elfogatta és disznóólba záratta, s október 4-ig a disznóólban őket fogva tartotta, ahol helyszűke miatt a 9 munkaszolgálatosnak egész éjjel törökülésben kellett ülni, ugyanezen éjjel a szabadságról visszaérkező Hargita György, Solymossi László, dr. Nyerges György, Koós László és Wágner

Lajos munkaszolgálatosokat járőrrel szintén elfogatta és két napon át a disznóól előtt vigyázzban állította.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 4-én, az egész századot a falutól kb. 16 km-re vitette, s annak ellenére, hogy este szakadó esőben érkeztek a kijelölt helyre, a munkaszolgálatosoknak az egész éjszakát szabad ég alatt kellett eltölteniük, jóllehet a védőgát gátőrháza mögött üres pajták voltak, ahol fedél alá juthattak volna.

(A Btk. 323. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (3) bekezdése szerint minősülő személyes szabadság megsértésének vétsége.)

III. Hajdú László hadnagy, mint a 701/12. munkásszázad 3. szakaszparancsnoka, a szakaszához beosztott munkaszolgálatosokat feltűnő durvasággal részint maga bántalmazta, részint tisztesseivel bántalmaztatta éspedig az alábbiak szerint:

Alsókabolban, 1943. évi október hó 16-án parancsot adott Wolford Miklós szakaszvezetőnek, hogy a délutáni munkát fegyelmezővel kezdje, mely parancs folytán nevezett szakaszvezető a munkát „zsidók feküdj, bukfenc, leülni" gyakorlatok elvégzése után kezdette meg.

Alsókabolban, 1943. év október havában, egyelőre közelebbről ismeretlen napon 4 fő munkaszolgálatost gyengélkedő vizsga után megfektetett azért, mert gyengélkedőre jelentkeztek.

Alsókabolban, 1943. év október havában, egyelőre közelebbről ismeretlen napon, a latrinára menni engedélyt kérő Mann Endre munkaszolgálatossal 20 feküdjöt hajtatott végre, mondván, hogy „hogy mer egy zsidó egy hadnagyhoz kérdést intézni".

Alsókabolban, 1943. év október havában, egyelőre közelebbről ismeretlen napon, Mittermann Mór munkaszolgálatost pálcával úgy megütötte, hogy a pálca eltört.

Alsókabolban, 1943. év október havában, egyelőre közelebbről ismeretlen napon, Schwarz Miklós munkaszolgálatossal 10 feküdjöt hajtatott végre azért, mert Tóth szakaszvezetőnek jelentette, hogy Illés munkaszolgálatosnak a bakancsa rossz.

Más alkalommal, amikor Schwarz Miklós munkaszolgálatos lábfájása miatt levetette a cipőjét, majd később engedélyt kért arra, hogy a cipőjét felhúzhassa, nevezett munkaszolgálatosnak azt mondta, „zsidó nekem ne jelentsen semmit".

Mióta a szakaszparancsnokságot átvette a munkaszolgálatosokat állandóan zsidózza, a legtrágárabb szavakkal szidalmazza, bukfencezteti és fekteti őket, s annak ellenére, hogy napi 10—11 órát kell dolgozniok, teherrel gyors lépésben, visszafelé üresen pedig teljes futólépésben kell reggeltől estig haladni.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

IV. Nagy (keresztneve még ismeretlen) hadnagy, mint a 107/12. munkásszázad egyik szakaszparancsnoka, a szakaszához beosztott munkaszolgálatosokat feltűnő durvasággal részint maga bántalmazta, részint beosztott tiszteseivel bántalmaztatta, az alábbiak szerint:

Alsókabolban, 1943. évi október hó 9-én Stern Imre munkaszolgálatost munkaközben sokszor előre és hátra bukfenceztette azért, mert jelentette, hogy addig amíg a többi társai vesszőhordás közben visszaérkeznek, ő lemehessen és kötözhessen magának kévét, ezért nevezett munkaszolgálatosra támadt a következő szavakkal: „mit gondol a gettóban vagyunk, vagy 1919-ben, hogy mer egy ilyen zsivány csaló zsidó megszólítani egy magyar honvédtiszt urat”.

Alsókabolban, a szakaszparancsnokság átvétele óta a munkaszolgálatosokat állandóan rothadt zsidóknak, sibereknek, csaló gazembereknek, fajgyalázóknak nevezi, akiket tökön kell rúgni, hogy minél hamarabb dögöljenek meg és mennél kevesebb legyen belőlük.

Alsókabolban, nehéz munka közben állandóan futtatta a munkaszolgálatosokat, s ugyanakkor megparancsolta a tiszteseknek, hogy ha nem futnak elég gyorsan rúgja tökön őket, hogyha már a munkában nem, akkor legalább a tökönrúgásban dögöljenek meg ezek a rothadt zsidók, és általában nemegyszer tett olyan kijelentést, hogy „rúgd p . . . . n a zsidót, hogy szétszakadjon, nem kár érte”.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 12-én Flesch Andor munkaszolgálatost azért, mert sebes, fájós lábával nem tudott gyorsan futni, a kezében volt pálcával ütötte, verte.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon, Dónát György munkaszolgálatos konzervjeit elszedte azzal a megjegyzéssel, hogy 1—2 héten belül úgyis lógni fognak, s a konzerveket még a mai napig sem adta vissza.

(A Btk. 471. §-ába ütköző hivatali visszaélés vétsége.)

V. Galgóczy Konrád, százados, mint az egyik utász század parancsnoka, a századnak alárendelt 107/14. munkásszázadhoz beosztott munkaszolgálatosokat bántalmazta, az alábbiak szerint:

Begecsen, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen időpontban Bodnár György munkaszolgálatost előzetes orvosi vizsga nélkül munkaközben kiköttette.

Begecsen, 1943. év október havában, közelebbről ismeretlen napon, Hercz Endre munkaszolgálatost arcul ütötte.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző 2 rendbeli szolgálati vétség.)

VI. Morhardt (keresztneve még ismeretlen) zászlós, mint egyik szakasz parancsnoka:

Alsókabolban, 1943. évi október 10-én a munkaszolgálatosokat zuhogó esőben meztelen felsőtesttel dolgoztatta, majd eltűrte, hogy jelenlétében a tisztesek 15 embert belökjenek a Dunába, ugyanakkor a munkaszolgálatosokkal drótakadályokat ugratott át, miközben több munkaszolgálatosnak a ruhája elszakadt.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett.)

VII. Latkóczy (Latkovics) (keresztneve még ismeretlen) hadnagy, mint a 107/14. munkásszázad egyik szakaszának parancsnoka:

Begecsen, 1943. év augusztus hó utolsó napjaiban Hercz Endre munkaszolgálatosnak egy vesszővel háromszor a hátára súlytott, szeptember hó 11-én pedig Váci János munkaszolgálatost vesszőzte meg.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és az ue. § (2) bekezdése szerint minősülő e rendbeli szolgálati bűntett.)

Begecsen, 1943. év őszén, közelebbről meg nem állapítható napokon, de több alkalommal, a munkaszolgálatosok előtt azt hangoztatta, hogy őt Rőder Jenő vezérőrnagy nem érdekli, jöhet neki 50 Rőder vőrgy. is, nem fél, mert ő tartalékos, legfeljebb leszerelik, s egy ízben felszólítást intézett a munkaszolgálatosokhoz, hogy álljon elő az, akinek Rőder vőrgy. rokona, hogy az illetőt jól s . . . be rúghassa.

(A Ktbtk. 66. §-ába ütköző és a Ktbtk. 67. §-a szerint minősülő függelemsértés vétsége.)

VIII. Garamszegi Ferenc hadapród őrmester, mint szakaszparancsnok.

Alsókabolban, 1943. évi október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon, a szakasz legénységét munkaközben a kb. 4

méter magas meredek töltésen le és fel futtatta, s közben az egyik névszerint ismeretlen munkaszolgálatosba belerúgott.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon a gyengélkedő Kohn Géza munkaszolgálatost két névszerint eddig ismeretlen utásszal kivitette az erdőbe és ott egy órára kiköttette, majd megfuttatta, és megfektette azért, mert a kútból egy lavor vizet kivett.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 13-án, Szőke Boldizsár munkaszolgálatost 20-szor egymásután felfuttatta a gátra és közben erősen megrúgta, s ugyanakkor azt kiabálta, hogy addig futtatja, amíg bele nem döglik.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 10-én, a munkaszolgálatosoknak nem adott alkalmat arra, hogy az esőben átázott ruhájukat megszárítsák, s azok vizes ruhában voltak kénytelenek dolgozni.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett.)

IX. Szücs (keresztneve még ismeretlen) őrmester.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 6-án a neki nem alárendelt Kéri Miklós munkaszolgálatost Szalkay Zoltán százados parancsára disznóólba zárta, majd az őrség felügyelete mellett estétől másnap délig arccal a falfelé állíttatta és megparancsolta az őrségnek, hogy nevezett munkaszolgálatost sem leülni, sem lefeküdni ne engedjék, közben a nap folyamán nevezett munkaszolgálatost egyszer hátulról farba rúgta, majd bevitette a kultúrházba, s ott egy függöny mögött, egy eddig névszerint ismeretlen tizedessel együtt összevissza pofozta.

(A Btk. 471. §-ába ütköző hivatali visszaélés vétsége és a Btk. 323. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § utolsó bekezdése szerint minősülő személyes szabadság megsértésének vétsége.)

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon, parancsot adott Maglóczki őrvezetőnek, mondván, hogy „tánc", mely parancs után Maglóczki, Unyi és Klinga őrvezetők a szakasz legénységét összevissza verték és pihenő alatt, kb. fél órán keresztül csuklóztatták.

Alsókabolban, 1943. év október hó 14-én a reggel $^{3}/_{4}3$-kor elrendelt ébresztő után Szalkay százados parancsára az egész századot a 16 km-re levő Alsókabol községbe vezette, majd innen a századnak 12 km-t kellett menetelni a Duna egyik elhagyott részére, amikoris az úton a századot a keresztény keret emberei géppisztolyokkal és puskákkal kísérték, miközben állandóan „zsidóztak, káromkodtak és szidalmazták őket".

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett.)

X. Bónus József szakaszvezető.

Dunabökényben, 1943. évi szeptember hó 12-én, amikor Tövisváry Brunó százados a menetelést kifogásolva a 107/12. munkásszázad legénységét futólépésbe a körletbe rendelte, nevezett százados parancsára a század legénységét Kalapáti Sándor őrvezetővel együtt egy órán át csuklóztatta, miközben előbb a szántóföldön kellett kúszniuk, majd 2 km-t futniuk utána pedig 200 m-t békaügetésben előre és hátra ugrálniuk, ezt követőleg pedig tövises magas fára felmászniuk és 5 percen át a fa tetején kukorékolniuk és gágogniuk.

Dunabökényben, szeptember hó 12-én, amikor Szarvady Frigyes hadnagytól engedélyt kaptak a munkaszolgálatosok arra, hogy a szétszedett tutajok szálfáit kocsikon tolhassák a mintegy 3 km-re levő lerakodóhelyre, megparancsolta a munkaszolgálatosoknak, hogy a szálfákért menet az üres kocsikat futólépésben tolják, illetve húzzák, s midőn a munkaszolgálatosok az üres kocsival 2—300 m-t már futottak utána ugyanennyit vissza kellett futni teljes erőből, ugyanakkor ő kerékpáron haladva bottal a kezében csapkodott a munkaszolgálatosok felé, miközben Hont Ferenc és egy másik eddig névszerint ismeretlen munkaszolgálatosnak a lábán kerékpárjával keresztül ment, Keszthelyi munkaszolgálatost pedig futás közben lelökte a töltésről, Deutsch munkaszolgálatos pedig a sok futástól összeesett és másfél órán keresztül ájultan feküdt.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 10-én egy tehergépkocsiról történt anyaglerakás közben dr. Gecsei István munkaszolgálatost úgy mellbevágta, hogy a gépkocsinak esett.

Alsókabolban, 1943. év őszén a munkaszolgálatosokat állandóan szidalmazta, zsidózta.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző, s ugyanezen § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

XII. Wolford Miklós szakaszvezető.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 16-án, Hajdú László hadnagy parancsára a délutáni munkát fegyelmezővel kezdte, s velük feküdj, leülni gyakorlatokat hajtott végre és bukfenceztette őket.

Alsókabolban, 1943. év október havában, egyelőre közelebbről ismeretlen napon, Stern Imre munkaszolgálatost tízszer egymásután megfektette, majd tíz bukfencet hajtatott végre előre és hátra.

Alsókabolban, 1943. év október havában, azon általános gyakorlattól eltérően, hogy a munkaszolgálatosoknak teher nélkül reggeltől estig, csak futólépésben lehet haladni, Illés Imre munkaszolgálatosnak egyik napon teherrel is futni kellett s megtörtént, hogy amikor nevezett munkaszolgálatos már nem bírta a munkát és a nagy teher alatt összeroskadt, s rábukott targoncájára nevezett munkaszolgálatost azzal fenyegette meg, hogy két utással fogja a vízbe dobatni, ha nem megy tovább.

Alsókabolban, 1943. év október havában, éspedig 16-án délután, a munka megkezdése előtt az egész szakaszt megfektette, bukfenceltette és leültette.

Alsókabolban, 1943 év őszén a munkaszolgálatosokat állandóan szidalmazta, zsidózta.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

XIII. Balda (keresztneve még ismeretlen) őrmester.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 11-én, munka után parancsot adott Kalapáti őrvezetőnek arra, hogy Tömpe Ferenc, Fischoff László, Székely Andor és Hamburger Sándor munkaszolgálatosokat erősen csuklóztassa meg, mely parancs folytán nevezett munkaszolgálatosoknak egy hosszantartó csuklózás után még egy kb. 10 méter magas fára is fel kellett mászni, miközben a munkaszolgálatosok ruhái tönkrementek.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

XIV. Brutyó Ferenc szakaszvezető.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 16-án, az egész szakaszt a 4 méter magas meredek kőgáton futtatta fel és le, miközben sok munkaszolgálatos lábbelije tönkrement, szétszakadt.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

XV. Kalapáti Sándor őrvezető.

Dunabökényben, 1943. évi szeptember hó 12-én, amikor Tövisváry Brunó százados a menetelést kifogásolva a 107/12. munkásszázad legénységét futólépésben a körletbe rendelte, nevezett százados parancsára a század legénységét Bónus József szakaszvezetővel együtt egy órán át csuklóztatta, miközben előbb a szántóföldön kellett kúszniuk, majd két kilométert futniuk, utána pedig 200 métert békaügetésben előre és hátra ugrálniuk, ezt követőleg pedig tövises magas fára felmászniuk és 5 percen át a fa tetején kukorékolniuk és gágogniuk.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 12-én, a fonóvessző kitermelésére kirendelt Farkas Pál munkaszolgálatost és 9 társát azért, mert állítólag az egyik munkaszolgálatos beszélgetett egy honvéddel, bevonulás után erősen megcsuklóztatta, a kútkörüli sárban megfektette és bukfencet hányatott velük.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 11-én Balda őrmester parancsára Fischoff László, Székely Andor, Hamburger Sándor és Tömpe Ferenc munkaszolgálatosokat erősen megcsuklóztatta, majd egy kb. 10 méter magas fára felmászatta, miközben a munkaszolgálatosok ruhái tönkrementek és elszakadoztak, amikor pedig Tömpe Ferenc munkaszolgálatos a ruha tönkremenését jelentette, nevezettnek azt válaszolta, hogy „vagy én fogok megszökni a századtól, vagy maga".

Alsókabolban, 1943. év őszén, a munkaszolgálatosokat állandóan szidalmazta, zsidózta.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

XVI. Maglóczki (keresztneve még ismeretlen) őrvezető.

Alsókabolban, 1943. évi október havában, közelebbről egyelőre ismeretlen napon, dr. Rósa Ferenc munkaszolgálatosnak megparancsolta, hogy ugasson, amikor nevezett munkaszolgálatos ezt a parancsot nem hajtotta végre, vele két bukfencet végeztetett, s utána birkóznia kellett Kárpáti munkaszolgálatossal.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 10-én, Sárkány István munkaszolgálatost puskatussal oldalba vágta azon kijelentéssel, hogy ne szédelegjen.

Alsókabolban, 1943. évi október havában, eddig közelebbről ismeretlen napon, Szücs őrmester parancsára Unyi és Klinga őrvezetőkkel együtt a szakasz legénységét összevissza verte és kb. fél órán keresztül pihenő alatt csuklóztatta.

Alsókabolban, 1943. évi október hó 3-án, 18 h tájban a parancs kihirdetésre menő munkaszolgálatosok közül, dr. Pozsonyi Péter, Lőwy István, Dénes László, Kotányi Zsigmond, Krámer Ernő, Szepes András, Gerő Ferenc, Kolos Péter Pál és dr. Lakner Tibor munkaszolgálatosokat Szalkay Zoltán százados parancsára elfogta és disznóólba zárta, ugyanezen éjjel a szabadságról visszaérkező Hargita György, Solymosi László, dr. Nyerges György, Koós László és Wágner Lajos munkaszolgálatosokat ugyancsak nevezett százados parancsára elfogta, akik Szalkay százados parancsára kétnapon át a disznóól előtt vigyázzba álltak.

Alsókabolban, 1943. év október havában közelebbről egyelőre ismeretlen napon, egy szúrós bokros területet kézzel kellett a munkaszolgálatosoknak megtisztítani; minden lépést futva kellett megtenni, e nap folyamán 23 embert megvert, állandóan fegyelmező gyakorlatot tartott dr. Pásztor Tamás munkaszolgálatost egy fára felmászatta, nevezett munkaszolgálatosba belerúgott és szívenbokszolta, a munkaszolgálatosokat állandóan ütötte verte.

Alsókabolban, 1943. év őszén, a munkaszolgálatosokat állandóan szidalmazta, zsidózta.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő folytatólagosan elkövetett szolgálati bűntett, valamint a Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

XVII. Unyi (keresztneve még ismeretlen) őrvezető.

Alsókabolban, 1943. év október havában, eddig közelebbről ismeretlen napon, Szücs őrmester parancsára Maglóczki és Klinga őrvezetőkkel együtt a szakasz legénységét összevissza verte és pihenő alatt kb. fél órán keresztül csuklóztatta.

Alsókabolban, 1943. év október hó 14-én a reggel $^{3}/_{4}$3-kor elrendelt ébresztő után Szalkay százados parancsára az egész századot a 16 km-re levő Alsókabol községbe vezette, majd innen a századnak 12 km-t kellett menetelni a Duna egyik elhagyott részére, amikor is az úton a századot géppisztolyokkal és puskákkal kísérték, miközben állandóan zsidózták, káromkodtak és szidalmazták őket.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség).

XVIII. Klinga (keresztneve még ismeretlen) őrvezető.

Alsókabolban, 1943. év október havában, eddig közelebbről ismeretlen napon, Maglóczki és Unyi őrvezetőkkel együtt a szakasz legénységét összevissza verte és pihenő alatt kb. fél órán át csuklóztatta.

(Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

XIX. Orosz (keresztneve még ismeretlen) őrmester.

Alsókabolban, 1943. év október havában, a neki alárendelt munkaszolgálatosokat állandóan zsidózta és szidalmazta.

(A Ktbtk. 127. § (1) bekezdésébe ütköző szolgálati vétség.)

XX. Balogh Szabó György honvéd, Alsókabolban, 1943. évi október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon, mint munkafelügyelő, parancsot adott Breuer Sándor és Magyar György munkaszolgálatosoknak, hogy egy kb. 200 kg súlyú vasládát, mintegy 6—700 méterre elvigyenek, s amikor az egyébként gyengélkedő Magyar György a nagy teher alatt kétszer összeesett, nevezett munkaszolgálatost többször megrúgta, mondván, hogy keljen fel és ne szimuláljon.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

XXI. Tápai (keresztneve még ismeretlen) honvéd.

Alsókabolban, 1943. év október havában, közelebbről eddig ismeretlen napon, mint munkafelügyelő azért, mert a Balogh Szabó György honvéd által kijelölt súlyos ládát nem bírták, Breuer Sándor és Magyar György munkaszolgálatosokat többször bukfenceltette.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

XXII. Jusztin (keresztneve még ismeretlen) őrvezető.

Alsókabolban, 1943. évi október havában, közelebbről eddig ismeretlen időpontban, mintegy 5 km távolságon keresztül az ácskapcsokkal összeillesztett tutajokat a Duna-parton, illetve némelyik helyen a Duna-vizében akként húzatta, hogy a munkaszolgálatosoknak a vontató kötelet a szájukba kellett fogni és úszva a fogukkal kellett húzni.

(A Ktbtk. 126. § (1) bekezdésébe ütköző és ue. § (2) bekezdése szerint minősülő szolgálati bűntett.)

A Kbp. 135. §-a alapján nyomozóeljárást rendelek el és annak keresztülvitelére utasítom.

Tövisváry Brunó százados I. r. és Szalkay Zoltán százados II. r. terhelteket szabadlábon meghagyom, de a Kbp. 169. §-a alapján a szolgálat alól egyelőre felmentem, s a Kbp. 170. § (2) bekezdése alapján elrendelem, hogy a bűnvádi eljárás befejeztéig a bíróság székhelyén, Szegeden tartózkodjanak, a többi terhelteket szabadlábon szolgálattételben meghagyom.

X. 22. *Olvashatatlan kézjel*
hb. őrgy.

Géppel írt másolat, a hadbíró őrnagy kézjelével. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—2074.

(181)

1944 március 25

b) A szegedi honvéd hadtest ügyészének jelentése: a szegedi V. honvéd hadtest parancsnoka Tövisváry Brunót és Szalkay Zoltánt szolgálattételbe visszahelyezte, Maglóczky Mártont pedig szabadlábra helyezte

Bizalmas

M. kir. szegedi V. honvéd hadtestparancsnok ügyésze

Tövisváry Brunó szds. és társai elleni bűnügy

1-hez.

Értesítem, hogy a m. kir. szegedi V. h. hdt. pk., mint ill. pk., az állományába tartozó Tövisváry Brunó szds. terheltnek a Kbp. 169. §-a alapján elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanította és nevezettet szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni elrendelte.

Szíveskedjék nevezett szds. szolgálatba való visszahelyezése iránt sürgősen intézkedni.

2-höz.

Értesítem, hogy a m. kir. szegedi V. h. hdt. pk., mint ill. pk., az állományába tartozó Szalkay Zoltán szds. terheltnek a Kbp. 169. §-a alapján elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanította, és nevezettet szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni rendelte.

Szíveskedjék nevezett szds. szolgálatba való visszahelyezése iránt sürgősen intézkedni.

Egyben értesítem, hogy ill. pk.-om Maglóczky Márton őrv. terhelt vizsgálati fogságát a Kbp. 182. §-a alapján megszüntetni rendelte. Nevezettnek szabadlábra helyezése és csapattestéhez való útbaindítása iránt egyidejűleg intézkedtem.

3-hoz.

Az 1943. évi október hó 23-án és az 1943. évi december hó 14-én kelt. Ü. 2074/43. ü. jelű felterjesztéseim kapcsán a D—10. jlz. szolg. ut. 52. §-a alapján:

Jelentem, hogy a m. kir. szegedi V. h. hdt. pk., mint ill. pk. 1944. évi március hó 30-án kelt Ü. 2074/43. ü jelű rendelkezésével

Tövisváry Brunó és Szalkay Zoltán szds. terhelteknek a Kbp. 169. §-a alapján korábban elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanította és nevezetteket szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni rendelte, mert a szolgálat alóli felmentés okai most már nem forognak fenn.[1]

III. 25. *olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. Szegedi Honvéd Törvényszék. Hb.—1943—2074.

A kiadványok címzettjei: 1. „Z" V. h. utász zászlóaljparancsnokság, Szeged. — 2. 16. h. hv. zászlóaljparancsnokság, Újvidék. — 3. Honvédelmi Minisztérium, 13. osztály.

---

[1] A hadtest ügyésze ezen kívül értesítette a szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság büntetőintézetét arról, hogy Maglóczky Márton vizsgálati fogságát megszüntették, egyben utasította, hogy Maglóczkyt helyezze szabadlábra és csapattestéhez indítsa útba.

Az ügy lezárásáról, a fent közölt szöveggel jelentést kapott a vezérkar főnöke, a szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság VIII. osztálya, valamint a Szegedi Honvéd Törvényszék. (Ugyanott.)

182.

1943 október 16

A tábori csendőrség nyomozó osztagának jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a gyöngyösi népmozgalmi nyilvántartó vezetője gazdag zsidók és keresztények bevonultatása körül sorozatos visszaéléseket követett el

M. kir. tábori csendőr nyomozó osztag, Budapest
Budapest 53. Postafiók: 210
22/táb. cső. nyom. og. B. 43. X. 16. szám.

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK (1. ny. osztálya)

Budapest

Bizalmas!

Nékám Ervin tisztv. megvesztegetési ügye

Bizalmas értesülés szerint Nékám Ervin gyöngyösi lakos, városi tisztviselő, volt gyöngyösi Népmozgalmi Nyilvántartó vezetője, a bevonultatások körül visszaéléseket követett el. Az ügyben bizalmas puhatolást végeztettem, melynek eredményét az alábbiakban jelentem.

Nékám Ervin, sz. 1887. január 10-én Gyöngyösön, róm. kat., nős, 4 gyermeke van, gyöngyösi illetőségű és odavaló (dr. Puky Árpád utca 61. házszám alatti) lakos, városi tisztviselő, 4 polgári iskolát végzett, katona volt 1914—1918. évi világháború alatt, tart. számvivő őrm., vagyontalan, büntetve volt okirathamisítás és sikkasztás miatt, a büntetése azonban rehabilitálva van, s így a büntetésének idejét és nemét pontosan megállapítani nem sikerült.

Nékám Ervin családi körülményei: atyja: néhai Nékám Ede, Gyöngyösön volt városi rendőrkapitány (amikor még állami rendőrség nem volt Gyöngyösön). Igen közkedvelt és köztiszteletben álló ember volt. Gyermekei közül István főjegyző Salgótarjánban, Dezső pedig Budapesten rendőrkapitány. Ervin gyermekkorában rossz tanuló volt, s csak 4 polgárit végzett. Atyja a gyöngyösi rendőrkapitányságon helyezte el. Amikor Gyöngyösön is államrendőrség lett, Nékám Ervint is felvették mint tisztviselőt, de néhány hónap után okirathamisítás miatt elbocsátották. Azután atyja befolyására a gyöngyösi polgármesteri hivatalban nyert alkalmazást, de néhány hónap múlva onnan is elbocsátották sikkasztás gyanúja miatt. Rövidebb ideig volt alkalmazásban mint írnok, a Gyöngyös környéki körjegyzőségeknél is. 1926-ban Szekszárdra került, mint kerületi forgalmi adó ellenőr. Kb. egy évi működés után sikkasztás és okirathamisítás miatt eljárás indult ellene, amiért két évi börtönbüntetésre ítélték. Büntetésének letöltése után újból Gyöngyösre került, s előbb ügynököskodött, majd a városnál alkalmazták, mint kisegítő munkaerőt. 1938-ban ismét felvették a városhoz, mint községi díjnokot. 1940. évben a gyöngyösi népmozgalmi nyilvántartóba került mint tisztviselő. 1941. évben pedig a hivatal vezetői teendőivel bízták meg.

Bizalmas megállapítás szerint Nékám Ervint a város vezetősége ez évben a városi levéltárba helyezte át, mert tudomásukra jutott, hogy mint a népmozgalmi nyilvántartó hivatal vezetője, visszaéléseket követett el. Eljárást nem indítottak ellene.

Nékám Ervin, amikor a népmozgalmi nyilvántartó vezetője lett, addigi szerény életmódja megváltozott, saját maga és családja részére új ruhákat vásároltak, hivatalba tízórait vittek, amit azelőtt nem szoktak. Leánya naponta változtatta ruháit és a tisztviselőnő társai előtt azzal dicsekedett, hogy anyjával Budapesten milyen drága ruhákat vásároltak.

Az előző időkben szokásos hitelbe való vásárlás elmaradt és mindenütt készpénzzel fizettek. Gyakran jártak szórakozó helyekre (mozi, színház, vendéglő stb.).

Egyik tisztviselőnő egy délután bement az irodába és ekkor látta, hogy 4—5 gazdagabb gyöngyösi zsidó várakozott Nékámra az előszobában, kettő pedig bent tárgyalt azzal az irodában.

A hivatal személyzetének megtiltotta, hogy délután a hivatalos helyiségben dolgozzanak. Délutánonként, csaknem naponta, felkeresték irodájában a gazdag zsidók és be nem vonultatott gazdag keresztények, akikkel zárt ajtók mögött hosszabb ideig tárgyalt.

Nékám a behívójegyeket és a honvédelmi munkajegyeket nem hagyta postán küldeni, hanem Gombos Antal kézbesítővel kézbesíttette, de előzőleg az érdekelteket beidézte hivatalába.

Többször küldött ajánlott levelet magánfeleknek szám nélkül.

Több esetben előfordult, hogy amikor egy zsidónak behívójegy érkezett, a zsidót nem találták Gyöngyösön, mert ismeretlen helyre volt kijelentve. Előző nap még ott látták, a következő napokban újból Gyöngyösön volt látható. Feltehető, hogy Nékám Ervin értesítette őket, hogy behívójuk érkezett.

Nékám Ervin által elkövetett szabálytalanságokról valószínűleg tudomással bír Gombos Antal kézbesítő is, mert amikor Nékám a hivatalban megjelent gazdag zsidókkal zárt ajtók mögött tárgyalt, Gombos bemehetett, de a tisztviselők nem.

Gombos Antal egy időben került a népmozgalmi hivatalba Nékámmal. Gombos igen iszákos és dologtalan életmódja miatt tönkrement. Előzőleg mint borbélymester dolgozott, majd üzletét bezárta és ekkor lett városi kézbesítő.

A bizalmas puhatolás során nyert értesülés szerint Nékám megvesztegetéséről felettesei is tudnak, ezért helyezték át a nyilvántartó hivatalból a városi levéltárba leányával és Gombos Antal kézbesítővel együtt.

Tudhatnak Nékám visszaéléséről a hatvani 20. hadkiegészítő parancsnokságnál is, mert onnan állítólag feljelentést is tettek ellene, de az eljárást nem indították meg.

Mivel Nékám visszaélésére csak egy hivatali vizsgálat tudna fényt deríteni, az ügyet a további eljárás végett jelentem.

Budapest, 1943. október 16.

A hvt. levő pk. helyett:
Olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL. eln. 1. ny.—1943—1—73 204.

Az ügydarabot 1943. október 20-án iktatták az elnöki 1. nyilvántartó osztályon.

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartó osztálya 1943. október 20-án értesítette a miskolci, VII. honvéd kerületi parancsnokság nyilvántartási osztályát, hogy a gyöngyösi népmozgalmi nyilvántartási hivatalban elkövetett visszaélések kivizsgálására Tokaji László alezredest kirendelte, aki október 26-án a kerületi parancsnokságnál jelentkezni fog.

A feljegyzés szerint Tokaji László alezredes megkapta a feljelentés másolatát azzal az utasítással, hogy a vizsgálat eredményét a Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályára terjessze fel.

A vizsgálat eredményét tartalmazó jelentés nincs az iratok között.

183.

1943 október 18

a) A budapesti német katonai attasénak a Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályához intézett levele, a megküldött statisztikai összeállítások ügyében

DEUTSCHE GESANDTSCHAFT *Budapest, den 18. 10. 1943*
DER MILITÄRATTACHÉ

Nr. 1090/43. g.

Betr.: Zahlenangaben
Bezug: Schrb. Mil. Att. Nr. 871/43. g. v. 2. 7. 43.
an Herrn Generalmajor vitéz Vasváry

S. H.

HERRN OBERST AURÉL KALMÁR LEITER DER ATTACHÉ-GRUPPE IM KLG. UNG. HONVÉDMINISTERIUM

Budapest

Sehr geehrter Herr Oberst!

Ich beehre mich, Ihnen anliegend die zurückerbetenen statistischen Angaben zu übersenden.

Für eine baldige Rückgabe der berichtigten Anlagen wäre ich Herrn Oberst dankbar.

Mit dem Ausdruck vorzüglicher Hochachtung, bin ich

Herrn Oberst gehorsamst ergebener
Hauptmann u. Gehilfe
des Militärattachés

5 Anlagen.

Gépelt tisztázat, a katonai attasé szárnysegédjének saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. B.—1943—65 588.

---

(183)

1943 október 18

a—1. Az a) alatt közölt irat magyar nyelvű fordítása

Német követség Budapest, 1943. október **18**
Katonai attaché
109/43. g.

Tárgy: Számadatok
Hivatkozás: Schrb. Mil. Att. Nr. 871/43. g. v. 2. 7. 43.
vitéz Vasváry vezérőrnagy

KALMÁR AURÉL EZREDES ÚRNAK,
A M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM
ATTACHÉ-CSOPORTJA VEZETŐJÉNEK

Igen tisztelt ezredes Úr!

Van szerencsém a visszakért adatokat Önnek mellékelten megküldeni.

Hálás lennék ezredes úrnak a helyesbített adatok mielőbbi visszaküldéséért.

Kiváló tiszteletem kifejezésével vagyok

ezredes úrnak alázatos híve

Olvashatatlan aláírás
százados, a katonai attaché
szárnysegédje

5 db melléklet.

HIL. HM. eln. B.—1943—65 588.

Az irathoz mellékelt kimutatások:

1. Egy nyolc kérdőpontból álló kimutatás, melynek 5. pontja a magyarországi kisebbségek számarányát közli. Itt tünteti fel a zsidókat 4,9$^{0}/_{0}$-os arányszámmal, „mely megoszlás a megkeresztelkedett és kevert zsidókkal 6,8$^{0}/_{0}$-ra növekszik.”

Ugyanitt közlik a fegyveres szolgálatot teljesítők évjáratait is (1920. év: 87 000, 1921. év: 82 000, 1922. év: 86 000 fő). A feltüntetett évjáratokon kívül az 1901—1919. évfolyambeli tartalékosok 195 000 fővel emelik a fenti létszámot. Az egyes évjáratokban a fegyverviselésre alkalmatlanok százalékos megoszlása átlagosan 40$^{0}/_{0}$; „20$^{0}/_{0}$ megbízhatatlan kisebbség és zsidók, 20$^{0}/_{0}$ testileg alkalmatlanok.”

2. Létszámkimutatás életkor és rendfokozat szerint.

3. Létszámkimutatás nemzetiségek szerint.

4. Létszámkimutatás fegyvernem szerint. E kimutatás részletesen felsorolja — többek között — a zsidók (munkaszolgálatosok) létszám szerinti megoszlását. Eszerint:

Legénység

	1924—1907	*1906—1900*	*1899—1894*	*1893—1882*
		évfolyamokban		
Összesen:	*802 316*	*392 395*	*495 055*	*624 519 fő*
Ebből zsidó:	*33 871*	*17 212*	*21 872*	*33 158 fő*

Az összes évjáratok legénységi összlétszáma: 2 314 285 fő
Ebből zsidó: 106 113 fő

5. Létszámkimutatás állományviszony, kiképzési fok és testi alkalmasság szerinti megoszlásban.

184.

1943 november 4

A Magyar Zsidók Lapja felhívja a figyelmet arra, hogy a kisegítő munkaszolgálatra bevonult alkalmazottakat is be kell jelenteni az Értelmiségi Kormánybiztosságnál

Az Értelmiségi Kormánybiztossághoz benyújtandó félévi változási kimutatásban több munkaadó nem jelentette be a katonai kisegítő szolgálatra behívott alkalmazottját, illetőleg ezeket kilépetteknek jelentette be, anélkül, hogy azoknak munkaviszonyát felmondás útján megszüntette volna. Ez az eljárás helytelen. A Kormánybiztosság állásfoglalása szerint csak azok a kisegítő szolgálatosok nem jelentendők be, akik illetékes katonai parancsnokságuk által kiállított olyan igazolást mutatnak be a munkaadónak, amely szerint 2 éves vagy ennél hosszabb tartamú kisegítő katonai szolgálatra hívták be. Az ennél rövidebb ideig tartó szolgálatot teljesítő alkalmazott bejelentendő és az arányszám megállapításánál továbbra is figyelembe veszik.

Ha az arányszám elérése végett a kisegítő szolgálatot teljesítő zsidó alkalmazottnak fel kell mondani és a munkaadó az illető tartózkodási helyét nem ismeri, akkor a törvényes rendelkezéseknek megfelelően kiállított felmondást az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztosságához kell ajánlott levélben beküldeni. Ehhez mellékelni kell az alkalmazott személyi lapját és be kell jelenteni azt is, hogy a munkaadó tudomása szerint mely községbe vonult be az alkalmazott kisegítő szolgálatra.

A Magyar Zsidók Lapja.—5. évf. 44. szám.—1943. november 4.— „Be kell jelenteni a kisegítő munkaszolgálatosokat is az Értelmiségi Kormánybiztosságnál”

185.

1943 november 11

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye arról, hogy a Közigazgatási Bíróság elvi döntése szerint az általános kereseti adó törlését közérdekű munkaszolgálatot teljesítők is kérhetik

A Magyar Kir. Közigazgatási Bíróság pénzügyi osztálya, folyó évi szeptember havában 2190 számmal elvi jelentőségű határozatot hozott. A határozat alapjául az a kérdés szolgált: lehet-e általános kereseti adót törölni azon az alapon, hogy az adózó közérdekű munkaszolgálatot teljesített és ez alatt az idő alatt üzlete zárva volt, foglalkozását nem folytathatta. Alábbiakban szó szerint közöljük a rendkívüli nagy jelentőségű határozatot, amelynek magyarázataként a következőket bocsátjuk előre:

Az 1939. évi II. tc. a honvédelmi törvény 230. §-ában intézkedik a közérdekű munkaszolgálatról. Ennek a §-nak a harmadik pontja kifejezetten kiemeli, hogy a törvény 71. és 72. §-ainak rendelkezéseit a közérdekű munkaszolgálatot teljesítő személyekre is alkalmazni kell.

„A közérdekű munkaszolgálatot — mondja ez a rendelkezés — ebből a szempontból a póttartaléki kiképzéssel kell egyenlőnek tekinteni."

A honvédelmi törvény 71. és 72. §-ai részletesen intézkednek a hadkötelezettséget teljesítők érdekeinek megvédéséről. Tartalmazzák a katonai szolgálatra bevonuló magánalkalmazottakra vonatkozó rendelkezéseket. Mindazok a kedvezmények, amelyeket ezek a törvényszakaszok megállapítanak, a közérdekű munkaszolgálatot teljesítőkre is vonatkoznak. A honvédelmi törvénynek erre a kifejezett intézkedésére hivatkozva szünteti meg a közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozata az alsófokú hatóságoknak azt a gyakorlatát, amellyel eddig az adótörlés iránt beadott kérelmek elbírálásánál különbséget tettek katonai és közérdekű munkaszolgálat között. A közigazgatási bíróság most arra az álláspontra helyezkedett, hogy ebből a szempontból sem lehet a közérdekű munkaszolgálatot teljesítőket más és hátrányosabb elbirálásban részesíteni, mint az egyéb hadkötelezetteket.

A konkrét esetben a munkaszolgálatot teljesítő adózó a terhére kivetett általános keresti adó törlését kérte. A kérelmet mind az I. fokon eljáró adóhivatal, mind a II. fokon eljáró Pénzügyigazgatóság is elutasította. A Közigazgatási Bíróság az oda panasszal megtámadott határozatot az I. fokú határozatra is kiterjedőleg hatályon kívül helyezte és az adótörlési kérelmek újbóli tárgyalását rendelte el, kimondva azt, hogy a közérdekű munkaszolgálat is jogot ad megszűnés címén való adótörlésre.

A határozat indokolása a következőket tartalmazza:

„Az adózó ált. ker. adójának a törlését azon az alapon kéri, hogy az 1940. és 1941. évben katonai szolgálatot teljesített, szabóiparát nem tudta folytatni, üzlete zárva volt.

Az I. és II. fokú határozat a kérelmet elutasította azzal az indokolással, hogy a K. H. Ö. 9. §-a értelmében a foglalkozás ideiglenes szüneteltetése címén adótörlésnek sincs helye, továbbá, mert adózó, mint zsidó, nem katonai, hanem közérdekű munkaszolgálatot teljesített, melyre a 215 387/1941. VII. pü. min. számú rendelet nem vonatkozik, s így adótörlési kedvezményben nem részesíthető.

A m. kir. pénzügyminisztériumnak 1941. december 25-én kelt 215 387/1941. VII. számú körrendelete — az abban meghatározott feltételek fennforgása esetén — lehetőséget nyújt arra, hogy a honvédelmi szolgálatot teljesítő iparosok ált. ker. adója és a jövedelemnek erre a jövedelemforrásra aránylagosan eső része a hadbavonulás időtartamára töröltessék.

Az 1942 : XIV. tc. 5. § (1) bekezdése szerint a zsidó hadkötelesek szolgálati kötelezettségüknek a honvédség kötelékében kisegítő szolgálat teljesítésével tesznek eleget. Erre a szolgálatra az 1938. évi II. tc. (honvédelmi törvény) 230. §-ában foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni.

A zsidóknak kisegítő szolgálatát ebből a szempontból honvédelmi szolgálatnak kell tekinteni."

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 45. szám. — 1943. november 11. — „A kereseti adót töröltetheti az, aki munkaszolgálatot teljesített."

186.

1943 november 11

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: téliruhát tartalmazó csomagok adhatók fel a Borba vezényelt munkaszolgálatosok részére

A m. kir. Honvédelmi Minisztérium 180 734/eln. KMOF.—1943. sz. alatt, október 29-i kelettel a következő leiratot intézte az Országos Izraelita Irodák Hadviseltek Bizottságához:

„Értesítem, hogy a Bor-i munkáscsoport részére a német tábori posta csupán téli ruha tartalmú csomagokat továbbít, tehát ilyenek a magyar tábori postán feladhatók.

Élelmiszert vagy egyéb nem téli ruhát tartalmazó csomagokat feladni nem lehet.

Fentiekről a kisegítő szolgálatosok hozzátartozóit is célszerű lenne értesíteni azzal, hogy az egyébként téli ruhát tartalmazó csomagban semmilyen más cikket ne csomagoljanak, mert az ily csomagokat nem továbbítják.

A miniszter rendeletéből *Horny* ezredes s. k."

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 45. szám. — 1943. november 11. — „Csomagküldés lehetősége Borba"

187.

1943 november 16

a) A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályán készített feljegyzés a hátországban egy évnél hosszabb ideje szolgáló kisegítő zsidó munkaszolgálatosok felváltásáról

Osztályelőterjesztés:

1. *A hátországban* kb. 25 000 fő kisegítő szolgálatos (zsidó) szolgál. Ezek zöme váltandó volna, mert egy évnél hosszabb ideje szolgálnak.

2. Fentiek nagyrészt a hirdetmények alapján bevonult 1908—1918. évfolyamhoz tartoznak. Ezeken kívül töredékek részben egyéb úton is (behívójegy stb.) lettek igénybe véve.

3. Jelenleg még igénybe vehetők:

a) Az 1901—1906. évfolyamba tartozóak, akik mindössze 3 hónapot szolgáltak.

b) A II. tartalékbeliek (1900—1895. évfolyambeliek).[1]

c) Az I. tartalékbeliek közül azok, akik eddig különböző okok miatt kimaradtak.[2]

4. Döntést kérünk arra vonatkozólag, hogy a hátországi zsidókat

a) fenti 3. pont szerintiekkel váltassuk.

b) Az 1922—1925. évfolyambeliekkel, 18—21 évesekkel váltassuk.[3]

c) A váltást — tekintettel a korlátozottan rendelkezésre álló emberanyagra — csak 2 évenként hajtsuk végre.[4]

Mielőtt döntésre előterjesztenénk, az érdekelt osztályok véleményét kérjük.[5]

---

[1] E bekezdés mellett az irat szélére zöld ceruzával ráírták: „Nem javaslom. Méhes (?) őrgy.”

[2] E bekezdés mellé zöld ceruzával feljegyezték: „Ezeknek száma nem elegendő.”

[3] E bekezdés mellé fenti módon feljegyezték: „Ezt javaslom.”

[4] A bekezdés utolsó két szava helyett eredetileg „tervezzük” szó állott.

[5] Az eredeti bekezdést zöld ceruzával kihúzták. Az eredeti szövegrész: „A HM. Úr Őnagyméltóságának döntésre előterjesztjük.”

1943. XI. 15. *Perényi* alez.
XI. 16. *Méhes* (?) őrgy.

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—75 090.

A feljegyzést Perényi alezredes készítette, Méhes őrnagy ceruzával javításokat eszközölt rajta és megjegyzéseket fűzött hozzá. (Ezeket lapaljai jegyzetben 1—5. sz. alatt közöljük.)

(187)

1943 december 10

b) A közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjének állásfoglalása az a) alatt közölt ügyben

1. A KMOF. a 3. *a)* és *c)* pont alatti javaslatokkal ért egyet. Az 1901—1905. évfolyambeli zsidók[1] munkája ellen ugyan sok kifogás merült fel, de ezt visszavezethetjük arra, hogy már bevonulásukkor tisztában voltak azzal, hogy csak 3 hónapig kell szolgálniok.

2. *Jelenlegi helyzet:*

A belországban 117 ksm. szd. dolgozik.

Ezek egy részének szabadságolására olyképpen intézkedtünk, hogy azokat a szd.-okat, amelyek a téli időjárás, valamint elhelyezés és ruházkodási nehézségek miatt nem tudják munkájukat folytatni, munkaadóik f. évi XII. 15-ike és 1944. év II. hó 15-ike közötti időben saját hatáskörükön belül szabadságolhatják.

3. A kérdés összefügg a kbt. 41. oszt. által tett előterjesztéssel, mely a munkás szervezetnek 1944. évben rendelkezésére bocsátandó munkaerő csoportjai t.-ban történt.

Fentiekre való figyelemmel és a sürgősségre való tekintettel közvetlenül

lássa: r. u. kbt. 41. oszt. szíves állásfoglalásra.

XII. 10. *Olvashatatlan aláírás*
XII. 10. *Horny* ezds.

Gépelt fogalmazvány, Horny ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—75 090.

---

[1] Az előző szót utólag piros ceruzával toldották be a szövegbe. eredetileg: „évfolyambeliek" kifejezés szerepelt.

(187)

1943 december 23

c) A 41. osztály véleménye az a) alatt közölt tárgyban

Az osztály az egyévi tartaléki szolgálat utáni váltást szükségesnek tartja, mert:

a) Egyelőre az egy év utáni váltás érvényesül a honvédség alakulatainál is;

b) a román munkaszolgálatosoknál, viszonossági okokból, egy ennél még jelentősen kedvezőbb váltási rendszer lett bevezetve (6 hónap utáni váltás);

c) ruhagazdálkodási okok is kívánatossá teszik, hogy a munkaszolgálatosok legalább évenként kicseréltessenek.

Váltásra csak a XI. csf. (KMOF.) által is javasolt 3. *a)* és *c)* pontok alatti kategóriák jöhetnek tekintetbe, mert az 1922—1925. évfolyamok közül az 1922-es sorévfolyam, az 1923—1925. évfolyambeliek pedig még nem tettek eleget állítási kötelezettségüknek, s így kisegítő munkaszolgálati kötelezettség alapján való behívásuk nehézségekkel járna. Egyébként is az 1922—1925. évfolyamokat nem volna célszerű tartaléki szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok felváltására igénybe venni, mert ezek behívásuk esetén tényleges szolgálati kötelezettségüket (legalább 2 év) fogják teljesíteni.

A Ho. Mu. Sz. úgy katonai, mint kisegítő munkásalakulatoknál, a tényleges szolgálati kötelezettség alapján teljesített munkaszolgálatot a tartalékos szolgálattól — az eddigieknél élesebben — kívánja a jövőben elhatárolni.

1943. XII. 23.
Vályi ezds.

Gépelt fogalmazvány, Vályi ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—75 090.

(187)

1944 január 31—február 12

d) Az elnöki 1b. osztályon készített további feljegyzések az a) alatt közölt tárgyban

Osztályelőterjesztés folytatása:

A 10. oszt., valamint a KMOF. és a 41. oszt.-nak az 1. sz. betétlapon rögzített állásfoglalása után és annak figyelembevételével az osztály a hátországban kisegítő szolgálatot teljesítő zsidók váltására az alábbi javaslatot teszi:

A *KMOF.* az alábbi két csoportot kívánja igénybe venni a váltás céljára:

a) Az 1901—1905. szül. évfolyambelieket, mert ezek ez ideig csak 3 hónapot szolgáltak.

b) Az I. tartalékból azokat, akik eddig önhibájukon kívül nem vétettek igénybe. (Akik saját hibájukból nem vonultak be, a hdm. területre lesznek útbaindítva.)

A *41. oszt.* a KMOF. javaslatával egyetért.

Az osztály fenti javaslattal azonosítja magát. Miután azonban a két felsorolt csoport emberanyagmennyisége jóval kisebb, mint a jelenleg hátországban szolgálók és váltásra tekintetbe jövők létszáma (kb. 25 000 fő), javasolja, hogy a hátországban a váltás csak 2 évi szolgálat után történjék.

Előterjesztjük *a HM. Úr Őnagyméltóságának:* döntésre.

1944. I. 24. *Perényi* alez.
I. 31. *Méhes* (?) őrgy.

Folytatólagos pro domo:

Tekintettel arra, hogy az ügyirat kezdeményezése óta megalakult a munkaügyi főcsoport, az osztály nem tartja magát illetékesnek a ksz.-okra vonatkozó rendeletek kezdeményezésére.

Az osztály benti üggyel sem kíván tovább foglalkozni és átengedi a Munkaügyi főcsop. főnökség hatáskörébe.

Ezért lássa r. u. *kbt. 43. oszt.* az ügyirat átírása és szíves tovább intézése céljából.

II. 12. *Varasdy* ezds.
1. II. 12. *Zachár* ezds. (?)

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—75 090.

---

(187)

1944 március 22

e) A 43. osztály álláspontja: a zsidó kisegítő munkaszolgálatosok felváltása „egyelőre időszerűtlen”

A HM. Úr Őnm. 71/M. 43.—1944. sz. alatt újabb szd.-ok felállítására, valamint kssz.-osok váltására vonatkozó osztályelőterjesztésünkön azt a döntést hozta, hogy a kssz.-osok váltása egyelőre időszerűtlen.

III. 22. *v. Gátföldy* ezds.

Géppel, részben kézzel írott fogalmazvány, Gátföldy ezredes saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—75 090.

Az elintézésről a következő feljegyzés olvasható: „A 43. osztály véleménye alapján további intézkedést nem igényel, tehát i[ra]tt[árba]. III. 29.”

188.

1943 november 16

Minisztertanácsi jegyzőkönyv a katonai büntető munkásalakulatok felállításáról

A honvédelmi miniszter úr kéri a Minisztertanács hozzájárulását, hogy a hadiüzemek munkafegyelmének megszilárdítása érdekében a csökönyösen visszaeső rendbontó munkásokat — az internálási eljárás lefolytatása után — katonai büntető munkásalakulatokba összevonja, és a hadműveleti területre kiküldje.

Előadja, hogy a kormányzó úr őfőméltósága 1942 tavaszán legfelsőbb parancsával elrendelni méltóztatott, hogy a 2. hadsereg hadműveleti területre való kiküldésével kapcsolatosan, katonai büntetőalakulatokba szervezve, a hadműveleti területre küldessenek mindazok az elemek, melyek az ország közrendjét veszélyeztető káros tevékenységet fejtenek ki, illetve rendbontó magatartásukkal a háborús gazdasági termelést gátolják. Ezáltal egyrészt ezek káros tevékenysége megszüntethető, másrészt méltányos, hogy az ország véráldozatából részüket kivegyék.

A legfelsőbb parancs alapján fentieknek kiemelése megtörtént, és 1942 tavaszán, három különleges munkásszázadba szervezve, az orosz hadszíntérre küldettek.

A folyó évben sajnálattal kellett tapasztalni, hogy a hadiüzemekben az ellenséges hírverésnek a munkafegyelem megbontására irányuló aknamunkája fokozódik, aminek káros következménye — munkás-megmozdulások formájában — máris jelentkezett.

Az ellenséges hírverés ellensúlyozására és a munkafegyelem megszilárdítására a hadiüzemekben a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében előadó miniszter úr megtette, de ezen túlmenőleg okvetlen szükséges a csökönyösen visszaeső rendbontó munkások (ideértve az ilyen szakmunkásokat is) kiemelése és a hadműveleti területre való kiküldése. Csak így lehet ezen rendbontó tevékenységet hatásosan megszüntetni.

Szándéka ezeket az elemeket a hadiüzemekből kiemelni, a belügyminiszter úrral egyetértően internáltatni, majd kellő létszám elérése esetén katonai büntető munkásszázadokba foglalva, a hadműveleti területre kiküldeni.

A belügyminiszter úr az internálási eljárás lefolytatásához 213 000/VII. 1943. számú rendeletével hozzájárult.

Nyilvánvaló, hogy a hadiüzemekben így előálló munkás- (szakmunkás) kiesés hátránya nem áll arányban azzal a nagy előnnyel, amelyet a munkásfegyelem megszilárdítása révén a termelés zavartalansága terén elérünk.

A Minisztertanács hozzájárul.

OL. Mt. jkv. 1943 november 16. — Közölte: Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához. V. köt. 165—166. old. —

— —

189.

1943 november 23

A honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő szolgálatot teljesítők hadisegélyének felemeléséről

A m. kir. honvédelmi miniszter a hadisegélyezésről szóló 6800/1942. Me. számú rendelet 1. § (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A 23 000/eln. 22. g.—1943. számú rendelet intézkedései vonatkoznak azokra a személyekre (alábbiakban: bevonult), illetőleg hozzátartozóikra is, akik a jelen rendelet hatálybalépésekor kisegítő szolgálatot teljesítenek és e szolgálatukra az 1942. évi november hó 25. napja előtt vonultak be.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezést 1943. évi július hó 1. napjától kezdődően visszamenő hatállyal kell a jelen rendelet 2. §-ában foglaltak szerint alkalmazni.

2. §

(1) Azokat a hadisegélyeket, amelyeket a közigazgatási hatóságok a bevonultak hozzátartozói részére a honvédelmi miniszternek esetenként kiadott rendeleteire utalták ki, 1943. évi december hó 1. napjától a 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelet 4. §-ában megállapított összegeknek megfelelően felemelve kell tovább folyósítani, illetőleg a jelen rendelet 1. § (2) bekezdése értelmében a már kifizetett hadisegély összegek beszámítása mellett visszamenőlegesen (1943. évi július hó 1. napjáig) is kiutalni.

(2) A 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelet a hadisegélyben részesíthetők körét és különösen a rászorultság mértékét az eddig hatályban volt rendeletnél (12 000/eln.—23.—1942. számú rendelet 7. §-a) az érdekelt hozzátartozók szempontjából kedvezőbben állapítja meg. Ezért a közigazgatási hatóságok kötelesek mindazoknak az 1943. évi december hó 1. napja után kisegítő szolgálatot teljesítőknek hadisegély ügyét újból hivatalból elbírálni, akiknek kérelmét a honvédelmi miniszter elutasította. Ugyancsak így kell eljárni az említett hatóságoknak

a hadisegélyben részesülő személyek olyan hozzátartozói hadisegély ügyével kapcsolatban is, akiknek igényjogosultsága a jelen rendelet alapján a 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelet 2. §-ának *c)* pontja szerint nyílt meg (szülő). A visszamenőleges kiutalásra a jelen rendelet 1. §-ának (2) bekezdése az irányadó.

(3) Azoknak a bevonultaknak, illetőleg hozzátartozóiknak hadisegély kérelmét, amelyet a honvédelmi miniszter érdemben el nem bírálva a felterjesztő hatóságoknak kiegészítés végett visszaküldött, a közigazgatási hatóságoknak a jelen § (2) bekezdésében foglaltak értelmében kell elintézni. A hadisegély megállapítása esetén azonban a bevonulás hónapjának 1. napjától 1943. évi június hó 30. napjáig terjedő időre a honvédelmi miniszter külön rendelkezése nélkül a 23 000/eln.—22. g.—1943. számú körrendelet 2. §-ának *a)* és *b)* pontjában említett hozzátartozók részére (feleség, gyermek) az időközben hatályon kívül helyezett 940/1942. Me. számú rendelet 4. §-ában feltüntetett és a hozzátartozókra vonatkozóan megfelelően kiszámított összegeket kell megállapitani és kiutalni.

(4) Az 1943. évi december hó 1. napján a jelen rendelet hatálya alá tartozó szolgálatot teljesítőkről a parancsnokságok az illetékes közigazgatási hatóságokat az előírt névjegyzék csatolása mellett késedelem nélkül kötelesek értesíteni.

3. §

A jelen rendelet intézkedései nem vonatkoznak azokra a személyekre, illetőleg hozzátartozóikra, akiket 1943. évi november hó 30. napjáig bezárólag tartósan szabadságoltak (leszereltek).

4. §

A jelen rendelet 1943. évi december hó 1. napjával lép hatályba.

Budapest, 1943. évi november hó 23-án.

Csatay Lajos s. k.
m. kir. honvédelmi miniszter

Budapesti Közlöny, 1943. november 24. — 265. szám. — „A m. kir. honvédelmi miniszter 83 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelete a kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezését szabályozó 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelet 10. §-ának módosítása tárgyában.”

190.

1943 november 24

Malasits Géza szociáldemokrata képviselő felszólalása a Képviselőházban a honvédelmi tárca költségvetésének tárgyalásakor a zsidó munkaszolgálatosok ügyében

...Egy másik területre térek át, amely nem valami népszerű téma ebben a t. Házban, de mégis meg kell említenem, mert végre ebben is rendet kell teremteni és ez a kisegítő munkaszolgálatosok — népszerűbben zsidó munkaszolgálatosok dolga. Már Teleki Pál néhai miniszterelnök úr elmondotta, hogy ahány hivatal, annyiféle zsidótörvény van Magyarországon. El kell mondani, hogy ahány munkásszázad van, annyiféle alkalmazása van a zsidótörvénynek. Nem akarom azt mondani, hogy az urak nem hajtják végre a zsidótörvényt! Az egyik helyen korrektül, a másik helyen túlzottan hajtják végre, van is panasz elég, de egységes program, egységes irányítás ebben nincs. Vannak századok, amelyekben a munkaszolgálatosok időbérben dolgoznak. Elnéztem Erdélyben, ahogyan a gyantát szedik. Sem a szakszerű oktatás nem volt meg, sem nem volt kellő irányítás. A teljesítmény hihetetlenül alacsony volt, nem azért, mert a munkaszolgálatosok nem dolgoztak volna, hanem mert nem tudták munkaidejüket kellőképpen kihasználni, mert nem volt szakszerű oktatás arra nézve, hogyan kell a gyantát szedni.

Egy másik eset: Valamelyik fehérmegyei uradalomban egy grófi birtokon zsidó munkaszolgálatosok tőzeget ásnak ki. Eleinte megpróbálták erős eszközök alkalmazásával a termelést fokozni. Ment is valahogyan. Utóbb aztán mégis csökkent a termelés, mert tiszta tőzeget kívántak. Most megfordították a dolgot és azt mondták: ezentúl akkordban fogjátok ezt a munkát végezni éspedig úgy, hogy az, aki hét köbmétert kitermel egy nap, az a legközelebbi vasárnap szabadságot kap, hogy hazamehessen tisztálkodni, aki pedig nem termelt ki ennyit, nem mehet haza. Hét köbméter kitermelése még egy kubikusnak is meglehetősen nagy feladat, hát még egy olyan embernek, aki soha életében ilyet nem csinált. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Nem lehet az emberektől olyan teljesítményt követelni, amelynek teljesítésére sem fizikailag, sem szellemileg, sem semmiféleképpen nem alkalmasak. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Anélkül, hogy ezzel a témával tovább foglalkoznék, azt kérem a miniszter úrtól, hogy az összes munkaszolgálatos századokat, azoknak minden dolgát, szabadságolását, bevonulását, betegségét és minden egyéb dolgát egyetlen egy központi szervre bízza és az az egy központi szerv irányítsa, vezesse őket, ez parancsoljon a munkaszolgálatosoknak, mert ez a mai állapot ugyancsak meglehetősen sok bürokráciával, időpazarlással jár, amely sem a munkaszolgálatosoknak nem használ, sem az országnak nem használ, amely pedig igen sokat áldoz azért, hogy a munkaszolgálatosok foglalkoztatva legyenek. Itt van például a munkaszolgálatosok betegség címén való szabadságolása. Lehet erről sokat beszélni. Vannak esetek, amikor egy embert hatszor vizsgálnak felül, noha megállapította a tisztiorvos róla, hogy fertőző tüdőgümőkórban szenved.

Elnök: A képviselő úr beszédideje lejárt, méltóztassék befejezni.

Malasits Géza: Én tehát azt kérem a t. miniszter úrtól, hogy mind a két kérdésben az ipari munkásság kérdésében és a munkaszolgálatosok kérdésében is egységes irányelvek szerint járjanak el. A munkaszolgálatosok ügyét kérem, hogy központi szervre bízza . . .

Elnök: Méltóztassék beszédét befejezni.

Malasits Géza: . . . mert ha ez így folyik, abból az országra kár származik. Minthogy a kormánnyal szemben bizalmatlansággal viseltetem, a tárca költségvetését nem szavazom meg.

Nyomtatvány. — Az 1939. június 10-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója, XVIII. köt. Budapest, 1944. 153. old. — 1943. november 24. — 343. ülés.

191.

1943 november 24

Csatay Lajos honvédelmi miniszter felszólalása a honvédelmi tárca vitájában a honvédelmi munkaszolgálatról. (Részlet)

. . . A totális háború eszméje alapján kiépített honvédelemnek egyik legnehezebb feladata a hadsereg ellátását végző ország munkateljesítményének a fenntartása és fokozása a háború alatt. A honvédelmi törvény e követelmény céljaira már több felhatalmazást adott, anélkül azonban, hogy a munkaeszközök és a munkáskezek biztosítására és az országos termeléshez szükséges munka központi irányítására rendszert hívott volna életre. A legtöbb esetben a honvédelmi miniszter részére adja meg a törvény a munkáskezek igénybevételére a felhatalmazást. Ez az oka annak, hogy eddig is több nagy fontosságú, de a honvédséget csak közvetve érintő munkafeladat megoldására vették igénybe a szaktárcák rajtam keresztül a honvédelmi munkát, illetőleg a honvédséget.

Azt hiszem, elég, ha rámutatok arra, hogy a katonai szervezet keretében felállított 12 munkavezető törzs 72 000 famunkással és fuvarossal végzi az ország faellátást. Csak példaképpen említem meg, hogy a lefolyt évben a földművelésügyi tárca céljaira 16, az iparügyi tárca céljaira 95, a kereskedelmi tárca céljaira 53 munkásszázadot bocsátottunk rendelkezésre . . .

Az 1939. június hó 10-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója. XVIII. köt. Budapest, 1944. 178—179. old. — 1943. november. 24. — 343. ülés.

192.

1943 november[1]

a) A Felsőház módosításai az egyszeri hadkötelezettségi adóról és a rendkívüli hadiadóról szóló törvényjavaslat egyes paragrafusaival kapcsolatban

805. szám.

„Az egyszeri hadkötelezettségi adóról és a rendkívüli hadiadóról" szóló törvényjavaslat[2] tárgyalása során a felsőház által az egyes szakaszoknál elfogadott és alkotmányos hozzájárulás céljából a képviselőházhoz átment

---

[1] Az irományon nincs dátum, feltehetően — mint az alábbiakból kitűnik — 1943. november végén keletkezett.

[2] A törvényjavaslat lényege: mindazok, akik katonai szolgálatra alkalmatlanok, vagy tényleges katonai szolgálatra nincsenek igénybe véve, egyszeri hadkötelezettségi adót és hadmentességi váltságot kötelesek fizetni. (A továbbiakban mi csak a témánkat érdeklő paragrafusokkal foglalkozunk.)

MÓDOSÍTÁSOK

(Tárgyalás és jelentéstétel céljából kiadatott a képviselőház pénzügyi és véderő bizottságának.)

A képviselőház által elfogadott szöveg. (A vastag betűvel szedett szövegrészek a felsőház által töröltettek.[a])	A felsőház által elfogadott szöveg. (A vastag betűvel szedett szövegrészek a felsőház által beiktatott módosítások.[a])
A 16. §-hoz.	A 16. §-hoz.
[Az (1)—(8) bekezdések változatlanok.]	
(9) A rendkívüli hadiadót annak terhére, aki a hadiadó fizetésére a minisztérium rendeletével megállapított kezdeti időpont (12. §)	(9) A rendkívüli hadiadót annak terhére, aki a hadiadó fizetésére a minisztérium rendeletével megállapított kezdeti időpont (12. §)

A törvényjavaslatot Reményi Schneller pénzügyminiszter 1942. november 27-én nyújtotta be a Képviselőházban. (Irományszám 752. Ugyanott. IX. köt. 171—195. old.)

A Képviselőház a törvényjavaslatot 1942. december 11-én általánosságban elfogadta. Ennek utána, 1942. december 15-én a Képviselőház pénzügyi és véderő bizottsága részletes tárgyalás alá vette és a szövegen több módosítást eszközölt. Az együttes bizottság véleménye szerint „a törvényjavaslat szövegében nem jut kifejezésre az a különbség, amely a fegyveres katonai szolgálat és az 1942 : XIV. tc. 5. §-a alapján teljesített kisegítő szolgálat között mutatkozik; a honvédelmi munkával kapcsolatban pedig a bizottság úgy véli, hogy a honvédelmi munka fogalmából ki kell venni azt a honvédelmi munkát, amelyet az 1939 : II. tc. 90. §-a alapján az üzemnél, ipartelepnél, vagy egyéb vállalatnál visszatartott személyek végeznek.” Ennek az elvnek alapján módosította a bizottság a 16. § (9) bek., a 17. § (6) bek., a 18. § (1) bek.-t. (Irományszám 762. Ugyanott. IX. köt. 257—272. old.)

A Képviselőház a bizottság által javasolt módosításokat az 1942. december 18. és 19-i ülésén letárgyalta, majd a törvényjavaslatot megküldötte a Felsőháznak, amely azt 1943. november 18-án (!) a fentebb közölt módosításokkal fogadta el (a Felsőház illetékes bizottsága jelentésének kelte 1943. november 10, irományszáma 440.) és a Képviselőházhoz „alkotmányos hozzájárulás céljából” visszaküldte.

A Képviselőház pénzügyi és véderő együttes bizottsága 1943. december 9-i ülésén elfogadta a Felsőház által eszközölt javításokat. (Irományszám 869. Ugyanott. X. köt. Budapest, 1944. 564. old.)

---

[a] A mi kiadásunkban dőlt betűtípussal szedve.

szerint megállapított határidő után legalább három hónapon át teljesített katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát — kivéve *az 1942: XIV. tc. 5. §-a alapján teljesített kisegítő szolgálatot* és az 1939 : II. tc. 90. §-a alapján való visszatartás esetét —, az elbocsátását követő időre 50%-kal csökkentett összegben kell megállapítani. Ebből a szempontból annak javára, aki a rendkívüli hadiadó fizetésére a miniszter rendeletével megállapított kezdő időpontban (12. §) már teljesít katonai szolgálatot (munkát), az ezzel egyhuzamban megelőzően teljesített ilyen szolgálat (munka) időtartamát is számításba kell venni. A jelen törvény rendelkezéseinek a 28. § (2) bekezdésében elrenrendelt első ízbeni alkalmazása során a kedvezmény alapjául szolgáló legalább három hónapi szolgálat (munka) megállapításánál számításba kell venni a jelen törvény hatálybalépése előtt, de az 1939. évi február hó 28. napja után teljesített katonai szolgálat (munka) időtartamát is.

A (10) bekezdés változatlan.

A 17. §-hoz.

[A § (1)—(5) bekezdések változatlanok.]

(6) Mellőzni kell a rendkívüli hadiadó kivetését — az

szerint megállapított határidő után legalább három hónapon át teljesített katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát — kivéve az 1939 : II. tc. 90. §-a alapján való visszatartás esetét —, az elbocsátását követő időre 50%-kal csökkentett összegben kell megállapítani. Ebből a szempontból annak javára, aki a rendkívüli hadiadó fizetésére a miniszter rendeletével megállapított kezdő időpontban (12. §) már teljesít katonai szolgálatot (munkát), az ezzel egyhuzamban megelőzően teljesített ilyen szolgálat (munka) időtartamát is számításba kell venni. A jelen törvény rendelkezéseinek a 28. § (2) bekezdésében elrendelt első ízbeni alkalmazása során a kedvezmény alapjául szolgáló legalább három hónapi szolgálat (munka) megállapításánál számításba kell venni a jelen törvény hatálybalépése előtt, de az 1939. évi február hó 28. napja után teljesített katonai szolgálat (munka) időtartamát is.

A 17. §-hoz.

(6) Mellőzni kell a rendkívüli hadiadó kivetését — az

összegre való tekintet nélkül — abban az esetben is, ha a fizetési kötelezettség tartama alatt a fizetésre kötelezett legalább hat hónapon át teljesített katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát, kivéve *az 1942: XIV. tc. 5. §-a alapján teljesített kisegítő szolgálatot* és az 1939: II. tc. 90. §-a alapján való visszatartás esetét. A 16. § (9) bekezdésének a szolgálat (munka) tartamának számítására vonatkozó rendelkezései itt is megfelelően iránytadók.

A 18. §-hoz.

(1) Törölni kell a rendkívüli hadiadót, ha a fizetésre kötelezett

1. meghal,

2. hetvenedik életévét betölti,

3. a hadiadó fizetése alól a 14. § értelmében mentessé válik,

4. egyeneságbeli elsőfokú lemenője vagy felmenője hősi halált halt,

5. bármilyen tényleges katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát teljesít, kivéve *a kisegítő szolgálatot* és az üzemnél, ipartelepnél vagy egyéb vállalatnál való visszatartás esetét.

[A (2) és (3) bekezdés változatlan.]

A 28. §-hoz.

(1) A jelen törvény kihirdetése napján lép hatályba.

összegre való tekintet nélkül — abban az esetben is, ha a fizetési kötelezettség tartama alatt a fizetésre kötelezett legalább hat hónapon át teljesített katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát, kivéve az 1939: II. tc. 90. §-a alapján való visszatartás esetét. A 16. § (9) bekezdésének a szolgálat (munka) tartamának számítására vonatkozó rendelkezései itt is megfelelően iránytadók.

A 18. §-hoz.

(1) Törölni kell a rendkívüli hadiadót, ha a fizetésre kötelezett

1. meghal,

2. hetvenedik életévét betölti,

3. a hadiadó fizetése alól a 14. § értelmében mentessé válik,

4. egyeneságbeli elsőfokú lemenője vagy felmenője hősi halált halt,

5. bármilyen tényleges katonai szolgálatot vagy honvédelmi munkát teljesít, kivéve *az 1939: II. tc. 90. §-a alapján* az üzemnél, ipartelepnél vagy egyéb vállalatnál való visszatartás esetét.

A 28. §-hoz.

(1) A jelen törvény kihirdetése napján lép hatályba.

(2) A II. Fejezetben szabályozott rendkívüli hadiadót első ízben a minisztériumnak a 12. §-ban említett külön rendelete nélkül is a jelen törvény erejénél fogva az *1942. évi július hó 1.* napjától kezdődő időre a minisztérium további rendelkezéséig fizetni kell.	(2) A II. Fejezetben szabályozott rendkívüli hadiadót első ízben a minisztériumnak a 12. §-ban említett külön rendelete nélkül is a jelen törvény erejénél fogva az *1944. évi január hó 1.* napjától kezdődő időre a minisztérium további rendelkezéséig fizetni kell.

Az 1939. évi június hó 10-ére összehívott országgyűlés nyomtatványai. Képviselőház. — Irományok. X. köt. Budapest, 1944. 322—324. old.

---

(192)

1943 december 18

b) Az a) iratban említett törvényjavaslat tárgyalása a Képviselőházban

Következik napirend szerint az egyszeri hadkötelezettségi adóról és a rendkívüli hadiadóról szóló törvényjavaslaton a felsőház által eszközölt módosításokról való döntés.

Mielőtt ezekről a t. Ház döntene, felkérem Inántsy-Pap Elemér előadó urat, hogy a módosításokat ismertetni méltóztassék.

Inántsy-Pap Elemér előadó: T. Ház! Amint ismeretes, a pénzügyminiszter úr még az elmúlt év végén törvényjavaslatot terjesztett elő azok fokozottabb megadóztatására, akik katonai szolgálatot egyáltalában nem teljesítenek, vagy ha teljesítettek is, de a most folyó háborúban sem katonai szolgálatra, sem honvédelmi munkára nem vették őket igénybe. Az előbbieket három éven át fizetendő egyszeri hadkötelezettségi adóval, az utóbbiakat a háborús állapot, helyesebben a kivételes hatalom tartama alatt évenként fizetendő rendkívüli hadiadóval kell megadóztatni.

A pénzügyminiszter úr az illető törvényjavaslatot azzal indokolta meg, hogy lényeges különbség keletkezik azok gazdasági helyzetében, akik katonai szolgálatot teljesítenek, vagy honvédelmi munkát végeznek, azokkal szemben, akiket ilyen szolgálatra vagy munkára nem vesznek igénybe és polgári foglalkozásukat zavar nélkül folytathatják, sőt még a háborús konjunktúrából is kivehetik a részüket. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Sőt!)

A t. Ház pénzügyi és véderő együttes bizottsága elvben helyeselte a pénzügyminiszter úr adópolitikai felfogását, azonban a javaslaton bizonyos módosításokat kívánt eszközölni, amelyeket a t. Ház múlt évi december hó 18-án tartott ülésén el is fogadott.

Ezek közül a módosítások közül egy volt a legfontosabb, mely rendelkezés a pénzügyminiszter úr javaslatából teljesen hiányzott és azt az együttes bizottság vette fel. Ez a módosítás a zsidók kisegítő szolgálatának mikénti minősítésére vonatkozik. A pénzügyminiszter úr eredeti javaslata katonai szolgálatot említ és teljesen közömbösnek tekintette azt, hogy a védkötelesek katonai szolgálatuknak milyen módon tesznek eleget. A t. Ház pénzügyi bizottsága azonban arra a megfontolásra jutott — és ezt a t. Ház el is fogadta —, hogy a zsidók kisegítő szolgálata és a fegyveres katonai szolgálat között mégis olyan különbség van, amelyet a törvény alkalmazásában nem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni, ennélfogva az adókedvezmények alkalmazásából a zsidók kisegítő szolgálatát kizárta.

Az országgyűlés felsőháza a t. Ház által elfogadott javaslaton két módosítást eszközölt. Az egyik az, hogy az előbb ismertetett megkülönböztetést elejtette, a másik pedig az, hogy a törvény első ízbeni alkalmazásának idejét 1944. évi január hó 1. napjára tette át, szemben a javaslatban szerepelt 1942. évi július hó 1-ével.

A felsőház azért vetette el a t. Ház módosítását és fogadta el a pénzügyminiszter úr eredeti javaslatát, mert a törvényjavaslat képviselőházi tárgyalása óta eltelt egy év alatt beigazolást nyert, hogy a zsidók a fegyvernélküli kisegítő szolgálatukat az esetek jelentős részében éppen úgy az arcvonalon (Nagy zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Azt már kevésbé!) vagy a mögöttes országrészen teljesítik, mint a véderő tagjai, vagy a legjobb esetben is az ország területén ugyan, de a foglalkozásuk helyétől annyira távol, hogy emiatt polgári foglalkozásuk gyakorlásában éppen úgy korlátozva vannak, mint a tényleges katonai szolgálatot teljesítő, vagy honvédelmi munkát végző személyek. (Zaj és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem írjuk alá!)

A második módosítását a felsőház az idő előrehaladásával és azzal indokolta, hogy a most egyszerre harmadfél évre történő kivetése a fizetésre kötelezetteket súlyosan terhelné.

A felsőház módosításait a t. Ház egyesített pénzügyi és véderő bizottsága folyó évi december hó 9-én tartott ülésében beható vizsgálat alá vette és a felsőház módosításait elfogadta. (vitéz Jaross Andor: Gratulálunk a bizottságnak!) A háborús események folytán ugyanis beigazolást nyert, hogy a zsidók kisegítő szolgálata és a fegyveres katonai szolgálat... (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Csendet kérek, képviselő urak!

Inántsy-Pap Elemér előadó: ...illetőleg a honvédelmi munka gazdasági kihatásai tekintetében semmi különbség nincsen. Márpedig a törvényjavaslat egész törekvése a gazdasági helyzetben bekövetkezett különbségek részbeni ellensúlyozására és kiegyenlítésére irányul. (Zaj.)

Elnök: Csendet kérek.

Inántsy-Pap Elemér előadó: A t. Ház egyesített bizottsága az életbelépés időpontjának megváltoztatása tekintetében is osztotta a felsőház álláspontját.

Mindezeknél fogva tisztelettel javaslom, hogy az együttes bizottság javaslatát elfogadni méltóztassék, hogy a pénzügyminiszter úr hozzájusson ahhoz, hogy ezeket az új adóforrásokat az államháztartás céljaira igénybe vehesse. (Helyeslés a jobboldalon.)

Elnök: A házszabályok értelmében vita nélkül fogjuk meghozni határozatainkat.

Kérem a jegyző urat, szíveskedjék a 16. § új szövegét felolvasni.

Szeder János jegyző (felolvassa a 16. § új szövegét.)

Elnök: Méltóztatnak-e ezt a szöveget elfogadni? (Igen! Nem!)

A Ház a 16. §-t a felsőház szövegezésében fogadja el.

Kérem a 17. § új szövegének felolvasását.

Szeder János jegyző (felolvassa a 17. § új szövegét).

Elnök: Méltóztatnak-e ezt a szöveget elfogadni? (Igen! Nem!) (— vitéz Jaross Andor: De rossz kedvvel áll fel a pénzügyminiszter úr! — Derültség.) Többség.

A Ház a 17. §-t a felsőház szövegezésében fogadta el.

Kérem a 18. § szövegének felolvasását.

Szeder János jegyző (felolvassa a 18. § új szövegét).

Elnök: Méltóztatnak-e ezt a szövegezést elfogadni? (Igen! Nem!)

A Ház a 18. §-t is a felsőház szövegezésében fogadja el.

Kérem végül a 28. § új szövegének felolvasását. (Maróthy Károly: A zsidó vagyonadót látnánk már egyszer! — Zimmer Ferenc: A pénzügyminiszter úr is szeretné látni! — Zaj.)

Csendet kérek, képviselő urak!

Szeder János jegyző (felolvassa a 28. § új szövegét).

Elnök: Méltóztatnak-e a 28. §-t új szövegezésében elfogadni? (Igen! Nem!)

A Ház a 28. §-t is a felsőház által módosított szövegezésben fogadja el.

Imént hozott határozatainkról a felsőházat értesíteni fogom, a törvényjavaslatot pedig további alkotmányos eljárás céljából a miniszterelnök úrnak fogom megküldeni. (Zaj.)

Az 1939. évi június hó 10-re összehívott országgyűlés képviselőházának naplója. XIX. köt. Budapest, 1944. 217—218. old. 1943. december 18. — 358. ülés.

Az elfogadott törvényjavaslat mint az 1944:III. tc. került a törvénytárba, 1944. január 20-án. (Magyar Törvénytár, 1943—1945. évi törvénycikkek. Bp. én. 39—50. old.)

A törvény címe után lapaljai jegyzetben a következő áll: „A törvény végrehajtása tárgyában a bekövetkezett események folytán nem történt intézkedés és ez idő szerint már tárgytalannak tekinthető.” (Ugyanott 39. old.)

193.

1943 november

A honvédelmi miniszter által kiadott ismertetés a Honvédelmi Munkaszervezetről

M. kir. honvédelmi miniszter

ISMERTETÉS

a „Honvédelmi Munkaszervezet” (Ho. Mu. sz.) feladatáról és működési köréről

A)

A „Honvédelmi Munkaszervezet” létesítésének indító okai:

A jelenlegi világháború folyamán a munkafeladatok egyre inkább szaporodtak, a munkavállalási készség ezzel szemben visszaesett s a munkafegyelem meglazult!

A tervszerű országmozgósítási (om.) elógondoskodások során így a polgári szervek számára, háborús feladataik megoldásához a szükséges személyzet már nem volt teljes egészében biztosítható. Polgári foglalkozásban való meghagyás, illetve mentesítés útján e szervek úgyszólván csak a legfontosabb vezető és szakmunkás személyzetük egy részéhez juthattak hozzá.

A katonai igénybevételek fokozódásával a szabad munkavállalás útján biztosítható személyek száma természetszerűleg még jobban összezsugorodott. Így a polgári szervek (hadiüzemek, erdő- és mezőgazdasági üzemek stb.) egyre inkább folyamodtak, főleg tömeg (napszámos) munkaerő igényeikkel a honvédséghez.

A honvédelemről szóló 1939 : II. tc. (a továbbiakban: Hvt.) negyedik részében ugyanis előrelátóan szabályozza a honvédelmi munkakötelezettséget és a dologi honvédelmi szolgáltatásokat.

A polgári szervek mind gyakrabban kérték bizonyos munkásrétegeknek a Hvt. 87—90. §-ai alapján való biztosítását, illetve visszatartását (helyhezrögzítését), vagy munkálatoknak, üzemeknek, vállalatoknak stb. a Hvt. 107—108. §-ai alapján való igénybevételét. Többnyire a munkavállalók katonai vezetés alá helyezésére is sor került.

Ezzel egy időben a honvédségnél is mindinkább fokozódott a tömegmunkaerő szükséglet.

A Hvt. 19. § (hadkötelezettség) és 230. § (közérdekű munkaszolgálati kötelezettség), valamint az 1942 : XIV. tc. (Hvtn.) 5. § (kisegítő szolgálati kötelezettség) alkalmazásával így 1939. évtől kezdődőleg mind nagyobb számban alakultak:

a) Katonai (volt trianoni magyar és nemzetiségi) munkásszázadok,

b) közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljak,

c) kisegítő (zsidó) munkásszázadok is.

1943. év nyarán a katonai, közérdekű és kisegítő munkásalakulatok, valamint a honvédelmi munkakötelezettség címén katonai vezetés alatt igénybe vett (visszatartott) személyek összlétszáma a 800 000 főt meghaladta.

E nagytömegű munkaerő feszesebb összefogása, gazdaságos kihasználása és a munkafegyelem biztosítása érdekében a honvédelmi miniszter a Kormányzó Úr Ő Főméltóságának Budapesten, 1943. évi november hó 4-én kelt Legfelsőbb Elhatározása alapján a „Honvédelmi Munkaszervezet"-et létesítette.

B)

A „Honvédelmi Munkaszervezet" feladata

I. Háborúban:

1. A szorosabban vett honvédség vonalán:

A katonai, közérdekű, kisegítő munkásalakulatok megszervezése mind a hadműveleti, mind hátországi alkalmazásra. A munkásalakulatok kiképzése (szakosítása) és felszerelése. Munkára való alkalmazás az adódó munkafeladatok fontosságának és sürgősségének sorrendjében, elsősorban a szorosabban vett honvédség munkaerő-szükségletének kielégítésére; kivételesen a honvédelem érdekében polgári vonalon kezdeményezett és vezetett munkálatok elősegítése céljából.

2. Polgári mozgósítási vonalon:

a) A tervszerű (évenként előre végrehajtandó) om. előkészületek során állandó alkalmazásra tekintetbe nem jövő szakképzett személyzetnek, továbbá a nem szakképzett (szakkiképzéssel nem rendelkező) férfi és női munkaerőnek (tömegmunkaerő) biztosítása a háborús feladatok végrehajtására hivatott polgári szervek részére.

aa) Mint közelebbi cél:

A honvédség felszerelését és működő képességét biztosító hadiipar és nyersanyag termelés, továbbá a honvédelem érdekében végzett minden egyéb munkálat számára honvédelmi munkára kötelezettek igénybevétele, ha az említett célokra szükséges munkaerő a rendes úton, vagyis szolgálati szerződések útján nem, vagy csak a gazdasági viszonyok által indokoltnál aránytalanul nagyobb költséggel volna biztosítható. [Hvt. 82. § (1) bekezdés.]

bb) Mint távolabbi cél:

A katonai szolgálatra alkalmas I. tartalékba tartozó férfi lakosság felszabadítása a fegyveres erő számára azáltal, hogy hadifontosságú munkahelyüket fokozatosan hadköteles kort még el nem ért, azon túllépett, illetve katonai szolgálatra behívásra tekintetbe nem jövő (alkalmatlan, kiképzetlen stb.) férfiakkal, továbbá nőkkel, mint előre megszervezett és kiképzett munkaerőkkel, töltjük be.

b) Az igénybe vett és katonai vezetés alá helyezett munkaerő gazdaságos felhasználásának, javadalmazásának, elhelyezésének, ellátásának ellenőrzése. Munkafegyelem fenntartása.

II. Az átmenetgazdálkodás alatt és békében:

Katonai, közérdekű, kisegítő és különleges munkásalakulatok megszervezése, kiképzése és szakosítása. Szakosított tömegmunkaerő rendelkezésre bocsátása országos érdekű közmunkák (pl. csatornázás, öntözőberendezések, közlekedési hálózat bővítése stb.) céljaira.

C)

A „Honvédelmi Munkaszervezet" tagozása

A csatolt I. számú melléklet szerint.[1]

D)

A „Honvédelmi Munkaszervezet" működési köre; együttműködése a polgári hatóságokkal

1. Katonai, közérdekű és kisegítő munkaszolgálatos alakulatok szervezése és alkalmazása:

A hadkötelezettség, közérdekű munkaszolgálati kötelezettség, illetve kisegítő munkaszolgálati kötelezettség alapján behívott és zárt katonai egységekbe beszervezett munkaerő általában a szorosabban vett honvédségi tömegmunkák (erődítés, repülőtér építés, út-, vasút-, hídépítés stb.) végrehajtására hivatott. Hadigazdálkodási érdekből azonban ily munkásalakulatok nagyobb számban lettek a hadiipar, bányászat, a kereskedelem és közlekedésügyi miniszter által irányított közúti és vasútépítési munkálatok végzésére is átengedve.

Újabban a munkaerő gazdaságosabb kihasználása érdekében szakszázadok (légo., helyreállító, vasmunkás, bőrműves, textilmunkás századok) is felállításra kerülnek.

Munkásalakulatok állandóbb jellegű rendelkezésre bocsátását csak a főhatóságok kérhetik a honvédelmi minisztertől (43. osztály). A honvédségi munkafeladatok egyre emelkedő irányzata miatt azonban munkásalakulatok újabb átengedésére csak kivételesen fog sor kerülhetni.

Ellenséges légi behatás folytán szükségessé váló romeltakarító munkálatokhoz, valamint a mentéshez azonban a légo. parancsnokságok, továbbá a helyreállítás vezetésére és irányítására hivatott közigazgatási hatóságok munkásalakulatokat közvetlenül a helybeli honvéd állomásparancsnokságtól (Budapesten a honv. városparancsnokságtól) igényelhetnek. Az esetben, ha a honvéd állomásparancsnokságok az igényt kielégíteni nem tudnák (az érintett honvéd állomásparancsnokságok útján), a területileg illetékes hadtest (honv. kerületi) parancsnoksághoz kell fordulni. Munkásszázadok azonban a mentő- és romeltakarító munkálatokra legfeljebb 48 órai időtartammal vehetők igénybe, mert állandó munkahelyükről való tartósabb elvonásuk a termelés (honvédségi munkálatok) folyamatosságát veszélyeztetné.

---

[1] A melléklet nincs az irat mellett.

A hadkötelezettségük alapján munkásalakulatokhoz behívott személyek a fegyveres katonai szolgálatot teljesítőkkel esnek egy tekintet alá s ellátásra, gondozásra stb. ugyanolyan módon és mértékben igényjogosultak, mint a fegyveres katonai szolgálatot teljesitők.

Azok a polgári szervek (vállalatok), amelyek részére a munkásalakulatot rendelkezésre bocsátották, a munkásalakulat munkájáért a kincstárnak (a honvédségnek) megállapított mindenkori térítést fizetik.

2. Honvédelmi munkára kötelezettek, illetve honvédelmi dologi szolgáltatások igénybevétele:

a) A munkaerő biztosítása:

A „Honvédelmi Munkaszervezet" az összes állami szerveknek és hatóságoknak rendelkezésére áll, hogy a hadifontosságú munkálatoknál a tervszerű om. előkészületek folyamán már biztosított személyeken felül szükségessé váló munkaerőt — férfi és női munkaerőt egyaránt —, amennyiben az a rendes úton, vagyis szolgálati szerződések útján idejekorán nem, vagy csak a gazdasági viszonyok által indokoltnál aránytalanul nagyobb költséggel lenne biztosítható, honvédelmi munka címén (dologi honvédelmi szolgáltatásként) igénybe vegyen.

Ily honvédelmi munkára kötelezettek (dologi honvédelmi szolgálatosok) igénybevételét:

aa) állami szervek főhatóságaik útján a honvédelmi minisztertől (45. osztály),

bb) ipari munkaadók az iparügyi miniszter (XIII. szakosztály) útján a honvédelmi minisztertől (17a. osztály),

cc) mezőgazdasági munkaadók a járási, ill. vármegyei gazdasági felügyelők útján a területileg illetékes honvéd munkavezető törzstől (továbbiakban: mu. vez. törzs),

dd) erdőgazdaságok és fakitermelő vállalatok a kir. erdőigazgatóságok útján a területileg illetékes mu. vez. törzstől, *ee)* ellenséges légi behatások folytán előálló rongálások és rombolások helyreállító munkálataihoz a hosszabb időre szükséges munkaerőt a helyreállítás vezetésére és irányítására hivatott közigazgatási hatóságok (1200/1943. Me. sz. rendelet) közvetlenül a területileg illetékes mu. vez. törzstől kérhetik. Az azonnal felmerülő munkálatok megkezdéséhez szükséges katonai munkásalakulatok igénylését (lásd előző pontot) ez természetszerűleg nem befolyásolja.

ff) Ha egyes állami szerveket főhatóságuk erre kifejezetten felhatalmazott, úgy igénylésükkel a honvédelmi miniszter helyett közvetlenül a területileg illetékes mu. vez. törzshöz is fordulhatnak.

A mu. vez. törzsek az igénybevételt a népmozgalmi nyilvántartók útján — általában a területi elv alkalmazásával — eszközlik, s szükség esetén a honvédelmi munkára való igénybevételnek a Hvt. 126. §-a alapján karhatalom kirendelésével szereznek érvényt. E célból minden mu. vez. törzs karhatalmi osztaggal is rendelkezik.

Az a körülmény, hogy egyes munkásokat — a fent felsorolt állami szervek és hatóságok felkérésére — a mu. vez. törzsek vették igénybe, még nem jelenti azt, hogy az igénybe vett személyek egyúttal a „Honvédelmi Munkaszervezet" kötelékébe kerültek. Ennek előfeltételét a katonai vezetés elrendelése képezi.

A közszolgálati alkalmazottakat, illetve a hatóságokkal szolgálati vagy szerződéses alkalmazotti viszonyban álló személyeket felettes hatóságuk a Hvt. 5. § (3) bekezdése alapján, honvédelmi munkakötelezettség címén történő igénybevétel (Hvt. 87. §), illetőleg visszatartás (Hvt. 90. §) nélkül saját hatáskörben is helyhez rögzítheti (állásukban, szolgálati vagy munkabér viszonyukban visszatarthatja).

Egyébként tényleges állami és egyéb közszolgálati alkalmazottat is lehet — felettes hatóságával egyetértve — honvédelmi munkára alkalmazni.

A honvédelmi munkakötelezettséggel összefüggő bűncselekményeket a Hvt. 184., 188., 203. és 204. §-ai, valamint a 9300/1939. Me. számú rendelet 29. §-a tartalmazza.

b) Hadiüzemmé, előkészületi intézkedésre kötelezett (eik.) vagy működésben tartásra kötelezett (mtk.) vállalattá nyilvánítás és a munkaerő katonai vezetés alá helyezésének elrendelése:

A honvédelmi miniszter az illetékes miniszter javaslatára a tervszerű om. előkészületek során hadiüzemmé nyilvánítja, vagy előkészületi intézkedésre kötelezi mindama üzemeket, ipartelepeket, vállalatokat stb., amelyek működését, illetve termelését honvédelmi vagy haditermelési szempontból fontosnak minősíti. Az ily üzemek közé sorolásukat az érintett üzemek stb. — illetékes miniszterük útján — maguk is kérhetik. (Lásd Hvt. 107. és 108. §-át.)

Az illetékes miniszter a honvédelmi miniszterrel egyetértésben a Hvt. 107. § (5) bekezdés alapján a 82. §-ban említett célokra szükséges cikkek előállításával stb. foglalkozó üzemeket, vállalatokat stb. arra is kötelezheti, hogy üzemüket működésben tartsák (ezentúl: mtk.) és a fogyasztók stb. szükségleteinek kielégítése céljából folytassák.

A hadiüzemmé, eik. és mtk. vállalattá nyilvánítással a munkaerő helyhezrögzítése (lásd Hvt. 90. §), valamint azok katonai vezetés alá helyezése is együtt jár. A katonai vezetés alá helyezést az illetékes miniszter megkeresése alapján a honvédelmi miniszter (17a. és 45. osztályok) rendeli el.

A hadiüzemmé, eik. és mtk. vállalattá való nyilvánítás végrehajtásánál az alábbiakat kell szem előtt tartani:

aa) A hadiüzemmé és eik. vállalattá való nyilvánítás kérdésében az illetékes miniszter kizárólag a honvédelmi miniszterrel (1/om. és 17a. osztályok) egyetértően hozhat döntést. A hadiüzemek és eik. vállalatok tervszerű om. előkészületre (évenként előre) vannak kötelezve. Ennek alapjai az egységes személyi gazdálkodás központi irányításának biztosítása végett az 1300/om. biz. 1. omo.—1942. sz. rendelettel kiadott OM.—1. jelzésű HM. eljárási szabályokban vannak lefektetve. A háborús feladatok elvégzésére szükséges személyzet (vezető és szakmunkás stb.) biztosítása végett a hadiüzemek és eik. vállalatok (stb.) részére a honvédelmi miniszter központiasan megfelelő meghagyási keretet utal ki. E meghagyási keretre a személyzet biztosítása az egységes meghagyási (mentesítési) eljárás útján történik;

bb) a munka továbbfolytatására kötelezést az illetékes miniszter elvileg ugyancsak a honvédelmi miniszterrel (45. osztály) egyetértésben rendeli el, de ha az illetékes miniszter egyes területi szerveit (pl. gazdasági felügyelők, kir. erdőigazgatóságok, államépítészeti hivatalok stb.) erre kifejezetten felhatalmazza, úgy azok a mtk. vállalattá való nyilvánítást saját hatáskörükben is elrendelhetik, s a munkaerő helyhezrögzítésének végrehajtására, valamint a katonai vezetés átvétele tárgyában a területileg illetékes munkavezető törzset közvetlenül is megkereshetik;

cc) a katonai vezetés alá helyezést a honvédelmi miniszter a munka végrehajtásának ellenőrzése, a munkafegyelem biztosítása stb. céljából — hadiüzemmé nyilvánítás esetén — hadiüzemi személyzeti parancsnok (hüszpk.) kirendelése (17a. osztály), eik. és mtk. vállalattá nyilvánítás esetén pedig a területileg illetékes mu. vez. törzsek (17a., 45. osztályok) útján foganatosítja. A katonai vezetés elrendelésével a vállalat egész személyzete a „Honvédelmi Munkaszervezet" kötelékébe lép, s a munkahelyükön visszatartott (honvédelmi munkakötelezettség címén igénybe vett) személyek a munka végrehajtásával kapcsolatban, illetve a munkahelyen elkövetett bűncselekmények tekintetében katonai fegyelmi és bűnvádi eljárás alá kerülnek;

dd) a munkaerő katonai vezetés alatti alkalmazása csak a helyhezrögzítés végrehajtására és ellenőrzésére, a munkafegyelemnek katonai fegyelmi és bűnvádi eszközökkel való fenntartására, valamint a munkaerő gazdaságos felhasználásának ellenőrzésére terjed ki. Termelési ügyekre a katonai vezetők (hüszpk. és mu. vez. törzsek) semmiféle befolyást nem gyakorolhatnak;

ee) a honvédelmi munkára kötelezett munkaerő katonai vezetés alatti alkalmazására a hadiüzemmé, eik. és mtk. vállalattá való nyilvánítás nélkül is sor kerülhet minden olyan esetben, midőn valamely hadifontosságú, de rövidebb időtartamú munkálat (pl. légo. helyreállító munkálatok, mezőgazdasági idénymunka stb.) azt szükségessé teszik. Ilyen esetben az illetékes polgári szervek és hatóságok (pl. gazdasági felügyelők, közigazgatási hatóságok) a katonai vezetés alá helyezést a területileg illetékes mu. vez. törzsektől közvetlenül kérik;

ff) a honvédelmi munkáért térítés jár. Általános elv, hogy a honvédelmi munka címén igénybe vett személyeket ugyanolyan díjazásban, gyógykezelésben és gyógyszerellátásban stb. kell részesíteni, mint a vele azonos munkakört ellátó nem honvédelmi munkát teljesítő alkalmazottakat. (Lásd a 9300/1939. Me. sz. rendeletet.) A honvédelmi munka anyagi kihatása a munkaadót terheli;

gg) ahol a körülmények azt megkívánják és az elvégzendő munka természete azt megengedi, a honvédelmi munkára igénybe vetteket (visszatartottakat) — katonai vezetés alatti alkalmazás esetén — a mu. vez. törzsek alakulatokba is beszervezhetik. (Pl. helyreállító munkásszázadok, arató szd.-ok.) E célra a munkavezető törzsek munkásosztag keretekkel rendelkeznek. Meg kell jegyezni azonban, hogy ily megszervezéssel a honvédelmi munkások nem válnak katonai (kisegítő) munkaszolgálatos személyekké, hanem reájuk nézve javadalmazás, ellátás és gondozás tekintetében teljes egészében az előző bekezdésben megállapítottak maradnak mérvadók;

c) Internálási eljárás; munkaszolgálatos alakulatokba való behívás.

Amennyiben a honvédelmi munkát hanyagul teljesítő vagy annak teljesítése elől megszökött személyekkel szemben a katonai fegyelmi vagy bűnvádi eljárás helyett a munkafegyelem biztosítása tárgyában 4860/1941. Me. szám alatt kibocsátott rendelet szerinti internálási eljárás megindítása válik szükségessé, a Honvédelmi Munkaszervezet a honvédelmi munkásokat az internálási eljárás lefolytatására hivatott polgári szervekhez állítja elő. Az internált honvédelmi munkások azonban a főhatóságok által létesített s esetleg még ezután létesítendő katonai jellegű munkatáborokban ismét katonai vezetés alá kerülnek. Hadköteles korban levő honvédelmi munkásokkal szemben ezenkívül katonai munkásszázadokba való behívás is számításba jöhet. Utóbbi esetben az érintett személyek elvesztik honvédelmi munkás jellegüket s katonai (kisegítő) munkaszolgálatosokká válnak.

E)

Szociális szempontok

A „Honvédelmi Munkaszervezet” egyrészről a rendelkezésre álló összes eszközök felhasználásával biztosítja, hogy a katonai vezetés alá helyezett munkaerő a hadifontosságú munkát fegyelmezetten s erejének teljes latbavetésével elvégezze, másrészről szigorúan őrködik afelett is, hogy a munkavállalók az őket jogosan megillető javadalmazást, ellátást, elhelyezést és esetleges juttatásokat hiánytalanul meg is kapják. A katonai vezetőknek (hüszpk., mu. vez. törzs pk.-ok) így nemcsak joga, hanem a honvédség Szolgálati Szabályzatában rögzített kötelessége is, hogy alárendeltjeinek javadalmazását, elhelyezését, gondozását, közszükségleti cikkekkel való ellátását, valamint a munkavállalókkal szembeni bánásmódot ellenőrizzék s e tekintetben befolyásukat érvényesítsék. Ha e tekintetben hiányokat tapasztalnak, úgy elsőrendű kötelességük azok mielőbbi megszüntetése érdekében a szükséges lépéseket elöljáró parancsnokságaik útján az illetékes főhatóságoknál (felügyeleti hatóságoknál stb.) megtenni.

Nyomtatvány. — OL. Bm. OM. vegyes iratok.

194.

1943 december 7

A szatmárnémeti rendőrkapitányság véghatározata: Bál Mórné szatmárnémeti lakost rendőrhatósági felügyelet alá helyezte, szökött zsidó munkaszolgálatosok bújtatása miatt

M. kir. rendőrség szatmárnémeti kapitánysága
4606/1943. szám.

Tárgy: Bál Mórné, szül. Turtentaub Ilona szatmárnémeti lakos rendőrhatósági felügyelet alá helyezése.

Véghatározat

Bál Mórné, szül. Turtentaub Ilona 1908. évi Borválaszút születésű, izr. vallású cipészsegéd neje foglalkozású szatmárnémeti lakost a 8130. 1939. Me. rendelet 1. §-ának .... pontja[1] és ezen kormányrendelet végrehajtása tárgyában kiadott 760. 1939. sz. BM. rendelet 1. és 3. §-ai alapján őt szatmárnémeti rendőrhatósági felügyelet alá helyezem. Az 1929:XXX. tc. 56. §-ának *b)* pontja alapján közérdekből elrendelem véghatározatom azonnali végrehajtását.

Amennyiben rendőrhatósági felügyelete időközben meg nem szüntettetnek, a 8130. 1939. Me. sz. rendelet hatályának megszűnése után nevezettel szemben a 8200. 1939. Me. sz. rendelet értelmében hatályában fenntartott 4352. 1921. és 3000. 1922. sz. imt. BM. rendeleteken alapuló rendőri felügyelet lép érvénybe.

A rendőrhatósági felügyelet alá helyezett:

1. kijelölt tartózkodási helyét rendőrhatósági engedély nélkül nem hagyhatja el;

2. köteles az I. fokú rendőrhatóságnál és ha ilyen helyben nincsen, községi elöljáróságon minden vasárnap de. 9 órakor személyesen jelentkezni;

3. szándékolt lakásváltoztatását köteles legalább 24 órával előbb a rendőrhatóságnál, községekben az elöljáróságnál bejelenteni;

4. lakásáról este 10 órától reggel 5 óráig el nem távozhat;

---

[1] A § hivatkozott pontjának számát nem írták be.

5. nyilvános helyeket, párthelyiségeket nem látogathat, gyűléseken, összejöveteleken, felvonulásokon részt nem vehet;

6. forgalmasabb utcákban, útvonalakon, tereken, általában oly helyeken, ahol a közönség tömegesen szokott megfordulni, nem tartózkodhat. Forgalmi eszközöket, indokolatlanul nem használhat;

7. táviratot nem adhat fel, távbeszélőt nem használhat, postaküldeményei rendőrhatósági megfigyelés alatt állanak;

8. a rendes környezetéhez tartozó személyeken kívül mással nem érintkezhet. Idegen személlyel való érintkezése csak a rendőrhatóság kivételes engedélyével, az ellenőrzéssel megbízott hatósági személy jelenlétében és általa értett nyelven történhetik;

9. nem tarthat birtokában oly sajtóterméket (iratot, képes ábrázolatot), amelynek szövege, tartalma vagy ábrázolása — terjesztés esetén — az állam érdekeire, a közrendre és közbiztonságra veszélyes lehetne.

Amennyiben a rendőrhatósági felügyelet alá helyezett a fenti rendelkezéseket megszegi vagy kijátsza, kihágást követ el, s cselekménye a 8130. 1939. Me. sz. rendelet 3. §-a, illetve az 1939 : II. tc. 212. §-ának 1. bekezdése és az 1929. M. t. o. 21. §-a alapján két hónapig, háború idején hat hónapig terjedő elzárással és további hat hónapra átváltoztatható 8000 pengőig vagy ennek a kihágási cselekménnyel illetéktelenül elért nyereség kétszeresére felemelt összegéig terjedhető pénzbüntetéssel a 8130 1939. Me. sz. rendelet hatályának meg . . .[2]

Megokolás:

Nevezett részben saját beismeréséből, továbbá a nyomozás adataiból megállapítást nyert, hogy Bál Mórné lakásán többször kétes és bujkáló, magát a katonai kötelezettség alól kivonni szándékozó zsidóknak adott szállást. A bujkáló zsidók kilétét a hatóság előtt letagadta, nem jelentette be és mindenben a bujkálók érdekeit szolgálta, ezzel a rendőrhatóság munkáját nagymértékben megnehezítette, s a közbiztonságra káros tevékenységet fejtett ki. Miután ezek szerint Bál Mórné, szül. Turtentaub Ilona magatartása a közrendre és közbiztonságra gyanús, káros és alaposan feltehető, hogy a megállapított szabadságkorlátozó rendszabályok nélkül magatartásával fel nem hagyna, hanem kifogásolt életmódját tovább folytatná, további káros tevékenységének meggátlása céljából a rendelkező részben írt módon kellett határoznom.

---

[2] A további 3 sor olvashatatlan.

Erről Bál Mórné szatmárnémeti, József főh. u. 12. lakost, a szatmárnêmeti posta- és távirdahivatalt tudomásulvétel és miheztartás, kebelbeli detektívcsoportot, kebelbeli őrszemélyzeti osztályt, kihágási osztályt vétel és ellenőrzés végett ezen véghatározatom 1—1 példányának kiadásával értesítem.

Szatmárnémeti, 1943. év december hó 7. nap.

A kapitányság vezetője rendeletéből:
dr. Vajda s. k.
m. kir. rendőr főtanácsos

A kiadmány hiteléül:
Sebők
kezelő

Géppel írt, hiteles másolat. — OL. Bm. ált. 1944—VII—9—160 164.

A szatmárnémeti rendőrkapitányság 1943. december 21-én megküldötte az itt közölt határozatot a Belügyminisztériumnak. Jelentette, hogy Bál Mórné szatmárnémeti lakost rendőrhatósági felügyelet alá helyezte; az ítélet fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett.

195.

1943 december 8

A mohácsi rendőrkapitány megküldi a Belügyminisztériumnak november havi helyzetjelentését

M. kir. rendőrség mohácsi kapitánysága

38/5—1943. biz. szám. Tárgy: 1943. évi november havi helyzetjelentés.

M. KIR. BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖZBIZTONSÁGI OSZTÁLYÁNAK

Budapest

. . . 7. A zsidóság különleges önálló mozgalmi tevékenykedései:

A szövetséges államok vezetőinek teheráni találkozásával ismeretessé vált elhatározások a zsidóság körében nagymértékben fokozták a bizakodó hangulatot.

A helybeli zsidóság kezdeményezésére akció indult a szegény sorsú munkaszolgálatot teljesítő zsidók téli ruhaszükségletének pótlására. Az akciót a budapesti OMZSA (Országos Magyar Zsidó Alap) magáévá tette, s nagy mennyiségű ruhaneműt és 100 pár bakancsot szerzett, s juttatott el a katonai parancsnokság engedélyével a rászoruló zsidó munkaszolgálatosoknak...

Mohács, 1943. évi december hó 8-án.

P. H.

A kapitányság vezetője:
dr. Kocsis Béla
m. kir. rendőrtanácsos

Gépelt tisztázat, dr. Kocsis Béla saját kezű aláírásával. — Pl. Arch. A. XXII. 3/45/1943/4.

196.

1943 december 13

A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályán készített feljegyzés a bori rézbányába útba indítandó és szabadságukról be nem vonult kisegítő munkaszolgálatosok megbüntetése tárgyában

Pro domo:

A bori rézbányába útbaindításra került kisegítő szolgálatosok a KMOF. 111 470. eln. KMOF. számú rendelete alapján a kiszállítás előtt rövid szabadságban részesültek. Ezek egy része szolgálati beosztásába nem tért vissza. Távolmaradásukat vagy egyáltalában nem igazolták, vagy el nem fogadható indokokat jelentettek.

Beérkezett jelentések alapján a KMOF. vizsgálatot indított és ennek folyamányaképpen 812 841. KMOF.—1943. sz. alatt névjegyzéket küldött a felelősségrevonandókról.

A névjegyzékben szereplőket — hasonló esetek megismétlődésének meggátlása céljából és az egyébként lefolytatandó bűnvádi eljárástól függetlenül — a KMOF. 812 841. KMOF.—1943. sz. alatti javaslata szerint váltásként a hdm. területre kellene kiküldeni.

Mielőtt rendeletet adnánk ki, a kérdés jogi vonatkozásait is meg kellene világítani. Ezzel kapcsolatban a következők volnának tisztázandók:

1. A 68 300. eln. 1. ny.—1943. sz. rendelet hatálya alá esnek-e a ténylegesen szolgáló tartalékosok is?

2. Az érintett személy a büntetés kiszabása előtt kiküldhető a hdm. területre?

3. Az illetékes pk.-i jogkör a kiküldés esetén átszáll-e az új — egyébként illetékes pk.-i jogkör gyakorló — pk.-ra, vagy ki lesz az illetékes pk.?

1943. XII. 11. *Perényi* alez.
XII. 13. *Olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—69 656.

Az elnöki 1b. osztály kiadványt tervezett az I—VI. és IX. hadtestparancsnokságokhoz, a 7. és 8. kerületi parancsnokságokhoz, valamint a KMOF.-hoz. Ebben felhívta figyelmüket, hogy egyes munkaszolgálatosok az ország határán kívüli alkalmaztatásuk esetén, az útbaindításuk előtt kapott rövid szabadságukról nem tértek vissza. Ezeknek névjegyzékét közölte azzal, hogy ellenük a bűnvádi eljárást meg kell indítani s őket azonnal be kell osztani egy hadműveleti területre induló századba, egyben leszögezte, hogy a jövőben hasonló esetben a fent közölt eljárás követendő.

Ezt a kiadványtervezetet utólag ceruzával áthúzták, s az iratokat véleményezés céljából megküldötték a 43. osztálynak.

A 43. osztályon az iratban hivatkozott 812 841. KMOF.—1943. számú ügyiratot s a hozzácsatolt névjegyzéket kiemelték és 1944. április 28-án 505/1944. szám alatt iktatták. A 43. osztálynak ez ügyben tett intézkedéséről további adataink nincsenek.

197.

1943 december 16

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye arról, hogy a zsidó munkaszolgálatosok által teljesített kisegítő munkaszolgálat beletartozik „a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálat" fogalma alá és így a kormányzói amnesztia a munkaszolgálatosokra is vonatkozik

Az amnesztia
és a zsidó munkaszolgálatosok

A Kormányzó Úr Őfőméltósága december 6-án kelt legfelsőbb elhatározása alapján három rendelet jelent meg a hivatalos lapban, amelyek a haza szolgálatában hozott áldozatok méltánylásával a múlt év október 21-én engedélyezett amnesztiát kiterjesztik jogerősen elítélt vagy bűncselekménnyel terhelt olyan egyénekkel szemben, akik katonai érdemeik alapján kegyelemben részesíttetni méltóknak mutatkoznak.

A napilapok részletesen közölték azokat a cselekményeket, amelyek az amnesztia szempontjából tekintetbe jönnek. Ezek a cselekmények egyrészt közönséges bűntettek, vétségek vagy kihágások, másrészt katonai természetű bűncselekmények és végül jövedéki kihágások.

Fölmerült az a kérdés, hogy kikre vonatkozik ez az amnesztia és nevezetesen, hogy a zsidó vallású munkaszolgálatosokra vonatkozik-e?

A december 8-án megjelent 9400/943. sz. belügyminiszteri rendelet a C. I. részében szó szerint a következőket mondja:

„Az 1942. év október hó 21. napján kelt, valamint a jelen elhatározásomban a kegyelemben részesülés feltételéül megállapított »katonai szolgálat« alatt a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálatot kell érteni."

A december 11-én megjelent 218 000. sz. pénzügyminiszteri rendelet 4. §-a ugyanerre vonatkozólag szó szerint a következőket mondja ki:

„A legfelsőbb elhatározás C. I. pontja értelmében a legfelsőbb elhatározásban, valamint az 1942. év október hó 21. napján kelt legfelsőbb elhatározásban a kegyelemben részesülés feltételéül megállapított »katonai szolgálat« alatt a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálatot kell érteni, ennélfogva az utóbb említett legfelsőbb elhatározás végrehajtása tárgyában kiadott 198 400. 1942. PM. sz. rendelet 4. § (2) bekezdésének rendelkezése hatályát veszti. A »hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálat« körébe esik a hivatásos szolgálat, továbbá a nem hivatásos állományban mind a rendes tényleges, tartaléki vagy póttartaléki szolgálati kötelezettség alapján, mind az egyéb címen (p. 1933. II. tc. 19. § 5. bekezdés) bárhol teljesített, bármilyen — akár fegyveres, akár kisegítő vagy egyéb természetű — tényleges szolgálat."

A 2870/1941. Me. sz. rendelet a zsidóknak tekintendő személyek katonai szolgálata tárgyában kimondja, hogy a „zsidónak tekintendő azok a személyek, akik az 1939. II. tc. (honvédelmi törvény) alapján hadkötelezettség alá esnek, hadkötelezettségüknek a honvédség kötelékében kisegítő szolgálat teljesítésével tesznek eleget." Ugyanezt megismétli a december 12-én megjelent 278 500. sz. honvédelmi miniszteri rendelet is.

Mindezek egybevetésével megállapítható, hogy a „hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálat" és a kifejezetten kiemelt kisegítő szolgálat a zsidó munkaszolgálatosokra is vonatkozik és így a megfelelő feltételek mellett a kormányzói amnesztia rájuk is kiterjed.

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 50. sz. — 1943. december 16.
„Az amnesztia és a zsidó munkaszolgálatosok."

198.

1943 december 17

a) A VI. honvéd hadtestparancsnokság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a zászlóalj kötelékén kívül szolgálatot teljesítő zsidó közérdekű munkaszolgálatos századok részére zsidó orvosok behívását kéri

M. kir. debreceni VI. honvéd hadtestparancsnokság
14 268. szám.

Eln. III. 1.—1943.

Szemletapasztalatok felt.

A M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK (1b. osztály)

Debrecen, 1943. évi december hó 17. *Budapest*

Jelentem, hogy a VI. kmsz. zlj. békeszervezetében a szd.-ok eü. szolgálatának ellátására a zlj. törzsben 1 fő honvéd orvos van rendszeresítve. Ez a rendszeresített orvosi hely a pótzászlóaljnál is be van töltve.

A gyakorlatban azonban a kmsz. zlj. béke sorszázadai elkülönítve, szd.-onként teljesítik munkaszolgálatukat és így orvossal nem rendelkeznek.

A 806. hátábl. szerint felállított ksm. szd.-okba viszont 1—1 zsidó orvos is van beosztva.

Kérem megengedni, hogy a ksm. szd.-oknál fennálló helyzet mintájára a kmsz. sorszd.-okhoz is ksm. zsidó orvost vehessek igénybe és hívhassak be mindenkor ama időtartamra, amíg az említett szd.-ok zlj. kötelékén kívül teljesítenek munkaszolgálatot.[1]

Amennyiben a VI. kmsz. pótzlj. állományában ksm. orvos már nem volna, úgy kérem megengedni, hogy az igénybevételnél a f. évi július hó 1-én kelt 7876/M. 1b. 1943. számú HM. rendelet értelmében az I. hdt. pság. útján az I. kmsz. pótzlj.-tól igényelhessek ksm. orvosokat.

A hadtestparancsnok rendeletéből:
Ardy (?) ezds.
III. oszt. vezető h.

Géppel írt tisztázat, Ardy saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—91 289.

Az iratot 1943. XII. 27-én iktatták az elnöki 1b. osztályon.

---

[1] A bekezdés hosszában piros ceruzával húzott vonal látható s mellette a következő szó: „Igen!”

(198)

1944 február 10

b) A honvédelmi miniszter elrendeli, hogy azokhoz a zsidó közérdekű munkaszolgálatos sorszázadokhoz, amelyek a zászlóaljtól elkülönítve teljesítenek szolgálatot — a rendszeresített állományon felül — egy-egy zsidó orvost kisegítő szolgálatra be kell osztani

M. kir. honvédelmi miniszter
91 289. szám.
eln. 1b.—1943.

Zsidó orvosok beosztása a kmsz. sorszázadokhoz

Elosztó szerint

Budapest, 1944. évi február hó 10-én.

Elrendelem, hogy ott, ahol a zsidó kmsz. sorszázadok zlj.-tól (pótzlj.-tól) kikülönítve állanak alkalmazásban, zsidó kmsz. szd.-onként a rendszeresített állományon felül egy-egy nt. zsidó orvost kisegítő szolgálatra be kell osztani.

A behívás és beosztás mindenkor csak az érintett kmsz. szd. kikülönítési idejére szólhat.

Amennyiben valamely kmsz. zlj. (pótzlj.) állományában igénybe vehető zsidó orvos nem volna, akkor ilyent az érintett kmsz. zlj. közvetlenül tőlem (HM. 1. om. osztály) igényeljen.

Egyidejűleg 1943. július 1-én kelt 7876/M. 1b.—1943. sz. rendeletem 2. bekezdését hatályon kívül helyezem. Törölje.

Ezzel a VI. hdt. pság. 14 268. eln. III. 1. 1943. sz. felterjesztése elintézést nyert.

Kapják: I—VI. és IX. hdt. pság.-nak, 7. és 8. ker. pság.-nak, XI. csfség., Keb.

A miniszter rendeletéből:
Nagyőszy s. k. vőrgy.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1944. évi február hó 12-én.

Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—91 289.

199.

1943 december 17

a) A kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokság jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a zsidó munkásszázadok legénységének túlnyomó része nincs lábbelivel ellátva

M. kir. kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokság
7757. szám.
eln. VI.—1943.

Munkaszolgálatosok lábbeli ügyében javaslat

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER ÚRNAK (III. Csop. Főnökség)

Kolozsvár, 1943. évi december hó 17-én. *Budapest*

Az érvényben levő HM. rendeletek értelmében a nemzetiségi és zsidó munkaszolgálatosok saját lábbelivel tartoznak kisegítő munkaszolgálatukat ellátni.

A munkásszázadok megszemlélése alkalmával megállapítást nyert, hogy a legtöbb munkásszázadnál a legénység túlnyomó részének lábbelije olyan állapotban van, mely főként a téli időszakban, nagyon hátrányosan befolyásolja az olyan munkák feltétlen megkövetelésével elérendő munkaeredményt, melynek teljesítéséhez a megfelelő lábbeli elengedhetetlen.

A munkaszolgálatosok súlyos lábbeli helyzetéből csak a zsidók tehetősebb rétege képez kivételt.

Vannak munkásszázadok, melyeknél a szegénysorsú falvakból származó román legénység és a zsidóság szegénysorsú rétegeibe tartozó egyének teljesen lerongyolódott lábbelivel dolgoznak erdőkitermeléseknél, különböző földmunkáknál stb., sőt vannak olyanok is, kik lábukat rongyokba burkolják, hogy mezítláb ne legyenek.

Saját lábbelibeszerzés nemcsak az érintettek anyagi helyzete, hanem a lábbeli kiutalásoknak polgári vonalon való szigorúsága és körülményessége miatt is az illetők részére csaknem teljesen lehetetlen. A lábbelibeszerzések céljából való szabadságolások pedig a fegyelem rovására mennének és visszaélésekre adnának lehetőséget.

Javasolom, hogy a munkaszolgálatosok lábbeli ügye központi rendezést nyerjen. Az a munkaszolgálatos, aki községi (elöljárósági) bizonyítvánnyal igazolja teljes szegénységét, valamint, hogy a munkaszolgálat ellátásához szükséges lábbelivel nem rendelkezik és ilyet beszerezni sem képes, kincstári lábbelivel volna ellátandó, a honvédség céljaira már kevésbé alkalmas lábbeliből, melyeknek munkaszolgálatos célra való használhatóvá tételének költsége az illető munkaszolgálatos ruhakoptatási díjából kerülne levonásba.

Felterjesztem 2 példányban a KMOF.-nak és a III. csoport főnökségnek címezve.

A hdt. pk. helyett:
Mindszenty vőrgy.

Géppel írt tisztázat, Mindszenty saját kezű aláírásával. — HIL. HM. eln. III. Csfség.—1943—1—90 023.

Az iratot 1943. december 29-én iktatták az eln. III. Csoportfőnökségi oszt.-on.

Az iratra színes ceruzával a következő megjegyzést írták: „Munkaszolgálatos ruházat előiratait kérem. I. 3. kézjel", majd ceruzával: „Sürgősen előkeresni!"

---

(199)

1944 január 5

b) A Honvédelmi Minisztérium rendelete a zsidó munkaszolgálatosok lábbelivel való ellátása tárgyában

M. kir. honvédelmi miniszter
88 520. szám.
eln. 2r.—1943.

Munkaszolgálatosok lábbeli hiányosságainak megszüntetése

Elosztó szerint

Budapest, 1944. évi január hó 5-én.

F. évi november 2-án kelt 74 139. eln. 2r.—1943. számú rendeletem kapcsán:

A munkaszolgálatosok lábbeli ellátásánál észlelt hiányosságokra való tekintettel, hivatkozott rendeletemet az alábbiakkal egészítem ki:

1. A 7100. M. 1b.—1943. számú rendeletem értelmében, szegénysorsú, vagyontalan munkaszolgálatos részére, aki lábbelit maga beszerezni nem tud, kincstári lábbeli kiszolgáltatható. Az ország területén levő munkás szd. pság.-ok az említett személyek részére szükséges lábbelit az anyagilag illetékes hdt. (honv. ker.) pság.-tól kérjék. A hdt. stb. pság. a kérelem elbírálása után, 2/10 értékű lábbelit utaljon ki. Egy század részére egy időben kiutalt lábbeli mennyisége azonban a szd. létszámának 25%-át nem haladhatja meg.

Zsidó (I. és K.) munkás szd.-ok elsősorban a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája Hadviseltek Bizottságától (Bpest VII., Síp u. 12.), illetve a Magyar Szent-Kereszt Egylet hadigondozó irodájától (Bpest VI., Vilmos császár út 3. sz.) kérjék a szükséges lábbeli megküldését és csak ha az említett irodák ilyet nem tudnak rendelkezésre bocsátani, fordulhatnak igénylésükkel a hdt. (honv. ker.) pság.-hoz.

2. A munkaszolgálatosok saját ruházatának és lábbelijének javítása kincstári anyaggal, az 1943. évi január 23-án kelt 26 261. eln. 2r.—1942. számú rendeletemben foglaltak szerint eszközölhető.

3. A lábbeli javításához szükséges bőranyagot az 1941. évi 14. sz. H. K.-ben megjelent 429 299. 2r.—1941. számú körrendeletnek megfelelően kell igényelni.

4. A javítóanyagok igénylése és kiszolgáltatása tekintetében, a munkásszázadokat a legközelebb elhelyezett ruhagazdálkodási testhez kell utalni. Más hdt. (honv. ker.) területére kihelyezett szd.-oknak ily szempontból való utalására a területileg illetékes hdt. (honv. ker.) pság. intézkedik.

5. A munkaszolgálatosok saját lábbelijének karbantartása a honvédségnek is érdeke, mert az időnek előtte tönkrement és a msz. által nem pótolható lábbeli helyett végül is a kincstárnak kell lábbelit kiszolgáltatni. Ennélfogva a munkás szd. pk.-ok tartsák legfontosabb kötelességüknek, hogy a lábbeliek javításáról, illetve az ehhez szükséges bőranyag beszerzéséről mindig idejében gondoskodjanak.

Fentiekről az összes érdekelt alakulatokat megfelelően értesítse.

Kapják: I—IX. hdt. (honv. ker.) pság., Keb. és HM. IX. és XI. csop.

A miniszter rendeletéből:

Schmoll s. k. vezérőrnagy

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1944. évi január hó 8-án.

Olvashatatlan aláírás
az elnöki kiadó vezetője h.

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL. HM. eln. III. Csfség.—1943—1—90 023.

Az irat szélén a következő, tintával írt megjegyzés olvasható:
„III. Csfség. részéről
Tudomásul szolgál. It. 1944. I. 15. Martonfalvay alez.”

---

(199)

1944 január 22

c) A Honvédelmi Minisztérium elnöki III. Csoportfőnökségének feljegyzése és válasza a IX. hadtestparancsnokság felterjesztésére

Előterjesztés

Iktatmányban a IX. hdt. pság. jelenti a nemzetiségi és zsidó munkaszolgálatosok lábbelihelyzetét, mely szerint a román munkaszolgálatosok nem tudják magukat lábbelivel ellátni.

Javasolja, hogy a munkaszolgálatosok lábbeli ügye központi rendezést nyerjen.

A javaslattal kapcsolatban megállapítjuk, hogy a munkaszolgálatosok ruházati ügye a III. Csfség előtt teljesen ismeretes. Ennek a kérdésnek a végleges és eredményes megoldása érdekében előterjesztést tettünk a HM. Úrnak, 13 763/M. III. Csfség 1944. szám alatt. Ez még folyamatban van. Ideiglenes megoldásként jóváhagyásunkkal a 2r. oszt. kiadta a 88 520. eln. 2r.—1943. számú rendelетet.[1]

Tervezett *Kiadvány:*
IX. hdt. pság. .... Kolozsvár. géptávírón.

A 7757. eln. VI.—1943. számú felterjesztésére:

Tudatában vagyok a nemzetiségi és zsidó munkaszolgálatosok súlyos lábbeli helyzetének. Ennek központi rendezése folyamatban van. A kérdés végleges rendezéséig a 88 520. eln. 2r.—1943. számú rendelet szerint kell eljárni.

---

[1] Lásd az előző, 199b. sz. iratot.

1944. I. 18. *Martonfalvay* ezds.
I. 20. *Zsigmond* ezds.
K! I. 22. *Sch[moll]*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes parancsnokok saját kezű aláírásával és kézjelével. — HIL. HM. eln. III. Csfség.—1943—1—90 023.

200.

1943 december 30

A Magyar Zsidók Lapjának közleménye a munkaszolgálatosok felruházása érdekében indított gyűjtési akciókról

A belügyminiszter úr által a honvédelmi miniszter úrral egyetértőleg engedélyezett, munkaszolgálatosok felruházás célját szolgáló pénzgyűjtési akció érdekében, a Hadviseltek Bizottsága nagy és eredményesnek mutatkozó programot dolgozott ki. Csak természetes, hogy ezekben az első napokban a pénzgyűjtési akcióhoz szükséges előkészítési munkálatok foglalják el a legfontosabb helyet, ha meggondoljuk, hogy csak budapesti viszonylatban 56 000 felszólítás kerül forgalomba. A legközelebbi napokban már szétmennek mindenfelé a csekkbefizetési lapok, amelyeknek hátoldalán a következő szövegű felhívás olvasható.

„A M. Kir. Belügyminiszter úr 139 850/1943. számú engedélyével 1944. január 31-ig országos pénzgyűjtést engedélyezett munkaszolgálatot teljesítő szegény sorsú hittestvéreink felszerelésének és ruhaszükségletének beszerzésére. A törvény értelmében a kisegítő munkaszolgálatot teljesítők kellő ruházatukról maguk tartoznak gondoskodni. Erkölcsi törvény írja elő számukra, hogy azokról a szegény sorsú hittestvéreinkről, akik erről maguk gondoskodni nem tudnak, mi gondoskodjunk. Néhány rövid hét áll csupán rendelkezésünkre, hogy előteremtsük azt az összeget, amire szükségünk van, hogy ellássuk szegény sorsú munkaszolgálatosainkat. Teljesítsük sürgősen erkölcsi kötelességünket, adjon, adakozzon mindenki. Adjon erején felül is! Aki már adott, adjon újra! Mert új és újabb szükségleteket kell ellátnunk. A gyűjtés és ruhabeszerzés munkájának ellátását a Hadviseltek Bizottsága vállalta magára, amely a múltban is híven teljesítette kötelességét. A magyar zsidóság becsületbeli ügye, hogy e téren továbbra is mindent megtegyünk."

Ezt a nemes veretű felhívást a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája nevében Stern Samu, a Magyarországi Auth. Orth. Izr. Hitf. Központi Irodája nevében Kahan-Frankl Samu, valamint a Hadviseltek Bizottságának nevében Fábián Béla írták alá.

Ezek a nyomtatványok a jövő hét elején kerülnek először kézbe. A szervezés munkája e pillanatban ott tart, hogy 540 hitközség megkapta már a gyűjtéshez szükséges nyugtakönyveket. Müller Rezső, az országos pénzgyűjtési akció kiváló vezetője, körlevélben fordult a hitközségek elnökségéhez és a hitközségek kebelében működő hadviselt bajtársakhoz, úgyszintén a községkerületi elnökökhöz is. E körlevelekben különösen kihangsúlyozzák azt a körülményt, hogy a gyűjtési akcióra alig egy hónap áll rendelkezésre, amely idő alatt elő kell teremteni azt az összeget, amelyre szükség van.

Ehelyütt kell beszámolnunk arról a szervezési ülésről is, amelyet a Pesti Izraelita Hitközség székházában tartottak meg december 23-án. Ezen az ülésen a jelenvoltak az ötleteknek és szakszerű elgondolásoknak egész rengetegét tárták fel és ennek az összejövetelnek, eredménye, hogy az engedélyezett országos pénzgyűjtési akció szinte órák alatt léphetett a megvalósulás útjára.

E munkával egyidejűleg megindultak a pénzgyűjtési akció érdekében a propaganda mozdulatok is, amelyeknek legfőbb feladata a zsidó társadalomnak megmozgatása, valamint az érdeklődés állandó ébrentartása. Nem lesz ebben az országban olyan zsidó férfi vagy nő, aki ne tudná, hogy miről is van tulajdonképpen szó, akinek ne kelljen tudomásul vennie, azt az újabb hatalmas mozgalmat, amely a szegény sorsú munkaszolgálatosok érdekében megindult. Ha a M. Kir. Belügyminiszter úr lehetővé tette, engedélyével ennek az országos pénzgyűjtésnek megindítását, nem akadhat egyetlen ember sem, aki valamilyen ürüggyel kivonja magát a kötelességek alól. Meg kell érteniök, hogy itt nem egy jótékonysági akcióról van szó, amelyben mindenki képességeihez mérten szerényen és inkább csak az illem kedvéért vesz részt, hanem a magyar zsidóságnak komoly, nagy anyagi megmozdulásáról, amelynek feladata, hogy a zsidóságnak azt a rétegét részesítse a legmegfelelőbb támogatásban, amelynek erre a támogatásra a legkomolyabban és leggyorsabban van szüksége.

A Magyar Zsidók Lapja. — 5. évf. 52. szám. — 1943. december 30. — „Mi történt egy hét alatt a munkaszolgálatosok érdekében?”

Az Országos Rabbi Egyesület már 1943. december 2-án intelemmel fordult a magyar zsidósághoz. „Sajnálattal látjuk — hangzott a felhívás —, hogy azok az adományok, amelyek az utolsó hetek és hónapok folytonos kérelmeire a munkatáborosok céljaira megérkeztek, nem elégségesek. A táborokból a felszerelés hiányossága miatt súlyos panaszok érkeznek. Nem viselhetjük el annak, tudatát, hogy testvéreink rongyos ruhában, sokszor alsó- és felsőruha nélkül veszélyeztessék egészségüket és életüket. Idehaza van jó ruha és van jó alsónemű. Az első a munkatáboros!...

Felhívjuk az ország valamennyi zsidó közületét arra, hogy a gyűjtés erélyes propagálásával és az adományozások megkövetelésével mentsék meg a zsidó munkaszolgálatosok életét és egészségét.”

A felhívást az Országos Rabbi Egyesület nevében aláírta: dr. Bernstein Béla díszelnök, dr. Groszmann Zsigmond elnök, dr. Hevesi Ferenc, dr. Kálmán Ödön, dr. Wallenstein Zoltán alelnökök, dr. Friedmann Dénes pénztáros alelnök, dr. Katona József titkár, dr. Kohn Zoltán ellenőr. (A Magyar Zsidók Lapja. 5. évf. 48. szám. — 1943. december 2. — „Az Országos Rabbi Egyesület intelme a magyar zsidósághoz!”)

1944. január 20-án, a VI. izraelita községkerület közgyűlésén felszólalt Fábián Béla, a Hadviseltek Bizottságának elnöke és elmondotta, hogy „amikor hetekkel ezelőtt értekezletre hívta össze Stern Samu elnök az ország összes hitközségeinek vezetőit azért, hogy velük a legsürgősebb lépéseket e téren megtárgyalja, milyen egyértelműséggel nyilvánult meg az akarat, hogy a pillanatnyilag legszükségesebb összeget a legrövidebb idő alatt előteremtik és rendelkezésre bocsátják a Hadviseltek Bizottságának... Az azóta eltelt idő alatt ennek az összegnek még egyharmadát se szolgáltatták be, hogy megvásárolhassák a munkaszolgálatosok részére szükséges ruhaneműeket és bakancsokat.” (A Magyar Zsidók Lapja. 6. évf. 3. szám. 1944. január 20. — „A magyar zsidóság sorsdöntő kérdéseiről tárgyalt a VI. izr. községkerület közgyűlése.”)

A Magyar Zsidók Lapjának 1944. január 27-i számában megjelent cikk szerint a gyűjtés elindításakor három millió pengőt kértek a hitközségi elnököktől, az azonnali szükségletek fedezésére. Azóta az egyes hitközségek egymás után jelentik be, hogy a megajánlott összegeket nem tudják előteremteni és a legkülönbözőbb kifogásokkal zárkóznak el e kötelességük teljesítése elől. A legtöbb hitközség arra hivatkozott, hogy gyülekezetük, vagy legalábbis tagjainak jórésze ellátatlan s már amúgyis túlságosan megterhelték magukat az OMZSA-nak nyújtott segélyösszeg kifizetésével. A cikkíró nyomatékosan felhívta az illetékeseket: ne alkudozzanak, hanem segítsenek a ruhátlan munkaszolgálatosokon. „Vegye mindenki tudomásul, hogy akkor lehet legkevésbé alkudni, amikor testvéreink egészségéről, életéről van szó.” (Magyar Zsidók Lapja. 6. évf. 4. szám. — 1944. január 27. — „Nincs alku.”)

201.

1943 tele

(1946 augusztus 4)

A Népbírósági Közlöny tudósítása a Debreceni Népbíróságnak Lunka Péternek és Soós Mártonnak, a 106/8. számú munkásszázad törzsőrmesterének, illetőleg zászlósának bűnügyében lefolytatott tárgyalásáról

Két halálos ítélet Debrecenben

A Debreceni Népbíróság *Gomola*-tanácsa előtt háborús bűntettel vádolva áll *Lunka* Péter kőművessegéd és *Soós* Márton polgári iskolai tanár. *Lunka* a 108. hadtápzászlóalj csendőrszakaszához beosztott törzsőrmester volt, *Soós* Márton pedig mint zászlós teljesített szolgálatot a hadtápzászlóaljnál.

A tárgyaláson megdöbbentő bűnök derültek ki róluk. 1943 telén a Novij Oszkolban állomásozó 106/8. sz. munkásszázad legénységét a csendőrök megmotozták és holmijuk nagy részét elszedték. *Lunka* és *Soós* részt vettek a motozásban. *Lunka* Péter, aki nem is tartozott a munkaszolgálatos század keretébe, kora reggel 35—40 fokos hidegben kiparancsolta a századot az iskola udvarára és félméteres hóban csuklóztatta őket. Amikor a munkásszázad emberséges parancsnoka, *Józsa* hadnagy felelősségre vonta, azt felelte, hogy erre

magasabb helyről kapott parancsot.

A kora reggeli csuklóztatás után a legénység visszatért az iskolába. *Soós* és *Lunka* ekkor a nagy hidegben meztelenre vetkőztetett munkaszolgálatosoktól elszedték értékeiket, ruhaneműiket, kötszereiket, miközben bottal kegyetlenül összeverték őket. A rettenetes kínzásba *Dávid* Zoltán munkaszolgálatos *belehalt.* A holmik elkobzása miatt több munkaszolgálatos elpusztult, az élelmiszerektől, meleg ruhától, csizmától megfosztott munkaszolgálatosok később a nagy hidegben nem tudtak a századdal menetelni, lemaradtak és

30—40 ilyen elkínzott embernek nyoma veszett.

A motozás után *Lunka* Péter *az összevert embereket kilökte az udvarba a félméteres hóba,* újból csuklóztatta őket, majd rájuk parancsolt, hogy tartsák fel a kezüket. Azután végigjárta a sort és elszedte a munkaszolgálatosok jegygyűrűit.

15—20 jegygyűrűt szedett össze és ebből 10 darabot átadott Soós Márton zászlósnak.

Soós később hazatért Magyarországra és a gyűrűkből 3 darabot eladott Weisz József ékszerésznek. Az egyik kifosztott munkaszolgálatos, *Glück* Márton, akinek sikerült hazajutnia, visszatérése után az ékszerésznél felismerte jegygyűrűjét, mire *Weisz* József visszaadta neki.

Lunka Péter egyébként itthon tanúk előtt kijelentette, hogy

33 partizánt végzett ki Oroszországban,

és csak akkor nyugodott meg, amikor meggyónt és a lelkész azt mondotta neki, hogy ez nem bűn, hanem hazafias kötelesség. *Soós* Mártonnak terhére írták még egy kegyetlenkedését. *Kovács* Imre munkaszolgálatost kikérte a századtól, hogy egy házban üvegezési munkát végezzen. Három üvegablak véletlenül összetörött, mire a zászlós agyba-főbe verte *Kovács* Imrét, majd

az üvegvágó szerszámot beledöfte az orrába,

úgyhogy orrán-száján megindult a vér, másnap pedig ráadásul kiköttette.

Soós Márton és *Lunka* Péter a tárgyaláson tagadta a bűnösségét, *Lunka* azzal védekezett, hogy ő sohasem volt tábori csendőr, a motozáshoz csak azzal rendelték ki, hogy álljon az ajtóba. Védekezése szerint nem is volt más szerepe a motozásban, az embereket nem bántalmazta. *Szilágyi* főhadnagytól azt a parancsot kapta, „hogy szerezzen egy pár gyűrűt a munkaszolgálatosoktól". Egyetlen gyűrűt sem vett el erőszakkal,

szerinte a munkaszolgálatosok önként adtak neki 14 gyűrűt.

Ezek közül 10 darabot azzal adott át *Soós* zászlósnak, hogy továbbítsa *Szilágyi* főhadnagyhoz, *négy gyűrűt pedig megtartott magának.*

Soós Márton is tagadott. Azzal védekezett, hogy a motozást *Szilágyi* Jenő és *Kiss* Géza főhadnagy vezette, őt csak kirendelték. Az volt a feladata, hogy a csendőröket *ellenőrizze.* Beismerte, hogy

néhány munkaszolgálatost bántalmazott, de „nem túlzott mértékben".

A Népbíróság bűnösnek mondotta ki *Lunkát* és *Soóst* és mindkettőjüket *kötél általi halálra ítélte.*

Az ítélet kiszabásánál súlyosbító körülménynek számított a kegyetlen bántalmazások folytatólagos sorozata, aminek következtében több haláleset is történt. *Lunká*nál súlyosbítónak számított, hogy 33 partizánt kivégzett és a munkaszolgálatosokkal kegyelmet nem ismerő brutalitással bánt. *Soós* Márton esetében súlyosbító, hogy mint egyetemet végzett ember és zászlós, nem hogy megakadályozni igyekezett volna *Lunka* Péter brutalitásait, hanem maga is résztvett a kegyetlenkedésekben.

Népbírósági Közlöny. — II. évf. 1946. augusztus 4. — „33 partizánt végzett ki az őrmester — 10 jegygyűrűt »kapott« a zászlós úr”

202.

1943—1944 (?)

(1946 január 12)

A Népbírósági Közlöny cikke azokról a kegyetlenkedésekről, amelyeket a 109/2., 111/301., 101/12., 101/3. munkaszolgálatos századok parancsnokai és keretlegénység elkövettek

Nem újdonság már, hogy az embertelen munkásszázadparancsnokok és keretlegények sorra elveszik méltó büntetésüket, de még mindig újabb és újabb döbbenetes részletek derülnek ki arról, hogy a musz-hóhérok hogyan tiporták lábbal az emberiesség szabályait. Most egyszerre hét ügyészségi vádirat olvassa fejükre a vérlázító vádak sorozatát.

Krajcsi János, a 109/2. musz-század keretlegénye Ukrajnában ütötte-verte a munkaszolgálatosokat, az egyiket arra kényszerítette, hogy kiskabátban a szabadban fát fűrészeljen. A meghalt Braun János

fogsorát kiverte a halott szájából és ellopta.

Szabó István postatiszt, a 111/301. zászlóalj gh. főnöke a betegeket gumibottal kergette munkára, munka után pihenés helyett fegyelmi gyakorlatokat tartott,

az embereket dermesztő hidegben üres vagonokba zárta

éjszakára, a védleveleket nem vette figyelembe, a leveleket és csomagokat visszaküldte a feladóknak.

Ifj. *Uhál* István asztalos *Preisich* Károly munkaszolgálatost annyira megverte és fenyegette, hogy a szerencsétlen ember

félelmében öngyilkos lett.

László Ferenc, a 101/12. kis. tábori munkásszázad szolgálatvezető őrmestere Ukrajnában egy beteg munkaszolgálatost embertelen módon kiköttetett, többször személyi motozást tartott a munkaszolgálatosoknál és különféle holmikat elvett tőlük a saját részére.

Koltai Gusztáv ny. alezredes, egy ukrajnai gyűjtőtábor parancsnoka közös épületbe helyeztette az egészségeseket és a betegeket, az egészségesek is megbetegedtek és

több százan meghaltak.

Ifj. *Scheidt* Antal asztalosmester, a 101/3. munkásszázad parancsnokhelyettese parancsot adott a keretlegénységnek, hogy a muszokkal a legdurvábban bánjanak, üssék az embereket. Azzal is dicsekedett, hogy

15 embert „kinyírt".

Kovács Ádám László, a hajdúböszörményi repülőtér szolgálatvezető altisztje a munkaszolgálatosokat *a légiriadó alatt is munkára kényszerítette,* aminek következtében egy bombatámadás során 5 ember meghalt, 25 pedig súlyosan megsebesült.

Népbírósági Közlöny. — II. évf. 1946. január 12. — »„Musz" rémregények«

A Budapesti Népbíróság Krajcsi Jánost 5 évi, Szabó Istvánt 10 évi kényszermunkára, László Ferencet 5 évi, Koltai Gusztávot 1 évi és 6 hónapi börtönre ítélte, s nevezetteket politikai jogaik gyakorlásától 10, illetve 5 évre eltiltotta.

A Népbíróságok Országos Tanácsa az ítéleteket a fellebbezési tárgyalások során enyhítette. (László és Szabó büntetését 3—3, Krajcsiét 2, Koltaiét pedig 1½ évre szállították le.)

203.

1944 január 13

A Magyar Zsidók Lapjának tájékoztató közleménye a hadisegélyrendeletekről

A nagyszámú érdeklődésre való tekintettel a Magyar Zsidók Lapja felkérésére a Hadviseltek Bizottsága az alábbiakban tájékoztatja a munkaszolgálatosok hozzátartozóit a hadisegélykérelmekkel kapcsolatos tennivalókról, összefoglalva és megmagyarázva a hadisegély-rendeletek főbb pontjait.

A 23 000-es rendelet.

A kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezéséről a m. kir. honvédelmi miniszter úrnak 23 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendelete intézkedik. Hadisegélyben részesülhet a bevonult munkaszolgálatos törvényes felesége, törvényes gyermeke és szülője. Hadisegélyt csak az után a hozzátartozó után lehet megállapítani, akit a bevonulás előtt közvetlenül a bevonult tartott el.

Hadisegély csak akkor jár, ha valamennyi hozzátartozó, tekintet nélkül azok lélekszámára, bármely forrásból származó összes havi jövedelme nem haladja meg Budapesten és környékén a 120, vidéken a nagyobb községekben és városokban a 100, a kisközségekben pedig, amelyeknek a lélekszáma 12 000-nél kisebb, a 80 P-t. E jövedelem közé kell sorolni pl. a rokonoktól kapott támogatást és az albérlőtől kapott összegeket is.

A hadisegély összege Budapesten és környékén feleség után 30, többi hozzátartozó után 15 pengő, a 12 000-nél nagyobb lélekszámú községekben és városokban 25, illetőleg 12, az ennél kisebb községekben pedig 20, illetőleg 10 pengő havonta.

Annak a kisegítő szolgálatra bevonultnak, aki a hároméves rendes tényleges katonai szolgálatnak tesz eleget, hozzátartozója hadisegélyben nem részesülhet.

A 83 000-es rendelet.

A m. kir. honvédelmi miniszter úr november hó 24-én adta ki a 83 000/eln. 22. g.—1943. számú körrendeletét, amely szerint a 23 000-es rendelet intézkedései vonatkoznak az 1942. november 25-e előtt bevonult munkaszolgálatos hozzátartozóira is.

A m. kir. honvédelmi miniszter úr tájékoztatót adott ki a kisegítő szolgálatra bevonult személyek hozzátartozóinak hadisegélyezését szabályozó 23 000-es és 83 000-es rendeletek egyes kérdéseinek végrehajtása tárgyában. A közigazgatási hatóságok részéről ugyanis számos esetekben felvilágosítást kértek a 23 000-es körrendelet egyes intézkedéseiről. Az egyöntetű eljárás céljából ezért a miniszter tájékoztatásul a következőket állapítja meg:

Azok a munkaszolgálatosok, akik megelőzőleg valamely utódállam hadseregében már szolgálatot teljesítettek, mostani bevonulásuk folyamán már jogosultak hadisegélyre, mert ez a szolgálat már nem számítható első bevonulásuknak.

Azok a munkaszolgálatosok, akik nem teljesítettek megelőzőleg sem katonai, sem munkaszolgálatot, ámbár első szolgálatukat teljesítik csak most (de nem hároméves tényleges szolgálatukat), a három hónapig tartó kiképző szolgálatuk letelte után már jogosultak hadisegélyre.

Ha a bevonulás 1942. évi november 25-e előtt történt, annak elbírálása, hogy a kisegítő szolgálatosok közül ki teljesíti a rendes tényleges, és ki teljesíti a póttartaléki szolgálati kötelezettséget, az illetékes csapatparancsnokság hatáskörébe tartozik. Kétség esetén a honvédelmi miniszter úr dönt.

Felemelt hadisegély visszamenőleg.

A 83 000-es rendelet értelmében az 1942. november 25-e előtt bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyét is a 23 000-es rendelet intézkedései szerint lehet csak elintézni, ha 1943. december 1-én még szolgálatot teljesítettek.

Ha a honvédelmi miniszter úr az 1942. november 25-e előtt bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyét már 1943. december 1. előtt megállapította, akkor ezt az összeget fel kell emelni visszamenőleg 1943. július 1-től arra az összegre, amely a 23 000-es rendelet szerint jár, vagyis a már fentebb részletezett összegre.

Az 1942. november 25-e előtt bevonultak hozzátartozóinak olyan kérelmét, amelyek elintézése még folyamatban van, illetve azt kiegészítés végett a Honvédelmi Minisztérium az elsőfokú hatóságnak visszaküldte, vagy most küldi majd vissza minden érdemi döntés nélkül, az elsőfokú hatóságnak kell a 23 000-es rendelet értelmében érdemben elbírálni. Az összegek megszabása úgy történik, hogy 1943. július 1-től a 23 000-es rendelet szerinti felemelt hadisegély összeget kell megállapitani, 1943. július 1-től visszamenőleg a bevonulás napjáig pedig a kisebb méretű, illetve a 940/1942. Me. számú rendeletben feltüntetett összegű hadisegélyt.

Ha az 1942. november 25-e előtt bevonultak hozzátartozójának hadisegély kérelmét a honvédelmi miniszter úr már jogerősen elutasította, akkor erre való tekintet nélkül az elsőfokú hatóság köteles a kérelmet hivatalból újra felülbírálni és ha a rászorultságot megállapitja, akkor köteles a 23 000-es rendelet értelmében megállapított hadisegély összegeket 1943. július 1-től visszamenőleg folyósítani.

A 83 000-es rendelet kedvezményeiben nem részesülhet az a hozzátartozó, aki már 1943. november 30-ig értesítést kapott a Magyar Vöröskereszttől, a bevonult munkaszolgálatos elhalálozásáról vagy eltűnéséről. Ezeket a hozzátartozókat ugyanis hadigondozási eljárás alá kell vonni és számukra hadigondozási járulékok járnak. Minden hozzátartozó, aki hadisegélyre igényt tart, köteles igazolni, hogy az érdekelt munkaszolgálatos kisegítő szolgálatot teljesít. Ezt az igazolást az illető munkaszolgálatos kérelmére a századparancsnokságnak kell eljuttatnia az illetékes polgári hatósághoz. Ha ez nem történt meg, akkor az érdekelt hozzátartozó maga fordulhat az illetékes katonai hatósághoz azzal a kérelemmel, hogy ezt az úgynevezett szabályos névjegyzéket a katonai hatóság az illetékes polgári hatósághoz nyomban juttassa el. Az érdekelt hozzátartozók tehát ennek a szabályos névjegyzéknek a beküldését ne a saját címükre kérjék, hanem ahhoz a hatósághoz, ahol hadisegélyét kéri. A kérelemnek tartalmaznia kell a munkaszolgálatos nevét, születési évét, édesanyja leánykori nevét és a bevonulás helyét és időpontját, valamint annak a polgári hatóságnak a címét, ahol a hadisegélyt kérelmezi. A leghelyesebb, ha az érdekelt hozzátartozó az illetékes polgári hatóságot megkéri, hogy átiratban kérje a katonai hatóságot a szabályos névjegyzék elküldésére.

Jogorvoslat.

Ha a hadisegélyt elbíráló hatóság bármely indokkal, bármikor elutasítja a hadisegély kérelmet, köteles ezt az elutasítást írásbeli véghatározattal megindokolni, illetve ilyen indokolást a hadisegélyt kérelmező hozzátartozó kérelmére kiadni.

Az esetleges elutasító véghatározat ellen fellebbezéssel lehet élni a másodfokú hatósághoz (Budapesten a polgármesterhez, vidéken pedig az alispánhoz). Ha a másodfokú hatóság is elutasítja a kérelmet, felülvizsgálati kérelmet lehet előterjeszteni a m. kir. honvédelmi miniszter úrhoz.

A Hadviseltek Bizottsága a legnagyobb készséggel ad tanácsot és útbaigazítást minden hadisegély ügyben is. Arra kéri az érdekelt hozzátartozókat, hogy ha valamilyen alaposan megindokolt sérelmük van, forduljanak haladéktalanul a Hadviseltek Bizottságához, amely segítségükre lesz.

Mindazok a hozzátartozók, akiknek már birtokukban van a Magyar Vöröskereszt, vagy valamely katonai parancsnokságnak az illető munkaszolgálatos elhalálozásáról vagy eltűnéséről szóló hivatalos értesítése, forduljon azonnal az illetékes hadigondozó bizottsághoz, amelynek címét a községi elöljáróságokon tudakolhatja meg. Ezt azért tartjuk különösen fontosnak megemlíteni, mert a hadigondozási járulék a kérvény beadását követő hónap 1-től esedékes. A hadigondozási eljárás részleteit most rendezik. A végleges rendelkezéseket remélhetőleg már a legközelebbi jövőben ismertethetjük a Magyar Zsidók Lapjában.

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 2. szám. — 1944. január 13. — „A hadisegély-rendeletek főbb pontjai és azok magyarázata”

204.

1944 január 27

A Magyar Zsidók Lapjának értesítése: a Hadviseltek Bizottsága „megváltási igazolvány”-okat bocsát ki, melyeknek ellenértékét a munkaszolgálatosok felruházására fordítják

A Hadviseltek Bizottsága megváltási igazolványokat bocsátott ki. Ezek a művészi kiállítású kis igazoló lapok négyféle áron válthatók meg. A 3000 pengős igazoló lap 5 munkaszolgálatos teljes felszerelésére szól, a 600 pengős egy munkaszolgálatos felszerelésére a 300 pengős egy 1/2 felszerelés költségeit fedezi, a 150 pengős pedig egy 1/4 felszerelést. A Hadviseltek Bizottsága kér mindenkit, akinek a megváltási igazolványt felajánlják, ne utasítsa vissza, hanem gondoljon a munkaszolgálatosok szükségleteire, gondoljon a télre és ne habozzék teljesíteni kötelességét, nemcsak a munkaszolgálatosokkal szemben, hanem önmagával is, mivel a zsidó ifjúság biztosítása valamennyiünk közös célja és érdeke. Eljön az idő, amikor ez a megváltási igazolvány bizonyítéka lesz annak, hogy a szükség idején ennek az igazolványnak a tulajdonosa megtette azt, amit az erkölcsi és az emberi törvények nevében meg kellett tennie.

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 4. szám. — 1944. január 27. — „Megváltási igazolvány.”

1944. február 3-án közölte a Magyar Zsidók Lapja, hogy a belügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértően meghosszabbította a munkaszolgálatosok felszerelése érdekében indított pénzgyűjtés határidejét. A lap felszólította olvasóit: támogassák a gyűjtést, mert a rászoruló munkaszolgálatosok felruházására előirányzott három millió pengő még nem gyűlt össze. (Magyar Zsidók Lapja. 6. évf. 5. sz. 1944. február 3.)

Ugyancsak a Magyar Zsidók Lapja ismertette az Országos Rabbi Egyesület közleményét, mely szerint az Ádár hó 7-én (március 2) tartandó böjtöt ez évben meg lehet váltani a munkaszolgálatosok részére való adományozással. Az adományok a Hadviseltek Bizottságához juttatandók el. (A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 8. szám. — 1944. február 24. — „Az Ádár hó 7-i böjt megváltása a munkaszolgálatosok javára.”)

205.

1944 február 24

A Hadviseltek Bizottságának felhívása a munkaszolgálatosok hozzátartozóihoz: közöljék velük azon munkaszolgálatosok személyi adatait, akikről 1943. április 1 óta nem érkezett híradás

A Hadviseltek Bizottsága felhívja a hozzátartozóit mindazon munkaszolgálatosoknak, akik 1943. április 1-től se közvetlenül, se közvetve életjelt magukról nem adtak, közöljék a Hadviseltek Bizottságával pontos címüket, a bevonultnak nevét, születési helyét és évét, édesanyja nevét, mely századhoz vonult be, esetleg a tábori postaszámát és mely bevonulási központhoz tartozik.

Sokaknak arra az érdeklődésére, hogy mi a teendő, ha tudomást szereztek akár a parancsnoktól, akár a keretlegénységtől, akár pedig a bajtársaktól a hadműveleti területen meghalt és ott el is temettetett munkaszolgálatosokról, a válasz az, hogy csak a bevonulási központ előtt felvett jegyzőkönyv alapján lehet a holttányilvánítási eljárást megindítani, éspedig legalább két szemtanúnak kell jegyzőkönyvbe mondania, hogy jelen volt az általa ismert munkaszolgálatos elhalálozásánál, illetve temetésénél.

A Magyar Zsidók Lapja.—6. évf. 8. szám.—1944. február 24. — „A Hadviseltek Bizottságának fontos közlése.”

206.

1944 március 4

A honvédelmi miniszter rendelete: a kisegítő munkaszolgálatosoknál levő, s a megengedettnél nagyobb pénzösszeget el kell kobozni, érvényt kell szerezni azon régi rendeletnek, hogy a kisegítő szolgálatosok a polgári lakosságtól nem vásárolhatnak élelmiszert

M. kir. honvédelmi miniszter
149 182. szám. *Szigorúan bizalmas!*
eln. 43.—1944.

A kisegítő szolgálatosokkal való bánásmódot
szabályozó rendelet hatásosabb ellenőrzése

A 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendelet elosztója szerint

Budapest, 1944. évi március hó 4-én.

Tapasztaltam, hogy a kisegítő munkaszolgálatosoknál 110 160. eln. KMOF. 1943. sz. rendeletem 7*a*. pontjában foglalt korlátozás ellenére a megengedettnél jóval nagyobb pénzösszegek vannak.

A kisegítő szolgálatosoknál levő túl nagy pénzösszegek nemcsak gazdasági és közellátási szempontból káros vásárlásokra vezetnek, hanem visszaélésekre is adhatnak módot. Ezért elrendelem:

1. Minden ksm. (I), ksm. (K) és kmsz. szd.-nál bizonytalan időközökben, de legalább kéthavonként egyszer, a szükséghez képest többször is, alapos személy- és poggyászvizsgálatot kell tartani, az előkerülő, a megengedettet meghaladó pénzösszeget őrizetbe kell venni, arról két példányban jegyzéket kell szerkeszteni. Ennek egyes rovatait az illető kisegítő szolgálatosok is, a jegyzéket pedig a szd. pk. és a vizsgálatnál esetleg közreműködött más tisztek is aláírják.

Azokról a kisegítő szolgálatosokról. akiknél a megengedettnél nagyobb összegű pénz van, tényvázlatot kell szerkeszteni és ezt az előírt mellékletekkel együtt szolgálati úton felterjeszteni. A tényvázlathoz az őrizetbe vett pénzösszeget mindenkor mellékelni kell.

A megengedett legnagyobb összegbe nem lehet beszámítani a legutolsó illetmények összegét.

2. Oly esetekben, amikor a kisegítő szolgálatosnál a megengedett összeget lényegesen meg nem haladó pénzösszeg találtatott, a kikülönített osztályparancsok vagy csapattestparancsnok fegyelmi fenyítőhatalmával felruházott elöljáró az ügyet fegyelmi fenyítéssel intézheti el.

Nagyobb összegű pénz találása, valamint visszaesés esetén a tényvázlatot a még talált fölös pénzösszeggel az illetékes parancsnokhoz kell felterjeszteni.

A feljelentésnek fegyelmi úton való elintézése esetén a pénzt a kisegítő szolgálatos családjának vissza kell küldetni.

Az őrizetbe vett pénzről készült jegyzéken fel kell tüntetni, hogy a pénz mely számú tényvázlathoz mellékelve mely pság.-nak küldetett meg. A jegyzék egyik példányát a szd.-nál kell megőrizni, a másik példányt a kmsz. zlj. pság.-oknak alárendelt szd.-ok a kmsz. zlj. pság.-nak. a többi szd.-ok pedig a területileg illetékes hdt. (ker.) pság.-nak terjesztik fel. A fenti zlj., illetve hdt. (ker.) pság.-ok gondoskodjanak arról, hogy az alárendelt szd.-oknál a kéthavonkénti ellenőrzések megtörténjenek.

3. Újabban mind több panasz érkezik hozzám, hogy a kisegítő szolgálatosok elhelyezési községükben az árakat felhajtják, különösen élelmiszereket tömegesen és igen magas áron vásárolnak.

Felhívom a figyelmet 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendeletem 8. pontjára, melynek értelmében a kisegítő szolgálatosoknak polgári közönségtől élelmiszereket tilos vásárolniok. E tilalmat a századparancsnokok szigorúan ellenőrizzék, alárendelteik előtt hirdessék ki, s az ellene vétőkről a tényvázlatot vegyék fel.

Szükség esetén a csendőrség (rendőrség) közreműködése vehető igénybe.

Közellátási visszaélés, árdrágítás stb. esetében minden esetben a csendőrség (rendőrség) közreműködését igénybe kell venni.

4. Jelen rendeletemet a 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendelet 2. pont utolsó előtti bekezdésnél, valamint a 7. és 8. pontnál jegyezze elő.

Kapják: a 110 160. eln. KMOF.—1943. sz. rendelet elosztója szerint az ott felsorolt példányszámban, a 11., 41. és 102. fsz.-ok kivételével, ezenkívül a 8. ker. pság. 220. a HM. munkaügyi főcsoportfőnök 10, a HM. XI. Csf. 5, XII. Csf. 2. a HM. 42., 44., 45. és 46. osztályai 6—6 példányban.

A miniszter helyett:
Hennyey altbgy.

Sokszorosított másolat. — HIL. HM. Sz. sgd.—1944—108.

207.

1944 március 9

A Magyar Zsidók Lapja közli a honvédelmi miniszternek a munkaszolgálatosok ruházati felszerelésével kapcsolatos rendeletét

A munkaszolgálatosok részére kiszolgáltatott polgári ruházat nyilvántartása dolgában a m. kir. Honvédelmi Miniszter Úr 4604/eln. 2i.—1944. sz. alatt körrendeletet adott ki, amelyben a hátországban alkalmazott kisegítő munkásszázadok állományába tartozó egyes munkaszolgálatosok részére, jóléti intézmények által használat céljából kiadott ruházati cikkek nyilvántartását és elszámolását szabályozza.

A kisegítő munkásszázadok parancsnokságainak bizottságilag haladéktalanul meg kell állapítaniok a munkaszolgálatosok ruházatát. Az izraelita munkaszolgálatosok részére a Hadviseltek Bizottsága által kiszolgáltatott polgári ruházati cikkek álladékát „polgári ruházati leltárba" kell bevételezni. E polgári ruházati cikkeket egyidejűleg a munkaszolgálatosok zsoldkönyvébe is elő kell jegyezni. A későbbi változásokat is keresztül kell vezetni a zsoldkönyvben. A munkaszolgálatos tehát

> e ruházati cikkekkel éppúgy köteles elszámolni, mint bármely más használatra kiadott, vagy gondjaira bízott kincstári anyaggal.

A kiadott cikkek meglétét a századparancsnokságoknak minél gyakrabban ellenőrizniük kell.

A HM. rendelete megerősíti az eddigi gyakorlatot, amely szerint munkaszolgálatosok részére ruházatot a Hadviseltek Bizottsága csak a munkásszázadok parancsnokságai útján adhat ki. A rendelet azután részletesen intézkedik az igénymegállapítás módozatairól.

A Hadviseltek Bizottsága a kiadott ruházatra, még selejtes állapotban is igényt tart, ezért a selejtessé váló ruhát a munkaszolgálatos köteles a századparancsnokságnak beszolgáltatni, amely azután azt továbbítja a Hadviseltek Bizottságához.

A ruházati cikkekben bekövetkezett hiányokról, károkról a munkaszolgálatos által aláírt veszteségi jegyzőkönyv alapján kell a Hadviseltek Bizottságát értesíteni. A megküldött veszteségi jegyzőkönyvben a veszteség körülményeire is ki kell térni, az érték megjelölése mellett, hogy

> a Hadviseltek Bizottsága követelését — ha szükségesnek látja — polgári peres úton érvényesíthesse.

Indokolatlan veszteség esetében a munkaszolgálatost a körülmények szerint, fegyelmi vagy bűnvádi úton felelősségre kell vonni.

Egyenként vagy kisebb csoportokban leszerelő munkaszolgálatosoktól a Hadviseltek Bizottsága ruhaanyagát a zsoldkönyvben meglevő előjegyzés figyelembevételével át kell venni és meg kell küldeni a Hadviseltek Bizottságának. Még a selejtesnek minősülő anyagot is vissza kell küldeni. Ha a munkásszázad egészben leszerel, a parancsnokság a leltár szerinti álladékot megküldi a Hadviseltek Bizottságának.

Ezek a rendelkezések nem vonatkoznak a hadműveleti területen szolgálatot teljesítő munkásszázadokra.

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 10. szám. — 1944. március 9. — „A honvédelmi miniszter rendelete a munkaszolgálatosok ruhafelszereléséről.”

208.

1944 március 16

A Hadviseltek Bizottságának felszólítása: adakozzanak a Borban munkaszolgálatot teljesítők részére

Azok akik Borba gazdagon összeállított csomagot küldenek munkaszolgálatos hozzátartozóiknak, elismerő táviratot kapnak a Hadviseltek Bizottságától, de ennek a táviratnak egyben figyelmeztető jellege van. Arra figyelmezteti a jobb módúakat, hogy Borban nemcsak az ő hozzátartozójuk van, hanem nagyon sok olyan munkaszolgálatos is, aki senkitől sem várhat semmit. Gondolnak-e ezek a jobbmódúak arra, akiknek hozzátartozója Borban hónapok sora óta várja hazulról a csomag érkezését, s ezzel a csomaggal együtt az otthon melegítő és üdítő jelentkezését, azokra a szegény sorsúakra is, akik sehonnan sem várhatnak semmit? Elképzelik-e azt a pillanatot, amikor majd megérkeznek Borba az ő csomagjaik, az ő hozzátartozóik számára, ott állnak ezekkel együtt majd a csomagkiosztásnál a szegény sorsúak is és szívükben leplezett szomorúsággal kell majd tudomásul venniük, hogy számukra minden teher kétszeresen súlyos. A H. B. éppen ezért nyomatékosan felkéri azokat, akik Borba gazdagon összeállított csomagot küldenek saját hozzátartozójuknak, jöjjenek el újra egy új csomaggal a kezükben, hogy azt egy szegény sorsú munkaszolgálatosnak küldjék el Borba az ő hozzátartozójuk bajtársának, aki éppen úgy küzd a nehéz sorssal, mint az akiről idehaza hozzátartozói gondoskodni tudnak. Ez a legtermészetesebb, legemberibb kívánság. Nem hisszük, hogy ezt bárki előtt is indokolni kellene.

A H. B. maga is küldene, de hogyan küldjön, miből küldjön, ha azok akik tehetik nem sietnek segítségére? Az a bajtársiasság, amely a Borban dolgozó munkaszolgálatosok között minden bizonnyal megvan, kell hogy meglegyen itthon is, a Borban dolgozó munkaszolgálatosok hozzátartozói között.

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 11. szám. — 1944. március 16. — „Táviratok...”

A lap ugyanezen száma ismerteti a Hadviseltek Bizottságának — a Honvédelmi Minisztérium felszólítására — vállalt azon feladatát, mely szerint központilag összegyűjti és leltározza a Borban szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok számára kivételesen engedélyezett 5 kilogrammnyi csomagokat. Ezek a csomagok ruhát, fehérneműt, bakancsot, egy pár talpat javításhoz, szappant, fogkrémet, kézikenőcsöt, rovarirtó port, szemüveget, cérnát, pulóvert, téli és nyári harisnyát, zsebkendőt, törülközőt, kapcát, bakancsfűzőt, szíjat, bakancszsírt és bakancsszöget tartalmazhatnak. Feldolgozatlan textiláru, élelmiszer, ékszer, pénz, szeszesital, levél, röpirat, újság küldése szigorúan tilos.

A Hadviseltek Bizottsága fenti feladat lebonyolítására külön szervezetet állított fel, mely a csomagküldés határidejét 1944. március 15-ben állapította meg. Tekintettel azonban a különböző szállítási és egyéb egyéni akadályokra, a bizottság március 21-ig meghosszabbította a csomagok átvételének határidejét. (Magyar Zsidók Lapja. 6. évf. 11. szám. — 1944. március 16. — „Indulnak a csomagok Borba.”)

A Magyar Zsidók Lapjának március 23-i száma közölte, hogy 1944. március 21-ével a Borba küldendő csomagok begyűjtési határideje végleg lejárt. Ennek meghosszabbítását a honvédelmi szervek sem engedélyezték, de a csomagokra váró munkaszolgálatosoknak is elsőrendű érdeke, hogy azokat mihamarabb útnak indítsák. A Honvédelmi Minisztérium „felhívta a Hadviseltek Bizottságát, hogy a csomagok összegyűjtését a legsürgősebben fejezze be és adja át azokat továbbítás céljából az illetékes katonai hatóságnak. Az átadás a legközelebbi napokban történik s utána nyomban útnak indulhat a ruhaszállítmány Borba.” (A Magyar Zsidók Lapja. 6. évf. 12. sz. — 1944. március 23. — „A bori csomagok útba indítása.”)

209.

1944 március 16

A Magyar Zsidók Lapja hírt ad arról, hogy a Szegedi Szentegylet „Munkaszolgálatosok emlékkertjé”-t létesített

A Szegedi Szentegylet most tette közzé jelentését és zárószámadását az 1943-ik évről. A jelentésben, amely részletesen beszámol a Szegedi Szentegylet nagyarányú munkásságáról, többek között ezeket olvassuk:

„Éreztük, hogy létesítenünk kell egy helyet, hol édesanyák. édesapák, hitvesek, gyermekek és testvérek elsírhatják megsebzett szívük fájó sebének égető könnyeit. Ez a gondolat érlelte meg a Szentegylet elöljáróságában azt az elhatározást, amelynek eredményét (sic!) a temetőnkben múlt év nyarán létesített „Munkaszolgálatosok Emlékkertje". Egy-egy virágzó rózsatő minden egyes munkaszolgálatos emlékének. Szerény jel csupán, de szemléletes megörökítője egy-egy virágzásában kettétört munkás életnek. A Szentegylet és a szegedi zsidóság tudatában is van annak, hogy többet érdemelnek, művésziebbet, maradandóbb alkotást. Tudja azt is, hogy ez a megoldás nem végleges, csak átmeneti jellegű. Ha majd elülnek az immár ötödik esztendeje tartó világháborúnak már-már az egeket csapkodó hullámai, ha majd elkövetkeznek az annyira óhajtott békének, az egymást szeretetben megértésnek. a nyugalomnak a napjai, akkor a Szentegylet és a szegedi zsidóság gondoskodni fog arról, hogy elhalt munkaszolgálatosainak emlékét művészi kivitelben olyan maradandóan örökítse meg, mely méltó lesz a nagy áldozathoz, melyet e halottaink a magyar hazáért és értünk, a magyar zsidóságért hoztak és méltó lesz a Szegedi Szentegylethez és a szegedi zsidóság közületéhez."

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 11. szám. — 1944. március 16. — „A munkaszolgálatosok emlékkertje Szegeden."

210.

1944 április 6

A Magyar Zsidók Központi Tanácsának közleménye az 1924-ben született budapesti zsidó férfiak létszámbavételéről

Felhívunk minden férfit, akinek állandó lakása Budapest székesfőváros területén van és 1924-ben született, s a legújabb rendeletek értelmében zsidónak tekintendő s ez ideig sem kisegítő munkaszolgálatot nem teljesít, sem pedig hadiüzemben nem dolgozik, hogy e felhívás közzétételétől számított két napon belül a Magyar Zsidók Központi Tanácsánál (VII., Wesselényi u. 7.) lajstromozás végett jelentkezzék. E felhívás nem teljesitése büntető és kényszerrendszabályokat von maga után.

Budapest 1944. április 6.

A MAGYAR ZSIDÓK KÖZPONTI TANÁCSA

A Magyar Zsidók Lapja. — 6. évf. 14. szám. — 1944. április 16.— „Felhívás.”

A lap 1944. május 19-i számában újabb hasonló tartalmú felhívás jelent meg az 1925. évben született, zsidónak tekintendő budapesti lakosok létszámbavételéről.

211.

1944 április 29

A honvédelmi miniszter rendelete a német csapatok által „igénybe vett” leventekorban levő zsidó kisegítő előképzősöket mentesíti a kisegítő előképzős foglalkozások alól

M. kir. honvédelmi miniszter
142 105.
eln. 40. e.—1944.

Német parancsnokságok és hatóságok által igénybe vett kisegítő előképzős ifjak mentesítése a kisegítő előképzős foglalkozások alól

Elosztó szerint

Budapest, 1944. évi április hó 29-én. *Állomáshely*

Német csapatok parancsnokságai és hatóságai által igénybe vett leventekorban levő zsidó kisegítő előképzősöket, ha azok igénybevételüket az igénybe vevő német katonai parancsnokság vagy hatóság által igazolják, a kötelező kisegítő előképzés alól mentesíteni kell arra az időre, amíg igénybevételük tart.

Azokat az igénybevételi jegyeket, melyek akármilyen tekintetben a visszaélés látszatát keltik, haladéktalanul fel kell terjeszteni.

Kapják: I—IX. hdt. lev. pk., 1—28. kieg. ker.-i, Bp. szfőv.-i és az összes járási (városi, kerületi) lev. pság.

A miniszter rendeletéből:
Szurmay vk. alez. s. k.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1944. évi április hó 29-én.
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. Hdt. eln. lev. pk.—1944—1105.

212.

1944 tavasza—1944 szeptember
(1946 március 16)

A Népbírósági Közlöny beszámolója Kern Antal népellenes tevékenységéről

Saját utászai ölték meg Kern Antal alezredest

A Szálasi bűnper tárgyalásán mondotta a népügyész, hogy Magyarországot három embertípus tette tönkre: a felelőtlen politikus, a korrupt újságíró és a karriervadász katonatiszt. Az utóbbiak egyik legjellegzetesebb figurája a sváb *Werth és Beregfy-Berger* szintén sváb származású kebelbarátja: *Kern* Antal, a hírhedt rohamutász alezredes, akit 1944. október végén, amikor fel akarta robbantatni a máramarosi hidat, *saját utászai öltek meg.*

Danaidák útja

Kern Antal fiatalon, alig negyvenesztendős korában kapta meg alezredesi rangját és hogy ezt „kiérdemelje", elvállalta a Leordinától a regényes Kopilás-hegyig terjedő harmincöt kilométeres hadiút megépíttetését. Négy román és négy zsidó munkásszázadot, mintegy nyolcszáz embert rendeltek 1944 koratavaszán korlátlan uralma alá és Kern a Leordinától a Kopilásig terjedő völgyet, a Szokoló-folyó völgyét elzárta, s rabszolgáit fedél nélkül hagyta a völgyben, ahol a beszorult felhők miatt mindennapos volt az eső. Ott áztak, éheztek és hullottak a rabszolgák a Szokoló völgyében, akiknek *naponta 12 órát kellett a legkeményebb munkát végezniök* és akik hamarosan, július közepére meg is lettek volna az úttal. De *Kern* Antalnak az volt az érdeke, hogy az út ne készüljön el olyan hamar. Először is mert igen jól érezte magát havasmezői főhadiszállásán, ahol például külön udvari cukrásza volt és ruszin és román lányokból egész *háremet tartott,* de főleg azért, mert rokonságban állott a *Sorg Antal-céggel,* amely az útépítés vállalkozója volt. Így történt meg, hogy a háború kellős közepén nyolcszáz munkaszolgálatos véres verejtékkel, napi tizenkét órán át, az alezredes és vezérkarának állandó ellenőrzése mellett *követ hordott — az út egyik oldaláról a másikra!* A köveket aztán kalapáccsal meg kellett törni, amely csoport nem törte meg időre a maga előírt mennyiségét, vagy az „ales” talán egy nagyobb követ talált a kupacban, azt menten gúzsba kötötték, *úgyhogy többen bele is haltak* ezekbe a „fenyítésekbe”. Végül aztán a köveket belehajították a Szokolóba, majd újból ki kellett halászni és így ment tovább, egészen szeptemberig.

Szeptemberben megérkezett *Vincze* András kárpátaljai kormánybiztos parancsa a terület kiürítésére. *Kern* Antal nem közölte azt a munkásszázadokkal, az volt a terve, hogy amikor felrobbantják az utat, az éppen *aknakutakat ásó munkaszolgálatosok ott pusztulnak.* Errevonatkozólag írásbeli parancsot is adott néhány bizalmasának.

400 ember a máglyán

Ez a parancs azonban eljutott az V/2. munkásszázad emberséges őrmesterének, *Draskovits* Sándornak a kezébe, aki a maga századát valósággal kiszöktette a halálvölgyből, de leadta a „vonk”-et (sic!) a többieknek is. A Kopilásnál levő román századok felmenekültek a hegyekbe, a XI/2-es, főleg pestiekből álló munkásszázadot azonban akkor érte el *Kern* Antal, amikor azok Leordinába értek. Ekkor történt meg az, amire *Jány* Gusztávon és *Szentkatolnayn* kívül még a csendőrtiszt-szellemben nevelkedett katonatisztek sem voltak képesek: *Kern Antal felgyújtotta Leordinát, ahol mintegy 100 munkaszolgálatos és 300 román pusztult el.* Amikor egy-két hét múlva a Vörös Hadsereg elfoglalta a környéket, rögtön jegyzőkönyvet vettek fel a példátlan esetről. A XI/2-es század néhány életben maradt tagja 1945. szeptember 25-én gyászünnepséget rendezett a leordinai tűz emlékére, amely örök szégyene marad annak az elsvábosodott, szadistalelkületű vezérkarnak, amely 1944-ben vágóhídra hurcolta a magyar honvédet és a magyar és nemzetiségi munkaszolgálatost a maga önző céljai érdekében, és amely pl. Leordinából, az almaszüretek paradicsomi helyéből romhalmazt teremtett. Nemzeti becsületünk követeli, hogy *Kern* Antal még esetleg köztünk bujkáló cinkosait kézrekerítsük. Nem a bosszú követeli ezt, hanem az igazság.

Antal Gábor

Népbírósági Közlöny. — II. évf. 1946. március 16. — „Rabszolgák a halálvölgyben”

213.

1944 május 9

a) A Füleki Iparművek R. T. a belügyminiszterhez intézett felterjesztésében kéri, hogy Gömöri Ödön dr. OTI orvost mentesítsék a gettóba való költözés alól

T. M. kir. Belügyminisztérium XVI. Osztályának

Budapest

Fülek, 1944. május hó 9.
Ko/Csj.

Tárgy: *OTI zsidó kezelőorvos helyettesítése*

Tisztelettel jelentjük, hogy dr. Gömöri Ödön OTI zsidó orvos, 2000 munkásunk kezelőorvosa, a fennálló zsidótörvények értelmében a Losoncon felállított gettóba költözik és így 2000 munkásunk (OTI tagok) kezelőorvos nélkül maradna. Hogy ez ne következzék be, a t. Minisztériumhoz az alanti szövegű táviratot adtuk fel:

> „dr. Gömöri OTI zsidó orvos losonci gettóba költözik, 2000 munkásunk orvos nélkül marad stop. Kérünk azonnali intézkedést munkaszolgálatos zsidó orvos Fülekre való kivezénylése ügyében.
>
> Iparművek”

Vállalatunk 100%-ban az államkincstár tulajdona és 90%-ban honvédelmi rendelésekre is dolgozik. Eltekintve attól, hogy egészségügyi szempontokból is megengedhetetlen, hogy 2000 munkásunk orvos nélkül maradjon, fontos honvédelmi érdek is, hogy az esetleg bekövetkező vagy fellépő betegségek miatt hadiüzemi munkásaink ne legyenek kénytelenek munkából kimaradni, illetve ez a kimaradás orvosi kezelés folytán minél rövidebb ideig tartson.

Ismételten kérjük fenti ügyre vonatkozó sürgős intézkedésüket.

Teljes tisztelettel:
FÜLEKI IPARMŰVEK R. T.
Olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes osztályvezető saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—328 078.

(213)

1944 május 16

b) Lázár Imre orvos kirendelése a Füleki Iparművekhez

Tekintetes *dr. Lázár Imre* orvos úrnak
Felsőgalla, Baross G. u. 9. Komárom vm.

A közegészségügyi, valamint gyógyszertári szolgálat ellátásának biztosítása céljából honvédelmi szolgáltatások igénybevétele tárgyában 2880. 1941. Me. szám alatt kiadott rendelet 1. §-ában foglalt rendelkezés alapján a m. kir. honvédelmi miniszterrel egyetértésben dr. Lázár Imre orvost, aki 1899. évben Pápán született, izr. vallású felsőgallai lakos, a Füleki Iparművek R. T.-nél Füleken az orvosi tennivalók ellátására honvédelmi munkára kötelezem.

Felhívom, hogy a fogadalom letétele és munkájának teljesítése végett nevezett az OTI budapesti orvosi központjában jelen határozatom kézhezvételétől számított 2 napon belül jelentkezzék.

A honvédelmi munkáért járó térítést az ellátmányszabályzatban előírt fizetésben állapítom meg. A megállapított készpénzösszeg a szolgálattételre jelentkezés napjától havonként előre esedékes.

A térítés összegének folyósítása iránt a fogadalom letétele után a Gyár Vezetője intézkedni fog.

Kijelölt munkahelyére való utazással kapcsolatban felmerült költségeinek megtérítését a 2880. 1941. Me. számú rendelet 4. §-ában meghatározott mérvben igényelheti.

A honvédelmi munkaszolgálat alatti jogkörére vonatkozóan a fentebb említett rendelet 7. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezések irányadók.

A honvédelmi munkakötelezettség megszegése vagy kijátszása a 9300. 1939. Me. számú rendelet 29. §-ának megfelelően esik büntetés alá.

Budapest, 1944. évi május hó 16-án.

II.

Az Iparművek R. T. Vezetőségének

Fülek

Tudomásulvétel végett azzal a felhívással küldöm meg, hogy a 2880. 1941. Me. számú rendelet 7. §-ában foglalt rendelkezésnek megfelelően a munkára kötelezettől a fogadalmat vegye ki és annak megtörténtét jelentse.

Felhívom továbbá arra, hogy a kirendelt orvosnak, szolgálati helyéről való végleges távozása előtt a távozás tényét és időpontját az orvos nevére szóló *eredeti* kirendelési okmányra annak idején vezesse rá.

Budapest, 1944. évi május hó 16-án.

dr. Genersich
K. V. 16. *Olvashatatlan aláírás*

Kézzel kitöltött formanyomtatvány, az illetékes referensek saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—328 078.

1944 február elején több felsőgallai lakos aláírásával ellátott beadvány érkezett a Belügyminisztériumba; az aláírók azt kérték, hogy dr. László Imre orvost hívják be munkaszolgálatra. (Ugyanott.)

---

(213)

1944 május 30

c) A losonci Országos Társadalombiztosító Intézet táviratilag kér a Belügyminisztériumtól intézkedést, mert dr. Lázár munkaszolgálatos orvost a losonci gettóba szállították

Belügyminisztérium om. Bp.

Felvette: hivataltól	hó és nap	óra, perc
521	V. 30.	15^{20}

Losonc	1808	35/33	30	15^{20}

a 330 295. 1944. 16. om. szám alatt füleken munkaszolgálatra kirendelt dr. lázár orvos a losonci gettóba helyeztetett, az 1179 taglétszámú körzetet így ellátni nem tudja, kérek sürgős intézkedést.

oti losonc

Eredeti távirat. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—328 078.

---

(213)

1944 június 3

d) Dr. Lázár Imre munkaszolgálatos orvosnak a honvédelmi munkaszolgálat alól való felmentése

T. l. kívül!

OTI kerületi pénztára ügyvezetőjének

Losonc

Értesítem Ügyvezető Urat, hogy 330 295. 1944. számú rendeletemet, amellyel a vezetése alatt álló pénztár-h[o]z (honvédelmi munkaszolgálat címen) a füleki körzeti orvosi tennivalók ellátására dr. Lázár Imre orvost, az 1899. évben született, izr. vallású, felsőgallai lakost rendeltem ki, hatályon kívül helyezem, mivel nevezett kényszerelkülönítésben részesül. Pótlásáról 330 944. 1944. sz. a. már előbb intézkedtem.

Budapest, 1944. évi június hó 2-án.

dr. Székely
K. VI. 3. *dr. Kolosváry*

Kézzel kitöltött formanyomtatvány, dr. Székely és dr. Kolosváry saját kezű aláírásával. — OL. BM. ált. 1944—XVI. OM.—1—328 078.

214.

1944 május 10

Dr. Wagner Sándor munkaszolgálatos orvosnak a belügyminiszterhez intézett beadványa, melyben nem hadműveleti területen való beosztását kéri

Belügyminiszter Úr!

Alulírott honvédelmi munkaszolgálatos alorvos, azon kérelemmel fordulok Miniszter Úrhoz, hogy engem Nyitra—Pozsony, Bars—Hont, Komárom vagy más, az ország nem hadműveleti területén levő községbe községi vagy körorvosi beosztásba áthelyezni szíveskedjék.

Kérésem támogatására legyen szabad megemlítenem a következőket:

1. A cseh megszállás alatt a legmagyarabb községben, Udvardon (Nyitra m.) működtem magánorvosként, az ottlakó magyar lakosság legteljesebb megelégedésére. A magyarsággal szemben való közismert és mindig teljes megelégedéssel és elismeréssel kísért viselkedésemről tanúbizonysággal szolgálhat a jelenlegi magas kormányt támogató, az említett vidékre való képviselő úr is.

2. Közel egy éve vagyok távol családomtól és 10 hónapos kisfiamtól, akit születése óta csupán egyetlen napra láthattam.

3. Jelenleg feleségem 10 hónapos csecsemőjével átmenetileg Verebély községben el van különítve, s mivel kisfiam úgyszólván állandóan bélhurutban szenved, ilyen körülmények között biztosan elpusztul.

4. Engem a Belügyminiszter Úr 1943. július hó 16-án kelt 299 065. 1943. XIII. OM. számú rendeletével helyezett ki az ungvári m. kir. állami kórházba, ahol azóta a bőrosztályon főnököm legteljesebb megelégedésére dolgozom.

5. Ha nem hadműveleti területre kaphatok áthelyezést, új beosztásomban együtt élhetek családommal, éjjel-nappal lankadatlanul dolgozhatom. Jelen helyzetemben viszont olyan lelkiállapotban vagyok, hogy orvosi munkát nem merhetek végezni.

Előadott indokaimnál fogva ismételten kérem Miniszter

Urat kérésem kedvező, gyors elintézésére és vagyok mély tisztelettel:

Ungvár, 1944. május hó 10.

dr. Wagner Sándor
honvédelmi munkaszolgálatos alorvos
Ungvár, magy. kir. áll. kórház

Géppel írt tisztázat, Wagner saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 026.

Az ügyiratra elintézésképpen a következőket írták: „904. évfolyam új helyre nem rendelhető ki. Irattárba.”

215.

1944 május 11

A Magyarországi Zsidók Központi Tanácsának felhívása a munkaszolgálatosok részére történő ruhagyűjtés érdekében

A Magyarországi Zsidók Központi Tanácsának munkaszolgálatos ruhagyűjtési akciója a következő felhívással fordul hittestvéreinkhez:

Felhívás

A M. kir. Honvédelmi Miniszter Úr Őméltóságának e hónap 5-én kelt 150 652/eln. 44—1944. számú rendelete kötelességünkké tette a munkaszolgálatosoknak ruházati cikkekkel való ellátását. Ebből a célból a munkaszolgálatos ruhagyűjtésnek különleges igazolvánnyal ellátott megbízottai, akik igazolványukat felmutatni tartoznak, előzetes értesítés után megjelennek Önnél és felhívjuk, hogy akkorra a ruhát, fehérneműt, lábbelit előkészíteni szíveskedjék.

A ruhagyűjtési megbízottak az átvett ruházati cikkekről Önnek névre szóló részletes hivatalos nyugtát fognak kiszolgáltatni.

Munkaszolgálatos Ruhagyűjtés — Magyarországi Zsidók Központi Tanácsa

Magyarországi Zsidók Lapja. 6. évf. 19. szám. — 1944. május 11. — „Ruházati cikkek gyűjtése a szegénysorsú munkaszolgálatosok részére.”

A lap 1944. május 19-i számában megismételték a fenti felhívást.

216.

1944 május 17—1945 május 4

(1945 augusztus 29)

Seidler Nándor munkaszolgálatos visszaemlékezése

FERTŐRÁKOS **1953.**

A jegyzőkönyv felvétetett 1945. augusztus 29-én, a Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság (DEGOB) irodájában (Budapest VII.. Bethlen tér 2).

Megjelenik: *Seidler Nándor, 101/314. munkásszázad*
Született: *Budapesten, 1900. január 11-én.*
Foglalkozása: *impresszárió*
Lakik: *Budapest V., Szalay utca 5a.*
Táborok: *Fertőrákos: 1944. december 1—1945. március 28.*
Mauthausen: április 4—14.
Gunskirchen: április 17—május 4.

Fent nevezett előadja a következőket:

1944. május 17-én behívóra bevonultam Jászberénybe. A Ferihegyi repülőtéren dolgoztunk. Onnan Kiskunlacházára, majd a Bakáts téri iskolába kerültünk. A magyar keret aránylag rendesen bánt velünk, csak Balázs (Eskü út 3) lopott a G. H.-ból és csak annak adott szabadságot, aki jól megfizette. Én szegény fiú vagyok és ezért hónapokig nem láthattam a családomat.

November 27-én pápai és svéd védettségünk ellenére a Józsefvárosi pályaudvaron bevagoníroztak.

December 1-én kb. 3000 ember érkezett meg Fertőrákosra, ezeknek egy részét Balfra vezényelték. A balfiak közül már ott sokan elpusztultak, mert későn kapták meg a tífuszoltást. Minket időben oltottak, ennek köszönhető, hogy a halálozási arányszámunk minimális volt.

Az SS felügyelete alatt sáncmunkát végeztünk, tankcsapdákat ástunk. 4 hónapig dolgoztunk ezeken az erődítési munkálatokon, melyeket aztán az oroszok 1 óra alatt elfoglaltak.

Március végén útnak indítottak Mauthausenbe. Itt a szabadban a csupasz földön aludtunk, esőben, sárban, és a legtöbbet attól szenvedtünk, hogy egész mauthauseni tartózkodásunk alatt nem tudtunk tető alá jutni.

Április közepén gyalog elindítottak Gunskirchenbe. Az út szörnyű volt, ha valaki 10 lépésnyire lemaradt, az SS agyonlőtte. Így pusztult el barátom, Pápa József is. Szegény már nagyon gyenge volt, ezért előbb eldobta a hátizsákját, aztán a télikabátját, de mégsem volt ereje menni. Láng bajtársammal együtt aztán egy darabig húztuk-vonszoltuk, cipeltük. A vállunkba kapaszkodott, így haladtunk egy ideig. Aztán az SS ránkparancsolt, hogy tegyük az árokba, az út szélére. Azt hittük, hogy van benne annyi emberség, hogy pihentetni akarja, de az SS a következő pillanatban agyonlőtte.

Gunskirchen volt a legborzalmasabb hely. Legnagyobb szenvedésünket a millió tetű okozta és az a körülmény, hogy egy 800 személyre számított barakkban 2500-unkat zsúfoltak össze. Csak teljesen magunk alá húzott lábakkal lehetett ülni. Összehúzódva ültünk egymás mellett és arra gondoltunk, hogy még a hering is kinyújtva van a dobozban.

Táplálkozásunk a legminimálisabb volt. Reggelire feketének mondott víz, 20 deka kenyér, délután répaleves; a szerencséseknek jutott 3 darab kisujjnyi hosszúságú répadarabka, a többiek csak az üres lét kapták.

Május 4-én szabadítottak fel az amerikaiak. Welsbe kerültem a kórházba, általános testi gyengeséggel. Eredeti súlyomnál 15 kilóval voltam kevesebb ekkor. A kórházban nagyon rendesen bántak velünk az orvosok és az ápolók. Különösen dr. Laibl nevű cseh orvos viselkedett kiválóan.

Donnarnon keresztül jöttem haza.

Seidler Nándor s. k.

A jegyzőkönyvet felvette: *Pollák Franciska*

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1953. sz. jkv.

217.

1944 május 19

a) A nagyszőllősi állami kórház igazgató-főorvosának jelentése a belügyminiszterhez öt zsidó munkaszolgálatos orvos gettóba szállításáról

SZIGORÚAN BIZALMAS

M. KIR. ÁLLAMI KÓRHÁZ IGAZGATÓJA
NAGYSZŐLLŐS

3/7—1944. OM. biz. *Tárgy: Zsidó munkaszolgálatos orvosok szolgálatának megszűnése.*

BELÜGYMINISZTER ÚR! (XVI. OM. osztálya)

Budapest

Tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló nagyszőllősi m. kir. állami kórházhoz honvédelmi munkaszolgálatra kirendelt összes zsidó orvosokat a m. kir. csendőrség a mai napon elszállította, s így 5 munkaszolgálatos zsidó orvos itteni szolgálata megszűnt.

Az elszállított zsidó orvosok személyi adatai:

1. Dr. Sándor Lajos, izr. vallású, budapesti lakos, kirendelve 1942. évi március hó 17-én 291 410. 1942. XIII. OM. számú rendelettel.
2. Dr. Tischler László, ref. vallású, marosvásárhelyi lakos, kirendelve 1942. évi szeptember hó 14-én a 293 272. 1942. XIII. OM. számú rendelettel.
3. Dr. Reich Sándor, izr. vallású, budapesti lakos, kirendelve 1943. évi augusztus hó 25-én a 300 488. 1943. XIII. OM. számú rendelettel.
4. Dr. Szabolcs Ernő, izr. vallású, túrkevei lakos, kirendelve 1943. évi szeptember hó 27-én a 301 224. 1943. XIII. OM. számú rendelettel.
5. Dr. Lázár Károly, róm. kath. vallású, budapesti lakos, kirendelve 1944. évi február hó 11-én a 327 935. 1944. XVI. OM. számú rendelettel.

Az átvevő karhatalom a zsidó orvosoknál levő összes iratokat és okmányokat elkobozta, így az eredeti kirendelési okmányukat záradékolva nem áll módomban felterjeszteni.

Tekintettel arra, hogy az 5 munkaszolgálatos orvos eltávozásával a kórház betegeinek ellátása körül komoly zavarok állhatnak elő, miért is azzal a kéréssel fordulok a belügyminiszter úrhoz, hogy a hiány pótlásáról keresztény orvos kirendelése útján sürgősen gondoskodni szíveskedjék.

Egyben tisztelettel jelentem, hogy dr. Petruska György nagyszőlősi lakos, aki Nagyszőlősön 1916. évi március hó 1-én született, róm. kath. vallású, a debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem orvostudományi karán folyó évi május hó 5-én szerezte meg a diplomáját, önkéntes jelentkezés folytán orvosi munkaszolgálatra nálam jelentkezett. Tekintettel kórházunkban előállott rendkívüli orvoshiányra, azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok a belügyminiszter úrhoz, hogy a nevezettet ideiglenesen honvédelmi munkaszolgálatra a nagyszőlősi m. kir. állami kórházhoz kirendelni szíveskedjék.

Nagyszőllős, 1944. évi május hó 19-én.

dr. Osgyáni
igazgató-főorvos

Gépelt tisztázat, Osgyáni dr. saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI—Orv. M. Kb.—4.

---

(217)

1944 június 16

b) Dr. Sándor Lajos orvost a belügyminiszter „elbocsátja” a nagyszőllősi kórháznál teljesített munkaszolgálatból

Tárgy: 1. k.

I.

A M. KIR. ÁLLAMI KÓRHÁZ IGAZGATÓJÁNAK

Nagyszőllős

Értesítem Igazgató Urat. hogy a vezetése alatt álló kórházhoz (honvédelmi munkaszolgálat címén) alorvosi tennivalók ellátására a 291 410. 1942. számú rendeletemmel kirendelt dr. Sándor Lajos orvost. aki 1909. évben született, izr. vallású, budapesti lakos, a munkaszolgálatból elbocsátom.

Vonatkozó rendeletemet nevezett részére tértivevénnyel ellátva csatoltan megküldöm.

Felhívom továbbá arra, hogy a kirendelt orvosnak szolgálati helyéről való végleges távozása előtt a távozás tényét és időpontját az orvos nevére szóló *eredeti* kirendelési okmányra annak idején vezesse rá.

Budapest, 1944. évi június hó 16-án.

dr. Szilágyi

Kézzel kitöltött űrlap, dr. Szilágyi saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI—Orv. M. Kb.—4.

Hasonló „elbocsátó" értesítést küldöttek az a) iratban felsorolt, deportált orvos-munkaszolgálatos nevének feltüntetésével, minden orvos számára egyet-egyet. Az iratok rendelkező részében megjegyezték, hogy a névre szóló kiadvány az igazgató-főorvos értesítését tartalmazó átirathoz csatolandó s ajánlottan küldendő.

218.

1944 május 19

A szolyvai járás főszolgabírájának távirata a Belügyminisztériumhoz: a járásban egyetlen zsidó munkaszolgálatos orvos és egyetlen gyógyszerész van, családjaikat mentesítsék a gettóba költözés alól

BELÜGYMINISZTÉRIUM
KOLOZSVÁRI OSZTÁLYFŐNÖK ÚR
Budapest

sss Szolyva 483 96/92 19 1805 = allami =
Szolyvai járásban egyetlen gyógyszerész munkaszolgálatos zsidó, három községi körben egyetlen orvos munkaszolgálatos zsidó. Családjaikat szolyvai csendőrőrs gettóba akarja szállítani, beregszászi csendőr osztály parancsnokság utasítására. Szőke István körorvos katona Kassán, szolyva vidéki és düszinai körorvos, dr. Duliskovics harctéren van, polenai munkaszolgálatos orvos nem jelentkezett, Zimermann gyógyszerész, Kaan József orvos

zsidók sürgős leváltását kérem, családjai elszállítása után közegészség ellátása hadműveleti tífuszos, kiütéses tífuszos területünkön veszélyeztetve, mert család nélkül idegösszeroppanásban jól dolgozni képtelenek, leváltásukig ha lehetséges a családok maradhassanak. Bm. 6 b csőrs osztály utasítsa erre beregszászi osztályt.

Főszolgabíró 2505

Eredeti távirat. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 668.

Az iraton a következő megjegyzés olvasható: „Intézkedés a 330 874/1944. XVI. OM. szám alatt történt. Irattárba 1944. VI. 2.”

A feljegyzésben említett elintézést lásd e kötet 220. és 229. sz. iratainál.

219.

1944 május 21

a) Dr. Farkas Ernő munkaszolgálatos orvos kérvénye a főszolgabíróhoz: családjának Békéscsabáról Rajkára való költözéséhez kér engedélyt

NAGYSÁGOS FŐSZOLGABÍRÓ ÚR!

Mosonmagyaróvár

Alulírott, dr. Farkas Ernő honvédelmi munkaszolgálatot teljesítő zsidó orvos azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok a Főszolgabíró Úrhoz, hogy a békéscsabai rendőrkapitánysághoz átiratot méltóztassék intézni, melyben közli, hogy családom számára (feleségem, 8 és $2^1/_2$ éves gyermekem számára) a velem való tartózkodást engedélyezi és erről engem is értesíteni, hogy ennek alapján az utazási engedélyt családom számára, közvetlenül kérvényezni lehessen.

Ezen kérésem támogatására legyen szabad felhozni, hogy idevonatkozó rendeletek megtiltják számomra a vendéglőben való étkezést, valamint a cselédtartást és így a koszt, illetve takarítás kérdése mindig csak provizórikusan áthidalóan nyer megoldást, ami rengeteg energiát emészt fel. Azonkívül ha nem vagyok idehaza, nincs, aki az esetleg sürgősen orvosi segélyre szoruló beteget tájékoztassa, mivel a rendelőm magányos házban van. Jelenleg 2 közegészségügyi kört is töltök be, így azt merném mondani, hogy a család idehozatala, mely a fent említett problémákat egyszeriben megoldaná, éppoly közérdek, mint az én honvédelmi munkaszolgálatom, illetve annak kiegészítője.

Szabad legyen kitérnem arra is, hogy ezen kérelmem nem precedens nélküli. Hiszen magában Mosonmagyaróvárban a kórházban működő mindhárom munkaszolgálatosnak ott van a családja. De hasonló elhelyezkedésű (helyettes körorvos, illetve községi orvos), munkaszolgálatos orvosokról is tudok Bihar, illetve Békés megyéből, akik engedélyt kaptak a családjuk odahozatalára.

Rajka, 1944. V. 21.

Kérésem megújítva
maradok alázatos tisztelettel
dr. Farkas Ernő

Kézzel írt tisztázat, Farkas saját kezű aláírásával. — Győri Áll. Lt. — Mosonmagyaróvári főszolgb. iratok—1944—3650.

---

(219)

1944 május 27

b) Mosonmagyaróvár főszolgabírója felvilágosítást kér a győri csendőrszárnyparancsnokságtól: van-e mód arra, hogy dr. Farkas Ernő munkaszolgálatos orvos családját Rajkára költöztethesse

3650/1944.

Tárgy: dr. Farkas Ernő rajkai munkaszolgálatos orvos
kérése családjának átköltöztetése iránt.

M. KIR. CSENDŐRSZÁRNY PARANCSNOKSÁGNAK
Győr

Fent nevezett tárgybeli kérelmét azzal indokolja, hogy a fennálló rendelkezések értelmében vendéglőben nem étkezhet, cselédet nem tarthat, sem háztartás vezetése, sem a jelentkező beteghez kihívások feljegyzése céljából.

Kérem értesítést van-e elvi akadálya annak, hogy nevezett felesége és 2 gyermeke járásomba átköltözésének szükségességét igazoló átiratot küldjek a békéscsabai m. kir. rendőrséghez, vagy mentesíthető-e kérelmező a tilalmak alól?

olvashatatlan aláírás
főszolgabíró

Kézzel írt fogalmazvány, a mosonmagyaróvári főszolgabíró saját kezű aláírásával. — Győri Áll. Lt. — Mosonmagyaróvári főszolgb. iratok—1944—3650.

---

(219)

1944 május 30

c) A székesfehérvári II. csendőrkerület válasza a b) alatt közölt iratra

M. kir. székesfehérvári II. csendőrkerület *Győri szárny*
137.
kt.—1944.

FŐSZOLGABÍRÓ ÚRNAK

Győr, 1944. május 30. *Mosonmagyaróvár*

1944. V. 27-én kelt 3650/1944. számú megkeresésére:
A család átköltöztetése nem engedélyezhető. Az étkeztetés és szolgatartás kérdését az alkalmaztatási viszony határozza meg. Attól függően, hogy van-e a községben jelenleg körorvos, a munkaszolgálatost alá lehet rendelni. Ez esetben a közönségnek tudtára kell adni, orvoshívás végett az intézkedő keresztény orvoshoz kell fordulnia, aki intézkedik a munkaszolgálatos kiküldéséről. Étkeztetésére fenti helyzetben egy vendéglőst kell kijelölni.

Amennyiben a községben a munkaszolgálatos egyedüli orvos volna, úgy részére a község fogadjon fel egy fiatal férfi alkalmazottat, ki a betegeket előjegyzi és gondoskodik az élelem házhoz szállításáról. Az alkalmazottat a községi elöljáróság a zsidó orvos jövedelmének terhére fizeti.

olvashatatlan aláírás

Géppel írt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — Győri Áll. Lt. — Magyaróvári főszolgab. iratok—1944—3650.

Az ügy elintézéseként rávezették az irat felzetére: „Kérelmező gettóba rendelése után tárgytalan, 1944. június 5.”

220.

1944 május 22

A beregi közigazgatási kirendeltség vezetőjének jelentése a belügyminiszterhez: a munkaszolgálatos orvosok és gyógyszerészek gettóba szállítása és deportálása miatt az egészségügyi ellátás veszélybe került

BELÜGYMINISZTER ÚRNAK

Budapest

A honvédelmi munkára kötelezett és körorvosi teendőket ellátó orvosokat és gyógyszerészeket mai napon a gettóba vitték, elszállításuk folyamatban van, sürgős intézkedést kérek az orvosok és gyógyszerészek ideiglenes visszatartása, vagy másokkal való azonnali pótlása tárgyában, ellenkező esetben a közegészségügy zavartalan menetéért felelősséget nem vállalhatok.

Kirend. vezetője.

Eredeti távirat. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 874.

Az iratra feljegyezték, hogy az ügy általános rendelkezés folytán — 331 021. 1944. XVI. OM. szám alatt — elintézést nyert. (Lásd e kötet 229i. sz. iratának jegyzetét.)

221.

1944 május 22

A kárpátukrajnai kormánybiztos távirati jelentése a belügyminiszterhez a hatósága alá tartozó zsidó orvosok elszállításáról, a kiütéses tífusz veszélyéről

100 077/1944. eln. Belügyminiszter, Budapest

141 s Ungvár 2209 23 22 1415 = allami =
Hadműveleti területemről összes zsidó orvosok, gyógyszerészek eltávolíttatnak, főleg kiütéses tífusz miatt kérem azonnali legszükségesebb pótlásukat.

Vincze kormánybiztos

Eredeti távirat. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 874.

Az iraton a következő feljegyzés olvasható: „Az orvosokra a 331 021/1944. XVI. OM. sz. alatt intézkedés történt. Irattárba. 1944. VI. 3." (L. e kötet 229i. sz. iratának jegyzetét.)

222.

1944 május 24

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság megküldi az 5. számú bevonulási központnak a kivételezett tisztek öltözetéről szóló honvédelmi minisztériumi rendeletet

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. IV. Pf. 376.)
14 510. szám.
eln. IV.—1944.

Kivételezett zsidó tisztek öltözete

5. bev. közp.

Budapest, 1944. évi május hó 24-én. ....

A HM. Úr f. évi május hó 20-án kelt 150 775. eln. 42.—1944. sz. rendelete kapcsán:

A munkaszolgálatra igénybe vett kivételezett zsidó tartalékos tisztek öltözködésével kapcsolatban további intézkedésig a továbbiakat rendelem el:

1. *Öltözködés általában:*

Saját polgári ruha, tábori sapka minden rendfokozati jel és tiszti sapkarózsa nélkül, piros-fehér-zöld karszalag (rendfokozati megkülönböztető jelzést a karszalagon később fogom rendszeresíteni).

Nevezetteknek ez idő szerint, mindaddig, míg szolgálatot teljesítenek, sárga csillagot nem kell viselni.

2. *Elhelyezés:*

Az elhelyezés általában a többi munkaszolgálatostól elkülönítve, de feltétlenül az elhelyezési körletben (a f. évi május hó 6-án kelt 12 702. eln. IV.—1944. sz.), a zsidó munkaszolgálatosok szabadság és eltávozás beszüntető rendeletem nevezettekre is érvénnyel bír.

3. *Jóléti intézmények:*

A kivételezett zsidó t. tisztek tiszti jóléti intézményekben (tiszti étkezde stb.) nem vehetnek részt.

4. *Illetmények:*

Tartalékos tiszti rendfokozatuknak megfelelő illetmények (zsoldkönyv).

5. *Szolgálati alá- és fölérendeltség:*

Munkaidő alatt a hozzájuk beosztott munkacsoport zsidó legénységének elöljárói, munkaidőn kívüli feljebbvalói.

A beosztott keresztény legénységgel szemben sem elöljárói, sem feljebbvalói viszonyba nem állnak.

6. *Megszólítás:*

A megszólítás szolgálatban és szolgálaton kívül a karszalagon feltüntetett rangjelzés szerint, pl.: század pk. helyettes úr, szakasz pk. úr stb., tehát nem százados (főhadnagy, hadnagy).

Kapják: m. kir. I. és IX. kmsz. pság.-ok, 1—9. bev. közp., 101/301—305. kis. (i) mu. szd.-ok, valamint a 701/18. kat. (k) mu. szd. pság.-ok.

A hdt. pk. rendeletéből
Vasady vőrgy. s. k.

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL. 101/350. Kisegítő mu. szd.—1944—14 kt.

A rendeletet az alsódabasi 5. bevonulási központ körbélyegzőjével és aláírásával hitelesítve 1944. augusztus 3-án tudomásulvétel és végrehajtás végett megküldötte a 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának.

A 7. honvéd kerületi parancsnokság a kivételezett zsidó tisztek öltözete tárgyában megküldötte a miskolci 7. kerületi parancsnokság IV. osztályának az 150 775. eln. 42. 1944. HM. sz. rendeletet, azzal az eltéréssel, hogy a piros-fehér-zöld karszalagot „a rendszeresítés alatt álló megkülönböztető jelzéssel" kötelesek viselni.

223.

1944 május 24

A szatmárnémeti állami kórház igazgató-főorvosának jelentése a belügyminiszterhez: a kórházába beosztott munkaszolgálatos orvosokat gettóba szállították, a szülészeti, belgyógyászati és szemészeti osztály alorvosi teendőinek ellátására sürgős intézkedést kér

197—1/1944. sz. *Tárgy: Kórházhoz kirendelt összes munkaszolgálatos zsidó orvosoknak gyűjtőtáborba szállítása.*

Belügyminiszter Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló kórházhoz beosztott alant felsorolt munkaszolgálatos orvosokat a helyi rendőrhatóság a tegnapi napon a szatmárnémeti zsidó táborba szállította. A beszállított orvosok a következők voltak:

Dr. Náthán Imre szülészeti osztályra beosztott munkaszolgálatos orvos.

Dr. Stern Lipót Leó sebészeti osztályra beosztott munkaszolgálatos orvos.

Dr. Silbermann Miksa belgyógyászati osztályra beosztott munkaszolgálatos orvos.

Dr. Grünfeld Aranka laboratóriumba beosztott munkaszolgálatos orvos.

Nevezettek elszállítása után a kórház főépületében mindössze egy bentlakó alorvos maradt, ki a sebészeti osztályon teljesít szolgálatot. Tekintettel arra, hogy egy alorvossal az alorvos nélkül maradt szülészeti, belgyógyászati és szemészeti osztály alorvosi teendőit ellátattatni és a kórházi állandó orvosi szolgálatot biztosítani nem tudom, ezért kérem, hogy nevezettek kibocsátása, vagy a kórház orvosi szolgálatának más módon való ellátása iránt lehetőleg soron kívül intézkedni méltóztassék.

Szatmárnémeti, 1944. május 24.

dr. Siegmund
egyetemi magántanár, igazgató-főorvos

Gépelt tisztázat, dr. Siegmund saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944.—XVI. OM.—1—327 187.

Az ügyiraton a következő, kézzel írt feljegyzés olvasható: „Tudomásul, irattárba! 1944. július 5. olvashatatlan aláírás. K! dr. Kolosváry.”

224.

1944 május 25

A beregszászi állami kórház igazgatójának jelentése a belügyminiszterhez: a honvédelmi munkaszolgálatra kirendelt zsidó orvosokat a tábori csendőrség elszállította, újabb honvédelmi munkaszolgálatos orvosokat kér

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK

Balatonlelle

Tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló kórházhoz alorvosi tennivalók ellátása céljából honvédelmi munkára kirendelt dr. Balassa Ferenc, dr. Bán Imre, dr. Fellegi György, dr. Kállai Gyula és dr. Schulmann Endre orvosokat a hadműveleti terület tábori csendőrsége f. évi május hó 23-án elszállította, minek következtében a vezetésem alatt álló kórházban teljesített szolgálatuk az említett napon megszűnt. Így a rendszeresített 8 alorvosi hely közül ez idő szerint csak 3 van betöltve. Emellett a bőr és nemibeteg osztály főorvosi állása pályázó híján betöltetlen. A belgyógyászati, füll-orr-gégészeti, röntgen és kórboncnok-laboratóriumi osztályos főorvosok pedig katonai szolgálatra bevonultak, mindezek folytán a kórház orvosi ellátása a jelenlegi orvosi létszámmal lehetetlenné vált. Tisztelettel kérem a t. Társosztályt, hogy beregszászi m. kir. állami kórházban hiányzó 5 alorvosnak és a bőrgyógyászati osztály vezető főorvosának pótlására honvédelmi munkaszolgálatos orvosokat, illetve szakorvost kirendelni méltóztassék.

Beregszász, 1944. május 25-én.

dr. Linner
igazgató-főorvos

Gépelt tisztázat, dr. Linner saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI.—Orv. M. Kb.—31.

A XVI/b. osztály május 31-én intézkedést kért a XVI. Országmozgósítási Osztály vezetőjétől. Az ügyben tett további intézkedés nem ismeretes, az iraton található feljegyzés szerint: „Elintézve 856/1944. Om. XVI. sz. a. dr. Lukács.”

Ez az ügyirat eddig nem került elő.

225.

1944 május 25

A Magyarországi Zsidók Lapja ismerteti a bevonulók részére szükséges felszerelést

Nagyon gyakran előfordul, hogy az aki behívót kap nem tudja helyesen összeállítani, hogy mit vigyen magával. A tapasztalat azt mutatja, hogy fontos a hátizsákba a következőket elhelyezni (Természetesen amennyiben rendelkezésre állanak). 1 meleg és 2 könnyű ing, 1 klottnadrág, 2 könnyű alsónadrág, 1 jägernadrág, 1 fürdőnadrág, 6 zsebkendő, 4 pár harisnya, 2 pár gyapjú zokni, kapcának való anyag (a kapca hordás célszerűbb mert harisnyával nem győzi), 1 pár kesztyű, 2 törölköző, 1 kenyérruha, ceruza, notesz, levelezőlap, szeg, spárga, szíjak, sapka, aki szemüveget hord annak tartalékszemüveg, bicska, kulacs, csajka, kanál, edénytisztító (alumíniumforgács), 1 pár könnyű cipő, papucs, biztosítótű, gyógyszer, tea, cukor, mosdószappan, mosószappan, borotvaszappan, borotvakészlet, W. C.-papír, tű, cérna, gombok, tartalék bakancs és cipőfűző, gyufa és gyertya.

Ez a lista természetesen csak útmutatásul szolgál arra, hogy milyen cikkekre lehet leginkább szükség.

Magyarországi Zsidók Lapja.—6. évf. 21. szám.—1944. május 25. — „Ez kell annak, aki bevonul!”

226.

1944 május 27

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság rendelete az alárendelt munkaszolgálatos parancsnokságokhoz: a zsidó kisegítő munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzése továbbra is a sárga vagy a fehér karszalag, sárga csillagot nem kötelesek viselni

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. 4. pf. 376.)
15 137. szám.
eln. IV.—1944.

Kisegítő munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzése

Budapest, 1944. évi május hó 27-én.

A HM. Úr 1944. évi május hó 25-én kelt 150 625. eln. 43. 1944. számú rendelete kapcsán:

Felmerült kérdésből kifolyólag közlöm, hogy a zsidó kisegítő szolgálatosok nem kötelesek csillagot viselni. Megjelölésükre egyelőre továbbra is a sárga, illetve fehér karszalag szolgál.

Kapják: I. és IX. kmsz. zlj. és az 1—9., valamint 104. bev. közp.-ok.

A hdt. pk. rendeletéből
Kubányi ezds. s. k.

Hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—1. kt.

A rendeletet az alsódabasi 5. besorolási központ is megkapta, ott körbélyegzővel és aláírással hitelesítve tudomásulvétel és végrehajtás végett 1944. június 13-án kiadta a felsődabasi sárga karszalagos kisegítő mu. szd. parancsnokságának.

227.

1944 május 27

A kisvárdai járás főszolgabírájának felterjesztése a belügyminiszterhez: a honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosokat gettóba szállították, a járás 55 000 lakosának egészségügyi ellátása egyetlen orvosra maradt

3785/1944. K. *Tárgy: Honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosok gettóba szállítása*

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK
Balatonlelle

Tisztelettel jelentem, hogy a kisvárdai járás területére kirendelt honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosokat és gyógyszerészeket előzetes értesítésem nélkül családjukkal gettóba szállították. 5 orvost és 2 gyógyszerészt szállítottak el.

Tekintettel arra, hogy 7 községi és körorvos katonai szolgálatot teljesít, a járás 55 000 lakosára, 18 községre egyetlen községi orvos maradt. Így a közegészségügyi szolgálat ellátása teljesen lehetetlenné vált. A védőoltások mindenütt félbeszakadtak és a betegek gyógyítása lehetetlenné vált.

Tisztelettel kérem, hogy orvosok kirendelésével a közegészségügyi szolgálat ellátását, Dombrádon és Fényeslitkén pedig a gyógyszertárak működését gyógyszerészek kirendelésével sürgősen lehetővé tenni méltóztassék.

Kisvárda, 1944. május 27.

olvashatatlan aláírás
főszolgabíró

Géppel írt tisztázat, a főszolgabíró saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—331 492.

Az iratra rávezették: „Letárgyalva, kielégítve ... Irattárba.”

228.

1944 május 27

A máramarosi tiszti körorvos felterjesztése a belügyminiszterhez: a zsidók kitelepítése miatt az orvosi szolgálatban súlyos zavarok állottak be, ezért legalább 11 orvos sürgős kirendelését kéri

Máramaros vármegye m. kir. tiszti főorvosa
813/1944. tfo. sz.

Tárgy: Máramaros vármegye hatósági orvosi szolgálatában az orvoshiány miatt beállott zavarok kiküszöbölése.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

Balatonlelle

Tisztelettel jelentem, hogy Máramaros vármegye területén a 28 szervezett községi-körorvosi állásban az állások részbeni betölthetetlensége, illetőleg a kinevezett orvosok katonai szolgálatra történt behívása következtében nagyrészt zsidó munkaszolgálatos orvosok teljesítettek szolgálatot.

A zsidóság teljes kitelepítése folytán az a helyzet állott elő, hogy a 28 községi és körorvosi állás közül ez idő szerint 17 hatósági orvosi állás ellátatlan maradt és így a hatósági orvosi szolgálat jórészt megbénult. Ezt a körülményt a vármegye alispánja 1944. évi május hó 23-án a Belügyminiszter Úrhoz táviratilag bejelentette, magam pedig 1944. évi május hó 24-én távbeszélőn kértem a M. kir. Belügyminisztérium XVI. Om. osztályától orvosok kirendelését a községi és körorvosi szolgálat ellátására és az üresedésben levő helyeket ugyanezzel osztállyal táviratilag is közöltem. Ugyanekkor a vármegye főispánja is előterjesztést tett a belügyminiszter úrhoz az orvoshiány kiküszöbölése céljából, rámutatva a fenyegető járványveszélyre és a kórházi betegellátás zavaraira. Az állami közkórház szülészeti osztálya ugyanis jelenleg vezető nélkül áll, a szülészfőorvos katonai szolgálatra történt behívása következtében, és a röntgenes főorvos ugyancsak katonai szolgálatot teljesít és helyettesítésük helyileg nem oldható meg.

A vármegye területén mindössze 3 keresztény magánorvos maradt, ezek közül 2 férjes fogorvosnő, 1 orvos pedig szülésznőgyógyász ny. kórházi főorvos.

Az egészségügyi szolgálatban beállott súlyos nehézségeket fokozza, hogy Máramarossziget város tisztiorvosi állása betöltetlen, illetőleg az oda áthelyezett dr. Kertész Béla zentai m. kir. tisztiorvos szolgálattételre nem jelentkezett, a máramarosszigeti és dragomérfalvai járás tisztiorvosai pedig katonai szolgálatot teljesítenek és helyettesítésükre alkalmas orvos nem áll rendelkezésre. További katonai behívások esetén a tisztiorvosi szolgálat zavarai előreláthatólag fokozódni fognak.

Az orvoshiány nehézségeit fokozza az a körülmény, hogy a közlekedési lehetőségek leromlottak.

A tavaszi hónapok folyamán fellépett nagyszámú kiütéses tífusz megbetegedésekhez most a vármegye több községeiben újabb megbetegedések jelentkeztek, de az orvoshiány miatt bizonyos területek ellenőrzés alá vonása lehetetlenné vált.

Fentiekre tekintettel tisztelettel kérem belügyminiszter urat, hogy a megsokasodott központi teendők kielégítő ellátása céljából a m. kir. tisztifőorvos mellé egy hatósági orvosi szolgálatban jártas orvost kirendelni méltóztassék és tisztelettel kérek intézkedést az iránt is, hogy a 17 üres községi és körorvosi helyre legalább 10 orvos rendeltessék ki, hogy a járványügyi szempontból veszélyeztetett helyek orvosellátása biztosítható legyen. Ezen helyek a következők: 1. Középapsa község, 2. Szaploncai közegészségügyi kör, 3. Újbocskói közegészségügyi kör, 4. Visóoroszi-i közegészségügyi kör, 5. Borsa község, 6. Kisbocskói közegészségügyi kör, 7. Szurdoki közegészségügyi kör, 8. Aknasugatagi közegészségügyi kör, 9. Farkasrévi közegészségügyi kör, 10. Deszei közegészségügyi kör.

Tisztelettel jelentem végül, hogy ezen jelentésem másolati példányát egyidejűleg M. kir. Belügyminisztérium XVI. Om. osztályához is felterjesztettem.

Máramarossziget, 1944. május 27.

Dr. Barka Imre s. k.
m. kir. tisztifőorvos

Másolat. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—331 140.

Az iratra a következőket jegyezték fel: „Letárgyalva, kielégítve. — Irattárba.”

229.

1944 május 27

a) A Belügyminisztérium Országmozgósítási Osztályának körrendelete az erdélyi és kárpátaljai közigazgatási hatóságokhoz: távirati és írásbeli jelentést kér a zsidó munkaszolgálatos orvosok elszállítása miatt előállott orvos-ellátási helyzetről

ALISPÁN ÚRNAK

Kassa, Beregszász, Beszterce, Nagyvárad, Csíkszereda,
Sepsiszentgyörgy, Kolozsvár, Máramarossziget,
Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Zilah, Dés, Székelyudvarhely,
Nagyszőllős, Ungvár

KÖZIGAZGATÁSI KIRENDELTSÉGI VEZETŐ ÚRNAK

Munkács, Huszt, Ungvár

A városi orvosok, községi orvosok és körorvosok helyettesítésére kirendelt zsidó fajú honvédelmi munkaszolgálatos orvosok elszállításával orvos nélkül maradt közegészségügyi körök orvosi tennivalóinak zavartalan ellátása érdekében felhívom Alispán (Kirendeltségi Vezető) Urat, hogy kellő megfontolás után *táv-*

iratilag jelentse hozzám név szerint azokat a városi, községi és közegészségügyi köröket, melyekben az orvosi tennivalók ellátását saját hatáskörében ideiglenesen sem tudja biztosítani. Jelentse továbbá *írásban* azokat a városi, községi és közegészségügyi köröket, hol az orvosi tennivalók ellátását csak a legnagyobb nehézségek között tudja ideiglenesen megoldani.

Budapest, 1944. május 27.

olvashatatlan aláírás
K. V. 27. *dr. Kolosváry* (?)

Gépelt fogalmazvány, az illetékes referens aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 874. (331 021.)

---

(229)

1944 május 27

b) Az ungi kirendeltség tiszti főorvosának távirati jelentése

JOHAN ÁLLAMTITKÁR H.

V. 27 1946
s Ungvár 3046 46 27 1807
396 Perecseny, turjaremetei, Poroskő, Ublya, Takcsány, Cirokaófalu, Fenyvesvölgy, Hajasd, Lyuta, Szerednye, Szerednye vidék, Karcsa, Bező, Felsődomonya, Csontos, Szobránc-vidék egészségügyi körök orvos nélkül, több körben kiütéses tífusz járvány Szobránc, Szerednye, Hajasd, gyógyszertárak zárva, minimális szükséglet tizenegy orvos, két gyógyszerész, intézkedést kérek.

Ungi kirendeltség tiszti főorvosa

Távirat. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 874. (331 021.)

Az iratra feljegyezték, hogy az intézkedés 331 021. 1944. XVI. OM. szám alatt megtörtént.

(229)

1944 május 30

c) A marosvásárhelyi állami kórház igazgatójának jelentése a belügyminiszterhez: a zsidó munkaszolgálatos orvosokat elszállították, helyettesítésükre sürgős intézkedést kér

Marosvásárhelyi m. kir. állami kórház
Szám: 215—2/1944.

BELÜGYMINISZTER ÚR!

Jelentem Belügyminiszter Úrnak, hogy 1944. május 25-én a vezetésem alatt álló állami kórházból az alábbi zsidó munkaszolgálatos orvosokat távolította és vitte el a hatóság zsidó táborba:

1. *Dr. Sófalvy Lászlót,*
   kirendelési száma: 294 309/1943. XIII. Om.
2. *Dr. Fodor Károlyt,*
   kirendelési száma: 301 273/1943. XIII. Om.
3. *Dr. Mandl Józsefet,*
   kirendelési száma: 585 133/1943. XVI. Om.
4. *Dr. Réder Zoltánt,*
   kirendelési száma: 585 950/1943. XVI. Om.
5. *Dr. Hajós Lászlót,*
   kirendelési száma: 586 221/1943. XVI. Om.
6. *Dr. Farkas Endrét,*
   kirendelési száma: 328 298/1943. XIII. Om.

A fent nevezett orvosok közül dr. Fodor Károly feleségével együtt öngyilkosságot követett el és mind a ketten meghaltak.

Kérem Belügyminiszter Urat, hogy fent nevezett orvosok helyett megfelelő orvos személyzetről gondoskodni szíveskedjék, mivel a kórház 14 alorvosa közül csak 4 teljesít szolgálatot, a többi katonai szolgálatra kellett bevonuljon, 1 pedig betegszabadságon van, így a kórház betegek ellátását, a szétszórt osztályokon az orvosi inspekció tartását megfelelő számú alorvos nélkül ellátni nem tudjuk.

Marosvásárhely, 1944. május 30.

dr. Czakó József
igazgató

Gépelt tisztázat, dr. Czakó saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. Orv. M. Kb.—466.

Szarka miniszteri tanácsos a marosvásárhelyi kórház igazgatójának jelentését a XVI. Országmozgósítási Osztály vezetőjének azzal az értesítéssel küldötte meg, hogy az elszállított honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosok tiszteletdíjának beszüntetése iránt egyidejűleg intézkedett. Egyúttal azt kérte, hogy a kórház katonai szolgálatot teljesítő 4 alorvosának pótlására néhány honvédelmi munkaszolgálatra kötelezett orvos kinevezése iránt intézkedjenek. (Ugyanott.)

---

(229)

1944 május 31

d) Máramaros vármegye alispánjának jelentése az a) alatt közölt felhívásra

MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTER ÚR

Budapest

A 331 021/1944. ROM 16. számú rendeletre jelentem, hogy az aknaszlatinai, deszei, farkasrévi, izakonyhai, izaszacsáli, rozáliai, szurdoki, visóoroszi, újbocskói, szaploncai közegészségügyi körben, továbbá Borsa és Alsóvisó községekben az orvosi tennivalók ellátását saját hatáskörömben nem tudom biztosítani.

Máramaros megye alispánja

Eredeti távirat. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—330 874.

A távirat hátlapjára feljegyezték, hogy a kirendelés VI. 5-én megtörtént.

---

(229)

1944 június 1

e) Az ungvári állami kórház igazgató-főorvosának felterjesztése a Belügyminisztériumhoz: hat munkaszolgálatos orvost gettóba szállítottak, pótlásukra sürgős intézkedést kér

23—35. ikt. 1944. Ungvár, 1944. évi június hó 1-én.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK. XIII. OM. OSZTALYA

Budapest

Tisztelettel jelentem, hogy a vezetésem alatt álló ungvári m. kir. állami kórházhoz

1. Dr. Farkas Ernő 299 543/1943. XIII. Om. 1943. VII. 27-én kelt rendelettel;
2. Dr. Haskó József 327 823/1944. XIII. Om. 1944. II. 7-én kelt rendelettel;
3. Dr. Havas Sándor 296 992/1943. XIII. Om. 1943. V. 19-én kelt rendelettel;
4. Dr. Hercz Ferenc 295 359/1943. XIII. Om. 1943. IV. 7-én kelt rendelettel;
5. Dr. Porjesz Ferenc 586 019/1943. XIII. Om. 1943. XII. 15-én kelt rendelettel;
6. Dr. Wágner Sándor 299 065/1943. XIII. Om. 1943. VII. 16-án kelt rendelettel kirendelt munkaszolgálatos zsidó orvosokat 1944. V. 25-én gyűjtőtáborba vitték, illetve elszállították. Ezt a tényt már 1944. május 26-án táviratilag jelentettem azonnali intézkedést kérve. A katonai behívások folytán 9 orvos hiányom van, miért is sürgősen kérem Miniszter Urat, hogy belgyógyászati, bőrgyógyászati, fülészeti, elmegyógyászati, sebészeti, röntgen, kórboncnok-laboratóriumi osztályokra alorvosi minőségben orvosokat kirendelni kegyeskedjék.

dr. Benedek
kórházigazgató

Gépelt tisztázat, dr. Benedek saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—327 026.

---

(229)

1944 június 9

f) Szolnok—Doboka vármegye jelentése a belügyminiszterhez: tizenhárom munkaszolgálatos orvos deportálásáról

Szolnok—Doboka vármegye alispánja
10 958 1944. ai. sz.

Tárgy: Internált és elszállított honvédelmi munkára kötelezett zsidó orvosok elbocsátása.

Hiv. sz.: 331 254/1944. XVI. Om.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

Budapest, Belügyminisztérium XVI. Om. Ü. o.

Hivatkozással fenti számra, tekintettel az idő rövidségére és a mostani nehéz közlekedési viszonyokra — mivel a rendeletben kért adatok hivatalomban rendelkezésre állanak —, az internált, illetve elszállított honvédelmi munkára kötelezett zsidó orvosok nevét, szolgálati helyét és a szolgálat megszűnésének idejét, alábbi részletezés szerint Szolnok—Doboka vármegye területéről — közvetlenül — tisztelettel jelentem:

1. Dr. Scheiber László, Apanagyfalu. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 606. 1942. XIII. OM. Bm.)

2. Dr. Schiff Sándor, Alsóilosva. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 296 822. 1943. XIII. OM. Bm.)

3. Dr. Sályi László, Somkerék. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 607. 1942. XIII. OM. Bm.)

4. Dr. Szücs Oszkár, Alparét. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 327 072. 1944. XVI. OM. Bm.)

5. Dr. Vermes Aladár, Alsókosály. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 297 554. 1943. XIII. OM. Bm.)

6. Dr. Szücs Ferenc, Révkolostor. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 327 064. 1944. XVI. OM. Bm.)

7. Dr. Salzer Miklós, Buza. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 328 632. 1944. XVI. OM. Bm.)

8. Dr. Altmann Lipót, Cege. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 328 511. 1944. XVI. OM. Bm.)

9. Dr. Varsányi Miklós, Szépkenyerűszentmárton. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 611. 1942. XIII. OM. Bm.)

10. Dr. Riegler László, Dánpataka. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 609. 1942. XIII. OM. Bm.)

11. Dr. Salamon Miksa, Felsőszőcs. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 612. 1942. XIII. OM. Bm.)

12. Dr. Somogyi Ferenc, Létka. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 293 946. 1943. XIII. OM. Bm.)

13. Dr. Lőwi Andor, Semesnye. A szolgálat megszűnt: 1944. V. 22. (A kirendelés száma: 291 613. 1942. XIII. OM. Bm.)

14. Dr. Fohn Mihály, Domokos. Kirendelésének száma:

585 683. 1943. XVI. OM. Bm. sz. Betegszabadságon van: 1944. év március hó 31-től. Jelenlegi tartózkodási helye: Miskolc.

Dés, 1944. évi június hó 9-én.

Alispán helyett:
Vízváry
vm. főjegyző

Géppel írt tisztázat, Vízváry saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. Orv. M. Kb.—40.

---

(229)

1944 június 10

g) A szerencsi járás főszolgabírája jelenti a Belügyminisztériumnak, hogy három munkaszolgálatra kötelezett orvost a csendőrség „jelenleg meg nem állapítható helyre" szállított

A szerencsi járás főszolgabírájától

Szám: 4128/1944. *Tárgy: Internált és elszállított honvédelmi munkára kötelezett zsidó orvosok elbocsátása.*

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK!

Budapest

Hivatkozva a honvédelmi munkaszolgálatosok igénybevétele tárgyában kiadott 2880. 1941. Me., valamint Zemplén vármegye alispánjának 6384. 1944. szám alatt kiadott rendeletére tisztelettel jelentem, hogy hatóságom területéről f. évi május hó 31-én az alábbi munkaszolgálatra kötelezett orvosok szállíttattak el a csendőrség által, felsőbb rendelkezés folytán, jelenleg meg nem állapítható helyre:

1. Dr. Sommer László, a legyesbényei

2. Dr. Leiner Zoltán, a tállyai közegészségügyi körbe a Belügyminiszter Úr által kirendelt munkaszolgálatos orvosok.

3. Dr. Blaszberger Vilmos a mádi községi orvosi teendők ellátása céljából a csendőrség által Mádon visszahagyott

és Zemplén vármegye alispánjának hozzájárulásával e teendők ellátásával megbízott orvos.

Honvédelmi munkára kötelezett zsidó orvos hatóságom területéről internálva nem volt.

Szerencs, 1944. június 10-én.

Főszolgabíró mb.:
Olvashatatlan aláírás
tb. főszolgabíró

Gépelt tisztázat, a főszolgabíró h. saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—331 844.

---

(229)

1944 június 23

h) A váli járás főszolgabírájának jelentése a Belügyminisztériumnak: a járás területéről az összes zsidó munkaszolgálatos orvosokat internáló táborba szállították

4507/1944.
Tárgy: Internált és elszállított honvédelmi munkára
kötelezett zsidó orvosok elbocsátása.

BELÜGYMINISZTÉRIUM XVI. Ü. O.
Budapest

331 254. 1944. OM. sz. r. értelmében tisztelettel jelentem, hogy járásom területéről az összes zsidó munkaszolgálatos orvosok internáló táborba szállíttattak.

Vál, 1944. június hó 23.

Halassy
főszolgabíró

Gépelt tisztázat, Halasy saját kezű aláírásával. — OL. Bm. ált. 1944—XVI. Orv. M. Kb.—669.

(229)

1944 június 26

i) A huszti járás főszolgabírájának jelentése a Belügyminisztériumnak: dr. Zipser Sándor munkaszolgálatos orvost partizánmozgalomban való részvétele miatt letartóztatták

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚRNAK

Budapest

Hivatkozással 331 254. 1944. XVI. OM. sz. rendeletére, jelentem, hogy a lipcsei közegészségügyi körben szolgálatot teljesítő dr. Zipser Sándor zsidó orvost 1944. április hó 10. napján a partizánmozgalomban való részvétele miatt letartóztatták és ismeretlen helyre szállították. Nevezett letartóztatása óta szolgálatot nem teljesít.

Huszt, 1944. június 26.

olvashatatlan aláírás
főszolgabíró

Gépelt tisztázat, a főszolgabíró saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. Orv. M. Kb.—662.

Az a) alatt közölt körrendeletre beérkezett jelentéseket összegyűjtötték, s az ügy elintézéseképpen feljegyezték: „Benti helyekre [a rendeletben felsoroltakra] a kirendelés XVI. OM. 331 021 944. sz. rendeletünk alapján megtört[ént].”

A fenti rendelet végrehajtására vonatkozó ügyirat a jelzett számú anyagban nem található.

230.

1944 május 31

a) A szakképzettségi kisegítő munkaszolgálatos tábor parancsnokságának átirata a mosonmagyaróvári járás főszolgabírájához: a táborhoz tartozó századok részére főzőüstöket igényelnek

M. kir. szakképzettségi kisegítő munkaszolgálatos tábor pk.-sága

JÁRÁSI FŐSZOLGABÍRÓ ÚRNAK

Mosonmagyaróvár, 1944. május 31. *Mosonmagyaróvár*

A táborba tartozó 6., 7., 8. és 9. századokat ez ideig főzőüstökkel és edényekkel ellátni nem sikerült, tekintettel arra, hogy ezen szd.-ok legénységének bevonulása a napokban esedékes, felkérem Főszolgabíró urat, hogy a már közölt hdt. parancs értelmében fentiek beszerzése körül kiküldött tisztjeinknek segítségére lenni szíveskedjék.

olvashatatlan aláírás

Gépelt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — Győri Áll. Lt. — Magyaróvári főszolgb. iratok—1944—3759.

Az iratra kézírással rávezették az igénylendő főzőedényeket: 12 db üst (100—150 literes), 12 db lábas (10—15 literes), 12 db fazék (10—15 literes), 18 db vödör (10 literes), 6 db sodródeszka, 18 db merőkanál (fél literes), 12 db nagy kés.

---

(230)

1944 május 31

b) A magyaróvári járási főszolgabírónak az a) alatt közölt tárgyban hozott határozata

A magyaróvári járás főszolgabírájától

3759/1944. *Tárgy: Munkaszolgálatos századok konyhafelszereléssel való ellátása.*

Határozat:

A mosonmagyaróvári M. kir. Szakképzettségi Kisegítő Munkaszolgálatos Tábor Parancsnokság folyó hó 31-én kelt szám nélküli megkeresésére engedélyt adok a munkaszolgálatos tábor parancsnokság kiküldöttjeinek arra, hogy Rajka és Mosonszentjános községekben tábori konyha felszereléséhez szükséges eszközöket vegyenek igénybe az elköltözött zsidó személyek ottmaradt vagyontárgyaiból. Igénybevétel tárgyát képezheti a következő mennyiség: 12 db üst, 12 db lábas (10—15 liter), 12 db fazék (10—15 liter), 18 db vödör, 6 sodródeszka, 18 merőkanál és 18 db nagykés, valamint 6 db asztal.

A katonai hatóság kiküldöttje az átvételről és értékről szabályszerű elismervényt ad, amelyet a kgi. elöljáróság a zsidó vagyonról szerkesztett leltárhoz csatolni tartozik. A vételár megtérítése tárgyában később történik intézkedés.

A kiküldöttek először Rajka községbe kötelesek kiszállni és ha ott nem tudnak mindent beszerezni, akkor menjenek Mosonszentjánosra. Rajka kgi. elöljárósága arról, hogy a fenti tárgyakból mi nem volt Rajkán beszerezhető, Mosonszentjános községhez átiratot tartozik intézni.

Erről értesíttetnek: 1. M. kir. Állomásparancsnokság Mosonmagyaróvár, 2. M. kir. Szakképzettségi Kisegítő Munkaszolgálatos Tábor Parancsnokság, 3. Rajka, 4. Mosonszentjános község elöljárósága.

Mosonmagyaróvár, 1944. V. 31. *olvashatatlan aláírás*
tb. főszolgabíró

Gépelt másolat, a tb. főszolgabíró saját kezű aláírásával. — Győri Áll. Lt. — Magyaróvári főszolgb. iratok—1944—3759.

231.

1944 június 4—június 14

(1945 november 22)

Guttmann Endre munkaszolgálatos visszaemlékezése Auschwitzba történt deportálásáról. (Részlet)

Auschwitz. Tetovált szám: A 14 419

A jegyzőkönyv felvétetett 1945. november 22-én Budapesten VII., Madách Imre tér 6.

Jelen van:	*Guttmann Endre*
Született:	Budapesten, 1913. január 28-án.
Foglalkozása:	kereskedő
Utolsó lakhelye:	Budapest
Gettó:	Hatvan
Lakik:	Budapest VII., Madách Imre tér 6.
Táborok:	Auschwitz: 1944. június 14—1945. január 18. Grossrosen: január 23—február 7. Buchenwald: február 11—március 3. Bissingen: március 8—április 8. Allach: április 12—május 1.

Fent nevezett előadja a következőket:

1944. június 4-én vonultam be plakátra Jászberénybe. Előző este szálltam fel a vonatra, hogy hajnalban ott legyek. Később tudtam meg, hogy a szerelvény felét lekapcsolták és egyenesen Auschwitzba vitték. Jászberényben mint beteg jelentkeztem és felülvizsgálatra Budapestre küldtek.

Június 10-én, vasárnap délelőtt felülvizsgálaton voltam a 10. sz.-ú helyőrségi kórházban, ahonnan az összes felülvizsgálttal együtt visszaküldtek Jászberénybe azzal, hogy majd ott megtudjuk az eredményt.

Június 11-én, hétfőn, a Keleti pályaudvar előtt találkoztunk a bajtársaimmal és beszálltunk a 6.20-kor induló vonatba. Este 8 órakor érkeztünk Hatvanba. A vonat megállásának pillanatában már minden kocsi előtt egy csendőr állt és Zöldi Márton SS egyenruhában, mint a csendőrök vezetője, parancsokat osztogatott. Mindannyiunkat átvezényeltek a hatvani pályaudvar érkezési oldalának falához, ahol megvártuk a következő szerelvényt. A Jászberényből Pest felé haladó vonatról Zöldi parancsára pribékjei szintén brutálisan leszedték a leszerelt beteg munkaszolgálatosokat, akik haza akartak volna térni családjaikhoz.

Kb. 600-an voltunk most már, akiket puskatussal és a legvadabb verések közepette behajtottak az ottani gettóba.

Szörnyű élményekben volt itt részünk, melyek örökké felejthetetlenek maradnak számomra. Így az egyik elmebeteg fiút az édesanyja kísérte Jászberénybe, és mikor Zöldi a fiút ütlegelte, az anyja saját testével fogta fel a csapásokat és a szerencsétlen asszony maga is több sebből vérzett a kiállott verés folytán.

Egy másik bajtársam borotvapengével felvágta ereit. Nem hívhattunk hozzá orvost, nem engedték, hogy bekötözzük. Zöldi ment oda hozzá csőre töltött revolverrel és a következő szavak kíséretében fejbelőtte: „Haza akarsz menni piszkos zsidó, hát én majd hazaküldlek!” Aztán ördögi mosollyal jegyezte meg: „Na, most legalább már otthon vagy!”

Kedden a bevagonírozás előtt még nagy motozás volt. Zöldi vezetésével a csendőrök kifosztottak pénzünkből, értékeinkből és jobb ruhadarabjainkat is elvették. A legmegrázóbb az volt, hogy az egyik féllábútól elvették a botot és azt rajta törték ketté.

Mikor vagonírozásra került a sor, végiggondoltam a lehetőségeket, hogy vajon milyen sors is vár ránk. Először arra gondoltam, hogy elvisznek Lengyelországba és mint az 1941-ben deportált lengyeleket, kivégeznek, lehetségesnek tartottam azt is, hogy Németországba visznek megölni. A legjobb esetben abban reménykedtem, hogy Németországnak most már szüksége van a zsidók munkaerejére is és gyárakban fogunk dolgozni, abban azonban biztos voltam, hogy mindenképpen kínozni és bántalmazni fognak.

Mindenesetre inkább pesszimista voltam, mert hiszen láttam, hogy vagonjainkban csupa féllábú, nyomorék, beteg ember volt, akiket nem lehet munkára felhasználni.

Átlag 75-en voltunk egy vagonban. A kocsikat lezárták és a kis ablakok vaspántokkal voltak lerögzítve, úgy, hogy hiába gondoltunk a szökésre, ez képtelenség volt.

600-unk közül mindössze 14-en szöktek az egyik vagonból, melynek ablakai csak drótokkal voltak lezárva. A fiúk ezt kifeszítették és az ablakon átbújva Miskolc előtt egy kanyarban, ahol a vonat lépésben haladt, kiugrottak. Az SS észrevette, utánuk lőtt, két fiút megöltek, de 12 megmenekült. Minden vagonnak volt egy parancsnoka, akit felelőssé tettek az esetleges szökésekért, ő felelt a teljes létszámért. Induláskor figyelmeztették, hogy amennyiben egy ember hiányzik, úgy őt és az egész vagont kivégzik. Nyilván ezért nem szöktek többen abból a vagonból sem, ahol ki volt bontva az ablak drótozása, nálunk pedig, mint mondtam, az ablakok miatt is lehetetlen volt a szökésre gondolni. Mint később kiderült, a kivagonírozásnál egyáltalán nem számolták meg, hogy hány ember van.

A mi transzportunk kb. 3000 emberből állt, mert bennünket a hatvani gettó lakóival együtt deportáltak. Első két napon kaptunk egy kevés ivóvizet, harmadnap, amikor rettenetes kánikula volt, egy kortyot sem adtak. Így még enni sem tudtunk és sokan arra gondoltak, hogy szomjan és éhen fogunk pusztulni, így akarnak kivégezni. WC vedret nem kaptunk és nem is szállhattunk le szükségleteinket elvégezni.

A vonat Miskolcon át Kassa felé haladt, ahol egy csendőrhadnagy a következő beszédet intézte hozzánk: „Kimentek Németországba, ott dolgozni kell, aki rendesen fog dolgozni, az enni is kap!" Bennem ez a beszéd kellemes hatást keltett, mert én egészséges és munkaképes voltam.

Kassánál aztán a német SS vette át a transzportot, Tarnovon és Krakkón keresztül utaztunk tovább. Az előbb megjegyzett városokban minden kocsiba felszállt 2—3 SS, akik felszólítottak, hogy minden pénzt és értéktárgyat adjunk le azonnal, mert ha találnak valakinél ilyesmit, azt rögtön agyonlövik. Ezzel el is kezdtek kutatni hátizsákjainkban, melyekből kiszedték a konzerveket, szappant, cipőkrémet és egyéb használati tárgyakat, melyeket persze „elkoboztak”.

Június 14-én délután 4 órakor érkeztünk meg Auschwitz—Birkenauba. Mikor a vagonajtót kinyitották, minden holminkat otthagyva le kellett ugranunk és a lengyel Häftlingek egy 200 m-es úton hajtottak. Itt egy SS tisztiruhába öltözött egyén szelektált bennünket, akinek a nevére már nem emlékszem. Itt láttam viszont a már fent említett elmebeteg fiúnak az édesanyját, aki 3 nap alatt teljesen megőszült és megőrült a kiállott szenvedésektől, tekintve, hogy Zöldi parancsára 75 férfival együtt őt is vagonba zárták.

Arra az oldalra, ahova én kerültem, a szerelvénynek kb. csak a 20%-a jutott, erősen meg voltunk rostálva. Szemmelláthatólag a munkaképesek kerültek ide . . .

Guttmann Endre s. k.

A jegyzőkönyvet felvette: *Pollák Franciska*

Géppel írt másolat. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 3587. sz. jkv.

232.

1944 június 5

A váli járás főszolgabírájának felterjesztése a belügyminiszterhez: dr. Ullmann Lajos nyugalmazott községi orvost, az alcsuti orvos helyettesítőjét gyűjtőtáborba szállították, kéri, hogy munkaszolgálat útján körorvosnak hívják be

A váli járás főszolgabírájától
3057/1944. szám.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

Budapest

Dr. Ullmann Lajos nyugalmazott községi orvost alispán úr 11 370. 1944. számú határozatával szolgálattételre behívta és a katonai szolgálatot teljesítő alcsúti orvos helyettesítésével megbízta, ezért honvédelmi munkaszolgálatra való kirendelése iránt külön előterjesztést nem tettem.

A zsidók áttelepítésével kapcsolatban most dr. Ullmann Lajos gyűjtőtáborba szállíttatott. Miután így az alcsúti kör orvos nélkül maradt és a községi orvosok katonai szolgálattételre való behívása folytán csak munkaszolgálatos orvos kirendelése útján oldható meg, tisztelettel előterjesztést teszek azirant, méltóztassék dr. Ullmann Lajos nyugalmazott községi orvost munkaszolgálatra berendelni és őt e címen az alcsuti orvosi körbe helyettes körorvosként behelyezni.

Bicske, 1944. június hó 5.

Halassy

Gépelt tisztázat. Halassy saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—XVI. OM.—1—331 618.

A kérvényre a következő szöveget jegyezték fel: „Zsidó orvos munkaszolgálatra nem rendelhető ki", majd az ügyiratot irattárba helyezték.

233.

1944 június 5

A budapesti honvéd Várospárancsnokság rendelete: az utcán nem kötelékben közlekedő zsidó munkaszolgálatosokat őrizetbe kell venni

M. kir. budapesti honvéd Várospárancsnokság
9540. szám.
eln. váp.—1944.

Munkaszolgálatosoknak a városban való tartózkodása

Budapest, 1944. évi június hó 5-én. *Budapest*

A f. évi 26. számú Várospárancsnoksági Parancs II. R. 11. pontjában kihirdetett 150 616. eln. 43—1944. szám HM. rendelet szerint a zsidó munkaszolgálatosoknak további rendelkezésig se kimaradás, se eltávozás, se szabadság nem engedélyezhető.

Ennek dacára tapasztalható, hogy Budapesten a nap minden szakában sárga karszalagos zsidó munkaszolgálatosok láthatók az utcákon kíséret nélkül.

A HM. Úr rendeletére rendészeti közegeimmel állandóan ellenőriztetem a tilalom betartását. De mivel a Városparancsnokság hatósági területéhez viszonyítva rendészeti közegek csak mérsékelt számban állanak rendelkezésre, elrendelem mindenki részére. illetve felkérek mindenkit, hogy *aki nem kötelékben közlekedő zsidó munkaszolgálatost lát a Városparancsnokság hatósági területén, azt azonnal tartóztassa le, kísérje, illetve kísértesse be a legközelebbi laktanyába és ott az őrségnek adja át.*

A laktanyák őrségei az így bekísért, illetve átadott zsidó munkaszolgálatosokat *azonnal kísértessék át a Városparancsnoksághoz,* ahol az állomás-ügyeleti tisztnek adandók át, aki a Városparancsnokság fogdájában való elhelyezésükről és másnap városparancsnoki kihallgatásra való előállításukról gondoskodik.

Kapják: A Városparancsnokság elosztója szerint.

Csipkés ezds. (?)

Sokszorosított másolat. — HIL. HM. Sz. sgd.—1944—269.

Az iratot 1944. június 10-én iktatták. Az irat felső jobb sarkában tintával írott feljegyzés: „Körözésre! VI. 10", majd a parancsnokok kézielei olvashatók.

234.

1944 június 6

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvédelmi miniszternek a zsidó munkaszolgálatosok egészségügyi szabadságának letöltését szabályozó rendeletét

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. 4. pf. 376.)
15 716. szám.
eln. IV.—1944.

Zsidó musz.-ok eü. szabadsága

5. BEV. KÖZP.

Budapest, 1944. évi június hó 6-án. *Alsódabas*

A HM. úr május 31-én kelt 150 913. eln. 43.—1944. sz. rendeletére, illetve a f. évi május 6-án kelt hdt. pság. 12 702. eln. IV.—1944. sz. rendeletem kapcsán:

Mindazon zsidó musz.-ok, akiknek a helyőrségi kórházak orvosi leletei eü. szabadságot javasoltak, kötelesek ezen szabadságukat a szd.-nál letölteni.

Ilyenek a szd. körletben szükség esetén a gyengélkedő szobában, ha ilyen nem áll rendelkezésre, elkülönített helyen orvosi felügyelet alatt helyezendők el, és egészségügyi állapotuknak megfelelően csak könnyű belső munkára osztandók be.

A hdt. pk. rendeletéből:
Kubányi ezds. s. k.

Hiteles másolat. — HIL.—101 350. kisegítő mu. szd.—1944—6. kt.

Az alsódabasi 5. honvéd bevonulási központ a rendeletet körbélyegzővel és aláírással hitelesítve tudomásulvétel és a szükséges intézkedések megtétele céljából kiadta a felsődabasi sárga karszalagos zsidó kisegítő munkaszolgálatos század parancsnokának.

235.

1944 június 6

A szombathelyi III. honvéd hadtestparancsnokság szigorúan bizalmas átirata a körmendi főszolgabíróhoz a 18—48 éves zsidó férfiak munkaszolgálatra történő igénybevételéről

M. kir. szombathelyi III. honvéd hadtestparancsnokság

24 534. szám.	*Szigorúan bizalmas!*
M. III. mo.—1944.	*Tiszt-tisztnek!*

Zsidók behívása

FŐSZOLGABÍRÓ ÚRNAK

Szombathely, 1944. évi június hó 6-án. *Körmend*

A HM. úr az 1896—1926. évfolyambeli zsidó férfiak munkaszolgálatra igénybevételét rendelte el.

Mivel a zsidók hatóságilag kijelölt zárt területen (gettó) vannak összetelepítve, az igénybevételt megelőzően szükséges bemutatást (sorozást) a gettókban hajtatom végre.

Felkérem, szíveskedjék

1. a működési területén levő Zsidó Tanácsot (tanácsokat) utasítani, hogy az 1896—1926. években született, megkeresztelkedett és izr. hitfelekezetű zsidókat egyaránt f. hó 12-én reggel 8 órára a gettó egy erre alkalmas helyén állítsa elő s az ez időben odaérkező honv. bemutató (sorozó) bizottságot e helyre vezettesse.

Kérem a zsidó tanácsokat arra figyelmeztetni, hogy felelősek azért, hogy e bemutatáson (sorozáson) a megjelölt évfolyamhoz tartozó zsidó férfiak hiány nélkül, valamennyien megjelenjenek.

2. A rend fenntartására megfelelő karhatalmat (rendőr, csendőr) kirendelni.

3. Fenti időpontra a gettóban megjelenő honv. bemutató (sorozó) bizottsághoz hatósági orvost kirendelni.

A hadtestparancsnok helyett:
Újvárossy Dezső vk. ezredes s. k.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik:
Erdélyi

Hiteles másolat. — Szombathelyi Áll. Lt. — Körmend—németújvári járás főszolgab. iratok—1944—2767.

A Körmend—németújvári járás főszolgabírája 1944. június 9-én adott ki utasítást a rendelet végrehajtására. Értesítette Körmend elöljáróságát, a Zsidó Tanácsot, a csendőrséget és a községi orvost a sorozásról és intézkedett annak megfelelő lebonyolításáról. —

A Magyarországi Zsidók Lapjának 1944. június 9-i számában cikk jelent meg, melyben búcsúztatták a bevonuló munkaszolgálatosok harminc korosztályát. A cikk írója hangsúlyozta, hogy mivel a magyarországi zsidóság férfiainak jóformán minden munkabíró korosztálya honvédelmi munkaszolgálatot teljesít, az itthon maradottaknak kell helytállniok a megnövekedett terhek viselésében. Felhívta az olvasókat; legyenek segítségére a családfenntartó asszonyoknak, legyenek támaszaivá az apjukat időlegesen nélkülöző gyermekeknek, részesítsék őket megfelelő erkölcsi és anyagi támogatásban. (Magyarországi Zsidók Lapja. 6. évf. 23. szám. — 1944. június 9. — „Tizennyolctól negyvennyolcig.”)

236.

1944 június 7

a) A Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottsága felterjeszti a miniszterelnökhöz a munkaszolgálatra igénybe nem vett zsidók hasznos munkában való felhasználása tárgyában készített memorandumát

Budapest, 1944. június 7.

MAGYARORSZÁGI ZSIDÓK SZÖVETSÉGE
IDEIGLENES INTÉZŐ BIZOTTSÁGA
MAGYAR ZSIDÓK KÖZPONTI TANÁCSA
Budapest VII., Síp utca 12

4794/1944.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ MINISZTERELNÖK ÚR!

Méltóztassék megengedni, hogy a magyarországi zsidóság munkaszolgálatra igénybe nem vett és eddig ki nem telepített tagjainak az ország javára irányuló közérdekű hasznos munkához kívánatos felhasználása ügyében az idecsatolt memorandumot tisztelettel felterjesszük és azt Nagyméltóságod legbehatóbb figyelmébe ajánljuk.

Mély tisztelettel a

MAGYARORSZÁGI ZSIDÓK SZÖVETSÉGE
IDEIGLENES INTÉZŐ BIZOTTSÁGA

olvashatatlan aláírás
P. H.

Melléklet.

Másolat. — PI. Arch. A. XXII. 61/176.

A memorandum másolatát a Miniszterelnökség — illetékességből — megküldötte a Belügyminisztériumnak.

(236)

1944 június 8

b) Az a) alatt említett memorandum szövege

Pro memoria

a gazdasági életből kiesett, de kisegítő munkaszolgálatra, illetve női honvédelmi munkaszolgálatra be nem vont, zsidó férfi és női munkaerőknek — kitelepítés helyett — Magyarország háborús erőfeszítései szempontjából életbevágó fontosságú, közérdekű munkához kívánatos felhasználásáról

I. *A zsidó kitelepítés jelentősége*

Magyarország zsidó lakosságának gyors ütemben folyó „kitelepítése" és azok a módszerek, amelyek az útnak indításnál a legtöbb helyen alkalmaztatnak, nagy aggodalommal és nyugtalansággal töltik el az egész magyar zsidóságot, tekintettel arra, hogy aggok, betegek és gyermekek is eltávolíttatnak. Amidőn, mint az ország zsidó népességének jelenlegi hivatalos képviselete, mély tisztelettel ennek a folyamatnak a megállítását kérjük, nem a zsidó kérdés végleges rendezését, vagy a zsidók fizikai munkához való igénybevételét kívánjuk megakadályozni, hanem ama szenvedéseket óhajtjuk mérsékelni, amelyekkel a deportáció az általa érintettekre nézve lelkileg és testileg jár.

Másodsorban érvelünk csak azzal, hogy akkor, amidőn Magyarország élethalálharcát vívja és minden anyagi és fizikai tartalékának latbavetésére van szüksége ahhoz, hogy a rendkívüli idők minden képzeletet felülmúló követelményeinek megfelelhessen, számos olyan életfontosságú feladat megoldása volna a zsidó munkaerők felhasználásával elérhető, amelyek elvégzése egyéb munkaerők hiánya miatt különben lehetetlen volna.

II. *A rendelkezésre álló zsidó munkaerő*

A munkába állítható zsidó munkaerők mérvének kiszámításánál alapul az szolgálhat, hogy Magyarország mai területén az 1941. évi népszámlálás szerint 725 000 izraelita élt, s így most a megkülönböztető jelzés viselésére kötelezett nem izraelitákkal együtt a közbeni létszámcsökkenést már figyelembe véve kereken kb. 900 000 lehet a zsidók száma. Ebből legalább 200 000 embert deportáltak, illetve deportálnak és így még több mint félmillió zsidó maradt itt. Minthogy az 1941. évi népszámlálásból még nem ismerjük a zsidók kormegoszlását, az 1930. évi adatokhoz kell visszanyúlnunk.

A trianoni területen 1930-ban 444 000 izraelita élt, 1941-ben pedig csak 401 000. Az 1930. évi kormegoszlás azonban nemek szerint részletezve nagyjából mégis tájékoztat arról, hogy a 18—48 éves férfiak és a 18—30 éves nők bevonulása után a többi munkaképes (15—17, illetve 49—65 éves) korosztályokba most kb. hányan tartoznak, mert számuk azóta történt lemorzsolódását (halálozás, kivándorlás stb.) nagyjából ellensúlyozza az a körülmény, hogy az első 200 000 kitelepítése után még mindig több zsidó marad, mint ahány a trianoni területen volt.

1930-ban volt:

Születési év	Férfi	Nő
1928—1929	5 000	4 800
1927	2 700	2 600
1911—1913	—	10 000
1901—1910	—	43 100
1891—1900	16 500	40 500
1881—1890	29 800	33 000
1878—1880	6 000	6 000
Összesen:	60 000	140 000

A 60 000 férfi közül kb. 45 000 állítható munkába, a 140 000 nő közül kb. 80 000. Így a munkaszolgálatra behívott korosztályon kívül mintegy 125 000 zsidó jöhet még fizikai munka szempontjából tekintetbe.

III. *A munka megszervezése és irányítása. Felszerelés*

Ennek a munkaerőnek megszervezését, készenlétbe helyezését és irányítását a Magyarországi Zsidók Szövetségének keretén belül a legrövidebb idő alatt kialakítható szerv intézhetné; az egyes munkálatok vezetése természetesen az illetékes kormányzati tényezők kezében volna, amelynek — a szükséglet szerint — rendelkezésére áll a magyarországi zsidó mérnöki — általában műszaki — kar teljessége a reá bízandó részletfeladatok elvégzése, valamint az egyes munkarészletek irányítása és felügyelete céljából.

A felszerelés, szerszámok, állványanyag szempontjából felhasználhatók volnának a zsidó építési vállalatok zárolt és eddig még igénybe nem vett leltárai.

IV. *A feladatok általában*

Az elvégzendő feladatok két csoportba oszthatók:

1. Az ellenséges behatás okozta károk megelőzésével, illetve helyreállításával és a haditermeléssel, illetve annak lehető előmozdításával kapcsolatos nehezebb testi munkát kívánó feladatok elvégzése.

2. Az ország közellátásával, élelmezési és higiéniai követelményeivel összefüggő, részben gyermekek, nők és öregek által is ellátható különféle munkák végrehajtása.

Utalunk arra, hogy Szlovákia a megmaradt zsidóságot munkatáborokba szervezte be és e munkatáborok közismerten jól funkcionálnak s az ottani kormányzat megelégedésére működnek.

Ad 1.

V. *Új, részben bombabiztos óvóhelyek létesítése a fővárosban és a vidéken*

a) Az első csoporthoz tartozó teendők között a legfontosabbaknak azok tekinthetők, amelyek a pótolhatatlan emberi élet lehető megvédésére alkalmasak; így minél több ember részére lehetőleg *bombabiztos óvóhelyek létesítése.* Ez rendkívül fontos *Budapesten,* de a legutóbbi tapasztalatok szerint elengedhetetlenül szükséges igen *sok vidéki városban is.*

A terepalakulatok sok helyen, így pl. a főváros budai oldalán, Miskolcon stb. lehetővé teszik, hogy igen kevés építési anyag, elsősorban faanyag felhasználásával és primitív munkaeszközök igénybevételével legyenek megépíthetők bombabiztos óvóhelyek. Elgondolásunk szerint például egy-két bejárati folyosóval ellátott 200 m^2 alapterületű bombabiztos mélységben levő és szellőzőaknával bíró, hegyoldali bejáratú óvóhely, amelyben 330, illetőleg fekvőhely vagy dolgozólehetőség biztosítása esetén kb. 100—120 személy találhatna menedéket. fokozatosan beállítható kb. 120 munkás alkalmazásával aránylag rövid idő alatt volna megépíthető. Természetesen egyszerre több ponton kellene a munkát megindítani.

A szükséges szerszámok és munkaeszközök a talaj minőségétől függenek, de általában primitívek lehetnek (csákány, ásó, kőfúró, robbanóanyag, dúcolóanyag stb.), a munkásoknak pedig igen kis része kell, hogy szakember legyen (vájárok, robbantók, ácsok), a többi rövid idő alatt betanítható teendőire. Ily módon a vidéki gettók zsidói helyben volnának foglalkoztathatók.

Aránylag kevesebb munkával sokkal több személy részére volna bombabiztos menedék biztosítható pl. a budai oldalon az ott található barlangalakulatokban, azok bejáratainak megfelelő adaptálásával és kismérvű belső átalakítási munkával. Ahol a terepalakulat ebből a szempontból nem kedvező, de könnyen ásható anyagú a talaj, ott a zsidó munkaerő jól kihasználható volna árokóvóhelyek (körboltozatos óvóhelyek) segéd- és földmunkáinak elvégzésére. Ugyancsak kedvező munkaalkalom a vidéki gettók lakosai részére.

Hozzávetőleges számítás szerint kb. 25 000 zsidó munkásnak e célra való alkalmazása esetén nagyon rövid idő alatt 200—250 000 ember részére lehetne Budapesten és a tekintetbe jövő nagyobb vidéki városokban újabb — részben bombabiztos — óvóhelyet teremteni.

VI. *Ellenséges bombázások következtében kárt szenvedett vagy fenyegetett hadiüzemek áttelepítése*

b) A haditermelés folytonossága szempontjából elsőrangú fontosságú *az ellenséges bombázások következtében kárt szenvedett hadiüzemek,* illetve ezek esetleg épen maradt berendezésének áttelepítése oly helyre, ahol ellenséges támadásnak kevésbé vannak kitéve. Az áttelepítés történhetik: vagy *már meglevő épületekbe, illetve földalatti helyiségekbe,* vagy pedig *újonnan létesítendő építményekbe.*

Előbbi esetben a zsidó munkaerők illetékes hatósági szervek vezetése alatt jól fölhasználhatók *a leszerelés, föl- és lerakás, szállítás és újbóli elhelyezés segédmunkáinál, az új helyiségek rendbehozatalánál, a romok eltakarításánál, a kárt szenvedett épületek bontási, s a visszanyert építési anyag tárolási munkáinál.*

A második helyen említett esetben a már felsorolt munkák mellett a zsidó munkaerő igénybe vehető még a — nagy anyaghiányra való tekintettel — minden valószínűség szerint leegyszerűsített szerkezetű, előreláthatóan *a bontott anyag fölhasználásával készülő új épületek különféle építési és földmunkáinál, a feltétlenül szükséges álcázásnál, füvesítésnél, különféle terepmunkáknál stb.* A gyorsütemű munkánál nagy jelentősége lehet *zsidó tervező mérnökök és építészek beosztásának,* akik a helyszínen felmerülő esetleges nehézségek késedelem nélküli megoldásával tehetnek az ügynek szolgálatot.

VII. *A munka során nyert anyagok felhasználása*

A *b)* alatti munkáknál megfelelő szervezettség mellett a bontásból eredő anyagokon kívül fölhasználható volna az *a)* alatti hegyoldali óvóhelyépítésnél esetleg nyerhető terméskő; ezenfelül mészen és cementen, valamint különféle apró anyagokon kívül úgyszólván semmiféle építőanyagra nem lesz szükség.

E munkák munkaerőszükséglete — minthogy ajánlatosnak mutatkozhatik egyes eddig még kárt nem szenvedett, de exponált helyen levő üzemek áttelepítése is — úgyszólván határtalan, de számba véve az adott adminisztratív és technikai lehetőségeket, úgy látjuk, hogy 30—40 000 ember a fentebb vázolt munkáknál rövid időn belül munkába állítható, állandóan foglalkoztatható lenne.

VIII. *A bombázások következtében várható vízszolgáltatási zavarok megelőzése*

c) Bombatámadások szempontjából rendkívül érzékenyek a közüzemek és ezek között is elsősorban a *vízszolgáltatás megszűnése* hozhatja katasztrófális helyzetbe a fővárost és a vízművekkel rendelkező nagyobb vidéki városokat, különösen a bombatámadások következtében föllépő tüzek megfékezése szempontjából.

Rendkívüli jelentősége volna tehát az illetékes vízműigazgatóságok irányítása alatt gondoskodni megfelelő számú *egyszerű kút* létesítéséről, amelyek nagyobbszabású csőrepedések és egyéb bajok esetén a legsürgősebb szükséglet ellátását biztosítanák.

A főváros balpartjának provizórikus vízellátására például kb. 5000 kútra volna szükség, a vízellátási hálózat üzemképtelensége esetén.

A kutak legprimitívebb módon való kivitele — ásott és fúrt, betongyűrűs kutak —, az ehhez szükséges betongyűrűk előállítása, kb. 10 000 ember állandó foglalkoztatását tenné szükségessé több hónapon át.

A kútgyűrűk elkészítéséhez — 5000 kutat véve számításba — kb. 1000—1200 tonna portlandcementre volna szükség.

IX. *A haditermelés érdekében szükséges utak építése*

d) A haditermelés eredményessége nagymértékben függ attól, hogy a hadiüzemek nyersanyagszükségletének és termelvényeinek szállításához megfelelő utak állanak-e rendelkezésre. Különösen a hadiüzemek áthelyezésénél következhetik be *új utak, vasutak létesítésének* szükségessége, amely építkezések nyers földmunkáinak elvégzésére is igen jól fölhasználható lenne a zsidó munkaerő. E munkák nem követelnek meg új építési anyagot és a legegyszerűbb szerszámokkal és munkaeszközökkel (ásók, lapátok, csákányok, pallók és talicskák) elvégezhetők. Ugyancsak a zsidó munkaerő végezhetné el az esetleg közelben található kavics kitermelését és felhordását, kedvező esetben makadám utak építése is tekintetbe jöhet, amihez útihenger a legtöbb helyen rendelkezésre áll.

X. *A Duna—Tisza csatorna munkaterve*

e) Felvetjük a gondolatot, hogy a Duna—Tisza csatorna megépítése régi tervének megvalósítása is zsidó munkaerők beállításával megvalósítható volna.

XI. *A zsidó munkáskezek itt-tartásának szükségessége a háború végéig*

Az elsőrendű háborús szükségletekkel kapcsolatban még számos egyéb igen kívánatos munkaterv volna felállítható; fentiekben csak a legkézenfekvőbbeket soroltuk föl. A továbbiakban még részletezendő — a 2. csoportba tartozó — munkákkal együtt, már ezek munkásszükséglete is elegendő arra, hogy kívánatossá tegye minden zsidó munkaerőnek az ország területén való visszatartását a háború befejeztéig.

Ad 2.

XII. *A mezőgazdaság munkásszükséglete*

a) Az ország közellátásának legfontosabb tényezője a *mezőgazdaság.* E téren igen nagy a munkáshiány, amely a meginduló tavaszi, nyári és őszi munkálatoknál mind erősebben lesz érezhető.

Ezen munkák egy részéhez kitűnően alkalmazhatók zsidó nők, valamint fiatal fiúk és a katonakornál idősebb férfiak.

Ha a kormányzat igénybe veszi erre a célra a zsidóság említett rétegeit, úgy ezzel a háborús gazdasági termelés ügyét erősen előbbre viszi.

A zsidó kisegítő munkaerő kiszámításánál természetesen nem vettük figyelembe az egész munkásszükségletet, hanem csupán a kisegítő segédmunkások számát igyekeztünk megállapítani a múlt évi tapasztalat alapján.

Adataink:

Munkanem:	*Munkaerőszükséglet:*					
	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.
1. Mák, répa, burgonya és tengeri kapálás	15 000	14 000	14 000			
2. Széna és a vetett takarmányok forgatása, gyűjtése és hordása	3 000	3 000	3 000			
3. Aratásnál másodosztályú munkások (kévekötők, marokszedők, hordásnál segítő)	5 000	30 000	30 000			
4 Őszi munkák: répaszedés, tengeritörés, trágyahordás stb.				40 000	40 000	40 000
5. Major körüli csűr- és istállósegédmunkások	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
	25 000	49 000	49 000	42 000	42 000	42 000

Ebben a munkaszektorban különösen jelentős mértékben vehetők figyelembe a nők, nemcsak magánál a mezei munkánál, de a munkáscsoportok élelmezésénél, mosásnál, foltozásnál stb.

XIII. *Egészségügyi kisegítő munka. Fertőtlenítők stb.*

b) Nagy a hiány az egyes polgári és katonai kórházak *kisegítő és tisztogató személyzetében.* Igen sok zsidó nő és férfi volna itt elhelyezhető az ápoló személyzet mellett, részben annak kisegítésére és helyettesítésére. Rendkívüli fontossággal bírna primitív *tetűtlenítő és fertőtlenítő* berendezések építése és üzembentartása. Meg lehetne szervezni az egészségügyi intézetek most már különösen *kíméletre szoruló fehérneműjének mosását és foltozását,* ami a mai anyaghiány mellett rendkívül hasznos munka volna. A tekintetbe jövő katonai és polgári kórházak, tüdőbeteggondozó intézetek és tébolydák nagy számára való tekintettel a munkákhoz legalább 8—10 000 emberre lenne szükség. Ugyanennyi munkaerőt lehetne és kellene — becslésünk szerint — a mai szövet- és vászonanyag-hiány mellett rendkívüli gondozást igénylő katonai ruha-, ágy- és egyéb fehérneműek javításához és karbantartásához beosztani.

XIV. *Tűzifatermelés*

c) *A tüzelőanyagellátás elmúlt* évi tapasztalatai alapján, amelynek elégtelenségét elsősorban a termelés helyétől a vasúti vagonig való szállítás nehézségei okozták, minél erőteljesebb mértékben kellene már most a nyár és koraősz folyamán arról gondoskodni, hogy megfelelően elkészített *dorongutak, csúsztatók* stb. álljanak rendelkezésre. E munkákhoz ugyancsak jól hasznosítható a zsidó segédmunkaerő, néhány hozzáértő előmunkás vezetése alatt. Ugyanezek a munkások megfelelő gyakorlat után az *erdei szállítás* munkájába is bevonhatók lesznek.

XV. *Tiszteletteljes kérelem*

Mindezek alapján tiszteletteljes kérelmünk arra irányul: tegye a kitelepítési akció azonnali felfüggesztésével és fenti javaslataink elfogadásával, illetve a javasolt munkaszervezet megteremtésével lehetővé a M. kir. Kormány, hogy a *még itt maradt zsidóság megmentessék* az életnek, a munkának, a zsidókérdés végleges rendezésének időpontjáig.

Budapest, 1944. június hó 8-án.

Mély tisztelettel:
a Magyarországi Zsidók Szövetségének
Ideiglenes Intéző Bizottsága

Nyomtatvány. — PI. Arch. A. XXII. 61/176.

Az iraton a következő feljegyzés olvasható: „Endre államtitkár úrnak a memorandum egy példányát közvetlenül adták át intézkedés végett. Utasításra a/a. Bpest. 1944. VI. 14. K. Dr. Balla.”

Az iratokon egyéb intézkedésre vonatkozó adat nem található.

237.

1944 június 7

a) A honvédelmi miniszter bizalmas rendeletet ad ki, mely szerint a zsidó kisegítő munkaszolgálatosokat hadifogolytáborszerű elhelyezésben és őrzésben kell tartani

M. kir. honvédelmi miniszter
151 158. szám.
eln. 42.—1944.

Másolat
Szigorúan bizalmas!
Csak tiszt kezelheti!

Zsidó kisegítő szolgálatosok hadifogolytáborszerű elhelyezésére intézkedés

A M. KIR. BUDAPESTI I. HONVÉD HADTESTPARANCSNOKSÁGNAK

Budapest, 1944. évi június hó 7-én. *Budapest*

A zsidó kisegítő munkásszázadokban a zsidókat (hadiüzemi munkások, mérnökök és egyéb szakemberek) hadifogolyszerűen kell elhelyezni az üzem, gyár, ipartelep stb. területén, illetőleg annak közelében. A tábort más helyiségektől elkülönítve drótkerítéssel (szögesdrót, drótfonat) vagy deszkapalánkkal kell körülvenni és a tábort szigorúan őrséggel őrizni, valamint az abban elhelyezetteket állandóan ellenőrizni.

A táborok felállításával kapcsolatos összes költségeket a munkáltató üzemek viselik. Ha egy táborból több munkáltató vesz igénybe kisegítő szolgálatosokat, úgy az egyes munkáltatók az általuk igénybe vett kisegítő szolgálatosok létszámának arányában közösen viselik a költségeket.

Anyagmegtakarítás és költségkímélés céljából meglevő és zsidótáborok létesítése szempontjából tekintetbe jövő épületeket fel kell használni.

A tábor a munkahelytől — gyalogmenet esetén — 3—5 km-nél messzebb ne legyen.

1. A tábor őrzésére elsősorban a szd. keretet kell felhasználni. Ahol több század van egymáshoz közel, azokat célszerű közösen elhelyezni, mert így a keret gazdaságosabban használható ki. Ahol a szétszórt munkahelyek miatt a jelenlegi keret nem elegendő, oda a hdt. (ker.) pság.-ok 1—3 rajt még osszanak be őrző keretül. Lényeg: hogy a tábor őrzése a zsidók munkából való kísérése, munkára kísérése és a munka alatti őrzése megbízhatóan és feszesen legyen végrehajtva.

2. A tábort a zsidók csak keresztény kísérettel hagyhatják el a munkahelyre és vissza. Különben zsidó a tábort el nem hagyhatja. Eltávozás, szabadság (kivételt lásd 12. pont) és kimenő nincs. Keresztény kísérő nélkül a zs. kisegítő szolgálatosok a táboron kívül nem tartózkodhatnak.

3. Ugyanígy kell eljárni a zsidó kisegítő századokba tömörített, de hadiüzemekben dolgozó zsidó üzemi szakmunkásokkal (mérnökök, munkások, értelmiségiek) is.

4. A tábor élén a táborparancsnok áll. Ahol egy szd. van elhelyezve, ott a szd. pk. egyszersmind a táborparancsnok. Ahol

több század van együtt, ott a rangban legidősebb szd. pk. a táborparancsnok.

A táborparancsnok állítja össze a táborrendet és a tábor őrutasítását a helyi körülményeknek megfelelően. A táborparancsnok szigorral párosult eréllyel köteles a legnagyobb fegyelmet és rendet fenntartani. Kíméletnek éppúgy nincs helye, mint bántalmazásnak vagy kínzásnak.

Az őrszolgálatban állók fegyverhasználata a Szolg. Szab. I. R. 50. § szerint, különös figyelemmel a 458. § *c)* alpontjára.[1]

5. A táborból az egyes munkahelyekre a zsidó kisegítő szolgálatosokat fegyveres őrség kísérje és a munkaidő befejezése után a munkahelyről a táborba is.

6. A munkahelyen való őrzést ott, ahol 1—10 ksz. van alkalmazva, a munkaadó kell vállalja teljes erkölcsi és anyagi felelősség mellett, 11-től felfelé a keretlegénység látja el a munkahelyen való állandó és fokozott őrzést. A helyi körülményeknek megfelelően 11—30 főre jusson egy őrszem.

7. A foglalkozási idő a mindenkori szükséglethez igazodik, de a 12 órát nem haladhatja meg, kivéve életmentésnél.

8. Zsidó munkaszolgálatosok belszolgálatra csak a táboron belül és csak a legszükségesebb mértékben alkalmazhatók. Irodai és egyéb értelmiségi munkahelyeken elvileg zsidók nem oszthatók be. Kivételt képeznek a beosztott orvosok és mérnökök.

9. A zsidó kisegítő szolgálatosok szolgálatmentes idejüket a beosztási körletben töltik. Naponta félóráig tartó fegyelmező gyakorlatot kell velük tartani. Társasjátékot játszhatnak, de a kártyázás és pénzben való játszás tilos. Látogatókat nem fogadhatnak. Kéthetenként egyszer magyar nyelven írt nyílt levelezőlapot írhatnak hozzátartozóiknak. Az általuk küldött és részükre érkező postát tiszt ellenőrzi.

Fényképező gépet, rádiót, kerékpárt és motorkerékpárt kisegítő szolgálatos nem tarthat.

A zsidó kisegítő szolgálatosok pénzküldeményt nem kaphatnak. Ruhacsomagot félévenként egyszer kaphatnak. A ruhacsomagot tiszt jelenlétében kell felbontani.

---

[1] Az őrszolgálatban állók fegyverhasználati jogáról a szolgálati szabályzat 457. §-a a következőket mondja: „Az őrség fegyverhasználatra van jogosítva azzal szemben, aki az őrséget előrebocsátott figyelmeztetés után is durván sértegeti, vagy tettlegesen bántalmazza, avagy veszélyes támadással fenyegeti, feltéve, hogy az illető az adott viszonyok között nem lehet elfogult."

A 458. § *c)* alpontja a következőképpen hangzik: „Ha ellenséges viszonyok, avagy rendkívüli körülmények között, valamely gyanússá vált egyén rákiáltás után kielégítő válasz nélkül szökni próbál . . ." (Ugyanott.)

10. A kisegítő szolgálatosokat élelmezés felvételezéséhez csakis keresztény kerettel lehet felhasználni. Szakácsul kisegítő szolgálatos beosztható.

11. A kivételezett tisztek (hasonlóállásúak), mérnökök szintén a táborban, de elkülönítve helyezendők el.

12. Amennyiben a kisegítő szolgálatosnak szülője, felesége vagy gyermeke meghal, részére 2 napi szabadság engedélyezhető a temetés idejére.

A kisegítő szolgálatosokat télen havonta, a nyári hónapokban pedig hetenként egyszer fürdetni kell.

A kisegítő szolgálatost betegsége alatt nem kell őrizni, de esetleges eü. szabadságát is a táborban tölti el.

A munka közben megrokkant (átmenetileg) kisegítő szolgálatost a táborban könnyű munkával kell foglalkoztatni.

A szegény kisegítő szolgálatosok ruhával való ellátását továbbra is a zsidó nagytanács felügyelete alatt működő Hadviseltek Bizottsága végzi.

A kisegítő szolgálatosok ruhakoptatási díjat havonta utólag felszámítva kapnak, de az összeget mint letétet kell kezelni, kézhez nem kaphatják. A 737 250. 44.—1944. sz. rendelet szerint a Hadviseltek Bizottságát, továbbá a Szent Kereszt Egyesületet és a Jó Pásztor missiós bizottságot megillető ruhakoptatási díjakat a ksm. szd.-ok jóléti bizottságai[2] a rendelet szerint fizessék be a megfelelő számlára.

13. Egyéb anyagi intézkedéseket külön adom ki.

14. A hadm. területen alkalmazott kisegítő munkásszázadokra vonatkozólag külön intézkednek az illetékes hadműveleti egységek parancsnokai.

15. Jelen rendeletemmel a HM. 110 160. eln. KMOF.—1943. számú bánásmódi rendeletemet[3] hatályon kívül helyezem.

Kapják: közp. szervek, hdt. ker. pság.-ok, utóbbiak az illetékes kisegítő munkás szd.-okat és azok elöljáró parancsnokságait a megfelelő példányszámmal sürgősen lássák el, valamint tudomásul az 1. hds. pság.

A miniszter helyett:
vitéz Hennyey altbgy. s. k.

A másolat hiteles!

Budapest, 1944. VI. 17.

Boldizsár s. k. ezds.

---

[2] 1944. augusztus 22-én a 7. honvéd kerületi parancsnokság 3371. eln. IV. kat. 1944. számú rendelettel a „Ksm. szd.-ok jóléti bizottságai" szöveg helyébe „századparancsnokok" szöveg helyettesítését rendelte.

[3] Lásd e kötet 145a. sz. iratát.

Hiteles másolat. — HIL. — 101/350. kisegítő mu. szd. 1944—7. kt.

A budapesti honvéd hadtestparancsnokság 1943. június 16-án megküldötte a rendeletet az alsódabasi 5. honvéd bevonulási központhoz azzal, hogy a zsidó munkaszolgálatosok hadifogolytáborszerű elhelyezésére vonatkozó részletintézkedéseket pótlólag fogja kiadni.

A mellékelt elosztó szerint a rendeletet meg kell küldeni a hadtestnek alárendelt és területén elhelyezett magasabb parancsnokságoknak, csapattesteknek, intézeteknek, osztály- és alosztályoknak, szertáraknak és ruhatáraknak, város- és állomásparancsnokságoknak, valamennyi hadiüzemi személyzeti katonai parancsnoknak, a munkásszázad parancsnokoknak, s végül a hadtestparancsnokság érintett osztályainak.

Az alsódabasi 5. honvéd bevonulási központ 1943. június 19-én a rendeletet tudomásulvétel céljából másolatban megküldötte a felsődabasi sárga karszalagos munkásszázad parancsnokságának.

—

(237)

1944 június 24

b) Az I. hadtestparancsnokság rendelete a kisegítő munkaszolgálatosokkal szemben alkalmazandó szigorított bánásmód végrehajtásáról

17 617. szám.
eln. IV.—1944.

Szigorított bánásmód végrehajtása

Budapest, 1944. évi június hó 24-én.

A HM. Úr f. évi június hó 16-án kelt 151 289. eln. 43.—1944. sz. rendeletére:

Tudomásomra jutott, hogy a zsidó kisegítő szolgálatosokkal való szigorított bánásmódra kiadott 151 158. eln. 42.—1944. sz. HM. (I. hdt. 16 684) (Eln. IV.—1944. sz.) rendelet ellenére még mindig vannak századparancsnokok, akik a kis. munkaszolgálatosoknak szabadságot, eltávozást, kimenőt stb. engedélyeznek.

Ismételten felhívom figyelmét, hogy az új bánásmódi rendeletet a legszigorúbban tartsa be, mert a jövőben a rendelet ellen vétő századparancsnokokat *haditörvényszék elé fogom állítani.*

Különös gond fordítandó arra, hogy a tartósan vezényelt és fegyelmi szempontokból is átadott kis. musz.-oknál, a fegyelmi fenyítő hatalmat gyakorló pság. a szigorított bánásmódi, valamint jelen rendeletemről tudomással bír[ja]nak.

A hdt. pk. rendeletéből:
Vasady vőrgy. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1944. június 24-én.
Polonyi s. k. főtv.

Géppel írt másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—11. kt.

A rendeletet megkapta az alsódabasi 5. bevonulási központ is, amely azt megküldte a 101/350. sz. kisegítő munkásszázad parancsnokságának.

---

(237)

1944 július 12

c) A 7. honvéd kerületi parancsnokság szigorúan bizalmas utasítása a 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának: kiegészíti a zsidó munkaszolgálatosoknak hadifogolyszerű elhelyezése és őrzése tárgyában kiadott rendeletet

M. kir. 7. honvéd kerületi parancsnokság *Szigorúan bizalmas*
2646. szám.
eln. IV. oszt.—1944.

Zsidó kisegítő szolgálatosok hadifogolytáborszerű elhelyezésére intézkedés kiegészítése

M. KIR. 101/350. KS. I. MU. SZD. PARANCSNOKSÁGNAK

Miskolc, 1944. évi július hó 12-én. *Ózd*

A f. évi június 24-én kelt 2249. eln. IV. oszt.—1944. számú rendeletem kapcsán:

1. A HM. Úrnak f. é. VI. 7-én kelt 151 158. sz. rendeletéhez. A ker. pság. hozzáfűzése az 1. bekezdéshez tájékoztatás végett: A beérkezett jelentések szerint a ker. pság. területén levő hadiüzemek nem vállalták el a zsidó munkásokat, mert ilyen nagyszámú zsidónak őrzése, gettózása és élelmezése nagyon körülményes és költséges lett volna, ami nem állott volna arányban azok munkateljesítményével. Ezért a ker. pság. a hadiüzemekben alkalmazásban volt zsidók túlnyomó részét a zsidó munkásszázadokba osztotta be.

A rendelet 2. pontja akként intézkedik, hogy „a tábort a zsidók csak keresztény kísérettel hagyhatják el a munkahelyre és vissza. Különben zsidó a tábort el nem hagyhatja. Eltávozás, szabadság (kivételt lásd 12. pont) és kimenő nincs. Keresztény kísérő nélkül a zsidó kisegítő szolgálatosok a táboron kívül nem tartózkodhatnak."

A 12. pont első bekezdése akként intézkedik, hogy „Amennyiben a kisegítő szolgálatosnak szülője, felesége vagy gyermeke meghal, részére 2 napi szabadság engedélyezhető a temetés idejére."

Ezekkel a rendelkezésekkel kapcsolatban felhívom a kmsz. zlj.-ak és a ks. mu. szd. pk.-ok figyelmét arra, hogy a zsidó kisegítő szolgálatosok kórházba utalásnál és a kórházból való bevonultatásnál sem indíthatók útba keresztény keretbeli kísérő nélkül. Tehát amennyiben ennek szüksége felmerül, a kórházba utalt zsidó kisegítő szolgálatost kísérő keretbeli honvéddel kell útbaindítani. Ugyanígy kell eljárni a kórházi ápolás vagy felülvizsgálat befejezése után a ks. mu. szd.-hoz bevonultatandó zsidó kisegítő szolgálatosokkal is. A kórház pság.-ok ehhez kísérőt esetenként igényeljenek a 671. muvez. törzs pság.-tól (Miskolc, Palóczy utca 4. szám).

Minthogy a hozzátartozó elhalálozását polgári közhatósági bizonyítvánnyal kell igazolni, *magánértesítést elfogadni nem szabad.* Ebben az esetben is szabadság csak akkor engedélyezhető, ha a szabadságolandó kisegítő szolgálatos a temetés helyére időben *beérkezhet.* Ezt a körülményt mérlegelés tárgyává kell tenni. A szabadságolt kisegítő szolgálatos mellé keresztény kísérőt kell adni, ha ez a szolgálat zavartalan ellátását hátrányosan nem befolyásolja. A szd. pk.-ok ezt a körülményt is mérlegeljék.

2. A 107/vp. intézkedjék, hogy a pup.-ok a zsidó kisegítő szolgálatosok utazását ellenőrizzék, a kísérő nélkül egyedül utazó zsidókat igazoltassák, a továbbutazásból zárják ki és kísértessék be a legközelebbi állomásparancsnoksághoz.

3. A fent idézett rendeletem 1. pontjának 1. bekezdésében foglaltak kapcsán a kmsz. zlj.-ak és a ks. mu. szd. pk.-ok *folyó hó 18-ig* „GY” jelzéssel jelentsék, hogy:

a) a keresztény keretjük (tisztek kivételével) milyen beosztású és hány főből áll;

b) hol van a szd. munkahelye (több munkahely esetén valamennyi felsorolandó annak pontos feltüntetésével, hogy 1—1 munkahelyen hány fő kisegítő szolgálatos dolgozik) és ki a munkaadó (név, polg. foglalkozás feltüntetésével);

c) hol van a mu. szd. elhelyezve (helység, utca, házszám pontos feltüntetésével);

d) a fent idézett rendeletem 1. bekezdésében foglaltakat minő mértékben hajtotta végre?

Az őrző rajok megerősítésére a jelentések beérkezte és kiértékelése után fogok intézkedni.

4. Ezt a rendeletemet, valamint a hivatkozott 2249. eln. IV. oszt.—1944. számú rendeletet azoknál a kat. mu. és klgs. mu. szd.-oknál is alkalmazni kell, ahol kisegítő szolgálatosok vannak beosztva.

Kapják: a 2249. eln. IV. oszt.—1944. számú rendeletemmel ellátottak, valamint a 7. heő. kórház, egri csapatkórház, 107. vp., összes kat. mu. és klgs. mu. szd.-ok.

Ker. pk. rendeletéből:
Olvashatatlan aláírás

Másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—12. kt.

---

(237)

1944 július 16

d) A 101/350. kisegítő munkaszolgálatos század parancsnokának jelentése a 7. honvéd kerületi parancsnoksághoz a c) alatt közölt rendelet végrehajtásáról

M. kir. 101/350. kis. munkásszázad — *Másolat*

M. KIR. 7. HONV. KER. PARANCSNOKSÁG

Ózd, 1944. július 16-án. — *Miskolc*

2646. eln. IV. oszt.—1944. parancsra jelentem, hogy:

a) Ker. keretem áll 1 szolg. vezető őrmester, 1 c. őrm. t.

szkv.: számvivő, 1 t. tizedes: írnok, 1 c. tiz. t. őrv.: felvételező, 1 honvéd-szakács;

b) a félszázad a Rimamurány—Salgótarjáni Vasmű Rt. ózdi telepén dolgozik, a munkaadótól naponta nyert eligazítás szerint;

c) a félszd. Ózd II., Iparvasút u. 2. sz. alatti volt zsidó iskolában van elhelyezve;

d) az id. rendelet 1. bek.-ben foglaltakat az alábbiak kivételével teljes egészében végrehajtottam:

A munkások részben a gyárban, részben pedig a gyárhoz tartozó határterületen dolgoznak, naponta általában 3 csoportban. Kísérőt a keretből rendszerint nem vezényelek a csoportok mellé, hanem a csoportokat az indulás előtt a megbízott gyári csoportvezetőknek adom át. A gyári csoportvezető kíséri a munkásokat a munkahelyre és vezeti őket vissza a táborba.

Olvashatatlan aláírás
szd. pk.

Kézzel írt tisztázat, a századparancsnok saját kezű aláírásával. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—kt. 12.

238.

1944 június 10

a) Sopron város polgármesterének átirata a 19. Honvéd Kiegészítő Kirendeltség (Kapuvár), valamint a III. Honvéd Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóalj (Kőszeg) Parancsnokságának arról, hogy engedélyezzék Sopron város számára a mellékelt jegyzékekben felsorolt zsidók igénybevételét

I. Exp. M. Kir. 19. Honvéd Kiegészítő Kirendeltség
(Bevonulási Központ) Parancsnoksága
Kapuvár

II. Exp. M. Kir. III. Honvéd Közérdekű Munkaszolgálatos Zlj.
Parancsnokságának
Kőszeg

Sopron szab. kir. thj. város műszaki osztálya és házilag kezelt gazdasága az 1. és 2. alatt csatolt zsidó munkásokat alkalmazta.

A műszaki és gazdasági munkálatok zavartalan menetét nagymérvű munkáshiány miatt a város csak a zsidó munkások igénybevételével tudja biztosítani.

Megkeresem a tekintetes Parancsnokságot, hogy Sopron város népmozgalmi nyilvántartó hivatalának a csatolt kimutatásban felsorolt zsidó munkásokra vonatkozóan, Sopron város műszaki hivatala és házilag kezelt gazdasága részére munkaszolgálati jeggyel való igénybevételét engedélyezni szíveskedjék.

A tekintetes Parancsnokság engedélyével a városi népmozgalmi hivatal fogja munkaszolgálati jegy alapján a felsorolt zsidó munkásokat Sopron szab. kir. város részére fenti munkálatok elvégzésére behívni.

A munkások névsorát tartalmazó kimutatást idemellékelem.

Sopron, 1944. június 10.
Dr. Molnár
előadó

A polgármester nevében:
olvashatatlan aláírás

Sürgős! *Azonnal!*

Gépelt tisztázat, az illetékes osztályvezető és a polgármester h. saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polg. m. ir. 1944—11 801.

(238)

1944 június 9

a—1. Kimutatás Sopron város mérnöki hivatalánál dolgozó zsidó napszámosokról, akik a 19. honvéd bevonulási központ (Kapuvár) parancsnokságához tartoznak

1. Krammer Géza	1889.	Szombathely	Ullmann Ilona	Müller F. u. 1.
2. Braun Zsigmond	1894.	F.-szentmiklós	Deutsch Janka	Színház u. 12.
3. Hess Ede	1896.	Sopron	Tichler Róza	Új u. 3.
4. Blum Lajos	1897.	Haracsony	Kohn Szidónia	Színház u. 18.
5. Fodor Ödön	1897.	Sopron	Breiner Hermina	Templom u. 3.
6. Steiner Béla	1897.	Sop.keresztúr	Hirschl Janka	Új u. 21.
7. Rosenberg Jenő	1897.	Sopron	Hoffmann Anna	Új u. 12.
8. Rehberger Miklós	1898.	Csorna	Biringer Szerén	Jakobi gyár
9. Klein Ármin	1899.	Nyíregyháza	Kohn Regina	Jakobi gyár
10. Schiller Sándor	1899.	Süttör	Schiller Anna	Új u. 6.
11. Pollák Zsigmond	1899.	Lakompak	Hacker Katalin	Új u. 16.
12. Goldschmied Alfréd	1900.	Sopron	Wasserfogel Ida	Torna u. 2.
13. Hoffmann Sándor	1900.	Sopron	Blau Szidónia	Templom u. 27.
14. Mandl György	1900.	Perkáta	Klein Sára	Jakobi gyár
15. May Emil	1900.	Sopron	Frischmann Berta	Színház u. 10.
16. Rosner Ernő	1900.	Újpest	Neumann Sarolta	Új u. 15.
17. Schiller Izidor	1900.	F.-szentmiklós	Schiller Hermin	Jakobi gyár
18. Hars Nándor	1901.	Lakompak	Kohn Ilona	Jakobi gyár
19. Fodor Oszkár	1901.	Sopron	Breiner Hermina	Templom u. 3.

Sopron, 1944. június 9-én.

Olvashatatlan aláírás
műsz. tanácsos

Gépelt másolat, a városi műszaki tanácsos saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polgm.-i iratok—1944—11 801.

(238)

1944 június 9

a—2. Kimutatás Sopron város mérnöki hivatalánál dolgozó zsidó napszámosokról, akik a III. Honvéd Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóaljparancsnoksághoz (Kőszeg) tartoznak

1.	Koth Mór	1903. Sopron	Löwinger Róza	Jakóbi gyár
2.	Wolf Mayer	1906. Pereszteg	Pollák Anna	Új u. 9.
3.	Rubinstein Ármin	1907. Majdánka	Rubinstein Dóra	Ötvös u. 15.
4.	Raab Márton	1908. Sopron	Schiff Sára	Torna u. 22.
5.	Wetzler Benő	1909. Sopron	Koppel Adél	Színház u. 27.
6.	Breuer Mihály	1910. Celldömölk	Kosztolitz Eszter	Várkerület 74.
7.	Zollner Andor	1910. Sopron	Neufeld Paula	Sz. György u. 18.
8.	Davidovits Simon	1911. Sopron	Kosztolitz Szidi	Eötvös u. 11.
9.	Pscherhofer Lajos	1911. Sopron	Müller Etel	Új u. 26.
10.	Hacker Géza	1912. Sopron	Hoffmann Irén	Színház u. 27.
11.	Tichó Sándor	1915. Sopron	Schiller Róza	Jakobi gyár
12.	Hacker László	1916. Bük	Schlesinger A.	Templom u. 3.
13.	Fellbermann L.	1916. Nyírjákó	Horovitz Szidi	Sz. György u. 2.
14.	Zimmermann Péter	1921. Sopron	Müller Malvin	Új u. 26.
15.	Heitler Jenő	1922. Szombathely	Heitler Amália	Színház u. 27.
16.	Heimler Endre	1922. Szombathely	Kosztolitz Hermin	Színház u. 10.
17.	Rosenberger Lajos	1922. Sopron	Deutsch Erna	Új u. 3.
18.	Breuer Mór	1923. Sopron	Breuer Malvin	Várkerület 84.

19.	Pscherhofer Albert	1923.	Sopron	Mandl Katalin	Új u. 26.
20.	Zimmermann H.	1923.	Sopron	Müller Malvin	Új u. 26.
21.	Weiler Ervin	1924.	Sopron	Holzer Elvira	Színház u. 16.
22.	Breuer Albert	1925.	Sopron	Steiner Ilona	Várkerület 84.
23.	Berger Hermann	1926.	Mezőkovácsháza	Vitriol Teréz	Paprét 26.
24.	Dux Erich	1926.	Sopron	Lengyel Erzsébet	Fegyvertár u. 5.
25.	Friedmann Ottó	1926.	Sopron	Grósz Janka	Fegyvertár u. 3.
26.	Hess Béla	1926.	Sopron	Weinstangl Ilona	Új u. 3.
27.	Heitler Lajos	1927.	Szombathely	Heitler Amália	Színház u. 27.
28.	Lederer Norbert	1926.	Fiume	Baruch Adél	Paprét 26.
29.	Neumann Ernő	1926.	Pápa	Lőwinger Róza	Paprét 26.
30.	Schiff Tibor	1926.	Sopron	Ungár Aranka	Új u. 5.
31.	Weiler Géza	1926.	Sopron	Spielberger Anna	Színház u. 16.

Sopron, 1944. június 9-én.

Hantó
műsz. tanácsos

Gépelt másolat, Hantó saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polgm.-i iratok —1944—11 801.

(238)

1944 június 9

a—3. Kimutatás Sopron város gazdaságában dolgozó zsidó mezőgazdasági munkásokról, akik a m. kir. III. honvéd közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj parancsnokság alá tartoznak

M. KIR. III. HONVÉD KÖZÉRDEKŰ MUNKASZOLGÁLATOS ZÁSZLÓALJ PARANCSNOKSÁGA

Kőszeg

1. Hirsch Pál	1905.	Csány	Lőwy Ilona	Várkerület 88.
2. Kohn Herman	1906.	Sátoraljaújhely	Friedmann Júlia	Paprét 6.
3. Hoffmann Sándor	1907.	Csorna	Schwarcz Irén	Színház u. 35.
4. Goldschmied F.	1909.	Sopron	Zollschan Malvin	Színház u. 25.
5. Goldschmied Jenő	1909.	Kapuvár	Salczer Róza	Templom u. 27.
6. Radó Imre	1909.	Szombathely	Feigelstock Malvin	Színház u. 25.
7. Mayer László	1912.	Külsővat	Reiner Róza	Új u. 3.
8. Wetzler Jenő	1912.	Bécsújhely	Koppel Adél	Várkerület 84.
9. Wetzler Rezső	1920.	Sopron	Koppel Adél	Várkerület 84.
10. Lederer Pál	1923.	Sopron	Kannengieser Etel	Várkerület 88.
11. Kern Egon	1924.	Sopron	Mandl Malvin	Új u. 7.
12. Posen Ferenc	1924.	Sátoraljaújhely	Rubin Fány	Paprét 26.
13. Rosenberger Jenő	1925.	Sopron	Rosenberger Róza	Nándorfasor 3.
14. Fleischmann Jenő	1926.	Sopron	Blau Janka	Paprét 26.
15. Kormos László	1926.	Nagykanizsa	Korein Margit	Színház u. 10.

Sopron, 1944. június 9-én.

olvashatatlan aláírás
városi tanácsnok

Gépelt másolat, az illetékes tanácsnok saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polgm.-i iratok—1944—11 801.

(238)

1944 június 9

a—4. Kimutatás Sopron város gazdaságában dolgozó zsidó mezőgazdasági munkásokról, akik sz. kir. 19. honvéd kisegítő kirendeltség (bevonulási központ) parancsnoksága alá tartoznak

SZ. KIR. 19. HONVÉD KIEGÉSZÍTŐ KIRENDELTSÉG PARANCSNOKSÁGA

Kapuvár

1.	Günsberger Henrik	1901.	Sopronkeresztúr	Baumer Róza	Színház u. 35.
2.	Klein Béla	1901.	Nagymarton	Leitner Anna	Színház u. 27.
3.	Lederer Hermann	1901.	Füles	Nussbaum Róza	Debner Nándor u. 1.
4.	Grünbaum Gyula	1900.	Sopron	Kohn Anna	Templom u. 24.
5.	Stadler Ferenc	1900.	Sopron	Weisz Róza	Templom u. 24.
6.	Krausz Imre	1899.	Kőszeg	Goldschmied Eugénia	Színház u. 27.
7.	Adler Mór	1898.	Kabold	Mutler Júlia	Rákóczi u. 53.
8.	Éliás Jakab Gyula	1898.	Pomogy	Nussbaum Berta	Nándor fasor 3.
9.	Holczer Zsigmond	1898.	Csajta	Feigelstock Johanna	Nándor fasor 3.
10.	Kern Adolf	1897.	Sopron	Schlesinger M.	Új u. 7.
11.	Somogyi Aladár	1897.	Sopron	Frischmann Cecil	Színház u. 35.
12.	Berger Jakab	1896.	Beled	Bodanszky Babetta	Fegyvertár u. 3.
13.	Kopfstein Árpád	1896.	Sopron	Schimetsek Sarolta	Új u. 5.
14.	Lederer Lipót	1896.	Gyirót	Nussbaum Emília	Paprét 26.

15.	Schwartz Dezső	1896.	Pápa	Gottdank Franciska	Színház u. 35.
16.	Ungár Elemér	1896.	Dömötöri	Fischer Sarolta	Színház u. 25.
17.	Weisz Adolf	1896.	Sopron	Frischmann Betti	Fegyvertár u. 5.
18.	Breuer Ede	1895.	Sopron	Neumann Nina	Torna u. 22.
19.	Buchsbaum Sándor	1895.	Kapuvár	Fischer Matild	Orsolya tér 4.
20.	Lusztig Samu	1895.	Pápa	Krausz Regina	Színház u. 10.
21.	Kormos Zsigmond	1894.	Nagykanizsa	Frank Szidónia	Színház u. 10.
22.	Kelényi Dezső dr.	1891.	Sopron	Schacharls Róza	Színház u. 10.
23.	Weiler Zsigmond	1891.	Sopron	Heitler Katalin	Színház u. 16.
24.	Streit Lajos	1890.	Budapest	Grussbach Borbála	Nándor fasor 3.
25.	Weiler Gyula	1886.	Ebergöc	Heitler Katalin	Színház u. 16.
26.	Cohn Gyula dr.	1885.	Sopron	Hacker Teréz	Színház u. 14.

Sopron, 1944. június 9-én.

Olvashatatlan aláírás
városi tanácsnok

Gépelt másolat, az illetékes tanácsnok saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polgm.-i iratok—1944—11 801.

(238)

1944 június 19

b) Sopron város polgármesterének leirata Sopron vármegye és Sopron város gazdasági felügyelőségének a városnál alkalmazott zsidó munkások igénybevételének igazolása ügyében

SOPRON SZAB. KIR. THJ. VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

ad. 11. 801/1944. II. szám. *Tárgy:* *Sopron szab. kir. thj. városánál alkalmazott zsidó munkások munkaszolgálati jeggyel való igénybevétele.*

SOPRON VÁRMEGYE
ÉS SOPRON VÁROS GAZDASÁGI FELÜGYELŐSÉGÉNEK

Sopron

A m. kir. 631. honvéd munkavezető törzsparancsnokság Kapuvár 130/kt/1944. számú június hó 17-én kelt engedélyével tárgybeli megkeresésemhez hozzájárult és az igénybe vett munkásokra vonatkozóan a gazdasági felügyelőségtől annak igazolását kívánja, hogy a felsorolt munkásokra a város házikezelésű gazdaságában a munka folytonosságának biztositására feltétlenül szüksége van.

Kérem a Gazdasági Felügyelőséget, hogy ezt az igazolást a csatolt kimutatásokra rávezetni, illetve megadni szíveskedjék.

Sopron, 1944. június 19.

A polgármester nevében:
olvashatatlan aláírás
tanácsnok

Gépelt tisztázat, az illetékes tanácsnok saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopron város polgm.—1944—12 987.

Az iraton a „m. kir. munkaügyi felügyelő" következő igazolása olvasható: „Igazolom, hogy Sopron thj. város gazdaságának a mezőgazdasági munkák folytonosságának biztosítása érdekében munkásokra szüksége van.

Sopron, 1944. június 20."

Az elintézés: „Irattárba! Intézkedésre szükség nincsen, mert a munkaszolgálatosok sorozása alkalmával a népmozgalmi nyilvántartó bejelentése alapján a benti igazolást a sorozó tiszt szóbelileg is tudomásul vette.

Sopron, 1944. VI. 26.

dr. Molnár
előadó

A polgm. nevében:
olvashatatlan aláírás"

239.

1944 június 12

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvédelmi miniszter rendeletét, mely szerint a zsidó munkaszolgálatosok a birodalmi német hadsereg tagjai előtt tiszteletadást nem teljesíthetnek

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. 4. pf. 376.)
16 707. szám.
eln. IV.—1944.

Zsidók tisztelgése

5. BEV. KÖZP.

Budapest, 1944. évi június hó 12-én. *Alsódabas*

Tudomásul közlöm, hogy a HM. Úr f. évi június hó 9-én kelt 151 157. eln. 42.—1944. sz. rendeletével elrendelte, miszerint a kisegítő munkaszolgálatra kötelezettek (tehát a fehér és sárga karszalagot viselők) a birodalmi német hadsereg tagjai előtt *tiszteletadást nem teljesíthetnek.*

Ezen tilalmat az állományába tartozó, vagy munkára odavezényelt munkaszolgálatosok előtt azonnal ki kell hirdetni, és a gyakorlati végrehajtását alaposan meg kell magyarázni.

Kapják: magasabb pság.-ok, intézetek, csapattestek elosztó szerint, továbbá az összes hüsz. pk.-ok és hdt. területén dolgozó valamennyi mu. szd.

A hdt. pk. rendeletéből:
Kubányi ezds. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal
egyezik! Bp. 1944. jún. 13-án.
Polonyi s. k. főtv.

Sokszorosított hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—5. kt.

Az 5. honvéd bevonulási központ a rendeletet aláírással és bélyegzővel hitelesítette, majd 1944. július 15-én kihirdetés és végrehajtás végett kiadta a sárga karszalagos zsidó kisegítő munkaszolgálatos munkásszázad parancsnokságának.

240.

1944 június 14

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság szigorúan bizalmas utasítása az alsódabasi 5. bevonulási központnak: az elszállításra kerülő zsidó munkásszázadoknál alapos személy- és poggyászvizsgálatot kell tartani

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. 4. Pf. 376.)

15 321. szám. *Szigorúan bizalmas!*
eln. IV.—1944. *Pk. saját kezű felbontására!*

Zsidó munkaszd.-oknál kutatás
pénz és értéktárgyak után

M. KIR. 5. HONV. BEV. KÖZPONTNAK

Budapest, 1944. évi június hó 14-én. *Alsódabas*

Utasítom, hogy a jövőben minden elszállításra kerülő zsidó mu. szd.-nál a karszalag színére való tekintet nélkül közvetlenül az indulás előtt és a látogatók távozása után, tartson részletes személy- és poggyászvizsgálatot.

Ennek során előkerülő személyenként száz pengőt meghaladó pénzösszeget, úgyszintént mindennemű nemesfém tárgyat, jegygyűrű kivételével, továbbá olyan használati tárgyakat, amelyek az indokolt szükségletet meghaladják, foglaltassa le. A lefoglalt tárgyakat és pénzértékeket vegye jegyzékbe és a helyi közigazgatási hatóságnak nyugta ellenében adja át.

A motozást úgy szervezze meg, hogy ugyanazon helyiségben elhelyezett zsidóknál a motozás egy időben legyen és ehhez vonja be a helyi közbiztonsági szerveket (rendőrség, csendőrség, esetleg csendőr nyomozó alosztály).

Az eredmény ide mindenkor jelentendő.

Kapják: az I—IX. kmsz. zlj. 1—9-ig és 104. bev. közp.

A hdt. pk. rendeletéből:
Vasady vőrgy. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.
Kmft.
olvashatatlan aláírás

Hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő munkásszázad—1944—8. kt.

Az alsódabasi 5. sz. bevonulási központ az utasítást — másolatban — tudomásulvétel céljából kiadta a sárga karszalagos munkásszázad parancsnokságának.

1944. június 21-én a rendőrség vidéki főkapitánya — hivatkozva a székesfehérvári II. honvéd hadtestparancsnokságnak a HM. 150 970. eln. 43. sz. rendeletére — rendeletet adott ki, mely szerint az illetékes rendőri szervek a munkásszázad parancsnokoknak a motozáshoz kért segítséget késedelem nélkül adják meg. (OL. Bm. ált. 1944. VI—6—152 152.)

241.

1944 június 17

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az 5. bevonulási központtal a munkaszolgálatosok büntetési jegyzőkönyvének vezetésével kapcsolatos utasításait

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság *Másolat*
(Bp. 4. pf. 376.)
15 613. szám.
eln. VIII.—1944.

Legénységi büntetési jkv. kivonatok
visszaadása átvizsgálás után

M. KIR. 5. BEVONULÁSI KÖZPONT

Budapest, 1944. évi június hó 17-én.

I.

Az 1944. évi április hóra felterjesztett legénységi büntetési jegyzőkönyvi kivonatokból (bjkv. kiv.) megállapítottam, hogy azok vezetése az eü. és élm. intézeteknél, de főként a mu.

alakulatoknál — kevés kivétellel — lényegesen eltér a Szolg. Szab. I. R. XIII. Fejezet §§-ban lefektetett szabályoktól s így azok és általában a *fegyelmi fenyítő hatalom kezelése olyan a fentebb felsorolt alakulatoknál,* hogy általános érvényű szabályozás nélkül az e téren elkövetett hibák részletezése és csak az egyes érintett ala.-okkal való közlése nem hozná meg a kívánt eredményt.

Ezért e rendeletem keretében általános érvényű intézkedést adok és a bjkv. kivonatokban észlelt hibákat általánosságban említem meg okulás és a hibák és szabálytalanságok kiküszöbölése céljából. A legközelebbi felterjesztéstől kezdődőleg részletezem észrevételeimet a felterjesztett bjkv. kivonatokra.

II. *Általában*

a) A büntetési jegyzőkönyvet a 88. r. sz. nyomtatványon — a büntetési jegyzőkönyvi kivonatot a 90. r. sz. nyomtatványon kell vezetni. *A bjkv. nyomtatványt* külön-külön minden aloszt. részére — az átlagos létszámhoz viszonyítva — több évre terjedő használatra, füzet alakban össze kell fűzni, lapszámozni, hitelesíteni és kemény fedőlappal ellátni.

b) A büntetési jkv.-be csak azok nevét kell bevezetni, akik fenyítésben részesültek.

Az egy hóról egyesített bjkv. kivonatba fel kell venni mindenkit, akire az összesítés havában fenyítést szabtak ki.

c) A büntetési jkv.-et és kivonatot a pk. személyesen vezeti és biztos helyen való őrzéséért felelős.

d) Az egy hóról összesített büntetési jkv. kivonatot az összesítés havának végével (utolsó napjával) kell lezárni. (Szolg. Szab. I. R. 78. § 689. p. 2. bek.) Pl.: a kivonat hiteles! Budapest, 1943. december 31.

e) A bjkv. és bjkv. kiv. okmány! Tehát kellő gondossággal és rendes, feltétlenül olvasható írással kell vezetni, benne kaparásnak helye nincs, minden javítást vagy törlést névaláírással igazolni kell.

III. *A bjkv. és kivonat kitöltésének részletezése a függ. rovatok szerint*

a) Az 1. függ. rovat kitöltése magyarázatra nem szorul.

b) „függ.” rovatba a bjkv. kivonatban nevet, név alá a fenyített rendfokozatát, azonossági számát (ha ilyen nincs. az avatási évet és anyakönyvi lapszámát) kell bejegyezni. E rovat jobb alsó sarkába a kivonatba a bjkv. lapoldal számát grafit irónnal be kell írni.

A bjkv.-nél a „név" vízszintes rovatba a név után kell írni az azonossági számot. (Ha ilyen nincs, az avatási évet és anyakönyvi lapszámot.)

c) A 3. függ. rovatban adott esetben fel kell venni, hogy azt a cselekményt, amely miatt a fenyítést (büntetést) kiszabták, hányadszor követte el az illető. (1., 2., 3. stb. visszaesés.)

Bírói büntetések bejegyzésénél elégséges az ítélet rendelkező részéből vett tényállást, csak a lényeget tartalmazó összevont szöveget feltüntetni, mint pl. „Ht. 203. §-ába ütköző vétség, melyet azáltal követett el, hogy munkahelyét engedély nélkül elhagyta."

Nevek említését mellőzni kell. A cselekmény elkövetési helyének és idejének aprólékos körülírása szükségtelen, az elkövetés évét, hónapját és napját azonban mindig pontosan fel kell tüntetni. Pl.: „1944. január 10-én a napos tizedes azon parancsát, hogy egy szobát takarítson ki, vonakodva teljesített és neki visszafeleselt."

Tehát nem elég beírni, hogy pl. „engedetlenül és tiszteletlenül viselkedett", vagy „fegyelmetlenségért", hanem röviden le kell írni, hogy miben állt az.

A fenyítés szövegének elején a „mert" vagy „azért, mert" szavak használata szükségtelen.

d) A 4. függ. rovatba ki kell írni a kiszabott fogságfenyítés nemét: *tehát rövidíteni nem lehet.*

A 4. függőleges rovatba kell bejegyezni azt is, ha a kiszabott fogságfenyítéssel kapcsolatos egy vagy több szigorítás elmarad.

e) Az 5. függ. rovatot csak akkor kell kitölteni, ha az alkalmazott fenyítés neme és mértéke egymagában a büntetendő cselekmény megjelölésével nem látszik kellően megokoltnak. Ebbe a rovatba kell bejegyezni pl. az enyhítő és súlyosbító körülményeket, ha a fenyítést különösen enyhén, illetve különösen szigorúan szabták ki, főképpen pedig akkor, ha visszaesés esetében nem alkalmaztak szigorúbb fenyítést (636. pont 3. bekezdés) stb.

f) A 6. függ. rovatba a pság. szervezetszerű elnevezését kell beírni, melynek pk.-a a fenyítést alkalmazta.

Be kell írni azonkívül a fenyítés kiszabásának keltét is.

Ezt ugyan nem írja elő a Szolg. Szab. I. R., azonban a háború alatt aránylag gyakran megjelenő közkegyelmi rendeletek végrehajtását a fenyítés keltének beírása lényegesen megkönnyíti.

Ezért célszerűségi okból rendelem el e szabályzattól eltérő bejegyzést

Illetékes parancsnoki határozatok és bírósági ítéletek bejegyzésénél a 6. függőleges rovatba azok keltét és számát is be kell írni.

g) A 7. függ. rovatot ki kell tölteni „megfeddés" esetében is. Ilyenkor a bejegyzett időpont a „megfeddés" napját jelzi.

h) A 8. függ. rovatba kitöltött fenyítéseknél tintával az egyöntetűség kedvéért „végrehajtva" szót kell bejegyezni úgy a bjkv.-be, mint a kivonatba.

Folyamatban levő fenyítéseknél a bjkv.-be és kivonatba az egyöntetűség végett „Folyamatban" szót kell beírni. A bjkv.-be ugyanezt grafit irónnal kell bejegyezni, mert — ha a fenyített büntetését kitöltötte — a „Folyamatban" szót ki kell radírozni és a „Végrehajtva" szót tintával beírni, a kivonatba *mindig tintával kell* írni, mert a „Folyamatban" szó itt egy meghatározott időpontra — a bjkv. kivonat lezárásának napjára — van vonatkoztatva, tehát azt akkor sem kell törölni vagy javítani, ha a fenyítést végrehajtották.

A 8. függ. rovatban azt is fel kell tüntetni, ha a fenyítés végrehajtása a fenyítettnek megbetegedése miatt, vagy más okból megszakad. Ugyanebbe a rovatba kell bejegyezni az arra vonatkozó bírósági végzés keltének és számának feltüntetésével azt is, ha a felfüggesztett büntetés a törvény szerint többé végre nem hajtható, úgyszintén a fegyelmi fenyítés (bírósági büntetés) esetleges elévülésének bekövetkeztét is.

IV. *Kirívóbb és ismétlődő hibák*

1. Minden fenyítettet külön vízszintes rovat alatt kell bevezetni a bjkv. kivonatba.

2. A fenyítések szövege a 3. függ. rovatban csak általában van meghatározva, pl.: „Mert engedetlenül viselkedett." Általában annyi a helytelen szövegezésű fenyítés, hogy azok felsorolására itt egy rendelet keretében idő, hely és mód nincs.

3. A fenyítés szövege szerinti cselekmény miatt kiszabott fenyítés nincs arányban az elkövetett cselekmény súlyosságával.

4. Orvosi megvizsgálás rávezetése a bjkv. kivonatra nem való. A fenyítettet a 87. r. sz. Szolg. jeggyel kell átadni a fenyítést végrehajtó fogdának és erre kell rávezetni az orvosi vizsgálat eredményét is.

5. A 4. függ. rovatba a fogságnem megjelölésére helytelenül

a következő szavakat használják egyes alakulatok: „fogda, fogság, szig. fogda, sz. fogság”.

6. A 8. függ. rovat kitöltetlen igen sok felterjesztett bjkv. kivonatban, nyilván azért, mert nem tudták, mit kell beírni.

V. *Rendelkező rész*

1. A fentiekből azt látom, hogy vannak pk.-ok, akik a Szolg. Szab. I. R. XIII. Fej. határozványait nem ismerik.

Ezért elrendelem, hogy minden bjkv.-et vezető pk. rendeletem vételétől számított egy héten belül a vonatkozó §§-at tökéletesen sajátítsa el.

2. A fegyelmi fenyítő hatalom a fegyelem fenntartásának alapja, annak nem szabályszerű, hanem ötletszerű, vagy túlenyhe, illetve túlszigorú kezelése a fegyelmet aláássa, ahelyett, hogy megszilárdítaná. Ezért elengedhetetlen, hogy a szabályzat vonatkozó rendelkezéseit mindenki behatóan ismerje és helyesen alkalmazni tudja úgy lényegi, mint alaki tekintetben.

3. A fegyelmi fenyítő hatalom kezelésében *gyors és gyökeres javulást várok.*

Aki a szabályzat vonatkozó részét jövőben nem ismeri és helytelenül alkalmazza, az hivatalos hatalmával visszaél és azzal szemben, mint ilyennel fogok eljárni.

4. E rendeletem áttanulmányozásának igazolását minden legénységi bjkv.-et vezető pk. névaláírásával és dátummal igazolja.

5. E rendeletemet be kell ragasztani a bjkv. első fedőlapjának belső oldalára.

6. Munkásalakulatok bjkv. kivonataikat a legközelebbi esedékességkor és folytatólag a jövőben a f. évi március hó 24-én kelt 8560. eln. IV.—1944. sz. rendeletben elrendeltek szerint terjesztik elő.

7. Kmsz. zlj.-ak és bev. központok minden felállítás alatt levő és jövőben felállításra kerülő mu. szd.-ot e rendeletem 1 másolati példányával lássák el.

8. Végül felhívom a figyelmet a 25/1.—1944. sz. hdt. pcs.-ban közölt 4947. eln. VIII. leg.—1944. és 35/3.—1944. sz. hdt. pcs.-ban közzétett 8242. eln. VIII. leg.—1944. sz. rendeletemben foglaltakra. A bjkv. kivonatokat a B. L. szerint I., IV., VII. és X. hó 20-ára kell felterjeszteni az e pontban hivatkozott rendeleteim, illetve a fentebbi V. 6. pont szerint átvizsgálásra jogosult és kijelölt pk.-okhoz (szolg. úton).

Kapják: foganatosításra eü. és élm. intézetek, valamint külön elosztó szerint a hdt. területén elhelyezett összes mu. ala.-ok, kmsz. zlj.-ak és bev. központok tudomásul, illetve a V. 7. pontban foglaltak esetenkénti foganatosításra.

Aggteleky altbgy.

Géppel írt másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—13. kt.

Az alsódabasi 5. honvéd bevonulási központ aláírásával és körbélyegzőjével hitelesített másolatban miheztartás végett kiadta a leiratot a 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának.

242.

1944 június 22

A Magyarországi Zsidók Szövetségének felhívása fakitermelési munkára való jelentkezésre

A Magyarországi Zsidók Szövetsége technikai osztályánál sürgősen jelentkezzenek, olyan férfiak, akik fakitermelésnél és faszénégetésnél dolgozni tudnak. A munkára a hatóságoknak van szükségük, ők gondoskodnak a munka felügyeletéről, a munkásoknak rendes barakkokban való elszállásolásáról, a munkások és családtagjaik védelméről és napi 5—8 pengő munkabérről. Alkalmazást nyer mintegy 500 munkás és kb. 30 nő, ez utóbbiak takarításnál, főzésnél, esetleg adminisztratív munkánál. Szükség van továbbá kisebb számú intelligens munkavezetőre, technikusra és adminisztratív munkaerőre, akik a fenti munkával kapcsolatban egy Budapesten létesítendő központi irodában tervek és előírások kidolgozásával, bérelszámolásával stb. fognak foglalkozni.

Azonnali jelentkezéseket kér a technikai osztály: Síp utca 12. I. 25.

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 25. szám. — 1944. június 22. — „Sürgős felhívás munkaerők jelentkezésére."

243.

1944 június 22

A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: két kilogramm súlyú ruhatartalmú csomagok küldhetők a munkaszolgálatosok részére

A honvédvezérkar főnöke a tábori postaszám levelező zsidó munkaszolgálatosok részére június hó 20—30 között 1 db 2 kg-os kizárólag alsó vagy felső ruhaneműt tartalmazó csomag feladását engedélyezte. A csomag bármely polgári postahivatalnál feladható. Feladásához bélyeg nem szükséges. A csomagban ruhaneműn kívül egyéb dolgot, vagy levelet elhelyezni tilos. Egy egyén részére csak 1 darab ilyen csomag küldhető. Amennyiben ugyanazon címzett részére több ilyen csomag érkeznék, úgy valamennyi csomagot visszaküldik a feladónak.

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 25. szám. — 1944 június 22. — „Zsidó munkaszolgálatosok részére ruhatartalmú csomagok küldhetők a harctérre."

244.

1944 június 25

a) A szolyvai határvidéki rendőrkirendeltség Selykó Györgyné internálási ügyének iratait megküldi a Belügyminisztériumnak

M. kir. rendőrség szolyvai határvidéki kirendeltsége
Szám: 1621/2—1944.

Tárgy: Selykó Györgyné internálása
Csat.: Csomag mell.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

(Közbiztonsági Osztály)

Budapest

Őrizetben levő idős Selykó Györgyné, szül. Országos Mária nagylucskai lakos internálását kimondó véghatározatomat nevezett fellebbezése és az összes iratok kapcsán II. fokú elbírálás végett tisztelettel felterjesztem.

Egyben tisztelettel jelentem, hogy nevezett ellen a nagylucskai m. kir. csendőrőrs bűnvádi feljelentést nem tett.

Tisztelettel javaslom véghatározatom jóváhagyását, mert idős Selykó Györgyné Jakubovics Mendel zsidó munkaszolgálatos szökését igyekezett elősegíteni azzal, hogy részére készpénzt és ruhaneműeket juttatott, a rendőri felügyelete szabályait éppen ezen ténykedése kapcsán megszegte, tehát magatartása és Nagylucska községben való tartózkodása államrendészeti szempontból aggályos.

Nevezettet 1944. évi június hó 25-én a budapesti fogház és toloncügyosztályhoz felkísértettem.

Szolyva, 1944. évi június hó 25-én.

A kirendeltség vezetője:
dr. Szabados László
m. kir. rendőrfogalmazó

Gépelt tisztázat, dr. Szabados saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—VII/a—9—187 026.

---

(244)

1944 június 10

a—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: Selykó Györgyné internálását elrendelő véghatározat

Szám: 1621/1/1944. *Tárgy: idős Selykó Györgyné Országos Mária internálása*

Véghatározat

Az 1939. évi 8130/Me. számú rendelet 1. §-ának *b)* pontja alapján elrendelem fent nevezett Mezőterebes községben 1909. évben született kereskedő neje foglalkozású, Nagylucska, 1034. szám alatti lakosnak a m. kir. rendőrség budapesti fogház és toloncügyosztályába való őrizet alá helyezését (internálását).

Egyúttal az 1939. évi 760/Bm. rendelet 6. §-ának 1. pontja alapján véghatározatom jogerőre emelkedéséig, illetőleg végrehajtásáig elrendelem id. Selykó Györgyné őrizetbevételét.

Az 1939. évi 760/Bm. rendelet 8. §-ának 1. és 2. pontja értelmében az őrizetbe vett személy táviratot nem adhat fel, levelezést csak a rendőrhatóság kivételes engedélyével és ellenőrzése mellett folytathat, távbeszélőt nem használhat.

A rendes környezetéhez tartozó személyeken kívül mással nem érintkezhetik, idegen személlyel való érintkezése csak a rendőrhatóság kivételes engedélyével és csak az ellenőrzésével megbízott hatósági személy jelenlétében és általa értett nyelven mehet végbe.

Véghatározatom bármely rendelkezésének megszegése miatt kihágást követ el s az 1939. évi 8130/Bm. rendelet 3. §-a értelmében 2 hónapig terjedhető elzárással és 8000 pengőig terjedhető pénzbüntetéssel lehet büntetni.

Indokolás:

Fent nevezett beismerte, hogy Jakubovics Mendel zsidófaju munkaszolgálatosnak 200 pengő készpénzt és ezt megelőzően ruhaneműt és élelmet juttatott akkor, amikor lakóhelyén a zsidó vagyontárgyak már államvagyont képeztek. Bár idős Selykó Györgyné tagadja, de a vonatkozó csendőri jelentésben másolatban közölt és Jakubovics Mendeltől származó levélből kitűnik, hogy ezen juttatásokkal id. Selykó Györgyné előbb nevezettnek a munkatáborból való szökését igyekezett elősegíteni. Id. Selykó Györgynét 2249/1943. szám alatt kelt véghatározatommal folyó évi január hó 3-án rendőrhatósági felügyelet alá helyeztem, a honvédelem érdekeit veszélyeztető cselekményei miatt. Nevezett a rendőrhatósági felügyelet szabályait megszegte azzal, hogy Jakubovics Mendellel az ellenőrzést kijátszva levelezett és őt a múlt hónap folyamán engedély nélkül Nagybereznán meglátogatta. Mivel a fentiekből nyilvánvaló, hogy vele szemben a rendőrhatósági felügyelet elrendelésével alkalmazott enyhébb szabadságkorlátozó intézkedések hatástalanok, mint fontos államérdek szempontjából aggályos egyénnek rendőrhatósági őrizet alá helyezését (internálását) kellett elrendelnem.

Az őrizetbe vétel tárgyában az 1939. évi 760/Bm. rendelet 6. §-ának 1. pontja, az őrizetbe vétel korlátozásai tekintetében pedig ugyanazon rendelet 8. §-ának 1. és 2. pontja parancsolólag rendelkeznek.

Véghatározatom ellen 15 nap alatt szóval vagy írásban a m. kir. Belügyminiszter Úrhoz intézendő fellebbezésnek van helye.

Erről értesítem: idős Selykó Györgyné nagylucskai lakost tudomásulvétel végett.

Szolyva, 1944. évi június hó 10-én.

A kirendeltség vezetője:
dr. Szabados László
m. kir. rendőrfogalmazó

Géppel kitöltött sokszorosított formanyomtatvány, dr. Szabados saját kezű aláírásával. — OL Bm. 1944—VII/a—9—187 026.

---

(244)

1944 június 24

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. sz. melléklete: Selykó Györgyné fellebbezése az internálási határozat miatt

NAGYTEKINTETU M. KIR. RENDORKAPITÁNYSÁG!

Alulírott, Selykó Györgyné, internálási ügyemben, mely a fenti kir. rendőrkapitányságon folyik, kívül írt, meghatalmazással már igazolt ügyvédem útján benyújtom ezt a

fellebbezés indokolását, melyben előadom a következőket:

méltóztassék az ügyiratokat a nagytekintetű M. kir. Belügyminisztériumnak felterjeszteni, ahol is kérem, hogy az internálási véghatározat hatályon kívül legyen helyezve és én szabadon legyek bocsátva.

Indokok

Tagadom azt, hogy büntetendő cselekményt követtem volna el.

Tény az, hogy egy munkatáborban levő zsidófiú írt nekem, hogy adósától kérjem el pénzét és valamelyes ruhát, mert neki erre a munkatáborban szüksége van.

Ezt meg is tettem. Elkértem a fiú számára a pénzt és ruhát. Ezt elküldöttem. Ezzel azonban semmiféle büntetendő cselekményt nem követtem el, mivel munkatáborban levő zsidófiú számára lehet küldeni csomagot, hiszen 3000 pengőig a zsidók vagyonnal szabadon rendelkezhettek, amennyiben saját maguk megélhetésére volt ezen összegre vagy tárgyra szüksége. Ruhára szüksége van a munkatáborban, hiszen még a gettóba vitt zsidók is vihettek magukkal ruhát. A munkatáborban levőknek pedig lehetett zsebpénzük. ezek nem lettek teljesen vagyontalanítva.

Itt tehát bűncselekményt nem követtem el.

Azonkívül vádolva vagyok azzal, hogy — bár rendőri felügyelet alatt vagyok, mégis eltávoztam községemből. Ez nem felel meg a valóságnak, én Nagybereznán soha nem voltam. Erre vonatkozólag kérek pótnyomozást és a falubeli szomszédok kihallgatását, akik igazolni tudják, hogy állandóan községemben tartózkodtam.

Mindezek alapján kérem, hogy internálásomat méltóztassék hatályon kívül helyezni.

Tisztelettel:
Selykó Györgyné

Gépelt tisztázat, Selykó Györgyné saját kezű aláírásával. — OL Bm. 1944—VII/a—9—187 020.

1944 augusztus 7-én a Belügyminisztérium véghatározatával Selykó Györgyné internálását megszüntette, s lakóhelyén rendőrhatósági felügyelet alá helyezte. Erről Selykó Györgynét, a rendőrség budapesti főkapitányságát, valamint a szolyvai határvidéki rendőrkirendeltséget értesítették.

245.

1944 június 26

Az I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvéd vezérkari főnök bizalmas utasítását a zsidó munkaszolgálatosok levelezésének korlátozásáról

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság

34 405. szám. *Szigorúan bizalmas!*
M. kir. pk. 1944. *Tiszt-tisztnek!*

A zsidó leg. levelezésének korlátozása

5. BEV. KÖZP.

Budapest, 1944. június 26. *Alsódabas*

A honv. Vkf.-e f. évi június 8-án kelt 2553/M. hdm. 7. ö. Vkf. 1944. sz. rendeletére:

A hdm. területen alkalmazott munkásszázadokhoz beosztott, vagy egyes intézetekhez vezényelt zsidó leg. levelezésének korlátozása és könnyebb ellenőrizhetése céljából a honv. Vkf.-e az alábbiakat rendelte el:

1. 1944. VII. 1-étől az említett zsi. leg. hozzátartozóival csakis az ezen célra rendszeresített *sárga színű válaszos táb. postai levelezőlap útján* érintkezhet.

A keresztény kerethez tartozók táb. postai levelezésére e korlátozás nem vonatkozik.

2. A zsi. leg. részére többé

a) zöld vagy kék színű táb. postai levelezőlap nem adható ki.

b) zöld színű táb. postai levelezőlapokat a táb. postahivataloknál nem vásárolhatnak.

c) tőlük továbbítás végett más, mint sárga színű válaszos levelezőlap, nem vehető át.

d) részükre a sárga színű válaszlapon kívül más postaküldemény nem kézbesíthető. Ilyeneket az érdekeltek elöljáró pk.-a 1944. VII. 1-től „Tilos vissza" jelzéssel küldje a feladójuknak vissza.

3. Minden kis. mu. szolg. fenti levelezőlapból ala.-ától havonként 2 (kettő) db-ot kap díjmentesen. Az első kiosztás alkalmával 2 helyett 3 db lapot kell kiosztani.

Az érdekeltek a lapok felhasználásával értesítsék hozzátartozóikat, hogy az érintkezés velük ezentúl csak a válaszlap útján lehetséges, tehát ezt kizárólag erre a célra használják fel. Közölje egyúttal hozzátartozóikkal, hogy fontos, vagy rendkívüli esemény közölhetősége céljából egy válaszlapot tartalékoljanak.

4. A sárga színű táb. postai levelezőlapok a hátországban nem szerezhetők be, azokat az ala.-ok táb. postahivataloktól igényeljék.

Az ala.-ok az élelmezési létszámuknak megfelelő mennyiségű lapot szolgálati jeggyel attól a táb., hadtáp. tábori postahivataltól vételezzék fel, amelyhez utalva vannak.

5. Az ala.-ok pk.-ai a táb. postai lapokkal való visszaélések elkerülésére mindent kövessenek el, az esetleges észlelt rendellenességeket pedig kíméletlenül torolják meg.

6. E lapok át nem ruházhatók, ezek válaszlapján a címzett nevét előre fel kell tüntetni. A válaszlap csakis annak a részére adható fel, aki azon mint címzett van feltüntetve.

Kapják: Az érintett alakulatok és szervek.

A hadtestparancsnok helyett:
Horváth s. k. vk. alezredes

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik!
olvashatatlan aláírás

Géppel írt, hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—10. kt.

Az alsódabasi 5. honvéd bevonulási központ 1944. július 3-án iktatta a rendeletet 4084/M.—1944. szám alatt, majd arról másolatot készítve megküldötte a 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának.

246.

1944 június 27

Az alsódabasi bevonulási központ közli a 101/350. kisegítő munkásszázad I. félszázad parancsnokságával az I. honvéd hadtestparancsnokság rendeletét a század kettéosztásáról

M. kir. alsódabasi 5. honvéd bevonulási központ
1274. szám.
kt.—1944.

Ip. Min. részére kiutalt 20. szd. irányítása

M. KIR. 101/350. KIS. (I) MU. SZD. I. FÉLSZÁZAD PSÁG.-NAK

Alsódabas, 1944. évi június hó 27-én. *Állomáshelyén*

A m. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság f. évi június hó 23-án kelt 18 337. eln. IV.—1944. számú rendeletét az alábbiakban kivonatosan közlöm:

„5. bev. központ. Alsódabas.

A 101/350. kis. (i) mu. szd. kettő félszd.-ra bontandó. Az I. félszd. szd. pság.-gal együtt gazd. közig. önállóan, a Rimamurányi—Salgótarjáni Vasmű Rt.-hoz Ózdra irányítandó. A II. félszd. Weiss Manfréd Acél- és Fémművei Rt.-hoz Csepelre irányítandó és gazd. közig.-lag a 9103. kat. mu. szd.-hoz, Csepel, Királymajor utalom."

Olvashatatlan aláírás

Géppel írt tisztázat, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—9. kt.

Az iratot 1944 június 27-én iktatták a 101/350. sz. kisegítő munkásszázadnál.
A rendelethez csatoltak egy kimutatást, amely feltüntette az Ózdra és a Csepelre irányított félszázadok létszámát.

247.

1944 június—október

(1945 május 28)

A Szegedi Népbíróság ítélete Szaulich Károly, a rőhni munkaszolgálatos tábor helyettes parancsnokának ügyében

Nb. 47/1945/3.

A magyar nép nevében!

A Szegedi Népbíróság népellenes bűntett miatt Szaulich Károly ellen indított bűnügyben nyilvános főtárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet:

Szaulich Károly vádlott, 26 éves, r. kat. vallású, újpesti születésű, szegedi lakos, magyar állampolgár, nőtlen, kereskedelmi érettségije van, katona volt, vagyontalan, számrevizor, aki az 1945. év február hó 22. napjától előzetes letartóztatásban van, bűnös az öt rb. Nbr. 15. § 2. pontjába ütköző népellenes bűntettében.

A népbíróság ezért Szaulich Károly vádlottat a Nb. nov. 11. §-ának *a)* pontja alapján, a Btk. 97., 98. §-ainak alkalmazásával összbüntetésül kényszermunkára — melynek legrövidebb időtartamát 15, azaz tizenöt évben állapítja meg —, mint főbüntetésre, továbbá 10 évi politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésére és vagyonelkobzásra, mint mellékbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztésbüntetést megkezdésének napjától, a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztését a szabadságvesztésbüntetésnek vagy a szabadságvesztésbüntetés elévülésének befejezésétől kell számítani.

A vádlott az 1896:XXXIII. tc. Bp. 480. §-a értelmében köteles az eddig felmerült bűnügyi költség fejében 240 P és az ezután felmerült bűnügyi költséget az államkincstárnak megtéríteni, de a költségeket a népbíróság az 1890:XLIII. tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

A népbíróság elrendeli, hogy az ítélet jogerőre emelkedése után a Nbr. 52. §-a alapján a költségjegyzékkel együtt a szegedi népügyészséggel, az Országos Bűnügyi Nyilvántartóval, Rákospalota község elöljáróságával és lakáshivatalával és a Bp. 330. §-a alapján a mellékbüntetés nyilvántartása végett Pest vármegye központi választmányával közöltessék.

Indokolás:

Népügyész a vádlott ellen 5 rendbeli a Nbr. 15. § 2. p.-ba ütk. népellenes bűntett miatt emelt vádat, mert a vádlott, mint a rőhni munkatábor helyettes parancsnoka, 1944 nyarán és ezt követő időben, úgy három hónapon keresztül, olyan magatartást tanúsított, amely közhivatali ténykedése során — a számára előírt ténykedést túlhaladva — egyesek testi épségét sértette, veszélyeztette és az egyes személyek vagyoni romlását idézte elő.

Vádlott úgy a nyomozás során, mint pedig a főtárgyaláson tagadta azt, hogy a vádbeli cselekményeket elkövette volna, ezzel szemben a főtárgyaláson kihallgatott tanúk egybevetett és egymást kiegészítő vallomásával tényként állapítja meg a bíróság, hogy a vádlott, mint a rőhni munkatábor helyettes parancsnoka, 1944 nyarán, éspedig július havában három munkaszolgálatos egyént kiköttetett, mert ennek a három munkaszolgálatosnak a bakancsát mintegy 10 főből álló fegyveres alakulat elvette, mondván, hogy nem lett volna szabad a munkaszolgálatosoknak megengedni, hogy a bakancsaikat elvegyék. Megállapítja, hogy a munkaszolgálatosok fegyver nélkül teljesítettek szolgálatot, így nem volt módjuk és lehetőségük arra, hogy a fegyveres egyéneknek ellentálljanak, ezek szerint nem volt szükség a kikötésszerű fegyelmezésre, vagy legalábbis ilyen túlméretezett és szigorú fegyelmezésre, amely cselekményével a vádlott a számára előírt ténykedéseket jóval túlhaladta, s tekintettel arra, hogy három személlyel szemben követte el, ennélfogva cselekménye 3 db bűntettnek minősül.

Megállapítja a bíróság, hogy a vádlott Grosz nevezetű munkaszolgálatost azért köttetett ki, mert a barakkban aznap a szemétláda nem volt kiürítve, amely mulasztás esetleg vonhat egy enyhébb büntetést maga után, azonban a bíróság álláspontja szerint nem kellett volna a vádlottnak mindjárt a legsúlyosabb büntetést, a kikötést alkalmaznia, enyhébb fegyelmi büntetést is alkalmazhatott volna.

Ezen ténykedése a vádlottnak egy db népellenes bűntett tényálladék alkatelemeit foglalja magában.

Megállapítja a bíróság, hogy a vádlott 1944. évben, amikor a század Borba bevonult, ott felettes parancsra fegyelmezési gyakorlatot hajtott végre, s azt a csoportjával akként végeztette, hogy a csoportjából többben elájulva kidőltek, s még ezt követőleg sem hagyta abba a fegyelmező gyakorlatot, amikor a táborparancsnok elhagyta a tábort.

Megállapítja a bíróság, hogy a vádlott a munkaszolgálatosok kikötésénél rendszerint jelen volt, ilyen alkalmakkor a kikötések meg nem engedett módon lettek végrehajtva, amennyiben a kikötöttek lába a földtől 30—40 cm magasságban volt, s azt is elnézte a vádlott, hogy ilyen állapotban a keretlegénység tagjai a kikötötteket bántalmazták, sőt a vádlott is odament a kikötött egyénekhez és a botjával, a fokosával a feszülő kötelet veregette, miáltal a kikötött fájdalmát növelte. Amikor pedig vasárnapi napokon az útépítési munkálatokat a németek szüneteltették, a századparancsnok utasítására fahordást a munkaszolgálatosokkal akként végeztette, hogy a nehéz fatörzset nem engedte csak két egyénnek felvinni a 45 fokos meredek, sziklás úttesten, fölfelé is futtatta az embereket, akik cipekedtek, a vádlott még azt is megtette, hogy a botjával végigvert a fáért haladó embereken, s a hegyről le- és felfelé bukfenceztette a munkaszolgálatosokat. A vádlott azt is megtiltotta, hogy a munkaszolgálatosok a lakosságtól vegyenek olcsóbb áron élelmiszereket az élelmezésük javítására, s a vádlott megvásároltatta csicskásával a holmikat és azt adta el a munkaszolgálatosoknak, illetve még azt is, amit egyébként hivatalosan kiutaltak, azt a vádlott óra, gyűrű, ing és egyéb értékes ingók fejében megvette a csicskása útján a munkaszolgálatosoktól.[1]

Ezek figyelembevételével és mérlegelése folytán a bíróság úgy találja, hogy a vádlott elkövette az 5 rb. a Nbr. 15. § 2. p.-ba ütk. népellenes bűntettét, mert közhivatalnoki ténykedésével a számára előírt ténykedéseket túlhaladva olyan tevékenységet fejtett ki, amely egyesek testi épségét veszélyeztette, illetve sértette és azonfelül egyes személyeknek vagyoni romlását idézte elő.

---

[1] Így van az eredetiben, helyesebben: „a vádlott . . . eladta a munkaszolgálatosoknak."

Ezen bűncselekmények büntetését a Nbr. nov. 11. §-a határozza meg s arra való tekintettel, hogy a vádlott sorozatosan követte el a bűncselekményeket, az idézett rendelethely 1. bek.-nek *a)* pontját alkalmazta. azt is figyelembe véve a büntetés kiszabásánál, hogy a vádlott javára csupán a büntetlen előélete mutatkozott enyhítő körülményként, míg súlyosbító körülményként mérlegelte azt, hogy sok emberrel szemben követte el a tettét, s továbbá azt a konok magatartást, amit a tárgyaláson mutatott, s továbbá azt a körülményt, hogy anyagi előnyökért cselekedett, s így a súlyosbító körülmények nagy számára való tekintettel a kényszermunka hosszabb időtartamát alkalmazta annál is inkább, mert adat merült fel arra nézve, hogy a vádlott okából volt olyan munkaszolgálatos, aki talán még most is nyomorék, vagy legalábbis olyan állapotban van, hogy még sokára, vagy talán soha nem nyeri vissza egészségét. (Krausz hegedűművész esete.)

Mellékbüntetésként a vagyonelkobzást azért alkalmazta, mert adat merült fel a főtárgyaláson arra nézve, hogy a vádlott a bori táborból küldött haza értékes holmikat, amiket az ottani seftelésből szerzett.

Nem kerülte el a bíróság figyelmét az a körülmény, hogy a bori tábor hadműveleti terület volt és hogy a Katonai Szabályzat szerint a kikötés, mint fegyelmi büntetés megengedett, vádlott azonban ezen fegyelmi büntetés kivitelénél, illetve a végrehajtásoknál a meg nem engedett módozatok ellen soha nem tiltakozott, sőt maga is azon volt, hogy a kikötötteknek a fájdalmát növelje, amikor a kötelet bottal ütlegelte, s amikor a keretlegénység tagjai a valóságban felakasztott embereket még tettleg bántalmazták, rugdosták. Hiszen a vádlottnak ezt a magatartását még a Katonai Büntetőtörvénykönyv is tiltotta volna, még az alapon is felelősségre lehetett volna vonni, természetesen annál inkább a rendelkező részben megjelölt Nbr. alapján.

Az ítélet egyéb rendelkezései a rendelkező részben megjelölt §§-okon alapulnak.

Szeged, 1945. május hó 28. napján.

Dr. Bozsó s. k.
tanácsvezető bíró

Bozóki Lajos s. k., *Fábián Albertné* s. k., dr. *Návai Dénesné* s. k., *Berey Gézáné* s. k., *Juhász János* s. k., *Pipicz József* s. k. népbírák.

A kiadmány hiteléül:
Pálffy Margit
díjnok

Géppel írt, hiteles másolat. — OL. Npfü. 1945—254.

A NOT az ítéletet 8 évi kényszermunkára mérsékelte. (Ugyanott.)

248.

1944 július 6

A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: szabadságolják a bombakárosult katonákat s a hátországban szolgáló munkaszolgálatosokat

A honvédelmi miniszter a honvédvezérkar főnökével egyetértőleg körrendeletben szabályozta a bombakárosult katonák szabadságolását. A rendelet értelmében a hátországban a honvédségben munkaszolgálatot teljesítő zsidók részére három napi szabadságot engedélyeznek. A szabadságot hatósági bizonyítvány alapján a legközelebbi katonai állomásparancsnokság. vagy állománytest parancsnokság engedélyezi.

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 27. szám. — 1944. július 6. — „Szabadságolják a bombakárosult katonákat.”

249.

1944 július 27

A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: az „Adjunk apát a hadiárváknak” mozgalom céljára zsidók részéről felajánlott adományokat a Hadviseltek Bizottságához kell eljuttatni

Felhívjuk a hittestvérek figyelmét a következőkre:

Az Országos Hadigondozó Szövetség (Budapest II., Corvin tér 8.) 14 838/1944. sz. átiratával, arról értesít bennünket, hogy az

„Adjunk apát a hadiárváknak” mozgalom keretében eltűnt vagy meghalt zsidó munkaszolgálatosok gyermekei részükről nem támogathatók, továbbá, hogy az Országos Hadigondozó Szövetség 1944. július 1-től a mozgalom céljaira a zsidók adományait nem fogadhatja el.

Ennek végrehajtásaként OHSZ köriratban felhívta az összes felajánló közösségeit (házak lakóit), hogy a zsidó adományokat a jövőben ne az OHSZ 20 101. sz. postatakarékpénztári csekkszámlájára, hanem a Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intézőbizottsága 39 941. sz. „Pesti Izraelita Hitközség Hadviseltek Bizottsága, Családvédelem Budapest” elnevezésű postatakarékpénztári csekkszámlára fizessék be.

Felkérjük tehát a zsidó házak csillagviselésre kötelezett lakóit, hogy ezen nemes célú mozgalomban kivétel nélkül mindenki vegyen részt, és a ház megbízottjánál havonta fizesse le adományát.

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 30. szám. — 1944. július 27. — „Fizesse mindenki továbbra is havonként az eltűnt vagy elhalt zsidó munkaszolgálatosok gyermekei részére szánt adományokat.”

1944. augusztus 24-én közölte a Magyarországi Zsidók Lapja, hogy az 1520 1944. Me. sz. rendelet szerint „sárga csillag viselésére kötelezett minden zsidó a Magyarországi Zsidók Szövetségének hivatalból tagja és más (nem zsidó) egyesület vagy szervezet tagja nem lehet,” tehát a Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetségéből kikerült hadigondozottak (hadirokkantak, hadiözvegyek, hadiárvák, továbbá a honvédelmi özvegyek és árvák) nyilvántartásbavételük végett jelentkezzenek — pontos adataik és lakcímük feltüntetésével — levelezőlapon a Hadviseltek Bizottságának Hadirokkant Csoportjánál. (Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 34. szám. — 1944. augusztus 24. — „Zsidó hadigondozottak nyilvántartásbavétele.”)

250.

1944 július—1944 vége

(1945 december 22)

A Népbíróság ítélete Barót Frigyes főhadnagy, a 701/306. számú munkaszolgálatos századparancsnoka ügyében

Barót Frigyes tart. főhadnagy tavaly július 1-től parancsnoka volt a 701 306. munkásszázadnak, melyben fehérkarszalagos, tehát *keresztény vallású munkaszolgálatosok szolgáltak.* A századparancsnok valóságos rémuralmat teremtett emberei között. A legkisebb fegyelemsértésért is gúzsbakötést rendelt el, ami sokszor három óra hosszat tartott. Tekintettel arra, hogy a század akkor nem volt hadműveleti területen, *a parancsnoknak ehhez nem volt joga.* Túlkapásait még egy vizsgálat is megállapította és tíznapi állomásfogságot kapott. Ezenkívül naponta *végigpofozta a századot,* amelyben igen sok egykori tartalékos tiszt is szolgált. A század tagjait több mint 12 órán át foglalkoztatta, azokat, akik csomagot, levelet kaptak, *a rendőrséggel letartóztattatta.* Egy ízben megtörtént, hogy az illetőt *még a honvédügyészségre is átvitette.*

A népbíróság *Kajcsa* Andor-tanácsa előtt azzal a képtelen védekezéssel állott elő, hogy a gúzsbakötést, arculverést, a látogatás és a levelezés ellenőrzését *a munkaszolgálatosok érdekében alkalmazta.* Kiderült a népbíróság előtt az is, hogy mikor a századot a csendőrök megmotozták, hogy nem tartanak-e maguknál olyan tárgyakat és értékeket, amelyeket az akkori rendelkezések szerint nem tarthattak, *szótlanul tűrte, hogy a csendőrök a legszükségesebb ruhadarabokat, felszerelési tárgyakat, használati eszközöket is elvegyék.*

Mindezt betetézte az, hogy november 26-án tiszti értekezleten közölték vele, hogy *századát a többivel együtt két nap múlva deportálni fogják.* Ezt az értesülést a század tagjai előtt eltitkolta. Szigorú együtt-tartást rendelt el, megtiltotta az eltávozást, a látogatást, a keretlegénységet megduplázta, amikor pedig a századot deportálásra a józsefvárosi pályaudvarra kísérte, a megerősített őrségen kívül *géppisztollyal felszerelt rendőrséget vett igénybe, hogy az esetleges szökést megakadályozza.* Az állomáson még külön névsorolvasást is tartott. Amikor visszatért a század volt tartózkodási helyére, megállapította, hogy ott két munkaszolgálatos elbújt. Ezeket a zászlóaljparancsnokságra kísértette, *holott ezt a két embert már senki sem követelte tőle, tehát ezek megmenekülhettek volna a deportálás elől.* A két ember sorsa ismeretlen.

Az embertelen századparancsnokot a népbíróság kényszermunkára ítélte, amelynek legrövidebb időtartamát tizenkét esztendőben állapította meg.

Népbírósági Közlöny. — I. évf. 1945. december 22. — „A fehérkarszalagos munkaszolgálatosok deportálóját tizenkét évi kényszermunkára ítélték."

251.

1944 nyara—1944 ősze

(1946 június 8)

A Népbírósági Közlöny cikke Sziráky Józsefnek, a 101/61. számú munkaszolgálatos század parancsnokának elkövetett bűntetteiről

A nyilas puccs előtti időben a Váci utcai *Breitfeld*-féle szűcsüzemben dolgozott a 101 61. munkásszázad. A századparancsnok állandóan távol volt. A parancsnoki teendőket a helyettese, *Sziráky* József nyugalmazott községi jegyző végezte.

Később a kiürítésnél a század tagjai megtudták, hogy egyes századokat átvisznek a Dunántúlra, mire *nagyobb összeget adtak Szirákynak,* hogy ha elrendelik a század elszállítását, kellő időben, előre mondja meg nekik. *Sziráky elfogadta a pénzt,* de a készülő elszállításról nem értesítette a muszokat. Az indulást megelőző este *elvágta a telefonvezetéket,* hogy a muszok ne érintkezhessenek a külvilággal. A keretet nyilas csendőrökkel megerősítette, hajnalban, négy órakor ébresztőt rendelt el és nyitott závárzatú pisztollyal a kezében kihirdette, hogy *öt perc időt ad a felkészülésre,* aki ezalatt nem készül el, azt keresztül lövi. A muszok így nem tudtak csomagolni és kénytelenek voltak holmijukat otthagyni. A keretnek parancsot adott, hogy a *fegyvereket töltsék élesre* és a legkisebb gyanús mozgásra azonnal lőjenek bele *„ebbe a kommunista bandába”.*

Mialatt a századot a Józsefvárosi pályaudvarra hajtotta, verte-rúgta az embereket és erre biztatta a keretlegényeket is. Mikor megérkeztek a pályaudvarra, *nem osztotta ki az előző nap vételezett élelmiszereket,* úgy adta át a századot a csendőröknek, akik azonnal megkezdték a bevagonírozást.

Népbírósági Közlöny. — II. évf. 1946. június 8. — „Belelőni a kommunista bandába.”

252.

1944 augusztus 1

a) Pest vármegye alispánja körrendeletben közli a polgármesterekkel és a községi elöljáróságokkal a zsidó munkaszolgálatosok Budapest környéki városokba történő kiszállításának tervét

Tárgy: A zsidó munkaszolgálatosok kiszállítása a Budapest környéki városokba és községekbe.

Budafok, Csepel, Pestszenterzsébet, Kispest, Pestszentlőrinc, Mátyásföld, Újpest, Albertfalva, Tököl, Szigetszentmiklós m. város Polgármesterének, illetőleg község Elöljáróságának!

Budapest környéki városokban és községekben foglalkoztatandó zsidó munkaszolgálatosok kiszállítási tervének vázlatát megküldöm.

Felhívom Címet, hogy a munkaszolgálatosok elhelyezéséről, étkeztetéséről, fegyelmezéséről stb. 44 404/1944. kig. sz. alatt kiadott körrendeletemnek megfelelően gondoskodjék.[1]

Felhívom továbbá, hogy a mellékelt vázlatban feltüntetett időben az indulás helyére megbízható városi, illetőleg községi tisztviselőt küldjön ki, aki a munkaszolgálatosokat elszállásolási, illetőleg munkahelyükre el fogja kalauzolni.

Felhívom Pestszenterzsébet m. város polgármesterét, hogy 88, azaz nyolcvannyolc pengőt a postaköltségekkel együtt haladéktalanul adjon fel dr. Noszlopy Kálmán vm. tb. főjegyző közjóléti előadó címére. Előadó ugyanis a BSZKRT-nak a Pestszenterzsébetre szállított zsidó munkaszolgálatosok részére rendelkezésre bocsátott villamos vasúti kocsik bérleti összegét a sajátjából előlegezte.

A többi várost, illetőleg községet érintő villamosvasúti, illetőleg HÉV szállítási költség megtérítése iránt később fogok rendelkezni.

Budapest, 1944. augusztus 1.

olvashatatlan kézjel
K! VIII. 1. *N[oszlopy]*

Géppel írt fogalmazvány. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—45 514.

Az iratra piros ceruzával ráírták: „Azonnal!"

---

[1] Ez a rendelet eddig még nem került elő.

(252)

1944 augusztus 1

b) Az a) alatt közölt irat melléklete: terv-vázlat a zsidó munkaszolgálatosoknak Budapest környéki városokba történő kiszállítására

A munkaszolgálatosok kiszállítása a Budapest környéki városokba és községekbe.

Augusztus 2. — 150 ember Pestszenterzsébetre, indulnak a Madách téri mellékvágányról, reggel 7 órakor.

Augusztus 3. — 100 ember Csepelre, indulnak a Boráros téri HÉV állomásról. 50 ember Budafokra, indulnak a Horthy Miklós körtéri HÉV állomásról, reggel 7 órakor.

Augusztus 4. — 150 ember Csepelre, indulnak a Boráros téri hurokvágányról, reggel 6 órakor.

Augusztus 7. — 100 ember Kispestre, Pestszentlőrincre 50 ember, indulnak a Mária Terézia laktanyánál levő mellékvágányról, reggel 6 órakor.

Augusztus 8. — Pestszentlőrincre 50 ember, indulnak a Mária Terézia laktanyánál levő mellékvágányról, reggel 6 órakor.

Mátyásföldre 100 ember, indulnak a Keleti pályaudvarnál levő HÉV végállomásról.

Augusztus 9. — 150 ember Újpestre, indulnak a Berlini téri hurokvágányról, reggel 6 órakor.

Augusztus 10. — 50 ember Újpestre, indulnak a Berlini téri hurokvágányról, reggel 6 órakor.

50 ember Albertfalvára, indulnak a Horthy Miklós körtérről, reggel 6 órakor.

50 ember Csepelre, indulnak a Boráros téri hurokvágányról, reggel 6 órakor.

Augusztus 11. — 50 ember Tökölre, indulnak a Boráros téri hurokvágányról, reggel 5,30 órakor.

50 ember Pestszenterzsébetre, indulnak a Boráros téri hurokvágányról, reggel 6 órakor.

50 ember Szigetszentmiklósra, indulnak a Boráros téri hurokvágányról, reggel 5,30 órakor.

A gyülekezés a Síp utca 12. számú ház udvarán történik reggel 5 órakor. A kisérő rendőrlegénység ide küldendő.

Géppel írt másolat. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—45 514.

253.

1944 augusztus 2

A losonci rendőrkapitány megküldi a Belügyminisztérium közbiztonsági osztályának Kohn Olga rendőrhatósági felügyelet alá helyezéséről szóló véghatározatot

M. kir. rendőrség losonci kapitánysága
2559/1944.

Tárgy: Kohn Olga rendőrhatósági
felügyelet alá helyezése
Csat. 2 db.

M. KIR. BELÜGYMINISZTÉRIUM KÖZBIZTONSÁGI OSZTÁLYÁNAK

Budapest

Kohn Olga losonci lakos rendőrhatósági felügyeletére vonatkozó véghatározatomat a nyilvántartó lappal együtt tisztelettel felterjesztem és jelentem, hogy nevezett ellen sem kihágási, sem bűnvádi eljárás nem indult. A véghatározatban a fél megnyugodott, így az jogerős lett.

Losonc, 1944. augusztus hó 2.

A kapitányság vezetője h.
dr. Rosenmüller
m. kir. rendőrtanácsos

Gépelt tisztázat, dr. Rosenmüller saját kezű aláírásával. — OL Bm. ált. 1944—VII/a—9—194 436.

A losonci rendőrség kapitánya 1944. augusztus 2-án Kohn Olgát rendőrhatósági felügyelet alá helyezte, „mert a lefolytatott eljárás szerint fent nevezett f. év július hó 27-én két zsidófajú munkaszolgálatos szökött egyént, ahelyett, hogy a hatóságnak önként feljelentette volna, azáltal segélyezett, hogy részükre ebédet szállított.”

254.

1944 augusztus 3

A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: romeltakarításra 2000 munkást kell előállítani, ezek toborzása folyamatban van

Munkaerők toborzása a Síp utcában

Új hatalmas munka bontakozik ki a Síp utca 12. szám alatt, ahol, mint ismeretes, a Pesti Izr. Hitközség hivatalai székelnek, s ahol hajlékot kapott a Magyarországi Zsidók Szövetsége is, illetve annak Ideiglenes Intéző Bizottsága. Most folyik a sárga csillag viselésére kötelezett több ezer munkás és szakmunkás igénybevételének lebonyolítása, akiket elsősorban romeltakarításra és azzal kapcsolatos munkák elvégzésére vesznek egyelőre igénybe.

A minisztertanács ugyanis utasította a Honvédelmi Minisztériumot, hogy lépjen érintkezésbe Budapest székesfőváros polgármesterével 2000 megkülönböztető csillag viselésére kötelezett munkás és szakmunkás igénybevétele tekintetében. A szakmunkások: mérnökök, ácsok, pallérok, famunkások, bádogosok, üvegesmunkások, vízvezeték és egyéb szerelők. A többi munkások, mint segéderők fognak dolgozni ott, ahol arra szükség van és ahová a szakmunkásokkal együtt, vagy pedig külön-külön kirendelik. A szakmunkások és munkások a főváros területén végzett munkájukért a fővárostól kapnak ebédet és napidíjat.

A szakmunkások a szakmunkásokat megillető, a munkások pedig az őket megillető díjazást kapják, amelynek összegét a főváros állapítja meg. A munkaidő napi tíz óra, egyórai ebédidővel. A munka befejeztével a fővárosban dolgozók hazamehetnek családi otthonukba és reggel a meghatározott időben a gyülekezőhelyen sorakoznak ötvenes csoportokba és úgy vonulnak fel rendőr — mint hatósági közeg — kíséretében munkahelyükre. A környéken dolgozók szombattól hétfőig szabadok. Többezernyi további munkaerő más hatóságok részére is igénybevétetik.

Ezeknek a munkásoknak és szakmunkásoknak toborzása folyik most már napok óta. A megejtett összeírások alapján hívják be többszázas turnusokban a munkákra alkalmasaknak vélt embereket, akiket orvosilag felülvizsgálnak, hogy tényleg alkalmasak-e a kijelölendő munkák elvégzésére. Az alkalmasokat azután turnusokba osztják be. A besorozottak kötelesek a megadott időpontban gyülekezési helyükön megjelenni és a kijelölt munkahelyen elrendelt munkákat elvégezni. Az összes jelentkezőkről kartotékok készülnek, amelyekben a szakmunkások szakmánként és a szakmákon belül névszerint, ábécé sorrendben, a többi férfiszemélyek pedig kerületenként és a kerületeken belül névszerint, ábécé sorrendben vannak feltüntetve. Ugyancsak kartotékok készülnek a 14—18 éves korban levő fiúkról, akiket futárszolgálatra osztanak be.

Megállapítható, hogy mindazok, akiket az orvosi ellenőrzés munkateljesítményre alkalmasnak minősített, nagy örömmel fogadják ezt a tényt, mert egyfelől tudják, hogy becsületes munkateljesítményükért megfelelő javadalmazás jár, másfelől tudatában vannak annak is, hogy munkájukkal a közösség ügyét fogják szolgálni.

Gyakran vagyunk tanúi olyan jeleneteknek, hogy testi hibájuknál, vagy betegségüknél fogva alkalmatlanoknak minősített egyének szinte könyörgésre fogják a dolgot, hogy őket is sorozzák be a munkások közé. Azt, hogy milyen munka végzendő el, azt esetről-esetre az illetékes hatóságok állapitják meg, illetve rendelik el.

A Szövetség részéről az adminisztráció élén kipróbált vezetők állanak. Megfelelő összekötő munkafelügyelői szolgálatot is létesítettek, amelynek munkáját a Hadviseltek Bizottsága látja el. A Hadviseltek Bizottsága rendeli ki a munkafelügyelőket.

Minden munkafelügyelőhöz 50 munkás van beosztva.

A kirendelt munkafelügyelő feladata, hogy a reggeli gyülekező helyen számba vegye a hozzá beosztottakat, megállapítsa, hogy esetleg kik hiányoznak, helyettük pótlásukról gondoskodik, a betegeket az ügyeletes orvosokhoz utalja, az étkezéseknél felügyel, az emberek kérelmeit meghallgatja, a munka elvégzését ellenőrzi.

Ezenkívül létesült egy mérnöki csoport is, amely a polgármesteri hivatal műszaki osztályával tart fenn érintkezést. Végezetül alakul egy élelmezési csoport, amelynek kötelessége, hogy a munkások élelmezését — amelyet a főváros bocsát rendelkezésre — ellenőrizze, az esetleges kérelmeket orvosolja, s a főváros közegeivel egyetértően járjon el.

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 31. szám. — 1944. augusztus 3. — „Zsidók ezrei állnak a közmunka szolgálatába."

255.

1944 augusztus 7[1]

a) A Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottságának beadványa Pest vármegye alispánjához a Horthy-ligeti bombatámadás alatt elpusztult zsidó munkaszolgálatosok Budapesten történő eltemetése érdekében

Méltóságos Alispáni Hivatalnak *Budapest*

A folyó évi július hó 30-i bombatámadás alkalmával Horthyligeten alant felsoroltak bombatámadás áldozatai lettek és ideiglenesen a szigetszentmiklósi zsidó temetőben temettettek el.

---

[1] Az iraton nincs dátum, az iktatási dátumot írtuk az iratra.

Minthogy nevezettek mind budapesti lakosok, mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat:
méltóztassék hozzájárulni Budapestre való beszállításukhoz.

Mély tisztelettel
Nagyméltóságodnak alázatos szolgái:
Magyarországi Zsidók Szövetsége
Ideiglenes Intéző Bizottsága
olvashatatlan aláírások

1. Dr. Neumann Gyula
   Üllői út 52.
2. Lőrincz Viktor
   Király utca 69.
3. Kuffler Pál
   Vilma királynő út 45.
4. Dr. Kondor Árpád
   Egressy út 95.
5. Apfelbaum Márton
   Jósika utca 10.
6. Graner Tamás
   Rózsa utca 29.
7. Gerle Géza
   Nürnberg utca 9.
8. Pless Gyula
   Pozsonyi út 23.
9. Terner Andor
   Dob utca 89.
10. Dr. Weiss Béla
    Pasaréti út 60/b.
11. Keszler Zoltán
    Petőfi Sándor utca 5.
12. Deutsch Béla
    Rudolf tér 1.
13. Bossányi Róbert
    Podmaniczky utca 37.
14. Friedmann István
    Mátyás tér 4.
15. Révai Jenő
    Pozsonyi út 16. I. 7.
16. Munkácsi Ödön
    Koszorú utca 29.
17. Fischer Ferenc
    Margit körút 29.
18. Zuckermann Sándor
    Thököly út 40.
19. Schatz Ignácz
    Király utca 43.

Gépelt tisztázat, két olvashatatlan aláírással. — *Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—46 516.*

(255)

1944 augusztus 1

b) Fischer Ferenc munkaszolgálatosnak a szigetszentmiklósi anyakönyvi hivatal által kiállított „Halottvizsgálati Bizonyítvány”-a

HALOTTVIZSGÁLATI BIZONYÍTVÁNY

1. A meghalt vezeték- és kereszt-, illetőleg mellékneve és családi állapota	Fischer Ferenc, nős
2. A meghalt állása vagy foglalkozása	—
3. Lakása	Budapest, Margit körút 29.
4. Születéshelye	—
5. Kora	47 éves
6. Vallása	reform.
7. A halál oka	fulladás
8. A kór neme	ellenséges légitámadással kapcsolatos bombarobbanás következtében
9. A gyógykezelő orvos neve	—
10. A halál napja és órája	1944. július 30, de. $^{1}/_{2}$12 óra
11. Az idő, melyben a halott eltemetendő	1944. augusztus 1. de.
12. Észrevételek	

Kelt: Szigetszentmiklós, 1944. augusztus 1.

Olvashatatlan aláírás
halottkém

Bejegyeztetett a Szigetszentmiklós anyakönyvi kerület 1944. évi halotti anyakönyvébe.

Szigetszentmiklós 1944 évi aug. 1.

Csiszár Lajos (?)
anyakönyvvezető h.

Géppel kitöltött nyomtatvány, a halottkém és az anyakönyvvezető h. saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—46 516.

Az a) iratban feltüntetett valamennyi munkaszolgálatosról kiállították halottvizsgálati bizonyítványt. A halál okaként mindegyiknél fulladás szerepel.

256.

1944 augusztus 10

A Magyarországi Zsidók Lapja bejelenti, hogy a honvédelmi miniszter felhívására újabb ruhagyűjtés indult a szegény sorsú munkaszolgálatosok részére

Minden zsidó figyelmébe.

A m. kir. honvédelmi miniszter úr a következő felhívást intézte a Hadviseltek Bizottságához:

„*M. Kir. Honvédelmi Miniszter*
516 556. szám. 2. r.
1944.

Zsidó munkaszolgálatosok részére ruházat gyűjtése.

IZRAELITÁK ORSZÁGOS IRODÁJA HADVISELTEK BIZOTTSÁGA

Budapest

Budapest, 1944. évi július hó 22-én.

Tudomásul, illetve további miheztartás végett értesítem, hogy a munkaszolgálatos zsidók ruházattal való ellátása céljára a zsidók az összeköltöztetésük alkalmával, saját használatukra magukkal vitt ruházati cikkekből továbbra is adakozhatnak.

Felhívom a gyűjtés további folytatására és a gyűjtött készletek pontos bejelentésére.

A miniszter rendeletéből
Karátson György s. k.

A kiadványozott fogalmazvánnyal egyezik.
Budapest, 1944. július 22-én.
vitéz Sárközi s. k. P. H.”

Ez a felhívás újból és fokozottan kötelességévé tette a Hadviseltek Bizottságának, hogy a szegény sorsú munkaszolgálatosokat zsidók körében történő gyűjtés útján ruházati és felszerelési cikkekkel ellássa.

Talán még sohasem volt annyira fontos és életbevágó, hogy ez a gyűjtés a legszélesebb körben történjék meg és százszázalékosan eredményes is legyen, mert — mint ismeretes, a zsidóság 30 évfolyama — 18—48 éves korig — teljesít most munkaszolgálatot. Az is köztudomású, hogy abban a munkában, amelyet munkaszolgálatosaink végeznek, aránylag rövid idő alatt rongyolódik le a magukkal vitt polgári ruha és rongálódik meg a lábbeli, fehérnemű és a többi felszerelési tárgy. Igen nagy ez idő szerint azoknak a száma, akik — anyagi és más okokból is — hazulról pótlást nem kaphatnak, de az egyéni csomagküldésnek is vannak korlátozásai. Tehát egyedül a közösség részéről való ruhagyűjtés az, amellyel a munkaszolgálatos századok igényléseit ki lehet elégíteni, vagy legalábbis a szükségletek nagy részéhez hozzásegíteni.

Amikor a honvédelmi miniszter úr fenti felhívását közzétesszük, úgy érezzük, felesleges sok szót vesztegetnünk arra, hogy miképpen kell kimutatnunk hálánkat és szeretetünket munkaszolgálatos testvéreink iránt, akik közül oly sokan már igen hosszú idő óta teljesítik kötelességüket. E lelki kötelességünk teljesítését megkönnyíti, hogy az összeköltöztetés alkalmával magunkkal vitt ruházati cikkekből a felhatalmazás alapján, továbbra is átadhatjuk természetbeni adományainkat a munkaszolgálatosok felruházásának céljaira.

A gyűjtés sikeres lebonyolítása érdekében a honvédelmi miniszter úr a Hadviseltek Bizottságához vezényelte a 101/359. számú munkásszázadot, amelynek gyűjtőcsoportjai keresik fel a főváros zsidó lakosságát. Fogadjuk ezeket a munkaszolgálatosokat szívesen és adjuk át nekik nélkülözhető ruházati és felszerelési cikkeinket.

A ruhagyűjtés technikai lebonyolítása úgy történik, hogy a Hadviseltek Bizottságának külön felhívásával keresik fel a ruhagyűjtő század egyes csoportjai a hittestvéreket és ugyanakkor megjelölik azt az időpontot, amikor újból eljönnek, hogy az időközben előkészített ruházati és felszerelési cikkeket átvegyék. Az adományozott cikkekről részletes elismervényt állítanak ki és egyúttal átadják a fent közölt miniszteri rendelet másolatát is.

Fontosnak tartjuk, hogy az adakozók úgy az átvételi elismervényt, valamint a miniszteri rendelet másolatát az annak idején a ruházati cikkekről készített leltárukhoz csatolják.

Magyarországi Zsidók Lapja. — 6. évf. 32. szám. — 1944. augusztus 10. — „Újabb ruházati és felszerelési gyűjtés a szegény sorsú munkaszolgálatosok részére.”

257.

1944 augusztus 10

A Magyarországi Zsidók Lapja beszámol a romeltakarításra igénybe vett zsidók munkábaállításáról

Hogyan folyik a romeltakarítók munkába állítása?

A Magyarországi Zsidók Szövetségének Síp utcai székházában délelőttönként sorozások folynak a romeltakarítási munkaszolgálat céljaira. Hatalmas tömegek jelennek meg mindennap behívóikkal és áramlanak fel a második emeletre, ahol a sorozásra való jelentkezés folyik. Kitűnően megszervezve bonyolódik itt le a romeltakarítási munka céljaira való sorozás, ami kétségtelenül előnyt jelent azzal a régebbi rendszerrel szemben, amikor az egyes házakban jelentek meg a kiküldött közegek és vették igénybe a ház lakóit a szükséges munkák elvégzésére. Itt most orvosi vizsgálat előzi meg a munkába való beosztást, ami biztosítéka annak, hogy olyanok, akik valóban súlyosan betegek, nem kényszerülnek az egészségi állapotukra káros hatással járó munka elvégzésére. Ez idő szerint férfiakat soroznak, de most ez kibővül és a női munkára szükséges női erőket hasonló módon állítják a Magyarországi Zsidók Szövetsége keretében hivatalos sorozás által munkába. A férfiak szempontjából igen nagy előnyt jelent az is, hogy a romeltakarítási munkaszervezetbe való felvétel mentesít a kisegítő katonai munkaszolgálat alól, illetve azzal egyenértékű.

A behívójegyek

A hitközség székháza dísztermének galériáján dolgozik a sorozást előkészítő osztály, amely az egyes házak összeírási ívének adataiból állítja ki a 16—60 év között levő férfiak számára a behívójegyeket. Külön futárszervezet áll rendelkezésre, hogy ezeket a behívókat a címzettek részére kikézbesítsék. Ezekkel a behívójegyekkel jelennek meg azután az idézettek a sorozáson.

A sorozás

A sorozást a II. emelet 39. sz. szobában orvosi vizsgálat előzi meg. Lelkiismeretesen végzik ezt a munkát az erre a célra felkért sárga csillag viselésére kötelezett fővárosi orvosok, akik a legnagyobb gonddal vizsgálnak meg mindenkit abból a szempontból, hogy a reá váró munka elvégzésére alkalmas-e. Az orvosi vizsgálat eredménye háromféle lehet, alkalmasnak találják a jelentkezőket, vagy alkalmatlannak minősítik, vagy kórházi felülvizsgálatra utasítják, amikor is a kórházi vezető főorvos a beosztott orvosokkal, mint bizottság dönt végérvényesen a minősítés kérdésében. Az orvosi vizsgálat megállapításával a II. 3. sz. alatt levő díszterembe kerül a jelentkező. Ennek a hatalmas teremnek mindkét oldalán sűrűn egymás mellett asztalok húzódnak meg. A baloldalon húzódnak meg azok az asztalok, ahol az alkalmatlanokat veszik nyilvántartásba. Aki alkalmatlannak minősül, az itten alkalmatlansági igazolványt kap. Akinek a testi állapota további vizsgálatot tesz szükségessé, azokat a szomszédos asztaltól kórházi vizsgálatra küldik. Végül más asztaloknál háromtagú bizottságok a szolgálat alól való mentességet bírálják felül.

Ki kaphat mentességet?

Mentességet kaphatnak mindenekelőtt azok, akik hadiüzemben dolgoznak. Felmentésben részesülnek azok is, akiket a népmozgalmi nyilvántartók ilyennemű munkára már igénybe vettek. Végül felmenthetők az olyan ipari munkások, illetve önálló iparosok, akiknek tevékenysége honvédelmi érdeket szolgál. Aki ilyen mentességi okkal nem rendelkezik, azt felmenteni nem lehet. Annak a mentesség iránt való kérelmét elutasítják és az illetőt a romeltakarítási munkaszervezetbe felveszik.

A terem jobboldalán foglalkoznak azokkal, akik alkalmasaknak minősültek, vagy akiket a mentesség iránt való kérelemmel elutasítottak.

Az első asztalnál állományba veszik a jelentkezőket és állományszámmal látják el őket. A további asztalnál listák készülnek arról, hogy kit melyik csoportba kell osztani, ami a nyilvántartási számból tűnik ki. Egyidejűleg munkabehívókat kézbesítenek ki a jelentkezők részére, amelyen fel van tüntetve, hogy az illető hol és milyen időpontban tartozik munkavégzés céljából megjelenni.

Ellenőrzés

A szomszéd szobában működik az Ellenőrző osztály. A sorozó asztalokról beküldött idézésekből és a visszaérkezett vétívekből ez az osztály állapítja meg, hogy mindenki eleget tett-e a behívónak és a sorozásra kellő időben megjelent-e. Amennyiben valaki indokolatlanul nem jelent meg, akkor az osztály gondoskodik arról, hogy az illetőt újra idézzék, illetve ha szándékosan megtagadja, a behívónak való engedelmeskedést, akkor vele szemben a kellő szankciókat alkalmazzák.

Gyülekezés a munkára

Minden munkabehívó a gyülekezési helyre szól. A gyülekezési helyet a behívottak lakásához közeli helyre, vagy a Szövetség Síp utcai székházának udvarára állapítják meg. Itt egy hadviselt volt tiszt, mint csoportvezető és egy helyettes állítja össze a csoportot, amely azután rendőr kíséretében indul el a munkahelyére és a munka végeztével ugyanilyen módon tér vissza.

A Dohány utca 7. sz. alatt működik a Műszaki osztály, amely a munkaelosztást a kapott parancsnok alapján foganatosítja. Itt osztanak be a szükségeshez képest egy-egy mérnököt az egyes csoportokhoz.

Nyilvántartás

Mindenki, akit besoroztak, névre szóló igazolványt kap. Az igazolvány száma bekerül az állománykönyvbe, az illető neve mellé. Ebben az állománykönyvben mindenki fel van jegyezve, aki a munkaszervezethez tartozik. Kartoték tartja nyilván külön a besorozottakat és külön az alkalmatlanokat és ebbe a nyilvántartásba helyezik el azokat a kartotékokat, amelyeket a behívójegy elvétele alkalmából a jelentkezők kaptak.

A munkások foglalkoztatása

A munkások foglalkoztatása három csoportra oszlik:

1. A székesfőváros rendelkezése szerint közintézményeknél, vagy közmunkáknál.

2. A hatóságok részére végzendő honvédelmi munka.

3. Alispáni rendelkezésre végzendő Pest környéki középületi és közüzemi munkák. A munkába állított egyének ebédet és

fizetést kapnak. Utóbbi az elvégzett munka minősége szerint változik. Aszerint, amint szakmunkáról, segédmunkáról, vagy napszámos munkáról van szó.

Felügyelet

Az egész munkaszervezet a M. kir. Honvédelmi Minisztérium 11. ügyosztályának felügyelete alá tartozik.

Magyarországi Zsidók Lapja. — 6. évf. 32. szám. — 1944. augusztus 10. — „Egy délelőtt a Síp utcai sorozáson.”

258.

1944 augusztus 11

a) A honvédelmi miniszter rendelete szabályozza a munkaszolgálatos századok foglalkoztatásának módját és a fizetendő térítések összegét

M. kir. honvédelmi miniszter *Másolat*
7200. szám.
eln. 6. k.—1944.

Mu. századok utáni térítések újbóli szabályozása

Elosztó szerint

Budapest, 1944. évi augusztus hó 11-én.

Az összes termelési ágakban egyre fokozódó munkaerőhiányok pótlására a társminisztériumok felkérésére s az általuk bejelentett igénylések mérvében munkásszázadokat állítottam fel, amelyeknek fenntartásáról a Püm. Úrral egyetértésben megállapított és a munkaerőt igénybe vevő vállalatok (közületek) által fizetendő térítési díjakból gondoskodom. E térítéseket 1944. évi augusztus hó 1-től az alábbiak szerint szabályozom.

1. *Térítés.* A munkásszázadot (félszázadot, munkás részleget stb.) igénybe vevő munkaadó az igénybe vett munkásalakulat teljes élelmezési létszáma után (tisztek, keretlegénység és munkások) naponként és fejenként 6,20 P-t (hat pengő 20 fillért) tartozik fizetni térítési díj címén. Térítéskötelesek a vasár- és ünnepnapok, nemzeti ünnepek, továbbá a katonai szüneti napok, valamint oly napok is, amelyeken a munka az időjárási viszonyok, vagy pedig valamely más oknál fogva szünetel (pl. gépek takarítása stb.).

Nem kell téríteni a szabadságon levők, a gyengélkedők, betegek, kórházba utaltak, üzemi sérülés folytán ideiglenesen munkaképtelenné vált munkások után. Ugyancsak nem számítható fel térítés oly napokra, amelyeken a század fertőtlenítés miatt nem dolgozik.

A térítés a munkásszázadnak a munkaadóhoz való beérkezés napjával, illetve azzal a nappal kezdődik, amikor a század pk.-a a munkaadóval századának beérkezését közli és végződik a század elvonulási napjával.

Amennyiben egy és ugyanezen munkaadó a századot egyik munkahelyéről a másik munkahelyre utasítja, tehát egymásután több munkahelyen foglalkoztatja, az utaztatás napjaira is köteles térítési díjat fizetni. A munkásalakulatnak a munkaadó kívánságára egyik munkahelyről a másik munkahelyre történő utaztatási (szállítási) költségei a munkaadót terhelik.

Ha a munkásszázad egyszerre több munkaadónál megosztva dolgozik, a térítés szempontjából a keretet is az egyes munkás részlegekre arányosan kell megosztani.

Amennyiben az igénybe vett munkásszázadot (munkás részleget) a munkaadó élelmezi, az étkezési pénzt (az egész ország területére egységesen 2,30 P) a térítési díjból levonásba hozza, tehát naponként és személyenként ez esetben csak 3,90 P-t kell térítési díj címén fizetnie. Ily esetben természetbeni étkezés, illetve közétkező pénz, valamint kenyérilletmény a kincstár terhére nem számítható fel.

2. *Túlóradíj.* Ha a munkaadó rendelkezésére bocsátott munkaerőt napi 8 óránál hosszabb ideig foglalkoztatja, a 8 órán túli időért személyenként és óránként 60 fillér tólóradíjat köteles téríteni. Amennyiben a munkásalakulat valamely munkanapon 8 óránál rövidebb ideig dolgozik, az elmulasztott munkaórát túlóradíj mentesen más napokon túlórázással vagy pedig vasárnapi foglalkoztatás útján köteles pótolni. Ez esetben tehát túlóradíj nem számítható fel.

A munkásalakulatok elvileg csak napi 10 óra hosszat dolgoztathatók. A napi 10 órán túli foglalkoztatás csak kivételesen, igen indokolt esetekben engedhető meg.

A vasár- és ünnepnapokon történő foglalkoztatás esetén felszámított túlóradíjakat a munkaadó (a fenti 2. pont 1. bekezdés, valamint az alábbi 6. és 7. pontban jelzett esetek leszámításával, amikor is túlóradíj felszámításának helye nincsen) a munkában ténylegesen részt vett munkásoknak közvetlenül fizeti ki, egyéb túlóradíjak a kincstárt illetik. Túlóradíj kizárólag a ténylegesen dolgozó létszám után számítható fel. Tisztek és keretlegénység után túlóradíj még az esetben sem számítható fel, ha a túlórázásnál jelen vannak.

Ugyancsak nem számítható fel túlóradíj a szén- és ércbányákban belső munkánál (földalatti) foglalkoztatott munkások után.

E foglalkoztatás utáni térítésekre nézve a velem egyetértésben kiadott Ip. Min. 145 560. XIII. 1943. sz. rendelet mérvadó.

3. *Jutalmazás.* A termelés fokozása érdekében hozzájárulok, hogy a munkaadó a századparancsnokkal egyetértésben a kiválóan szorgalmas munkásokat az átlagon felüli teljesítményükért külön jutalmazza. A jutalmat a munkaadó a munkásoknak bérfizetési jegyzékkel közvetlenül fizeti ki.

4. *Elhelyezés.* A térítésen felül köteles a munkaadó az igénybe vett munkásalakulatot saját költségén elhelyezni.

5. *Munkahét.* A munkahét heti 48 munkaórából áll. Ha egy héten a vasárnapon kívül egy vagy két ünnepnap is van, az esetben a munkahét 40, illetve 32 munkaórából áll, vagyis annyiszor 8 órával kevesebb munkaórából, amennyi ünnepnap van vasárnapon kívül.

6. *Ünnepnapok.* Ünnepnapok alatt a Gergely-féle naptár szerinti keresztény ünnepnapok értendők. Ha tehát a zsidó munkásszázad a munkanapra eső zsidó ünnepen nem dolgozik, az elmulasztott munkaórákat vasárnapi vagy egyéb keresztény ünnepnapi foglalkoztatással kell pótolni. Természetesen e foglalkoztatás után túlóradíj nem számítható fel.

7. *Pihenőnapok.* Pihenőnapoknak elvileg csak a fent ismertetett ünnepnapok tekinthetők.

8. *Munkarend.* A munkaidő szempontjából a foglalkoztató vállalat (gyár stb.) munkarendje a mérvadó.

9. *Térítési díjak befizetése és elszámolása.* Az igénybe vett munkásalakulat után esedékes térítési, valamint a munka-

napokon felszámított túlóradíjakat (vasárnapi és ünnepnapi túlóradíjak a munkásokat illeti) a munkaadó minden hó végéig (az előző hó 21-től a tárgy hó 20-ig kiszámított létszámadatok, illetve adagok alapján) a HM. 177 015. sz. átmeneti letéti számlájára köteles befizetni, s a befizetést igazoló postai „Elismervény"-t nyugta ellenében, a századparancsnoknak átadni.

Amennyiben a munkásalakulat igénybevétele egy hónapnál rövidebb ideig tart, a térítési díjak befizetése az utolsó munkanapon történik. A század pk. a munkaadótól átvett postai elismervény alapján a befizetett térítési összeget a Pn-ban átfutó kezelésben keresztülvezeti. Térítési díjakat vagy túlóradíjakat az alakulat pénztárába készpénzben közvetlenül befizetni tilos.

Amennyiben a munkaadó a térítéseket az esedékesség idejében nem teljesíti, a századparancsnok azt a HM.-nek (43. osztálynak) és a gazd. közig. tekintetben illetékes hadtest hadbiztosságának azonnal jelenteni köteles. A HM. (43. osztály) a beérkezett jelentés alapján, *ha szükségesnek látja,* esetleg a század azonnali elvezénylése iránt intézkedik, a hadtest (hadbiztosság) pedig a hátralékos térítési díjakat saját hatáskörben szorgalmazza s amennyiben az eredményre nem vezetne, a kincstár kártalanítása iránti eljárást azonnal megindítja s a tett intézkedésekről ide (HM. 6. k. osztály) jelentést tesz.

10. *Térítési napló.* A térítések, különösen pedig a létszám körüli vitás esetek kiküszöbölése érdekében, a munkásszázad parancsnoka a csatolt 1. sz. minta szerinti „Térítési napló"-t *naponként* folytatólagosan köteles vezetni s azt térítésköteles létszám elismerése céljából a munkaadóval vagy annak megbízottjával ugyancsak *naponként* aláíratja.

Amennyiben a század félszázadokra megosztva nem egyazon munkaadónál dolgozik, a félszázad parancsnoka is köteles térítési naplót vezetni.

A térítési napló a hó 20. napjával lezárandó és a század havi számadásával a gazd. közig. tekintetben illetékes hadtest hadbiztosságához felterjesztendő, ahol a térítési díjak helyes felszámítása nyer ellenőrzést. A hadtest hadbiztosság a felterjesztett térítési naplók alapján a csatolt 2. sz. minta szerint „Összesítő kimutatás"-sal a tárgyhónapot követő 2. hó 10-ig ide (HM. 6. k. osztály) jelenti, hogy a gazd. közig. tekintetében hozzá utalt munkásszázadok után mily összegű térítési díjak számíttattak fel és mikor történt a HM. 177 015. sz. átmeneti letéti számlára való befizetésük.

A havonként lezárt térítési napló egy másolati példánya a munkaadónak is átadandó.

A századparancsnok a térítési napló házi példányát a század felállítása napjával kezdi vezetni és folytatólagosan vezeti a század leszerelésének napjáig.

11. *Mu. szd. felmondása.* A munkaadó rendelkezésére bocsátott munkásalakulatok munkateljesítményéért a kincstár felelősséget nem vállal, csupán a munkafegyelem fenntartásáról gondoskodik.

Ha a munkaadó a munkásalakulatot bármely oknál fogva (nem kielégítő munkateljesítmény vagy a munka bevégzése miatt) tovább igénybe venni nem kívánja, a mu. szd. elvezénylését 14 nappal előbb kell kérnie, hogy a munkásalakulat átirányításához szükséges idő rendelkezésre álljon. Természetesen a felmondási időre, illetve ezen belül az elvezénylés napjáig a megállapított térítési dij fizetendő.

12. *Honvédségi igénybevétel.* Jelen rendeletem elvileg a mu. századoknak a honvédség által történő igénybevételére is vonatkozik.

Amennyiben a honvédségi munkára kirendelt mu. századok utáni térítést a fentiektől eltérően szabályozni (pl. központi hitelátírás útján) vagy kivételes indokok alapján a térítési díjakat csökkenteni, illetve a térítést teljesen elengedni kívánom, úgy erre nézve esetenként külön rendeletben fogok intézkedni.

Függetlenül attól, hogy a térítés mely módját fogom alkalmazni, a munkásszázad parancsnoka a honvédségi igénybevételnél is tartozik térítési naplót vezetni.

Azok a honvédségi szervek, amelyek a fentiekben szabályozott térítéstől eltérő feltételek mellett igényelnek munkásalakulatot, az igényléssel egyidejűleg a térítési díjak mérséklését vagy elengedését is kérni tartoznak, mert az ily irányú utólagos kérelmeket csak a legkivételesebb esetekben fogom figyelembe venni. Előrebocsátom, hogy olyan munkálatokra, amelyekre hitelkeret biztosíttatott, térítésmentesség nem kérhető.

Rendeletemet a hadtest (honvéd ker.) pság.-ok a területükön foglalkoztatott munkásszázadokkal, valamint az összes bevonulási központ pság.-gal haladéktalanul közöljék.

E rendeletemmel az e tárgyban kiadott 3968. eln. 6. k.—1943. sz. rendelet, valamint az ezt módosító 43 286. eln. 6. k.—1943. sz. és az 53 578. eln. 6. k.—1943. sz. rendeletek hatályukat vesztik.

Kapják: a csatolt elosztó szerint.
2 db. mell. A miniszter helyett:
vitéz Gyimesy s. k. altbgy.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.
Budapest, 1944. augusztus 16-án.
Hoffer ezds.
az elnöki kiadó vezetője

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság 1944. október 5-én azzal küldte meg fenti rendeletet a hadtestparancsnokság területén elhelyezett, illetve alárendelt összes csapatoknak, egységeknek és osztályoknak, hogy annak alapján a parancsnokságok az összes térítési díjakat visszamenőleg utólagosan számítsák fel.

1944. szeptember 21-én a Honvédelmi Minisztérium 6k. osztálya a közölt rendelethez az alábbi kiegészítést rendelte el: „A rendelet 4. »Elhelyezés« pontjához folytatólag új mondatként irandó: »Ha erre semmi lehetőség nincs, akkor a munkásalakulatot a beszállásolási törvény alapján kell elhelyezni. A felmerült beszállásolási költségek ez esetben is a munkaadót terhelik.«” (Ugyanott.)

(258)

1944 augusztus 11

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete: „Térítési napló” minta

M. kir. 1001. sz. román munkásszázad

I. sz. Minta a HM. 7200. eln. 6k.—1944. sz. rendelethez

TÉRÍTÉSI NAPLÓ

A mu. szd. beérkezési napja	*A kirendelési rend. száma*	*Munkaadó megnevezése*	*Munkahely*	*A mu. szd. elvonulási napja*	*Létszám (1)*	*Térítendő összeg*		*Túlóradij*				*Munkaadó aláírása*	*Megjegyzés*
						P	*f*	*órák száma*	*túlórázó létszám*	*P*	*f*		
1944. I. 21.	121 900 eln. Kmof. 1943	Simens művek	Budapest X Gyömrői út		225.	1 080	—	2	100	120	—	x.y.	
I. 22.	”	”	”		220.	1 056	—	—	—	—	—	x.y.	

---

[1] Tiszt, keretlegénység és munkaszolgálatosok.

Sokszorosított kimutatás. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

(258)

1944 augusztus 11

a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete: „Összesítő kimutatás" minta

. . . . *hdt. hadbiztossága*

11. sz. Minta a HM. 7200. eln. 6k.—1944. sz. rendelethez

Számvevőségi alosztály

ÖSSZESÍTŐ KIMUTATÁS

. . . ./eln. 6k.—1944. számú rendeletre.

az igénybe vett mu. szd.-ok utáni térítésekről

F. sz.	*A kirend. rend. száma*	*A mu. szd. megnevezése*	*A munkaadó megnevezése*	*Mely időre történt a felszámítása*	*Térítési díj*		*A 77,015. sz. csekkszámlára történt befizetés ideje*	*Megjegyzés*
					P	*f*		
1.	121,900 eln. Komf.-1943.	1.001. r. mu. sz.	Siemens művek	1944. I. 21-1944 II. 20-ig és 20 túlóra 100 munkás után	53.480· — 1.200· —	— —	1944. II 28.	egy összegben befizetve
2.	121,984. eln. Komf.-1943.	1.043. r. mu. sz.	Kiss Jánosné erdőgazdasága	1944. II. 1.-1944. II. 20-ig	19.296· —	—	1944. III. 5.	

Sokszorosított kimutatás. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

1944 szeptember 7

b) A 101/350. számú munkaszolgálatos század parancsnoka megküldi elszámolását a felemelt térítési díjakról a Rimamurányi—Salgótarjáni Vasmű igazgatóságának és kéri az összeg kifizetését

M. kir. 101/350. munkásszázad.
ad 109/1944. 1k.

Rimamurányi Salgótarjáni Vasmű
t. Ózdi Igazgatósága

Ózd, 1944. szeptember 7. *Ózd*

A Honvédelmi Miniszter Úr 7200. szám. eln. 1. K. 1944. sz. rendeletével a mu.-századok után fizetendő napi térítési díjakat augusztus 1-től visszamenőleg 4,80 P-ről 6,20 P-re emelte fel.

A csatolt Kimutatás szerint az aug. 1-től aug. 20-ig terjedő időre Cím által már befizetett összegen felül további 3092.60 P fizetendő be.

Kérem ezen összegnek a csatolt befizetési lappal leendő befizetését és annak utána a postai elismervénynek elismervényem ellenében leendő kiadását.

olvashatatlan aláírás
századparancsnok

Kézzel írott tisztázat, a századparancsnok saját kezű aláírásával. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

(258)

1944 szeptember 7

b—1. A b) alatt közölt irat melléklete

M. kir. 101/350. munkásszázad

Kimutatás

a 7200. eln. 6k. 1944. HM. rendelet alapján az augusztus hó 1-től visszamenőleg felemelt *térítési díjakról:*

Év, hó, nap		*Térítendő ......fő után*	*Térítési díj à*	*Térítendő összeg*		*Ebből már befizetve*		*Befizetendő továbbá*	
				P	*f*	*P*	*f*	*P*	*f*
VIII.	1	107	6.20	663	40	513	60	149	80
,,	2	106	6.20	657	20	508	80	148	40
,,	3	106	6.20	657	20	508	80	148	40
,,	4	110	6.20	682	—	528	—	154	—
,,	5	113	6.20	700	60	542	40	158	20
,,	6	113	6.20	700	60	542	40	158	20
,,	7	111	6.20	688	20	532	80	155	40
,,	8	110	6.20	682	—	528	—	154	—
,,	9	111	6.20	688	20	532	80	155	40
,,	10	109	6.20	675	80	523	20	152	60
,,	11	108	6.20	669	60	518	40	151	20
,,	12	110	6.20	682	—	528	—	154	—
,,	13	109	6.20	675	80	523	20	152	60
,,	14	118	6.20	731	60	566	40	165	20
,,	15	113	6.20	700	60	542	40	158	20
,,	16	115	6 20	713	—	552	—	161	—
,,	17	113	6.20	700	60	542	40	158	20
,.	18	109	6.20	675	80	523	20	152	60
,,	19	111	6.20	688	20	532	80	155	40
,,	20	107	6.20	663	40	513	60	149	08
Összesen				13,695	80	10,603	20	3,092	60

Kézzel írt kimutatás. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

1944 október 7

c) A miskolci 7. honvéd kerületi hadbiztosság közli a 101/350. kisegítő munkaszolgálatos század parancsnokával a honvédelmi miniszter rendeletét a felemelt térítési díj mérsékléséről

M. kir. miskolci 7. honvéd kerületi hadbiztosság
8022. szám. eln. H.—1944. *Sürgős!*

Mu.-szd.-ok utáni térítési díj felemelése

M. kir. 101/305. ks. mu.-szd.
parancsnokság

Miskolc, 1944. évi október hó 7-én. *Ózd*

A HM. Úr f. évi szeptember hó 21-én kelt 72 093. eln. 6k.—1944. számú rendeletét az alábbiakban szószerint közlöm:

A folyó évi augusztus hó 11-én kelt 7200. eln. 6k.—1944. sz. (Kiadva a 7. ker. pság. 6873. eln. H.—1944. száma alatt) a mu.-szd-ok utáni térítések újbóli szabályozása tbn. kiadott rendeletem kapcsán.

A honvédségi szervek által foglalkoztatott mu.-szd.-ok utáni fizetendő térítési díjaknak az alábbi mérséklését engedélyezem éspedig:

1. A m. kir. honv. erődítési pság. az általa foglalkoztatott mu.-szd.-ok után szd.-onként havi 22 000 P-ős átalány összeget köteles téríteni.

2. Az élelmező raktárak az általuk igénybevett munkaszolgálatosok után naponként és fejenként 4 P térítési díjat tartoznak téríteni.

E térítési díjak f. évi augusztus 1-től érvényesek. Egyébként az elöl hivatkozott rendeletem a fenti szervekre is érvénnyel bír.

A hivatkozott 7200. eln 6k.—1944. sz. HM. rendeletet a 9256—kat. mu.-szd. pság.-nak pótlólag kiadom.

Kapják: az összes szdt.-ek gazd. közig. ö. ala.-ok és a 7. ker. pság. területén működő összes mu.-szd. pság.-ok.

Szojka s. k.
hadbiztos ezredes

A kiádványozott fogalmazvánnyal egyezik:

olvashatatlan aláírás
szds. irodavezető

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu. szd.—1944—109. kt.

Az iratot 1944. október 14-én iktatták a 101/350. kisegítő munkaszolgálatos századnál.

259.

1944 augusztus 17

A Magyarországi Zsidók Lapja beszámol a munkaszolgálatosok számára történő ruhagyűjtésről

Munkaszolgálatos testvéreink, maguk is évek óta tartó szolgálatuk alatt sok vidéket bejárt és kemény munkát elvégzett férfiak, akiket a honvédelmi miniszter úr erre a célra kirendelt, buzgón járják a főváros csillagos házait, keresik fel az ottlakókat, hogy ruházati cikkeket gyűjtsenek közelben és távolban dolgozó munkaszolgálatos bajtársaik részére.

A főváros különböző kerületeiben különböző utcákra felosztva végzik a munkaszolgálatos csoportok a gyűjtés munkáját.

Lakásról lakásra járnak és a gyűjtött holmit az egyes körzetekben létesített ideiglenes gyűjtőhelyre szállítják, onnan kerül aztán a gyűjtött anyag a központi raktárba, ahol ruhanemenként kiválogatják, a szükséghez képest kitisztítják, megjavítják, hogy teljesen ép, tiszta állapotban kerülhessen tovább, az arra rászorult munkaszolgálatosokhoz.

Bármilyen nehéz feladat manapság ez a ruhagyűjtés, mégis *meg kell értenie és meg kell szívlelnie mindenkinek a kérő szavakat és adni kell, adni minden nélkülözhető holmit, amivel a mindent nélkülözőkön segíthetünk.*

Hiszen nincsen úgyszólván egyetlen zsidólakás sem, amelyben az ottlakók hozzátartozói közül sokan, nagyon sokan ne teljesítenének maguk is munkaszolgálatot. Gondoljanak arra, hogy hátha éppen az ő általuk adott holmi jut el a távollevő férjhez, apához, gyermekhez. És ha a szerető féltés, az aggódás könnyei egy-egy nedves foltot ejtenek az átadott holmikra: az, aki ezeket megkapja, érezni fogja az otthon könnyeit, az otthon szerető és féltő érzéseit a holmikban, még akkor is, ha az nem a saját otthonából kerül ki.

Együvé sodort ma a sorsfordulat egymástól távol és külön élőket és a különböző kis családok egy családot alkotnak, a zsidóság családját, amely ma fokozott szeretettel és remegő aggodalommal gondol távollevő szeretteire.

Lássák a gyűjtésre jelentkező munkaszolgálatosokban saját fiaikat, testvéreiket, férjüket és velük és általuk küldjék az átadott holmikban szerető üdvözletüket.

Sok, nagyon sok holmi kell, mert ma sokkal több a reászoruló munkaszolgálatos is, s ezért fokozzuk a végsőkig a lehetőségeket és adjunk át minden nélkülözhetőt, mert az itthonlevők könnyebben mondhatnak le bármiről, mint a künn érettünk is dolgozók és fáradozók.

Magyarországi Zsidók Lapja. — 6. évf. 33. szám. — 1944. augusztus 17. — „Szép eredménnyel folyik a munkaszolgálatosok ruhagyűjtése."

A Magyarországi Zsidók Lapja 1944. augusztus 31-i száma cikket közölt a gyűjtésről. Beszámolt arról, hogy a gyűjtés lankadatlan erővel folyik, az erre a célra beosztott munkaszolgálatosok sorra végigjárják az összes csillaggal megjelölt házakat „s minden lakásba bekopogtatva, minden családot felkeresnek az adományok összegyűjtése végett." Az eddigi gyűjtés eredményét az egyes körzetek vezetői általában kielégítőnek mondják. (Magyarországi Zsidók Lapja. — 6. évf. 35. szám. — 1944. augusztus 31. — „Helyzetjelentés a munkaszolgálatos ruhagyűjtésről.")

260.

1944 augusztus 19

Pestszenterzsébet polgármestere felterjeszti Pest vármegye alispánjához a zsidó munkaszolgálatosok tevékenységének ellenőrzése tárgyában készített jelentését

Tárgy: A zsidó munkaszolgálatosok tevékenységének ellenőrzése.
Alispán Úr! *Hiv. szám. ad II. 45 514/1944. kig.*

Alispán úrnak a zsidó munkaszolgálatosok ellenőrzésével kapcsolatosan tett észrevételeire tisztelettel a következőket jelentem.

Pestszenterzsébeten ez idő szerint 150 zsidó romeltakarító munkás dolgozik. A munkaszolgálatosok három, egyenként 50 emberből álló csoportban vannak és minden csoport mellett egy rendőr és egy szakfelügyelő van. Tekintettel arra, hogy az 50 emberből álló munkáscsoport kisebb csoportokban több szomszédos helyen dolgozik, a rendőr és a munkafelügyelő több csoportot kénytelen ellenőrizni és így eshetett meg, hogy a kisebb csoport mellett éppen senki sem volt.

Ennek elkerülésére olyan rendelkezést adtam ki, hogy a jövőben a zsidók mellé megbízható keresztény munkásokat is osztok be kellő számban és bármilyen kis csoportra is oszlik fel a zsidók csapata egy-egy keresztény, megbízható munkás mindig mellettük lesz. Szakfelügyelőnek nagyobb számban való alkalmazását a magam részéről nem tartanám szükségesnek, mert ez csak felesleges költséget okozna.

Az ügyeletes szolgálatot tartó műszaki tisztviselőnek olyan utasítást adtam, hogy ha a városban komoly baj nincsen, úgy szolgálata alatt a rendes hivatali teendőit kell ellátnia és az esetleg neki kiosztott helyszíni eljárásokat is végeznie kell. Lakásán azonban minden esetben meg kell hagynia, hogy hová ment és hol található.

Utasítása van arra is, hogy légitámadás, illetve riasztás esetén, a nap bármely szakában is legyen ez, a légoltalmi központban a légoltalmi parancsnoknál tartozik jelentkezni szolgálattételre.

Alispán úr által jelzett esetben az ügyeletes műszaki tisztviselő a Baross utca 106. szám alatt tartott helyszíni szemlét és így teljesen szabályszerűen járt el, mert a műszaki ügyosztály személyzetének jelenlegi csekély létszáma és hatalmas megnövekedett munkája mellett az idő kihasználását célszerűnek tartom.

Jelentem egyben Alispán úrnak, hogy az előlegezett 88 P villamos költség sürgős kiutalására hivatalomat utasítottam.

Pestszenterzsébet, 1944. aug. 19 *Jegg Géza*
polgármester

Géppel írt tisztázat, a polgármester saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—45 514.

Pesterzsébet polgármestere fenti jelentését Pest vármegye alispánjának 1944. augusztus 11-én kelt rendeletére készítette el. Az alispáni leirat szerint az 1944. augusztus 10-én végrehajtott ellenőrzés során a pesterzsébeti városházánál foglalkoztatott „zsidó munkaszolgálatos csoport őrizet nélkül dolgozott", s az ügyeletes városi tisztviselő az ideiglenes városházán nem volt található. Az alispán jelentéstételre szólította fel a polgármestert s felhívta, hogy amennyiben elegendő őrszemélyzettel nem rendelkezik, úgy a zsidók őrzésére a leventeparancsnokokat vegye igénybe, egyúttal elrendelte az alispán a mulasztó tisztviselő felelősségre vonását is.

1944. szeptember 20-án kelt újabb feljegyzés szerint Pesterzsébet polgármestere távbeszélőn jelentette az alispáni hivatalnak, hogy a munkaszolgálatosok őrizetéről „megfelelő módon" gondoskodott, továbbá, hogy az ügyeletes városi tisztviselő a kérdéses ellenőrzés alkalmával szolgálati okokból távozott el az ideiglenes városháza területéről. (Ugyanott.)

261.

1944 augusztus 22

a) Újpest város polgármesterének felterjesztése Pest vármegye alispánjához a városba kirendelt romeltakarító munkaszolgálatosok élelmezése tárgyában

Újpest megyei város polgármestere
32 511/1944.

Tárgy: Zsidó munkásszázad élelmezése.

Alispán Úr!

Budapest

Tisztelettel felterjesztem Újpest m. városnál dolgozó zsidó munkásszázad (ez idő szerint 170 fő) névsorát és jelentem, hogy nevezettek mindegyike 1944. december 31-ig el van látva a szokásos zsidó élelmiszerjegyekkel, míg testimunkás pótjegyekkel nem rendelkeznek.

Egyben tisztelettel jelentem, hogy a zsidó munkásszázad tagjai élelmiszerjegyeiket nem adták le, mert a m. kir. Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt működő Romeltakarító Szervezet vezetője által kiállított szolgálati jegy szerint a székesfőváros területén dolgozó munkások élelmiszerjegyeket nem adnak le. Az ebédért való élelmiszerjeggyel egyenlítik ki a sárgacsillagosok részére juttatott és a testi munkás részére adott jegyek közötti különbözetet.

Budapest székesfőváros Élelmiszerjegy Központjától (Lajos u. 34.) kaptunk a zsidó munkások részére augusztus 21—27-ig és augusztus 28—szeptember 3-ig terjedő 2 hétre 200—200 db zsidó zsiradék és cukorjegyet, valamint kék színű heti élelmiszerjegyet (liszt, kenyér és húsjegy). Nem kaptunk azonban jegyet a burgonyára holott az egy igen fontos ellátási anyag.

Tisztelettel kérem, hogy egyrészt a folytatólagos élelmiszerjegyek, másrészt az augusztus 21-től érvényes burgonyajegyek kiadása ügyében az Élelmiszerjegy Központnál közbenjárni méltóztassék.

Újpest, 1944. augusztus 22.

olvashatatlan aláírás
polgármester h.

Géppel írt tisztázat, a polgármester h. saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok— 1944—49 977.

---

(261)

1944 augusztus 26

b) Pest vármegye alispánjának átirata a székesfővárosi Élelmezési Jegyközpontnak az Újpestre vezényelt munkaszolgálatosok élelmezése tárgyában

Újpest m. város polgármesterének 32 511/1944. sz. jel.

Zsidó munkásszázadok élelmezése

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÉLELMEZÉSI JEGYKÖZPONTNAK
Budapest III., Lajos u. 34.

Újpest m. város 170 főnyi zsidó munkaszolgálatos csapatot kapott, egyes közérdekű munkálatok elvégzésére. A szóban forgó munkások ellátásáról a városnak kell gondoskodnia. A mellékelt jegyzékben felsoroltak mindegyike 1944. december 31-ig el van látva a szokásos zsidó élelmiszerjegyekkel míg nehéz testi munkás pótjegyekkel nem rendelkeznek.

A polgármester jelentése szerint a város Budapest székesfővárosi Élelmiszer Jegyközpontjából a zsidó munkások részére augusztus 21-től augusztus 24-ig, augusztus 28—szeptember 3-ig terjedő két hétre 200—200 db zsidó zsiradék és cukorjegyet, valamint kék színű heti élelmiszerjegyet kapott (liszt, kenyér és húsjegy), nem kapott azonban a város burgonyajegyet, holott az igen fontos népélelmezési cikk.

Ezen ügyben folyó évi augusztus 26-án Ráday László úrral a VIII. ü. o. csoportvezetőjével megbeszélést folytattam. A megbeszélés értelmében a zsidók a nehéz testi munkásokat megillető pótjegyeket megkaphatják, ha a munkások jegyzékét az Élelmiszer Jegyközponthoz eljuttatják. A jegyek kiadására, az Élelmiszer Jegyközpont az újpesti helyi kirendeltséget utasítani fogja.

Tekintettel arra, hogy az említett zsidó munkaszolgálatosok közérdekű munkásságot fejtenek ki és a munkásoktól fizikai teljesítmény csak az esetben követelhető, ha élelmezésük kielégítő, kérem, hogy az igényelt nehéz testi munkásokat megillető pótjegyeket, valamint f. évi augusztus hó 21-től érvényes burgonyajegyeket Újpest m. város polgármesterének kiadni, illetőleg az újpesti kirendeltséget a jegyek kiadására utasítani szíveskedjék.

Tájékozásul közlöm, hogy ezen megkeresésemet tudomásulvétel végett Újpest m. város polgármesterének is megküldöttem, és egyben felhívtam a város polgármesterét, hogy a havi pótjegyeket a zsidó munkaszolgálatosok névjegyzékének bemutatása mellett havonként a jegyközpont újpesti kirendeltségénél igényelje.

Budapest, 1944. augusztus 26. *N[oszlopi]*

Géppel írt fogalmazvány, Noszlopi kézjelével. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—49 977.

262.

1944 augusztus 22

a) A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság utasítása a 101/350. számú kisegítő munkaszolgálatos századhoz: a parancsnok a kisegítő munkaszolgálatosok részére előírt sárga csillagokat haladéktalanul igényelje

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
99 171. szám. VI—1944.

Zsidó kis. musz.-ok részére sárgacsillag

M. kir. 101/350/I. kis. mu.-szd.

Budapest, 1944. évi augusztus hó 22-én. *Ózd*

Az 1944. évi 30. sz. Honvédségi Közlönyben kihirdetett 45 770. eln. 2r.—1944. sz. körrendelet szerint sárgacsillag viselésére kötelezett kisegítő munkaszolgálatosok részére szükséges sárga csillagot a HM. Úr központilag biztosította. Ehhez képest ily szükségletét jelen rendeletem vétele után innen (VI. oszt.) „GY" jelzéssel haladéktalanul igényelje.

Hadtestparancsnok rendeletéből:
vezető hadbiztos helyett:
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu.-szd.—1944—98. kt.

Az iratot 1944. augusztus hó 28-án iktatták a 101/350. kisegítő munkaszolgálatos parancsnokságán, és ugyanazon a napon felterjesztették a budapesti I. honvéd hadtestparancsnoksághoz a század igénylését. Eszerint „a félszázad 119 fő sárga csillag viselésére kötelezett kisegítő munkaszolgálatos részére az alsó és felső kabátra varrandó 238 db sárga csillagot igényel." (Ugyanott.)

---

(262)

1944 október 9

b) A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság értesíti a 101/350. számú munkaszolgálatos század parancsnokát, hogy az igényelt 238 darab sárga csillagot átveheti

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
103 562. szám. VI.—1944.

Zsidók sárga csillaggal való ellátása

M. kir. 101/350. mu.-szd.

Budapest, 1944. évi október hó 9-én *Ózd*

F. évi 99 171/VI.—1944. sz. rendeletemre felterjesztett igénylése alapján utasítottam a m. kir. budapesti I. honvéd hadtestpság. 2. sz. gh.-t (Budapest X., Elnök u. 1. sz.), hogy a század részére okmányváltás ellenében 238 db, azaz kétszázharmincnyolc db sárga csillagot szolgáltasson ki.

A budapesti és környékén elhelyezett munkásszázadok a felvételezésről maguk kötelesek gondoskodni.

Hadtestparancsnok rendeletéből:
vezető hadbiztos helyett:
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, tintával kitöltött űrlap, az illetékes parancsnok saját kezű aláírásával. — HIL.—101/350. kisegítő mu.-szd.—1944—ad. 98. kt.

Az irathoz mellékelték a miskolci 7. honvéd kerületi hadbiztosság sürgős rendeletét a 7. ker. 2. sz. gazdasági hivatala részére, melyben a ruházati raktárból kiutalt 6200 db sárga csillag szétosztására és kiszállítására adott utasítást, s melyet megküldtek a 101 350. kisegítő I. munkaszolgálatos századnak is. Az ügyiratot 1944. október 20-án iktatták a század parancsnokságán.

263.

1944 augusztus 23

a) Pestszentlőrinc polgármesterének felterjesztése Pest megye alispánjához a zsidó romeltakarító osztagok működéséről

Pestszentlőrinc m. v. polgármestere
ad. I. 10 782/1944. kig.

Tárgy: Zsidó romeltakarító osztagok működése

Alispán Úr!

Budapest

Alispán Úr rendelkezése folytán Pestszentlőrinc megyei város mintegy 100 tagból álló zsidó munkásszázadot kapott, részben romeltakarítási, részben egyéb munkálatok elvégzésére. Ezeknek a zsidó munkásoknak étkeztetéséről Alispán Úr rendelete szerint a városnak kell gondoskodnia.

Tisztelettel jelentem, hogy a kérdéses zsidók zsírjeggyel nincsenek ellátva, de egyéb élelmezési jegyeiket is csak részben tudják beszolgáltatni — kérem, méltóztassék odahatni, hogy a kérdéses zsidó munkások részére a szükséges zsírmennyiséget, a lehetőség szerint pedig egyéb élelmiszert is a város megkapja, hogy a zavartalan élelmezést biztosíthassam.

A jelenleg alkalmazásban álló zsidók névsorát e jelentésemhez csatolom.

Pestszentlőrinc, 1944. augusztus 23.

Déry
polgármester

Melléklet: névsor.

Gépelt tisztázat, Déry polgármester saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok— 1944—49 539.

Az iraton a következő ceruzával írt megjegyzések olvashatók: „nehéz testi munkások", „fővárosi élelmezési jegyközpontuk Lajos u. 34." „Pest jegyközpont zsidó jegyekre." „Élelmiszer jegyhiány", a többi olvashatatlan.

(263)

1944 augusztus 26

b) Pest megye alispánjának az a) alatt közölt tárgyban tett intézkedései

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI ÉLELMEZÉSI JEGYKÖZPONTNAK
Budapest III., Lajos u. 34.

Az ellenséges bombatámadások által nagymértékben sújtott Pestszentlőrinc m. város 100 tagból álló zsidó munkaszolgálatos csapatot kapott, a romeltakarítási munkálatok elvégzésére. A szóban forgó zsidó munkások ellátásáról a városnak kell gondoskodnia. A város polgármesterének jelentése szerint a zsidók zsírjeggyel nincsenek ellátva, s egyéb élelmezési jegyeket is csak részben tudják beszolgáltatni.

Ezen ügyben folyó évi augusztus 26-án Ráday László úrral a VIII. ü. o. csoportvezetőjével megbeszélést folytattam. A megbeszélés értelmében a zsidók a nehéz testi munkásokat megillető pótjegyeket megkaphatják, ha a munkások jegyzékét az Élelmiszer Jegyközponthoz eljuttatom. A jegyek kiadására az Élelmiszer Jegyközpont fogja pestszentlőrinci helyi kirendeltségét utasítani.

Tekintettel arra, hogy az említett zsidó munkaszolgálatosok közérdekű munkásságot fejtenek ki és munkásoktól fizikai teljesítmény csak az esetben követelhető, ha élelmezésük kielégítő, kérem, hogy az igényelt zsírjegyeket, valamint a nehéz testi munkásokat megillető egyéb pótjegyeket kiadni, illetőleg a pestszentlőrinci kirendeltséget a jegyek kiadására utasítani szíveskedjék.

Tájékozásul közlöm, hogy ezen megkeresésemet tudomásulvétel végett Pestszentlőrinc m. város polgármesterének is megküldöttem, s egyben felhívtam a város polgármesterét, hogy a havi pótjegyeket a zsidó munkaszolgálatosok névjegyzékének bemutatása mellett a jegyközpont pestszentlőrinci kirendeltségénél havonként igényelje.

Budapest, 1944. augusztus 26.

olvashatatlan aláírás

Gépelt fogalmazvány, az illetékes referens kézjelével. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—49 539.

264.

1944 augusztus 24

A Báthory, Klenovits és v. Cséry cég beadványa Pest vármegye alispánjához: a romeltakarító zsidó munkaszolgálatosok részére utaljanak ki élelmiszer pótjegyeket

Pest—Pilis—Solt—Kiskun vármegye Alispáni Hivatalának,
Nagyságos dr. Noszlopy Kálmán vármegyei főjegyző úr
kezeihez

Budapest

A katonai munkaszolgálat országos felügyelősége részéről, Heinrich János m. kir. ezredes úr utasítására tisztelettel kérjük, hogy a romeltakarító munkaszolgálatos osztagok állományából a rákoskeresztúri légvédelmi ütegállások sürgős kiépítésére kiutalt 200 zsidó romeltakarító munkaszolgálatos 6 héten át való élelmezésére vonatkozólag Rákoskeresztúr község főjegyzőjét utasítani méltóztassék. Az élelmezés költségeit mi viseljük.

Ezen ügyben, sürgősségére való tekintettel részünkről Virágh László építészmérnök Főjegyző Úrtól távbeszélő rendelkezés kiadását már kérte.

Kérésünk sürgős elintézését kérve, maradunk

Budapest, 1944. augusztus 24.

hazafias tisztelettel
Báthory, Klenovits és vitéz Cséry
okl. építészek, okl. mérnök és építőmesterek

Géppel írt tisztázat. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—49 977.

1944. augusztus 26-án az alispáni hivatal közölte a kérelmező céggel a döntést, mely szerint a munkások névjegyzékének benyújtása ellenében a pótjegy-központ a kért pótjegyeket kiutalja. Egyéb módon a rákoskeresztúri elöljáróság a munkások élelmezését nem vállalhatja, mert „csak saját lakosságának ellátásához szükséges jegyekkel rendelkezik.” (Ugyanott.)

265.

1944 szeptember 4

Pest vármegye alispánjának jelentése a belügyminiszterhez a zsidó munkaszolgálatosok díjazása tárgyában

Szám: 51 792/1944.

Pest—Pilis—Solt—Kiskun vármegye alispánja

Tárgy: Zsidó munkaszolgálatosok ellátása

Belügyminiszter Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a vármegye területén a bombázás miatt keletkezett romok eltakarítása céljából a zsidó tanács által rendelkezésre bocsátott jelenleg körülbelül 1500 zsidót foglalkoztatunk. Ezek a munkaszolgálatosok az őket igénybe vevő hatóságoktól jó reggelit, ebédet, vacsorát és jó szállást kapnak.

A zsidó tanács most azzal a kéréssel fordult hatóságomhoz, hogy a foglalkoztatott zsidók részére az ellátáson kívül bizonyos készpénz járandóságot is fizessek. Tekintettel arra, hogy ezeknek a foglalkoztatott zsidóknak a készpénz járandóságára vonatkozólag kormányhatósági intézkedés nem történt — tisztelettel javasolom és kérem, hogy ebben a kérdésben magas állásfoglalását közölni szíveskedjék.

Megjegyzem, hogy a zsidó munkaszolgálatosok ellátása Budafokon naponta 4,50—4,80 P-be kerül. A legcélszerűbbnek tartanám, ha a zsidók készpénz járandósága a honvéd egyének készpénz járandóságánál és esetleges ruhakoptatási költség megtérítésénél nem lenne magasabb összegben megállapított.

Budapest, 1944. szeptember hó 4-én.

vitéz Sági
alispán

Gépelt fogalmazvány, az alispán saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—51 792.

A felterjesztést 1944. szeptember 4-én küldték meg a Belügyminisztériumnak. A belügyminiszternek fenti tárgyban elfoglalt álláspontja az iratokból nem derül ki.

266.

1944 szeptember 5

A romeltakarításhoz kirendelt munkáscsoport beadványa Pestszenterzsébet polgármesteréhez: kérik, hogy munkaidejük letöltése után éjszakai pihenőre hazatérhessenek családjaikhoz

PESTSZENTERZSÉBET MEGYEI VÁROS TEKINTETES
POLGÁRMESTERI HIVATALÁNAK

Pestszenterzsébet

Nagyságos Polgármester Úr!

A romeltakarításhoz Budapestről kirendelt munkások nevében az alábbi tiszteletteljes kéréssel járulok Nagyságod kegyes színe elé.

Az eddigiek szerint a munkásokat a város élelmezte, anélkül, hogy élelmiszerjegyeinket leadtuk volna. Most azonban ezeket a jegyeket le kellene adni, ami nemcsak otthon a családjainknál jelentene érzékeny veszteséget, hanem nálunk is, akik a nehéz munkánkhoz szükséges élelmezési feljavítást is csak ezen jegyek alapján tudjuk keresztülvinni.

Tiszteletteljesen kérjük tehát Nagyságodat, méltóztassék hozzájárulását adni ahhoz, hogy mi romeltakarító munkások, napi munkánkat egyfolytában reggel 7-től du. 3 óráig végezhessük el és utána mindenki a saját lakására mehessen. Ebben az esetben a munkások egyedül élelmeznék magukat, a város esetleg egy-egy reggeli feketekávéval toldaná meg önélelmezésünket. Ez a mód a városnak, az élelmiszerek nehéz beszerzési lehetőségének elmaradásával gondot, munkát és kiadást takarítana meg.

Kérésünk teljesítését még a körülmény is támogatja, hogy szállásunk ablaktalan, huzatos helyiségekben van, ahol a hűvös éjjelek következtében nemcsak a pihenés, de egészségünk is komoly veszélyben forog.

A természetben adott élelmezés elmaradása fejében mi semmi néven nevezendő megtérítést nem igénylünk és megelégszünk a beígért, de 5-ik hete kifizetésre még nem került munkabérrel.

Tiszteletteljes kérésünk mielőbbi, rövid úton történő kedvező elintézéséért esedezve maradunk

Pestszenterzsébet, 1944. szeptember 5.

hazafias tisztelettel
Győri Elek
csoportvezető

Kézzel írt tisztázat, Győri saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok. — 1944—53 940.

Pestszenterzsébet polgármestere 1944. szeptember 14-én felterjesztette a kérelmet Pest vármegye alispánjához. A polgármester pártolta a munkások kérését, mert szerinte így „a főzés körüli nehézségek megszűnnének", ugyanis „az élelmiszer jegyek leadása nélkül a zárolt élelmiszerek beszerzése lehetetlen." Véleménye szerint munkaidőben nem jelentene veszteséget a munkások éjszakai hazatérése és önélelmezése, mert így „elmaradna a napi kétszeri vándorlás a konyha felé a távol eső munkahelyekről és így az osztatlan munkaidő teljesen kihasználható lenne."

1944. szeptember 11-én az alispán értesítette a polgármestert, hogy a kérelmet egyelőre nem áll módjában teljesíteni. Az indokolás: „A nap nap után ismétlődő ellenséges bombatámadások ugyanis a villamos vasúti, illetőleg HÉV közlekedést oly mértékben megzavarják, hogy a zsidó munkaszolgálatosok Pestszenterzsébetre való kiutazása adott esetben lehetetlenné válhat. A munkaszolgálatosokra éppen a bombatámadások után van a legnagyobb szükség." (Ugyanott.)

267.

1944 szeptember 5

Pest vármegye alispánjának rendelete Kispest és Pestszentlőrinc polgármesteréhez: az ott foglalkoztatott zsidó munkaszolgálatosokat Ceglédre kell küldeni, a bombatámadások folytán keletkezett romok eltakarítására, ugyanerről értesíti Cegléd polgármesterét

Kispest és Pestszentlőrinc m. városokban
foglalkoztatott zsidó munkaszolgálatosok
Cegléd m. városba való áttelepítése

I.

Kispest m. város Polgármesterének,
Pestszentlőrinc m. város Polgármesterének!

F. évi augusztus 29-én Cegléd m. várost súlyos ellenséges bombatámadás érte. A bombatámadás folytán összeomlott és megrongálódott lakóházak romjainak eltakarításához szükséges munkaerőkkel Cegléd m. város ez idő szerint nem rendelkezik. Ezért Kispesten, illetőleg Pestszentlőrincen levő zsidó munkaszolgálatosokat a romok eltakarítása céljára Cegléd m. városnak kívánom átengedni.

Felhívom Polgármester Urat, hogy a városában levő zsidó szolgálatosokat ezen rendeletem vétele után a legelső vonattal indítsa el Ceglédre. A zsidó munkaszolgálatosokat az ottani rendőrőrszemélyzet tagjai kísérjék el Ceglédre.

A rendőrőrszemélyzet, valamint a zsidó munkaszolgálatosok útiköltségét Polgármester Úr a város háztartása terhére előlegezze, mert azokat Cegléd m. város fogja megtéríteni. Cegléd m. város polgármesterét ilyen értelemben egyidejűleg utasítottam. Végül felhívom polgármester urat, hogy a zsidó munkaszolgálatosok elutazásának időpontjáról, valamint létszámukról tegyen hozzám távbeszélőn (18—78—31) jelentést.

Budapest, 1944. szeptember 5.

II.

Cegléd m. város Polgármesterének!

Kispest, valamint Pestszentlőrinc m. város polgármesteréhez intézett rendeletemet másolatban tudomásulvétel végett közlöm.

Egyben az alábbiakról értesítem Polgármester urat:

1. Az érkező munkaszolgálatosok létszáma kereken 200 fő.

2. A munkaszolgálatosok napi 3-szori étkeztetéséről és elszállásáról a város tartozik gondoskodni.

Az étkezésnek olyannak kell lennie, hogy annak alapján a munkaszolgálatosoktól érdemleges munkateljesítmény legyen követelhető.

3. A munkaidő napi 10 óra, ebből 1 óra fordítható étkezésre.

4. A munkaszolgálatosok az OTI illetékes kerületi pénztáránál bejelentendők.

5. A munkások további rendelkezésig órabért vagy napszámbért nem kapnak.

6. A munkások őrizete végett a helybeli rendőrséget kell megkeresni, lehetőleg minden 50 munkaszolgálatosra 1 rendőrt kell számítani. Amennyiben a rendőrőrszemélyzet az őrzést ellátni nem tudja, úgy a levente parancsnokok is megbízhatók az őrizettel.

7. A munkaszolgálatosok az úgynevezett hétvégi pihenőre eltávozhatnak, tartoznak azonban a legközelebbi munkanapon oly időben megjelenni, hogy a tízórás napi munka teljesíthető legyen.

Végül felhívom Polgármester urat, hogy Kispest, illetőleg Pestszentlőrinc polgármestere által előlegezett vasúti szállítási és a kisérő rendőrőrszemélyzet utazási költségeit Kispest, illetőleg Pestszentlőrinc m. város polgármesterének haladéktalanul térítse meg. A zsidó munkaszolgálatosok megérkezéséről és létszámáról ezen rendeletemre való hivatkozással, haladéktalanul jelentés teendő.

Budapest, 1944. szeptember 5.

N[oszlopi]

Géppel írt fogalmazvány, Noszlopi kézjelével. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—51 984.

1944. szeptember 22-én kelt feljegyzés szerint „a zsidó munkaszolgálatosok Cegléd m. városba való áttelepítése tárgytalanná vált", miután a város „romeltakarítás céljára kellő számú munkaerőt kapott." Az alispáni hivatal erről Pestszentlőrinc és Kispest városok polgármesterét távbeszélő útján értesítette. (Ugyanott.)

268.

1944 szeptember 5

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság körrendeletben utasítja a munkaszolgálatos századok parancsnokait a keresztény vallású zsidók nyilvántartása tárgyában kiadott honvédelmi miniszteri rendelet végrehajtására

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
(Bp. 4. Pf.: 376.)

24 703. szám. eln. IV.—1944.

Keresztény vallású zsidók jelentkezése

Budapest, 1944. évi szeptember hó 5-én.

A HM. Úr f. évi augusztus hó 17-én kelt 152 143. eln. 43.—1944. sz. rendeletére:

Utasítsa az állományába tartozó kisegítő munkaszolgálatot teljesítő keresztény vallású, megkülönböztető jelzés viselésére kötelezett zsidó kis. musz.-okat, hogy nyilvántartásba vételük végett a Magyarországi Keresztény Zsidók Szövetségétől (Bpest, Vörösmarty u. 49—51. sz.) adatszolgáltatási ívet igényeljenek, és azokat kitöltés után ugyanoda juttassák vissza. Az ívek ára dbként 1 P, mely összeget készpénzben, vagy bélyegekben a szövetségnek előre kell beküldeni. Amennyiben egy alakulathoz tartozók összesítve kérik az ívek beküldését, az ívek ára utánvételezhető.

Kapják: Az összes kis(i) és (k) mu.-szd.-ok elosztó szerint.

A hdt. pk. rendeletéből
Kubányi ezds. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.
Bpest, 1944. IX. 5-én.
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu.-szd. 1944—119. kt.

269.

1944 szeptember 7

A Magyarországi Zsidók Lapja közli, hogy a budapesti zsidókat „honvédelmi” munkára veszik igénybe

Honvédelmi munka!

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A legutóbbi kormánynyilatkozatok nem hagytak kétséget abban a tekintetben, hogy a mai nehéz időkben a rendelkezésre álló munkaerőknek a lehetőségek végső határáig való kihasználására fog sor kerülni. Ilyen körülmények között természetesen változtatni kell azon a helyzeten is, hogy Budapesten zsidó férfiak és nők ezrei hónapok óta munka és kereset nélkül élnek, jóllehet az országnak munkaerőhiánnyal kell megküzdenie.

A honvédelmi törvény rendelkezései szerint 14 éves kortól 70 éves korig, nemére tekintet nélkül, testi és szellemi képességének megfelelően munka végzésére mindenkit igénybe lehet venni. Ez a honvédelmi munkakötelezettség nemzsidókra és zsidókra egyaránt kiterjed. A kormány a honvédelmi munkaszolgálati kötelezettséget a zsidók tekintetében is a törvény által megszabott lehetőségek teljes kihasználásával kívánja alkalmazni, és így 14 éves kortól 70 éves korig az ország területén való honvédelmi munkára igénybe vesz minden olyan zsidó férfit és nőt, aki az erre vonatkozó vizsgálat szerint munka végzésére alkalmas.

Tekintettel arra, hogy a kormány a fentiek szerint a zsidók munkáltatása tekintetében a mindenkire nézve kötelező honvédelmi törvény szabályait alkalmazza, a munkára való igénybevétel a mentesített és a kivételezett zsidókra is ki fog terjedni.

A zsidóságnak a honvédelmi törvény rendelkezései szerinti munkábaállítása — mint illetékes helyről közlik — a következőképpen történik:

A zsidóságot háztömbcsoportonként és házanként naponta a délelőtti órákban vegyesbizottság vizsgálja felül, s az egyes személyeket szakképzettségüknek, valamint munkaképességüknek megfelelően állítja be a honvédelmi munkaszolgálatba. A katonai vagy honvédelmi munkaszolgálatra alkalmasnak talált .zsidó személyeket olyan munkára osztják be, ami szakképzettségüknek és használhatóságuknak megfelel. Az igénybevettek részére a törvényes és szokásos ellátmányt (illetményt) azonnal folyósítják.

A katonai vagy honvédelmi munkaszolgálatra alkalmatlannak talált zsidó személyeket fokozatosan vidéken helyezik el. Ezek részére a Magyar Vöröskereszt Egylet közbejöttével maga a zsidóság rendez be telepeket, ahol főleg háziipari munkával, tollfosztással, kosárfonással, tengerihántással stb. vagy más ipari munkával foglalkoztatják őket, esetleg beállítják a környéken különböző termelési ágakba.

A honvédelmi munkaszolgálatra igénybe vett zsidókat túlnyomó részben az iparban foglalkoztatják. Ezeket a munkahelyükhöz közelfekvő sárgacsillagos házban helyezik el. A munkaképes koron alul levő gyermekeket a Magyar Vöröskereszt Egylet fogja intézményeiben gondozni és felügyelni, általában élelmezésük, egészségügyi gondozásuk és egyéb ellátásuk is a Magyar Vöröskereszt Egylet központi irányítása mellett történik.

A munkaképtelen zsidó személyeket — közöttük a betegeket és öregeket — Budapesten esetleg a Zsidó Szeretetkórházban helyezik el. (MTI)

Magyarországi Zsidók Lapja, — 6. évf. 36. szám. — 1944. szeptember 7. — „Honvédelmi munka!”

270.

1944 szeptember 8

A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alárendelt szervekkel az egyenruhával el nem látott honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzései tárgyában kiadott honvédelmi minisztériumi rendeletet

M. kir. budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság
(Bp. 4. Pf. 376.)

26 363. szám. eln. IV.—1944.

Egyenruhával el nem látott honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzései

Budapest, 1944. évi szeptember hó 8-án.

A HM. Úr f. é. június hó 16-án kelt és a f. é. július hó 20-án kiadott 30. számú Honvédségi Közlönyben közzétett 45 770. eln. 2r.—1944. sz. körrendeletet miheztartás végett foganatosításra az alábbiakban szószerint közlöm.

1. A polgári ruhában szolgálatot teljesítő honi alakulathoz honvéd személyek részére a Harcászati Szabályzat II. Rész 6. számú mellékletben rendszeresített nemzeti színű karszalagra a csatolt 1—3. sz. melléklet szerinti rendfokozati jelzéseket (az 1941. évi 56. sz. H. K. közzétett 138 490. eln. 2r.—1941. sz. körrendelettel a köpenyre rendszeresített rendfokozati jelzésekhez hasonlóan) és a 4. sz. melléklet 1. ábra szerinti fémjelvényt rendszeresítem.

A nemzeti színű karszalagok rendfokozati jelzéssel történő ellátását — ruhakarbantartási átalányuk terhére — az alakulatok saját hatáskörben eszközöljék.

A fémjelvény viselési helye a mell jobboldalának közepe.

Az érintett alakulatok a szükségletnek megfelelő mennyiséget — elöljáró hdt. pság.-aik útján — 1944. évi július hó 30-ig innen (HM. 2r. oszt.) igényeljék. A kiszállítással augusztus hó folyamán lehet számolni.

A jelvény, amelynek részletértéke: 1. a G—54. jelzésű Utasításhoz adott IV. Részletes jegyzék II. Anyagcsoport 486. rovatszám alatt tartandó nyilván.

Fent említett személyek tábori sapkával látandók el, melyen a rendfokozat jelzések az előírt módon tüntetendők fel.

Tisztek karszalagot csak szolgálatban, illetve a napi foglalkozások alatt viselnek, részükre a tábori sapka viselése nem kötelező.

Csapat beosztásban szolgálatot teljesítő tisztek, tiszthelyettesek, és ht. tisztesek — ha a csapat polgári ruhát visel is — egyenruhát hordanak.

2. Magyar és nemzetiségi munkaszolgálatosok részére a 4. sz. melléklet 2. ábra szerinti fémjelvényt rendszeresítem.

A jelvény viselési helye a mell jobboldalának közepe.

Az érintett alakulatok a szükségletnek megfelelő mennyiséget — az elöljáró hdt. pság.-aik útján — 1944. évi július hó 30-ig innen (HM. 2r. oszt.) igényeljék. A kiszállítással augusztus hó folyamán lehet számolni.

A jelvény, amelynek részletértéke: 1. a G—54. jelzésű Utasításhoz adott IV. Részletes jegyzék II. Anyagcsoport 487. rovatszám alatt tartandó nyilván.

A jelvények kiadásáig a magyar és nemzetiségi munkaszolgálatosok a részükre rendszeresített nemzeti színű karszalagot viselik, a jelvények kiadása után említettektől a karszalagot be kell vonni és azokat az illetékes anyaalakulatnak be kell szolgáltatni.

Magyar és nemzetiségi munkaszolgálatosok 2/10 értékű sapkával láthatók el. Amennyiben sapka megfelelő mennyiségben nem állana rendelkezésre, úgy azzal elsősorban a magyar munkaszolgálatosokat kell ellátni.

A magyar keretlegénység egyenruhát visel.

3. A zsidó munkaszolgálatosok az 1944. évi 73. sz. Bpesti Közl.-ben közzétett 1240/1944. Me. számú rendelet értelmében részükre kötelező sárga csillag mellett az 1037/Om. biz. 1. omo.—1942. sz. rendelettel előírt sárga (illetve fehér) karszalagot viselik.

Nevezettek sapkával nem láthatók el. A részükre kiadott sapkákat be kell vonni és kitisztítva 1944. évi szeptember hó 1-ig az illetékes anyaalakulatnak be kell szolgáltatni. Említettek felszólítandók, hogy saját föveget (sapka, kalap) mielőbb szerezzenek be.

Addig is, amíg ez a hdm. területén levőknél meg nem történhet — de legkésőbb 1944. évi december hó 31-ig — a tábori sapka a hdm. területén nevezetteknél meghagyandók.

A magyar keretlegénység egyenruhát visel.

Fenti HM. körrendelet azonnal végrehajtandó és az alakulatok igénylésüket „Gy. jelvény IV. oszt." jelzéssel f. é. szeptember hó 15-ig ide terjesszék fel.

Kapják: az I. hdt. területén dolgozó valamennyi magy. kat. mu. és kis. mu.-szd.-ok külön elosztó szerint.

4 db melléklet.

A hdt. pk. rendeletéből
Kubányi ezds. s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik.
Budapest, 1944. IX. 9-én.
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított, hiteles másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu.-szd.—1944—118. kt.

Az irat első oldalán a következő szöveg olvasható: „Vettem, 1944. szept. 17-én olvashatatlan aláírás fhdgy. 118 1944. 1k."

A mellékletek a polgári ruhában szolgálatot teljesítő honvédek és munkaszolgálatosok, valamint a tisztek, tiszthelyettesek és tisztesek rendfokozati jelvényeinek rajzait tartalmazzák.

271.

1944 szeptember 14

A Magyarországi Zsidók Szövetségének felhívása az árva és elhagyott gyermekek érdekében

A Magyarországi Zsidók Szövetsége felhívja a megkülönböztető jelzés viselésére kötelezett mindazon 6—14 éves korú gyermekek hozzátartozóit, akiknek gondozottjai az alábbi kategóriák valamelyikébe tartoznak, hogy a gondozásukra bízott gyermekekről nyilvántartási lapot szíveskedjenek kiállítani.

A szóba jöhető gyermekek kategóriái a következők:

1. egészen árva,
2. hadi, honvédelmi félárva,
3. mindkét szülője ismeretlen helyen van,
4. az apja hadműveleti területen eltűnt (a Vöröskereszt értesítése szerint),
5. ha az eltűnési értesítés még nem jött meg, de az apa eltűntnek tekinthető,
6. menekült.

A nyilvántartási lapokat a spanyol követség és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának Gyermekvédelmi irodájában (Budapest V., Mérleg u. 4.) írásban lehet igényelni vagy az alábbi helyeken 10 fillér ellenében személyesen lehet átvenni:

A Magyarországi Zsidók Szövetsége portásánál (VII., Síp u. 12.).

A Magyarországi Zsidók Szövetsége Szociális Ügyosztálya portásánál (Budapest VII., Bethlen tér 2.).

A Magyarországi Keresztény Zsidók Szövetségénél (VI., Vörösmarty u. 49—51.).

Kérjük, hogy a nyilvántartási lapot a gondozók minden igényjogosult gyermek részére saját érdekükben szerezzék be.

Magyarországi Zsidók Szövetsége
Ideiglenes Intéző Bizottsága

Magyarországi Zsidók Lapja. VI. évf. 37. szám. — 1944. szeptember 14. — „Felhívás az árva és elhagyott gyermekek érdekében.”

272.

1944 szeptember 17—1944 október 9

(1961 június)

Spira György visszaemlékezése a cservenkai vérfürdőről

TANÚSÁGTÉTEL CSERVENKÁRÓL

Annak a kívánságnak, hogy foglaljam írásba, mit tudok arról a tömeggyilkosságról, amelyet 1944 októberében a jugoszláviai Borból visszavonuló magyar munkaszolgálatosok között hajtottak végre a bácskai Cservenkán, csak igen szűk keretek között vagyok képes eleget tenni. Ennek oka pedig az, hogy — bár magam is az egyik Bor közelében elhelyezett vasútépítő táborban, az Organisation Todt irányítása alá rendelt (M 578. tábori postai számú) „Innsbruck" táborban teljesítettem szolgálatot 1944. június 1-től fogva mint 1925-i évjáratú póttartalékos s jóllehet magam is belekerültem abba a mintegy három és fél ezer főnyi menetoszlopba, amelyet a Balkánnak német részről történt kiürítésekor elsőként indítottak útnak Borból Magyarország felé 1944. szeptember 17-én s amelynek soraiban azután a szóban forgó vérengzést elkövették — alakulatomtól időközben, 1944. október 4-én Újvidéken megszöktem, és így a Cservenkán történteknek már nem voltam szemtanújuk. Előadásom forrásértékét tehát már az is erősen korlátozza, hogy értesüléseim csak közvetettek, s még inkább korlátozza az, hogy azokkal a szemtanúkkal, akikkel utóbb alkalmam volt találkozni, még 1944 végén beszéltem, az ő szóbeli közléseikről maradt emlékeim pedig az azóta eltelt hosszú idő alatt természetszerűen megfakultak.

Előadásomat azzal kell kezdenem, hogy a cservenkai nem az első és — mint szegény Radnóti Miklós sorsa is példázza — nem is az utolsó, de kétségkívül a legtömegesebb öldöklés volt menetelésünk történetében. A visszavonulás első áldozatai azok a szerencsétlen bajtársaim voltak, akik néhány hónappal korábban egy sikertelen szökési kísérletben vettek részt: őket elfogatásuk után először halálra ítélték, ezt az ítéletet azonban akkor csak kettejükön hajtották végre, a többiek büntetését pedig kegyelemből életfogytiglani kényszermunkára és ennek első 15 napján (napi négy részletben) kiállandó 120 órai kikötésre változtatták, most viszont az indulás előestéjén ezeket a megkegyelmezetteket is agyonlőtték mégis, azzal az indokolással, hogy út közben nem tudnának gondoskodni kellő őrizetükről. Maga a visszavonulás során pedig a menetoszlopunkat kísérő magyar keretlegénység tagjai már az első napon elkövették az első gyilkosságot: az egyik pihenő alkalmával egy munkaszolgálatos az útmenti kukoricásban letört egy kukoricacsövet, s emiatt az illetőt elrettentésül azon nyomban főbe lőtték, arra hivatkozva, hogy a helyi lakosság ilyesféle megrövidítése a partizánok megtorló akcióit vonhatná maga után. (Ez az érv egyébként teljesen légből kapott volt: a szerb lakosságú falvakban, amelyeken átvonultunk, a helybeliek mindenütt nagy együttérzéssel fogadtak s többek között éppen élelmiszersegélyben is részesítettek bennünket, bár ezzel önmagukat is veszélynek tették ki — persze éppen nem a partizánok, hanem a mi keretlegénységünk részéről.) Az első gyilkosságot azután hasonló okból és indokolásból még több más követte — s annál nagyobb számban, minél inkább kimerítette az embereket az erőltetett menet és az élelemhiány. (Az utóbbira csak egy adatot: szeptember végén és október elején öt napon át egyfolytában nélkülöznünk kellett minden táplálékot.)

A gyilkosságok száma különösen megnövekedett szeptember utolsó három napjában, amikor csoportunk a Temesköz délnyugati részén haladt Pancsováról Titel felé: ekkor keretünkhöz átmenetileg az odavalósi németekből szervezett Deutsche Miliz tagjai is csatlakoztak, s ezek még a magyar keretlegénységen is túltettek. Szeptember 29-én Ópáva előtt például egy ilyen DM-legény szemem láttára lőtt le egy munkaszolgálatost, akinek az volt a bűne, hogy egy pihenő alkalmából, szükségét végzendő, átlépett az országutat szegélyező árkon. Tudomásom van továbbá arról, hogy szeptember 28-án a magyar keretlegénység Pancsován szökési kísérlet megtorlása címén agyonlőtt négy munkaszolgálatost, akik fáradtságukban elmaradtak a menetoszloptól. (Egyikük, a vélem egyidős Kardos Alfréd újpesti lakos századombeli társam és jóbarátom volt.) Hasonló indokolással (német segédlettel) felkoncolták azután október 4-ének reggelén Újvidéken azt a tucatnyi munkaszolgálatost is, akik a városból való indulás alkalmával, menetképtelenek lévén, az előző éjszakai táborhelyen, a helybeli selyemgyár épületében maradtak. (E hátramaradottak közül tudomásom szerint egyedül én menekültem meg — hála annak, hogy az utolsó pillanatban, miután már személyi adataimat is szabályszerűen bejegyezték a halotti nyilvántartásba, — mint már utaltam rá — sikerült megszöknöm.)

Ilyen előzmények után érkeztek bajtársaim október 6-án (azon a napon, amelyen Radnóti megírta második Razglednicáját) Cservenkára. Itt két napra egy téglaégetőben szállásolták el őket, mégpedig úgy, hogy éjszakánként egy részüket az oszlopokon álló pajtában zsúfolták össze, a többieket pedig a pajta padlózata alatt, az oszlopok közötti nyitott részen helyezték el. E két nap elteltével, 8-án este, a takarodót követően a magyar keretlegénység teljes egészében eltávozott a helyszínről, s a tábor őrizetét egy SS-alakulat tagjai vették át. (Hogy ennek a változásnak mi volt az oka, nem tudom. Egyesek szerint az SS kényszerítette a távozásra a magyar keretlegénységet, mások szerint a magyar parancsnokság maga kérte, hogy a piszkos munkát végezzék el helyette a németek; ezek azonban mind csak találgatások.) Az SS-ek azután a pajta aljában letelepedett munkaszolgálatosoknak ébresztőt vezényeltek s tizenkét főnyi csoportokban párosával felsorakoztatták őket, majd az egyes csoportokat egymás után a téglaszárító gödör szélére vezették s ott a felsorakozottakat kettesével tarkón lőtték.

Így tartott ez virradatig. Ekkor félbeszakították akciójukat, a gödörbe lekiáltottak: jöjjenek elő azok, akiket nem ért halálos lövés, nem lesz bántódásuk; akik hallgattak erre a felhívásra, azokat még pótlólag agyonlőtték, majd néhány kézigránátot dobtak a holttestek közé s azzal eltávoztak, a sír beföldelésére a falubelieket utasítva, a tábor őrizetét pedig ismét átadva a visszatérő magyar keretlegénységnek. Mintegy másfél ezer emberrel végeztek így ezen a hajnalon; hogy miért érték be ennyivel is, nem tudni.

Az életben maradottak azután folytatták halálmenetüket s — Zombor, Baja és Mohács érintésével — még október folyamán Szentkirályszabadjára értek, majd rövid itt-tartózkodás után tovább meneteltek Németország felé. Az útnak ezt a szakaszát még több holttest szegélyezte, mint a Cservenka előttit; századunk egyik orvosát, az újpesti Árvai doktort például Zombor előtt azért érte golyó, mert szomjúságában kilépett a sorból, hogy az országút egyik mélyedésében meggyűlt esővízből igyék. A golyó egyébként ekkor csak combját ütötte át, s ő a Zomborig még hátralevő néhány kilométert — mivel éppen futást vezényeltek — futólépésben tette meg (látni akarta fiát, akinek születéséről már csak bevonulása után, levélből értesült); Zomborban azután közölték véle, hogy kórházba viszik, elvezették egy ligetbe, s ott agyonlőtték. Ez azonban csak egy eset a sok effféle közül: ekkor már bevett gyakorlattá lett, hogy a menetképteleneket az út egyes állomásain felkoncolták; ez a sors érte november második hetében Abda határában — mint ismeretes — Radnóti Miklóst és néhány társát is.

S azoknak a sorsa, akik mindezt kiállották, a német koncentrációs táborokban teljesedett be; akikkel nem golyó végzett, azokkal csaknem utolsó emberig végzett az éhhalál, a végkimerülés. Az én mintegy kétszázötven főnyi menetszázadomból például tudomásom szerint tizennyolcan maradtak életben, s ezeknek is csaknem a fele azokból adódik, akik még út közben megszöktek.

A kép teljességének kedvéért azonban meg kell jegyeznem, hogy valamivel többen is életben maradhattak volna, ha többen választották volna a szökés útját — kivált a menetelés első szakaszában, amikor még vélünk rokonszenvező lakosság körében, szerblakta területen jártunk s amikor még az őrizet sem volt annyira szigorú, mint később. De ilyen vállalkozásra éppen ekkor még nagyon kevesen szánták el magukat — részben azért, mert ekkor legtöbben még hitelt adtak annak a keretlegénység által tudatosan terjesztett hazugságnak, hogy Magyarországra érve, le fognak szerelni bennünket, részben pedig azért, mert ekkor az emberek általában még nem voltak annyira fásultak, hogy habozás nélkül vállalták volna a szökési kísérlettel járó kockázatot. Vagyis eszerint a vakreménynek is része volt e háromezernyi ártatlan ember pusztulásában.

Végül még azt szeretném közölni, hogy azt, amit feljebb a Cservenkán történtekről elmondtam, három szemtanútól hallottam 1944 novemberében Szabadkán. Mindhárman a sírhellyé lett téglaszárító gödörből menekültek meg; kettejüknek (akiknek a nevére már nem emlékezem) csak az állkapcsát lőtték át, a harmadik, Ecker Endre mezőgazdász, vecsési lakos pedig teljesen sértetlenül hullott a többiek közé (alighanem elájulhatott); a németek és a menetoszlop távozása után mindhárman a helyi lakosság segítségével jutottak el a határbeli töretlen kukoricásban rejtőző partizánok közé. Ha őket, hivatottabbakat is sikerülne megszólaltatni, ez lehetne igazán hasznára a fasizmus legfőbb ellenfelének, az igazságnak.

1961. június.

Spira György

Eredeti, géppel írt tisztázat, Spira György saját kezű aláírásával. — OL.—1526 utáni gyűjtemény (R. 226.) — 1313.

273.

1944 szeptember 17—1944 október 9

(1944 október 11)

A temesvári Szabad Szó cikke a cservenkai vérengzésről

A bori munkaszolgálatosok első csoportja szeptember 17-én indult el hazafelé. Körülbelül 4000-en lehettek, két század ún. jehovistával, azaz olyan szektabeli parasztokkal, akik elvből nem voltak hajlandók fegyvert fogni. Először több évszázadnyi börtönre ítélték őket, majd büntetésüket odasúlyosbították, hogy zsidókkal együtt kellett dolgozniok.

A menetelés a keret hajszája miatt Bortól Pancsováig megerőltető volt, de nem elviselhetetlen. Átlagos 30—40 km-t kellett megtenniök, amihez ilyen leromlott állapotban levő embereknél minden tartalék energiára szükség volt. A rettenetes iramban persze elhullottak a gyengék és a legyengült, éhes embereket az utóvéd keretlegényei igyekeztek ütlegekkel indulásra biztatni. Az embertelen ukázt feletteseiktől már Borban való elinduláskor megkapták: „Sorból kilépni tilos, lemaradni tilos, a szökevényért szomszédai felelősek.”

*

A szerb falukon áthaladva a könyörületes lakosok élelmiszerekkel, kenyérrel, gyümölccsel kínálgatták a fiúkat. A fasiszta hadsereg katonái kiverték kezükből a kosarakat, az élelmiszereket pedig szemük láttára eltaposták. Általában a keret okkal, ok nélkül ütötte, verte az embereket. A tisztek pedig mindezt közömbösen nézték, mintha unnák az ügyet.

Belgrád—Pancsova—Titel volt a menetirány a kálvária felé. A Bánátban, szinte jeladásra megkezdődött a vérengzés. A példát egy magyar tiszt, Páll zászlós szolgáltatta.

Egyik bajtársunkat, azok közül, akik pár lépéssel letértek az országútról, hogy vizet merítsenek, hasbalőtte. A kút egy kukoricásban volt és főbenjáró bűnnek számított a kukoricalopás. Valóban nyers kukoricán, répán és tökön élt az agyonéhezett sereg, mert élelmezéséről teljesen megfeledkeztek. Az imént említett bajtárs volt az első áldozat. Még szükséget végezni sem állhatott meg a szerencsétlen, mert ily fajta vakmerőségért is halál volt a büntetés.

460 km-es gyaloglás után az éhes, elcsigázott sereget Cservenkán egy nagy téglagyári szárítóban helyezték el. Október 7-én szombat hajnalban a Prinz Eugen von Savoya német SS alakulat vette át a munkaszolgálatosokat. Vasárnap este a hátsóudvaron tízesével felsorakoztak, majd aludni küldték a fiúkat. De nem sokáig alhattak. Éjjel fél 1-kor felverték őket. Húszasával kísérték el a fiúkat a kemencéhez, majd felszólították mindenkit, hogy adják le értékeiket és csak azután kísérték a mély sírgödörig. Közben a kerettagok könyörögtek a fiúkhoz, hogy nekik és ne a németeknek adják értéktárgyaikat.

A sírgödör egy 30 m hosszúságú és több méter széles árok volt, amelyből téglakészítéshez vájták ki az agyagot. A gödör sáncára állították a kivégzendőket és hátulról, tarkón lőtték. Hajnalig tartott a vérengzés. Gyorsan telt az agyagos árok, aki mozgott, beléeresztettek még egy-két golyót. Végül a biztonság kedvéért néhány kézigránátot is bevágtak az árokba.

Az életösztön az ügyesebbeket mindig a hátrább levő sorokba hajtotta. Általában nehéz apátia ülte meg az emberek lelkét. Hajnalban a gyilkosok belefáradtak a vérengzésbe és az életbenmaradottakkal, mintegy 1500-zal elindultak a kerettel Baja felé. A keretlegénység még útközben néhányat agyonvert közülük.

*

Minden nagy szerencsétlenségnél adódnak olykor csodák. Ilyen az is, hogy a kivégzettek közül nyolc munkaszolgálatos Dászkál Bélával együtt életben maradt.

Mikor huszad magával a gödör sáncára lökdösték, már nem törődött senkivel, semmivel. Az árok félig tele volt hullákkal. A fegyverek eldördültek és ő csak egy lökést érzett hátulról. Az árok szélére vágódott és mindkét bajtársa, jobbról és balról ráesett. Ez mentette meg. Mozdulatlan maradt. Arca, ruhája tele lett lucskos sárral, és társai vérével.

Hajnalban végre abbamaradt a mészárlás. Reggel Temesi zászlós jelent meg az árok előtt. Lekiáltott a hullák közé: „Fiúk, aki él, bújjon elő, bedugom a jehovisták közé."

Nyolcan maradtak; három sebesült, három minden sérülés nélkül és még ketten, akiknek az éj sötétjében sikerült a kerítésen át megszökni. Kecsegtető volt az ajánlat, de nem kerülhetett rá sor. Az egyik hadapród lóhalálban közölte, hogy jönnek vissza a németek. Csak egy lehetőség volt. A nyolc ember futott eszeveszetten, amerre látott.

A faluban sváb asszonyokkal és parasztokkal találkoztak. Itt futnak a zsidók — kiáltozták ezek, majd sietve dorongokat ragadtak s valahonnét géppisztoly is került elő. Árkon-bokron át menekült a nyolc ember. A sváb legények rövidesen abbahagyták az üldözést. Menekülés közben Dászkál elvesztette társait. Estig egy kukoricásban feküdt összekuporodva. Egyetlen piszkos zsebkendőjével bekötötte vérző arcát, aztán nekiindult a bácskai mezőknek.

Egyszerre csak, mintha a föld alól bukkantak volna elő, jobbról-balról fegyveres szerb partizánok vették körül. Egy ibrik tejjel kínálták meg az üldözöttet.

Temesvári Szabad Szó, 1944 október 11. — Közölte: Sárga Könyv. Adatok a magyar zsidóság háborús szenvedéseiből. 1941—1945. Összeállította: Vihar Béla. Hechaluc-kiadás. Budapest. é. n. 131—133. old.

274.

1944 szeptember 18

A 7. honvéd kerületi parancsnokság közli az illetékes parancsnokságokkal a honvédelmi miniszter rendeletét: az idegen állampolgárságú kisegítő munkaszolgálatosokat — családjukkal történő elszállításukig — gyűjtőszázadban helyezik el

M. kir. 887. honvéd kerületi parancsnokság
4194. szám. eln. IV. kat.—1944.

Idegen államp. való kisegítő szolgálatos
zsidók tömörítésére gyűjtőszd. felállí-
tása I. hdt.-nél.

....

Miskolc, 1944. évi szeptember hó 18-án. ....

A HM. Úr f. évi szept. hó 4-én kelt 152 510. eln. 42—1944. számú rendeletét kivonatosan az alábbiakban közlöm.

A külföldi állampolgárságot elnyert kisegítő szolgálatos zsidók családjukkal együtt kerülnek kiszállításra. Addig az ideig, amíg elszállításukra a Büm. Úr intézkedik, gyűjtőszázadba tömörítendők.

Ezen gyűjtőszd.-ot az I. hdt. pság. állítja fel Budapesten.

A gyűjtőszázadhoz a kiszállítandó zsidók berendelését a Büm. névjegyzékei alapján esetenként, egyénenként fogja a HM. Úr elrendelni.

A gyűjtőszd.-ba berendelt zsidók továbbra is eredeti állománytestük nyilvántartásában hagyandók, amíg a HM. Úr leszerelésükre és állományból való törlésükre nem intézkedik.

Ezzel az alárendelt alakulatok ily tárgyú felterjesztései elintézést nyertek.

Kapják: VII., XI. Kmsz. zlj.-pság. és valamennyi Ks. (K.) mu.-szd.-ok.

Ker. pk. rendeletéből:
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított másolat. — HIL.—101/350. Kisegítő munkásszázad—1944. szám nélkül.

Az irat jobb felső sarkában az alábbi tintával írott szöveg olvasható: „Vettem, Ózd, 1944. szeptember 27., olvashatatlan aláírás".

275.

1944 október 9

A 7. honvéd kerületi parancsnokság utasítása a munkaszolgálatos zászlóalj és századparancsnokságoknak a beteg kisegítő munkaszolgálatosoknak gyűjtőszázadhoz való vezénylése tárgyában

M. kir. 7. honvéd kerületi parancsnokság
4635. szám. eln. IV. kat.—1944.

Beteg kisegítő szolgálatosok áthelyezése
a gyűjtőszd.-hoz

. . . .

Miskolc, 1944. évi október hó 9-én.

Utasítom az alárendelt kmsz. zlj.-akat és kisegítő munkásszázadokat, hogy a létszámában levő felülvizsgálati lelet szerint,

„n” vagy legalább három havi „Jan” osztályozású kisegítő szolgálatosokat vezényeljék a 152 510. eln. 42—1944. sz. rendelettel felállított 701. sz. gyűjtőszd.-hoz (Budapest VI., Aréna-út 55.).

Ker. pk. rendeletéből:
olvashatatlan aláírás

Sokszorosított másolat. — HIL.—101/350. kisegítő mu.-szd.—1944—34. kt.

Az irat felső jobb sarkában tintával az alábbi szöveg olvasható: „Vettem, Ózd, 1944. október 14., olvashatatlan aláírás.”

276.

1944 október 17

(1944 november 24)

A temesvári Szabad Szó cikke 1500 honvédnek és 1200 munkaszolgálatosnak az SS által történt lemészárlásáról

Néhány nappal ezelőtt Szegedre érkezett Varga László, a budapesti Dunai p. u. fonökének fia, aki a bori munkaszolgálatosoknak éppen abban az 1500-as csoportjában volt, amelyik megmenekült a cservenkai vérengzésből, mert idejében továbbindult Baja felé.

Elbeszélte, hogy több mint 500 km-es gyaloglás után a teljesen kimerült sereget Bajánál a Duna-szigeten internálták. Mintegy 1200-an maradtak, akiket néhány nap után továbbindították a Dunántúlra, Bonyhád irányába.

Bonyhádon ekkor több zászlóalj magyar sorkatonaság is állomásozott. Itt érte a munkatáboros csoportot október 17-e, az a nap, amikor a magyar hadsereget feleskették az új „Hadúrra”, Szálasira. Kora hajnalban egy tiszt jelent meg és közölte velük, hogy választhatnak, tovább dolgoznak-e, vagy pedig itt helyben leszerelik őket és „hazamehetnek” gettóikba.

Az elgyötört emberek előtt felcsillant a „szabadulás” reménye és egyhangúan leszerelésüket kérték. Erre az egész csoportot reggelre a bonyhádi Nagy-rétre terelték, hogy ott lesz a leszerelés.

Órák hosszat vártak a leszerelő bizottságra, de ehelyett vagy másfélezer honvéd jelent meg és telepedett le szintén a Nagyréten. Kiderült, hogy a honvédzászlóaljak előtt kihirdették, hogy ma esküsznek fel Szálasira, de aki nem hajlandó esküt tenni, vagyis tovább harcolni, attól elveszik a fegyvert és ugyancsak leszereltetik. A 2000 honvéd közül csak 500 vállalkozott eskütételre, a többi 1500 szintén odakerült a Nagy-rétre, a munkatáborosok mellé.

Varga László és néhány társának szöget ütött fejében ez a nagy engedékenység és gyanúsnak találta az összeterelést. Elhatározta: megszökik. Egy óvatlan pillanatban kikúszott a többiek közül és rohanni kezdett. Egy fegyveres őr utánalőtt. Végül mintegy 3—4 km távolságra sikerült is elrejtőznie egy jóérzésű, emberséges magyar gazda tanyáján.

A tanya csendjét nemsokára távoli puskaropogás és gépfegyverkattogás verte fel. Egy fél óráig vagy egy óráig tartott az egész. Azután már jöttek is a kétségbeejtő, félelmetes hírek: a Nagy-rétet hirtelen körülzárta a bonyhádi SS-alakulat, a környező dombocskákon gépfegyvereket állítottak fel és a félrevezetett, szerencsétlen katonákat és munkaszolgálatosokat legyilkolták.

Így halt meg Hitler gépfegyvereinek tüzében a dunántúli mezőn, 1944. október 17-én, 1500 magyar katona és 1200 magyar zsidó munkaszolgálatos, akik nem akarták Szálasit szolgálni.

Temesvári Szabad Szó, 1944 november 24. — Közölte: Sárga Könyv. Adatok a magyar zsidóság háborús szenvedéseiből. 1941—1945. Összeállította: Vihar Béla. Hechaluc-kiadás. Budapest, é. n. 133—134. old.

277.

1944 október 20

Pest vármegye alispánjának felterjesztése a belügyminiszterhez a romeltakarító zsidó munkaszolgálatosok napszámbére tárgyában

M. kir. Belügyminiszter Úr!

Vármegyém területén a bombázások okozta romok eltakarításánál foglalkoztatott zsidó munkaszolgálatosok természetbeni ellátást (élelmezés, lakás) kapnak. A Honvédelmi Minisztérium 44. ügyosztályának vezetője, Heinrich János ezredes több ízben szorgalmazta nálam azt, hogy a zsidó munkaszolgálatosok elemi életszükségleteinek biztosítása végett részükre napszámot utaljak ki. Tekintettel arra, hogy a Budapest környéki bombázott városok és községek a napszámbér kifizetéséhez szükséges fedezettel nem rendelkeznek, a napszámok csak az egyes városok és községek részére a Belügyminiszter Úr által a bombakárosultak segélyezése és ellátása céljára kiutalt összegek terhére lennének kifizethetők.

A zsidó munkaszolgálatosok f. évi augusztus 2-a óta dolgoznak vármegyém területén, létszámuk kereken 1200 fő.

Tisztelettel kérem, méltóztassék közölni azt, hogy a zsidó munkaszolgálatosok részére napszámot fizethetek-e ki és a napszám mekkora lehet.

Budapest, 1944. október 20. *Noszlopi*

K. X. 20. *Olvashatatlan aláírás*

Gépelt fogalmazvány, Noszlopi és az illetékes tisztviselő saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—59 818.

Az ügyben történt további intézkedésre vonatkozóan nem találtunk iratanyagot.

278.

1944 október 20

Pest vármegye alispánjának felterjesztése a belügyminiszterhez: a kijárási tilalom alól mentesítsék a romeltakarításnál foglalkoztatott zsidó munkásokat

Nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter Úr!

Vármegyém területén a Budapest környéki városokban és községekben kereken 1200 főnyi zsidó munkásosztag dolgozott a bombázások okozta romok eltakarításánál. A zsidók minden szombat délután ruhaváltás és tisztálkodás végett lakásaikra távozhattak, tartoztak azonban a legközelebbi hétfőn reggel 7 órakor munkahelyeiket ismét elfoglalni. F. évi október 16-án reggel azonban egyes városokban a zsidók munkahelyeiken nem jelentkeztek. Az időközben kiadott kormányintézkedés folytán a zsidók lakásaikat további intézkedésig nem hagyhatják el. Tekintettel arra, hogy a vármegye közönségének fontos érdekei fűződnek ahhoz, hogy a romok eltakarítása és a még használható építkezési anyagok rendezése mielőbb megtörténjen, tisztelettel kérem, méltóztassék intézkedni oly irányban, hogy a romeltakarításnál foglalkoztatott zsidók közérdekű munkájukat folytathassák. A zsidók megfelelő őrizetéről — mint ahogy az eddig is történt — a jövőben is gondoskodni fogok.

Budapest, 1944. október 20.

Olvashatatlan aláírás
K. X. 20. *Olvashatatlan aláírás*

Géppel írt fogalmazvány, az illetékes tisztviselők saját kezű aláírásával. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—59 819.

Az ügyben történt további fejleményekre vonatkozólag feljegyzést nem találtunk az iratanyagban.

Ugyanezen a napon Újpest polgármestere jelentette az alispánnak, hogy az „Újpesten foglalkoztatott zsidó munkaszolgálatosok közül folyó hó 14-én, szombaton Budapestre távozott 102 fő az időközben kiadott rendelkezések miatt nem foglalhatta el Újpesten munkahelyét. Az itt levő 12 fő munkaszolgálatost a mai napon, hivatkozással az újabban kiadott rendeletre, a m. kir. államrendőrség közbejöttével rendelkezésre bocsátom és útbaindítom.” (Ugyanott.)

279.

1944 október 21

A honvédelmi miniszter rendelete: a 60 éven aluli zsidó férfiak és a 40 éven aluli zsidó nők „honvédelmi” szolgálatra kötelesek bevonulni

M. kir. honvédelmi miniszter

HIRDETMÉNY

A honvédelemről szóló 1939 : II. tc. 124. §-ában biztosított jogom alapján a zsidó férfiakat 16—60, a zsidó nőket pedig 16—40 éves életkorukig honvédelmi munkaszolgálatra igénybe veszem.

Felhívom az 1884—1928. években született zsidó férfiakat és az 1904—1928. években született zsidó nőket, hogy a munkábaállításuk végett 1944. évi október hó 23. napján reggel 8 órakor a férfiak a Kerepesi úti új ügetőversenypályán, a nők az Erzsébet királyné úti KISOK sportpályán jelentkezzenek.

Jelentkezni kötelesek a mentesített, kivételezett, vegyesházasságban élő és a keresztény hitfelekezethez tartozó zsidók is, kivéve a tényleges katonai szolgálatot teljesítők feleségét, gyermekeit és szüleit, a m. kir. honvédség nyugállományú személyeit, azok feleségét, gyermekeit és szüleit, továbbá a hadiiparban külön intézkedésre meghagyott zsidó személyeket, ezek feleségét, gyermekeit és szüleit és a külföldi állampolgárságú zsidókat. Külföldi állampolgárnak csak az a zsidó tekintendő, akinek érvényes külföldi útlevele van.

Minden jelentkezésre kötelezett zsidó férfi és nő meleg ruhát, erős cipőt, pokrócot, csajkát, evőeszközöket, közös főzésre alkalmas főzőedényeket, tisztogatószereket, hátizsákot és 3 napra elegendő élelmet hozzon magával.

A házparancsnokok és a házfelügyelők tartoznak a házban levő zsidókat jelentkezésre utasítani. Amennyiben a munkaszolgálatra kötelezett zsidók nem jelentkeznének, vagy a házba visszatérnének, a házparancsnokok és házfelügyelők *internálás terhe mellett* kötelesek ezt a legközelebbi őrszobán bejelenteni.

Az a jelentkezésre kötelezett zsidó, aki a felhívásnak nem tesz eleget, *a legsúlyosabb megtorlás alá kerül.*

Budapest, 1944. évi október hó 21-én.

Beregfy Károly s. k.
honvédelmi miniszter

Nyomtatvány. — Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

280.

1944 október 23

a) A Bokréta Tésztaüzem felterjesztése a XIII. honvéd erődítési csoport parancsnokságához: 8 zsidó nő és 7 zsidó férfi alkalmazottjának, mint hadiüzemi munkásoknak az üzemben való további foglalkoztatásához kér engedélyt

T. PARANCSNOKSÁGNAK
BUDAPEST

Tisztelettel kérem a T. Parancsnokságot, hogy üzemünkben a bedolgozott alkalmazottainkat az alábbi indokok alapján jelenlegi munkahelyükön meghagyni szíveskedjenek.

Üzemünk kizárólag a M. kir. 10. Honvéd élelmezőraktár részére gyárt szárított tésztát. A kincstárnak állandóan több vagon lisztje van üzemünkben tárolva, így a M. kir. 10. Honvéd élelmezőraktár állandó ellenőrzése, illetve parancsnoksága alá tartozunk.

A sürgős kincstári szállítások lebonyolítása és üzemünk zavartalan folytonosságának biztosítása elsőrendű honvédelmi érdek. A begyakorolt és kipróbált munkaerők meghagyását ennek elérésére kérjük és névsorukat alant közöljük:

Nők: Markovits Paula
Spitzkopf Margit
Krausz Lászlóné, sz. Langfeld Erzsébet
Vida Ferencné, sz. Lőwy Ilona
Szelényi Andorné, sz. Braun Cornélia
Balogh Zoltánné, sz. Schnur Róza
Breitner Imréné, sz. Kürschner Klára
Szamosi Lászlóné, sz. Blau Eugénia

Férfiak: Heller Vilmos
Molnár József
Anhalt Miklós
Gárdonyi Ferenc
Breitner Imre
Krausz László
Ádám Miklós

Tisztelettel:
Sárosi Ferenc
Bokréta Tésztaüzem
Budapest VI., Csengery utca 29.
Telefon: 217-935

Eredeti, géppel írt tisztázat, Sárosi saját kezű aláírásával. — PI. Arch. A. XXII. 61/189.

(280)

1944 október 27

b) A 109/19. sz. munkaszolgálatos század parancsnoka kéri a ferihegyi zsidó női munkatábor parancsnokát, hogy a névszerint felsorolt munkásnőket adják át a Goldberger-gyárban teljesítendő hadiüzemi munkára

Zsidó Női Munkatábor Parancsnoksága

Ferihegy

A 109/19. munkásszázadhoz beosztott zsidó hadiüzemi munkásnőket kik a Goldberger Sámuel és Fiai Rt. hadiüzemében dolgoznak az alant felsorolt nevek szerint az érte menő honvédkeretnek kérem kiadni, ki nevezetteket fenti század parancsnokságához fogja bekísérni.

1. Berger Zsuzsa
2. Ferber Magda
3. Dreisinger Vilmosné
4. Rósinger Pálné
5. Steiner Sándorné
6. Kertész Edit
7. Boglár Imréné
8. Silberstein Klára
9. Silberstein Klára (sic!)
10. Lichtmann Erzsébet
11. Kovács Miklósné
12. Gál Imréné
13. Lőwi Éva
14. Fischer Edith
15. Herzfeld Rózsi
16. Krausz Jolán
17. Rózenfeld Judit
18. Rózenfeld Márta
19. Máté Mária
20. Verber Lenke

Budapest, 1944. évi október hó 27-én.

P. H.

olvashatatlan aláírás
szd. pk.

PH. Hadiüzemi parancsnokság
Farkas Károlynak

Gépelt tisztázat, a századparancsnok saját kezű aláírásával. — PI. Arch. A. XXII. 61/189.

A Vecsésen állomásozó XIII. honvéd erődítési csoport parancsnoksága 1944. október 28-án „elintézésre" felterjesztette az a) és a b) alatt közölt kérvényeket a budapesti I. hadtestparancsnokságnak, egyúttal jelentette, *hogy Nagyőszy vezérőrnagy október 27-i szóbeli parancsa értelmében egyetlen zsidót sem adott ki. (Ugyanott.)*

Az I. hadtestparancsnokság az összes iratokat 1944. október 30-án megküldötte a Belügyminisztériumnak. (Ugyanott.)

281.

1944 október 23—1945 április 2

(1945 július 24)

Deutsch Simonné visszaemlékezése

Jegyzőkönyv

felvétetett 1945. VII. 24-én Budapesten, a „DEGOB", Deportáltakat Gondozó Országos Bizottságnál, Budapest, Bethlen tér 2.

Név:	Deutsch Simonné
Született:	1908. V. 6. Budapest
Lakik:	Budapest, Váci út 4.
Foglalkozása:	tisztviselő
Táborok:	*Lichtenwörth:* 1944. XII. vége—1945. IV. 2.

Fent nevezett előadja a következőket:

1944. X. 23-án plakát jelent meg, amely szerint nőknek tizenhattól negyven éves korig munkaszolgálatra kell bevonulniok. Én is bevonultam ekkor a Kisokpályára, ahonnan Maglódra vittek. Maglódon két hétig sáncot ástam. Két hét után Albertfalvára vittek, majd pedig Kispestre. Az utat mindig gyalog tettük meg, hol kaptunk enni útközben, hol nem. Végül is november végén indítottak útnak az Óbudai Téglagyárból Hegyeshalom felé. Ez az út kb. 10 napig tartott.

Hegyeshalomnál átvett az SS-alakulat, amely vonattal Harkára vitt. Itt végeztem sáncolási munkát egészen 1944. XII. 20-ig. Ekkor a közeledő oroszok elől tovább vittek Lichtenwörthbe, ahol aztán már nagyon rossz dolgunk volt. Rengetegen pusztultak közülünk, főleg kiütéses tífuszban és hasmenésben. Ezeken a betegségeken magam is keresztülestem, súlyos vesebajt is szereztem. Lichtenwörthben szabadítottak fel az oroszok 1945. IV. 2-án.

Deutsch Simonné

Jegyzőkönyvet felvette: Alexander Teréz

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1211. sz. jkv.

282.

1944 október 23—1945 április 22

(1945 július 24)

Vermes Teréz visszaemlékezése

Jegyzőkönyv

felvétetett 1945. VII. 24-én Budapesten, a „DEGOB”, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottságnál, Budapest, Bethlen tér 2.

Név:	Vermes Teréz
Született:	1905. V. 3. Budapest
Lakik:	Budapest, István út 9.
Foglalkozása:	gyári munkásnő
Táborok:	*Dachau:* 1944. XII. 18—1944. XII. 25. *Ravensbrück:* 1944. XII. 25—kb. 1945. I. közepe. *Spandau:* 1945. I. közepe—1945. IV. 20. *Sachsenhausen:* 1945. IV. 22-ig.

Fent nevezett előadja a következőket:

1944. X. 23-án bevonultam nyilas plakátra munkaszolgálatot teljesíteni Kisokpályára. Innen elvittek Újpestre, majd pedig Isaszeg—Szentgyörgypusztára, ahol két hétig sáncot ástam. Az egész idő alatt nagyon kevés élelmet kaptunk.

Két hét után visszahoztak Újpestre, ahonnan aztán kompon átvittek a Tungsramra, innen pedig Pünkösdfürdőre. Pünkösdfürdőről az Óbudai Téglagyárba vittek, ahonnan aztán a honvédség kísért Hegyeshalomra, amely út körülbelül 10—14 napig tartott.

Hegyeshalomnál átvett az SS. Meleg ételt kaptunk, kenyeret, sajtot, vajat. Még azt hittük, hogy talán most már jobbra fordul a sorsunk. Zurndorfban — kb. 650-en voltunk — bevagoníroztak és másnap Dachauba érkeztünk. Itt azt mondhatom, elég jó dolgunk volt. Egy hét után megint vagonban voltunk és vittek tovább. Ravensbrückbe kerültem. Szomorú nap volt ez. A fürdőben télvíz idején minden meleg holminkat elvitték, helyettük egy szál könnyű nyári ruhát adtak. Két hétig az úgynevezett halálsátor lakója voltam. A puszta földön feküdtünk, még szalmát sem kaptunk, olyan kevés volt a férőhely, hogy csak kuporogtunk, egyszer sem nyújthattuk ki tagjainkat. Még WC-re sem lehetett kimenni. Minden szükségletünket bent kellett elvégezni, ami még szörnyűbbé tette amúgy is rettenetes helyzetünket. Cigányokkal voltunk együtt, akik az ételosztáskor megrohanták a kondérokat. Aki nem tudott tülekedni, annak bizony vajmi kevés jutott a zuppából, vagy egyáltalán semmi.

Reggelenként órák hosszat álltunk kint a szabadban Appelt. Hányszor esett havaseső!

Egyszer aztán 600 nőt válogattak ki munkára Spandauba, én is belekerültem ebbe a transzportba. Egy fegyvergyárban dolgoztam. 20 kg-os cilindereket csináltam. Addig, amíg nem fordult elő haláleset, nem kaptunk védőlapot a hengerre. Tizenkét órát dolgoztunk felváltva nappal és éjjeli schichtben. Az élelmezés a következőből állott: reggel keserű fekete, délben vízben főtt marharépa, este egész minimális kenyér. Ez volt mindennap.

Maga a Lager szörnyű volt, egy gyár épületében laktunk, ahová beesett az eső, a hó. És magas, villamos árammal telített drótsövénnyel voltunk körülkerítve.

1945. IV. 20-án elindultunk gyalog 200-an Sachsenhausenba, ott szabadítottak fel rá két napra az oroszok.

Most várom vissza a kislányomat, akitől elválasztottak, de tudom, útban van hazafelé. Egy nagybátyám él Amerikában, ahhoz szeretnék kimenni.

Vermes Teréz

Jegyzőkönyvet felvette: Alexander Teréz

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1208. sz. jkv.

283.

1944 október 23—1945 április

(1945 augusztus 27)

Reich Aranka visszaemlékezése

Jegyzőkönyv

felvétetett Budapesten, 1945. augusztus 27-én, a „DEGOB”, Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság Irodájában, VII., Bethlen Gábor tér 2.

Megjelenik: Reich Aranka
Született: Budapest, 1907. március 12.
Foglalkozása: tisztviselőnő
Ut. lakhelye: Budapest
Táborok: *Landsberg:* 1944. nov. 14—nov. 26.
Türkheim: november 27—1945. február 10.
Kaufering: febr. 13—április 25.
Allach: április 29—április 30.

Fent nevezett a következőket adja elő:

Október 23-án bevonultam a Kisok-pályára, mint munkaszolgálatos. Innen két napi keserves gyaloglás után Őrszentmiklósra kerültünk. A téglagyár udvarán, ahol a téglákat szárítják, és amelynek csak teteje volt, falai nem, lettünk elszállásolva. Az első 5 napon semmit nem kaptunk enni, földmunkát végeztünk. A nyilasok vettek gondjaikba. Nyilasparancsnokunk két éjszaka szórakozásból riadót rendelt el. Fel kellett sorakoznunk, és ekkor azt mondta, mivel tudomására jutott, hogy több munkatáborból a nők elszöktek, megtizedelheti a társaságot. Ő azonban nem rossz ember és csak kettőt fog agyonlőni. Gödröt kellett ásnunk, ekkor két lány ki lett választva, de ezeknek svájci védettségük volt, és így fél órás hátborzongató várakozás után nagykegyesen kijelentette, hogy most az egyszer megbocsát.

Két nőt, akik egy másik munkatáborból szöktek meg, az állomáson elfogtak. Parancsnokunk kiadta a rendelkezést: agyonlőni. Az egyik, egy ragyogóan szép fiatal nő térdre borult, úgy kérte, kegyelmezzen neki, két kis gyermeke van, azokhoz akart hazamenni. De a parancsnok azt mondta, nem lehet kegyelmezni. Ott temették el őket az állomás mellett.

Kb. két hét múlva útnak indultunk gyalog Pünkösdfürdőn keresztül. Itt a rendőrség vett át. Az Óbudai Téglagyárba mentünk, egész úton semmit nem kaptunk enni. A rendőrök rendesek voltak, de vezetőjük, egy rendőrtiszt, annál durvább és rosszabb. Bikacsökkel ment a nőknek, és ami rosszat tudott, azt mind megtette velünk.

24 órát töltöttem a téglagyárban, azután gyalog Ausztria

felé indultunk. Kb. 12 napig gyalogoltunk. A határon átadtak a németeknek, akik enni adtak és vagonokba raktak minket. Landsbergbe mentünk, ahol két hétig voltam. Ekkor egy 210 személyes transzporttal Türkheimbe vittek. Először varrodában, majd mosodában dolgoztam. Az ellátás nem volt rossz, csak kevés, a bánásmódra nem panaszkodhatom.

Februárban Kauferingbe vittek. Délután 5 órakor érkeztünk meg. Órákig ácsorogtunk az udvaron. Végre bevittek a fertőtlenítőbe, ahol éjszaka végeztünk csak és ekkor anélkül, hogy lepihenni hagytak volna, munkára küldtek ki minden élelem nélkül. Én a konyhához lettem beosztva, mint krumplipucoló. A munkahely egy és negyed órányi távolságban volt, hegynek felfelé, fatalpú szandálban, mely állandóan beragadt a magas hóba. Egy Erika nevű SS felügyelőnő nagyon rossz és durva volt hozzánk. Ha ruhakiosztás volt, kivétel nélkül a kicsiknek mindig nagy ruhát adott, és a magasaknak kicsit és szűket. Az egész vezetőség kitűnt kegyetlenségével.

Áprilisban útnak indítottak. Egy fél kenyeret és egy kis vajat kaptunk. 4 nap múlva megérkeztünk Allachba, ahol az amerikaiak szabadítottak fel minket. Tífusszal kórházba kerültem, majd Feldafingbe mentem, és ott voltam mostanáig. Román transzporttal jöttem haza. Újból dolgozni szeretnék.

Reich Aranka

A jegyzőkönyvet felvette: Gutmann Márta

Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv. — Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára. 1930. sz. jkv.

284.

1944 október 26

a) A honvédelmi miniszter szigorúan bizalmas utasítása az illetékes katonai parancsnokságokhoz és a központi szervekhez: kisegítő munkaszolgálatosokat adnak át a német hatóságoknak, a menetelő századokat „kísértessék figyelemmel” és nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy a munkaszolgálatosok „minél munkaképesebb állapotban kerülhessenek átadásra”

M. kir. Honvédelmi Miniszter *Szigorúan bizalmas!*
975. szám. M. 42—1944. *Tiszt-tisztnek!*

Ksm. szd.-ok irányítása a D[unán]túl nyugati térségébe

Budapest, 1944. évi október hó 26-án.

Hadifontosságú építési munkálatokhoz katonai kisegítő szolgálatot teljesítő legénységet bocsátok kölcsönképpen a német hatóságok rendelkezésére.

Az átadásra kerülő ksm. szd.-okat — Budapestről és az ország különböző részeiről — eddigi munkahelyeikről a csatolt „Nyílt paranccsal" (1. sz. melléklet) útbaindítottam azzal, hogy a szd.-ok a „Nyílt parancsban" megadott menetirány betartása mellett a meghatározott időre Mosonmagyaróvár-ra beérkezzenek.

Az útbaindított szd.-okat, ezeknek menet- és beérkezési sorrendjét a csatolt kimutatás (2. sz. melléklet) tartalmazza.

A szd.-okat Mosonmagyaróvár-on a külön „Nyílt parancs"-csal kirendelt törzstiszt irányítja Hegyeshalom-ra, ahol a kisegítő szolgálatosok előre elkészítendő névjegyzékek alapján kerülnek a német parancsnokságok közreműködésével átadásra. Részletes intézkedéseket részére a 978/M. 42—1944. szám alatt kiadott „Nyílt parancs"-ban külön adom meg.

A szd.-ok élelmezését az egész útvonalra a „Nyílt parancs"-okban feltüntetett felvételező helyek útján biztosítottam úgy, hogy a meleg étkezéshez szükséges cikkeket az egész útvonalra magukkal vigyék, húst és kenyeret pedig a menetvonalon, vagy a közelében levő helyőrségekben vásároljanak, illetve felvételezzenek. Hús beszerzéséhez a szükséges mérvben vágatási utalványokkal a szd.-okat elláttam. Egyidejűleg a 86 078/eln. 2é.—1944. számú rendelettel részletesen intézkedtem.

Ezúton is nyomatékosan figyelmébe ajánlom úgy a katonai, mint a polgári hatóságoknak, hogy a menetelő szd.-okat kísértessék figyelemmel és segítséget nyújtsanak a napi menetcélok elérésére, továbbá arra, hogy a ksm. szd.-ok minél munkaképesebb állapotban kerülhessenek átadásra, mert ehhez fontos érdek is fűződik.

Kapják: I. hdt., 2., 3., 4. ker. pság.-ok, valamint az érdekelt közp. szervek.

2 db melléklet.

A miniszter helyett
Bor altbgy s. k.

A jóváhagyott fogalmazvánnyal egyezik:
Budapest, 1944. évi. XI. hó 2-án.
olvashatatlan aláírás

Géppel írt hiteles másolat. — HIL. HM. 1. ny.—1944—16 840.

(284)

1944 október 26

a—1. Az a) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: „Nyílt parancs" — űrlapminta a kisegítő munkaszolgálatos századok útbaindítására

1. sz. melléklet a 975/M. 42—1944. számhoz.

M. kir. Honvédelmi Miniszter.

NYÍLT PARANCS

1. A .... (ksm. szd. fél szd.) 1944. évi .... hó ....-án $06^{h}00^{\prime}$-kor gyalogmenetben induljon útba.

Legkésőbb az útbaindulás előtti napon a szd. pk. (félszd. pk.) a szd.-ot vizsgálja át a következőkre nézve:

a) A 3040/1944. Me. rendelet alapján a m. kir. Miniszterelnök által kiállított „Mentesítési okirat"-tal ellátott személyek. (Kormányzói mentesítettek.)

b) A svéd követség alkalmazottjai (igazolva a svéd követség munkaadó igazolványával) és azok családtagjai (igazolva a BM által kiállított fehér színű a sárga csillag viselése alól mentesítő igazolvánnyal), valamint a svéd útlevelekkel (fekete, ideiglenes és védő útlevelek) rendelkező személyek.

c) A portugál „Menlevél"-lel rendelkezők.

d) A Nemzetközi Vöröskereszt svájci küldöttségének vezetője által kiállított arcképes igazolvány és ezzel egyidejűleg még a BM rendelete alapján a Bp. főkapitány által kiállított arcképes, szabad mozgást biztosító és a sárga csillag viselése alól mentesítő igazolvánnyal is ellátott személyek.

Az *a)—d)* alatt felsoroltak közül eddig a szd.-nál esetleg szolgálatot teljesítőket azonnal át kell adni a 701. sz. gyűjtőszd.-nak (Bp. Aréna-út 55. sz.), illetve ezek átadásra oda indítandók útba okmányváltás ellenében.

2. *Menetvonal és egyben napi menetcélok:*

(Csak a Budapest-ről indulók részére, a vidékről útbaindítottak a menetvonalba kapcsolódnak bele a legegyszerűbb módon.)

Zsámbék, Vértestarján, Kocs (itt egy nap pihenő), Bana Abda, Mosonmagyaróvár (itt egy nap pihenő).

Mosonmagyaróváron a honv. ápk.-nál további eligazítást a XII. Csf.-től kiküldött töti. ad.

3. *Élelmezés:*

A szd. az egész útra szükséges (kb. 10 napi) élelmet a következőkben biztosítsa:

a) Főzéshez szükséges cikkeket a teljes útvonalra Budapesten még az indulás előtti napon kell felvételezni.

b) Húsbeszerzés (vételezés) Budapest, Tata, Győr és Mosonmagyaróvár helyőrségekben.

c) Kenyérfelvételezés: Budapest, Tata, Győr és Mosonmagyaróvár helyőrségekben.

A szd. pk. személyileg felelős, hogy naponta a célállomáson beérkezve és indulás előtt meleg étkezést osszanak ki a szd. beosztottjai részére.

Amennyiben a szd. (fél szd.) saját járművekkel megfelelő számban nem rendelkezik, előfogatok az élelmezési cikkek szállítására biztosítandók.

4. *Betegek leadása:*

Tatán, Győrött, Mosonmagyaróváron az ápk.-nak. Szállításukhoz legszükségesebb mérvben előfogatok igénybe vehetők.

5. *Beszállásolás:*

A beszállásolási törvény alapján, lehetőleg az egész szd. részére egy helyen biztosítandó. Szálláscsinálók előre küldendők.

6. A szálláshelyeken a szd. őrizetére a keret kímélése céljából a helyőrséget, ahol az nincs, a helyi nemzetőrséget be kell vonni.

7. Az útvonal ellenőrző közegek támogatását a szd. pk. igénybe veheti és ilyeneknek utasításait be kell tartani.

8. E nyílt parancsom felmutatóját minden katonai parancsnokság és a polgári hatóságok a legmesszebbmenően támogassák.

Budapest, 1944. évi október hó 26-án.

Gépelt másolat. — HIL. HM. — 1. ny.—1944—16 840.

(284)

1944 október 26

a—2. Az a) alatt közölt irat. 2. számú melléklete: Kimutatás a németeknek átadandó kisegítő munkásszázadokról

2. sz. melléklet a 975/M. 42—1944. sz.-hoz.

A szd. hdr. száma	*Jelenlegi munkahelye*	*Útbaindulás időpontja, ill. beérkezése*	*Megjegyzés*
101/605	Csepel W. M.	X. 27.—XI. 2.	
104/7	Bp. Kőbányai Polg. Serfőző	X. 27.—XI. 2.	
108/5	Bp. Dreher Sörgyár	X. 27.—XI. 2.	
109/35	Bp. Nagybátony Újlaki ig. műv.	X. 27.—XI. 2.	
701/306	Pestszentlőrinci Ip. telepek	X. 27.—XI. 2.	
109/20	Bp. Lgr. Álls. vez.	X. 26.—XI. 3.	
109/21	M. kir. honv. ép. vez. Bp	X. 28.—XI. 3.	
110/63	Törökbálint	X. 28.—XI. 3.	
701/17	Bp. Igy. ép. vez.	X. 28.—XI. 3.	
701/302	Újpest, Egyesült Izzó Műv.	X. 28.—XI. 3.	
1/2 101/67	Bp. Rákos pu.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/210	Csepel W. M.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/342	Kapuvári G. ép. váll.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/351	Bp. Dreher. Sörgyár	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/353	Bp. Hazai fésüsfonó	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/209	Csepel W. M.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 102/204	,, ,,	X. 29.—XI. 4.	
102/14	Mátyásföld gk. szert.	X. 29.—XI. 4.	
107/300	Bp. Reiter Ferenc u. 4/b.	X. 29.—XI. 4.	
107/304	Ferenc József gy. Ikt.	X. 29.—XI. 4.	
102/205	Bp. Polg. Serfőző	X. 29.—XI. 4.	

A szd. hdr. száma	*Jelenlegi munkahelye*	*Útbaindulás időpontja, ill. beérkezése*	*Megjegyzés*
101/208	Csepel W. M.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 108/304	Sziklaközp.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 108/304	Bp. M. Pamutipar	X. 29.—XI. 4.	
1/2 107/23	Bp. Parkett és Asztalosárugyár	X. 29.—XI. 4.	
1/2 105/303	Csepel W. M.	X. 29.—XI. 4.	
1/2 101/354	Bp. Dreher Sörgyár	X. 30.—XI. 5.	
102/212	Bp. Gázművek	X. 30.—XI. 5.	
102/18	Csepel szabadkikötő	X. 30.—XI. 5.	
105/501	Szentkirályszabadja (Bori szd.)	X. 30.—XI. 6.	
105/508	,, ,,	X. 30.—XI. 6.	
105/503	,, ,,	X. 30.—XI. 6.	
105/504	,, ,,	X. 30.—XI. 6.	
105/505	,, ,,	X. 30.—XI, 6.	
105/506	,, ,,	X. 30.—XI. 6.	
1/2 110/65	Budakalász	X. 31.—XI. 6.	
110/69	,, ,,	X. 31.—XI. 6.	
101/35	,, ,,	X. 31.—XI. 6.	
VI./5.	,, ,,	X. 31.—XI. 6	
1/2 701/305	Szilárd J. bérfűrészelő Bp.	X. 31.—XI. 6.	
1/2 108/62	Bp. Csillebérc	X. 31.—XI. 6.	
102/303	Gánt Alumínium bánya	XI. 1.—XI. 6.	
1/2 101/342	Komárom, Igmándi erőd	XI. 4.—XI. 6.	
1/2 101/358	Győr M.Á.V.A.G.	XI. 4.—XI. 6.	
1/2 101/365	Szőny M.A.O.R.T.	XI. 4.—XI. 6.	
1/2 101/356	Szőny M.A.O.R.T.	XI. 4.—XI. 6.	
1/2 104/303	M. Waggon és gépgyár Győr	XI. 5.—XI. 6.	

A szd. hdr. száma	*Jelenlegi munkahelye*	*Útbaindulás időpontja, ill. beérkezése*	*Megjegyzés*
1/2 101/357	Nyergesújfalui Wiscosa rt.	XI. 2.—XI. 6.	
103/301	Szombathely	XI. 1.—XI. 6.	
102/301	Győr	XI. 5.—XI. 6.	
104/302	Péti Nitrogén műv.	XI. 1.—XI. 7.	
1/2 101/353	,, ,,	XI. 1.—XI. 7.	
1/2 105/304	,, ,,	XI. 1.—XI. 7.	
1/2 701/305	,, ,,	XI. 1.—XI. 7.	
103/302	Pusztaszabolcs	XI. 1.—XI. 7.	
1/2 101/356	Újdörögd	XI. 1.—XI. 7.	
1/2 101/357	,, ,,	XI. 1.—XI. 7.	
104/2	Hajmáskéri tü. táb.	XI. 1.—XI. 7.	
701/15	Lőrinci Ganz és tsa.	XI. 1.—XI. 11.	
109/36	Hatvan M.Á.V.A.G.	XI. 1.—XI. 11.	
107/321	Hatvan (7. ker.)	XI. 1.—XI. 11.	
107/322	,, ,,	XI. 1.—XI. 11.	
108/1	,, ,,	XI. 3.—XI. 17.	
105/35	,, ,,	XI. 3.—XI. 17.	
101/310	Dunaszekcső	XI. 3.—XI. 17.	
110/27	,, ,,	XI. 3.—XI. 17.	
Jászb. szd.	,, ,,	XI. 1.—XI. 7.	
105/507	Szentkirályszabadja	XI. 3.—XI. 11.	
105/508	,, ,,	XI. 3.—XI. 11.	
105/509	,, ,,	XI. 3.—XI. 11.	

Gépelt másolat. — HIL. HM. — M. 1. ny.—1944—16 840.

A HM. 1. nyilvántartó osztályán iktatott iraton a következő „pro domo" olvasható:

„Túloldali rendeletre a mellékleten feltüntetett mu. szd.-ok átadása f. h. 2-án Magyaróvárott megkezdődött.

Az oszt. részére tudomásul szolgál.

1944. XI. 29. (olvashatatlan aláírások)"

285.

1944 november 2

A honvédelmi miniszter rendelete: „honvédelmi" munkára való alkalmazás céljából jelentkezniök kell a 16—50 éves korú, varrásban jártas zsidó nőknek

M. kir. honvédelmi miniszter
171 005. szám
eln. 45.—1944.

HIRDETMÉNY

Felhívom a sárga csillag viselésére kötelezett 16—50 éves zsidó nőket, akik fehérnemű- vagy ruhavarrásban jártasak, hogy honvédelmi munka címén Budapesten való alkalmazásuk céljából f. évi november hó 5-én vasárnap reggel 8 órakor az új ügetőversenypályán (X., Kerepesi út 9) jelentkezzenek.

Személyi okmányaikat és amennyiben iparigazolvánnyal rendelkeznek, azt is hozzák magukkal.

Távollevők, betegek helyett az említett okmányokkal a hozzátartozók is jelentkezhetnek.

Budapest, 1944 november 2-án.

A miniszter rendeletéből:
Dr. nemes Fábián Lajos
vezérőrnagy

Nyomtatvány. — Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

286.

1944 november 3

A honvédelmi miniszter rendelete a 16—40 éves zsidó nőknek „honvédelmi" munkaszolgálatra történő igénybevételéről

HIRDETMÉNY

A honvédelemről szóló 1939:II. tc. 124. §-ában biztosított jogom alapján a 16-tól 40 éves zsidó nőket honvédelmi munkaszolgálatra igénybe veszem.

Felhívom az 1904-től 1928. években született zsidó nőket, hogy munkába állításuk végett 1944. évi november hó 6-án reggel 8 órakor a X. ker. Kerepesi úton levő új Ügetőversenypályán jelentkezzenek.

Nem kötelesek jelentkezni a külföldi menlevéllel ellátott, a belügyminiszter által elismert mentességet élvezők, a volt kormányzó által mentesítettek, a jelen háború hadiözvegyei, azok a zsidó nők, akiknek két évesnél kisebb gyermekük van, vagy szemmel láthatóan terhes állapotban vannak, végül a varrónők, akik 1944. évi november hó 5-én hadimunkára igénybe vétettek és a honvédelmi miniszter által kiadott és körbélyegzővel ellátott sorszámozott Jelentkező lappal rendelkeznek.

Minden jelentkezésre kötelezett zsidó nő meleg ruhát, erős cipőt, pokrócot, csajkát, evőeszközöket, közös főzésre alkalmas főzőedényeket, tisztogatószereket, hátizsákot és 3 napra elegendő élelmet hozzon magával.

A házparancsnokok és a házfelügyelők tartoznak a házban levő zsidókat jelentkezésre utasítani. Amennyiben a munkaszolgálatra kötelezett zsidó nők nem jelentkeznének, vagy a házba visszatérnének, a házparancsnokok és házfelügyelők *internálás terhe mellett* kötelesek ezt a legközelebbi őrszobán bejelenteni.

Az a jelentkezésre kötelezett zsidó nő, aki a felhívásnak nem tesz eleget, *a legsúlyosabb megtorlás alá kerül.*

Budapest, 1944. évi november hó 3-án.

Honvédelmi miniszter

Nyomtatvány. — Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

287.

1944 november 4

A belügyminiszter rendelete a területileg illetékes vármegyék alispánjaihoz: a munkaszolgálatra alkalmasnak talált budapesti zsidókat 1944. november 6-tól a kijelölt „munkahelyük”-re fogják kísérni, naponta 2000 személy részére étkeztetésről és szállásról gondoskodjanak

Magyar királyi belügyminiszter
Szám: 17 874.
1944/VII. res.

Tárgy: A munkaszolgálatra alkalmasnak talált zsidóknak a munkahelyükre való kísérése.

Szigorúan bizalmas!

Megfelelő eljárás végett értesítem Alispán Urat, hogy a munkaszolgálatra alkalmasnak talált zsidókat Budapestről 1944. évi november hó 6-ától kezdődőleg naponta a további intézkedésig gyalogmenetben a kijelölt munkahelyükre fogják kísérni. Az úton a kíséretet a m. kir. honvédség látja el, az alább megjelölt étkeztető és háló állomásokon az őrzési szolgálatot pedig a m. kir. csendőrség végzi.

Felhívom Alispán Urat, hogy az alább megjelölt időponttól kezdődőleg a további intézkedésig az alább felsorolt helyeken naponta 2000 személy részére megfelelő étkeztető és éjjelezési helyekről gondoskodjék.

Személyenként a napi ellátás a megállapított kenyéradagból, valamint egy tál kiadós meleg ételből áll. Éjjelezési állomásnak olyan fedett helyiséget kell kijelölni, ahol a munkahelyükre kísért személyek a község lakosságától teljesen elkülöníthetők. Az éjjelezési helyeken megfelelő számú latrináról is kell gondoskodni.

Fertőző betegség vagy elhalálozás esetén az illetékes községi orvost kell értesíteni.

Étkeztető és éjjelezési állomások:

1944. évi november hó 6-ától kezdve Piliscsaba,
1944. évi november hó 7-étől kezdve Dorog,
1944. évi november hó 8-ától kezdve Süttő,
1944. évi november hó 9-étől kezdve Szőny,
1944. évi november hó 10-étől kezdve Gönyű,

1944. évi november hó 11-étől kezdve Dunaszeg,
1944. évi november hó 12-étől kezdve Mosonmagyaróvár,
1944. évi november hó 13-ától kezdve pedig Hegyeshalom.

Végül felhívom Alispán Urat, utasítsa a kijelölt étkeztető és éjjelezési állomások szerint illetékes járási főszolgabírót, hogy a helyi nyilas keresztes párt hungarista mozgalom fegyveres pártszolgálatának tagjait a munkaszolgálatosok őrzésébe megfelelően vonja be.

A munkaszolgálatosok őrzéséhez beosztott fegyveres pártszervezeti tagoknak természetesen az őrzésért felelős m. kir. csendőrség utasításának megfelelően kell eljárni.

Az étkeztető és éjjelezési állomások megszervezéséről jelentést várok.

A m. kir. csendőrséget illetően külön rendelkeztem.

Budapest, 1944. évi november hó 4-én.

A kiadmány hiteléül:
Olvashatatlan aláírás
irodavezető

A miniszter rendeletéből
Hajnácskőy László s. k.
csendőr ezredes
osztályvezető

Géppel írt hiteles másolat. — Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—395.

A rendeletet Pest—Pilis—Solt—Kiskun, Esztergom, Komárom és Győr—Moson—Pozsony vármegye alispánja kapta meg.

Pest megye alispánja 1944. november 4-én közölte a szentendrei járás főszolgabírójával fenti rendeletet s a végrehajtás megszervezéséről sürgős jelentést kért.

1944. november 17-én a belügyminiszter körrendeletet adott ki, amelyben az átmeneti szálláshelyek elöljáróságaival közölte, hogy a zsidó munkaszolgálatosok elszállásolásával és élelmezésével kapcsolatos kiadások fedezésére 125 000 P ellátmányt utaltak át az elöljáróságok címére. A rendelet felhívta a figyelmet arra, hogy »a kiadások tekintetében általában a legszigorúbb okszerű takarékosságot kell érvényesíteni. Az élelmezéssel kapcsolatban a létszámot naponta pontosan meg kell állapítani ... a fel nem használt ellátmányt, legkésőbb az elszállítások befejezését követő 8 napon belül a „BM. Zsidók áttelepítése, kiadási számla Budapest" elnevezésű 125 935 számú posta takarékpénztári csekkszámla javára kell visszafizetni és a befizetést hozzám külön is jelenteni kell.« A rendeletet megküldötték Dorog, Piliscsaba, Süttő, Szőny, Gönyű, Dunaszeg és Hegyeshalom községi elöljáróságainak.

1944. november 22-én az ügyiratot nyilvántartásba vették és november 25-én a szentendrei főszolgabírót ismételten jelentéstételre szólították fel.

A kért jelentés nincs az iratok között. (Pest és Nógrád megyei Áll. Lt. — Pest vármegyei alispáni iratok—1944—64 209.)

288.

1944 november 7

A magyar királyi rendőrség budapesti főkapitányának felhívása a budapesti házak légoltalmi parancsnokaihoz és házfelügyelőihez: ellenőrizzék, hogy a „honvédelmi” munkára kötelezett zsidók eleget tettek-e jelentkezési kötelezettségüknek

A m. kir. rendőrség budapesti főkapitánya
10 690/Fk. Eln. 1944.

FELHÍVÁS

a budapesti házak légoltalmi parancsnokaihoz
és a házfelügyelőkhöz!

A magyar királyi Honvédelmi Miniszter Úr a *sárga csillag viselésére kötelezett* zsidó férfiakat 16 éves kortól 50 éves korig, a zsidó nőket pedig 16 éves kortól 40 éves korig honvédelmi munkára igénybe vette és őket munkahelyeikre útba indította, azokat a zsidó nőket pedig, akik varráshoz értenek, „Jelentkezési lap”-pal látta el.

A jelentkezési lappal ellátott zsidó nőket a napilapokban felszólítottam, hogy záros határidőn belül Budára a kijelölt zsidóházakba költözzenek át.

Honvédelmi munkára nem voltak kötelezve a menetképtelenek, a 75%-os vagy ennél súlyosabb hadirokkantak, a külföldi menlevéllel rendelkezők, a zsidónők közül azok, akiknek két évesnél kisebb gyermekük van, vagy akik szemmel láthatólag terhes állapotban vannak.

Felhívom a házi légoltalmi parancsnokokat és házfelügyelőket *együttesen* állapítsák meg, hogy a zsidóférfiak és zsidónők eleget tettek-e jelentkezési kötelezettségüknek, s amennyiben házukban olyan zsidót találnának, aki honvédelmi munkakötelezettségének nem tett eleget, azt a legközelebbi rendőrőrszobán azonnal jelentsék fel.

A házi légoltalmi parancsnokok és a házfelügyelők kötelesek azt is megállapítani: a keresztény házakban nem bujkálnak-e olyan zsidók, akik sárga csillag viselésére kötelezve vannak, de a csillagot nem viselik, s ily módon vonják ki magukat a munkaszolgálat alól.

A házi légoltalmi parancsnokok és a házfelügyelők *egyetemlegesen felelősek* azért, hogy a házban tartózkodó honvédelmi munkára kötelezett zsidószemélyek mielőbb a rendőrségnek átadassanak.

Az ellen a házparancsnok és házfelügyelő ellen, aki felhívásom értelmében nem jár el a legkörültekintőbb gondossággal, *az internáláson kívül még a legszigorúbb megtorló eljárás is megindul.*

Budapest, 1944. évi november hó 7-én.

A m. kir. rendőrség
budapesti főkapitánya

Nyomtatvány. — Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjtemény.

289.

1944 november 29—1945 április
(1946 november 21)

Az „Ítélet" beszámol az Osztrák Népügyészség által a pozsonyligeti haláltábor vezetői ellen indítandó bűnper előkészületeiről

A Bécsi Népbíróság rövidesen felelősségre vonja a tábor hóhérait

Három és félezer munkaszolgálatost vittek el zárt vagonokban 1944. november 29-én a józsefvárosi pályaudvarról. Magyar határcsendőrök és német SS legények kíséretében utaztak a szerencsétlenek, sokszor nyolcvanan is egy vagonban. *Öt napon át étlen-szomjan.* De ha jól megfizették, a németektől néhány száz pengőért lehetett kapni egy üveg vizet.

A magyar határtól alig 10 km-re levő Engerau (Pozsonyligetfalu) falucskában megnyíltak a vagonok lelakatolt ajtajai és a kiszálló embereket meleg étel várta. Hamarosan azonban kiderült, hogy Engerau maga a pokol. A három és félezer munkaszolgálatosból alig tért haza néhány, de a láger volt vezetőit a bécsi rendőrség elfogta és Népbíróság elé állította.

A bűnper előkészítése során az Osztrák Népügyészség megállapította néhány magyar deportált személyi adatait, sőt lakás címét is. Ezeket a főtárgyaláson tanúként akarják kihallgattatni. A Magyar Igazságügyi Minisztériumon keresztül három ilyen budapesti tanúnak is küldtek idézést azzal, hogy bécsi utazásuk és tartózkodásuk költségeit az osztrák kormány fogja fedezni.

A megidézett tanúk között van *Blau* Ignác (VII., Kazinczy-utca 10.) is. Munkatársunk felkereste Blaut, aki elutazása előtt a következőket mondotta az engeraui rémségekről.

Betegek utcája

— „December 3-án érkeztünk Engerauba — mondta. — Gazdasági csűrökbe, lebetonozott talajú, sokszor oldalfalak nélküli pajtákba és a Védenfinger-féle kocsma rothadó padlásán szállásoltak el bennünket. Ilyen körülmények között már az első héten többen megfagytak. Mikor elkezdődött volna a tulajdonképpeni munkánk, a „Niederdonau"-vonal építése, egy német tiszt beszédet mondott, melynek az volt a lényege, hogy, ha nem történik meg pontosan minden, amit ők előírnak, akkor jönnek majd az automatafegyverek. Aztán megindult a munka: az akkor már diadalmasan előnyomuló vörös hadsereget földből, pár hét alatt készült tankcsapdákkal akarták megállítani a győzelemben akkor még rendületlenül hívő németek. A néhány nap múlva megérkező „politischer Leiterek" hatalmas botokkal ütlegelve buzdították az éhező, lerongyolódott embereket a serényebb munkára Ennek meg is lett az eredménye: rövid időn belül a Wiesen-gasse, a „betegek utcája" megtelt összevert, törtcsontú, eltetvesedett emberek tömegével. A berugott német tisztek rendszeresen bejártak ide esténként és minden különösebb ok nélkül homlokon lőttek négy-öt embert, majd a vérhas tizedelte meg a tábort. Aki ide bekerült egyszer, az ott is maradt!

Ássák a tömegsírt

Már 1944. december elején a temető fala mellett tömegsírt kezdtek ásni, amelyet a szükséghez képest úgy nagyobbították, hogy az egyik gödörbe egymásra dobtak négy holttestet és a mellettük kiásott új gödörből kihányt földdel fedték be őket. A tömegsír így betűszerint napról-napra nőtt: sokan megfagytak, mások éhenpusztultak, ismét másokat pedig azért lőttek le, mert rájuk fogták, hogy szökni akarnak.

— Egyszer egy valóban szökni akaró munkaszolgálatost elfogtak és átadtak a Gestapónak. Itt kisorsolták a közlegények között, hogy melyikük kísérje a temetőbe, ahol aztán a „nyertes” hátulról belelőtt, és hogy biztos legyen a dolgába, még alaposan össze is rugdalta, majd otthagyta. A fiatalember azonban nem halt meg, hanem tüdőlövéssel véresen betámolygott az engeraui polgári rendőrségre: *„Eljöttem megmondani és megmutatni, hogy milyen a híres német nácizmus ... Kérek egy pohár vizet és hagyjanak meghalni”* — mondotta, de itt rendesen bántak vele és bevitték a kórházba, ahol lassan fel is épült.

Egy nap: 100 kivégzés

— Amikor aztán közeledtek az oroszok, a németek gyorsan csomagolni kezdtek, de még indulás előtt *Starczinski* SS táborparancsnok és jobbkeze, dr. *Hopp* Ervin kiadta a hóhérlegényeinek az utasítást: „Akik nem tudnak menetelni, azokat agyon kell lőni!” S hogy pribékjei biztosan elvégezzék ezt a „külön munkát”, szeszesitalt adatott nekik. Ez aztán meg is tette a hatását: 1945. március 29-én kivégezték az egész Wiesen-gassét, több mint száz embert. Minket pedig még aznap éjszaka elindítottak Engerauból, de a kiéhezett, legyengült emberek közül sokan nem tudtak a menettel lépést tartani: ezeket egymásután lelövöldözték. Hullákkal telt meg az országút árka ... Harmadnap végre elérkeztünk Deutsch-Altenburgba, ahol uszályokra rakva elindítottak felfelé a Dunán. Több mint egy hétig nem kaptunk enni, majd megérkeztünk Mauthausenbe ...

Idáig tartott a nyilatkozat, s nekünk nincs mit hozzátennünk. Ismerjük a Bécsi Népbíróságot: minden bizonnyal a legszigorúbb büntetéseket fogja kiszabni a vádlottakra!

Gábor Emil

Ítélet. — I. évf. 1946. november 21. — „A pozsonyligeti bűnper magyar koronatanúja beszél a haláltábor rémségeiről.”

290.

1944 december 12

Ágfalva jegyzőjének felterjesztése a soproni járás főszolgabírájához a község területén elhalálozott zsidó munkaszolgálatosok anyakönyvezése ügyében

Ágfalvai jegyzőtől.

2963 4. *Zsidó munkaszolgálatosok anyakönyvezése*

Főszolgabíró Úrnak,

Sopron

Jelentem, hogy a község területén három zsidó munkaszolgálatos meghalt. Nevezetteket a halotti anyakönyvbe bevezessem-e?

Ágfalva, 1944. december 12-én.

Fülöp
v. jegyző

Eredeti tisztázat. — Soproni Áll. Lt.—Nagycenki körjegyzőség—1944—2963—(3023).

Az irat hátlapján a következő elintézés áll:
„Jegyző úrnak
Ágfalva

A zsidó munkaszolgálatosok hálálesete anyakönyvezendő. Ha halottkémlés nem történt, úgy ez a körülmény az aláírások előtti megjegyzések rovatában feljegyzendő, a halál oka jelzésű rovatba pedig beírandó: ismeretlen.
Sopron, 1944. dec. 16-án.

olvashatatlan aláírás
főszolgabíró."

291.

1944 december 14

Ágfalva jegyzőjének jelentése a soproni katonai parancsnoksághoz és a soproni járás főszolgabírájához a községben történő beszállásolásokkal kapcsolatos nehézségekről

Beszállásolási nehézségek

2981 4.

M. KIR. KATONAI PARANCSNOKSÁGNAK,
FŐSZOLGABÍRÓI HIVATAL

Sopron

Jelentem, hogy a község területén 1 hadikórház, 298 fővel, 1 törzspótszázad 467 fővel, továbbá 4 német alakulat 200 fővel és a Stellungsbau Abschnitt egyelőre 120 fővel tartózkodik. Itt lakó menekültek száma 259 fő, azonkívül a legénységi elszállásolásra alkalmas összes csűrökben 1200 zsidó munkást helyez el a napokban a Stellungsbau Abschnitt szervezete.

Fenti tények következtében a község annyira megtelt, hogy férőhely már nincsen. Ezért kérnék intézkedést arra nézve, hogy a német tisztek legalább kettesével, a német legénység pedig kaszárnyaszerűen szállásolja be magát. Szíveskedjék megtenni a szükséges lépéseket amiatt is, hogy a német alakulatok az Ortskommandatur tudta nélkül a faluban ne telepedjenek le.

Ágfalva, 1944. december 14-én.

v. jegyző

Másolat. — Soproni Áll. Lt. — Ágfalvai körjegyzőség—1944—2981 (3023).

292.

1944 december 30

A soproni járás főszolgabírájának utasítása a járás jegyzőinek és csendőrőrsparancsnokainak 9 szökött zsidó munkaszolgálatos elfogatására és a német parancsnokságnak való átadására

Soproni járás főszolgabírájától

Tárgy: *Zsidó munkaszolgálatosok szökése*

5772/1944. szám.

Valamennyi Jegyző Úrnak
és Csendőrőrsparancsnokságnak!

Folyó évi december hó 26-án Balf községből az alábbi nevű 9 munkaszolgálatos zsidó egyének szöktek meg:

Fischer Ladislaus, Valko Andreas, Donnath Berdt, Kohlmann Babel, Handel Stefan, Demeny Tibor, Lederer Frenz, Schaffer Ladislaus, Jonnay Marzel.

Körözésüket elrendelem azzal, hogy elfogatásuk esetén az ágfalvai német zsidó munkatábor parancsnokságnak adandók át.

Sopron, 1944. évi december hó 30-án.

dr. Molnár
főszolgabíró

Gépelt tisztázat, a főszolgabíró saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopronbánfalva község iratai—1944—17.

Az iratot, miután ellátták „Tudomásul" megjegyzéssel, 1945. I. 2-án irattárba helyezték.

293.

1945 január 8

A soproni járás főszolgabírája értesíti a járás szolgabíráit két munkaszolgálatos szökéséről és elrendeli körözésüket

Soproni járás főszolgabírájától *Másolat*
68/1943. szám.

Tárgy: Zsidó munkaszolgálatosok szökése

„Der Höhere SS und Polizeiführer in Ungarn des SS Wirtschafter" német alakulat parancsnoksága bejelentette, hogy Nagylózsról két zsidó munkás, Mellinger-testvérek, egyiknek keresztneve András, 1945. január 2-án megszöktek. Az a gyanú, hogy Szárföld felé igyekeztek. Tisztelettel kérem a vármegye területén körözésüket elrendelni.

Sopron, 1945. évi január hó 8-án.

Dr. Molnár s. k.
főszolgabíró

Sokszorosított, hiteles másolat. — Soproni Áll. Lt. — Bágyogszovát nagyközség iratai—1945—140.

1945. január 24-én a csornai járás főszolgabírája is kiadta az alispáni rendeletet valamennyi jegyző részére körözésre.

Az iratra rávezették: „tudomásul véve 1945. márc. 26. Szuttai Zoltán jegyző.”

294.

1945 január 15

Honvédségi körrendelet a munkásalakulatok bejelentéséről

11 207/7. m.—1945. számú körrendelet

Munkásalakulatok bejelentése

Valamennyi honvéd parancsnokság, alakulat, szerv és intézet stb. a HM. és HFP. 7. m. osztály címére „Gy” jelzéssel géptávírón haladéktalanul jelentse az alárendeltségébe tartozó, vagy területén dolgozó, illetőleg nyilvántartásában levő összes bármilyen fajta munkásalakulat helyzetét, a pontos hadrendi szám (számmal és betűvel is kiírva) létszám, alakulat összeállítása (nemzetiségek, cigány, fegyenc, zsidó stb.) jelenlegi állomáshely, alárendeltségi viszony és feladatkör feltüntetésével.

Gyepű, II., 1945. évi január hó 15-én.

Honvédségi Rendeletek. 1945. február 7. — 1. sz. »11 207/7. m.—1945. számú körrendelet. „Munkásalakulatok bejelentése.”«

295.

1945 január 16

Sopron város polgármesterének utasítása az I. fokú közegészségügyi hatósághoz a kurucdombi laktanyában elhelyezett zsidók elkülönítése ügyében

Sopron szab. kir. thj. város polgármesterétől
940/1945. Pm. szám.

Tárgy: A kurucdombi laktanyában elhelyezett zsidó csoport ügye.

I. F. KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HATÓSÁGNAK

Sopron

A t. főorvos úr jelentését közlöm:

„M. kir. tiszti főorvos. Sopron.

24/1945.

Tárgy: A kurucdombi laktanyában elhelyezett zsidó csoport ügye.

Polgármester Úr!

A f. hó 10-én a városi orvosi rendelőbe beosztott Kovács Árpád dr. menekült hatósági orvost megbíztam ugyan a kurucdombi laktanyában elhelyezett zsidó csoport viszonyainak elhelyezésével, kaptam is tőle néhány sorban jelentést, a közelebbi részletek és tennivalók megállapítása végett mégis szükségesnek láttam a helyszínen eljárni.

Ma délben Simon Pál dr. t. o. kartársammal megjelenve a helyszínen megállapítottuk, hogy a jelenleg 109 főből és 4 halottból álló zsidó csoportot előttünk ismeretlen okból a Jáni-féle melegedő helyiségébe zsúfolták be f. hó 9-én. Az egyik ápolónő jelentése szerint az egész csoport a győri járványkórházból került ide, nagyobb részük vérhason átesett. A 109 főnyi csoportból a bemondás szerint mintegy 20 elmezavart, kb. ugyanannyi végelgyengülésben szenved. Van azonban köztük 16 egészséges fiatalabb és középkorú férfi, akik nem idevalók, mert munkaszolgálatot teljesíthetnének.

Az egész csoport kivétel nélkül tetves.

A jelenlegi háborús viszonyok között a kurucdombi mintegy 1300 lelket számláló községbe egy ilyen csoportot betelepíteni annyit jelent, mintha nem vérhas, hanem ennél sokkal veszélyesebb kiütéses tífusz járványfészkének létesítésére alkalmas helyzetet teremteni. Az eltetvesedett zsidók ugyanis ugyanazt az udvari árnyékszéket használják, mint a kurucdombi laktanya lakóinak jelentős része. Természetes, hogy ott tetveiket elszórják, és ezáltal rövid időn belül a laktanya összes lakóinak eltetvesedését fogják előidézni.

Mindezekre tekintettel javaslom ennek a zsidó csoportnak a kurucdombi laktanyából való sürgős kitelepítését. A kitelepítés menetére nézve kívánatosnak tartom, hogy a kitelepítendők legalább két helyiségbe kerüljenek, amelyek egyikébe a súlyosabb betegek, másikába pedig a a többé-kevésbé egészségesebbek kerülnének.

A jelenlegi helyükről az új helyükre való áttelepítés közbeeső féregtelenítésükkel kapcsolatosan kell, hogy történjék.

A zsidó csoport jelenlegi élelmezésével nagyon meg van elégedve. A várostól részükre odaszállított szalmát azonban még nem hordták be a helyiségbe, mert nem akarták eltetvesíteni. A javasolt új helyiségekbe való szállítással kapcsolatosan élelmezésükről természetszerűleg továbbra is gondoskodni kell. A 16 egészséges munkaszolgálatosnak ebből a csoportból való kiemelése és hadimunkára való felhasználása tárgyában javaslom — ha ez nem tartozik a polgármesteri vagy az I. f. közigazgatási hatóság ügykörébe — a m. kir. rendőrség megkeresését.

Sopron, 1945. január 13.

Dr. Horváth Dezső s. k.
tisztifőorvos"

Felhívom az elsőfokú közegészségügyi hatóságot, hogy tegye meg azonnal a szükséges intézkedéseket a tekintetben, hogy a Jány-melegedőben elhelyezett zsidók a kurucdombi laktanya többi lakóitól szigorúan elkülöníttessenek, egyben pedig intézkedjék az iránt is, hogy a részükre külön illemhelyek jelöltessenek ki, amelyek használatától a kurucdombi lakók eltiltassanak. A tett intézkedésekről 3 napon belül jelentést várok.

Sopron, 1945. január 16.

Kamenszky Árpád
polgármester

Gépelt tisztázat, Kamenszky polgármester saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Soproni polgármesteri iratok—1945—171.

Dr. Simon Pál és dr. Horváth Dezső tisztiorvosok jelentése szerint a német biztonsági rendőrségnek „Bader nevű tagja a tisztifőorvosi hivatalban a tisztiorvosnak az egész üggyel kapcsolatban azt a kijelentést tette, hogy a rendőrhatóságnak nem a saját hatáskörében kellett volna eljárnia, hanem a katonai állomásparancsnoksággal kellett volna érintkezésbe lépnie. Az állomásparancsnokság feladata lett volna a szállítmány elhelyezéséről, ellátásáról stb. gondoskodni, tekintve, hogy katonai munkaszolgálatról volt szó. Nevezett német rendőrtisztviselő kilátásba helyezte, hogy a jövőben hasonló eset nem fog előfordulni...” (Ugyanott.)

296.

1945 január 21

A Szálasi-rendszer „fővezérség”-ének körrendelete megtiltja a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést

1031/1. kr. fővezérség — 1945. számú körrendelet

Zsidó munkaszolgálatosokkal érintkezés

Magyarország területén még mindig dolgoznak zsidó munkásalakulatok. Felváltásuk folyamatban van.

A zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést úgy katonai, mint polgári egyének részére megtiltom!

A honv. alakulatok pk.-ait, a kat. közig.-ban működő pk.-okat, valamint a közig. hatóságokat utasítom, hogy e parancsom végrehajtását a legszigorúbban ellenőriztessék.

Gyepű II., 1945. évi január hó 21-én.

Honvédségi Rendeletek, 1945. január 26. — 6. szám. — »1031/1. kr. fővezérség—1945. számú körrendelet. „Zsidó munkaszolgálatosokkal érintkezés.”«

297.

1945 január 27

Endre Lászlónak, a hadműveleti teruletek polgári kozigazgatási vezetőjenek távirata Győr megye főispánjához: közli, hogy a honvédelmi miniszter megtiltotta a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést

Felvette: Takacs Hó és nap: 27. Ora, perc: 8^{45}

41/ ELN/ 1945. Foeispaan

Urnak Gyoer =

+ 1 S VELEM 111 48/45 26 2030 AALLAMI =
HONVEEDELMI MINISZTER UR 1899/1 KV SZAAMU
RENDELETEERE A ZSIDO MUNKASZOLGAALATOSOKKAL
VALO EERINTKEZEEST UGY A KATONAI MINT A
POLGAARI EGYEENEK REESZEERE MEGTILTOTTA EZEN
RENDELKEZEEST AZZAL KOEZLOEM FOEISPAAN URRAL
HOGY ALAARENDELT SZERVEIT ERROEL
HALADEEKTALANUL EERTESITSE = ENDRE LAASZLO
A HADM TERUELETEK
POLG KOEZIG VEZETOEJE

Eredeti távirat. — Gyori All Lt —Foisp alt —1945—149.

A foispan, mint a terulet illetekes hadmuveleti kormanybiztosa a jelzett taviratı rendeletet sokszorosittatta es azt valamennyi jaras foszolgabirajának, Mosonmagyarovár polgarmesterenek, s valamennyi kozsegi eloljaróságnak megkuldotte

A soproni jaras foszolgabiraja 1945 február 3-an korrendeletben tudatta a jaras valamennyi jegyzojevel es a csendororsparancsnoksagokkal, hogy a HM 1899 1—kv. 1945 sz. rendeletevel „megtiltotta a zsido munkaszolgalatosokkal valo erintkezest ugy a katonai, mint a polgari egyenek részére". (Soproni Áll. Lt. — Sopronbánfalvai iratok — 1945—267.)

298.

1945 január 29

Sopron város polgármesterének átirata az állomásparancsnokhoz: kéri, hogy a városban elhelyezett zsidó munkaszolgálatosokat fertőtlenítsék

ÁLLOMÁSPARANCSNOKSÁG

Sopron

A kurucdombi Jány-féle melegedőben elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok az állomásparancsnokság adminisztratív hatáskörébe tartoznak. Felkérem, hogy a rendelkezésre álló katonai fertőtlenítő intézet (18-as, 48-as laktanyában Déli vasúton) közbejöttével nevezett csoport tetvetlenítéséről gondoskodjék — beleértve nemcsak az egyének, hanem a helyiség tetvetlenítését is. Mivel hadimunkaszolgálatosokról van szó, kérek gondoskodást megfelelő elhelyezésükről is.

Kérem ennek megtörténtéről hatóságomat értesíteni szíveskedjék. — Fenti átiratomat egyidejűleg polgármester úrnak felterjesztem.

Sopron, 1945. január 29.

Dr. Pogátsa *Dr. Koltai*
városi tanácsnok h.

Kézzel írt fogalmazvány, Koltai tanácsnok h. saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Soproni polgármesteri iratok—1945—171.

Az állomásparancsnok fenti ügyben adott válasza szerint: „a zsidó munkaszolgálatosok nem honvédséghez tartozó alakulat. Fertőtlenítéséről, valamint a helyiség tetvetlenítéséről így gondoskodni nem tudok.” (Ugyanott.)

A soproni polgármesteri hivatal ügyeletes naplójának 1945. január 11-i 20 h-kor kelt bejegyzése szerint „a kurucdombi melegedőben levő zsidók reggelit, ebédet és vacsorát kaptak és azért köszönetet mondtak. Fűtve a helyiségben nem volt, de annak dacára a helyiségben meleg volt. Szalma, ill. nád nem volt alattuk. Jelenti továbbá, hogy az ajtó előtt 2 hulla volt kitéve, letakarva, a teremben még 2 haldokló is volt.

Karsay felügyelőt felhívtuk telefonon a nád miatt és ő kijelentette, hogy holnap délre a nád ott lesz rendeltetési helyén.

A hullák elszállítására felhívtuk a tűzoltóságot (Varsányi tiz.), kijelentette, hogy holnap — ha lovakat kapnak — reggel el fogják szállítani a hullákat.

A haldoklók ügyében felhívtam a rendőrkapitányságot, ahol Sellényi rendőrtanácsos kijelentette, hogy a mentők most kimentek a malátagyárhoz egy balesetből kifolyólag, utána a Kurucdombra fogja őket küldeni.

12-én reggel 8 órakor a tűzoltóságot újból felhívtuk a kurucdombi hullák ügyében, azt felelték, hogy szánnal fogják a hullákat elszállítani..." (Soproni Áll. Lt. — Soproni polgm. iratok, 1945. — Ügyeletes napló.)

Sopron város polgármestere 1945. február 10-én jelentette a főispánnak, hogy „a Jány melegedőben elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok még a mai napig is ott tartózkodnak. Eltartásukról a városnak kell gondoskodnia annak ellenére, hogy a m. kir. állomásrendőrség tudtom és hozzájárulásom nélkül vette igénybe a melegedő helyiségeit. Ennek a csoportnak nem akadt gazdája, róluk tudni senki sem akar, úgy látom, hogy végleg a város nyakán maradnak. E tárgyban a soproni államrendőrséggel is tárgyalásban állok, a tárgyalások eddig más eredményre nem vezettek, minthogy az államrendőrség a felelősséget saját ténykedéseiért reám kívánja áthárítani." (Soproni Áll. Lt. — Soproni polgm. iratok—1945—15.)

1945. február 14-én a Hadműveleti Terület Polgári Közigazgatásának Vezetője leiratot intézett a soproni rendőrkapitánysághoz. Közölte, hogy tudomása szerint „vita folyik afelett, hogy tulajdonképpen mely hatóságokhoz tartozik e zsidótábor felügyelete, hovátartozósága és nem mint munkaszolgálatosokat kezelik azokat.

Tekintettel a rendkívüli veszélyre, amelyet az ott telepített zsidók tetvessége okozhat, utasítom Rendőrkapitány urat, hogy Polgármester úrral egyetértésben, bevonva az illetékes honvédhatóságot és m. kir. tisztifőorvos urat, haladéktalanul intézkedjék e zsidótábornak Sopron városból való azonnali kitelepítéséről, vagy oly elhelyezéséről, hogy az a környezetét ne veszélyeztethesse és egyben gondoskodás történjék tetvetlenítésükről, továbbá a köz- és egyéni tisztaság fenntartásának lehetőségéről." (Ugyanott.)

1944. február 27-én Sopron polgármestere fenti rendeletre válaszolva közölte a Hadműveleti Terület Polgári Közigazgatás Vezetőjével, hogy február 24-én összehívott egy értekezletet az utasítás megfelelő végrehajtásának érdekében. Az értekezlet úgy döntött, hogy „az államrendőrség újból felveszi a kapcsolatot a német biztonsági rendőrséggel és kéri a zsidó csoportnak Sopronból való azonnali elszállítását. Amennyiben a rendőrség megkeresése sikertelen marad, a rendőrség intézkedik a csoportnak a Lenck-féle téglagyárban való elhelyezéséről." (Ugyanott.)

1945. március 19-én Sopron város polgármestere jelentette a belügyminiszternek, hogy „a zsidók még ma is itt vannak Sopronban, a Jány-melegedőben. A m. kir. állomásrendőrség még ma sem intézkedett a zsidók áttelepítése iránt." (Ugyanott.)

299.

1945 január 30

A soproni téglagyár vállalati vezetőjének jelentése az Iparhatósághoz a gyárban elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok eltetvesedéséről

Sopron szab. kir. Város 1-fokú
Iparhatóságának

Sopron

Sopron, 1945. január hó 30-án.

A Steiner József Gőztéglagyár Sopron körkemencéjében folyó év január hó 19-e óta a 107/321. számú kisegítő munkásszázad 484 zsidó munkása van elhelyezve. Minthogy ezen munkások szemmelláthatóan erősen el vannak tetvesedve, kérek intézkedést, hogy legalább ruhájuk fertőtlenítése által esetleges járványok terjedésének eleje vétessék. A gyárban több munkáscsalád lakik, úgy, hogy az eltetvesedés terjedésének lehetőségét látom fennforogni.

Egyúttal jelentem, hogy a városi gyepmester háza előtt, közvetlenül az út mellett, 12 ló hullája hever födetlenül. Ezek közül néhány hulla fel van bontva és a hús rólük részben lefejtve. A szabadon heverő maradékokhoz kutyák járnak. Minthogy ezen állapot nemcsak undorító, hanem egészségügyi szempontból nagyon veszedelmes, kérek intézkedést a hullák mielőbbi elföldelésére. A hullák közül egyesek már hetek óta ott hevernek.

Storno Miksa

Gépelt tisztázat, Storno saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Soproni polgármesteri iratok—1945—2044.

A polgármester fenti levél másolatát megküldötte a Városi Katonai Közigazgatási Parancsnokságnak azzal, hogy a szükséges intézkedést tegyék meg — különös tekintettel a közegészségügy megóvására. (Ugyanott.)

300.

1945 február 1

Az ágfalvai jegyző újabb jelentése a soproni járás főszolgabírájához a zsidók halálának anyakönyvezéséről

Főszolgabíró Úrnak

Sopron

Jelentem, hogy a halotti anyakönyvben eddig már 250 zsidó halálesetet jegyeztünk be. A halotti anyakönyv a halálesetek nagy száma miatt a közeljövőben betelik, anyakönyvet a mai viszonyok között kapni nem lehet, miért is nem volna-e lehetséges a 3770/1940. Me. sz. r. 3. §-a alapján a haláleseteket a halasztási naplóba bejegyezni, ahol a község területén elhalt honvédek is be lesznek jegyezve. A zsidók tulajdonképpen munkaszolgálatosok és esetleg ugyanazon elbírálás alá eshetnek.

Ágfalva, 1945. II. 1.

jegyző

Géppel írt másolat. — Soproni Áll. Lt.—Ágfalvai körjegyzőség—1945—228.

1945. február 17-én a soproni járás főszolgabírája körrendeletében közölte a járás jegyzőivel, hogy „a katonai parancsnokság alá tartozó zsidó munkaszolgálatosok 3770/1940. Me. sz. rend. 3. § intézkedései alá vonhatók, s így azok halálesetét az illetékes katonai parancsnok tartozik a m. kir. honvédelmi miniszter úrnak bejelenteni s halálesetet csak a honvédelmi miniszter rendelkezésére kell az anyakönyvbe bejegyezni." (Soproni Áll. Lt.—Ágfalvai körjegyzőség—1945—447.)

301.

1945 február 6

Sopron katonai parancsnokának átirata a polgármesterhez a tetvesség leküzdésével kapcsolatos teendőkről

M. kir. Sopron thj. város katonai
parancsnokság

85. szám.

Tetvesség leküzdése

Polgármester Úr

Sopron, 1945. évi február hó 6-án. *Sopron*

F. évi január hó 29-én kelt 1944/1945. IX. számú megkeresésére:

Tájékoztatásul közlöm a Polgármester Úrral, hogy a közismert viszonyok folytán nagyobb mérvű csapatelvonulások és nagyobb tömegű zsidó munkaszolgálatos ideirányítása miatt laktanyák tényleg eltetvesedtek. Tetvetlenítés érdekében egy fertőtlenítő és fürdő vonatot kértem ide, mely már több nap óta átlag napi 600 fő kapacitással dolgozik, ezenkívül saját hatáskörben 3 kisebb méretű fertőtlenítő állomást állítottam fel és az ide beérkezett bakteorológiai állomást működésbe hoztam és végül egy 200 fő ágyas fertőző kórház felállítását rendeltem el. Közlöm, hogy a zsidó munkaszolgálatosok rövid pár napon belül tetvetlenítve elhagyják az ország területét *örökre.*

. Kérésemre a Polgármester Úr intézkedett a nyilvános helyiségek bezárásáról is, viszont a legénység kijárását a legszűkebb mértékre korlátoztam, hogy ez által is tetvek tovább terjedését megakadályozzam.

A fertőtlenítéssel kapcsolatban a laktanyák fertőtlenítését szintén megkezdtem, amelyet a laktanyaparancsnokok orvosszakértők bevonásával hajtanak végre. Ez jelenleg a zsidók leadásával kapcsolatosan folyamatban van annál is inkább, mert nagy nehézségek árán sikerült kb. 700 q szalmát, mint fekszalmát szereznem.

Kétlem Polgármester Úrnak ama állítását, hogy a Sopron város lakosságának eltetvesedését a katonaság és főleg a zsidó munkaszolgálatosok okozzák, mert a katonaság polgári házakban nincs beszállásolva, míg a zsidó munkaszolgálatosok a legszigorúbb elzárkózottság alatt vannak úgyannyira, hogy az őrökön kívül velük sem a polgári lakosság, sem a katonaság nem érintkezhet. Ellenben felhívom Polgármester Úr figyelmét arra a szomorú körülményre, hogy jelenleg több, mint 80 000 lakost számláló városnak nincs egyetlenegy üzemben levő közfürdője sem. Nincs tudomásom arra, hogy a város legveszélyesebb részén járvány szempontjából az úgynevezett Kurucz-dombon, ahol a legalsóbbrétegű tömeg lakik úgynevezett nyomortanyákon, a veszély elhárítására mily intézkedések történtek. Sőt ezen a helyen tudtommal még 80 fő közigazgatási hatóság alá tartozó zsidó van elszállásolva, akik tényleg bő tápot adnak a járvány tovább terjedésére.

olvashatatlan aláírás
vár. kat. pk.

Gépelt tisztázat, a városi katonai parancsnok saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Soproni polgármesteri iratok—1945—2631.

Sopron város polgármesterének 1945. február 12-én kelt válasza szerint a kurucdombi laktanyában lakó polgári lakosság tetvesség szempontjából való megvizsgálása megtörtént s a jövőben azt folyamatosan meg fogják ismételni. Egy családot találtak tetvesnek, ezek fertőtlenítése folyamatban van. A laktanyában elhelyezett 80 fő zsidót csak abban az esetben lehet tetvetleníteni, ha részükre egy másik tiszta helyiséget rendelkezésükre bocsátanak. Szükségmegoldásként vasalót bocsátottak rendelkezésükre, s szappant, valamint fertőtlenítő padlótisztítót utaltak ki részükre. Bár eddig kiütéses tífusz nem fordult elő közöttük, szükséges a zsidóknak a Kurucdombról való mielőbbi kitelepítése. (Ugyanott.)

1945. március 10-én Sopron város katonai parancsnoka, Rapaics őrnagy átiratot intézett a polgármesterhez, akit értesített, hogy „a Steiner-féle téglagyárban jelenleg még kb. 210 fő zsidó musz. van elhelyezve. Ezek egy ízben már fertőtlenítve lettek. A zsidó musz.-ok által elfoglalt égető kemence fegyveres őrökkel van lezárva, úgy, hogy az ott elhelyezett zsidó musz.-oknak a polgári lakossággal való érintkezése megnyugtató módon meg van akadályozva. Katonai vonalon a helyőrségben több zsidó musz. már nem tartózkodik. A még itt levő zsidó musz.-ok zöme munkaképtelen beteg, akiknek elvitelére az intézkedéseket már megtettem." A továbbiakban az őrnagy felhívta a polgármester figyelmét arra, hogy a kurucdombi „szélmalom laktanyában még mindig ott tartózkodnak a közigazgatási vonalon internált zsidók. Ezek elhelyezése sokkal veszélyesebb közegészségügyi szempontból, mint a Steiner Téglagyárban levőké." (Soproni Áll. Lt.—Soproni polgm. iratok—1945—4482.)

302.

1945 február 15

Sopron város főjegyzőjének jelentése a polgármesterhez a tífusz-elleni védekezés ügyében megtartott értekezletről

Jelentés

Jelentem, hogy a város képviseletében résztvettem a német Ortskommando Uszoda utcai helyiségében 1945. évi február hó 14-én du. 4 órakor a kiütéses-tífusz elleni védekezés ügyében megtartott folytatólagos értekezleten.

Jelen voltak az előbbi jelentéseimben említettek Amelung német őrnagy elnöklete alatt a Szt. István iskolában elhelyezett német katonai kórház Hagen német törzsorvosával együtt.

Hagen német törzsorvos bejelentette, hogy Nagycenken 1200 zsidó közül 800 betegedett meg kiütéses-tífuszra gyanúsan és ezek közül 18 meghalt.

Harkán 1700 zsidó munkaszolgálatosból 265 betegedett meg és ebből 125 a lábbadozó.

Fertőszentmiklósból 52 honvédet és leventét hoztak be a soproni 526. sz. hadikórházba.

Balfon 1600 zsidó személy van, akiknek őrzésével megbízott polgári személyek közül 6 esetben történt kiütéses-tífuszos megbetegedés.

Ágfalván 3 személy betegedett meg kiütéses-tífuszban, akik közül 1 polgári személy.

A soproni 526-os sz. hadikórház[ban] 6 kiütéses-tífuszos eset közül 2 halállal végződött.

A t. főorvos bejelentése szerint Sopronban 1 kiütéses-tífuszos megbetegedés történt, de még részleteket nem tud. Állítólag Fertőrákosról került ez a személy Sopronba.

A Kópházán elhelyezett zsidók között nincsen megbetegedés.

Az állomásparancsnokság kiküldöttje bejelentette, hogy a zsidó munkaszolgálatosokat tudomása szerint a német katonai hatóságok mind átvették, és így azok tetvetlenítése a német hatóságok munkája.

Dr. Machatsek Alfréd járási t. orvos bejelentése szerint minden község tetvetlenítés céljára a németek részéről ajánlott fertőtlenítő-kamrát felállította és ezek a tetvetlenítő-kamrák f. hó 10-e óta már üzemben is vannak és igen jó eredménnyel működnek.

A bizottság örömmel értesült a Balfi úti járványkórház fertőtlenítő-berendezésének f. hó 17-én való üzembehelyezéséről. Ha ez a fertőtlenítő működni fog, ruhatisztító-üzem kijelölésére szükség nem lesz.

Az állomásparancsnokság a katonaság részére megfelelő étkezőhelyiséget tudott biztosítani és ezért egyéb vendéglői helyiség kijelölésére a katonaság részére szükség nincsen.

A Szt. István iskolai német katonai kórháznak orvosa bejelenti, hogy a Kurucz-dombi Jány-féle melegedőben még mindig igen sok a tetves zsidó. Minthogy elhelyezésükhöz közel tömeglakások vannak, igen sok gyermekkel, félő, hogy a kiütéses tífuszos megbetegedések száma terjedni fog. Első kötelesség volna a Kurucz-dombi zsidókat tetvetleníteni és ennek megejtését sürgetni.

Minthogy Sopronban több kiütéses-tífuszra gyanús eset nem merült fel, a bizottság egyhangú álláspontja szerint a gyülekezési tilalmat, valamint a mozgóképszínházak zárvatartására vonatkozó tilalmat a polgármester oldja fel.

Dr. Machatschek Alfréd vm. jár. t. orvos bejelentette, hogy a főispán, az alispán és a polgármester részvételével pénteken, f. hó 16-án este 6 órakor a vármegyeházán értekezlet lesz, amelyre az értekezleten részvevőket ezúton is meghívja. Kéri, hogy külön meghívók bevárása nélkül az értekezleten a vármegyeházán jelenjenek meg. Ekkor fogja a bizottság azt is eldönteni, hogy a kiütéses-tífuszos megbetegedések ügyében a német katonai parancsnokságnál további ülésezés szükségessége fennforog-e?

Sopron, 1945. február 15.

olvashatatlan aláírás
főjegyző

Gépelt tisztázat, a főjegyző saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Soproni polgármesteri iratok—1945—3009.

Az utolsó öt bekezdést megjelölték, hogy azt kivonatosan közölni kell az illetékes szervekkel, egyébként az irat felzetére ráírták: „Tudomásul szolgál, irattárba. Sopron, 1945. febr. 29."

303.

1945 február 21—25.

A csornai Margit közkórházban Kárpáti Pál munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit közkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

499 Seb. osztály
1945. tkvi. sz. ...... ágyszám

Név: Kárpáti Pál

Foglalkozása: munkaszolgálatos Diagnózis:
Kora: 43 éves fract. baseos cranii
Vallása: izr.

Családi állapota: nős
Lakóhelye: áll. Rimaszombat
Felvétetett: 1945. február 21-én, Eltávozott: 1945. február 25.
Gyógyultan — Javultan — *Gyógyulatlanul* — Meghalt
délelőtt | óra.
délután |

Anamnaesis: Német katona találta eszméletlen állapotban.

Status praesens: Kp. fejlett és táplált. Mindkét szem körül erős bevérzés, az orrból és szájból vér folyik, mindkét kar és láb jéghideg, pulzus alig tapintható. Clonikus-tonikus görcsök. Eszméletlen.

Th[erapia]: Coffein, Sympatol, infúzió. Délután eszméletre tér néhány percre és elmondja, hogy megverték. Nyugtalan.

II. 22. Eszméletlen. Nyugtalansága miatt képtelenek vagyunk lekötni. Th.: eadem.

II. 25. Eszméletlen állapotban a nyilaspárt elszállítja, orvosi tanács ellenére.

P[intér]

Tintával kitöltött nyomtatvány, dr. Pintér kézjelével. — Soproni Áll. Lt.—Csornai kórházi iratok—1945—499.

A betegfelvételi jegyzőkönyv statisztikai adatai szerint Kárpáti Pál feleségének neve: Ferber Erzsébet, illetékes állományteste: S. ko. VII. m. szd. zlj. 7. Kieg. A diagnózis: Fract. baseos cranii. A betegfelvételi jegyzőkönyvet aláírta a felvevő tisztviselő s az osztályvezető orvos, Kárpáti Pál aláírása nem szerepel az ápolt aláírására szolgáló rovatban.

A jegyzőkönyv hátlapján az átvételt igazoló feljegyzés olvasható. Eszerint:

„Átvételi elismervény
amelynek alapján elismerem, hogy Kárpáti Pál zsoldkönyvét átvettem.

Csorna, 1945. február 21-én.

Nyilaskeresztes Párt
szolgálatvezető
Márkus István”

304.

1945 február 22

Sopron vármegye alispánjának leirata Sopronbánfalva községi jegyzőjéhez a beteg munkaszolgálatosoknak barakkszerű elhelyezéséről

Sopron vármegye alispánja.

Szám: 1604/alisp. 1945.

Tárgy: *Sopronbánfalva községben elhelyezett munkaszolgálatos zsidók kitelepítése.*

Válasziratszám: 232/1945.

Községi Jegyző Úrnak

Sopronbánfalva

A Sopronbánfalván elhelyezett zsidó munkaszolgálatos csoport egészségi viszonyainak ügye csak egyik részlete a soproni járás több községében elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok egészségi viszonyaival kapcsolatos ügycsoportnak. Ez ügyekben a tisztifőorvos útján állandó összeköttetésem van az említett munkaszolgálatosokkal rendelkező német katonai parancsnoksággal. A helyzet minden érintett községben nehéz; a nehézségek leküzdésére polgári részről a tetvesség elleni egyéni és hatósági védekezés az egyetlen rendelkezésre álló mód.

A német katonai hatóságok tudtommal egészen rendszeresen foglalkoznak az egyes községekben a tetvesség leküzdésével; ahol csak lehet tetvetlenítő berendezéseket alkalmaznak és létesítenek. E munka folyamán Sopronbánfalvára is hamarosan sor kerül. Értesülésem szerint a beteg munkaszolgálatosoknak barakkszerű elhelyezése Sopronbánfalván is megkezdődött.

A zsidó munkásszázadoknak községeinkből való kitelepítése a német katonai parancsnokságtól nyert szóbeli értesülésem szerint általában nem igen lehetséges.

Sopron, 1945. február 22-én.

Czillinger József
alispán

Gépelt tisztázat, az alispán saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopronbánfalva község iratai—1945—433.

Az iratra rávezették: „Tudomásul" és 1945. II. 28-án irattárba helyezték.

305.

1945 március 17

A mosonmagyaróvári főszolgabírói hivatalban két szökött munkaszolgálatos rejtegetése tárgyában felvett jegyzőkönyv

Jegyzőkönyv

Készült Mosonmagyaróvárott 1945. évi március 17-én a járás főszolgabírói hivatalában Laáber Mátyás magyarkimlei lakos internálási ügyében.

Jelen vannak dr. Andorkó László szolgabíró, Mudri Irén jegyzőkönyvvezető, Laáber Mátyás gyanúsított őrizetes, Gróf József magyarkimlei lakos, Weisz Miklós rajkai lakos tanuk.

Laáber Mátyás, aki 1901. február hó 3-án Magyarkimle községben született r. k. vallású és Magyarkimle Fő u. 60. sz. alatt lakik a hozzáintézett kérdésekre a vád ismertetése után előadja a következőket:

Mintegy két héttel ezelőtt, azaz március 4-e táján észrevettem, hogy az udvarom hátsó részében az esti szürkületben ismeretlen egyének járkálnak. Ezért figyelemmel kísértem a következő napokban az udvarban történteket. Így történt, hogy egy alkalommal az ablakon kinézve a napra már pontosan nem emlékezem, feleségem figyelmeztetése folytán láttam, hogy valaki bekukucskál. Amint engem meglátott azonban, azonnal az udvar hátsó fele felé szaladt. Személyazonosságát felismerni nem tudtam. Ehhez hasonló eseményt a kétheti időtartam alatt más alkalommal is észleltem. Bár lakóházam másik szobájában német katonacsoport volt elszállásolva, azoknak az esetről semmit nem jelentettem, mert a másik lakószobát ők foglalták le és csak közös, a konyhán keresztül kivezető kijárat van, ezért éjszakára a konyhát bezárni nem szoktuk. Így történhetett, hogy a konyhában elhelyezett edények közül egy poharat, egy lábast és egy bögrét ismeretlen egyének onnan eltüntettek. Ezt magam nem, csak a kórházból viszatért feleségem észlelte. Arra vonatkozóan, hogy az eltűnt edények közül a pohár és csésze miként került az istállópadlásomon tartózkodó Weisz és Gróf nevezetű zsidó ifjúkhoz, választ adni nem tudok, feltételezem, hogy ők az éj leple alatt ezeket ellopták. Tagadom, hogy bármiképpen is elősegítettem volna lakóházam udvarrészén való tartózkodásukat, illetve, hogy személy szerint ottlétükről tudtam volna. Tagadom azt is, hogy élelmezésük céljából akár, ellenszolgáltatásért, vagy anélkül bármit is adtam volna. Beismerem, hogy Gróf Simon zsidót, a nálam megbújt személy apját igen jól ismertem és vele meghitt jó viszonyban éltem.

Gróf József, 1926. szept. 8-án magyarkimlei születésű, munkaszolgálatos, mint tanú a hozzáintézett kérdésekre, hamis tanúzásra történő figyelmeztetés után, előadja a következőket:

A 102/301. légó. mentő kisegítő munkaszolgálatos századnál teljesítettem szolgálatot 1944. július hó 12-től. Innen 1944. évi december hó 1-én vagy másodikán útban Győrből Mosonmagyaróvár felé Mosonmagyaróvár tájékán szöktem meg, Weisz Miklós társammal együtt. Ez időtől részint Magyarkimlén Novák-pusztán és Hédervár községben tartózkodtunk. Rendszerint szalmakazlakban, padlásokon vagy kunyhóban tartózkodtunk. Az élelmezésünkről a nálunk levő pénz segítségével vásárlás útján, valamint a Weisz által magával hozott 5 kg szalonna útján gondoskodtunk. Laáber Mátyás padlására kb. március hó elején, mintegy két héttel ezelőtt mentünk azért, mert őt születésem óta ismertem és tudtam, hogy istállópadlására nem szokott gyakran feljárni. Ismertem szüleim iránt érzett jóindulatát, s ebben bízva határoztam el magam, hogy társammal az ő portáján, valamint Novics István szomszédjánál fogunk tartózkodni. Így történt, hogy Novics Istvánhoz Weiszet küldtem bevásárolni, mert őt is jól ismertem, bíztam, hogy kérésünkre fog élelmet adni. Határozottan állítom, hogy Laáber Mátyástól élelmet nem kaptam, a padláson nálunk talált pohár tejet éj folyamán az istállóban elhelyezett tehén megfejése útján szereztem. Megtörtént, hogy Laáberék ablakán belestem, de feltehető, hogy nem ismertek fel. A csészét és poharat nevezett konyhájából elloptuk.

Weisz Miklós, aki Rajkán 1924. december hó 6-án született, mint tanú a hozzáintézett kérdésekre, a hamistanúzásra történt figyelmeztetés után előadja a következőket:

1944. évi május hó 8-án vonultam be a 102/301. légó. mentő kisegítő munkásszázadhoz, s onnan 1944. évi december hó 1-én vagy 2-án szöktem meg Gróf társammal. Az ő ajánlatára Magyarkimle község tájékára mentünk, mert azt mondotta, hogy ott olyan emberek laknak, akik feltehetően nem fognak bennünket feljelenteni. Ott tartózkodásunk ideje alatt Gróf engem küldött élelmiszer bevásárlására azért, mert a lakosok engem nem ismertek. Rendszerint menekültként mentem házról házra, és kértem vagy vásároltam élelmiszert. Egy alkalommal Gróf Novics Istvánhoz is küldött többek között. Mintegy két hétig tartózkodtunk Laáber Mátyás istállójának padlásán, a többi időt szalmakazlakban, vagy csőszkunyhókban töltöttük. A munkásszázadtól való megszökésre Weisz Ernő és Felzen Ernő 20 éves munkaszolgálatos társaim beszéltek rá több társukkal, mondván, hogy Németországba visznek ki bennünket és ezért féltünk az agyonlövetéstől. Tagadom, hogy Laáber Mátyástól bármilyen élelmiszert kaptam, illetve vásároltam volna. A padláson nálunk megtalált poharat és csészét Gróf hozta fel. A tehenet is ő próbálta megfejni. Több alkalommal helyi ismeretei folytán ő küldött vásárolni. Határozottan állítom, hogy Laáber Mátyást nem ismertem és tudomásom szerint ő nem is tudhatta, hogy istállója padlásán tartózkodtunk.

Jegyzőkönyv felolvasás után jh. aláiratott és lezáratott.

Kmft.

szolgabíró

Mudri Irén jegyzőkönyvvezető	*Laáber Mátyás* gyanúsított	*Gróf József* *Weisz Miklós* tanúk

Géppel írt jegyzőkönyv. — Győri Áll. Lt.—Mosonmagyaróvári főszolgb. iratai—1012.

1944. március 17-én a magyaróvári főszolgabíró kiadta a rendőrkapitányságnak az utasítást, hogy Gróf József és Weisz Miklós munkaszolgálatosokat adják át a mosonmagyaróvári honvéd állomásparancsnokságnak.

Laáber Mátyást — a csendőrségi kihallgatás után — a főszolgabíró internáltatta, majd 1944. március 23-án utasítást kért a Belügyminisztérium Sárváron működő internálási osztályától, hogy az internáltat hova indítsák útba. Az ügyiraton található feljegyzés szerint az előírt határidőig — 1945. március 28-ig — a Belügyminisztérium utasítást nem küldött. (Ugyanott.)

—

306.

1945 április 3—május 5

a) A csornai Margit közkórházban Burger Jenő munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit körkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

203 Seb. osztály
1945. tkvi. sz. ...... ágyszám

Név: Burger Jenő
Foglalkozása: bádogos s.-mszolg. Diagnózis:
Kora: 24 éves Vulnus sclopet.
Vallása: izr. pulmonis cranii
Családi állapota: nőtlen
Lakóhelye: Csenger, Horthy u. 68. sz.
Felvétetett: 1945 *április 3-án.* Eltávozott: 194..............
Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — *Meghalt* 1945. május 5, délelőtt 12 óra.

Anamnaesis: III. 31. Géppisztolylövés érte.

Status praesens: Igen elesett, lesoványodott beteg, dispnoes, lázas. Rt. hiánya miatt átvilágítás nem volt lehetséges.

V. 5. Exitál.

olvashatatlan kézjel

Tintával kitöltött nyomtatvány, a betegfelvételező orvos kézjelével. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—203. 203.

A betegfelvételi jegyzőkönyv statisztikai adatai szerint Burger Jenő születésének ideje: 1920. december 27., születési helye: Csenger, Szatmár m., vallása: izr., közérdekű munkaszolgálati kiképzésben részesült az 5. kmsz. zlj.-nál, Hódmezővásárhelyen, foglalkozása: bádogos s., atyjának és anyjának neve és lakcíme: Burger Menyhért, Weiss Berta, uo.; a sérülés okozójának neve és lakása: III. 31-én Balfon németek részéről géppuska lövés érte; a felvétel éve, hónapja és napja: 1945. IV. 3. Diagnózis: Tüdőlövés és koponyalövés; az elhalálozás éve, hónapja, napja: 1945. május 5-én de. 12 óra.

Az ápolt aláírása (kézjegye) rovatba a következőket írták: „Nem tud írni.”

(306)

1945 június 9

b) A csornai Margit közkórház igazgatója értesíti Burger Jenő munkaszolgálatos apját fia haláláról

203/1945. tkv. sz.

Burger Menyhért úrnak,

Csenger
Horthy M. út 68

Sajnálattal értesítem, hogy kedves fia, Burger Jenő bádogos, a vezetésem alatt álló közkórházban, 1945. május 5-én de. 12 órakor meghalt.

Eltemetve az itteni izraelita temetőben van.

Csorna, 1945. június 9-én.

dr. P[intér]
kórházigazgató h.

Gépelt másolat, a kórházigazgató helyettes kézjelével. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—203.

307.

1945 április 4—április 19

a) A csornai Margit közkórházban Siklós Pál munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit körkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

227 Seb. osztály
1945. tkvi. sz. ...... ágyszám

Név: Siklós Pál

Foglalkozása: gépészmérnök, munkaszolg. Diagnózis:
Kora: 30 éves Vulnera sclopet. oculi

Vallása: izr.
Családi állapota: nős
Lakóhelye: Bpest VII., Dembinszky u. 20.

d[extri] et manus
l[ateris] utr. [iusque]
Meningitis.

Felvétetett: 1945. április 4-én. Eltávozott: 194 . . . .
Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — *Meghalt* 1945 április 19-én délelőtt fél 7 óra.

Anamnaesis: III. 31. Balfon géppisztolylövés érte.

Status praesens: Jobb szem roncsolt sebe, mindkét kézen lövési sérülés. Lázas, öntudatnál van.

Th[erapia]: sebellátás.

IV. 14. Magas láz, öntudatlan, tarkómerevség.

IV. 19. Reggel exitál.

Tintával kitöltött nyomtatvány. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—227.

A betegfelvételi jegyzőkönyv statisztikai adatai szerint Siklós Pál Budapesten született, a 701/300. munkásszázadnál Budapesten részesült közérdekű munkaszolgálati kiképzésben; atyja neve: Siklós Bernát, anyja neve: Kohn Magdolna; a sérülés eredete: III. 31-én Balfon géppisztoly lövés érte; a diagnózis: gennyes agyhártyagyulladás, jobb szem és mindkét kéz lövéses sérülése, szívgyengeség; elhalálozásának időpontja: 1945. április 19-én de. fél hét óra.

A betegfelvételi jegyzőkönyvet aláírta a felvevő orvos [dr. Csiky (?)], az ápolt aláírásának helyén a következő megjegyzés olvasható: „Írni jel. nem tud.”

A kórház igazgató főorvosa 1945. június 9-én Siklós Pálnét értesítette férje haláláról.

---

(307)

1945 június 21

b) Dr. Siklós, budapesti lakos felvilágosítást kér a csornai Margit közkórház igazgató főorvosától Siklós Pál mérnök elhalálozásának körülményeiről

Tisztelt Kolléga Úr!

Értesítést kaptam, hogy *Siklós Pál* gépészmérnök az Ön vezetése alatt álló kórházban 1945. április 19-én de. fél 7 órakor meghalt. (227/1945. tkv. sz.)

Nagyon kérem, értesítsen, hogy Siklós Pál milyen körülmények között miben halt meg és mik azok a tények, melyekről személyazonossága megállapítható volt. Ugyanis nemrégiben hasonló értesítést kaptam a deportáltak útján Balffürdőről, hogy Siklós Pált márc. 31-én ott lőtték agyon.

Bocsásson meg, hogy kérdésekkel zaklatom, de szeretném tudni, hogy közös sírban van-e eltemetve és ha igen, van-e lehetőség az exhumálásra.

Budapest, 1945. VI. 21. Teljes tisztelettel:
Dr. Siklós

Kézzel írt tisztázat, dr. Siklós saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—227.

---

(307)

1945 június 27

c) *A csornai kórház igazgató főorvosának a b) alatt közölt levélre adott válasza*

227/1945. tkvi. szám.

Tisztelt Kartárs Úr!

Folyó hó 21-én kelt és ma vett b. soraira értesítem, hogy Siklós Pál gépészmérnök április 4-én került a vezetésem alatt álló közkórház sebészeti osztályára. Adatait önmaga diktálta jegyzőkönyvbe, így személyazonossága ebből megállapítható volt.

Egyébként az adatok az ön balfi értesülésével egyeznek, mert bemondása szerint III/31-én Balfon géppisztolylövés érte. Hozzánk a jobb szem és mindkét kéz lövéses sérülésével került és később gennyes agyhártyagyulladás fejlődött ki és ez volt a halál oka.

Halálakor a zsidó hitközség már itt működött és így a zsidó temetőben, külön sírban, ők temették el, így az exhumálásra a lehetőség megvan.

Csorna, 1945. évi június hó 27-én.

Dr. P[intér]
kórházigazgató h.

Géppel írt másolat, az igazgató főorvos h. kézjelével. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—227.

(307)

1945 .... [1]

d) Siklós Pálné férje halálának körülményei felől érdeklődik a csornai közkórház igazgatóságánál

T.

Margit Közkórháznak

Csorna

Férjem, Siklós Pál gépészmérnök, született 1915. március hó 17-én Budapesten, atyja: Siklós Bernát, anyja: Kohn Magdolna, állítólag március hónapban intézetükben meghalt. Tisztelettel kérem, közöljék velem, hogy a hír megfelel-e az igazságnak és ha igen, közöljék honnan és milyen állapotban került Önökhöz, miben és mikor halt meg, maradt-e utána valami? Nagyon kérem, írjanak meg mindent, amit tudnak róla, ami nem is látszik fontosnak, de a feleség számára mindent jelent.

Fáradtságukat előre is hálásan köszönöm és maradok

kiváló tisztelettel
Siklós Pálné
Szeged, Vadász u. 4/a

Csatolva: 1 felbélyegzett
válaszboríték

Gépelt tisztázat, Siklós Pálné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—227.

A csornai kórház igazgatója a levél vételekor azonnal válaszolt s közölte Siklós Pálnéval férje halálának körülményeit, hozzátéve, hogy „itt mindent megpróbáltunk, de sajnos már nem tudtuk megmenteni. Csak nagyon rongyos ruhája volt, amiben el lett temetve az itteni izraelita temetőbe.”

---

[1] Az iraton nincs dátum, a csornai kórházban 1945. július 28-án iktatták.

Az irathoz kis cédulát csatoltak, melyen ceruzával írott, feltehetően az egyik betegápolótól származó feljegyzés olvasható:

„Nagyon rossz volt a ruhája, mely munkás meghalt, a hurcolkodáskor elkallódott, más egyéb holmijaira nem emlékszünk, mivel sebesült volt a keze, csomagja nem volt. Nagyon szegényesen kerültek ők ide, a ruhája szakadozott és véres. Betegségében türelmes volt.

Olvashatatlan aláírás"

---

(307)

1945 augusztus 9

e) Horváth Hugóné levele a csornai kórház igazgatójához

227/1945. tkvi. szám Szeged, 1945. aug. 9.

Igen tisztelt Igazgató Úr!

Ma kaptam meg igen szomorú értesítő sorait, és szerencsésen én, aki Siklós Pálné édesanyja vagyok. Mivel igen szomorú és borzasztó körülmények között halt meg az én szerencsétlen vőm, nem akarom, hogy még szerencsétlenebb leányom ezt megtudja. Azért, azzal a kéréssel fordulok Igazgató úrhoz, szíveskedjék egy pár enyhe sorban közölni a halál okát (lövések, kéz, szem stb. ne forduljon elő). Azt a levelet majd odaadom. Küldenék válaszborítékot is, de nem akarom, hogy az írásom azon szerepeljen. Kérem minél előbb válaszolni, amit előre is, hálásan köszön egy nagyon szerencsétlen anya és feleség, aki szintén nem tud az uráról.

Horváth Hugóné

Kézzel írt tisztázat, Horváth Hugóné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—227.

A csornai Margit kórház igazgatója 1945. augusztus 18-án válaszában közölte, hogy július 28-án az összes részletet a halálesetre vonatkozóan már megírták s újabbat nem tud közölni. Horváthné kérésére vonatkozóan kijelentette, hogy „Szívesen adunk mindenre felvilágosítást, de úgy, hogy valaki előírja, hogy milyen választ adjunk, nem adhatok felvilágosítást, mert a felvilágosításom akkor a valóságnak nem felel meg."

308.

1945 április 12—16

a) A csornai Margit közkórházban Smilovits Adolf munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit közkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

294
1945. tkvi. sz.

Fert. osztály
...... ágyszám

Név: Smilovits Adolf

Foglalkozása: szobafestő
Kora: 45 éves
Vallása: r. k.
Családi állapota: nős
Lakóhelye: Budapest
Felvétetett: 1945. április 12-én. Eltávozott: 194 ....
Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — *Meghalt* ....
délelőtt / délután ..... óra

Anamnaesis: Kb. 8 napja beteg. Nagyon gyenge, szédül. Állandóan magas láza van. Néha hidegrázás lép fel. Tetűi vannak. Munkatáborból érkezik igen rossz tápláltsággal és nagy gyengeséggel.

Status praesens: Rosszul táplált, gyenge kp. fejlett férfi beteg. Bőr és látható nyálkahártyák anaemiásak. Mellkasi és hasi szervekben kóros elváltozás nem mutatható ki.

Th[erapia]: fekvés, folyékony diéta.

IV. 15. Láz leesett. Beteg erősen elesett.

IV. 16. Pulzusa philiphormis, alig tapintható, arithmiás, Kussmaul légzés.

Th.: coffein és cardiazol injectio.

9^h 45 perckor exitus.

oszt. főorvos

Tintával kitöltött nyomtatvány. — Soproni Áll. Lt.—Csornai kórházi iratok—1945—294.

A betegfelvételi jegyzőkönyv statisztikai adatai szerint Smilovits Adolf Sopronbánfalván teljesített munkaszolgálatot. Atyja neve: Smilovits Samu, anyja neve: Rot Hermina.

A jegyzőkönyvet a felvevő tisztviselő és dr. Pintér osztályvezető főorvos írta alá. Smilovits Adolf, mint fertőző beteg, az iratot nem írta alá, az ápolt aláírására szolgáló rovatban „fertőző beteg" megjegyzés szerepel.

---

(308)

1945 június 14

b) A csornai kórház igazgató főorvosa értesíti Smilovits Adolfnét férje haláláról

294/1945. tkvi. szám.

Smilovits Adolfné úrnőnek

Budapest
XI., Horthy M. u. 126.

Sajnálattal értesítem, hogy kedves férje Smilovits Adolf, szobafestő mester a vezetésem alatt álló közkórházban 1945. április hó 16-án de. 9 órakor meghalt.

Eltemetve, a kórház közelében levő Szent Antal temetőben van.

Csorna, 1945. évi június hó 14-én.

Dr. P[intér]
kórházigazgató h.

Géppel írt másolat, dr. Pintér kézjelével. — Soproni Áll. Lt.— Csornai kórházi iratok—1945—294.

309.

1945 április 13—19.

A csornai Margit körkórházban dr. Brüll Imréné munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit közkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

307.
1945. tkvi. szám.

Bel. osztály
...... ágyszám

Név: dr. Brüll Imréné

Foglalkozása: ügyvéd felesége
Kora: 27 eves
Vallása: izr.
Családi állapota: férjezett
Lakóhelye: Budapest
Felvétetett: 1945. április 13-án. Eltávozott: 194 ....
Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — *Meghalt* ....

délelőtt
délután ..... óra

Anamnaesis: Munkatáborból érkezik, igen rossz tápláltsággal és nagy gyengeséggel. Kb. 2 hét óta nem tud hangot adni, csak suttogva beszél.

Status praesens: Rosszul táplált, kp. fejlett nő beteg. Mellkasi és hasi szervekben kóros elváltozás nem mutatható ki. Garat hátulsó falán enyhe belöveltség látható, beszéde suttogó.

Th[erapia]: nyak borogatás.

IV. 16. Jól érzi magát, beszéde nem javul.

IV. 19. Saját kérésére távozik a kórházból.

Tintával kitöltött nyomtatvány. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—307.

A betegfelvételi jegyzőkönyv adatai szerint dr. Brüll Imréné sz. Weisz Erzsébet atyja neve: Weisz Dezső, anyja neve: Goldstein Gizella. Diagnózis: Laryngitis chron[ica].

A jegyzőkönyvet a felvevő tisztviselő Leffler, dr. Pintér osztályvezető orvos és dr. Brüll Imréné írta alá.

310.

1945 április 20—21

a) A csornai Margit közkórházban Kohn Lajos munkaszolgálatosról felvett kórtörténet

Margit közkórház, Csorna

KÓRTÖRTÉNET

349. Fert. osztály
1945. tkvi. sz. ...... ágyszám

Név: Kohn Lajos

Foglalkozása: cipőfelsőrészkészítő
Kora: 50 éves
Vallása: izr.
Családi állapota:
Lakóhelye: Bp. III., Vörösvári u. 30.
Felvétetett: 1945. április 20-án. Eltávozott: 194 ....
Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — *Meghalt* ....

délelőtt }
délután } ..... óra

Anamnaesis: Eszméletlen állapotban hozták kórházunkba. Anamnaesis felvétele emiatt lehetetlen.

Status praesens: Rosszul táplált, kp. fejlett férfi beteg. Erősen legyengült, zsírpárna eltűnt. Mellkasi és hasi szervekben kóros elváltozás nem mutatható ki. Pulzus philiphormis.

Th[erapia]: coffein, cardiazol inj. többször.

IV. 21. Éjjeli 24 órakor exitus.

oszt. főorvos

Tintával kitöltött nyomtatvány. — Soproni Áll. Lt.—Csornai kórházi iratok—1945—349.

—

(310)

1945 június 9

b) A csornai közkórház igazgatójának értesítése Kohn Lajos haláláról

349/1945. tkv. sz.

Kohn Fülöp úrnak

Budapest
III., Vörösvári u. 30.

Sajnálattal értesítem, hogy kedves fia Kohn Lajos cipőfelsőrész készítő, a vezetésem alatt álló közkórházban, 1945. április 21-én du. 24 órakor meghalt.

Eltemetve az itteni izraelita temetőben van.

Csorna, 1945. június 9-én.

Dr. P[intér]
kórházigazgató h.

Géppel írt másolat, dr. Pintér kézjelével. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—349.

311.

1945 május 2

a) Schwarz Miklósné levele az ágfalvai jegyzőséghez: férje halálának körülményei felől érdeklődik

Tekintetes

Ágfalvai Jegyző Úrnak

Ágfalva

Tisztelettel kérem szíves értesítését amennyiben a január, február hóban ott állomásozó 101/340. sz. munkásszázadról tud valami felvilágosítást adni.

Sajnos olyan értesülést kaptam, hogy férjem, ki zsidó munkaszolgálatos volt, ott meghalt. Aziránt érdeklődöm, hogy van e ott egy halotti nyilvántartó és szerepel-e rajta *Schwarz Miklós* sz. 1900, anyja Brüll Róza. Merem remélni, hogy talán a bajtársa tévedett és nagyon kérem, hogy nb. válaszával mielőbb keressen meg fenti címre.

Előre is megköszönve maradok

Tisztelettel:
Schwarz Miklósné
a fenti cég tisztviselője

1 db válasz bor.
mellékelve.

Kézzel írt tisztázat, Schwarcz Miklósné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Ágfalvai körjegyzőség—1945—166.

Az iratra rávezették, hogy az értesítést, melyet az elhalálozott munkaszolgálatosokról vezetett nyilvántartás alapján állítottak ki, 1945. május 24-én elküldötték.

---

(311)

1945 július 13

b) Schwarz Miklósné újabb levele az ágfalvai jegyzőséghez férje halálának kiderítése ügyében

Budapest, 1945. július 13.

Mélyen tisztelt Jegyző Úr!

Május 25-i kelettel hálás köszönettel vettem nb. sorait, melyben kérésemre szegény szerencsétlen jó uram elhalálozásáról méltóztatott engem értesíteni. Igazolás szerint, azaz 1945. évi január hó 31-én elhalt nyilvántartási jegyzékében 26-szám alatt szerepel. Mivel bajtársaitól arról értesültem, hogy ott több hasonnevű Schwarz Miklós volt, tisztelettel kérem mégegyszer utána nézni, hogy az elhalt Schwarz Miklós azonos-e az én drága jó urammal, ki 1900-ban Tiszaigaron született és anyja neve Brüll Róza. Ha igen, kérem, nekem megírni, hogy tudják-e ott Ágfalván hova lett temetve, közös sírban e vagy egyedül nyugszik? és van e lehetőség arra, hogy én őt ha arra az idő megérkezik kihantolhatnám és hazahozathatnám?

Jegyző Úr megérti egy szerencsétlen bánatos özvegy és két kiskorú árva lelkiállapotát és fájdalmát, akik most már csak arra vágynak, hogy apjuk sírját megkeressék, legyen nekem ebben segítségemre, mielőtt a hadigondozó hivatalhoz fordulnék.

Ha megtudom, hol van eltemetve eljövök oda Ágfalvára és személyesen fogom Önnek megköszönni szíves útbaigazítását. Ismerve demokratikus érzelmét remélem nem fogja kérésemet visszautasítani és a mellékelt válaszboríték felhasználásával mielőbb értesít engem pontosan mindenről. Hálás köszönetem megismétlésével vagyok

kiváló tisztelettel
Schwarz Miklósné

Kézzel írt tisztázat, Schwarcz Miklósné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Ágfalvai körjegyzőség—1945—166.

---

(311)

1945 július 25

c) Az ágfalvai jegyzőség válasza a b) alatt közölt levélre

ad 166 5.

Schwarz Miklósné Úrnőnek

Budapest

1945. július 13-i megkeresésére közlöm, hogy a jegyzői irodában felfektetett Nyilvántartásban csak egy Schwarz Miklós név szerepel. Sajnos a halálesetet felvevő közmunkaszolgálatos orvos közelebbi adatokat nem szolgáltatott be.

Kedves férje valószínű közös sírban nyugszik, tudomásunk szerint egyedülállóan senki sincsen eltemetve.

Bővebb felvilágosítással, sajnos nem tudok szolgálni, mert a munkaszolgálatosok teljesen izoláltan éltek, senkinek sem volt szabad velük érintkeznie.

Ágfalva, 1945. július 25-én.

Jegyző

Géppel írt másolat. — Soproni Áll. Lt.—Ágfalvai körjegyzőség—1945—166.

312.

1945 május 15

a) Sopron megye alispánjának körrendelete a tömegsírok számbavételéről

Sopron vármegye alispánjától.

453/1945. szám. *Igen sürgős!*

Tárgy: *Tömegsírok számbavétele.*

A járások Főszolgabíráinak!
A soproni járás valamennyi Jegyzőjének

Állapítsák meg és e rendeletem kézhezvételét követő *3 napon belül* jelentsék, mely községben (utca és közelebbi helymegjelöléssel) van a deportáltaknak tömegsírja és abban, amennyiben ismeretes név szerint felsorolva, hány deportált van vagy volt eltemetve, illetve elföldelve.

A jelentésben a tömegsírra vonatkozó adatokat és körülményeket részletesen tüntessék fel.

Jelentésüket (a soproni járás jegyzői közvetlenül hozzám) *soron kívül* terjesszék be.

Sopron, 1945. évi május hó 15.

A kiadmány hiteléül:
v. Budai Péter
kiadó

Vaskó Kálmán s. k.
alispán

Géppel írt, hiteles másolat. — Soproni Áll. Lt.—Nagycenki körjegyzőség—1945—103.

(312)

1945 május 18

b) Ágfalva körjegyzőjének jelentése a soproni alispánhoz az a) alatt közölt felhívásra

121. 5.

Tömegsírok számbavétele.
453/1945. 1 db.

Alispán Úrnak

Sopron

Hivatkozással a fenti számú és tárgyú rendeletre jelentem, hogy ezen községben összesen 591 közmunkaszolgálatos halt meg, ezek a németországi német párt politikai megbízottjainak felügyelete alatt állottak. Közülük 138 személy lett anyakönyvezve, kiknek névsorát mellékelem. Az összes elhalt közül ismeretlen 36, kiknek neveit megállapítani nem tudjuk, ezen személyek 35 db, tömegsírban vannak eltemetve. A sírok az ágfalvai temető és a Sopron felé vezető vasútvonal mentén vannak.

Ágfalva, 1945. május 18.

h. jegyző

Géppel írt másolat. — Soproni Áll. Lt. — Ágfalvai körjegyzőség— 1945—453.

A jelentés mellett még egy másolat található, aláírás és dátum nélkül: „Hivatkozással a fenti számú és tárgyú rendeletre jelentem, hogy ezen községben 163 személy közmunkaszolgálatos németországi német párt politikai megbízottak felügyelete alatt állók haltak meg. Ezek közül 140-nek neve ismeretes. Az elhaltak névsorát mellékelem. Ezen személyek a helybeli temető és a Sopron felé vezető vasúti sín mellett elterülő részen 35 sírban lettek eltemetve."

A jelzett névsor másolata, melynek eredeti példányát a jegyző megküldte az alispánnak, nincs az iratok mellett.

(312)

1945 május 20

c) A nagycenki körjegyzőség válasza az a) alatt közölt felhívásra

Tárgy: *Tömegsírok számbavétele*

Nagycenki körjegyzőségtől.

103/1945. szám.

V. i. sz. 453/1945.

Alispán Úr!

Sopron

Jelentem, hogy Nagycenk községben van a deportáltaknak tömegsírja. A tömegsírok két helyen vannak, éspedig az egyik a községtől mintegy 1½ km-re a Farkasverem dűlőben a község tulajdonát képező szántóföldön, míg a másik benn a községben a Nagycenki Cukorgyár Rt. tulajdonát képező gyártelepen. A bejelentett halottak közül anyakönyvezve van mintegy 850 deportált 1945. évi február hó 24-ig, míg a többi mintegy 450-en anyakönyvezve nincsenek. Az oroszok bevonulása előtti napon a németek 244 deportáltat lőttek agyon a Nagycenki Cukorgyárban, rosszul elföldelve. Oroszok kiásatták, s új sírba rendesen eltemettették.

A tudomásomra jutott adatok szerint a Cukorgyári sírban kb. 800—900 deportáltnak a teteme, míg a községi szántón 330—350 deportált van eltemetve.

A deportáltak névszerinti felsorolására halasztást kérek, mert jelenleg még egyedül vagyok a községben, amint munkaerőt kapok azonnal lemásoltatom, s pótlólag beterjesztem.

Nagycenk, 1945. évi május hó 20-án.

Olvashatatlan aláírás
h. körjegyző

Géppel írt tisztázat, a h. körjegyző saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Nagycenki körjegyzőség—1945—103.

313.

1945 május 21

a) Kálmán Géza budapesti lakos levele a csornai közkórház vezetőségéhez: felvilágosítást kér az ápolásuk alatt álló dr. Adler Ferenc orvosról

Kálmán Géza, Budapest V.,
Légrády Károly u. 24. II/2.

Budapest, 1945. május 21.

A csornai kórház tekintetes Vezetősége

Csorna

A következő tiszteletteljes kérelemmel fordulok Önökhöz:

Ugy értesültem, hogy sógorom, dr. Adler Ferenc aki 1909-ben, Igal községben született, anyja Hirschfeld Hermina, ott fekszik állítólag betegen.

Nagyon kérem Önöket, szíveskedjenek a mellékelt levelezőlap felhasználásával értesíteni, hogy nevezett tényleg ott fekszik-e, milyen állapotban van és hogy milyen módon nyújthatnék neki természetbeni (nevezetesen mire volna szüksége), valamint pénzbeli segítséget?

Előre is hálásan köszönöm szíves jóindulatú és gyors válaszukat és vagyok

megkülönböztetett tisztelettel
Kálmán Géza

Ajánlott.
1 melléklet.

Géppel írt tisztázat, Kálmán Géza saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—233.

Az iratra ceruzával ráírták: „194 . . . meghalt."

(313)

1945 június 2

b) A csornai kórház igazgatójának az a) alatt közölt levélre adott válasza

Kálmán Géza úrnak

Budapest

Érdeklődő soraira részvéttel értesítem, hogy sógora dr. Adler Ferenc a vezetésem alatt álló közkórházban 1945. április hó 28-án meghalt és a kórház közelében levő Szt. Antal temetőben van eltemetve.

Csorna, 1945. évi június hó 2-án.

Dr. P[intér]
kórházigazgató h.

Gépelt fogalmazvány, a kórházigazgató helyettes kézjelével. — Soproni Áll. Lt. — Csornai kórházi iratok—1945—233.

Az iratok mellett található betegfelvételi jegyzőkönyv adatai szerint dr. Adler Ferenc Igalon, 1909. szeptember 15-én született, nőtlen, izraelita vallású, foglalkozása orvos, budapesti lakos, atyja neve: † Adler Antal, anyja neve: † Hirschfeld Hermina; arra a kérdésre, hogy a sérülés idegen kéztől ered-e, bejegyezték: III. 31-én Balfon jobb felső karján géppisztoly lövés érte; 1945. április 4-én vették fel a kórházba; a megállapitott diagnózis: csontvelőgyulladás és vérmérgezés; az elhalálozás időpontja: 1945. április 28-án, 23^{30} órakor.

A betegfelvételi jegyzőkönyvet aláírta a felvevő orvos [dr. Csiky (?)], az ápolt aláírásának megfelelő rovatba feljegyezték: „Írni nem tud jel.”

314.

1945 július 14

Fehér Elemér levele Sopronbánfalva jegyzői hivatalához: fivére halotti bizonyítványának megküldését kéri

Pesterzsébet, 1945. VII. 14.

Tekintetes

Sopronbánfalva Jegyzői Hivatalának

Sopronbánfalva

Tisztelettel kérem a Sopronbánfalvai hivatalt, hogy a mellékelt levélen az alábbiakra választ küldeni szíveskedjen.

Fivérem Budapestről 1944. nov. 27-én lett elhurcolva, mint munkaszolgálatos, most arról kaptam értesítést, hogy kb. márc. 28-án Bánfalván agyonlőtték többedmagával és ott közös sírba lettek eltemetve. Úgy gondolom, hogy az ott eltemetettekről talán van valami feljegyzés vagy értesülés nagyon szépen kérem erre vonatkozó értesítést küldeni szíveskedjenek.

Adatok a fivéremről: Weisz Zoltán
Pesterzsébeti születésű, 1901. jan. 13-án
Lakása: Budapest VII., Wesselényi u. 18

Tisztelettel:
Fehér Elemér
aranyműves mester
Pesterzsébet, Kossuth L. u. 30

Kézzel írt tisztázat, Fehér Elemér saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Sopronbánfalvai iratok—1945—1160.

Az elöljáróság 1945. VII. 26-án megküldötte a kért halotti anyakönyvi kivonatot, s e tényt az irat felzetére rávezette.

315.

1945 július 17

Ehrenfest Györgyné levele Sopronbánfalva elöljáróságához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri

Tek.

Sopronbánfalvai Elöljáróságnak

Sopronbánfalva

Tisztelettel kérem, szíveskedjenek küldeni férjem Ehrenfest Györgyről halotti levelet, ki ez év márc. 6-án Sopronbánfalván elhunyt. Férjemet oda deportálták és ott halt meg. Nagyon kérem, ha lehetséges két példányban elküldeni, mert engedély kéréshez kell csatolnom egyet, egy meg más igazoláshoz szükséges.

Cím: Tisztelettel
Ujkécske, Andrássy u. 7. *Ehrenfest Györgyné*

Kézzel írt tisztázat, Ehrenfest Györgyné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Sopronbánfalvai iratok—1945—1176.

Az irat felzetére rávezették a megtett intézkedést: „Halotti értesítés elküldve, Sopronbánfalva, 1945. VII. 27.”

316.

1945 július 25

Előd Istvánné levele Sopronbánfalva bírójához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri

Igen tisztelt Bíró Úr!

Nem tudom van-e a községben Jegyzőség és így Bíró úrhoz fordulok alanti kérésemmel, azzal, hogy amennyiben nem Önre tartozna az ügy, kérem levelemet az illetékes úrhoz továbbítani.

Férjem munkaszolgálatos volt és Sopronbánfalván 1945. február 28-án meghalt. Ezt egy listából olvastam, melyet munkaszolgálatos társai vezettek és azon néhány, aki hazatért, most közre bocsátott.

Tekintettel arra, hogy azon munkaszolgálatosok akikkel beszéltem, egyöntetűen azt mondták, hogy a halálhírbe bele kell nyugodnom, mert a listát pontosan vezették és a munkaszolgálatos orvos közölte velem, hogy azt ő ellenőrizte és megbízhatóságáért szavatol, tisztelettel kérdezem, kiadhat-e a község halotti anyakönyvi kivonatot, vagy értesítést?

Tekintettel arra, hogy öt gyermekről kell gondoskodnom és nem mindegy nekem, hogy a biztosító társaság az 5000 pengő biztosítási díjat most fizeti-e ki, amikor még vehetek rajta cca 5—6 métermázsa fát, vagy csak egy év múlva, amikor talán már ennyit sem ér, tisztelettel kérem a szükséges és a biztosító társaságnak bemutatandó halotti levél kiállítását és gyári címemre való elküldését utánvéttel, vagy amennyiben ez nem lehetséges, költségeik megadásával.

Fáradtságukért és segítségükért fogadják hálás köszönetemet.

Férjem neve: Előd István okl. vegyészmérnök, unitárius vallású.

Anyja: Földesi Földessy Mária, unitárius vallású.

Apja: Ehrenwerth Ignác, zsidó születésű, unitárius vallásra áttért.

Halál neme: flekktífusz.

Időpontja: 1945. február 28.

Köszönettel:
Előd Istvánné
Budapest XI., Fehérvári út 70.
Standard Vill. Rt. üzemvezetősége címén

Gépelt tisztázat, Előd Istvánné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Sopronbánfalvai iratok—1945—1257.

A levelet a Standard Vill. Rt. üzleti levélpapirján írták. Az irat felzetére rágépelték az elintézést: „Értesítés megküldve, Sopronbánfalva, 1945. szept. 15.”

317.

1945 augusztus 21

Fischer Zoltánné levele Hidegség főjegyzőjéhez: férje elhalálozásának körülményei iránt érdeklődik

Budapest, 1945. augusztus hó 21-én.

Igen tisztelt főjegyző úr!

Bocsánatot kérek, hogy soraimmal zavarom. Nagyon szépen megkérem igen t. Főjegyző urat, hogy legyen szíves néhány sorban közölje velem, hogy férjem, ki 1945. február vagy március havában Hidegségben volt és ott állítólag flekktífuszban megbetegedett, mi történt vele? Egy vele levő bajtársa állítása szerint férjem március havában ott elhunyt volna.

Férjem Fischer Zoltán, született Nagybudmérban (Baranya megye) 1896 szeptember hó 19-én, anyja neve Grosz Vilma.

Kedves szívességét előre is leghálásabban köszönöm és vagyok

teljes tisztelettel
Fischer Zoltánné

Ui.

Még egy szívességet kérek igen t. Jegyző úrtól. Nagyon szépen megkérem, hogy egy bajtársa férjemnek, ki szintén vele volt ott Hidegségben és szintén tífuszban megbetegedett, ennek a bajtársnak az állítása szerint, ki férjemről sajnos azt a szomorú hírt közölte, ugyanazt közölte feleségének. Ennek a bajtársnak a felesége annyira lelkileg össze van törve, hogy képtelen ezt a Főjegyző úrtól megkérdezni, azért bátorkodtam én fordulni Főjegyző úrhoz, hogy legyen szíves és nézzen utána, hogy mi történt vele. Kedves szívességét előre is nagyon hálásan köszönöm. Adatai: Krausz Gyula, született 1896. Felsőtárkány (Heves m.), anyja neve Sidlaner Róza.

Gépelt tisztázat, Fischer Zoltánné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Hidegségi iratok—1945—909.

Az iratra Fischer nevéhez vörös ceruzával „1945. III. 24. szívbaj", Krausz nevéhez „1945. III. 2. typhus"-t jegyezték. Az értesítést a haláleseteiről 1945. szeptember 5-én küldötték meg.

318.

1945 szeptember 11

Mauthner Imréné levele Hidegség elöljáróságához: munkaszolgálatosként elhalt sógorának halotti bizonyítványát kéri

Budapest 1945. szeptember 11.

T.
Hidegségi Községháza
Hidegség

Tisztelettel kérem, hogy az alábbi dolgokról felvilágositást adni szíveskedjenek.

Sógorom Mauthner József szül. Budapesten, 1895 vagy 1896-

ban, anyja neve Ferber Etelka, állítólag f. évi január hóban ott Hidegségen meghalt. Mint munkaszolgálatost vitték oda és egy hazatért bajtársa elbeszélése szerint ott meghalt. Ez a bajtársa annak idején az elhaltak névsorát beadta a jegyzőségre és ezek között fent említett sógoromat is bejelentette ugyanott. Nagyon kérem, hogy szíveskedjenek utána nézni, hogy ezen bejelentés ott megtalálható-e. Ugyanis hagyatéki ügyben szükség volna egy halotti bizonyítványra.

Kérésem mielőtti elintézését kérve, vagyok

teljes tisztelettel
Mauthner Imréné

A felmerült költségeket kérem a beküldendő levéllel utánvételezni szíveskedjenek.

Gépelt tisztázat, Mauthner Imréné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Hidegségi iratok—1945—909.

Az iratra piros ceruzával ráírták: „II. 9. tüdőgyulladás", majd tintával rávezették az elintézést is: „Válasz elk. X/13."

319.

1945 szeptember 30

Schey József budapesti lakos levele Hidegség elöljáróságához: felesége halálának körülményei iránt érdeklődik

Bp. 1945. szept. 30.

Tek. Elöljáróság

Hidegség

Alulírottnak feleségét Schey Józsefnét, szül. Pauker Szerénát szül. hely.: Poprád, 1899, még 1944. év november közepén a nyilasok Budapestről elhurcolták és Hidegség melletti Ilka majorba vitték. Ott állítólag 1944. december végéig volt a női táborban, ahonnét szerencsétleneket Ausztria területére hurcolták tovább.

Azon kérelemmel fordulok a Tek. Elöljárósághoz, hogy szíveskedjék mellékelt megcímzett boríték útján velem tudatni, hogy az Ilka majorban állítólag elhalálozott nők között feleségem nem szerepel-e.

Szíves fáradozásukat megszomorodott szívvel köszöni

Schey József
gépészmérnök
Bp. VI., Oktogon tér 4. I/20.

Kézzel írt tisztázat, Schey József saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Hidegségi iratok—1945—909.

Az iratra piros ceruzával rávezették: „140. sz. a. akv. 1944. XII. 18. gyomor- és bélhurut", majd tintával az elintézést is feljegyezték: „Válasz elk. X. 13."

320.

1945 november 4

a) özv. Kohn Miksáné levele a sopronbánfalvai jegyzői hivatalhoz: férje halotti bizonyítványának kiadását kéri

T.

Jegyzői hivatal

Sopronbánfalva

Azzal az alázatos kéréssel fordulok a Főjegyző úrhoz, hogy legyen olyan szíves férjemnek, Kohn Miksának, ki Nyírlugoson, 1899. II. 13-án született, anyja neve: Reichmann Fáni, apja neve: Sámuel, Budapest VII., Nefelejcs u. 15. sz. alatti lakosnak a halotti levelét kiadni szíveskedjék. Deportálás alatt Sopronbánfalván 1945. március 1-én meghalt.

Kérésemet előre is hálásan köszönöm. (sic!)

Budapest, 1945. XI. 4.

Teljes tisztelettel
özv. Kohn Miksáné
Budapest VII., Nefelejcs u. 15. f. 4.

Kézzel írt tisztázat, Kohn Miksáné saját kezű aláírásával. — Soproni Lt.—Sopronbánfalvai iratok—1944—2026.

(320)

1945 október 21

a)—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: igazolás Kohn Miksa haláláról

Nyilatkozat

Kívánságára igazolom, hogy Kohn Miksa 1899. február 13-án Nyírlugoson született, Budapest VII., Nefelejcs utca 15. szám alatt lakott, Sopronbánfalván deportálásunk alatt 1945. március 1-én meghalt.

Budapest, 1945. október 21.

Kormos József
V., Váci út 10. I. 9.
a volt betegszoba főnök

Gépelt tisztázat, Kormos József saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Sopronbánfalvai iratok—1944—2026.

Az irat felzetén olvasható: „Értesítés megküldve, Sopronbánfalva, 1945. dec. 6."

321.

1945 november 15

a) Szász Aladár budapesti lakos levele Ágfalva elöljáróságához: munkaszolgálatos fia hollétére vonatkozóan kér felvilágosítást

Tekintetes
Ágfalvai Elöljáróságnak
Ágfalva

Alulírott azon tiszteletteljes kéréssel fordulok a t. Elöljárósághoz, hogy amennyiben módjukban áll szíveskedjenek fiamról felvilágosítást adni.

Fiam személyi adatai: Szász Iván vegyész, szül. 1910. Kiskunhalas, anyja neve Brichta Eugénia.

Fiamat a nyilasok 1944. nov. 29-én hurcolták el Bánfalvára, ahonnan dec. 8-án, vagy 10-én, vitték át dr. Zilcer László nevű orvos és egy harmadik bajtársával együtt Ágfalvára. Bajtársaik elbeszélése szerint összes holmiaik Bánfalván maradtak vissza. Nagyon kérem Önöket, tekintve hogy hallomásom szerint Önök az ott elhunytakról bizonyos kimutatásokkal rendelkeznek, szíveskedjenek velem közölni a legcsekélyebbet is amit ezen ügyben tudnak. Egyben közlöm dr. Zilzer László orvos adatait is. Szül. 1898. Budapesten, anyja neve: Schlesser Teréz Regina.

Csatoltan mellékelek egy válaszborítékot ajánlott levél díjszabással felülbélyegezve.

Midőn szíves fáradozásukért előre is hálás köszönetet mondok, várom szíves válaszukat és maradtam

Ajánlott!
Mellékelve egy válaszboríték!

teljes tisztelettel
Szász Aladár
Budapest VI., Szív u. 63.
papírzacskó-készítő

Gépelt tisztázat, Szász Aladár saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Ágfalva község iratai—1945—1723.

---

(321)

1945 november 28

b) Ágfalva jegyzőjének válasza az a) alatt közölt érdeklődésre

1723. 5.

Szász Aladár Úrnak,

Budapest
VI., Szív u. 63. sz.

Értesítem, hogy kedves fia Szász Iván, Ágfalván 1944. december 11-én koponyán áthatoló lövési sérülés által meghalt. Továbbá értesítem, hogy dr. Zilcer László szintén Ágfalván 1944. december 11-én tüdőn áthatoló lövési sérülés következtében meghalt.

Ágfalva, 1945. november 28.

jegyző

Másolat. — Soproni Áll. Levéltár—Ágfalva község iratai—1945—1723.

322.

1945 november 20

Reich Tibor levele a nagycenki jegyzőséghez: Szekeres Rudolf elhalálozásának körülményeiről érdeklődik

Tekintetes

Jegyző úrnak

Nagycenk

Tisztelettel felkérem Önt, hogy Szekeres Rudolfról (szül. Budapesten, 1890. II. 18. anyja neve: Roth Paula), akit 1944. okt. 15-én deportáltak Budapestről, utolsó hír róla Hegyeshalomból jött 1944. nov. 27-én, minden valószínűség szerint Nagycenken volt bizonytalan ideig, értesítést küldjön. Vele együtt volt Blitz Sándor, akinek elhunytáról Ön értesítést küldött. Abban a reményben fordulok Önhöz, hogy sikerül felkutatni Szekeres Rudolf nyomát és a mellékelt levélben lesz szíves bennünket értesíteni kutatása eredményéről.

Természetesen szíves fáradságát kellően honorálni fogom és maradok válaszát mielőbb várva

teljes tisztelettel
Reich Tibor el. mérnök
Budapest VIII., Luther u. 1/a. III. 12.

Kézzel írt tisztázat, Reich Tibor saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt.—Nagycenki körjegyzőség—1945—1511.

Az iratra rávezették: „520,— P. megk. kérve XI. 28.”

A levél mellett egy pénzesutalvány-szelvény található, melyre feladó a következőket írta:

„Kérem különlevélen értesíteni, hogy Szekeres Rudolf, Nagycenken elhalt munkaszolgálatos közös vagy külön sírban fekszik-e? Halotti lista vagy a nála talált iratok alapján agnoszkálták? Tudnak-e valami közelebbit az elhalálozás körülményeiről. Kérem a halotti anyakönyvi kivonatot is ebben a zárt levélben megküldeni szíveskedjék.

Fáradozását hálásan köszönöm. Tisztelettel Reich Tibor Budapest VIII., Luther u. 1/a. III. 12/a.”

Az iratra rávezették a pénzesutalványon feltüntetett 2000 P-ről készített elszámolást is és ugyancsak ráírták: „akvi. kiv. megk. XII. 15.”

323.

1945 november 27

Adler Benőné levele Sopronbánfalva község anyakönyvi hivatalához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri

Bp. 1945. nov. 27.

T.

Sopron város anyakönyvi hivatalának

Sopron

Tisztelettel kérem 1945. I. 19-én Sopronbánfalván munkatáborban elhalálozott (állítólag)

Adler Benő, született 1896 évben,
anyjá neve: Faltin Fáni,
apja neve: Adler József,
született: Nagymegyeren, lakott Budafokon.

Férjem halotti bizonyítványát címemre Adler Benőné Budapest V., Sallay Imre u. 8. III. 3/a. elküldeni szíveskedjenek.

Költségek fejében P 500,— mellékelek.

Tisztelettel
Adler Benőné

Kézzel írt tisztázat, Adler Benőné saját kezű aláírásával. — Soproni Áll. Lt. — Sopronbánfalvai iratok—1944—2242.

Az irat elintézéseként rávezették a felzetre: „Kivonat megküldve. 1945. XII. 21."

MUTATOK

SZERKESZTŐI TÁJÉKOZTATÓ A SZÖVEGKÖZLÉS SZEMPONTJAIRÓL

Négy esztendőn át tartó kutatói és szerkesztői munka fekszik az olvasó előtt. A téma minél teljesebb feltárása érdekében minden számbajöhető, valamelyes eredményt ígérő forrást felkutattunk, így elsősorban a Hadtörténelmi Intézet Levéltárában, a Magyar Országos Levéltárban, a Magyar Szocialista Munkáspárt Párttörténeti Intézete Archívumában, a vidéki levéltárak közül a Pest és Nógrád megyei, a Győri, a Szombathelyi és a Soproni Állami Levéltárban, a Belügyminisztérium Irattárában, az Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárában, az Országos Zsidó Vallási és Történeti Gyűjteményben, valamint a Széchényi Könyvtárban végeztünk anyaggyűjtő munkálatokat.

De már itt elöljáróban meg kell jegyeznünk, hogy a felkutatott forrásanyag kétségtelen nagysága és gazdagsága nem tette szükségtelenné és feleslegessé olyan jellegű források kutatását és közlését, amelyeknek forrásértéke alatta marad az egykori irattári, levéltári forrásoknak. Ilyenek az 1945 után keletkezett iratok, dokumentumok [visszaemlékezések, népbírósági tárgyalásokról a sajtóban (a Népbírósági Közlönyben) megjelent tudósítások stb.], amelyeknek publikálását főként az indokolta, hogy csak néhány munkaszolgálatos század eredeti iratanyaga maradt fenn — de ezek sem tartalmaznak elsőrendű értékű anyagokat —, így nem tudtuk volna plasztikusan ábrázolni a munkaszolgálatosok mindennapi életét, szenvedéseiket.

További nehézséget jelentett, hogy a munkaszolgálatosokkal foglalkozó zsidó szervek, elsősorban a Hadviseltek Bizottságának iratai eddig még nem kerültek elő; ezt részben a Magyar Zsidók Lapja (1944 áprilistól Magyarországi Zsidók Lapja) anyagának közlésével igyekeztünk pótolni.

A kutatási terület nagysága miatt már kezdetben azt tűztük ki célul, hogy az említett levéltárakban, könyvtárakban csak azokat az állagokat (fondokat) nézzük át, amelyekben leginkább kecsegtet eredménnyel a kutatás; azaz. elsősorban azoknak a szerveknek, intézményeknek, azon belül osztályoknak fennmaradt iratanyagát próbáltuk feltárni, amelyeknek közvetlen feladata volt a katonai jellegű, polgári személyek által végzendő kényszermunka (közérdekű, kisegítő, honvédelmi munkaszolgálat) irányítása, szervezése, felügyelete. Így például a Honvédelmi Minisztérium 1939—1944. évi iratai közül az 1b., om., eln., 8. és főként 15. (törvényelőkészítő) osztályok iratanyagát néztük át, de mellőztük azon osztályokét, amelyeknek ügykörébe nem tartozott közvetlenül a munkaszolgálat kérdése. Ez a kényszerű körülhatároltság természetesen azt jelentette, hogy már eleve lemondtunk azokról az egyedi iratokról, amelyek olyan osztályok, intézmények működése során jöttek létre, amelyek csak esetlegesen, véletlenül foglalkoztak ezzel a problémával. A kutatásra megjelölt, érdemesnek tartott állagokban viszont teljességre törekedtünk, arra, hogy lehetőleg minden, a munkaszolgálatra vonatkozó, az első pillanatra esetleg nem túl jelentősnek látszó adatot is felkutassunk.

Célkitűzésünknek megfelelően összegyűjtöttünk — és a lehetőséghez mérten igyekeztünk közölni — minden törvényt, rendeletet — már ami a munkaszolgálatot érinti — az első tervezettől a végleges megszövegezésig és a végrehajtási utasításig.

Ezt a törekvésünket bizonyos mértékben megkönnyítette a Honvédelmi Minisztérium ügyintézési rendszere, amely előírta, hogy az egy és ugyanazon ügyre vonatkozó feljegyzéseket, tervezeteket, még ha azok több szervtől, osztálytól származtak is, nemcsak egy és ugyanazon alapszám alatt gyűjtötték össze, hanem sok esetben a megkezdett előadói ívet folytatták — meghatározatlan számú pótíven. Ezen iratok közlésénél azt a gyakorlatot követtük, hogy az előadói íven található minden külön feljegyzést, javaslatot beküldő szervek vagy osztályok szerint önálló, külön iratnak tekintettük.

Minden iratot vagy nem iratjellegű dokumentumot *sorszámmal, dátummal, címmel, jelzettel* és *jegyzetekkel* láttunk el.

A *sorszámok* a dokumentumok időrendjében folyamatosan haladnak végig a két kötetben, ez mindenesetre elősegíti az olvasó tájékozódását. Az egy és ugyanazon ügyre vonatkozó összes iratokat, még ha azok hosszabb időt ölelnek is fel, egy sorszám alatt közlünk, az egyes külön iratokat *a), b), c)* stb. betűvel jelöljük.

Az irat (dokumentum) *dátuma* általában a keletkezési dátum (ha egy feljegyzést, javaslatot több referens, valamint parancsnok, vezető írt alá, akkor az utolsó aláírás mellett található dátumot tekintettük az irat dátumának).

Ettől a publikációs gyakorlattól eltértünk a visszaemlékezéseknél és a népbírósági tárgyalások dokumentumainál, amelyeknél dátumnak azt az időszakot tekintettük, amelyről a közölt dokumentumban szó van (visszaemlékezés kezdő és végső dátuma); a forrásérték könnyebb elbírálására a dátum alatt zárójelben közöljük az irat (dokumentum) keletkezési idejét, dátumát is.

Bár kétségtelen, hogy ez szokatlan eljárás és az is kétségtelen, hogy tartalmilag is jelent bizonyos mértékű törést, hiszen elkerülhetetlen, hogy pl. 1940. évi dokumentumok között az 1940-ben munkaszolgálatra bevonult és 1945-ben a felszabadulást megért személy visszaemlékezése előreviszi az olvasót olyan események közé, amelyekről egykorú dokumentumok csak később következnek, mégis helyénvalónak és szükségesnek véltük e módszer alkalmazását éppen a hitelesebb, a való élethez közelebb álló kép megelevenítése érdekében.

Az iratok (dokumentumok) *címének* elemei: kitől származik, kihez, milyen szervnek szól, mi a rövid tartalma. Az előírt sémát megbontottuk olyan esetekben, amikor fölösleges, vagy éppenséggel értelmetlen lett volna a címzett feltüntetése (visszaemlékezéseknél, sajtóanyagnál).

A *szövegeket* szó szerint (modern helyesírással), lehetőleg teljes terjedelemben közöljük, kivéve a törvényeket és rendeleteket, amelyekből csak a témánkat érintő paragrafusokat, rendelkezéseket nyomtattuk le; néhány esetben rövidítettük a dokumentumok szövegét, vagy eszközöltünk kisebb kihagyásokat ott, ahol vagy a témánkat nem érintő anyagok, vagy nyomdafestéket nem tűrő, gyalázkodó részek voltak. A kihagyásokat mindenütt jelöltük.

A *jelzetekben* igyekeztünk leírni az irat (dokumentum) külső jegyeit (eredeti, kézzel vagy géppel írt tisztázat vagy másolat, fogalmazvány stb., terjedelem), valamint a pontos lelőhelyet, formát megjelölni.

A *jegyzetek* két részre oszthatók: *a)* formális kritikai és *b)* tartalmi kritikai jegyzetek.

A *formális kritikai jegyzeteket* a lap alján közöljük: ezek a jegyzetek feltüntetik a szövegben található egykorú javításokat, eltéréseket (természetesen itt csak a fontosabb változtatásokat vettük figyelembe, mert mértéktelenül felduzzasztotta volna a lapaljai jegyzetapparátust, ha minden egyes, mégoly jelentéktelen szövegvariánst is le akartunk volna közölni).

A *tartalmi kritikai jegyzetek problémáját* úgy véltük megoldani, hogy az irathoz (dokumentumokhoz) szükséges tudnivalókat részben a bevezető tanulmányban, részben a „Mutatók”-ban gyűjtöttük össze, az iratok (dokumentumok) végén csak az ügy további fejleményére, lezárására vonatkozó legfontosabb adatokat közöljük.

Külön kell megemlítenünk a facsimilék és fényképek problémáját.

Mind az első, mind a második kötet végén az olvasó aránylag sok facsimilét talál. Ennek oka elsősorban az, hogy egyrészt a legdöntőbb iratokat fotomásolatban is be akartuk mutatni, másrészt bizonyos ábrákat, szervezési táblázatokat, terveket csak így tudtunk közölni.

A facsimilék között tehát új, a dokumentumok között nem szereplő, nem található anyagokat is publikálunk, ami e résznek különös súlyt és fontosságot kölcsönöz.

A két kötet használhatóságának elősegítése érdekében a *rövidítési jegyzéken,* a *kronológiai áttekintésen,* a *törvények és rendeletek* jegyzékén, a *tárgymutatón* kívül az egykori és mai földrajzi elnevezést feltüntető *helynévmutatót,* teljes *névmutatót* (kivéve a jegyzőkönyvvezetők, irattári kiadók, távirati felvevők neveit), a *munkaszolgálatos zászlóaljak* és *századok kimutatását,* a honvédelmi minisztériumi, a vezérkari főnöki osztályok, magasabb katonai parancsnokságok ügykörét magába foglaló *szolgálati beosztásmutatót* készítettünk.

*

Köszönetet kell mondanunk a Művelődésügyi Minisztérium Egyházügyi Hivatalának, a Művelődésügyi Minisztérium Levéltári Osztálya, valamint a fent említett levéltárak, könyvtárak és gyűjtemények vezetőinek azért a támogatásért, amellyel munkánkat segítették.

Kötelességünknek tartjuk, hogy megemlítsük azt a kitüntető gondoskodást és megértő támogatást, amelyet Scheiber Sándor dr. professzor úrtól, a Rabbiképző Intézet igazgatójától munkánk során kaptunk.

Végül köszönetünket kell kifejeznünk a Conference on Jewish Material Claims Against Germany Kulturális és Nevelésügyi Osztályának, amely lehetővé tette e forráskiadvány megjelenését.

Karsai Elek

Budapest, 1962. október

FONTOSABB RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

„A" = alkalmas (minősítés)
ad = -hoz, -hez
afcsf. = anyagi focsoportfőnök
agi = anyagi
akvi lap = anyakonyvi lap
ala(-ok) = alakulat (-ok)
alez. = alezredes
alhdgy = alhadnagy
aloszt (alo) = alosztály
alt. (alti) = altiszt
altgy, altngy = altábornagy
„An' = alkalmatlan (minosites)
apk. = alakulatparancsnok
ati rakt. = anyagi-tiszti raktár
av. = aknavető
avkt = anyagi vezérkari tiszt
AÉH = Államépítészeti Hivatal
áll. = allomany
áp = álláspont
ápk = allomásparancsnok
ark szd = árkász század
ÁvK. = Allamvedelmi Kozpont
bakt. = bakterológiai
bb. = belso bizalmas
bbk = belso bizalmas kezelésu
bek = bekezdés
bev kozp. = bevonulasi kozpont
biz = bizalmas
bizt = biztosítas
bj. = behívójegy
bjkv = becsuletugyi jegyzokonyv nyomtatvány
BM. (Bm , Bum) = Belugyminisztérium, belugyminiszter
b. = bal
bu = becsuletugyi
Bu Szab. = becsuletugyi szabályzat
buv. = becsuletugyi választmány
c. = címzetes
c órm t szkv. = cimzetes ormester tényleges szakaszvezeto
cs = csoport
csakzo isk. = csapatképző iskola
csap. = csapat.
csf = csoportfonok
csfh. = csoportfonok-helyettes
csfs (csfség) = csoportfonokség
csop = csoport
csop. pk = csoportparancsnok
cso = csendórség
cso fel. = csendorség felugyeloje
dd. = dandár
DEGOB = Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság
del = délelott
D = dél
dut. = délután
ee = elhelyezés elott
Eis Pi. Rgt = Eisenbahn Pionier Regiment
ek = ezredkozvetlen
ek ala-ok = ezredkozvetlen alakulatok
elg = ellenség
ello. = ellatóoszlop
eln. = elnoki
eloszt. = elosztó
elv = elvileg
epk = ezredparancsnok
eu. = egészségugyi

ezr. = ezred
ezds. = ezredes
élm. = élelmező, élelmezési
élü. = élelmezésügyi
én. = évszám nélkül
épo. = építési osztály
ép. zlj. = építő zászlóalj
É. = észak
f. = folyó (hó)
f. = földi
fbü. = fegyelmi-becsületügyi
Fej. = fejezet
fejőr = felderítő járőr
feld. = felderítő
felt. = felterjesztés
Fe. Pi. Stab = Fretter Piro német tábornok törzse
fénysz. szak. = fényszórós szakasz
F. H. = felvételező hely
fhdgy. = főhadnagy
fi. = figyelő
„Fn.” = fegyvernélküli szolgálatra alkalmas (minősítés)
Foe. = folyamerő
fog. von. oszt. = fogatolt vonat osztály
forg. szab. szd. = forgalomszabályozó század
Főv. = fővezérség
főv. agi. = fővezérség anyagi
fr. = felriasztás (mozgósítás)
Füm, (FÜM., FM.) = Földművelésügyi Minisztérium
gazd. közig. = gazdászat közigazgatás (-i)
gá. = gépágyú
gázment. szd. = gázmentesítő szd.
gázv. (tanf.) = gázvédelmi (tanfolyam)
gh. = gazdasági hivatal
gjm. = gépjármű
gk. (gko.) = gépkocsi, gépkocsizó
gk. szert. = gépkocsi szertár
gk. u. zlj. = gépkocsizó utász zászlóalj
gkv., gkvez, = gépkocsivezető
gk. vh. zlj. = gépkocsizó vegyiharc zászlóalj
gk. von. oszt. = gépkocsizó vonatosztály
gm. szd. = gázmentesítő század
gp. = géppuska
gpi., (gppi.) = géppisztoly
gr. vető = gránátvető
gsz. = golyószóró
g. ti. = gazdász tiszt
gv. tü. o. = gépvontatású tüzéroszlop
„Gy” = gyors (-an)
gyal. = gyalog (-os)
gyak. = gyakorló
gy. e. = gyalogezred
„Gy”-készlet = gyakorló készlet
gys. hdt. = gyorshadtest
gytbk. = gyalogsági tábornok
h. = honvéd (-ség), (-i)
Hagyof. = Hadianyaggyártás Országos Felügyelője
ha. o. (ho.) = hadosztály
háp. = harcálláspont
hák., HÁK. = hadiállomány kiegészítés (mozgósítás)
hátábl. = hadiállománytáblázat
hátorsz. = hátország
HB. = Hadviseltek Bizottsága
hb. = hadbiztos (-ság), (-i)
hbs. = hadbiztos
hdgy. = hadnagy
hdm. = hadművelet (-i)
hdm.-i int. = hadműveleti intézkedés
hds. = hadsereg
hdt. = hadtest
hdt. köz. = hadtest közvetlen
hdt. lgv. közp. pk. = hadtest légvédelmi központi parancsnokság
hdt. pság = hadtest parancsnokság
hdt. t. pk. = hadtest tüzér parancsnokság
hdt. üksz. elh. ea. = hadiüzemi kém- és szabotázselhárító előadó
Hgr. = Heeresgruppe
heő. = helyőrség

hfp. = hadsereg-főparancsnok
h. gye e. = honvéd gyalog ezred
hh. = hadihíd
hh. csoport = hadihíd csoport
hh csop. pság = hadihíd csoport-parancsnokság
hidao. = hídalosztály
hír. = híradó
hír. e. = híradóezred
hír. szd. = híradószázad
hiv áll. = hivatásos állomány
HIL. = Hadtörténeti Intézet Levéltára
hiv. = hivatásos
hk. = harckocsi
HK. = Honvédségi Közlöny
HM. (Hum.) = Honvédelmi Minisztérium, honvédelmi miniszter
honv. = honvéd (-ség)
Ho Mu. Sz. = Honvédelmi Munka Szervezet
ho. = hadosztály
hop. = hadosztályparancsnok
ho pság = hadosztály-parancsnokság
ho. von. = hadosztály vonat
hmtk. = hadiműszaki törzskar (-i)
H. Sz. = Harcászati Szabályzat
ht. = hivatásos és hadtáp
HTI = Haditechnikai Intézet
ht. kat áll. = hivatásos katonai állomány
ht. thtts. = hivatásos tiszthelyettes
ht. zlj = hadtápzászlóalj
hu. = huszár
hu. szd. = huszár század
hü. = hadiüzem (-i)
Husz pk. = hadiüzemi személyzeti katonai parancsnok
hv. = határvadász
hv. zlj. = határvadász zászlóalj
Hvt. = Honvédelmi Törvény
Hvtn. = Honvédelmi Törvény novellája
idt. vőrgy. = ideiglenesen ténylegesített vezérőrnagy
ig. biz. = igazoló bizottság
Ig. min. = Igazságügyi miniszter
ill. = illetőleg
int. = intézkedés
Ip. min. = Iparügyi Minisztérium, iparügyi miniszter
itt. = irattár
I. = izraelita (munkaszolgálatos század)
„Jan ” = jelenleg alkalmatlan (minősítés)
jár. kat. pság. = járási katonai parancsnokság
jbíró = járásbíró
jkv. = jegyzőkönyv
jmú = jármű
jór = járór
„K” = kelet
„K” = keresztény (munkaszolgálatos század)
„K” = kémelhárító (tiszt)
K ! = kiadványozta
k a. = katonai alakulat
„Ka ” = katonai szolgálatra alkalmas (minősítés)
karp. = karpaszományos
kat. = katonai
kat. áll. hiv. = hivatásos katonai állományú
kat. áll. tart. = katonai állományú tartalékos
kat. főcs. = katonai főcsoport
KÁB. = Központi Átvételi Bizottság
Kárp. csop. = Kárpát-csoport
kb. = kebelbeli
Kbp. = katonai büntető parancs
kbtk. = katonai büntető törvénykönyv
kebli = kebelbeli
KEOKH = Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság
ker. = kerület (-i)
Ker. Min., Keresk. Min. = Kereskedelemügyi Minisztérium, kereskedelmügyi miniszter
ker. kat. pság. = kerületi katonai parancsnokság

ker. lgv. közp. pk = kerületi légvédelmi központi parancsnok
kfcsf. = katonai főcsoportfőnök
kgy. = kémgyanús
kh. = kémelhárító
k. hho. = könnyű hadihídosztály
k. ho. = könnyű hadosztály
kho. = kémelhárító osztály
kieg. = kiegészítő
kieg. kir. = kiegészítő kirendeltség
kik. = kiképzés
kiko. = kiképző osztály
kik. táb. = kiképző tábor
kir. = királyi
kir. = kirendeltség
kiv. = kivételezett
K. K. I. = Kormányzó Katonai Irodája
KKM. = Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium
klgs. = különleges
kmb. (Kb.) = kormánybiztos
kmdo. = kommando
kmf = kelt mint fent
KMOF. = Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője
kmsz. = közérdekű munkaszolgálat
kmsza. = közérdekű munkaszolgálatos alakulat
ko. gp. szd. = kocsizó géppuskás század
kórh = kórház
korm. = kormányzó
közb. = közbiztonság (-i)
közig. = közigazgatás (-i)
közp. = központ (-i)
kps. = kerékpáros
kp. szak. = kerékpáros szakasz
kp. u. szd. = kerékpáros utász század
kpvj. = karpaszomány-viselési jog
kp. zlj. = kerékpáros zászlóalj
Ks. = kisegítő
ksm. = kisegítő munkás
ksz. = kisegítő szolgálatos
ksz. altiszt = kisegítő v. különleges szakszolgálatos altiszt
K. szempont = kémelhárítási szempont
kszv. = katonai szállításvezető (-ség)
L., l. = lássa, láttamozta
lakt. (lkt.) = laktanya
le. = légierő
leg = legénység
Lepa = Légierő-parancsnokság
létsz. = létszám
lgv. = légvédelmi
lgv. á. = légvédelmi ágyú
lgv. gá. szak. pk. = légvédelmi gépágyú szakaszparancsnok
lgv. pótu. = légvédelmi vegyes pótüteg
L. H. T. = Legfelső Honvédelmi Tanács
lóelló = lóellátóoszlop
lov. á. ü. = lovas ágyús üteg
lov. dd. = lovas dandár
loisk. = lövésziskola
losz. kezo = lőszerkezelő oszlop
lov. = lövész
Lt. = levéltár
Lud. Ak. = Ludovika Akadémia
m. = magyar
m. = miniszteri
m = műszaki
M = mozgósítás (-i)
magpont = magassági pont
M. C. Sz. = Magyar Cionista Szövetség
Me. (ME.) = Miniszterelnökség, miniszterelnöki
meger. = megerősítés
megsz. csop. pság. = megszálló csoportparancsnokság
mell. = melléklet
mé. szd. = mérő század
min = miniszter (-i)
MINOSZ = Magyar Izraelita Nők Országos Szövetsége
min. o. t. = miniszteri osztálytanácsos
min. = minősítés
min. s. titkár = miniszteri segédtitkár

„Mk" = konnyu munkai a foghato (minosités)
m kir = magyar kiralyi
mkp = motorkerekpar
„Mn" = nehez munkára foghato (minosites)
„Mna" = nehez munkara alkalmatlan (minosites)
MNHF = Magyar Nemzeti Hadsereg Fovezersege
MOF = Munkaszolgalat Orszagos Felugyeloje
MOVE = Magyar Orszagos Vedero Egyesulet
mozg = mozgositas
msz = munkaszolgalat (-os)
„Msza" = munkaszolgalatra alkalmas (minosites)
mu szd = munkaszolgalatos szazad
MT v Mt = Minisztertanacs (-i)
MTE = Munkas Testedzo Egyesulet
MTI = Magyar Tavirati Iroda
Mu = munka (-as)
Mu szd = munkas, munkaszolgalatos szazad
Mu vez t = munkaszolgalat vezetesi torzs
mu = muszak (-i)
mu gyak tab pk = muszaki gyakorlo taborparancsnok
mu ir = muszaki iranyito
mu pk = muszaki parancsnok
mu szero = muszaki szeroszlop
mu t = muszaki torzs
m zls = muszaki zaszlos
nb = nota bene
Nb (Nbr) = Nepbirosag (-i)
nf -ek = nehezfegyverek
nmnyt = nepmozgalmi nyilvantarto (tiszt)
NOT = Nepbirosagok Orszagos Tanacsa
Npfu = Nepfougyeszseg
npu = nehezpuska
nt = nemtenyleges
Nu = Nepugyeszseg
nv = nemzetvedelmi (kemelharito)
Ny = nyugat (-i)
nya szkv = nyugallomanyu szolgalatonkivuli viszonybeli
ny all = nyugallomany (-u)
nyo = nyilvantartasi osztaly
nyt = nyilvantartas (-i)
nyvt lap = nyilvantarto lap
o = osztaly
og = osztag
ojmu = orszagos jarmu (szeker)
OKW = Oberkommando der Wehrmacht
OL = Orszagos Leveltar
olv (olvh) = olvashatatlan
OM , (om , omo) = orszagmozgositas (-i)
OMZSA = Orszagos Magyar Zsido Segito Alap
opk = osztalyparancsnok
Orv M Kb = Orvosi Munkaerok Kormanybiztosa
OT = Organisation Todt
ov = osztalyvezeto
ovh = osztalyvezetohelyettes
OVSZ = Orszagos Vitezi Szek
o = onallo
o hk zlj = onallo harckocsi zaszloalj
o hu szd = onallo huszarszazad
onmga = onagymeltosaga
orgy = ornagy
orv = orvezeto
p = parancsnok
p = pont
P = pengo
pc = pancel (-os)
Pc hdt psag = pancelos hadtestparancsnoksag
pc loisk psag = pancelos loiskola parancsnoksag
pct a szak = pánceltoro agyus szakasz
pcs = parancs
PD (Pd , pd) = pro domo
pcsf = polgari csoportfonok (-seg)
pfcsf = polgari focsoportfonok (-seg)

pfk = pénzforgalmi kimutatás
PH. = pecsét helye
pk = parancsnok
pkh = parancsnokhelyettes
pl. (pld.) = például
PM, (Pm, Pum) = Pénzugyminisztérium, penzugyminiszter
polg = polgári
polg csf = polgári csoportfonok
pótzlj = pótzászlóalj
pság = parancsnokság
psz oszt (polg. szem oszt) = polgári személyugyi osztaly
polgm szem oszt = polgármesteri személyugyi osztály
pu. = puska
pup = pályaudvar parancsnok
raj pk = rajparancsnok
rád = rádio (-s)
rád alls = rádio-állomás
rád forg = rádió-forgalmi
rád ok = rádio-osszekottetés
ref = referens
rend = rendelet (-ileg)
rendf. nélk = rendfokozat nelkul
rep = repulo (-s)
Rep Akad = Repulo Akademia
rep árk szd = repulo arkasz szazad
rep dd = repulo dandai
rep mu szd = repuloteri munkaszolgálatos század
rend kap kozb o = rendorkapitányság kozbiztonsági o
rép. = repulótér-épito csoport
RM = részleges mozgósitás
rm, (róm) = római
rú = rovid úton
rocso szd = rohamcsonak század
rsz es ktg álls = rendészeti és katonagondozó állomás
s = segéd
„S" = segedszolgálatra alkalmas (minosítés)
SS. = Schutzstaffeln
saj. = saját
„SAS" = „Siess, Azonnal, Surgos" (behívó jelzés)
SD = Sicherheitsdienst
seb száll. gk = sebesultszállító gépkocsi
sgt = segédtiszt
sht, (shvt) = segédhivatal
sk = sajátkezú (-leg)
sorleg = sorlegénység
sorszd = sorszázad
suto. = sutooszlop
sz = szamu
szab kir varos = szabad királyi város
szak, szksz = szakasz
szakmin = szakminisztérium
száll rep = szállító repulo
számv = számvivo
szárny pk = szarnyparancsnok
szd = század
szds = százados
szer (szert) = szertár
szero = szertároszlop
szerv = szervezési
szgk = szemelygépkocsi (-s)
szi (álls) = szemelyirányító (állomás)
sziá = szemelyirányító állomas
szako = szakosztály
szkfv = szekesfováros
szkv = szakaszvezeto
szk viszony = szolgálaton kívuli viszony
szmstr = szallasmester
szolg = szolgálat
Szolg Szab = szolgálati szabályzat
szsgd = szárnysegéd
szul = szuletési
szv = számvivo (-ségi)
t = tartalékos
t = tárgy
tb, tban = tárgyában
T = torveny
tc = torvénycikk
tart = tartalekos
tart péld = tartalék példány
tart szab. = tartosan szabadságolt
táb = tábori
tab kórh = tábori kórh
táb p = tábori posta

tab tü oszt = tábori tuzér osztály
tab vegy = tábori vegyes
tad = tamadás
taf hitel = tavbeszélo fejlesztési hitel
tavb = távbeszélo
tavb szak = távbeszélo szakasz
tbk = tábornok
tenyl = tényleges
tgk = tehergepkocsi
thj = torvényhatósági jogu
thtts. = tiszthelyettes
ti = tiszt
tisztv = tisztviselo
tiz = tizedes
tj = tisztjelolt
to = torzs
toti = torzstiszt
ts = tisztes
tsz = továbbszolgáló
tt = tisztelettel
t t = titkos tanácsos
tu = tuzér
tu oszt = tuzer gyalogos
tu gyal = tuzér lovas
tu lov = tuzér osztag
tv = tisztviselo (-i)
t v mu szd = tábori vegyes munkaszolgálatos század
u , ut = utász
U , ut. = utasitás
un = ugynevezett
uo = ugyanott
ut zlj = utász zászlóalj
ut szd = utász század
utkarb szd = útkarbantartó század
u = uteg
utk = utkozet
uza = uzemanyag
uza o = uzemanyag oszlop
v = vegyes
v = vitez
váp = városparancsnokság
vár kat pság = városi katonai parancsnokság
v dd = vegyes dandar
vez = vezető (-ségi)
vezds = vezérezredes
Vez Ért = Vezetőségi Értekezlet
vez titk = vezertitkár
v e = vitezségi érem
ved = vedelmi
vep = vasutépíto
vep e = vasutepito ezred
vh = vegyiharc
vh szd = vegyiharc szazad
vk = vezérkar (-i)
vkf = vezerkari fonok (-ség)
vkf h = vezerkari fonok helyettes
VKM = Vallás- es Kozoktatasugyi Miniszterium
vko = vezerkari osztaly
vkszt ezd = vezerkari szolgalatot teljesito ezredes
vm = varmegye
vmk = visszamaradó kulonítmény
von = vonat
von o = vonat oszlop, vonat osztály
vorgy = vezérornagy
vp = vonalparancsnok (-ság)
v rep uz szd = vadász repulo uzemi század
VU = vezerkari utasítás
zlj = zászloalj
zlj sgt. = zászloalj segédtiszt
zlj t = zászlóalj torzs
zls = zászlos
zs = zsido

IDŐRENDI ÁTTEKINTÉS

1919	*augusztus 21.*	Horthy, a „nemzeti” hadsereg fővezére elrendeli a szervezett munkásoknak, mint megbízhatatlan elemeknek a sorozásból való kizárását.
	szeptember 14.	Nagy altábornagy javasolja, hogy a munkanélkülieket katonai munkásosztagokba osszák be.
	október 31.	A Hadügyminisztérium átiratot intéz a szakminisztériumokhoz: „a munkanélküliség enyhítésére” a 25—35 év közötti katonaköteles, „megbízhatatlan” egyénekből munkásalakulatok felállítását tervezi.
	november 4.	A „nemzeti” hadsereg Fővezérségének utasítása: „A sorozásnál a zsidóság és szervezett munkásság a katonai szolgálatra való behívásból kizárandó.”
	december 6.	Horthy elrendeli a katonai jellegű munkásosztagok felállítását.
1933	*június 17—18.*	Gömbös Gyula látogatása Hitlernél.
1937	*június 27.*	A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának javaslata a miniszterhez a zsidókkal szemben a hadseregen belül hozandó diszkriminációs intézkedésekről.
	november 21—25.	Darányi Kálmán és Kánya Kálmán Hitlerrel folytatott tárgyalásai.
	végén	előkészítő megbeszélések folynak a magyar hadsereg fejlesztéséről.
1938	*március 5.*	Darányi miniszterelnök bejelenti az ezer millió pengős beruházási programot.
	május 18.	A Képviselőház megszavazza az első zsidótörvényjavaslatot — május 24. a törvényjavaslatot elfogadja a Felsőház (1938: XIV. tc.).
	november 2.	Az első bécsi döntés.
	december 7.	Bartha Károly honvédelmi miniszter benyújtja a „honvédelemről” szóló törvényjavaslatot — 1939. január 27. a törvényjavaslat elfogadása a Képviselőházban — február 4. a törvényjavaslat elfogadása a Felsőházban.
	december 12.	Javaslat a zsidók és „megbízhatatlan” elemek munkásalakulatba való tömörítésére.

december 23-án	terjeszti elo az Imredy-kormány a második zsidótorveny-javaslatot — 1939 április 28 a torvenyjavaslat elfogadása a Képviselohazban — 1939 április 28 a torvenyjavaslat elfogadasa a Felsoházban (1939 IV tc)
1939 január 4.	Vezetosegi Ertekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a zsidokerdesnek a hadseregen beluli megoldása targyaban — marcius 31 , aprilis 5 , május 5 , 6 , 9 és 15 ujabb ertekezlet a Honvedelmi Minisztériumban a zsidokerdesnek a hadseregen belul valo rendezese targyaban
április 4.	Javaslat a Honvedelmi Miniszterium Elnoksege reszerol zsido, vagy zsido feleseggel rendelkezo tisztek ne kerulhessenek vezeto beosztasba
aprilis 12	A Honvedelmi Miniszterium elnoki osztalya eloterjeszti a Vezetosegi Ertekezlet reszere a zsidótorvenynek a honvedsegnel valo vegrehajtasa targyaban keszitett tervezetét
április 14	A Minisztertanacs hatarozata a munkaszolgalat megszervezeset targyalo kormanyrendelet megszerkeszteserol — aprilis 24 a honvedelmi miniszter eloterjesztese a Minisztertanácsban a kotelezo munkaszolgalat megszervezeserol — majus 17. kozzeteszik a Budapesti Kozlonyben az 5070/1939 Me szamu, a kozerdeku munkaszolgalatrol szolo kormanyrendeletet — junius 1-en jelenik meg a Honvedsegi Kozlony 23 szamaban a 25 765 eln 1 a sz korrendelet a „kozerdeku munkaszolgalat" targyaban
május 6.	Vkf feljegyzes szerint a zsidokerdes megoldasanal a honvedelem teren nem elegedhetnek meg a zsidotorveny szukre szabott kereteivel
majus 9.	Vezetosegi Értekezlet a Honvedelmi Minisztériumban a zsidoknak a honvedsegnel valo alkalmazasa targyaban
május 15.	Vezetosegi Értekezlet targyalja a Honvédelmi Miniszteriumban „a zsidotorveny vegrehajtasa a honvedsegnel" c eloterjesztest
junius 1-ig	kell a Kozerdeku Munkaszolgalat Orszagos Felugyelojenek az 5070 1939 Me sz rendelet vegrehajtasara reszletes javaslatot eloterjeszteni
junius 1-ig	kell javaslatot tenni a közérdeku munkaszolgálatos zászloaljak vezeto kereteinek a hadtestparancsnoksagok szekhelyen torténo elhelyezesere

június 5-ig	kell az egyes miniszteriumoknak bejelenteni kozerdeku munkaszolgalatos szazadokra valo igényuket
junius 13	Ertekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a munkaszolgálat tárgyaban
június 23	Megjelenik a 32 487 eln 10—1939 sz rendelet az 1916-os evfolyamuaknak munkaszolgalatra való behivasarol
julius 1-i	hataridot jelol meg az 5070 1939 Me sz rendelet a kozerdeku munkaszolgalat megkezdesere
julius 1—szeptember 30-ig	kell behivni a Honvedelmi Miniszterium által megallapitott számban az 1916 szuletesi evfolyamuakhoz tartozo katonai szolgalatra alkalmatlanokat
julius 15-én 9^h	a kozerdeku munkaszolgalatosok elso csoportjanak bevonulasi idopontja
julius 26	Honvedelmi Miniszteriumi rendelet (95 161 eln KMOF —1939) a munkaszolgalatos zaszlóaljaknak 1939 augusztus 1—szeptember 20-ig torteno kirendeleserol
julius 31-ig	kell az egyes szakminiszteriumoknak a Honvédelmi Miniszteriumban bejelenteni a munkaszolgalatosok igenybevetelere vonatkozo igenyeiket (az 1939 oktober 1—1940 szeptember 30-ig terjedo idore)
augusztus 9	Honvedelmi miniszteriumi rendelet (14 Om 1 b —1939 sz) a kozerdeku munkaszolgalatosok nyilvantartasarol
szeptember 20	Az I es a VII kozerdeku munkaszolgalatos zaszloaljakhoz behivando egyes szakmunkascsoportok bevonulasanak napja
szeptember 23	Honvedelmi miniszteriumi „Utasitas" a zsidotorvenynek a honvedsegen belul valo vegrehajtasara
oktober 1	Az I , valamint a VII kozerdeku munkaszolgalatos zaszloaljakhoz valo bevonulas idopontja
oktober 1— 1940 *szeptember 30-ig*	kell behivni azon 1917—1918 szuletesi evfolyamhoz tartozokat, kiknek katonai alkalmatlansagát veglegesen 1939 oktober 1 elott allapitottak meg
november 9	A Magyar Zsidok Lapja jelenti, hogy megalakult a Hadviseltek Hitkozsegi Ügyosztalya
november 17	Minisztertanacsi eloterjesztes a kozerdeku munkaszolgalatot teljesitok hadigondozasarol — december 16 a 11 200 1939 Me sz rendelet „A honvedelemrol szolo 1939 II tc ertelmében honvedelmi kotelezettseget, vagy kozérdeku munkaszolgalatot teljesito szemelyeknek, valamint hatramaradottainak gondozása targyaban "

1939 december 4.	A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. a osztályának rendelete szabályozza a munkaszolgálatosok jelvényét
december 31-ig	kell bejelenteni a közérdekű munkaszolgálatosok igénybevételére vonatkozó kívánságokat a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelőjénél.
1940 elején	„fogyaték”-ba kerülnek a zsidónak minősülő hivatásos tisztek
március 25.	Megjelenik a 90 190 eln KMOF—1940. sz rendelet az 1939 április 15—június 25-ig kirendelt munkaszolgálatos zászlóaljakkal való bánásmódról
áprilisában	vetődik fel ismét a „zsidó”-kérdésnek a hadseregen belül történő radikális megoldásának követelése.
április 12.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a zsidó orvosok, mérnökök, gépkocsivezetők igénybevétele tárgyában
április 18	Werth vezérkari főnök javasolja, hogy a zsidókérdést a honvédségen belül sürgősen oldják meg adminisztratív úton
május 10.	A Teleki-kormány elhatározza két hadtest és a gyors dandárok hadilétszámra való emelését — május 25 további részleges mozgósítás.
május—júniusában	a Wehrmacht lerohanja Belgiumot, Hollandiát, Luxemburgot és Franciaországot
nyarán	nemcsak a zsidókat, hanem a szervezett munkásság számos vezetőjét is ún. „B” munkaszolgálatos századokhoz hívják be.
nyarán	a vezérkar főnöke elrendeli az összes hadköteles zsidónak fegyveres szolgálatra való behívását.
június 1.	Honvédelmi minisztériumi körrendelet a közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljaknak június és július hónapokban a II., V és VI hadtest területén mezőgazdasági munkára való kirendeléséről
július 8.	A 63 634 eln vkf fbu—1940 sz. rendelet szerint a zsidónak minősülők rehabilitálási kérelmei nem tárgyalhatók
július 9.	Honvédelmi minisztériumi rendelet a zsidó különleges munkaszolgálatos századok hadiállományra való emeléséről.
	Honvédelmi minisztériumi értekezlet a zsidófajú tiszteknek honvédelmi alkalmazása tárgyában
július 17.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztérium I. Csoportfőnökénél a különleges (zsidó) munkaszolgálatos századok ügyében.

július 17.	60 különleges (zsidó) munkaszolgálatos századot állítottak eddig fel és ezt a számot 90—100-ra akarják emelni.
augusztus 2.	A vezérkar főnökének javaslata mozgósítás esetén a zsidókat munkásalakulatokba hívják be.
augusztus 13.	A honvédelmi miniszter távirati utasítása: az 1901—1919 évfolyamú besorozott, de tényleges katonai szolgálatot nem teljesített zsidókat munkaszolgálatra azonnal be kell hívni
augusztus 14-én	megszakadnak a Turnu-Severinben folytatott magyar—román tárgyalások
augusztus 21.	Értekezlet a honvédség által igénybe nem vett zsidóknak a katonai szolgálat helyett munkás különítményekben való felhasználása tárgyában.
augusztus 23-án	megjelenik a 441 Om biz 1. b —1940 számú titkos rendelet „Zsidók felhasználása munkára".
augusztus 23.	Sorozásra kerülnek a 25—60 éves zsidók A vezérkar főnöke kiadja az „Irányelvek Románia elleni hadműveletek megindítására" c. tájékoztatóját
augusztus 26.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a zsidó nemtényleges tisztek ügyében
augusztus 30.	A második bécsi döntés
augusztus 31.	A zsidónak minősülők e naptól kezdve emléklappal nem láthatók el (44 572 eln 8—1940 sz).
augusztusában	rendelet jelenik meg, mely szerint a zsidó munkaszolgálatos századok semmiféle kincstári felszerelést nem kaphatnak
őszén	bizalmas rendelet a zsidók a jövőben fegyveres szolgálatot nem teljesítenek, hanem tényleges katonai kötelezettségüknek a munkás alakulatok kötelékében tesznek eleget.
szeptember 4.	Értekezlet a katonai főcsoport főnökénél az 1940 október 1-én közérdekű munkaszolgálatra behívható évfolyamok őszi üzemi szolgálatra való igénybevételéről
szeptember 10.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztérium 1 b osztályán a 42 évesnél idősebb zsidók leszereléséről.
szeptember 14.	Honvédelmi minisztériumi rendelet a zsidó vonatkozású tisztek, legénységi állományuak és polgári alkalmazottak szolgálati alkalmazása tárgyában (44 710 eln —1940 sz).
szeptember 21.	Rendelet a közérdekű munkaszolgálatosok nyilvántartásáról (90 896 eln KMOF.—1940. sz.)
szeptember 26.	Az 55 006 eln. 2 i—1940. számú honvédelmi minisztériumi rendelet szabályozza a zsidó munkaszolgálatos századok gazdasági ügyeinek intézését.

szeptember 27.	Rómában Németország, Olaszország és Japán képviselői aláírják a Háromhatalmi Egyezményt.
	Az 516. Om. 1. b.—1940. sz. honvédelmi minisztériumi rendelet engedélyezi a zsidó ünnepeknek a munkatáborokban való megtartását.
október 4.	Az 519. Om. 1. b.—1940. HM. sz. rendelet megtiltja a zsidó munkaszolgálatos századoknál a sajtótermékek terjesztését.
október 7.	Berlinben német—román „megegyezés" jön létre, német „tan"-csapatok vonulnak Magyarországon keresztül Romániába
október 9.	Teleki Pál miniszterelnök bejelenti, hogy rövidesen a Ház elé terjeszti az új zsidótörvényt.
november 5.	Endre László javaslata a zsidó munkaszolgálatosoknak a falusi néptől való elkülönítésére.
	Értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a harmadik zsidótörvény honvédelmi vonatkozású rendelkezései tárgyában.
november 13-ig	kb. 260 vegyes (zsidó) munkaszolgálatos század (átlag 200 fővel), 52 000 fő létszámmal került felállításra.
november 14-én	Bartha honvédelmi miniszter kijelenti a Képviselőházban: büntető és zsidó munkásszázadok nincsenek
november 20	Magyarország csatlakozik a Háromhatalmi Egyezményhez.
november 26	A Képviselőház ülésén Matolcsy Tamás követeli, hogy a zsidókat ne munkaszolgálatra, hanem internálótáborba vigyék
decemberében	az OKW vezérkari főnöke meghívja Bartha honvédelmi minisztert Berlinbe. E látogatás alkalmával a magyar kormány német segítséget kér a hadsereg korszerű fegyverekkel történő ellátásához
december 2-án	a zsidó munkaszolgálatosokat elkülönítik a többi közérdekű munkaszolgálatostól.
december 10-én	megkötik a jugoszláv—magyar örökbarátsági szerződést.
	Werth vezérkari főnök javasolja, hogy a zsidó tiszteket adminisztratív úton fosszák meg rendfokozatuktól
december 21.	A Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője kéri a Honvédelmi Minisztérium III. Csoportfőnökségét, hogy a munkaszolgálatos századokra vonatkozó igényét közölje.

1940-ben	jelent meg a 860/Om. biz. LHT.—1940. számú döntés a zsidóknak munkáskülönítményekbe való beosztásáról.
1940-ben	jelent meg a 507 706/1940—10. számú rendelet az összes nemtényleges állományú zsidónak a közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljakhoz való áthelyezése tárgyában.
1941 január 22.	A tényleges szolgálatra bevonuló zsidó munkaszolgálatosok számát kénytelenek csökkenteni — tekintettel a nagy tiszti és altiszti hiányra.
január 22.	Megjelenik az 1700. eln. 16—1941. számú bizalmas körrendelet a zsidók szigorúbb sorozási elbírálásáról.
január 23.	A Honvédelmi Minisztérium törvényelőkészítő osztálya elkészíti az új zsidótörvény honvédségi kérdéseket tárgyaló szövegtervezetét. — január 29. értekezlet a Honvédelmi Minisztérium törvényelőkészítő osztályán a III. zsidótörvény honvédelmi vonatkozású paragrafusai tárgyában.
január 24.	Megjelenik a 91 113. eln. KMOF.—1940. sz., „a zsidókkal való bánásmód” tárgyában kiadott rendelet.
február 8.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban azon teendők megtételére, melyek szükségesek, amennyiben a III. zsidótörvény „belátható időn belül nem készül el”. — április 4. a Honvédelmi Minisztériumban megtartott értekezlet letárgyalja és elfogadja az 1939 : IV. tc. értelmében zsidónak tekintendők katonai szolgálatra való igénybevételét szabályozó rendeletet. — április 5. a Honvédelmi Minisztérium megküldi az Igazságügyminisztériumnak az 1939 : IV. tc. értelmében zsidónak tekintendők katonai igénybevétele tárgyában készített rendelettervezetet. — április 9. a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium közli, hogy a rendelettervezettel kapcsolatban nincs észrevétele. — április 10. a Pénzügyminisztérium közli, hogy a rendelettervezettel kapcsolatban nincs észrevétele. — április 11. a kormányzó a bemutatott rendelettervezethez „előzetes magas hozzájárulásá”-t adja. — április 15. a zsidók hadkötelezettségét szabályozó rendelettervezet a Minisztertanács elé kerül. — április 18. a 2870/1941. Me. számú rendelet megjelenik a Honvédségi Közlönyben. — április 19. a rendelet megjelenik a Budapesti Közlönyben. — április 21. a rendeletet bemutatják a 36-os honvédelmi bizottságnak. — áp-

rilis 23. a Magyar Izraeliták Országos Irodája memorandummal fordul Bárdossyhoz a 2870/1941. Me. sz. rendelet ügyében. — április 29. a 36-os honvédelmi bizottság elfogadja a 2870/1941. Me. sz. rendeletet.

február 19. A Honvédelmi Minisztérium álláspontja Endre 1940 november 5-i feljegyzésével kapcsolatban: „a külön osztagokban szolgáló zsidó legénységre is a honvédségi szolgálati szabályzat vonatkozik..."

április 18. Elkészült a zsidók kisegítő szolgálatáról szóló kormányrendelet végrehajtási tervezete. —

április 28. a Honvédelmi Minisztérium megküldi az illetékes szerveknek a zsidók kisegítő szolgálatáról szóló kormányrendelet végrehajtási utasításának tervezetét. — május 5. a Vezérkar Főnöke jóváhagyólag tudomásul veszi a rendelettervezetet. — augusztus 19. bizalmas honvédelmi minisztériumi rendelet a 2870/1941. Me. sz. rendelet végrehajtására. (27 300. eln. 8—1941. sz.)

május 7. A vezérkar főnökének javaslata a honvédelmi miniszterhez: lássák el a zsidó munkaszolgálatosokat megkülönböztető jelvénnyel (sárga szalag). —

május 19. a Honvédelmi Minisztérium III. Csoportfőnökségének intézkedése a sárga karszalagok beszerzésére.

május 31. Megjelenik a zsidókkal való bánásmódról szóló 111 385. eln. KMOF.—1941. sz. rendelet.

július 8. Megjelenik a Budapesti Közlönyben a Honvédelmi Minisztérium 45 101. eln. 23—1941. sz. rendelete a rendkívüli családi segélyezés újabb szabályozásáról. (A zsidónak minősülők s a 2870 1939. sz. rendelet alapján munkaszolgálatot teljesítők jogosult hozzátartozói a rendkívüli szolgálat idején is csak rendes családi segélyt kaphatnak.) —

augusztus 12. e rendelet kiegészítése, az 51 545. eln. 23—1941. sz. rendelet, megjelenik a Honvédségi Közlönyben.

július 12. A honvédelmi miniszter 111 504. eln. KMOF.—1941. sz. rendeletével hadműveleti területre helyez közérdekű munkaszolgálatos századokat a Kárpátokon átvezető utak megjavítására. —

augusztus 8. a vezérkar főnöke 20 tábori vegyes munkaszolgálatos századnak sürgős mozgósítását és a hadműveleti területre való indítását kéri.

július 29. Az I. hadtestparancsnokság javasolja, hogy a zsidó munkaszolgálatosokat Budapesttől távol helyezzék el.

augusztus 27.	A II. lovasdandár parancsnoka javasolja, hogy a Délvidéken lakó valamennyi zsidó részére vezessék be a kötelező munkaszolgálatot. A Honvédelmi Minisztérium elnoki osztályának javaslata a miniszterhez a zsidótörvények további szigorítása tárgyában.
szeptember 15.	111 511. eln. KMOF.—1941. sz. rendelet a munkaszolgálatos századok szervezése, kiképzése és elhelyezése tárgyában.
október 24.	Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök tisztiparancsa a zsidókkal szemben követendő, a törvényeken túlmenő eljárásra
október 28.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a közérdekű munkaszolgálat szervezetének bővítésével kapcsolatban. — november 21. honvédelmi minisztériumi rendelet (137 844. eln. 1. a.—1941.) a közérdekű munkaszolgálat szervezésének bővítéséről.
november 1-ig	kell a tiszteknek és altiszteknek származásukat igazolni.
november 26.	A Honvédelmi Minisztérium elnoki 10. osztályának rendelete: a kivételezett zsidók anyakönyvi lapján a kivételezettséget fel kell jegyezni.
december 11.	Bartha honvédelmi miniszter enyhíti a 27 300. eln. 8—1941. sz rendelet közlésére vonatkozó megszorító rendelkezéseket 79 269. eln. 8 b.—1941. HM sz. rendelet a „Zsidók helyzetét szabályozó 27 300 eln 8. b.—1941. sz. rendelet kiegészítésére”.
december 18.	Szombathelyi Ferenc a vezérkar főnöke a kitoloncolt zsidók visszaszivárgásának megakadályozását követeli. — 1942 január 20 a belügyminiszter ez ügyben adott válaszában leszögezi, hogy állampolgársági bizonyítványt mindazoknak ki kell adnia, kik magyar állampolgárságukat hitelesen igazolják.
december 23.	112 025 eln. KMOF.—1941. sz bizalmas rendelet a munkaszolgálatos századoknál a testi fenyítést csak a Szolgálati Szabályzat alapján lehet alkalmazni
december 29.	A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának javaslata: kötelezzék a közérdekű munkaszolgálatosokat arra, hogy saját ruhájukban, sárga csillaggal megjelölve teljesítsék szolgálatukat.
1942 január 6—8.	Ribbentrop látogatása Magyarországon: követeli a magyar kormánytól, hogy az egész magyar hadsereget mozgósítsák s vonuljon a német OHL. vezetése alatt a Szovjetunió ellen.

január 9. A vezérkar főnökének javaslata a munkaszolgálatosok részére rendszeresített karszalagot varrják rá a ruházatra, hogy azt ne lehessen eltüntetni. —

február 12 a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelőjének rendelete: a munkaszolgálatosok balkarjukon a ruházatra erősített sárga karszalagot kötelesek hordani.

február 4-én értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban a munkaszolgálat kibővítése tárgyában

A vezérkar főnökének javaslata· lássák el a munkaszolgálatosokat sárga csillagos fehér karszalaggal

február 9. A Képviselőházban Matolcsy nyilas képviselő javasolja, hogy a zsidó orvosokat zárják ki a kamarából és küldjék őket a harctérre, ahol mint munkaszolgálatosok végezzenek fizikai munkát.

február 10. 137 344. eln. 10—1941. sz. rendelet a zsidó kisegítő szolgálatra kötelezettek felülvizsgálatáról.

február 21. Rendelet az április 1-én bevonuló keresztény munkaszolgálatosok kiképzéséről és belső (üzemi) munkára való kihelyezéséről.

A vezérkar főnökének rendelete a „megbízhatatlanok" nyilvántartásáról. (32 334. eln. vkf. D — 1942.)

március 3. Törvényjavaslattervezet az 1939 · II. tc., valamint az 1914—1918 évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréseiről szóló 1938 : IV. tc. módosítására és kiegészítésére —

június 10 Bartha Károly benyújtja a törvényjavaslatot a parlamentben — június 25—26-ig, valamint július 1-én és 2-án tárgyalja a Képviselőház a törvényjavaslatot. — június 30. a Képviselőház véderő, közjogi, közigazgatási, igazságügyi bizottságának jelentése. — július 7. a Felsőház véderő, közjogi, közigazgatási, igazságügyi bizottságának jelentése — július 14 a törvényjavaslat felsőházi tárgyalása — július 29 az 1942 · XIV. tc. kihirdetése — augusztus 7 HM. értekezlet az 1942 . XIV tc. végrehajtására kiadandó rendelet tárgyában. — november 4 újabb értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban az 1942 XIV tc végrehajtása tárgyában kiadandó rendeletről. — december 28 az 55 000. eln —1942 sz. rendelet megjelenik a Honvédségi Közlönyben

március 31. A vezérkari főnök ismételten javasolja· a munkaszolgálatosok hordjanak sárga csillagot. —

	április 8 a honvédelmi miniszter döntése: a munkaszolgálatosok ruházata polgári ruha, katonasapka és sárga karszalag — április 23. Beregfy altábornagy, a VI hadtest parancsnoka felterjesztése a zsidó munkaszolgálatosoknak „legcélszerűbb lenne külön daróc ruhát rendszeresíteni” — május 11 3813 M III Csfség —1942 sz rendelete valamennyi munkaszolgálatos század zsidó beosztottjai saját polgári ruhában teljesítenek szolgálatot
március 1-ig	véglegesen igazolni kell a honvédségi személyeknek származásukat
április 22	Bizalmas HM rendelet a nevüknél és vagyoni helyzetüknél fogva közismert (esetleg 42 évnél idősebb) zsidók behívása tárgyában
május 30	A vezérkar főnökének rendelete a megbízhatatlan egyének nyilvántartásának felülvizsgálata tárgyában (34 411 eln 2 vkf D —1942 sz)
június 24	A Képviselőházban Serényi gróf nyilas képviselő javaslatot terjeszt elő a munkabíró zsidó férfiakat hívják be munkatáborba, a betegeket öregeket, gyerekeket és asszonyokat zárják gettóba
június 26	Meskó nyilas képviselő felszólalása a Képviselőházban a munkaszolgálat bizonyos vonatkozásban megalázó szolgálatot jelent
július 4	A Magyar Szent Kereszt Egylet beadvánnyal fordul a kormányzóhoz az 1939 IV tc alapján kivételezett zsidók katonai rendfokozatának meghagyása érdekében
július 6.	A Budapesti Lipótvárosi Orvostársaság kérelme a zsidó diplomás orvosokat a munkaszolgálat keretén belül orvosi beosztásban alkalmazzák
július 14	Glattfelder Gyula csanádi püspök tiltakozik az ellen, hogy az 1941 XV tc alapján állapítsák meg a zsidó származást
július 17	Kállay miniszterelnök a Képviselőházban interpellációra válaszolva közli, hogy a mozgósított alakulatok létszámának megfelelően hívnak be zsidókat munkaszolgálatra
augusztus 1-től	a származást az 1942 XIV és az 1941 XV tc alapján kell elbírálni
szeptember 1.	HM rendelet megtiltja, hogy a zsidó templomokban a hősi halottak emlékére tartandó istentiszteleteken a honvédség képviseltesse magát
szeptember 3	47 530 Elnöki oszt —1942 sz rendelet a származásnak az 1942 XIV tc (3) bek alapján történő elbírálásáról

szeptember 11. 120 780 eln KMOF—1942 számú rendelet „Általános intezkedések a munkasszázadok szervezésére és kikepzésére —

szeptember 11 kiadott parancs értelmében a hadmuveleti teruleten levo alakulatok a német parancsnokság alá tartoznak.

szeptember 17. A Magyar Zsidok Lapjának kozleménye· a belugyminiszter engedélyt adott a munkaszolgálatosok részere inditandó teliruha-gyujtésre

szeptember 24. Jány Gusztáv, a 2. hadsereg parancsnoka a vezérkar fonoketol muszaki munkara zsidó munkaszolgalatos egységeket igenyel

szeptember 24. Nagybaczoni Nagy Vilmos lesz a honvédelmi miniszter —

október kozepen megszemléli a keleti fronton a magyar hadsereget — október 27 tájékoztatja a szemlejen szerzett tapasztalatokrol a Minisztertanácsot

november 6. Megjelenik az 5600 1 b M—1942 sz. bizalmas rendelet a 24—33 éves zsidoknak hirdetmény utjan torteno behívásárol, valamint a 42 évet betoltott zsidó kisegíto szolgálatosok leváltásáról —

november 13 a honvédelmi miniszter bizalmas atirata a belugyminiszterhez a zsidok altalános igénybevetele tárgyában (1057. Om biz—1942 sz) — november 14 megjelenik a 68 300 eln 1 ny—1942 sz rendelet a 18—48 eves zsidoknak jelentkezesi kotelezettségérol — november 16 795/1942 XVIII Om. biz—1942 sz rendelet a kivételezett zsidók felmentésérol — november 19 megjelenik a Budapesti Kozlonyben — 69 959 eln 1 b—1942 szam alatt a 24—33 éves zsidok behivasarol szoló hirdetmény — november 30 belugyminiszteri utasitás az internalo taborokban es toloncházakban levo 24—33 eves zsidok bevonultatása és a 18—42 eves hadkotelesek osszeirasa targyában — december 3—31 kozott kell jelentkezniok a 18—48 eves zsidó hadkotelezetteknek az illetékes honved bevonulási kozpontoknál — december 15-én kell átadni az internalt zsidokat a honvedelmi alakulatok részere — 1943 januar 30-ig be kell fejezodnie a 18—48 eves zsido hadkotelesek jelentkezésenek — 1943 január 15-ig kimutatást kell keszíteni az internalo táborokban es toloncházakban levo 18—48 eves zsidó hadkotelesekrol — 1943 február 20-tól razziákat kell tartani — a belugyminiszteri rendelet értelmében — a 18—48 éves zsidó hadkotelesek jelentkezésének ellenorzésere

november 15.	A belügyminiszter engedélyezi a munkaszolgálatosok részére a téli ruhanemű-gyűjtest.
november 17.	Rácz Kálmán a Képviselőházban tartott beszédében helyteleníti a zsidó munkerővel való gazdálkodást.
november 19.	Nagybaczoni Nagy Vilmos felszólalása a Képviselőházban a költségvetési vitában a munkaszolgálat kérdéséről.
őszén	28 vagon ruházati cikket indítottak útnak a hadműveleti területen levő munkaszolgálatosok részére.
november 27.	Törvényjavaslat az egyszeri hadkötelezettségi adóról és a rendkívüli hadiadóról — 1942. december 11 a Képviselőház a törvényjavaslatot általánosságban elfogadja. — december 15. a Képviselőház pénzügyi és véderőbizottsága tárgyalja és módosításokat eszközöl az egyszeri hadkötelezettségi adóról és rendkívüli hadiadóról szóló törvényjavaslaton. — december 18 és 19. a Képviselőház letárgyalja a pénzügyi és véderő bizottságnak a törvényjavaslattal kapcsolatosan eszközölt módosításait — 1943 november — a Felsőház módosításokat eszközöl a törvényjavaslaton — 1943 november 18 a Felsőház elfogadja a törvényjavaslatot — 1943. december 9. a Képviselőház pénzügyi és véderő együttes bizottsága elfogadja a Felsőház által a törvényjavaslaton eszközölt módosításokat. — 1944. január 20. a törvényjavaslat, mint 1944 III. tc bekerül a Törvénytárba
november végén	Nagybaczoni Nagy Vilmos utasítása a munkaszolgálatosok munkaképességének emberi bánásmóddal való fokozására
december 2.	121 389. eln. KMOF.—1942 sz. rendelet a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott rendelet (120 813. eln. KMOF.—1942. sz.) módosítása.
december 11.	A honvédelmi miniszter megbízza Roder Jenő vezérőrnagyot „különböző hatósági alakulatok és szervek” felügyeletével.
december 11.	Honvédelmi miniszteri rendelet (74 604. eln. 8. b 1942.) a hivatásos állományból származó zsidó tisztek bevonulása és jelentkezése tárgyában.
december 19.	Nagybaczoni Nagy Vilmos rendeletben (121 480. eln KMOF —1942. sz.) közli a munkaszolgálattal kapcsolatosan észlelt hiányosságokat (alkalmatlanok behívása stb.) és szigoru utasítást ad, hogy a „zsidókkal való bánásmód”-ra vonatkozó rendelkezéseit szigoruan tartsák meg

1943	*január 2.*	A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy újra lehet hadműveleti területen lévő munkaszolgálatosok részére „egyéni” csomagokat küldeni.
	január 12.	Megindul a szovjet offenzíva, amely a Don-menti magyar hadsereget majdnem teljesen megsemmisíti.
	január 21.	A Magyar Zsidók Lapjának értesítése arról, hogy kik kapták már meg a hadműveleti területen a részükre küldött csomagokat — január 21., január 28., február 4. újabb hasonló közlemény.
	január 21.	A Magyar Zsidók Lapjának értesítése: a postahivatalok a 2-vel kezdődő tábori postaszámokra nem vesznek fel csomagokat.
	január 22-én	v. Kovács Gyula a 2. hadsereg vezérkari főnöke újabb zsidó munkaszolgálatos századokat kér a frontra.
	január 23.	26 261 eln 2 i—1943. sz. rendelet a ruhakoptatásról.
	január 25.	A IV hadtest parancsnokságának rendelete a fegyvertelen katonák és munkaszolgálatosok hátrairányításáról.
	január 27.	A január 25 és február 20 között zsidók által beadott mentesítési kérelmeket, a HM. rendelete alapján — tárgyalás nélkül — irattárba kell helyezni.
	január 31.	Az e határidőig árja származásukat igazolni nem tudó keresztény hadkötelezetteket zsidóknak minősítik.
	február	A németek 10 000 munkaszolgálatost kérnek a szerbiai rézbányákba.
	február 9.	A 71 506. eln. 13—1942. sz. rendelet bűnvádi eljárást helyez kilátásba a megengedettnél magasabb pénzösszeget magánál tartó munkaszolgálatosokkal szemben.
	február 12.	Orsán a 34. német kiürítési biztos a felváltásra útbaindított 555 fő munkaszolgálatost erőszakkal a maga céljaira igénybeveszi.
	február 17.	A Honvédelmi Minisztérium rendeletileg bekéri az egyes hadtestparancsnokságoktól a 18—48 éves zsidók létszámadatait. — február 25—március 13. az I—IX. hdt psságok fenti tárgyban leadott jelentései.
	február 19.	3968. eln. 6. k—1943. sz. rendelet a térítési díjak megállapítása tárgyában.

február 28.	Honvédelmi minisztériumi rendelet a zsidók kivételezettségének szabályozásáról.
március 6— június 15-ig	volt érvényben a belügyminiszter által a munkaszolgálatosok felruházásával kapcsolatos gyűjtésre kiadott engedély.
március 9.	110 160. eln. KMOF.—1943. számú rendelet a hátországban alkalmazott zsidó munkaszolgálatosokkal való bánásmód tárgyában.
március 11.	Értekezlet a Honvédelmi Minisztérium VII. Csoportfőnökségén a tábori rabbik alkalmazása tárgyában.
március 12.	6730. M. 1. b.—1943. sz. bizalmas rendelet a megszálló csapatoknál történő felváltás szabályozására.
március 28.	Megjelenik a honvédelmi miniszter hirdetménye a 25—37 éves zsidónak tekintendő hadkötelesek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről (Budapesti Közlöny. 18 932. eln. 1. b. 1942. HM. sz.). — április 27—május 13. kellett bevonulni, illetve jelentkezni a 25—37 éves zsidónak tekintendő hadköteles férfiaknak.
március 30.	17 608. eln. 16—1943. sz. rendelet a papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek ügyében.
	A Honvédelmi Minisztérium rendelete közli azokat a szempontokat, amelyek alapján egyes kategóriákat mentesíteni fognak a bevonulás alól.
tavaszán	az országon belül a munkaszolgálatos századok helyzetében jelentős javulás tapasztalható.
április 1-én	Kállay miniszterelnök Rómába utazik.
április 7-én	a 2. hadsereg parancsnoksága által kiadott rendelet értelmében újabb munkaszolgálatos századok kerültek felállításra.
	23 000. eln. 22. g.—1943. sz. körrendelet a kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak segélyezése tárgyában (Budapesti Közlöny. 80. szám.).
	A 16. sz. Honvédségi Közlönyben megjelenik „a zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések" (4035. eln. 8. b.—1943. sz.) körrendelet helyesbítése.
április 17.	12 200. eln. 16—1943. sz. körrendelet a szolgálathalasztási kérelmek elintézéséről.
április 17. és 18.	Tárgyalás Klessheimben Horthy, Hitler és Ribbentrop között.
április 19.	A Honvédelmi Minisztérium 15. osztályának állásfoglalása: a kisegítő szolgálat a hadkötelezettség alapján teljesített tényleges katonai szolgálat.

április 30.	Az 5904/M 1 Omo—1943. sz rendelet értelmében tekintet nélkül arra, hogy eddig hol voltak állományban a zsidó mérnökök, a munkaszolgálatos zászlóaljak állományába helyezendők át
május első felében	a megszálló erőkhöz újabb 8 különleges munkásszázadot küldenek ki a frontra
május 18.	A honvédelmi miniszter 671 446. 22 i—1943 sz. rendeletével munkaszolgálatos özvegyét honvédelmi özveggyé nyilvánítja.
május 18.	Honvédelmi minisztériumi rendelet. a központi szerveknél kisegítő munkaszolgálatosok semminemű munkára nem alkalmazhatók.
nyarán	a szegedi temetőben a Szentegylet munkaszolgálatosok „Emlékkert”-jét létesít
június elején	a honvédelmi miniszter tudomására hozza a Hadviseltek Bizottságának, hogy a határon túl szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok részére 5000 rend öltöny, 5000 pár bakancs, 10 000 ing és alsóruha, valamint ugyanennyi pár harisnya összegyűjtését kívánja
június 12.	Nagybaczoni Nagy Vilmos lemond
június 23.	Honvédelmi minisztériumi rendelet (97 Om KMOF—1943) a közérdekű munkaszolgálatosok katonai, gazdasági, közigazgatási-ellátási ügyében
július 1.	HM rendelet (43 578 eln 10.—1943 sz) a „nehéz munkára fogható” és a „könnyű munkára fogható” osztályozást nyert kisegítő munkaszolgálatosok behívása tárgyában
július 6	A honvédelmi miniszter zsidó munkásszázadokat bocsát a német Todt-szervezet rendelkezésére — július 11 0^h-kor kell menetkész állapotban jelentkezni Szegeden a Todt-szervezet részére átadott zsidó munkások első csoportjának
július 10-re	virradó éjszaka angol és amerikai csapatok szállnak partra Szicíliában.
július 15-ére	munkaszolgálatra kell behívni az 1919—1922. születési évfolyamúakat, az 1906—1918-as évfolyamúak közül azokat, akik eddig 3 havi kisegítő szolgálatot meg nem teljesítettek, vagy ennél rövidebb ideig voltak szolgálatban
július 19	Megjelenik a bevonulási hirdetmény a 38—42 éves korú zsidónak tekintendő hadviseltek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről. — augusztus 2. az 1901, 1902 és 1903 évben születetteknek bevonulási időpontja — augusztus 4 az 1904 és 1905 évben születettek bevonulási időpontja.

július 25	Mussolini megbukik.
július 31.	A Független Kisgazda, Földmunkás- és Polgári Párt memoranduma
augusztus 24.	A Magyar Zsidók Lapja közli: munkaszolgálatosok egyéni ügyeivel a Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője nem foglalkozik, érdeklődéseikkel, vagy panaszaikkal forduljanak a munkaszolgálatosok a Hadviseltek Bizottságához.
szeptember 2.	A Magyar Zsidók Lapja közli: a katonai szolgalatban elhalt munkaszolgálatosok özvegyeinek es árvainak járadékigénye a fegyveres szolgálat közben elhaltakeval azonos módon bírálandó el.
szeptember 7.	A Honvédelmi Minisztérium 7 m osztályának rendelete a zsido fuvarosok és fogataik igénybevétele tárgyában (78 224. eln. 7—1943. sz.)
szeptember 17.	A honvédelmi miniszter szabadságolja az őszi ünnepekre a munkaszolgálatos hitközségi szertartási alkalmazottakat (180 127 eln KMOF.—1943.)
őszén	megszervezik a HM. munkaügyi csoportját (vez. Hennyey Gusztáv, h. Fábian Lajos).
október 9.	A honvédelmi miniszter rendelete (180 475 eln. KMOF.—1943.) a kisegíto szolgálatosokkal való bánasmódrol szóló rendelet megtartasa érdekékében
október 29.	A honvédelmi miniszter értesíti a Hadviseltek Bizottságat, hogy a Bor-i munkaszolgálatosok részére a német tábori posta ruhatartalmú csomagokat továbbít
novemberében	létrejön a Honvédelmi Munkaszervezet.
november 11.	A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: az általános kereseti adó törlését a közérdekű munkaszolgálatot teljesítők is kérhetik.
november 16.	A HM. 1. b. osztályának előterjesztése a hátországban egy évnél hosszabb ideje szolgáló kisegítő zsidó munkaszolgálatosok felvaltására.
	A Minisztertanács határozata· a „rendbontó” munkásokat katonai büntetószázadokban hadműveleti területre kell küldeni.
november 23.	Honvédelmi minisztériumi rendelet a hadisegélyezés újabb szabályozásáról (83 000 eln 22. g.—1943.)
	Vajna Gábor és Serényi gróf felszólalása a Képviselőházban tiltakoznak az ellen, hogy zsidó hadiárvákat keresztények segélyezzenek.
december 6.	Megjelenik a kormányzó amnesztia-rendelete.

december 8.	9400—1943. Bm. sz. rendelet szerint a katonai szolgálat alatt a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálatot kell érteni.
december 11.	218 000—1943. Pm. számú rendelet szerint a katonai szolgálat alatt a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálatot kell érteni.
1944 *január 5.*	Honvédelmi minisztériumi rendelet a munkaszolgálatosok lábbelivel való ellátása tárgyában (88 520. eln. 2. r.—1943.).
január 31-ig	érvényes a belügyminiszer által a szegény sorsú munkaszolgálatosok felszerelésének beszerzésére indított gyűjtés lebonyolítására kiadott engedély.
február 10.	Honvédelmi minisztériumi rendelet (91 289 eln. 1. b.—1943.) a zászlóaljaktól elkülönített munkaszolgálatos sorzászlóaljakhoz egy-egy zsidó orvost kell beosztani.
február közepén	felmerül az a gondolat, hogy a munkaszolgálatosok felruházásának ügyét intézményesen, hitközségi pótadó kivetésével kell megoldani.
március 4.	Újabb rendelet (149 182. eln. 43—1944.) a munkaszolgálatosokkal szembeni bánásmódot szabályozó rendelet ellenőrzésére (pénzösszegek elkobzása, vásárlás eltiltása)
március 9.	A Magyar Zsidók Lapja közli a honvédelmi miniszter (4604 eln. 2. i.—1944. sz.) rendeletét, mely szerint a munkaszolgálatosok a Hadviseltek Bizottsága által juttatott ruhával éppúgy kötelesek elszámolni, mint egyéb kincstári anyaggal.
március 10.	A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a Hadviseltek Bizottsága nem hatóság, ne terheljék karitatív munkáját olyan ügyekkel, melyek nem az intézményre tartoznak.
március 19.	A Wehrmacht és a Gestapo egységei megszállják Magyarországot.
március 20.	A német Sicherheitsdienst utasítására és irányításával megalakul a Zsidó Tanács.
március 22.	A Honvédelmi Minisztérium 43. osztálya szerint a hátországban egy évnél hosszabb ideje szolgálatot teljesítő kisegítő szolgálatosok váltása „egyelőre időszerűtlen”.
	Horthy felmenti a Kállay-kormányt és kinevezi a Sztójay-kormányt.
március 29.	A Sztójay-kormány a Minisztertanácson a zsidónak minősülők ellen a hátrányos rendelkezések egész sorát fogadja el.
április 6.	A Magyar Zsidók Lapjának felhívása: minden

	1924. évben született, Budapesten állandó lakással bíró zsidó férfi, ki eddig sem munkaszolgálatot, sem hadiüzemi szolgálatot nem teljesített, két napon belül jelentkezzék a Magyar Zsidók Központi Tanácsánál.
április 7.	A Belügyminisztériumban kidolgozzák a zsidók elkülönítésének, gettóba tömörítésének és deportálásra való előkészítésének tervét.
április 16.	Megkezdődik a zsidók koncentrálása.
április 29.	A honvédelmi miniszter mentesíti a leventekötelezettség alól azokat a „zsidó előképzősök"-et, akiket a német csapatok „igénybevettek".
május közepétől — június végéig	461 ezer zsidót hurcolnak el Magyarországról s adnak át a németeknek.
május 20.	A honvédelmi miniszter rendelete a kivételezett zsidó tisztek öltözete, ellátása stb. tárgyában.
május 27.	A budapesti I. hadtestparancsnokság rendelete: a zsidó munkaszolgálatosok nem kötelesek sárga csillagot viselni.
május 27.	A Belügyminisztérium országmozgósítási osztálya körrendeletben kér jelentést a zsidó orvosok elszállítása miatt előállott orvoshiányról.
június 5.	A budapesti Városparancsnokság rendelete: az utcán nem kötelékben közlekedő zsidó munkaszolgálatosokat őrizetbe kell venni.
június 6.	Honvédelmi minisztériumi rendelet: a munkaszolgálatosoknak betegszabadságukat a századnál kell letölteniök.
június 7.	A Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottságának memoranduma Sztójay miniszterelnökhöz: a munkaszolgálatra igénybe nem vett és eddig még ki nem telepített zsidókat deportálás helyett állítsák munkába.
június 7.	A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság rendelete: a kisegítő munkaszolgálatos századokban szolgálatot teljesítő zsidókat hadifogolyszerű őrizetben kell tartani. (151 158. eln. 42—1944.) — július 12. a rendelet kiegészítése.
június 9.	Honvédelmi minisztériumi rendelet (151 157. eln. 42—1944.): a kisegítő: munkaszolgálatra kötelezettek a birodalmi német hadsereg tagjai előtt tiszteletadást nem teljesíthetnek.
június 10.	Sopron város polgármestere zsidó munkásokat igényel a katonai hatóságoktól.
június 12-től	sorozás a szombathelyi gettóban, hol a 18—48 éves férfiakat munkaszolgálatra veszik igénybe.

június 14.	Bizalmas utasítás (15 321. eln. IV—1944.): az elszállításra kerülő zsidó munkaszolgálatos századoknál személy- és podgyászvizsgálatot kell tartani.
június 16.	Honvédelmi minisztériumi rendelet (45 770. eln. 2. r.—1944.) a zsidó munkaszolgálatosok sárga és fehér karszalag mellett sárga csillagot is kötelesek hordani.
június 30. és július 30. között	1 db 2 kg-os ruhaneműt tartalmazó csomag hadszíntérre való küldését engedélyezi a vezérkar főnöke.
június 21.	A rendőrség vidéki főkapitányának rendelete: a zsidók motozásához a rendőrségnek (csendőrségnek) segítséget kell nyújtani.
június 22.	A Magyarországi Zsidók Lapjának híradása a zsidó férfiak és nők számára adódó munkalehetőségekről.
június 24.	Az I. hadtestparancsnokság (17 676. eln. IV—1944.) sz. rendelete alapján haditörvényszék elé állítják azt, aki nem hajtja végre a zsidó kisegítő szolgálatosokkal szembeni szigorított bánásmódra vonatkozó utasításokat.
július elejére	tervezik a budapesti zsidóság deportálását.
július 1-től	az Országos Hadigondozó Szövetség nem támogathatja a zsidó munkaszolgálatosok gyermekeit. (A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye.)
július 1-től	a 2553. M. hds. 7. ö. vkf.—1944. sz. rendelet alapján a hadműveleti területen szolgálatot teljesítő munkaszolgálatosok csak havonként két ízben, kizárólag az előírt sárga színű, válaszos tábori postai levelezőlapon levelezhetnek.
július 6.	A Magyarországi Zsidók Lapja közli: szabadságolják a bombakárosult katonákat és a hátországban dolgozó munkaszolgálatosokat.
július 20.	Megjelenik a Honvédségi Közlönyben a 45 770. eln. 2. r.—1944. sz. körrendelet az egyenruhával el nem látott honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzéseiről.
július 22.	Újabb honvédelmi miniszteri engedély a munkaszolgálatosok részére történő gyűjtésre.
augusztus 1-től	szabályozzák a munkaszolgálatos századok után járó térítési díjakat.
augusztus 1.	Zsidó munkaszolgálatosokat szállítanak ki romeltakarításra Budapest környéki városokba.
augusztus 3.	Munkaerőtoborzás a Magyarországi Zsidók Szövetségénél.

augusztus 18.	Honvédelmi miniszteri rendelet: a 18—20 éves kevésbé megbízható leventékből munkásszázadokat kell felállítani.
augusztus 24.	A Magyarországi Zsidók Lapjának felhívása; a Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Szövetségéből kikerült gondozottak jelentkezzenek a Hadviseltek Bizottságánál.
augusztus 26.	Pest megye alispánja élelmiszerpótjegyet kér a hozzá beosztott zsidó munkaszolgálatosok részére.
augusztus 29.	Leváltják a Sztójay-kormányt, helyébe a Lakatos-kormány lép.
szeptember 1-ig	be kell vonni — honvédelmi miniszteri rendelet értelmében — a munkaszolgálatosoktól a honvédsapkát
szeptember 4.	A honvédelmi miniszter 152 510. eln. 42—1944. sz. rendelete· az idegen állampolgárságú zsidókat a munkaszolgálatos századokból leszerelik és gyűjtőszázadba tömörítik.
szeptember 7.	A Magyarországi Zsidók Lapja közli· honvédelmi munkára veszik igénybe a 14—70 éves zsidókat
szeptember 8-tól	a hadműveletek már Magyarország területén folynak.
szeptember 14.	A Magyar Zsidók Lapjának felhívása az árva és elhagyott gyermekek gondozására
szeptember 17.	A Borban szolgálatot teljesítő munkaszolgálatos századok első lépcsője hazaindul
október 8-án éjjel	kezdődik a cservenkai vérengzés.
október 9.	A beteg („an” vagy „jan” minősítésű) munkaszolgálatosokat a 701 sz. gyűjtőszázadhoz vezénylik.
október 15.	A Szálasi-puccs.
október 17.	1500 magyar katonát és 1200 magyar zsidó munkaszolgálatost gyilkol le az SS Bonyhádon.
október 21.	Honvédelmi munkára veszik igénybe a 16—60 éves zsidó férfiakat, s a 16—40 éves zsidó nőket.
október 23.	A 16—60 éves zsidó férfiak, s a 16—40 éves zsidó nők munkaszolgálatra való bevonulásának napja.
október 26.	Bizalmas rendelet a Németország rendelkezésére bocsátandó munkaszolgálatosok átadására. — október 26. a zsidó munkaszolgálatosokat a Dunántúl nyugati térségébe irányítják. — november 2 megkezdődik a munkaszolgálatosoknak a németek részére történő átadása.
november 2.	A honvédelmi miniszter jelentkezésre szólítja fel a 16—50 éves varrásban jártas zsidó nőket.
november 3.	Honvédelmi munkára veszik igénybe a 16—40 éves nőket.

november 5-én	kell jelentkezni a Kerepesi úti ügetőpályán a varrásban jártas 16—50 éves zsidó nőknek.
november 6-tól	gyalogmenetben indítják nyugat felé a munkaszolgálatosokat.
november 7.	A rendőrség a budapesti házak légoltalmi parancsnokait és házfelügyelőit a bevonulásra kötelezett zsidók ellenőrzésére hívja fel
november 9.	Rendelet a szökött hadiüzemi munkásoknak munkásszázadokba való tömörítésére.
1945 január 15.	Honvédelmi minisztériumi körendelet a munkásalakulatokra vonatkozó adatok bejelentéséről
január 21.	A Szálasi-kormány megtiltja a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést
április 4.	A Vörös Hadsereg ezen a napon befejezi Magyarország felszabadítását

A FORRÁSKIADVÁNYBAN ELŐFORDULÓ FONTOSABB TÖRVÉNYCIKKEK ÉS RENDELETEK

a) Törvénycikkek

1741: XXIX. tc.	— „görögök, örmények és rácok kereskedéséről." A törvénycikk a görögök, örmények és rácokkal egyetemben a zsidókat is eltiltja a borral való kereskedéstől. — Magyar Törvénytár. 1740—1835. évi törvénycikkelyek. Bp. 1901. 37—38. old.
1840: XXIX. tc.	— „a zsidókról." — Magyar Törvénytár. 1836—1868. évi törvénycikkek. Bp. 1896. 175—176. old.
az 1. §	engedélyezi a zsidók részére a bányavárosokon kívül bárhol való letelepedést.
a 2. §	engedélyezi a zsidók részére gyárak állítását, mesterségek gyakorlását, betanítását, kereskedelem folytatását.
1867: XII. tc.	— „A magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról s ezek elintézésének módjáról." — Magyar Törvénytár. 1836—1868. évi törvénycikkek. Bp. 1896. 333—344. old.
a 11. §	„Ő Felségének a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi joga folytán mindaz, ami az egész hadseregnek és így a magyar hadseregnek is, mint az összes hadsereg kiegészítő részének egységes vezérletére, vezénylésére és belszervezetére vonatkozik, Ő Felsége által intézendőnek ismertetik el." — Ugyanott 335. old.
1867: XVII. tc.	— „az izraeliták egyenjogúságáról polgári és politikai jogok tekintetében." — Magyar Törvénytár. 1836—1868. évi törvénycikkek. Bp. 1896. 354. old.
1868: LIII. tc.	— „a törvényesen bevett keresztyén vallásfelekezetek viszonosságáról." — Magyar Törvénytár. 1836—1868. évi törvénycikkek. Bp. 1896. 506—508. old.
az 1—8. §	az áttéréssel kapcsolatos kérdéseket tárgyalja. Ugyanott 506. old.

a 9—12. §	a vegyes házasságok tekintetében dönt; Ugyanott 506—508. old. — a további paragrafusok pedig a vegyes házasságban született gyermekek (házasság előtt vagy házasságon kívül, lelencként születettek) vallási hovatartozásával foglalkoznak. — Ugyanott 507—508. old.
a 21. §	kimondja, hogy a hadseregnél s állami közintézetekben minden vallásfelekezet tagja saját egy*házának lelkésze által részesítendő vallási taní*tásban és lelkészi szolgáltatásban. — Ugyanott 508. old.
1890 : XLIII. tc.	— „a királyi bíróságok előtt fölmerült bűnügyi költségek behajtásáról és elszámolásáról." — Magyar Törvénytár. 1889—1891. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 360—363. old.
1891 : XIII. tc.	— „az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről." Magyar Törvénytár. 1889—1891. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 391—392. old.
1894 : XXXI. tc.	— „a házassági jogról." — Magyar Törvénytár. 1894—1895. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 174—193. old.
1894 : XXXII. tc.	— „a gyermekek vallásáról." — Magyar Törvénytár. 1894—1895. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 194—195. old.
az 1—4. §	a vegyes házasságot kötött szülők között a gyermekek által követendő vallás tekintetében létrejövő megegyezések. Ugyanott 194. old.
az 5. §	a vegyes házasságban született törvénytelen gyermekek tekintetében dönt a követendő eljárásról. — Ugyanott 195. old.
1894 : XXXIII. tc.	— „az állami anyakönyvvezetésről." — Magyar Törvénytár. 1894—1895. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 195—214. old. — A törvénycikk az anyakönyv vezetésének módját írja elő, felsorolva a születési, házassági s halotti anyakönyvek kezelésének előírásait.
1895 : XLII. tc.	— „az izraelita vallásról." — Magyar Törvénytár. 1894—1895. évi törvénycikkek. Bp. 1897. 305—306. old.
az 1. §	„Az izraelita vallás törvényesen bevett vallásnak nyilváníttatik." — Ugyanott 305. old.
1896 : XXXIII. tc.	— „a bűnvádi perrendtartásról." — Magyar Törvénytár. 1896. évi törvénycikk. Bp. 1897. 118—270. old.
a 480. §	a bűnügyi költségek viselése és behajtása tekintetében intézkedik.
1913 : XXXIV. tc.	— „a király megsértéséről és a királyság intézményeinek megtámadásáról." — Magyar Törvénytár. 1913. évi törvénycikkek. Bp. 1914. 396—399. old.

1920 : I. tc.	— „az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről" — Magyar Törvénytár. 1920. évi törvénycikk. Bp. 1921. 3—13 old.
a törvénycikk II. fejezete	a kormányzó jogait, illetőleg a királyi hatalomba foglalt jogok alkotmányos gyakorlása tekintetében fennálló korlátozásokat sorolja fel — Ugyanott.
a 14. §	— „a kormányzó személye sérthetetlen ugyanolyan büntetőjogi védelemben részesül, mint törvény szerint a király" — Ugyanott 12. old
1921 : III. tc.	— „az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről" — Magyar Törvénytár. 1921. évi törvénycikkek Bp. 1922. 8—11. old.
az I. fejezet	az állami és társadalmi rend felforgatására vagy megsemmisítésre irányuló bűntettek és vétségekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza — Ugyanott 8—10 old.
a II. fejezet	a magyar állam és a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló bűntettek és vétségek megtorlására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza — Ugyanott 10. old.
1921 : XXXII. tc.	— „a nemzeti hadsereghez tartozó hivatásos havidíjasoknak és hivatásos (önként továbbszolgáló) altiszteknek, valamint az említett személyek hátramaradottainak katonai ellátásáról." — Magyar Törvénytár 1921 évi törvénycikkek Bp. 1922 169—197. old.
1928 : X. tc.	— „büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról" A pénzbüntetéssel kapcsolatos kérdések szabályozása — Magyar Törvénytár 1928. évi törvénycikkek Bp 1929 265—296. old.
1929 : XV. tc.	— „a m kir. honvédség legénységi állományú egyéneinek és az ily egyének hátramaradottainak ellátásáról" — Magyar Törvénytár. 1929. évi törvénycikkek Bp 1930. 141—144 old
1929 : XXX. tc.	— „a közigazgatás rendezéséről" — Magyar Törvénytár. 1929 évi törvénycikkek. Bp 1930. 323—407. old
az 59. §	felsorolja kihágási ügyekben az illetékes hatóságot, első-, másod- és harmadfokon. — Ugyanott 377 old
1930 : II. tc.	— „a katonai büntetőtörvénykönyvről." — Magyar Törvénytár. 1930. évi törvénycikkek Bp 1931. 7—81. old. A törvénycikk a katonai büntetőtörvénykönyvbe ütköző bűntetteket, büntetéseket, enyhítő és súlyosbító körülményeket, valamint a büntető eljárással kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza.

1930 : III. tc.	— „a katonai büntetőtörvénykönyv életbeléptetéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításairól és kiegészítéséről." — Magyar Törvénytár. 1930. évi törvénycikkek. Bp. 1931. 81—116. old.
1933 : VII. tc.	— „A hadirokkantak és más hadigondozottak ellátásáról." — Magyar Törvénytár. 1933. évi törvénycikkek. Bp. 1934. 24—55. old.
1938 : IV. tc.	— „Az 1914—1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről." — Magyar Törvénytár. 1938. évi törvénycikkek. Bp. 1939. 23—38. old.
1938 : XV. tc.	— „a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról." — Magyar Törvénytár. 1938. évi törvénycikkek. Bp. 1939. 132—144. old. A törvénycikk utasítja a minisztériumot a sajtókamara, a színművészeti és filmművészeti kamarák felállítására. Szabályozza az ügyvédi, mérnöki és orvosi kamarák zsidó tagjainak arányszámát, az 1937 : XXI. tc. hatálya alá eső vállalatnál értelmiségi munkakörben foglalkoztatottak arányszámát.
1939 : II. tc.	— „a honvédelemről." — Magyar Törvénytár. 1939. évi törvénycikkek. Bp. 1940. 6—128. old.
a 82. § (1) bek. kimondja:	„A m. kir. honvédség szükségleteinek kielégítése céljából, valamint a hadviselés érdekében szükséges védelmi intézkedésekhez a jelen törvényben meghatározott honvédelmi szolgáltatások vehetők igénybe annyiban, amennyiben az említett szükségletek a rendes úton, vagyis a gazdasági forgalomban közönségesen alkalmazott módozatok szerint idejekorán nem, vagy csak a gazdasági viszonyok által indokoltnál aránytalanul nagyobb költséggel volnának kielégíthetők." — Ugyanott 53. old.
a 87. § (1) bek. elrendeli:	„Nemre való tekintet nélkül minden olyan személy, aki tizennegyedik életévét betöltötte és hetvenedik életévét túl nem haladta, köteles arra, hogy a honvédelem érdekében testi és szellemi képességének megfelelő munkát végezzen." — Ugyanott 55. old.
a 86. § kimondja:	„A honvédelmi szolgáltatások igénybevételének, valamint a gazdasági (forgalmi) korlátozások alkalmazásának előkészítése céljából a szükséges összeírás, adatgyűjtés, leltározás már béke idején foganatosítható és ebből a célból bejelentési kötelezettség állapítható meg." — Ugyanott 54—55. old.
a 112. §	felhatalmazza a kormányt, hogy bármely nyersanyag, termény, termék és árucikk előállítását, forgalmát és felhasználását szabályozhatja és ellenőrizheti, a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket tehet. — Ugyanott 69. old.

a 113. §	a közszükségleti cikkek szolgáltatásáról szól. A (2) bekezdés kimondja: „A minisztérium megfelelő intézkedéseket tehet avégből, hogy a közszükségleti cikkek, habár igénybevételük a jelen törvény értelmében még nem szükséges, ne legyenek az igénybevétel elől elvonhatók, vagy igénybevételüket veszélyeztető vagy megdrágító módon felhasználhatók.” — Ugyanott 69—70. old.
a 122. § (1) bek.	— „véglegesen igénybe vett dologért térítésként a dolog közönséges forgalmi értékének megfelelő összeg jár.” — Ugyanott 73. old.
a 141. §	a háború vagy az országot fenyegető háborús veszély esetében a minisztériumot (valamennyi tagjának felelőssége mellett) kivételes hatalommal ruházza fel. — Ugyanott 83—85. old.
a 142. § kimondja,	hogy a kormány „a főispánok (főpolgármester) hatáskörébe tartozó, továbbá az *a—c*) pontok alapján tett rendelkezésekkel kapcsolatban felmerülő, valamint egyéb közigazgatási feladatok ellátását kormánybiztosra bízhatja.” — Ugyanott 85 old.
a 153. §	a fegyverek, lőszerek, robbanóanyagok, robbantószerek és más veszélyes tárgyak korlátozásáról szól. — Ugyanott 90. old.
a 159. §	szerint a minisztérium „általában a polgári jogi igazságszolgáltatás tekintetében a törvényhozás hatáskörébe tartozó kérdéseket rendelettel szabályozhat és a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket is állapíthat meg.” — Ugyanott 91. old.
a 168. §	könnyítéseket enged meg a tanintézetek tanulmányi és vizsgarendje és a képesítő vizsgák tekintetében. — Ugyanott 94. old.
a 212. §	a kihágásokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. — Ugyanott 115—116. old.
a 218. §	a pénzbüntetés hovafordításáról intézkedik.
a 230. §	„(1) A katonai szolgálatra végleg alkalmatlannak osztályozott minden magyar állampolgár ifjú, annak az évnek január hó 1. napjától, amelyben huszonnegyedik életévét betölti, annak az évnek december hó 31. napjáig terjedő idő alatt, amely évben huszonnegyedik életévét betölti, egy ízben három hónapot meg nem haladó időtartamra terjedő, *munkatáborokban teljesítendő* közérdekű munkaszolgálatra kötelezhető. Azok az ifjak, akik állítási kötelezettségüknek huszonnegyedik életévük betöltése után tesznek eleget, a közérdekű munkaszolgálatra a sorozásukat követő egy éven belül kötelezhetők. (2) Közérdekű munkaszolgálatra az állandóan az ország területén lakó azok az ifjak is kötelezhetők, akiknek állampolgársága nem állapítható meg.

(3) A 71. és 72. § rendelkezéseit a közérdekű munkaszolgálatot teljesítő személyekre is alkalmazni kell. A közérdekű munkaszolgálatot ebből a szempontból a póttartaléki kiképzéssel kell egyenlőnek tekinteni.

(4) A közérdekű munkaszolgálat alatt, annak teljesítéséből kifolyólag megsérült, megsebesült vagy egyéb egészségrontást szenvedett személyeknek a 9. § (9) bekezdésének megfelelő alkalmazásával gyógykezelésre és gyógyszerellátásra, továbbá mindezeknek, mind az elhalt ily személyek eltartásra szoruló hátramaradottainak a 223. § megfelelő alkalmazásával gondozásra van igényük.

(5) Közérdekű munkaszolgálatra törvényes képviselőjének beleegyezésével önkéntes jelentkezés alapján minden olyan tizenhatodik életévét betöltött hajadon is felvehető, aki a középiskola negyedik osztályát sikerrel elvégezte vagy azzal tanulmányi szempontból egyenlő értékű iskolai végzettséggel rendelkezik. Az (1)—(4) bekezdés rendelkezései a jelen bekezdésből folyó eltérésekkel erre az esetre is irányadók.

(6) Egyebekben a közérdekű munkaszolgálatra vonatkozó részletes szabályokat — ideértve a fegyelmi szabályokat is — a minisztérium rendelettel állapítja meg." — Ugyanott 125—126. old.

1939 : IV. tc.

— „a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról." — Magyar Törvénytár. 1939. évi törvénycikkek. Bp. 1940. 129—148. old.

az 1. §

„A jelen törvény alkalmazása szempontjából zsidónak kell tekinteni azt, aki ő maga, vagy akinek legalább egyik szülője, vagy akinek nagyszülői közül legalább kettő a jelen törvény hatálybalépése előtt az izraelita hitfelekezet tagja volt, úgyszintén a felsoroltaknak a jelen törvény hatálybalépése után született ivadékait.

Az előző bekezdésben meghatározott személyek közül nem lehet zsidónak tekinteni azt, aki az 1939. év január hó 1. napja előtt kötött házasságból származik, ha szülői közül csak az egyik és nagyszülői közül is legfeljebb kettő volt az izraelita hitfelekezet tagja és ha

1. mindkét szülője már a házasságkötéskor valamely keresztény hitfelekezet tagja volt és azontúl is keresztény tagja maradt, vagy

2. szülőinek házasságuk megkötése előtt a törvényben meghatározott módon kötött megegyezése értelmében a keresztény szülő vallását követi és a házasság megkötésekor izraelita vallású szülő az 1939. évi január 1. napja előtt valamely keresztény hitfelekezetre tért át és azontúl is keresztény hitfelekezet tagja maradt, vagy

3. születésétől kezdve keresztény hitfelekezet tagja volt, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett, izraelita vallású szülője az 1939. évi január hó 1. napját megelőzően vált valamely keresztény hitfelekezet tagjává és mind ő maga, mind a szülője ezentúl is keresztény hitfelekezet tagja maradt.

Az első bekezdésben meghatározott személyek közül nem lehet zsidónak tekinteni azt sem, aki

a) az 1919. évi augusztus hó 1. napja előtt lett keresztény hitfelekezet tagjává és azontúl is keresztény hitfelekezet tagja maradt, ha zsidó szülői, illetőleg zsidó szülője — amennyiben pedig szülői az 1848. évi december hó 31. napja után születtek, ezek zsidó felmenői — az 1849. évi január hó 1. napja előtt Magyarország területén születtek;

b) jelen törvény értelmében zsidónak nem tekintendő személlyel az 1939. évi január hó 1. napja előtt kötött házasságot, ha ebből a házasságból született vagy születendő gyermekei közül egyiket sem kell a jelen törvény értelmében zsidónak tekinteni;

c) a jelen § értelmében zsidónak nem tekintendő szülők ivadéka;

d) legkésőbb az 1939. évi január hó 1. napja óta valamely keresztény hitfelekezet kötelékébe tartozó és egyébként az *a)* pontban meghatározott személyi kellékeknek megfelelő szülőknek olyan ivadéka, aki születésétől kezdve keresztény hitfelekezet tagja.

A második és harmadik bekezdés rendelkezései nem terjednek ki arra, aki a jelen törvény hatálybalépése után a jelen § értelmében zsidónak tekintendő személlyel köt házasságot.

A jelen § rendelkezéseit a házasságon kívül született gyermekekre is megfelelően alkalmazni kell.

A harmadik bekezdés *a)*, valamint *d)* pontjában meghatározott személyekre és ivadékaikra az 5. § első bekezdésében, a 6., a 7., a 10., a 15., a 16. §-okban és a 19. § második bekezdésében megállapított korlátozó rendelkezéseket alkalmazni kell.

Utasíttatik a minisztérium, hogy — amennyiben annak szüksége felmerül, hogy egyes személyek a jelen törvény hatálya alól megfelelő intézmény felállítása útján, a nemzet különleges érdekéből kivételesen mentesíttessenek — ily intézmény létesítésére az országgyűlésnek megfelelő előterjesztést tegyen.”

A 2. § felsorolja mindazokat, akikre a törvény rendelkezései nem alkalmazhatók.

„Amennyiben a jelen törvény másképp nem rendelkezik, rendelkezéseit nem lehet alkalmazni:

1. olyan tűzharcosra (1938 : IV. tc. 1. §), vagy az 1914—1918. évi háborúban hadifogságot szenvedettre, aki a sebesülési érem viselésére jogosult és az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért legalább egy ízben kitüntetésben részesült, vagy olyan hadirokkantra, aki az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért legalább egy ízben kitüntetésben részesült;

2. arra, akit az 1914—1918. évi háborúban ezüst vagy arany vitézségi éremmel tüntettek ki, vagy aki az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért más kitüntetésben legalább két ízben részesült, valamint arra, akinek atyját az 1914—1918. évi háborúban arany, vagy legalább két ízben nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki;

3. arra, akit az 1914—1918. évi háborúban a kardokkal ékesített III. osztályú vaskoronarenddel tüntettek ki, vagy aki ennél magasabb és ugyancsak a kardokkal ékesített kitüntetésben részesült, valamint ennek gyermekeire;

4. arra, aki a jelen törvény hatálybalépésekor legalább ötven százalékban hadirokkant, továbbá annak feleségére és gyermekeire, aki a jelen törvény hatálybalépésekor hetvenöt vagy száz százalékban hadirokkant;

5. arra, aki az 1914—1918. évi háborúban hősi halált halt személy özvegye vagy gyermeke;

6. arra, aki az 1918. és 1919. évi forradalmak idején az ezek ellen irányuló nemzeti mozgalmakban részt vett, ha ezzel életét kockáztatta, vagy emiatt szabadságvesztést szenvedett, valamint ennek feleségére és gyermekeire, úgyszintén annak özvegyére és gyermekeire, aki ilyen tevékenysége miatt életét vesztette;

7. a belső titkos tanácsosokra, a m. kir. titkos tanácsosokra, továbbá arra, aki a jelen törvény hatálybalépésekor valamelyik tudományegyetem vagy a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tényleges vagy nyugdíjas nyilvános rendes tanára;

8. arra, aki keresztény hitfelekezetnek tényleges vagy nyugdíjas lelkipásztora;

9. arra, aki a nemzetközi olimpiai bizottság által rendezett olimpiai versenyen bajnokságot szerzett.

A jelen §-ban megállapított mentesség a mentesített személy ivadékaira nem terjed ki.

Az első bekezdés 1—5. pontjának rendelkezéseit az 1914—1918. évi háború befejezése után az országért vívott harcokban résztvettekre is megfelelően alkalmazni kell.” — Ugyanott 128—132. old.

a 4. § (1) bek. szövege:	„Zsidót nem lehet az országgyűlés felsőházának tagjává megválasztani, kivéve az izraelita hitfelekezet képviseletére hivatott lelkészeket." — Ugyanott 133. old.
az 5. § szerint	zsidó nem léphet tisztviselőként vagy egyéb alkalmazottként az állam, törvényhatóság, község vagy bármely más köztestület, közintézet vagy közüzem szolgálatába, valamint a társadalombiztosítási intézetekbe nem lehet sem szerződött, sem ideiglenesen megbízott orvos. A közép- és középfokú és a szakiskolák zsidó tanárait, a népiskolai zsidó tanítókat, a zsidó községi jegyzőket (körjegyzőket), a zsidó kir. ítélőbírókat és a kir. ügyészségek zsidó tagjait nyugdíjazni kell, illetőleg végkielégítéssel el kell bocsátani. Kivételt képeznek az izr. hitfelekezeti vallástanárok (tanítók) és az izr. hitfelekezet szervezeteinek és intézményeinek alkalmazottai. — Ugyanott 134. old.
a 6. § szerint	„zsidót kir. közjegyzőnek, hiteles tolmácsnak, állandó bírósági vagy más hivatalos szakértőnek (becsüsnek) kinevezni, közjegyzői helyettesnek kirendelni. zsidónak szabadalmi ügyvivői jogosítványt adni nem lehet. Ezt a rendelkezést a 2. § első bekezdésében meghatározott személyekre is alkalmazni kell. Hites könyvvizsgálatra, képesítő vizsgára zsidót mindaddig nem lehet bocsátani, amíg a zsidó hites könyvvizsgálók száma az összes hites könyvvizsgálók számának hat százalékát kitevő szám alá nem csökken." — Ugyanott 134. old.
1941 : XV. tc.	— „a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. tc. kiegészítéséről és módosításáról, valamint az ezzel kapcsolatban szükséges fajvédelmi rendelkezésekről." — Magyar Törvénytár. 1941. évi törvénycikkek. Bp. én. 56—66. old.
a 9. §	„Nemzsidónak zsidóval házasságot kötni tilos." Zsidó nőnek külföldi állampolgárságú nemzsidóval kötendő házassága nem esik a jelen §-ban meghatározott tilalom alá. A jelen § alkalmazásában zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, úgyszintén — tekintet nélkül származására — az, aki az izraelita hitfelekezet tagja. Az, akinek két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett mind a két szülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt. Az ilyen személynek azonban nemcsak zsidóval, hanem olyan nemzsidóval is tilos házasságot kötnie, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

Az előbbi bekezdés rendelkezéseit a házasságon kívül született gyermekre is alkalmazni kell, ha őt a természetes atya az anyakönyvvezető előtt vagy közokiratban magáénak elismerte, vagy az atyai elismerést a bíróság megállapította. Atyai elismerés hiányában a házasságon kívül született az a gyermek zsidó, akinek legalább egyik nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született. Az, akinek csak egyik nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként, nem esik a zsidókkal egy tekintet alá, ha ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett anyja a gyermek születése idejében keresztény hitfelekezet tagja volt.

Zsidóknak a jelen törvény hatálybalépése után kötött házasságából eredő leszármazói is zsidók, tekintet nélkül arra, hogy nagyszülőik mely hitfelekezet tagjaként születtek.

A jelen §-ban foglalt tilalom megszegésével kötött házassága következtében a zsidókkal esik egy tekintet alá az is, aki keresztény hitfelekezet tagjaként született és az is maradt, s emellett mind a két szülője házasságkötésük idejében keresztény hitfelekezet tagja volt, s nagyszülők közül csak kettő született az izraelita hitfelekezet tagjaként.

A jelen §-ban foglalt tilalom ellenére kötött házasságból született gyermek is a zsidókkal esik egy tekintet alá.

Az izraelita hitfelekezetbe a jelen törvény hatálybalépése után áttért olyan személy, akinek a jelen § értelmében tilos volna áttérése előtt zsidóval házasságot kötnie, ha az izraelita hitfelekezet tagjaként zsidóval köt házasságot, a zsidókkal egy tekintet alá eső személy marad akkor is, ha utóbb ismét keresztény hitfelekezet tagjává lesz.

A jelen § rendelkezései nem érintik az 1894: XXXI. törvénycikknek azokat a rendelkezéseit, amelyek külföldi házasulóknak Magyarországon kötött házasságára irányadók.

Az igazságügyminiszter különös méltánylást érdemlő okból kivételesen felmentést adhat a jelen §-ban foglalt tilalom alól nemzsidó és olyan zsidó között kötendő házasság tekintetében, akinek csak két nagyszülője született az izraelita hitfelekezet tagjaként s ő maga keresztény hitfelekezet tagjaként született, vagy élete hetedik évének betöltése előtt keresztény hitfelekezet tagjává lett s mind a két esetben az is maradt. Ezt a rendelkezést a házasságon kívül született gyermekre is megfelelően alkalmazni kell."

1942 : XIV. tc. — „a honvédelemről szóló 1939: II. törvénycikk, valamint az 1914—1918. évi világháború tűzharcosai érdemeinek elismeréséről szóló 1938: IV.

	törvénycikk módosításáról és kiegészítéséről.” — Magyar Törvénytár. 1942. évi törvénycikkek. Bp. én. 76—89. old. A törvénycikk fontosabb, a kötet témáját érintő paragrafusait közöljük: Dok. I. köt. 461—465. old.
1944 : III. tc.	— „az egyszeri hadkötelezettségi adóról és hadiadóról.” — Magyar Törvénytár. 1943—1944. évi törvénycikkek. Bp. én. 39—50. old. *A törvénycikk előkészítéséről lásd: Dok. II. köt.* 449—456. old.
1945 : VII. tc.	— „a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről.” — Magyar Törvénytár. 1943—1945. évi törvénycikkek. Bp. én. 90—110. old. A törvénycikk törvényerőre emeli az ideiglenes nemzeti kormány által hozott 81/1945., 1440/1945., 5900/1945., valamint a 6750/1945. Me. sz. rendeleteit.

b) Rendeletek

A m. kir. minisztérium 1922. évi 377. Me. sz. rendelete	a törvénytelen gyermek atyai elismerésének megállapítására irányuló bírói nem peres eljárásról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Ötvenhatodik évfolyam. 1922. Bp. 1923. 1—2. old.
A m. kir. belügyminiszter 1939. évi 760. Bm. sz. rendelete	a kitiltásra, valamint a rendőrhatósági felügyeletre és az őrizet alá helyezésre vonatkozó részletes szabályok megállapításáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenharmadik évfolyam. 1939. Bp. 1940. 1450—1457. old.
A m. kir. minisztérium 1939. évi 7720. Me. sz. rendelete	a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939 : IV. tc. végrehajtásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenharmadik évfolyam. 1939. Bp. 1940. 1176—1205. old.
a 9. §	előírja, hogy a közszolgálatba lépés szempontjából azt, hogy a pályázó zsidó-e, a rendelet 1. és 3. §-ában foglaltak szerint kell kezelni. Az illetékes miniszter az ilyen igazolást a közszolgálat bármely területén foglalkoztatott személyektől megkívánhat.
a 66. §	az országhoz visszacsatolt területekre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz a T. 29. §-ához kapcsolódva.
A m. kir. minisztérium 1939. évi 8130. Me. sz. rendelete	a kitiltásról és a rendőrhatósági felügyelet vagy őrizet alá helyezésről rendelkezik — a honvédelemről szóló 1939 : II. tc. 150. §-ában kapott felhatalmazása alapján. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenharmadik évfolyam. 1939. Bp. 1940. 1269. old.

A m. kir. minisztérium 1939. évi 9300. Me. sz. rendelete	a honvédelmi munkakötelezettség szabályozásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenharmadik évfolyam. 1939. Bp. 1940. 1900. old.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1939. évi 25 765. eln. 1a. sz. körrendelete	a közérdekű munkaszolgálat tárgyában kiadott 5070/1939. Me. sz. rendelet közzététele. — Honvédségi Közlöny. Hatvanhatodik évfolyam. 23. szám. 130. old. 1939. július 1.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1939. évi 43 115. eln. 2r. sz. körrendelete	Izraelita tábori lelkészi jelvény rendszeresítése. — Honvédségi Közlöny. Hatvanhatodik évfolyam. 32. szám. 294. old. 1939. október 15. A honvédelmi miniszter a tartalékos izraelita tábori lelkészek részére a felekezetet feltüntető jelvényt rendszeresít. A jelvény — melynek rajzát a rendelethez mellékelték — 16 × 10 mm nagyságban, sárgarézből készül és a „mózesi kettős táblát" ábrázolja.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1939. évi 55 055. eln. 18. sz. körrendelete	A honvéd legénység, valamint a közérdekű munkaszolgálatosok rendes egységes családi segélyezése. — Honvédségi Közlöny. Hatvanhatodik évfolyam. 34. sz. 323. old. 1939. november 16.
Az I. rész I. fej. 1. § (2) bek. kimondja, hogy	a közérdekű munkaszolgálatosok a családi segély szempontjából a rendfokozat nélküli honvédekkel esnek egy tekintet alá.
A 3. § (1) bek. szerint	a közérdekű munkaszolgálatot teljesítők is részesíthetők családi segélyben. Ezért reájuk a körrendelet intézkedései megfelelően alkalmazandók.
II. fej. 4. § (2) bek. értelmében	a közérdekű munkaszolgálatosok családi segélykérelmeit az illetékes zászlóalj parancsnokságok intézik.
A II. rész 15. § (5) bekezdése	leszögezi, hogy családi segélyt csak a feleség és a gyermekek számára engedélyeznek. A további paragrafusok a családi segély mértékét állapítják meg, s végül a rendelet III. része a kizáró okokat sorolja fel.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1939. évi 82 021. eln. A. sz. körrendelete	a zsidó vallású legénység vallásgyakorlásáról és az ezzel kapcsolatos kedvezményekről. — Honvédségi Közlöny. Hatvanhatodik évfolyam. 33. sz. 323. old. 1939. november 16. A rendelet leszögezi, hogy a vallásgyakorlással kapcsolatos kedvezményekre (szolgálatmentesség, közétkeztetés alóli felmentés stb.) ugyanazok a szabályok mérvadók, mint amelyeket a Szolgálati Szabályzat I. Rész 14., 273/4., 292 2. és 614. pontjai a honvédség valamennyi egyéne részére előír.
A m. kir. belügyminiszter 1940. évi 100. eln. sz. rendelete	a személyes bejelentési kötelezettség kiterjesztéséről és az ezzel kapcsolatos nyilvántartásról szóló 10 930 1939. Me. sz. rendelet végrehajtásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvennegyedik évfolyam. 1940. Bp. 1941. 167. old.

Az I. fej. 3. § (2) bek. alapján a honvédelmi vagy közérdekű munkaszolgálati kötelezettség alatt állók kötelesek pontos tartózkodási helyüket bejelenteni, változás esetén házfelügyelőnél vagy más illetékes szervnél az új címet meghagyni.

A II. fej. 9. §-a elrendeli, hogy népmozgalmi nyilvántartás vezetendő külön-külön a férfiakról és nőkről és az adatok az illetékes honvéd kiegészítő parancsnokságoknál bejelentendők; a nyilvántartásokon mindennemű változást keresztül kell vezetni. [24. § (1) bek.]

A rendelet mellékletei közlik: *a)* azon községek jegyzékét, melyekben a tartózkodási helynek 24 órát meghaladó időtartamú változását be kell jelenteni; *b)* a honvédelmi szempontból fontos szakképzettségek kimutatását.

A m. kir. minisztérium 1940. évi 3770. Me. sz. rendelete a m. kir. honvédség és a m. kir. csendőrség tagjaira vonatkozó anyakönyvi bejegyzések szabályozásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvennegyedik évfolyam. 1940. Bp. 1941. 962. old.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1940. évi 8000. eln. 18. sz. rendelete a honvédelmi munkakötelezettség szabályozásáról szóló 9300 1939. Me. sz. rendelet végrehajtása tárgyában. — Budapesti Közlöny. 1940. február 22. 42. sz.

1. § — Honvédelmi munkakötelezettség alapján való igénybevételnek csak abban az esetben van helye, ha a szükséges munkaerő szabad megállapodáson alapuló alkalmazás (felfogadás) útján nem — vagy aránytalanul nagyobb költséggel volna biztosítható.

3. § — A mentességeket, vagy azok megszűnését népmozgalmi nyilvántartó lapon fel kell jegyezni.

(Honvédelmi munkakötelezettség alól mentesek az összes elismert hitfelekezetek lelkészei; a Magyar Nemzeti Bank tényleges alkalmazottai csak a pénzügyminiszter előzetes hozzájárulásával vehetők igénybe; a nyugállományú tiszteket szakképzettségüknek megfelelő munkára lehet csak igénybe venni.)

4. § — Nőknek nagyobb tömegben alkalmazása esetén a női erkölcs védelmére női felügyeletet kell alkalmazni.

A m. kir. minisztérium 1941. évi 2220. Me. sz. rendelete a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939: IV. tc. egyes rendelkezéseinek a bécsi döntés alapján Magyarországhoz csatolt keleti és erdélyi területen való alkalmazásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenötödik évfolyam. 1941. Bp. 1942. 318—325. old.

A 3. § szabályozza a miniszterelnök által adható mentesítéseket, amelyeknek alapja az 1920—1940. évek között a magyarsághoz tanúsított hű magatartás.

A m. kir. minisztérium 1941. évi 2880. Me. sz. rendelete	a közegészségügyi, valamint a gyógyszertári szolgálat ellátásának biztosítása céljából honvédelmi szolgáltatások igénybevételéről. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenötödik évfolyam. 1941. Bp. 1942. 1023. old.
A m. kir. minisztérium 1941. évi 4860. Me. sz. rendelete	a munkafegyelem biztosításáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenötödik évfolyam. 1941. Bp. 1942. 1843. old.
A m. kir. minisztérium 1941. évi 8550. Me. sz. rendelete	a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939 : IV. tc. egyes rendelkezéseinek a délvidéki területeken való alkalmazásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenötödik évfolyam. 1941. Bp. 1942. 3744—3750. old.
A 2. §	a miniszterelnök által adható mentesítés módozatait szabályozza. A mentesítés alapja: magyarsághoz hű magatartás miatt elszenvedett szabadságvesztés, testi bántalmazás.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1941. évi 25 252. eln. 15. sz. körrendelete	a zsidónak tekintendő személyek katonai szolgálatáról. A rendelet a m. kir. minisztérium 1941. évi 2870. Me. sz. rendelet az 1939 : IV. tc. értelmében zsidónak tekintendő személyek katonai szolgálata tárgyában kiadott rendeletét teszi közzé. — Honvédségi Közlöny. Hatvannyolcadik évfolyam. 18. sz. 1941. április 22.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1941. évi 45 100. eln. 23. sz. körrendelete	a rendes családi segélyezések tárgyában. — Honvédségi Közlöny. Hatvannyolcadik évfolyam. 32. sz. 1941. július 8.
Az 1. §	a családi segély fejenkénti és havi összegének felemeléséről rendelkezik,
a 3. §	kimondja, hogy az 1939 : IV. tc. 1. §-a értelmében zsidónak tekintendő s ez okból a 2870/1941. Me. sz. rendelet értelmében a m. kir. honvédségnél s alakulatainál csak kisegítő szolgálatot teljesítő személyek igényjogosult hozzátartozóinak részére is a felemelt családi segély folyósítandó.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1941. évi 45 101. eln. 23. sz. körrendelete	a rendkívüli családi segélyezés újabb szabályozása tárgyában. — Honvédségi Közlöny. Hatvannyolcadik évfolyam. 32. szám. 400. old. 1941. július 8.
Az 1. §	a családi segélynek újabb emelését rendeli el,
a 3. § szerint	az 1939 : IV. tc. 1. §-a értelmében zsidónak tekintendő s ez okból az 2870/1941. Me. sz. rendelet értelmében a m. kir. honvédségnél s alakulatainál csak kisegítő szolgálatot teljesítő személyek igényjogosult hozzátartozói részére csak a 45 100. eln. 23.—1941. sz. körrendelet szerinti *rendes* családi segély folyósítható.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1941. évi 67 075. eln. o. sz. körrendelete	a zsidótörvény alóli kivételezettség iránti kérelmek elintézése tárgyában. — Honvédségi Közlöny. Hatvannyolcadik évfolyam. 46. sz. 1941. október 14.
	A rendelet előírja, hogy az 1939 : IV. tc. alóli kivételezettség elismerését kérő egyének kérvényüket a 7720/1939. Me. sz. rendelet 6. § (4) bekezdésében felsorolt okmányokkal felszerelten terjesszék fel az illetékes szervekhez.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1941. évi 111 125. eln. KMOF. sz. körrendelete	Emléklap rendszeresítése a keresztény közérdekű munkaszolgálatos legénység részére. — Honvédségi Közlöny. Hatvannyolcadik évfolyam. 13. sz. 209. old. 1941. április 1.
A m. kir. belügyminiszter 1941. évi 380 000. sz. rendelete	a személyes bejelentési kötelezettség teljesítésére, valamint a személyes honvédelmi kötelezettséggel kapcsolatos nyilvántartásra vonatkozó szabályokról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenötödik évfolyam. 1941. Bp. 1942. 351. old.
A m. kir. minisztérium 1942. évi 6800. Me. sz. rendelete	a hadisegélyezésről. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenhatodik évfolyam. 1942. Bp. 1943. 2775. old.
az 1. § kimondja, hogy	hadisegélyben részesülnek honvédségnél vagy csendőrségnél nemhivatásos állományban valóságos szakaszvezetőnél nem magasabb rendfokozatban tényleges szolgálatot vagy közérdekű munkaszolgálatot teljesítők támogatásra szolgáló hozzátartozói.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1942. évi 70 777. eln. 22. sz. körrendelete	a 6800 1942. Me. sz. rendelet végrehajtásáról intézkedik. — Honvédségi Közlöny. Hatvankilencedik évfolyam. 56. sz. 631. old. 1942. december 15.
A m. kir. minisztérium 1942. évi 7020. Me. sz. rendelete	a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól szóló 1942 : XV. tc. 3. §-ának (4) bekezdésében meghatározott egyes körülmények igazolásáról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenhatodik évfolyam. 1942. Bp. 1943. 2840. old.
A m. kir. minisztérium 1942. évi 7200. Me. sz. rendelete	a társadalombiztosításra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenhatodik évfolyam. 1942. Bp. 1943. 2844. old. A rendelet tartalmazza a katonai szolgálatra bevonultakra vonatkozó, a társadalombiztosítással kapcsolatos rendelkezéseket.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1942. évi 12 000. eln. 23. sz. körrendelete	A hadisegélyről szóló 940/1942. Me. sz. rendelet végrehajtásáról. — Honvédségi Közlöny. Hatvankilencedik évfolyam. 74. old. 1942. március 3.
A 7. §	szerint a kisegítő szolgálatot teljesítők családtagjai is részesülhetnek hadisegélyben, ha keresetük havi átlaga a 80 pengőt nem haladja meg.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1942. évi 120 941. eln. KMOF. sz. körrendelete

a zsidó ünnepekkel kapcsolatos rendelkezésről. — Honvédségi Közlöny. Hatvankilencedik évfolyam. 56. sz. 643. old. 1942. december 15.

A közérdekű munkaszolgálatot, illetőleg kisegítő szolgálatot teljesítő izraelita vallású egyének vallásgyakorlatára és az ezzel kapcsolatban adható kedvezményekre vonatkozólag a jövőben az alábbiak mérvadók:

1. szolgálatmentesség csak a nagyobb zsidó ünnepeken engedélyezhető, éspedig:
a) szeptember hónapban újév napjára,
b) október hónapban a 9 napos sátorosünnep első és utolsó napjára,
c) március hónapban a 8 napos húsvéti ünnep első és utolsó napjára és
d) április hónapban pünkösd két napjára.

E napokon még a fegyelmező gyakorlatokat sem kell megtartani.

2. Általában a zsidó ünnepeken és péntek este — ha a helységben zsidó templom, imaház van és a szolgálati viszonyok megengedik — az izraelita vallásúak tisztes felügyelete mellett zárt rendben az istentiszteleteken részt vehetnek, illetőleg az 1. alatti ünnepeken az istentisztelet helyére vezetett izr. vallásúak ott estig tartózkodhatnak. A visszatérés az istentisztelet helyéről zárt rendben történjék. Az egyenkénti templombajárás nem engedélyezhető.

Istentiszteletek az elhelyezési körleten kívül tartandók. A vasárnap szünnap.

3. Közétkeztetés alóli felmentés a zsidó ünnepeken sem adható. E körrendelettel a hasonló tárgyban eddig kiadott összes rendelkezések hatályát vesztik.

A m. kir. minisztérium 1943. évi 1200. Me. sz. rendelete

a légitámadások következményeinek elhárításáról és az ezzel kapcsolatos jogviszonyok rendezéséről. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenhetedik évfolyam. 1943. Bp. 1944. 174—204. old.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1943. évi 12 200. eln. 16b. sz. körrendelete

a szolgálathalasztások engedélyezésének újabb szabályozásáról. — Honvédségi Közlöny. Hetvenedik évfolyam. 19. sz. 340. old. 1943. május 5.

A rendelet 1. és 2. §-a

az általános, korhatár alá tartozók (főiskolai, egyetemi hallgatók) szolgálathalasztási jogcímét határozza meg.

A 3. § (3) bek. szerint

nem részesíthetők szolgálathalasztásban azok, akik származásukra tekintettel kisegítő szolgálatra kötelesek. Ugyanennek a §-nak (1) bekezdése azonban leszögezi, hogy az 1939 : II. tc. 44. § (13) bekezdésben rögzített családfenntartói kedvezményben való részesítés helyett lehetővé tett szolgálathalasztást *nem* korlátozza jelen rendelet, *a 7. § (1) bek.* a nem karpaszományosok szolgálathalasztásban részesítését lehetővé tevő rendelkezések megfelelő alkalmazását írja elő az 1942 : XIV. tc. alapján kisegítő szolgálatra kötelezettekkel szemben, a § (4) bekezdése azonban világosan leszögezi: „Mivel a kisegítő szolgálatosok karpaszományt nem viselhetnek, tanulmányukkal kapcsolatos szolgálathalasztásban semmi körülmények között sem részesülhetnek."

A m. kir. honvédelmi miniszter 1943. évi 22 000. eln. 8b. sz. körrendelete a „Zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések" c. 4035. eln. 8b. 1943. sz. körrendelet helyesbítéséről. — Honvédségi Közlöny. Hetvenedik évfolyam. 16. sz. 1943. április 7.

A rendelet 9. §-ának utolsó bekezdését azzal egészíti ki az új rendelet, hogy a benyújtott kérelmek záradékolása alkalmával az állománytesteknek nyilatkozniuk kell; a kérvényezők az I. fej. 5. § *b)* pontjában meghatározott követelményeknek minden tekintetben megfelelnek-e.

A továbbiakban a rendelet kimondja, hogy a 27 300. eln. 8.—1941. sz. rendelet alapján kivételezetteknek az I. fej. 5. §-ban meghatározott feltételek igazolásán kívül csupán régi kivételezettségi igazolványukat kell bemutatniok s ezeket az I. fej. 4. §-ban ismertetett hatóságok látják el új kivételezettségi igazolványokkal.

A m. kir. honvédelmi miniszter 1943. évi 32 850. eln. 8b. sz. körrendelete a „zsidók kivételezettségének megállapításához" c. 4035. eln. 8b.—1943. sz. körrendelet helyesbítéséről. — Honvédségi Közlöny. Hetvenedik évfolyam. 21. sz. 1943. május 19.

II. fej. 9. § d) pontja helyett: „*d)* Azoktól a kérelmezőktől, akik a 7720/1939. Me. sz. rendelet 66. §, a 2220/1940. Me. sz. rendelet 8. §, vagy a 8550/1941. Me. sz. rendelet 2. §-a alapján kiállított mentesítő okirat csatolásával terjesztik elő kérelmeiket, ezeken az okiratokon kívül csupán az I. fej. 5. § *a)* pontjában megkövetelt igazolásokat lehet megkövetelni." —

A m. kir. honvédelmi miniszter 1943. évi 77 783. eln. 1. ny. sz. körrendelete a munkás honvédek nyilvántartásáról. — Honvédségi Közlöny. Hetvenedik évfolyam. 48. sz. 774. old. 1943. november 24.

A rendelet a 43 000. eln. 1a.—1943. sz. rendelet alapján rendszeresített műszaki osztagok vagy egyéb katonai munkásalakulatok állományába beosztott munkás honvédek nyilvántartását szabályozza.

A rendelet 1. pontja leszögezi, hogy „munkás honvéd"-nek azon egyének tekintendők, akik műszaki osztagokban, vagy más fegyver nélküli beosztásban „vétettek igénybe."

A rendelet kimondja, hogy „a rendes vagy póttartalékos tényleges szolgálatuk alatt fegyveres katonai kiképzésben nem részesült munkás hon-

	védeket tényleges szolgálatuk befejezésével az állandó lakóhely szerint illetékes közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljak állományába kell áthelyezni. Ott a kisegítő zsidóktól elkülönítve, külön nyilvántartási csoportban kezelendők a jelen rendelet előírása szerint.”
A m. kir. minisztérium 1944. évi 1240. Me. sz. rendelet	a zsidók megkülönböztető jelzéséről. — Budapesti Közlöny. 1944. március 31. 73. sz.
az 1. §:	„(1) A jelen rendelet hatálybalépésétől kezdődően minden hatodik életévét betöltött zsidó személy — nemre való tekintet nélkül — köteles házon kívül felső ruhadarabjának bal mellrészén, jól láthatóan 10×10 cm átmérőjű szövet-, selyem- vagy bársonyanyagból készült, kanárisárga színű, hatágú csillagot viselni. (2) Az előbbi bekezdésben említett megkülönböztető jelet könnyen el nem távolítható módon kell a ruhára — varrással — ráerősíteni.”
A m. kir. minisztérium 1944. évi 3040. Me. sz. rendelete	egyes személyeknek a zsidókra vonatkozó rendelkezések hatálya alól mentesítéséről. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvennyolcadik évfolyam. 1944. Bp. 1944. 1632. old.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1944. évi 4604. eln. 2i. sz. körrendelete	Munkaszolgálatosok részére kiszolgáltatott polgári ruha nyilvántartása. — Honvédségi Közlöny. Hetvenegyedik évfolyam. 8. sz. 109. old. 1944. március 1. A rendelet a hátországban alkalmazásra kerülő kisegítő munkaszolgálatosok állományába tartozók részére a jóléti intézmények által használat céljából kiadott ruházati cikkek nyilvántartását szabályozza.
A m. kir. honvédelmi miniszter 1946. évi 45 770. eln. 2r. sz. körrendelete	az egyenruhával el nem látott honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzéseiről. — Honvédségi Közlöny. Hetvenegyedik évfolyam. 30. szám. 429. old. 1944. július 20. A rendelet szerint a polgári ruhában szolgálatot teljesítő honi alakulatokhoz tartozó honvéd személyek részére nemzeti színű karszalag, rendfokozati jelzésekkel rendszeresítendő; a magyar és nemzetiségi munkaszolgálatosok fémjelvényt viselnek a mell jobb oldalának közepén; a zsidó munkaszolgálatosok pedig a részükre kötelező sárga csillag mellett, sárga, illetve fehér karszalagot viselnek. (A zsidók sapkával nem láthatók el.)
A m. kir. honvédelmi miniszter 1944. évi 86 585. eln. sz. körrendeletének 3. sz. melléklete tartalmazza	a zsidó kisegítő és közérdekű munkaszolgálatosok számára előírt esküt. — Honvédségi Közlöny. Hetvenegyedik évfolyam. 49. sz. II. mell. 1944. október 26.

Az eskü szövege:
„Ünnepélyesen esküszünk a Mindenható Istenre, hogy Magyarország kormányzói jogkörének ideiglenes gyakorlásával megbízott m. kir. miniszterelnök iránt hűséggel és engedelmességgel viseltetünk, Magyarországhoz hűek leszünk, az ország törvényeinek engedelmeskedünk.
Esküszünk, hogy elöljáróinknak és feljebbvalóinknak engedelmeskedünk, őket tiszteletben tartjuk és védelmezzük, rendeleteiket és parancsaikat minden szolgálatban híven teljesítjük, feladatuk ellátásában őket legteljesebb mértékben támogatjuk; munkaszolgálat teljesítése közben a polgári vezetők és munkafelügyelők irányításai szerint járunk el.
Esküszünk, hogy mindennemű kötelességünket a magyar állam iránti hűséggel teljesítjük. Munkánkat teljes készséggel és legjobb tudásunk szerint végezzük. Munkaeszközeinket el nem hagyjuk, azokat megóvjuk. Sem a külső, sem a belső ellenséggel soha a legkisebb egyetértésbe nem bocsátkozunk. Hazaellenes vagy oly irányzat szolgálatába, amely a magyar államszervezet fegyelmét aláásni igyekszik, nem lépünk, az ilyen irányzatról tudomást szerezve, ezt elöljáróinknak és feljebbvalóinknak haladéktalanul jelentjük; semmiféle titkos társulatnak tagjai nem vagyunk és a jövőben sem leszünk; minden szolgálati titkot híven megőrzünk.
A törvényeket, rendeleteket, parancsokat szem előtt tartva viselkedünk és így becsülettel élünk és halunk.
Isten minket úgy segéljen.
Ámen.”

Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 81. Me. sz. rendelete

a népbíráskodásról. — Magyarországi Rendeletek Tára. Hetvenkilencedik évfolyam. Bp. 1946. 17—24. old.
Az ideiglenes nemzeti kormány az esküdtbíróságnak törvényhozás útján való visszaállításáig a népbíráskodás megvalósítása tárgyában hozta meg rendeletét.
A rendelet körülhatárolja a háborús bűnös, népellenes cselekedet fogalmát, szabályozza a rendelet hatályát, a kiszabható büntetések mértékét, elrendeli a népbíróságok, népügyészségek s a NOT felállítását s előírja a népbírósági eljárás módját.

Az ideiglenes nemzeti kormány 1945. évi 1440. Me. sz. rendelete

a népbíráskodásról szóló 81/1945. Me. sz. rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában. — Magyarországi Rendeletek Tára. 1945. Bp. 1946. 121—125. old.

MUNKASZOLGÁLATOS ZÁSZLÓALJ, SZÁZAD, VALAMINT TÁBORI POSTASZÁMOK

a) Közérdekű munkaszolgálatos egységek (-zászlóaljak)

I. (Budapest, Soroksári úti lkt.)

A 84—85. (Budapest), 87—88. (Pestszentlőrinc), 93., 97—98., 226., 356—357., 362., 364., 393., 399., 415., 417.
Függ.: VIII., XI. (Piliscsaba), XII. sz.
B 98., 102—103., 144., 157., 299., 402. (Jászberény), 514—515., 519. (Jászberény).
Függ.: II. sz.

II. (Komárom)

A 84—85., 88., 97—98., 131—132. (Piliscsaba), 135—136., 226., 393., 398., 415., 417.
Függ.: VIII., XI., XXII. sz.
B 97., 98., 102—103., 144., 153., 157., 299., 380., 402., 514—515., 519., 567.
Függ.: I/a., II., XI. (Hajmáskér, Balatonzamárdi, Szigetvár, Tolna) sz.

III. (Pápa)

A LXVI. (Nyesznakomovo).
A 84., 88., 93—94., 97—98., 135—136., 226. (Szombathely), 337—338., 344. (Okula-nál; pk. Lonkay Károly alez.), 393—394., 415., 417.
Függ.: VIII., XI., XXII. sz. (Szombathely).
B 97., 102—103., 144. (Kőszeg), 153., 157., 231., 299., 377., 380. és 402. (Kőszeg), 514—515., 519., 556—574., 559—561., 567. (Kőszeg).
Függ.: I/a., II., XI. sz.

IV. (Mohács)

A LXVI. (Nyesznakomovo).
A 85., 88., 93., 97—98., 135—136., 226., 393., 395., 400., 415., 417., 522.
Függ.: VIII., XI., XXII. sz.
B 97., 103., 145., 153., 157., 299., 380., 514—515., 519., 567.
Függ.: I/a., II., XI. sz.

V. (Hódmezővásárhely)

A LXXXVI. (Bor).
A 85., 88., 93., 97—98., 135—136., 226., 337., 344. (Okula-nál). 393., 396., 415., 417., 527., 529., 536—538., 540.
Függ.: VIII., XI. (Técső), XXII. sz.
B 97., 103., 145., 153., 157., 299., 370—375. (pk.: Balogh András alez.)

376., 378., 380., 402., 406—412., 514—515., 519., 567., 687.
Függ.: I/a.

VI. (Hajdúböszörmény)

A 85., 88., 97—98., 135—136., 226. (Szolnok), 261., 264., 337. (pk.: Lonkay Károly alez.) 344. (Okula-nál), 393—394. (Szolnok), 415., 417.
Függ.: VIII., XI. (Kecskemét, Makó), XXII. (Szolnok) sz.
B 97., 103., 145. (Püspökladány), 153., 157., 232—233., 299., 380. (Hajdúhadháza), 402. (Püspökladány), 472., 514—515., 519.
Függ.: I/a., XI. sz.

VII. (Pétervására)

A 85., 88., 93—94., 97—98., 226. (Miskolc), 393., 398., 415,. 417.
Függ.: VIII., XI. (Técső), XXII. (Miskolc) sz.
B 98., 102—103., 145. (Jolsva), 153., 157., 215. (pk.: Rajháthy Sándor alez.), 299., 380. (Rimaszombat), 402. (Jolsva), 514—515., 519., 567., 639.
Függ.: XI. sz.

VIII. (Kassa, Zrínyi M. lkt.)

A 85., 88., 93., 97—98., 226., 375—377., 393., 397., 415., 417., 558.
Függ.: VIII., XI., XXII. sz.
B 98., 102—103., 145., 153., 157., 264., 299., 380., 514—515., 519., 567.
Függ.: XI. sz.

IX. (Esztergom)

A 84—85. (Kenyérmező), 88., 93., 97—98., 226., 356—357., 362., 393., 399—400., 415., 417.
Függ.: XI. (Kőrösmező, Klausura, Apsinec), XXII. sz.
B 97., 145. (Nagybánya), 153., 157., 299., 328., 380. (Nagybánya), 402. (Vác), 514—515., 519., 567.
Függ.: I a., XI. sz.

X. (Nagybánya)

A 400.
Függ.: XXII. sz.
B 97., 103., 153., 157., 299., 377.
Függ.: I a. sz.

XI.

B 97., 103., 153., 157., 402. (Felsőhangony), 639.
Függ.: I, a. sz.

XII.

A LXXXVI. (Bor).
A
Függ.: XXVII. sz.
B 97., 103., 153., 157., 328., 370—375. (pk.: Balogh András alez.), 376.
Függ.: I/a. sz.

XIII.

B 97., 103., 153., 157.
Függ.: I/a. sz.

b) Közérdekű (kisegítő) munkaszolgálatos századok

I/1. A 93., 97. (Óbuda, hajógyári sziget). B Függ.: XII. sz.
I/2. A 93., 97. (Háromsziget, műszaki tábor).
I/3. A 93., 97. (Rákoskeresztúr).
I/4. A 93., 97. (Rákoskeresztúr).
I/5. B 95. (Dömsöd).
II/1. A 97. (Devecser—Zalahaláp).
II/2. A 97. (Devecser—Zalahaláp), 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
II/3. A 97. (Devecser—Zalahaláp).
II/4. A 97. (Devecser—Zalahaláp).
II/5. A CXXIII. (Parjepatnaja).
III/1. A 97. (Balatonzamárdi). B 231., 270. Függ.: XII. sz.
III/2. A 94., 97. (Balatonzamárdi), 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
III/3. A 94., 97. (Balatonzamárdi).
III/4. A 94., 97. (Balatonzamárdi).
III. B 77.
IV/1. A CXXIII., A 93., 97. (Szigetvár).
IV/2. A CXXIII., A 93., 97. (Tolna), 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
IV/3. A 93., 97. (Szigetvár).
IV/4. A 93., 97. (Tolna).
IV/5. A CXXII., CXXIII. old. (Krasznaja Gora).
V/1. A LXXXVII. (Páhi). A 93., 97. old. (Kecskemét). B 79—81. (Szeged, Szabadka, Szombathely, Schlachtendorf, Mauthausen, Gunskirchen; pk.: Rajkó Gyula), 370—373., 378. Függ.: XII. sz.
V/2. A LXXXVII. (Szeged). A 93., 97. (Szeged), 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke), 372. (Hódmezővásáhely, Páhi). B 370—373., 378. (Szeged), 497—498. (Kopilas—Leordina; pk.: Draskovits Sándor). Függ.:
V/3. A LXXXVII. (Páhi). A 93., 97. (Kecskemét), 339. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke), 537—538. B 370—373., 378.
V/4. A LXXXVII. (Szeged). A 93., 97. (Szeged). B 370—373., 378.
V/5. A CXXIII. (Bjeresovaja).
VI/1. A 93., 97. (Szolnok—Alcsi). B Függ.: XII sz.
VI/2. A 93., 97. (Kárpátalja).
VI/3. A 93., 97. (Kárpátalja), 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
VI/4. A 93., 97. (Kárpátalja), 106—107. (Szolnok; pk.: dr. Pásztor István).
VI/5. A CXXII. A 264. (pk.: dr. Pásztor István). B 656. (Budakalász).
VII/1. A CXXIII. A 93., 97. (Diósgyőr—Mésztelep). B Függ.: XII. sz.
VII/2. A CXXIII. (Viszokij Bajrat). A 93—94., 97. (Makó).
VII/3. A CXXIII. (Kogyinzovo). A 93—94., 97. (Makó).
VII/4. A CXXIII. (1/2.: Sirokij; 1/2.: Ujkovo). A 93—94., 97. (Makó).
VIII/1. A 97. (Perecseny—Turjaremete, Volóc—Plaj). B Függ.: XII. sz.
VIII/2. A 97. (Perecseny—Turjaremete, Volóc—Plaj). B Függ.: XII. sz.
VIII/3. A 97. (Perecseny—Turjaremete, Volóc—Plaj).
VIII/4. A 97. (Perecseny—Turjaremete, Volóc—Plaj).
IX/1. A 97. (Kárpátalja). B Függ.: XII. sz.

IX/2. A 97. (Kárpátalja), 337., 339 és 344. (Koròsmezo—Okula—Ripsinec kornyéke) B Fugg : XII sz.

IX/3. A 97. (Kárpátalja)

IX/4. A 97 (Kárpátalja)

XI/2. B 497—498 (Kopilas—Leordina; pk Kern Antal alez).

XII/1. B 370—373

XII/2. B 370—373

XII/3. B 370—373

XII/4. B 370—373

XII/5. A LXXXVII (Tasnád) B 370—373, 378 (Tasnád)

c) *Tábori munkaszolgálatos szazadok (vegyes)*

23/2. A CXXIII (Sirokij)

101/1. A CXIV, CXXIII (Mihajlovszkij)

101/2. A CXIV, CXXII (Dolsik, Litvinovka korlet), CXXIII (Verh-Olsany)

101/3. A CXIV A 152 (Nagykata, Raho, Bustyaháza), 191 B 483—484.

101/4. A CXIV, CXXII, CXXIII (Papasznoje) B 125 (pk Schuller fhdgy)

101/5. A LXVIII, CXIV, CXXII (Misevo, Kovaljevo, Puhovo korlet). B 125

101/6. A CXIV, CXXII (Mizsevo, Kovaljevo, Puhovo korlet) CXXIII. (Beroszovo, Osztrogozsszk, ENy kozti teruleten)

101/7. B 212. (Vorozsba)

101/10. A CXXIII (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve) B 30 (Nagykáta, Silinka).

101/11. A CXXIII (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve) B 37—38. (Szeregyina—Buda; pk . Kucsera alez)

101/12. B 313. (Szentkirályszabadja), 483—484. (Ukrajna)

101/13. B 313. (Szentkiralyszabadja)

101/14. A LXX (Szentkirályszabadja, pk Barla Kálmán fhdgy) B 51—55 (Biele Oslami, Kassa, Sopron, Harka, Mauthausen, Gunskirchen; pk · Sallai Antal) 313 (Szentkiralyszabadja)

101/16. B 52 (Szentkirályszabadja; pk Sachs fhdgy).

101/18. A LXXXI.

101/27. A CXIV. B 242

101/28. A CXIV. B 242

101/29. A CXIV. B 242

101/30. A CXIV. B 242

101/31. A CXXIII (Oszt Mogily) B 242

101/33. A LXXXI. (Megszalló Eroknél), CXIV. B 329 Fugg XI. sz

101/34. A LXXXI (Megszálló Eroknel), CXIV. B 329 Fugg XI sz

101/35. A LXXXI (Megszállo Eroknel), CXIV B 194 (Horcsik; pk · Zsoldos Gyorgy) 329, 656 (Budakalász). Fugg XI sz

101/36. A LXXXI (Megszállo Eroknel), CXIV. B 329. Fugg . XI. sz

101/37. A LXXXI (Megszálló Eroknél), CXIV B 329 Fugg · XI. sz

101/38. A LXXXI. (Megszalló Eroknel), CXIV. B 189 (Kijev kornyeke; pk · Borbás István fhdgy [?]) 329 Fugg : XI sz.

101/46. A CXIV.

101/47. A CXIV.

101/48. A CXIV.
101/50. A LXXXI., CXIV., CXXIII. (Szoncsino). B 329. Függ.: XI. sz.
101/51. A LXXXI., CXIV., CXXIII. (Tatarino). B 252., 329. Függ.: XI. sz.
101/52. A LXXXI., CXIV., CXXIII. (Karpenkovo). B 28—29. (Alsódabas—Gomel; pk.: Mészáros Emil), 329. Függ.: XI. sz.
101/61. B 587. (Bp.—Dunántúl; pk.: Sziráky József).
101/62. A LXXXVII. (Szentkirályszabadja). B 376—378. (Szentkirályszabadja; pk.: Balogh András [?]).
101/63. A LXXXVII. (Szentkirályszabadja). B 376—378. (Szentkirályszabadja).
101/64. A LXXXVII. (Szentkirályszabadja). B 376—378. (Szentkirályszabadja).
101/67. B 655. (Bp. Rákosi p. u.).
101/68. A LXXXVII. (Szentkirályszabadja). B 376—378. (Szentkirályszabadja).
101/83. A LXXXIV. B 384—393. (Magyartés; pk.: dr. Palotás István ?).
101/204. B 655. (Csepel W. M.).
101/208. B 656. (Csepel W. M.).
101/209. B 655. (Csepel W. M.).
101/210. B 655. (Csepel W. M.).
101/301. B 514—515.
101/302. B 514—515.
101/303. B 514—515.
101/304. B 514—515.
101/305. B 514—515.
101/310. B 657. (Dunaszekcső).
101/314. B 505—506. (Jászberény, Fertőrákos, Balf, Mauthausen).
101/340. B 697—698. (Ágfalva).
101/342. B 655. (Kapuvári G. ép. Váll.), 656. (Komárom, Igmándi erőd).
101/350. B 538., 552., 553., 555., 556., 566—567., 572., 579., 580., 605—611., 616—618., 626., 630., 639—640.
101/351. B 655. (Bp. Dréher Sörgy.).
101/353. B 655. (Hazai Fésűsfonó Bp.), 657. (Péti nitrogén).
101/354. B 656. (Bp. Dréher Sörgy.).
101/356. B 656. (Szőny MAORT), 657. (Újdörögd).
101/357. B 657. (Újdörögd, Nyergesújfalui Wiscosa rt.).
101/358. B 656. (Győr MÁVAG).
101/365. B 656. (Szőny MAORT).
101/605. B 655. (Csepel W. M.).
102/4. B 84—87. (Komárom).
102/5. B 84—87. (Komárom).
102/6. B 84—87. (Komárom).
102/14. B 655. (Mátyásföld gk. szert.).
102/18. B 656. (Csepel szabadkikötő).
102/24. B 59—60. (Komárom, Győrszabadhegy, Mauthausen; pk.: Antal István fhdgy.).
102/204. B 655. (Csepel W. M.)
102/205. B 655. (Bp. Polg. Serfőző).
102/212. B 656. (Bp. Gázművek).
102/301. B 657. (Győr), 685—686. (Mosonmagyaróvár).
102/303. B 656. (Gant alumíniumbánya).

103/1. A CXXII. (Bogoszlovka, Szoldatszkoje, Gyevica körlet).
103/3. B 227. (Új-Dörögdpuszta), 270.
103/4. A LXXXVII. (Székesfehérvár). B 354—357., 370., 378.
103/42. B 251. (Gödöllő, Sztarij-Oszkol; pk.: Jámbor János).
103/301. B 657. (Szombathely).
103/302. B 657. (Pusztaszabolcs).
104/2. B 657. (Hajmáskéri tü. táb.).
104/5. A LXXVI., CXXII. B 207—210. (Liszki község; pk.: Sikotai szds.).
104/6. A LXXVI. (Bjelgorod). CXXII. B 210—213. (Gyivnogorszkij—Oszinovka—Bugyonnij; pk.: Csorbits István).
104/7. A CXXII. B 655. (Bp. Kőbányai Polg. Serfőző).
104/302. B 656—657. (Győr M. Waggon és Gépgyár, Péti Nitrogén Művek).
105/1. A CXXII. (Beroszovo, Osztrogozsszk, ÉNy közti területen).
105/2. A CXXII. (Beroszovo, Osztrogozsszk, ÉNy közti területen).
105/3. A CXXII. (Beroszovo, Osztrogozsszk, ÉNy közti területen).
105/4. A LXVIII. B 125. (pk.: Kaucsky György).
105/7. A CXXII. (Mizsevo, Kovaljevo, Puhovo körlet), CXXIII. (Pirogovo környéke).
105/10. A CXXIII. (Ribalcsino).
105/35. B 657. (Hatvan).
105/303. B 656. (Csepel W. M.).
105/304. B 657. (Péti Nitrogén Művek).
105/501. B 656. (Szentkirályszabadja).
105/503. B 656. (Szentkirályszabadja).
105/504. B 656. (Szentkirályszabadja).
105/505. B 656. (Szentkirályszabadja).
105/506. B 656. (Szentkirályszabadja).
105/507. B 657. (Szentkirályszabadja).
105/508. B 656—657. (Szentkirályszabadja).
105/509. B 657. (Szentkirályszabadja).
106/1. A CXXIII. (Kvascsevatka).
106/2. A CXXIII. (Kosztamarovo).
106/3. A CXXIII. (Kosztamarovo).
106/7. A 202.
106/8. B 481—483. (Novij Oszkol).
106/9. A CXXIII. (Kih. B. Mosztja). B 213.
106/10. A CXXII. (Krutez, Rabalcsino körlet), CXXIII.
106/11. A CXXIII.
106/12. A CXXIII.
107/3. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve).
107/5. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve).
107/7. A CXXIII.
107/8. A CXXIII. (Szvoboda).
107/9. A CXXIII. (Volcse).
107/10. A CXXIII. (Kolibelka).
107/12. A LXXXIV., CXXIII. B 417—428. (Dunabökény; pk.: Tövisváry Bruno szds.).
107/13. A CXXIII.
107/14. B 422. (Begecs; pk.: Galgóczy Konrád szds.).
107/15. A LXXXIV., LXXXV. B 417—428. (Alsókabol; pk.: Tövisváry Bruno szds.).
107/21. B 203. (Dés).

107/23. B 656. (Bp. Parkett és Asztalosárugyár).
107/25. A CXXIII. (Jekatyerinovka).
107/300. B 655. (Bp. Reiter F. u. 4/6).
107/304. B 655. (Bp. Ferenc J. gy. lkt.).
107/321. B 657. (Hatvan), 676. (Sopron téglagyár).
107/322. B 657. (Hatvan).
108/1. B 657. (Hatvan).
108/2. B 234—235. (Tiszalök).
108/3. A CXXIII. (Szoncsino). B 234—235. (Tiszalök).
108/5. B 229. (Tiszalök), 655. (Dreher Sörgyár).
108/6. A LXXV. (Szumi, Korovinci). B 235. (Tiszalök).
108/7. B 235. (Tiszalök).
108/8. A 366.
108/9. B 235. (Kisvárda).
108/11. B 235. (Kisvárda).
108/12. B 235. (Kisvárda).
108/13. B 234. (Galánta).
108/19. B 212. (Vorozsba).
108/20. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). B 235. (Szepsi).
108/21. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). B 235. (Szepsi).
108/25. B 235. (Szepsi).
108/28. B 234.
108/33. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). B 234.
108/34. B 228. (Sárospatak).
108/35. A CXXIII. B 235. (Sárospatak).
108/40. A CXXII. (Kovaljevo—Gyivnogorszkij között).
108/41. A LXVI.
108/42. A LXVI., CXXII. (Repjevka). B 234.
108/46. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). A 342. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
108/47. A CXXIII. A 342. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke). B 236. (Huszt).
108/51. B 236. (Huszt).
108/52. A CXXIII. (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). A 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
108/53. A 337., 339. és 344. (Kőrösmező—Okula—Ripsinec—Apsinec környéke).
108/54. A LXVI., CXXII. (Kovaljevo—Gyivnogorszkij között). A 366.
108/55. B 228—229.
108/62. B 656. (Budapest Csillebérc).
108/63. B 235. (Tiszalök).
108/64. B 235. (Tiszalök).
108/65. B 235. (Tiszalök).
108/66. A CXXII. (Krutez, Kabalcsinó körlet). B 235. (Tiszalök).
108/69. B 235. (Szepsi).
108/70. B 235. (Szepsi).
108/71. B 235. (Szepsi).
108/75. A CXXIII. (Kommuna).
108/81. A LXXXVII. (Zombor). II. köt. 376—378. (Zombor—Bükkszállás).
108/84. A LXXXVII. (Zombor). II. köt. 376—378. (Zombor—Bácsszentiván).
108/90. A LXXXVII. (Zombor). II. köt. 376—378. (Zombor—Bácskertes).
108/304. B 656. (Sziklaközpont és M. Pamutipar).

109/1. A LXVI., CXIV. B 250—251. (pk.: Drávai Béla).
109/2. A LXVI., CXIV. B 483—484. (Ukrajna).
109/3. A LXVI., CXIV.
109/4. A LXVI., CXIV.
109/6. A CXXIII.
109/7. A CXIV., CXXIII. B 24—27. (Vác, Kijev; pk.: Kropacsek [Keveházi] fhdgy.).
109/8. A CXIV., CXXIII.
109/9. Bev.: CXIV., CXXIII (Heeresgruppe Mitte-nak alárendelve). B 32. (Vác, hadműveleti terület; pk.: Schiller fhdgy.).
109/13. A CXIV., CXXII. (Bogoszlovka, Szoldatszkoje, Gyevica körlet).
109/14. A CXIV., CXXII. (Bogoszlovka, Szoldatszkoje, Gyevica körlet).
109/19. B 646. (Budapest, Goldberger S. és fiai Rt.).
109/20. B 655. (Budapest Lgr. Áll. vez.).
109/21. B 655. (Budapest M. kir. honv. ép. vez.).
109/23. A LXXXI.
109/24. A LXXXI.
109/26. A CXXIII. B 186.
109/29. A CXXIII.
109/30. A CXXIII.
109/33. B 56—58. (Gödöllő, Sárospatak, Miskolc, Nyezavizov).
109/35. B 655. (Budapest, Nagybátony Újlaki ig. műv.).
109/36. B 657. (Hatvan, MÁVAG).
109/42. B 254—255. (Archangelszkoje; pk.: Hódy Imre).
109/54. A LXVI.
109/194. B 252—253. (Orosz hadszíntér; pk.: Sólyom Károly).
110/1. B 212. (Krasznopolje—Zseleznyák között).
110/14. A LXVI. (Novij Mir, Bojarszkij).
110/15. A LXVI. (Novij Mir, Bojarszkij).
110/24. A LXVI.
110/25. A LXVI
110/27. B 657. (Dunaszékcso).
110/34. A LXVI. B 212. (Krasznopolje—Zseleznyák között).
110/37. A LXVI
110/40. A LXVI.
110/41. A LXVI. B 212. (Krasznopolje—Zseleznyák között).
110/43. A LXVI.
110/59. A LXXXVII. (Szentkirályszabadja). B 376—378. (Szentkirályszabadja).
110/63. B 655. (Törökbálint).
110/65. B 656. (Budakalász).
110/69. B 656. (Budakalász).
111/301. B 483—484.
130. A CXXII. (Bogoszlovka, Szoldatszkoje, Gyevica körlet).
188/5. B 234.
201/2. A CIV. (Éradony).
201/5. A CIV. (Székelyhíd).
201/6. A CIV. (Éradony).
201/7. A CIV. (Éradony)
201/8. A CIV. (Székelyhíd).
201/9. A CIV. (Székelyhíd).
202/1. A 214. (Vámospércs).

202/3.	A 214. (Vámospércs).
202/5.	A CIV. (Székelyhíd).
202/6.	A CIV. (Székelyhíd).
203/3.	A CIV. (Bihar).
203/4.	A CIV. (Bihar).
204/1.	A CIII. (Nagyvárad).
204/2.	A CIII. (Nagyvárad).
205/5.	A CIV. (Bihardiószeg).
205/6.	A CIV. (Bihardiószeg).
206/5.	A CIII. (Magyarürögd).
207/4.	A CIII. (Magyarürögd).
208/4.	A CIV. (Nagyvárad).
208/17.	A CIV.
208/18.	A CIV. (Szatmárnémeti).
208/19.	A CIV.
208/20.	A CIV.
208/21.	A CIV.
208/22.	A CIV.
209/1.	A CIV. (Nagyvárad).
209/15.	A CIV.
209/16.	A CIV.
209/17.	A CIV.
209/18.	A CIV.
222/2.	A CIV. (Bihardiószeg).
222/3.	A CIV. (Bihardiószeg).
222/4.	A CIII. (Nagyvárad).
223/1.	A CIII. (Nagyvárad).
223/2.	A CIII. (Magyarürögd).
223/3.	A CIII. (Magyarürögd).
232/1.	A 213. (Sárvár).
232/2.	A 213. (Sárvár).
232/3.	A 213. (Sárvár).
232/4.	A 213. (Sárvár).
261/1.	A 215. (Hajdúnánás).
261/2.	A 215. és 233. (Török és Lóska tanya).
261/3.	A 215. és 233. (Török és Lóska tanya).
262/1.	A CIV. (Nagyvárad).
281/8.	A CIV. (Nagyvárad).
281/9.	A CIV. (Nagyvárad).
281/10.	A CIV. (Nagyvárad).
283/19.	A CIV. (Nagyvárad). A 243.
283/21.	A CIV. (Nagyvárad). A 243.
701/15.	B 657. (Budapest, Lőrinci Ganz és tsa).
701/17.	B 655. (Budapest Igy. ép. vez.).
701/18.	B 514—515.
701/300.	B 689. (Budapest—Balf).
701/302.	B 655. (Budapest, Egyesült Izzó Műv.).
701/305.	B 656. (Szilárd J. bérfűrészelő), 657. (Péti Nitrogén Művek).
701/306.	B 585—586. (Budapest; pk.: Barót Frigyes fhdgy.) 655. (Pestszentlőrinci Ipartelepek).
VII.	A LXXXI.

d) Különleges munkaszolgálatos századok

104. A CXXII. (Krutez, Rabalcsino körlet).
401. A 151., 153—154., 181., 188. és 197—200. (Tápiósüly; pk.: Dudás szds.).
402. A 199—200. B 242.
403. A CXXIII. (Jugyino).
404. A CXXIII. (Krutyez).
407. A CXXII. B 217. (Mizsevo, Scsepelev, Krinyica, Osztrogozsszk, Novaja Menyica; pk.: Vujkovich Lajos fhgy., Kremnich István őrm., dr. Csala Sándor zls.).
421. A 179. (Tápiósüly).
431. A CXXII. (Osztrogozsszk), CXXIII. (Papasznoje).
442. A CXXII. (Mizsevo, Kovaljevo, Puhovo körlet).
453. A CXXII. (Bereszovo, Osztrogozsszk ÉNy közti területen).
455. A CXXIII. (Kitcsa).
457. A CXXII. (Bogoszlovka, Szoldatszkoje, Gyevica körlet).
471. B 329. Függ.: XI. sz.
500. A CXXIII. (Kolovert).
801. A LXXXVII. (Jehova Isten tanúi szektából — Jászberény). B 376—378. (Jászberény).
5001. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
5002. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
5003. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
5004. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
9001. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
9002. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
9003. A LXXXII. (Megszálló Erőknél).
9004. A LXXXII. (Megszálló Erőknél), LXXXI
VII. A LXXXI., CXXIII. (Szoncsino). B 329. Függ.: XI. sz.
VII/2. B 253. (Baturino).
Főv. A CXIV.

e) M. kir. szakképzettségi kisegítő táborparancsnokság

B 530—532. (Mosonmagyaróvár).

f) 701. sz. gyűjtőszázad

B 640. (Budapest, Aréna út 55).

g) Kisebbségi munkaszolgálatos századok

IV. A CXXIII. (Mizsevo, Kovaljevo, Puhovo körlet).
VII. A LXXXI., CXXIII. (Mizsevo, Kovaljevo, Puhovo körlet). B 329. Függ. XI. sz.
1001. sz. román B 606—607. (Budapest, Siemens Művek).
1043. sz. román B 607. (Kiss Jánosné erdőgazdasága).

h) Tábori postaszámok

101/24. — B 220.
111/30. — B 220.
113/12. — B 220.
113/20. — B 220.
113 47. — B 219.
113/57. — B 220.
113/88. — B 220.
113/104. — B 220.
113/110. — B 220.
113/112. — B 219., 220.
115/70. — B 219.
117/96. — B 220.
131/13. — B 220.
131/38. — B 220.
202/55. — B 219.
202/60. — B 220.
207/57. — B 220.
219/67. — B 220.
219/69. — B 219.
220/61. — B 219., 220.
220/77. — B 218.
222/78. — B 219.
223/76. — B 220.
223/94. — B 220.
223/79. — B 219.
229/82. — B 220.
229/93. — B 220.
229/94. — B 220.
229/95. — B 220.
254/60. — B 220.
254/62. — B 219., 220.
291/31. — B 219.
291/32. — B 220.
291 33. — B 219.
291/80. — B 219.
292/34. — B 219., 220.
292/35. — B 220.
292/38. — B 220.
292/48. — B 220.
292/49. — B 220.
292/54. — B 220.
292/58. — B 219.
292/59. — B 220.
578. — B 632—635.

HELYNÉVMUTATÓ

RÖVIDITÉSEK

Az oldalszamok elotti A es B jelzések az elso, illetve masodik kotetre utalnak. AT. = Abauj-Torna varmegye; AU. = Ausztria; Bar = Baranya megye, Baranya varmegye; BAZ. = Borsod-Abauj-Zemplen megye; BB. = Bacs-Bodrog varmegye; Bd. = Borsod varmegye; Bek. = Bekes megye, Bekes varmegye; Bel. = Belorusz Szocialista Szovjet Koztarsasag; BH. = Bars es Hont varmegye; Bi. = Bihar varmegye; BK. = Bacs-Kiskun megye; Bkk. = Beregi kozigazgatasi kirendeltseg; BN. = Beszterce-Naszod varmegye; Bp. = Budapest; CS. = Csehszlovakia; Cs. = Csik varmegye; Csa. = Csanad varmegye; Csg. = Csongrad megye, Csongrad vármegye; D. = Dania; E. = Esztergom varmegye; EAK. = Egyesult Arab Koztársasag; EGY. = Egyiptom; Fej. = Fejer megye, Fejer varmegye; GK. = Gomor és Kishont varmegye; GyMP. = Gyor-Moson-Pozsony varmegye, GyS. = Gyor-Sopron megye; H. = Hajdú varmegye; HB. = Hajdu-Bihar megye, Hev. = Heves megye, Heves varmegye; hely. = helyesen; hiv. = hivatalosan, hivatalos atirassal; Hsz. = Haromszek varmegye; JNSz. = Jasz-Nagykun-Szolnok varmegye; JUG. = Jugoszlavia; K. = Kolozs varmegye; ker. = kerulet, Kom. = Komárom megye, Komarom varmegye; L. = Lengyelorszag; M. = Maramaros varmegye; m. = megye; Mkk. = Maramarosi kozigazgatasi kirendeltseg; MT. = Maros-Torda varmegye; N. = Nográd megye, Nográd varmegye; NDK. = Nemet Demokratikus Koztársasag; NÉM. = Nemetorszag; nem. = nemetul; NOR. = Norvegia; NSZK. = Német Szovetsegi Koztarsaság; OL. = Olaszorszag; Or. = Oroszorszagi Szovetsegi Szocialista Szovjet Koztarsasag; P. = Pest megye; PO = Portugalia; PPSK. = Pest-Pilis-Solt-Kiskun varmegye; ROM. = Románia; S. = Somogy megye, Somogy varmegye; Sp. = Sopron varmegye; SV. = Svédorszag; Sz. = Szolnok megye; Szb. = Szabolcs varmegye; SzD. = Szolnok-Doboka varmegye; Szi. = Szilágy vármegye; SzSz. = Szabolcs-Szatmar megye; Szt. = Szatmar varmegye, SZU. = Szovjetunió; TÖ. = Torokorszag; U. = Ung varmegye; Ug. = Ugocsa varmegye; Uh. = Udvarhely varmegye; Ukk. = Ungi kozigazgatási kirendeltseg; Ukr. = Ukrajnai Szocialista Szovjet Koztársasag; V. = Vas megye, Vas vármegye, Vp. = Veszprém megye, Veszprem vármegye; Z. = Zala megye, Zala varmegye; Zp. = Zemplen varmegye.

A helynevmutatot Foldi Ervin allitotta ossze

A

Abda, GyMP., ma GyS. — A XCVI, B 635, 654

Ágfalva, Sp., ma GyS. — A XCV, B 666, 667, 680, 697, 698, 699, 701, 711, 712

Aknasugatag, M., ma ROM.: Ocna Sugatag — B 522

Aknaszlatina, M., ma SZU., Ukr.: Szolotvino — B 525

Ákos, Szi., ma ROM.: Acîs — A 574

Albertfalva, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — B 331, 588, 589, 647

Alcsút, Fej. — B 535, 536

Alekszejevka, SZU., Or. — A 278, B 215, 216

Alexejewka, hiv.: Alekszejevka, SZU., Or. — A 278

Allach, München része, NÉM., ma NSZK. — B 532, 650, 651

Alparét, SzD., ma ROM.: Olpret — B 527

Alsódabas, PPSK., ma Dabas, P. — A XXVIII, CXIV, B 28, 538, 565, 566, 577, 579

Alsóilosva, SzD., ma ROM.: Ilisua — B 527

Alsókabol, BB., ma JUG.: Dolnji Kovilj — B 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428

Alsókosály, SzD., ma ROM.: Caseiu — B 527

Alsóverecke, Bkk., ma SZU., Ukr.: Nyizsnyije Verecki — A 348, 349

Alsóvisó, M., ma ROM.: Viseul de Jos — B 525

Alsózsuk, K., ma ROM.: Jucu de Jos — A 574

Amerikai Egyesült Államok — A XIII, CXXVI

Anglia — A XIII, XXIV, XXXI

Angyalföld, Bp. XIII. ker. — A 204

Annovka, SZU., Or. — B 210, 212

Apafája, Debrecen része — A 569

Apanagyfalu, SzD., ma ROM.: Nuseni — B 527

Apsinec, Kőrösmező része, Mkk., ma SZU., Ukr.: Apsinyec — A 97, 339, 341

Arhangelszkoje, SZU., Or. — A 194, 197, 198, B 254

Aszód, PPSK., ma P. — A CXIV, 160, B 237, 238, 241, 377

Auschwitz, hiv.: Oswiecim, L. — 281, B 532, 535

Auschwitz—Birkenau, hiv.: Oswiecim—Brzezinka, L. — B 535

Ausztria — A XCVI, B 709

B

Bábolna, hiv.: Bábolnapuszta, Bana része, Kom., ma Bábolna, Kom. — A XII

Bácsalmás, BB., ma BK.

Bácskertes, BB., ma JUG.: Kupusina — B 376, 378

Bácsszentiván, BB., ma JUG.: Prigrevica — B 376, 378

Bahmacs, SZU., Ukr. — B 238

Baja, BB., ma BK. — B 634, 637, 640

Baktó, Szeged része — A 562

Balatonfüred, Z., ma Vp. — B 70

Balatonlelle, S. — B 517, 519, 520

Balatonzamárdi, ma Zamárdi, S. — A 97

Balf, Sp., ma GyS. — A XCV, XCVI, B 505, 668, 680, 687, 689, 690, 704
Balffürdő, Balf része, Sp., ma GyS. — B 690
Balkán — B 632
Balogfala, GK., ma CS.: Blhovce — A 561
Bana, Kom — B 654
Bánát, JUG. és ROM. — B 636
Bánfalva, hiv.: Sopronbánfalva, S., ma Sopron része, GyS. — B 570
Bánréve, GK., ma BAZ. — B 57
Baranovicsi, SZU., Bel. — B 238
Baranya vm., ma Baranya m. és JUG. — B 15
Barbacs, Sp., ma GyS. — A CX
Bars-Hont vm., ma CS., P., N. — B 503
Bártfa, hiv.: Bardejov, CS. — A 280
Battonya, Bék. — A 570
Baturino, SZU., Or. — B 253
Bécs, hiv.: Wien, AU. — A XXXVII, 204, B 81
Becsked, Zp., ma Karcsa része, BAZ. — A 574
Bécsújhely, hiv.: Wiener Neustadt, AU. — A 374, B 561
Begecs, BB., ma JUG.: Begeč — B 422
Békéscsaba, Bék. — B 510
Békés m. — B 511
Beled, Sp., ma GyS. — B 562
Belgium — A XXXI
Belgorod, SZU., Or. — A LXXVI, LXXXIII, 500, B 210, 212, 216, 218
Belgrád, hiv.: Beograd, JUG. — A XLII, 373, B 636
Belopolje, SZU., Ukr. — A 540, 541, B 212
Berchtesgaden, NÉM., ma NSZK. — A XXXVII
Beregszász, Bg., ma SZU., Ukr.: Beregovo — B 517, 522
Bereszovo, hiv.: Berjozovo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII
Berettyóújfalu, Bi., ma HB. — A 570
Berezow, hiv.: Berezów, L. — B 54
Bergen, NÉM., ma NSZK. — A XXIV, 374
Berjozovaja, SZU., Or. — A CXXIII
Berjozovo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII
Berlin, NÉM., ma NDK. és Nyugat-Berlin — A XXXI, CVIII, 164, 205, B 27
Bern, SVÁJC — A LXXVII, LXXXI
Besenyszög, JNSz., ma Sz. — A 569
Beszterce, BN., ma ROM.: Bistrita — 566, B 522
Beszterce-Naszód vm., ma ROM. — A 566, B 522
Bező, Ukk., ma CS.: Bezovce — B 523
Biala Podlaska, L. — B 27
Bialosliwie, L. — B 54
Bicske, Fej. — B 536
Biela Oslawi, hiv.: Bialosliwie, L. — B 54
Bihar, Bi., ma ROM.: Biharea — A CIV
Bihar vm., ma ROM., HB. — B 511
Bihardiószeg, Bi., ma ROM.: Diosig — A CIV
Bilke, Bkk., ma SZU., Ukr.: Bilki — A 574
Bissingen, NÉM., ma NSZK. — B 532
Bjelgorod, hiv.: Belgorod, SZU., Or. — A LXXVI, LXXXIII
Bjeresovaja, hiv.: Berjozovaja, SZU., Or. — A CXXIII
Bled, JUG. — A XVI
Bobrujszk, SZU., Bel. — B 26
Bogoszlovka, SZU., Or. — A CXXII
Bohumín, ném. Oderberg, CS. — B 238
Bojarszkij, SZU., Or. — A LXVI
Bonyhád, T. — A XCV, B 640
Bor, *JUG.* — A 279, 372, 373, B 203, 410, 438, 493, 494, 582, 632, 636
Borsa, M., ma ROM.: Borsa — B 522, 525
Borválaszút, Szt., ma ROM.: Crucisor — B 465

Bpolje = Belopolje, SZU., Ukr. — A 540

Brest, hiv.: Breszt, SZU., Bel. — B 238

Breszt, SZU., Bel. — A 27, B 238

Bresztlitovszk, hiv.: Breszt, SZU., Bel. — A 27

Britany-erdő, hiv.: Britani-erdő, SZU., Ukr. — B 62

Brjanszk, SZU., Or. — A 500

Brusztura, Mkk., ma SZU., Ukr.: Bruszturi — A 537, 538

Buchenwald, Ném., ma NDK. — B 532

Buda, Budapest része — B 662

Budafok, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — B 331, 588, 622, 714

Budafok—Hárosssziget, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — A 97, 573, B 304

Budakalász, PPSK., ma P. — B 656

Budakeszi, PPSK., ma P. — A 572

Budapest — A LIV, LVIII, LXVI, LXVIII, LXXVI, XCIV, XCV, CVIII, CXII, CXIV, CXVI, 84, 107, 135, 149, 157, 158, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 171, 174, 183, 185, 188, 191, 196, 202, 204, 212, 214, 226, 276, 340, 354, 356, 359, 363, 364, 372, 374, 394, 418, 499, 508, 512, 520, 521, 522, 525, 527, 529, 533, 537, 538, 572, 573 B 25, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 44, 51, 56, 59, 73, 79, 125, 129, 138, 144, 151, 168, 191, 205, 227, 238, 266, 301, 302 303, 304, 309, 331, 332, 372, 376, 377, 380, 387, 389, 393, 398, 402, 431, 432, 485, 505, 532, 533, 537, 543, 544, 563, 572, 588, 589, 593, 594, 606, 615, 627, 628, 639, 642, 647, 650, 651, 653, 654, 655, 656, 657, 660, 689, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 704, 705, 707, 708, 710, 711, 712, 713, 714

Bugyennoje, hiv.: Bugyonnoje, SZU., Or. — B 209

Bugyonnij, SZU., Or. — B 211, 212, 214, 215, 218

Bugyonnoje, SZU., Or. — B 209

Bulgária — A XXXVII

Bustyaháza, Mkk., ma SZU., Ukr.: Bustyino — A 150, 152, 574

Buza, SzD., ma ROM. — B 527

Bük, Sp., ma GyS. — B 559

C

Cege, SzD., ma ROM.: Taga — B 527

Cegléd, PPSK., ma P. — B 624

Celldömölk, V. — B 559

Charkov, hiv.: Harkov, SZU., Ukr. — A LXXXIII

Chochol, hiv.: Hohol, SZU., Or. — B 222

Cirókaófalu, Ukk., ma CS.: Starina — B 523

CS

Csajta, hiv.: Schachendorf, AU. — B 58, 80, 562

Csány, Hev. — B 561

Csap, U., ma SZU., Ukr.: Csop — B 238

Csehszlovákia — A XVI

Csenger, Szt., ma SzSz. — B 687, 688

Csepel, PPSK., ma Bp. XXI ker. — B 331, 580, 588, 589, 655, 656

Csernyanka, SZU., Or. — A 107, 501, 503

Csernyigov, SZU., Ukr. — B 26, 213

Cservenka, BB., ma JUG.: Crvenka — A XCV, 373, B 632, 634, 637

Csíkszereda, Cs., ma ROM.: Miercurea Ciuc — A 565, 566, B 522

Csongrád, Csg. — B 384

Csontos, Ukk., ma SZU., Ukr.: Kosztrino — B 523

Csorna, Sp., ma GyS. — B 561, 681, 682, 687, 688, 690, 693, 694, 695, 696, 703, 704

D

Dabas, P., azelőtt Alsódabas PPSK. — A XXVIII, CXIV, B 28, 538, 565, 566, 577, 579

Dachau, NÉM., ma NSZK. — B 648

Dănpataka, SzD., ma ROM.: Valeni — B 527

Darnyica, SZU., Ukr. — B 26, 238

Davidovka, SZU., Or. — A 507
Debrecen — A 135, 214, 542, 544, 568, 569, B 73, 74, 75, 262, 238, 239, 301, 472, 481
Délkelet-Európa — A XXXVI
Délvidék, ma JUG. és ROM. — A LI, LV, 333, 357, 359, 370, B 14
Dél-Oroszország — A CXXII
Dés, SzD., ma ROM.: Dej — A 565, B 203, 376, 522
Desze, M., ma ROM.: Desesti — B 522
Deutsch—Altenburg, hiv.: Bad Deutsch Altenburg, AU. — B 665
Devecser, Vp. — A 97
Diósgyőr, Bd., ma Miskolc része — A IX, 88
Diósgyőr—Mésztelep, Bd., ma Miskolc része — A 97
Ditró, Cs., ma ROM.: Ditrau — A 574
Dnyeper (folyó), SZU. — A 278, B 216
Dnyeszter (folyó), SZU. — A 349
Dolsik, hiv.: Dolzsik, SZU., Or. — A CXXII
Dombrád, Szb., ma SzSz. — B 520
Domokos, SzD., ma ROM.: Damacuseni — B 527
Don (folyó), SZU. — A LXXV, CXXII, 106, 269, 277, 278, 505, B 205
Donnarn ? — B 506
Dornach, Linz része, AU. — B 55, 58, 81
Dorog, E., ma Kom. — B 660, 661
Dömötöri, Sorkifalud része, V. — B 563
Dömsöd, PPSK., ma P. — B 95
Drezda, hiv.: Dresden, NÉM., ma NDK. — B 27
Duna — A CXIX, B 423, 427, 428
Dunabökény, BB., ma JUG.: Bukin — B 417, 419, 424, 425
Dunántúl — A 357, B 587, 640, 651, 652
Dunaszeg, GyMP., ma GyS. — B 661
Dunaszekcső, Bar. — B 657
Dunaszerdahely, Kom., ma CS.: Dunajská Streda A 204
Duna—Tisza-csatorna (tervezett) — B 546

E

Ebergőc, Sp., ma GyS. — B 653
Eger, Hev. — A 561
Egreskáta, Nagykáta része, PPSK., ma P. — A 160, B 37
Eisenerz, AU. — B 59
El-Alamein, EGY., ma EAK. — A LXXVI
Élesd, Bi., ma ROM.: Alesd — A 574
Emőd, Bd,. ma BAZ. — A 561
Engerau (Pozsonyligetfalu), hiv.: Petrzalka, Bratislava része, CS. — B 663, 664, 665
Eperjes, hiv.: Prešov, CS. — A 280
Éradony, Bi., ma ROM.: Adoni — A CIV
Erdély, ma ROM. — A XXVIII, XXIX, XXXI, CXVI, 202, 247, B 203, 447
Erdőváros, Veresegyház része, PPSK., ma P. — B 191
Érkávás, Szi., ma ROM.: Cauas — A 574
Érsekújvár, NyP., ma CS.: Nové Zámky — A 567, B 33, 238
Esztergom, E., ma Kom. — A LIV, 226, B 51
Esztergomi tábor, Esztergom része, E., ma Kom. — A 356, 499, 500, 573

F

Farkasrév, M., ma ROM.: Vad — B 522, 525
Farkasverem-dűlő, Nagycenk része, Sp., ma GyS. — B 702
Fasztov, SZU., Ukr. — B 25, 238
Fejér vm. — A XCIX
Fekete-Tisza, SZU. — A 344
Feldafing, NÉM., ma NSZK. — B 651
Felsődomonya, Ukk., ma SZU., Ukr.: Domanyinci — B 523
Felsőgalla, Kom., ma Tatabánya része — B 500
Felsőhangony, Bd., ma Hangony, BAZ. — B 402

Felsőszőcs, SzD., ma ROM.: Suciul de Sus — B 527
Felsőtárkány, Hev. — B 708
Felsőújfalu, Szt., ma ROM.: Satu Nou de Sus — A 574
Felsővisó, M., ma ROM.: Viseul de Sus — B 227
Felvidék, ma CS. — A 247
Fényeslitke, Szb., ma SzSz. — B 520
Fenyvesvölgy, Ukk., ma SZU., Ukr.: Sztavnoje — B 523
Ferihegy, Vecsés része, PPSK., ma Bp. XVII. ker. — B 505, 646
Fertőrákos, Sp., ma GyS. — B 505, 680
Fertőszentmiklós, Sp., ma GyS. — B 558, 680
Fiume, hiv.: Rijeka, JUG. — B 560
Focsani, ROM. — A 107, 508
Franciaország — A XIII, XXIV, XXXI
Fülek, N., ma CS.: Filakovo — B 499, 500, 501
Fülesd, Szt., ma SzSz. — B 562

G

Galánta, NyP., ma CS.: Galanta — B 234, 238, 328
Galícia, SZU., L. — A 408, 421, B 57
Gánt, Fej. — B 656
Garany, Zp., ma CS.: Hraň — A 512, B 138
Gluhovka, SZU., Or. — B 218
Gomel, SZU., Bel. — B 28, 59, 238
Gorki, SZU., Bel. — A 508, B 238
Gorodenka, SZU., Ukr. — A 349
Gortseschnoje, hiv.: Gorsecsnoje, SZU., Or. — B 222
Gödöllő, PPSK., ma P. — A CXVIII, B 27
Gönyű, GyMP., ma GyS. — B 661
Görgényoroszfalu, MT., ma ROM.: Solovastru — A 574
Görögország — A XXXVI, XXXVII
Grábóc, T. — A 553
Gramatneusiedl, AU. — B 55
Grein, AU. — B 55
Grossrosen = Grossrosenburg, NÉM., ma NDK. — B 532
Gunskirchen, AU. — B 55, 56, 57, 58, 59, 80, 81, 505, 506
Günskirchen, hiv.: Gunskirchen, AU. — B 56

GY

Gyeljatyin, SZU., Ukr. — A 347, 348, 349, 350, 351
Gyergyószentmiklós, Cs., ma ROM.: Gheorgheni — A 566
Gyergyótölgyes, Cs., ma ROM.: Tulghes — A 566
Gyeszna (folyó), SZU. — B 34, 216
Gyevica, SZU., Or. — A CXXII
Gyirmót, GyMP., ma GyS. — B 562
Gyirót, hely.: Gyirmót, GyMP., ma GyS. — B 562
Gyivnogorszkij, SZU., Or. — A CXXII, B 211
Gyoma, Bék. — A XXIX, 213
Gyón, PPSK., ma P. — A XXVIII
Gyöngyös, Hev. — B 431, 432, 433
Győr, GyMP., ma GyS. — A XIV, B 84, 87, 511, 654, 656, 657, 673, 685
Győr-Moson vm., ma GyS. — B 84
Győr-Moson-Pozsony vm., ma CS., GyS. — B 661
Győrszabadhegy, Győr része, GyMP., ma GyS. — B 59
Gyula, Bék. — A 263

H

Hajasd, Ukk., ma SZU., Ukr.: Voloszjanka — B 523
Hajdúböszörmény, H., ma HB. — A 85, 88
Hajdúhadház, H., ma HB. — A 569, B 74, 75, 76, 380, 402
Hajdúnánás, H., ma HB. — A 215, 233
Hajmáskér, Vp. — B 228
Haracsony, hiv.: Horitschon, AU. — B 558
Hargitafürdő, Csíkcsicsó része, Cs., ma ROM.: Harghita, Ciceu része — A 565

Harka, Sp., ma Magyarfalva, GyS. — A XCV, XCVI, B 55, 57, 647, 680
Harkov, SZU., Ukr. — A LXXXIII
Harmadik Birodalom = Németország (1933—1945-ig) — A XIV, XXI, XXXII, XXXVII, LXXXVI, XCII, XCV
Háromsziget, hely.: Hárossziget, Budafok része, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — A 97
Hárossziget, Budafok része, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — A 97, 573, B 304
Hatvan, Hev. — A 212, B 532, 533, 657
Havasalja, Kőrösmező része, Mkk., ma SZU., Ukr.: Zimir, Jaszinya része — A 418, 419
Hédervár, GyMP., ma GyS. — B 685
Hegyeshalom, GyMP., ma GyS. — A 429, B 55, 647, 648, 652, 661, 713
Hercegfalva, Fej., ma Mezőfalva — A 185
Heves vm. — B 15
Hidegség, Sp., ma GyS. — A XCV, B 707, 708, 709
Hmelnyickij, azelőtt Proszkurov, SZU., Ukr. — B 238
Hódmezővásárhely, Csg. — A LIII, LXXXVII, 85, 226, 372, 526, 528, 531, 532, 535, B 129, 145, 205, 309, 376, 380, 402, 410, 687
Hohol, SZU., Or. — B 222
Hollandia — A XXXI
Horcsik ? SZU. — B 194
Horthyliget, Tököl része, PPSK., ma Szigethalom, P. — B 592
Horvát—Szlavonország, JUG. — B 15
Humenka ? SZU. — B 210
Huszt, Mkk., ma SZU., Ukr. — A 106, 418, 558, 559, 574, B 236, 522, 530

I

Igal, S. — B 703, 704
Igmándi erőd, Nagyigmánd része, Kom. — B 656
Ilka major, Hidegség része, Sp., ma GyS. — B 709
Ilonca, Bkk., ma SZU., Ukr.: Ilnyica — A 574
Ilovszkoje, SZU., Ukr. — B 211
Isaszeg—Szentgyörgypuszta, hiv.: Tápiószentgyörgy. PPSK., ma P. — B 648
Istanbul, azelőtt Konstatinápoly, TÖR. — A LXXVII
Izakonyha, M., ma ROM.: Cuhea — B 525
Izaszacsal, M., ma ROM.: Sacel — B 525

J

Jablonyica, SZU., Ukr. — A 351
Jablunkov, CS. — B 238
Jád, BN., ma ROM.: Iad — A 574
Jamna, SZU., Or. — A 204
Jánosháza, V., — B 80
Japán — A XXXVI
Jászberény, JNSz., ma Sz. — A LXXXVII, CXIV, 181, 572, B 129, 288, 377, 378, 402, 505, 533
Jekatyerinovka, SZU., Or. — A CXXIII
Jevdakovo, SZU., Or. — B 215
Jolsva, GK., ma CS.: Jelšava — B 129, 145
Jugoszlávia — XXXVII, XLII, XLVI, XLIX, LXXXVI
Jugyino, SZU., Or. — A CXXIII, B 215

K

Kabold, hiv.: Kobersdorf, AU. — B 562
Kalus, SZU., Ukr. — A 203
Kamenka, SZU., Or. — B 214
Kamenyec—Podolszkij, SZU., Ukr. — A 370, B 62
Kaposvár, S. — A 521, 554
Kapuvár, Sp., ma GyS. — B 556, 558, 561, 562, 563, 564
Karcsa, Zp., ma BAZ. — B 523
Kárpátalja, ma SZU., Ukr.: Kárpátontúli terület — A CXVI, 97, 110, 111, 247, 344, 346, 354, 359, 372, B 44
Kárpátok — A LIII, LXXI, 203, 345, 347, B 59, 203

Kárpát-Ukrajna, hiv.: Kárpátontúli terület, SZU., Ukr. — A XCIII
Karpenkovo, SZU., Or. — A CXXIII, B 215
Kassa, AT., ma CS.: Košice — A 85, 226, 396, 429, 548, 555, 558, B 55, 56, 129, 145, 264, 301, 309, 376, 380, 402, 509, 522, 534
Kaufering, NÉM., ma NSZK. — B 650, 651
Kazatyin, SZU., Ukr. — B 238
Kecskemét, PPSK., ma BK. — A 97, 562, 574
Kenyérmező tábor, Esztergom része, E., ma Kom. — A 85
Kerecke, Bkk., ma SZU., Ukr.: Kerecki — A 574
Kevele, Kőrösmező része, Mkk., ma SZU., Ukr.: Jaszinya része — A 342
Kevermes, Csa., ma Bék. — A 570
Kiel, NÉM., ma NSZK. — A XVI
Kijev, SZU., Ukr. — B 62, 189, 192, 238, 239, 242
Kilb, AU. — B 81
Királyhegyes, Csa., ma Csg. — A CIV
Kirov, SZU., Or. — A 508
Kisbocskó, M., ma ROM.: Bocicoiel — B 522
Kiskunhalas, PPSK., ma BK. — B 711
Kiskunlacháza, PPSK., ma P. — B 505
Kispest, PPSK., ma Bp. XIX. ker. — A 179, 186, B 331, 588, 589, 624, 625, 647
Kistarcsa, PPSK., ma P. — A 512, B 53, 138
Kisvárda, Szb., ma SzSz. — B 235, 377, 520
Kitcsa ? SZU. — A CXXIII
Klauzura, Mkk., ma SZU., Ukr.: Kljauzura — A 97
Klessheim, NÉM., ma NSZK. — A LXXXIII
Klinci, SZU., Or. — B 238
Kocs, Kom. — B 654
Kogyencovo, SZU., Or. — A CXXIII, B 214
Kogyenzovo, hiv.: Kogyencovo, SZU., Or. — B 214
Kogyinzovo, hiv.: Kogyencovo, SZU., Or. — A CXXIII
Kolicsovka, SZU., Ukr. — B 213, 218
Kolibelka, SZU., Or. — A CXXIII
Kolomija, SZU., Ukr. — A 348, 349, 350, 351
Kolozsvár, K., ma ROM.: Cluj — A 512, 564, 574, B 138, 269, 273, 301, 324, 350, 351, 376, 474, 477, 522
Kolovert, hiv.: Koloverty, SZU., Or. — A CXXIII
Komárom, Kom., ma részben CS.: Komárno — A CXVIII, 84, 85, 204, 226, 567, B 58, 59, 84, 85, 129, 144, 309, 380, 402, 656
Komárom vm., ma CS. és Kom. — B 503, 661
Kommuna, SZU., Ukr. — A CXXIII
Konotop, SZU., Ukr. — B 212, 213
Konstantinápoly, ma Istanbul, TÖR. — A LXXVII
Kópháza, Sp., ma GyS. — A XCV, B 680
Kopilás-hegy, ROM. — B 497, 498
Koppenhága, hiv.: Köbenhavn, D. — A XXIV
Korláthelmec, U., ma SZU., Ukr. Holmec — A 574
Korocsa, SZU., Or. — B 210, 212, 216
Korosztyeny, SZU., Ukr. — B 202, 222
Korovin, hiv.: Korovinka, SZU., Or. — B 222
Korovinci, SZU., Ukr. — A LXXV
Kosztamarovo, hiv.: Kosztomarovo, SZU., Or. — A CXXIII
Kovaljevo, hiv.: Kovaljovo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII, B 209
Körmend, V. — B 539, 540
Kőrösmező, Mkk., ma SZU., Ukr.: Jaszinya — A 97, 204, 337, 339, 340, 342, 344, 348, 420
Kőszeg, V. — B 69, 129, 144, 309, 377, 380, 402, 556, 561, 562
Középapsa, M., ma SZU., Ukr.: Szrednyeje Vodjanoje — B 521
Krakkó, hiv.: Kraków, L. — B 534

Krasznaja Gora, SZU., Or. — A CXXIII
Krasznaja Jaruga, SZU., Or. — B 216
Krasznoje, SZU., Or. — A 500, 503
Krasznopolje, SZU., Or. — B 212, 216
Krinyica, SZU., Or. — B 209, 211, 217
Krinyicski, SZU., Or. — B 211
Krutez, hiv.: Krutyec, SZU., Or. — A CXXII
Krutyec, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII
Kurszk, SZU., Or. — A 197, 200, 201, 540, 541
Kurucdomb, Sopron része, Sp., ma GyS. — B 670, 671, 675, 678, 679, 680
Külsővat, Vp. — B 561
Kvascsevatka ? SZU. — A CXXIII

L

Lakompak, hiv.: Lackenbach, AU. B 558
Lambach, AU. — B 55
Landsberg, NÉM., ma NSZK. — B 650, 651
Laposna ? — A 540
Lavoczne, hiv.: Lavocsnye, SZU., Ukr. — B 249
Lavocsnye, SZU., Ukr. — B 238, 248, 249
Legyesbénye, Zp., ma BAZ. — B 528
Lemberg, hiv.: Lvov, SZU., Ukr. — A LXVII, B 238
Lénárdfalva, Szt., ma ROM.: Recea — A 574
Lengyelország — A CXVIII, 203, 280, 500, B 533
Leordina, M., ma ROM. — B 497, 498
Létka, SzD., ma ROM.: Letca — B 527
Lichtenrade, NÉM., ma Nyugat-Berlin — A 201, 202, 205
Lichtenwörth, AU. — B 647
Linz, AU. — B 58, 81
Lipcse, Mkk., ma SZU., Ukr.: Lipsa — B 530
Liptószentmiklós, hiv.: Liptovský Svätý Mikuláš, CS. — A 521
Liptóújvár, hiv.: Liptovský Hrádok, CS. — A 206
Liszki, SZU., Or. — B 208, 209
Lisszabon, hiv.: Lisboa, PO. — A LXXVII
Litvinovka, SZU., Ukr. — CXXII
Loretto, AU. — B 59
Lóska-tanya, Hajdúnánás része, H., ma HB. — A 233
Losonc, N., ma CS.: Lučenec — B 499, 501, 502, 590
Lövér, MT., ma ROM.: Lueriu — A 574
Lőrinci, N., ma Hev. — B 657
Luck, SZU., Ukr. — A 203
Ludas, Hev. — A 561
Lukov, hiv.: Łuków, L. — B 27, 238
Łuków, L. — B 27, 238
Luxemburg — A XXXI
Lübeck, NÉM., ma NSZK. — A 374
Lvov, ném. Lemberg, SZU., Ukr. — A LXVII, B 238
Lyuta, Ukk., ma SZU., Ukr.: Ljuta — B 523

M

Mád, Zp., ma BAZ. — B 528
Maglód, PPSK., ma P. — B 647
Magyarfalva, GyS., azelőtt Harka, SP. — A XCV, XCVI, B 55, 57, 647, 680
Magyarkimle, GyMP., ma GyS. — B 684, 685
Magyarország — A XIII, XXII, XXIV, XXVIII, XXXI, XXXII, XXXVII, XLVII, XLIX, LII, LVII, LXIX, LXXVII, LXXXI, LXXXVI, LXXXVII, XCII, XCIII, XCIV, XCV, XCVI, XCIX, CVII, CVIII, CXI, 150, 152, 205, 276, 278, 281, 404, B 22, 53, 61, 62, 67, 204, 205, 373, 482, 497, 541, 632, 635
Magyaróvár, Mosonmagyaróvár része, GyMP., ma GyS. — B 657
Magyartés, Csg. — B 385, 388, 389
Magyarürög, Mecsekalja része, Bar., ma Pécs része — A CIII

Majdánka, Mkk., ma SZU., Ukr.: Majdan — B 539
Makó, Csan., ma Csg. — A XXIX, 97, 562
Máramarossziget, M., ma ROM.: Sighet — B 521, 522
Máramaros vm., ma ROM., SZU. — B 520, 525
Margitfalva, hiv.: Margecany, CS. — B 55
Margitta, Bi., ma ROM.: Marghita — A 574
Markersdorf, Au. — B 81
Marki-völgy ? SZU. — B 215
Marosvásárhely, MT., ma ROM.: Tîrgu Mures — A 149, 565, B 522, 523
Marsanek, SZU., Or. — A 507
Matrjono Gezovo, hiv.: Matrjono Gyezovo — B 215
Mátyásföld, PPSK., ma Bp. XVI. ker. — A 573, B 304, 331, 588, 655
Mauthausen, AU. — B 55, 56, 57, 58, 59, 80, 81, 505, 506, 665
Mende, PPSK., ma P. — A 160
Megyefa, Bar., ma Bükkösd része — A 202
Mezőfalva, azelőtt Hercegfalva, Fej. — A 185
Mezőhegyes, Csa., ma Bék. — A 570
Mezőkeresztes, Bd., ma BAZ. — A 561
Mezőkovácsháza, Csa., ma Bék. — B 560
Mezőkövesd, Bd., ma BAZ., — A 523
Mezőterebes, Bkk., ma SZU., Ukr.: Sztrabicsovo — B 574
Miedzierza, L. — B 27
Mihajlovka, SZU., Or. — B 210
Mihajlovszkij, SZU., Ukr. — A CXXIII
Mihalce, SZU., Ukr. — A 349
Mihnevo, SZU., Or. — B 222
Mikulicsin, SZU., Ukr. — A 203
Minszk, SZU., Bel. — B 238
Miskolc — A 226, 398, 561, B 57, 259, 301, 528, 534, 543, 553, 554, 555, 610, 639
Misztótfalu, Szt., ma ROM.: Tautii Magheraus — A 574, B 349, 351, 352
Mitrofanovka, SZU., Or. — B 215
Miszevo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII, B 217
Mizsevo, hiv.: Miszevo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII
Mizsovo, hiv.: Miszevo, SZU., Or. — B 217
Mogiljov, SZU., Bel. — B 238
Mohács, Bar. — A 85, 226, 373, B 129, 145, 309, 380, 402, 468, 634
Mohelki, Kőrösmező része, Mkk., ma SZU., Ukr.: Jaszinya része — A 342
Monor, PPSK., ma P. — A CXIV, 202, B 377
Mosonmagyaróvár, GyMP., ma GyS. — A 567, B 84, 109, 111, 511, 530, 532, 652, 654, 661, 684, 685
Mosonszentjános, GyMP., ma GyS. — B 531, 532
Moszkva, SZU., Or. — A LV, LVII, 508
Mosztja, hiv.: Mosztya, SZU., Or. — A CXXIII
Munkács, Bkk., ma SZU., Ukr.: Mukacsovo — A 560, 574, B 522

N

Nadvornaja, SZU., Ukr. — A 348
Nagybánya, Szt., ma ROM.: Baia Mare — B 129, 145, 309, 377, 380
Nagyberezna, Ukk., ma SZU., Ukr.: Velikij Bereznij — A 27, B 575, 577
Nagybudmér, Bar. — B 708
Nagycenk, Sp., ma GyS. — A XCV, XCVI, B 679, 702, 713
Nagykanizsa, Z. — A 512, B 138, 561, 563
Nagykáta, PPSK., ma P. — A LXIII, XCIV, 149, 150, 151, 157, 158, 160, 162, 166, 171, 181, 182, 183, 184, 190, 192, 195, 198, 199, 202, 540, 573, B 30, 37, 51, 227
Nagykőrös, PPSK., ma P. — A 447
Nagylózs, Sp., ma GyS. — B 668

Nagylucska, Bkk., ma SZU., Ukr.: Veliki Lucski — B 574
Nagymányok, T. — A VIII
Nagymarton, hiv.: Csurgónagymarton, S. — B 562
Nagymegyer, Kom., ma CS.: Čalovo — B 714
Nagy-rét, Bonyhád, T. — B 640, 641
Nagyszalonta, Bi., ma ROM.: Salonta — A 570
Nagyszénás—Budakeszi, PPSK., ma P. — A 572
Nagyszőllős, Ug., ma SZU., Ukr.: Vinogradov — B 395, 507, 508, 522
Nagytétény, PPSK., ma Bp. XXII. ker. — A 573
Nagyvárad, Bi., ma ROM.: Oradea — A CIII, CIV, 565, 574, B 522
Naprágy, GK., ma CS.: Napraď — B 402
Narvik, NOR. — A XXIV
Németország — A XIV, XXVIII, XXXVI, XXXVIII, LII, LXXXVI, XCVI, CVIII, 176, 204, 276, 278, 373, B 14, 57, 534, 634, 686
Nisne Devizk, hiv.: Nyizsnyegyevick, SZU., Or. — B 222
Novaja Melnyica, SZU., Or. — B 217
Novák-puszta, Magyarkimle része, Sp., ma GyS. — B 685
Novij Mir, SZU., Or. — A LXVI, 502
Novij Oszkol, SZU., Or. — A 502, B 209, 210, 212, 216, 218, 481
Novo Bazan? SZU. — B 62

NY

Nyergesújfalu, E., ma Kom. — B 657
Nyesznakomovo ? SZU. — A LXVI
Nyeszin, hiv.: Nyezsin, SZU., Ukr. B 62
Nyezavizov, SZU., Ukr. — B 57
Nyezsin, SZU., Ukr. — B 62, 212, 238
Nyikolszkij, SZU., Or. — B 208
Nyíregyháza, Szb., ma SzSz. — B 558
Nyírjákó, Szb., ma SzSz. — B 559
Nyírlugos, Szb., ma SzSz. — B 710, 711
Nyitra-Pozsony vm., ma CS. — B 503
Nyizsnyegyevick, SZU., Or. — B 222
Nyúlfalu, Nyúl része, GyMP., ma GyS. — B 59

O

Óbudai hajógyári sziget, Bp. III. ker. — A 97
Oderberg, hiv.: Bohumín, CS. — B 238
Ógyalla, Kom., ma CS.: Hurbanovo — A 521
Okula(-havas), SZU., Ukr. — A 143, 337, 339, 341, 343, 344
Olaszország — A XIII, XIV, XXVIII, XXXVI, LXXXIV
Olsany, SZU., Ukr. — A CXXIII
Ópáva, hiv.: Opovo, JUG. — B 633
Oranienburg, NÉM., ma NDK — A 202, 205, 372, 374
Orgovány, PPSK., ma BK. — A 526, 530, 532, 535, 537, 539, 562
Orjol, SZU., Or. — A LXXXIII, B 30
Orosháza, Bék. — A 570
Oroszország — A 192, 200, 207, 276, 337, 341, 344, 345, 500, 540, 541, B 28, 30, 32, 33, 53, 59, 124, 192, 193, 250, 252, 253, 482
Orsa, SZU., Bel. — B 237, 238, 239, 240, 241
Orscha, hiv.: Orsa, SZU., Bel. — B 239, 240
Oslo, NOR. — A XXIV
Osoviec, hiv.: Oswiecim (ném. Auschwitz), L. — A 281
Oszinovka, SZU., Or. — B 211
Oszintorf, SZU., Bel. — A 202, B 239, 240
Oszt. Mogily ? SZU. — A CXXIII
Osztrogozsszk, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII, 541, B 209, 214, 217, 218

Osztyer, SZU., Or. — B 216
Ózd, Bd., ma BAZ. — A IX, B 553, 555, 580, 608, 610, 617, 618

Ö

Ökörmező, Mkk., ma SZU., Ukr.: Mezsgorje — A 419
Örkénytábor, Örkény része, PPSK., ma P. — A 573
Őrszentmiklós, PPSK., ma P. — B 650

P

Páhi, PPSK., ma BK. — A LXXXVII, 372, 525, 527, 529, 533, 535, B 378
Pálmonostora, PPSK., ma BK. — A 554
Pancsova, hiv.: Pančevo, JUG. — B 633, 636
Pápa, Vp. — A 84, B 500, 560, 563
Papasznoje, hiv.: Papasznaja, SZU., Or. — A CXXIII
Párizs, hiv.: Paris, FR. — A XIII
Parjepatnaja ? SZU. — A CXXIII
Pécs — A VIII, XCIX, 135, 552, 554, B 301
Pelsőc, GK., ma CS.: Plešivec — A 561
Perecseny, Ukk., ma SZU., Ukr.: Perecsin — A 97, B 523
Pereszteg, Sp., ma GyS. — B 559
Perkáta, Fej. — B 558
Pest = *Budapest* — A 160, 162, 165, 171, 196, 202, 204, B 533
Pesterzsébet, hiv.: Pestszenterzsébet, PPSK., ma Bp. XX. ker. — B 704, 705
Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., ma P. — A CXXV, 237, 240, 241, 242, B 581, 588, 592, 612, 614, 621, 624, 641, 661
Pestszenterzsébet, PPSK., ma Bp. XX. ker. — B 331, 588, 589, 612, 613, 614, 622, 623, 704, 705
Pestszentlőrinc, PPSK., ma Bp. XVIII. ker. — A CXIV, 87, 88, 185, B 331, 588, 589, 618, 619, 620, 624, 625
Pestújhely, PPSK., ma Bp. XV. ker. — B 331
Pét, hiv.: Pétfürdő, Várpalota része, Vp. — B 657
Pétervására, Hev. — A 85
Piliscsaba, PPSK., ma P. — A 131, B 660, 661
Piliscsaba-tábor, Piliscsaba része, PPSK., ma P. — A 572
Pinjuk, SZU., Or. — A 508
Pinszk, SZU., Bel. — B 27
Pirogovo, SZU., Or. — A CXXIII
Piszarevka, SZU., Or. — B 209
Pomogy, hiv.: Pamhagen, AU. — B 562
Poprád, hiv.: Poprad, CS. — B 709
Poroskő, Ukk., ma SZU., Ukr.: Poroskov — B 523
Pozsony, hiv.: Bratislava, CS. — A 204, 205, B 27, 55
Pozsonyligetfalu, ném. Engerau, hiv.: Petrzalka, Bratislava része, CS. — B 531, 532, 533
Potyond, Sp., ma GyS. — A CX
Prága, hiv.: Praha, CS. — A 27
Prahovo, JUG. — B 372, 375
Priluki, SZU., Ukr. — B 62
Pripjaty-mocsarak, SZU, — A 203
Proszkurov, ma Hmelnyickij, SZU., Ukr. — B 238
Prsemysl, hiv.: Przemyśl, L. — A LXVII
Prut (folyó), SZU., ROM. — A 349
Puchovo, hiv.: Puhovo, SZU., Or. — B 215
Puhovo, SZU., Or. — A CXXII, CXXIII, B 215
Purjabisztra, hely.: Turjabisztra, később Turjasebes, Ukk., ma SZU., Ukr.: Turja Bisztraja — B 229
Pusztaszabolcs, Fej. — B 657
Putcsina, SZU., Or. — B 209, 211, 213
Putyivl, SZU., Ukr. — B 122
Pünkösdfürdő. Békásmegyer része, PPSK., ma Bp. III. ker. — B 648, 650
Püspökladány, H., ma HB. — A 106, B 129, 145, 309, 402

R

Rabalcsino ? SZU. — A CXXII
Radom, L. — B 27
Rahó, Mkk., ma SZU., Ukr.: Rahov — A 150, 152
Rajka, GyMP., ma GyS. — B 510, 511, 531, 532, 685
Rákoskeresztúr, PPSK., ma Bp. XVII. ker. — A 97
Rákospalota, PPSK., ma Bp. XV. ker. — B 331, 581
Rákosszentmihály, PPSK., ma Bp. XVI. ker. — B 231
Ravensbrück, NÉM., ma NDK. — B 648, 649
Repenka, SZU., Or. — B 211
Repjevka, SZU., Or. — A CXXII, 507
Révkolostor, SzD., ma ROM.: Vad — B 527
Rezi vár, Rezi, Z., ma Vp. — A CXXV
Ribalcsino ? SZU. — A CXXIII
Ricse, Zp., ma BAZ. — B 138
Rimaszombat, GK., ma CS.: Rimavská Sobota — B 309, 380, 682
Ripsenec, Kőrösmező része, Mkk., ma SZU., Ukr.: Jaszinya része — A 339
Róma, hiv.: Roma, OL. — A XXXVI, LXXVII
Románia — A XXV, XXVII, XXVIII, XXXII, XXXVII, CVI, B 29, 30
Romni, SZU., Ukr. — A LXXV, CXVIII
Roszoska, hiv.: Roszosa, SZU., Or. — B 222
Rosztov, SZU., Or. — A LVII
Rozália, M., ma ROM.: Rozavlea — B 525
Rozsnyó, GK., ma CS.: Rožňava — A 561, B 398, 399
Röhn ? — A 580, 581
Ruszinszkó, SZU., Ukr. — A CXXI

S

Sachsenhausen, NÉM., ma NSZK. — A 372, 373, 374, B 648, 649
Sajólénártfalva, GK., ma CS.: Lenartovce — A 561
Salgótarján, N. — A IX, 546, 561, B 431
Sárbogárd, Fej. — A 552.
Sárospatak, Zp., ma BAZ. — A 550, 574, B 57, 203, 227, 235
Sárvár, V. — A XXVIII, B 138, 686
Sashalom, PPSK., ma Bp. XVI. ker. — B 331
Sátoraljaújhely, Zp., ma BAZ. — A 365, B 561
Schachendorf, AU. — B 80, 562
Schattendorf, AU. — B 58
Schwerin, NÉM., ma NDK. — A 202, 205, 374
Scsepelev, SZU., Or. — B 217
Sedovo ? SZU. — B 215
Semesnye, SzD., ma ROM.: Simisna — B 527
Sepsiszentgyörgy, Hsz., ma ROM.: Sfîntu Gheorghe — A 566, B 522
Sianki, hiv.: Szjanki, SZU., Ukr. — A CXVIII
Sienki, hiv.: Szjanki, SZU., Ukr. — A 430
Silinka, SZU., Or. — B 30
Siófok, Vp., ma S. — A VIII
Sirokij, SZU., Or. — A CXXIII
Somkerék, SzD., ma ROM.: Sintereag — B 527
Sopron, Sp., ma GyS. — A CXXVI, B 55, 80, 81, 228, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 666, 667, 668, 669, 670, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 683, 700, 701, 702
Sopronbánfalva, Sp., ma Sopron része, GyS. — A XCV, B 683, 694, 704, 705, 706, 707, 710, 711, 712, 714
Soproni járás, Sp., ma GyS. — B 667, 668
Sopronkeresztúr, hiv.: Deutschkreutz, AU. — B 558, 562
Sopron vm., ma GyS. — B 564
Spandau, NÉM., ma Nyugat-Berlin — B 648, 649
Stanislau, hiv.: Sztanyiszlav, SZU., Ukr. — B 57
Staryj-Oszkol, hiv.: Sztarij Oszkol, SZU., Or. — B 214, 222
Stavanger, NOR. — A XXIV

Steyr, AU. — B 80
Stockholm, SV. — A LXXVII, LXXXI
Sülelmed, Szi., ma ROM.: Ulmeni — A 574
Süttő, Kom. — B 222, 661
Süttör, Sp., ma Fertőd része, GyS. — B 558

SZ

Szabadka, BB., ma JUG.: Subotica — A 512, 562, B 635
Szálka, T. — A 553
Szamosfalva, K., ma ROM.: Somoseni — A 565
Szamotejevka, SZU., Ukr. — B 212
Szaplonca, M., ma ROM.: Sapinta — B 521
Szárföld, Sp., ma GyS. — B 669
Szászfenes, K., ma ROM.: Floresti — A 565
Szászvár, Bar. — A VIII
Szatmárnémeti, Szt., ma ROM.: Satu Mare — A CIV, 565, B 467, 516, 522
Szécsény, N. — B 186, 187
Szeged — A LXXXVII, 97, 135, 372, 526, 534, 562, B 3, 25, 79, 80, 263, 301, 372, 376, 378, 406, 409, 411, 412, 428, 495, 583, 640, 691, 692
Székelyföld, ROM. — A XXXI
Székelyhíd, Bi., ma ROM.: Sacueni — A CIV
Székelyudvarhely, Uh., ma ROM.: Odorhei — A 566, B 522
Székesfehérvár, Fej. — A LXXXVII, 135, 567, B 109, 111, 258, 301, 376, 378
Szekszárd, T. — A 553, 554
Szentendre, PPSK., ma P. — A CXIV, 143, 207, 212, 572, B 377, 393
Szentes, Csg. — A LXXXIV, B 390
Szentkirályszabadja, Vp. — A 373, 574, B 51, 52, 203, 313, 376, 377, 378, 634, 656, 657
Szépkenyerűszentmárton, SzD., ma ROM.: Sînmartin — B 527
Szepsi, AT., ma CS.: Moldava nad Bodvou — B 235, 377
Szerbia, JUG. — A 279, B 408
Szered, hiv.: Sered, CS. — A 205
Szerednye, Ukk., ma SZU., Ukr. — B 523
Szeregyina—Buda, SZU., Ukr. — B 37, 41
Szerencs, Zp., ma BAZ. — B 529
Szerencsi járás, Bd., ma BAZ. — B 528
Szerzsuki, SZU., Or. — A 503, 507
Szfvár = Székesfehérvár, Fej. — A 135
Szhely = Szombathely, V. — B 77
Szicília, OL. — A LXXXIII
Szigethalom, P., azelőtt Horthy-liget, Tököl része, PPSK. — B 592
Szigetszentmiklós, PPSK., ma P. — B 588, 589, 594
Szigetvár, S. — A 97
Szilágynagyfalu, Szi., ma ROM.: Nusfalau — A 574
Szilsárkány, Sp., ma GyS. — B 30
Szinérváralja, Szt., ma ROM.: Seini — B 350
Szjanki, SZU., Ukr. — A CXVIII, 430
Szkole, SZU., Ukr. — A 348, 349
Szlovákia, CS. — A 500
Szlovecsno, SZU., Ukr. — A 203
Szmolenszk, SZU., Or. — A 202
Szobránc, Ukk., ma CS.: Sobrance — B 523
Szokoló (folyó), ROM. — B 497, 498
Szoldatszkoje, SZU., Or. — A CXXII
Szolnok, JNSz., ma Sz. — A 106, 226, 569
Szolnok-Alcsi, Szolnok része, JNSz., ma Sz. — A 97
Szolnok-Doboka vm., ma ROM. — B 526, 527
Szolyva, Bkk., ma SZU.: Szvaljava — B 509, 574, 575
Szolyvai járás, Bkk., ma SZU., Ukr. — B 509
Szombathely, V. — A 135, 214, 226, 394, 523, B 72, 77, 80, 228, 270, 301, 354, 355, 376, 539, 558, 559, 560, 561, 657
Szoncsino, SZU., Or. — A CXXIII

Szoszna (folyó), SZU. — B 216
Szovjet-Oroszország — A CXI, B 124
Szovjetunió (ld. még Oroszországnál) — A XLII, LII, 339, B 205
Szőllőskert, Nagykáta része, PPSK., ma P. — A 195
Szőny, Kom. — A 204, B 656, 660, 661
Sztálingrád, ma Volgográd, SZU., Or. — A LXXVI, LXXXVI
Sztanyiszlav, SZU., Ukr. — A 348, 349, 350
Sztaraja Maszlovka, SZU., Or. — B 218
Sztarij Oszkol, SZU., Or. — A 189, B 29, 214, 222, 251
Sztreleckoje, SZU., Or. — B 210
Sztryj, hiv.: Sztrij, SZU., Ukr. — B 238
Szumi, SZU., Ukr. — A LXXV, CXVIII, B 212, 216
Szurdok, M., ma ROM.: Strimatura — B 522
Szvoboda, SZU., Or. — A CXXIII

T

Takzsány, hiv.: Takcsány, Ukk., ma CS.: Stakčin — B 523
Tállya, Zp., ma BAZ. — B 528
Tápióbicske, PPSK., ma P. — A 149
Tápiósüly, PPSK., ma P. — A 149, 159, 161, 162, 176, 179, 181, 185, 186, 187, 188, 198, B 58, 304
Tapolca, Z., ma Vp. — A 214
Tarján, Kom. — A 204, B 654
Tarnovo, hiv.: Tarnów, L. — B 534
Tasnád, Szi., ma ROM.: Tasnad — A LXXXVII, 417, B 378
Tata, Kom. — A 204, B 654
Tatár-hágó, SZU., Ukr. — A 347, 349, 350
Tatarino, SZU., Or. — A CXXIII
Tatarov, SZU., Or. — A 203, 204
Temesköz, JUG., ROM. — B 633
Teschen, hiv.: Český Těšín, CS. — A 190
Tessen, hiv.: Český Těšín, CS. — B 238
Tim, hiv.: Tyim, SZU., Or. — B 222
Tiszaigar, Hev., ma Sz. — B 698
Tiszakécske, BK., azelőtt Újkécske, PPSK. — B 706
Tiszalök, Szb., ma SzSz. — B 229, 235, 377
Tiszaroff, JNSz., ma Sz. — B 62
Tisza-torkolat, JUG. — B 372
Titel, JUG. — A 373, B 633, 636
Tokaj, Zp., ma BAZ. — A 561
Tolna, T. — A 97
Tomarovka, SZU., Or. — B 216
Topolya, BB., ma JUG.: Bačka Topola — A 512, B 138
Toronya, Mkk., ma SZU., Ukr.: Torun — A 348, 349, 350
Tököl, PPSK., ma P. — B 588, 589
Törökbálint, PPSK., ma P. — B 655
Töröktanya, Hajdúnánás része, H., ma HB. — A 215, 233
Trianon, FR. — A XIII
Trondheim, NOR. — A XXIV
Turjabisztra, később Turjasebes, Ukk., ma SZU., Ukr.: Turja Bisztraja — B 229
Turjaremete, Ukk., ma SZU., Ukr.: Turjaremeti A 97, 500, B 523
Turnu-Severin, ROM. — A XXVII
Türkheim, NÉM., ma NSZK. — B 650, 651

TY

Tyernopol, SZU., Ukr. — B 238
Tyim, SZU., Or. — B 222

U

Ublya, Ukk., ma CS.: Ubla — B 523
Udvard, NyP., ma CS.: Dvorny nad Žitavou — B 503
Újbocskó, hiv.: Bocskó, Ug., ma ROM.: Bocicau — B 521, 525
Újdörögd, hiv.: Újdörögdpuszta, Zalahaláp része, Z., ma Vp. — B 657
Újdörögdpuszta, Zalahaláp része, Z., ma Vp. — B 227, 657
Új-Dörögdpuszta, hiv.: Újdörögdpuszta, Zalahaláp része, Z., ma Vp. — B 227
Újkécske, PPSK., ma Tiszakécske, BK. — B 706
Ujkovo ? SZU. — A CXXIII

Újpest, PPSK., ma Bp. IV. ker. — A 185, 188, 212, 499, 573, B 331, 558, 588, 589, 614, 615, 616, 643, 648, 655
Újszeged, Szeged része — B 406
Újvidék, BB., ma JUG.: Novi Sad — A LV, 370, 373, 562, B 633
Ukrajna, SZU. — A LVIII, LIX, LXIII, LXXXIV, 150, 175, 179, 199, 203, 423, 424, 509, 541, B 52, 251, 253, 254, 483
Ungvár, Ukk., ma SZU., Ukr.: Uzsgorod — A 191, 339, 512, 557, B 504, 514, 522, 523, 525
Unyecsa, SZU., Or. — B 238

V

Vác, PPSK., ma P. — A CXIV, 499, B 25, 32, 34, 328, 402
Vág-völgy, CS. — B 55
Vál, Fej. — B 529
Váli járás, Fej. — B 529, 536
Vámospércs, H., ma HB. — A 214
Varsó, L., hiv.: Warszawa — A CXVIII
Vásárhely = Hódmezővásárhely, Csg. — A 526, 528, 531, 532
Vasziljevka, SZU., Ukr. — B 212
Vatikán — A LXXVII
Vecsés, PPSK., ma P. — B 646
Verebély, BH., ma CS.: Vráble — B 503
Veretjo, SZU., Or. — B 211
Verhnye Nyikolszkoje, SZU., Or. — B 222
Vértestarján, ma Tarján, Kom. — B 654
Verh. Olsany, hiv.: Olsany, SZU., Ukr. — A CXXIII
Veszprém, Vp. — A 574
Vezseny, JNSz., ma Sz. — A 569
Vichy, FR. — A 368
Vinnyica, SZU., Ukr. — A 404, B 238
Viskov, SZU., Ukr. — A 348
Visóorosz, M., ma ROM.: Ruscova — B 521
Viszokij Bajrat, SZU., Or. — A CXXIII
Vízakna, hiv.: Ocna Sibiului, ROM. — A 421
Volcse, SZU., Ukr. — A CXXIII
Volgográd, azelőtt Sztálingrád, SZU., Or. — A LXXVI, LXXXVI
Volkonovka, SZU., Or. — B 216
Volóc-Plaj, Bkk., ma SZU., Ukr.: Volovec — A 97
Vorozsba, SZU., Ukr. — B 212, 213
Vyskov, hiv.: Viskov, SZU., Ukr. — A 348

W

Wels, AU. — B 58, 81, 506
Werchne Nikolskoje, hiv.: Verhnye Nyikolszkoje, SZU., Or. — B 222
Wiener Neustadt, AU. — A 374, B 561
Winyicza, hiv.: Vinnyica, SZU., Ukr. — A 404

Z

Zagyva — A XXIX, 212
Zalahaláp, Z., ma Vp. — A 97
Zamárdi, azelőtt Balatonzamárdi, S. — A 97
Zavalszkoje, SZU., Or. — B 209
Zemplén vm., ma CS., BAZ. — B 528, 529
Zilah, Szi., ma ROM.: Zalau — B 522
Zimony, hiv.: Zemun, JUG. — A 373
Zombor, BB., ma JUG.: Sombor — A LXXXVII, 373, 574, B 376, 378, 634
Zombor—Bükkszállás, BB., ma JUG.: Sombor — B 376, 378
Zunndorf, hely.: Zurndorf, AU. — B 648
Zurndorf, AU. — A 373, B 648
Zündorf, hely.: Zurndorf, AU. — A 373

ZS

Zsámbék, PPSK., ma P. — B 654
Zsebes, AT., ma CS.: Šebastovce — B 55
Zseleznyak, SZU., Ukr. — B 212
Zsibó, Szi., ma ROM.: Jibou — B 304
Zslobin, SZU., Bel. — B 238
Zsmerinka, SZU., Ukr. — B 238

NÉVMUTATÓ

A

Acél Jenő — M. C. Sz. vezető. — A CIV, 213.
Adler Benő — musz. — B 714.
Adler Benőné — B 714.
Adler Ferenc dr. — orvos, musz. — B 703, 704.
Adler Mór — musz. (Sopron). — B 562.
Adler Tivadar dr. — orvos. musz. — A 516.
Aggteleky Béla — ezredes, a HM. eln. oszt.-nak előadója (1939—1941), vezérőrnagy, az 1. hds. vezérkari főnöke (1942), altábornagy a budapesti I. hadtest parancsnoka (1944). — A 51, 74. 86, 133, 543, B 572.
Aigner István dr. — hadbíró főhadnagy. — A 533, 534.
Alapi Béla — a Magyar Izraeliták Országos Irodája (MIOI) elnöke. — B 359, 361.
Albon György — tart. hadnagy. — B 126.
Alliquander Ödön — az Iparügyi Minisztérium V. szakosztálya (bányászati közigazgatás) vezetője. — B 113, 114.
Almássy József dr. — a Magyar Szentkereszt Egyesület elnöke. — B 64.
Alpár Jenő — üveggyári intéző. — A 545.
Alt — musz. — A 185.
Alt Sándor — musz. — B 390, 392.
Altmann Lipót dr. — orvos, musz. — B 527.
Ambrózy Árpád dr. — tábornok hadbíró, a honvéd hadbíró tisztikar főnöke, a HM. 13. oszt. (a katonai büntető igazságszolgáltatásra vonatkozó ügyek, tisztek nősülési ügyei) vezetője. — A XX, B 127.
Ambrus László — musz. — B 417.
Andorkó László dr. — szolgabíró. — B 684.
Anhalt Miklós — zs. hadiüzemi munkás a Bokréta Tésztaüzemben. — B 645.
Antal — alezredes. — A 133, 134.
Antal Gábor — újságíró. — B 498.
Antal István — a 102 24. század parancsnoka. — B 59.
Antal László dr. — népbíró. — B 36.
Apfelbaum Márton — musz. (Horthyliget). — B 593.
Apor György dr. — orvos. — A 516.
Aranyos Ferenc — tanú a nagykátai bevonulási központ parancsnokainak bűnügyében. — A 155.
Aranyosi — r. tanácsos az V. ker. kapitányságon (1944). — A 204.
Ardai György — rabbijelölt. — B 327.
Ardy — ezredes. — B 472.
Aschner Lipót — az Egyesült Izzó vezérigazgatója. — A 163.
Ádám Miklós — zs. hadiüzemi munkás a Bokréta Tésztaüzemben. — B 645.
Árvai dr. — orvos. — B 634.

B

Bach Tibor — musz. tanú. — B 37.
Back Tibor dr. — orvos. — A 516.
Bader — a német biztonsági rendőrség tagja. — B 672.

Bajcsy-Zsilinszky Endre — az 1918-i forradalom után szélsőjobboldali szervezetekben (MOVE, Fajvédő Párt) játszott vezető szerepet. Később szakított a fajvédőkkel és a liberális ellenzékhez csatlakozott. 1939-ben belépett a Független Kisgazdapártba. A II. világháború idején az ellenállási mozgalom polgári szárnyának vezetője. 1944. március 19-én a Gestapo letartóztatta, s csak 1944 szeptemberében szabadult ki. A Szálasi-rendszer idején, mint az ellenállási mozgalom egyik vezetőjét letartóztatták és 1944 december végén Sopronkőhidán halálra ítélték és kivégezték. — A LXXXIII.

Bajla — őrmester. — B 26.

Bajnóczy József, vitéz — vezérezredes, m. kir. titkos tanácsos, a vezérkar főnökének helyettese 1941 szept.—1944 jún. — A 405, 426, 430.

Bakach-Bessenyei György dr. — diplomata, Magyarország vichyi, majd berni követe, 1944 márc. 19 után disszidált, 1944 szept.-ben az ő közvetítésével tudott érintkezésbe lépni az angolszászokkal. — A 368.

Bakonyi László dr. — a MIOI főtitkára. — B 359, 361.

Bakos — tart. százados. — A 231.

Baky László — csendőrtiszt, szélsőjobboldali (nyilas) politikus. 1919-ben a szegedi ellenforradalmi szervezkedés egyik vezéralakja, Horthy bizalmas híve. 1939-ben a Nyilaskeresztes Párt országgyűlési képviselője, a Nyilaskeresztes Párt szakadása után a Nyilaskeresztes Front tagja. Az 1944. március 19-i német megszállás után a Belügyminisztérium politikai államtitkára, ő irányította a zsidók koncentrálását és az ország területéről való kiszállítását. — A CVII, 445, 454.

Baky Zoltán dr. — tanú a Muray-ügyben. — A 154.

Balassa Ferenc dr. — musz. alorvos (beregszászi áll. kórház.) — B 517.

Balassa György — musz. — A 534, 535.

Balda — őrmester. — B 425, 426.

Balkai Dezső dr. — ügyvéd. — A 176.

Balla dr. — B 548.

Balogh — főhadnagy, a szécsényi bev. közp. parancsnoka. — B 186.

Balogh András — alezredes, V. zlj. 5/2. század parancsnoka. — A 372, B 370.

Balogh Szabó György — honvéd. — B 428.

Balogh Zoltánné, Schnur Rózsa — zs. hadiüzemi munkás a Bokréta Tésztaüzemben. — B 645.

Barabás Emil, vitéz — altábornagy, a HM. I. csoportfőnöke (1940-ig). — A 24, 50, 51, 74, 137, 140, 234.

Barabás — hadnagy. — B 88.

Bardóczy Ferenc, vitéz — vezérkari alezredes, ezredes, a HM. 8. osztályának (tisztek és honvéd tisztviselők személyi ügyei) vezetője HM. II. csop. főnök. — A LXXI, 137, 140, 252, 261, 262, 308, 325, 326, 467, B 178.

Barka Imre dr. — Máramaros vármegye tiszti főorvosa. — B 522.

Barla Kálmán — főhadnagy. — A LXX, B 53.

Barna Andor — musz. — A 195, 197.

Barót Frigyes — főhadnagy, a 701/306. század parancsnoka. — B 585.

Barsi Károly dr. — orvos. — A 516.

Barta István dr. — musz. — B 79.

Barta Zoltán dr. — orvos. — A 516.

Bartha Dezső — musz. — B 390, 392.

Bartha Károly — 1938 nov. 15—1942 szept. 24-ig honvédelmi miniszter, m. kir. titkos tanácsos, szkv. táborszernagy. — A XVI, XIX, XXI, XXII, XXV, XXXVIII, XLII, XLIV, LVII, LVIII, LXXI, CIII, CVII, CVIII, CXI, CXII, CXIII, CXVII, 58, 90, 175, 219, 220, 318, 444, 446, 452, 459, 545.

Bánki — hadnagy, szakaszparancsnok. — B 209, 210.

Bárdossy László — diplomata, külügyminiszter, majd miniszterelnök. 1934-től bukaresti követ. 1941. február 4-én külügyminiszterré, majd Teleki Pál halála után, ápr. 3-án miniszterelnökké nevezte ki Horthy. Aktív része volt a Jugoszlávia elleni támadás előkészítésében és végrehajtásában. Az alkotmányt megsértve hadat üzent a Szovjetuniónak (1941 jún. 27.), majd az USA-nak is (1941 dec.). Ribbentroppal, majd Keitel-lel folytatott tárgyalásokon (1942 jan.) hozzájárult a 2. magyar hadsereg frontra küldéséhez. Nevéhez fűződik a teljesen faji alapon álló, zsidók és keresztények házasságkötését tiltó törvény, az 1941 : XV. tc. megalkotása. Az újvidéki és zsablyai vérengzéseket elkövető fasiszta tiszteket kivonta a felelősségre vonás alól. 1942 márc. 7-én, Horthyval, elsősorban a kormányzóhelyettesi tisztség betöltése miatt támadt ellentéte miatt kénytelen volt lemondani. 1944 őszén Sopronban tagja volt a Törvényhozók Nemzeti Szövetségének. A Népbíróság, mint háborús főbűnöst halálra ítélte és 1946-ban kivégezték. — A XLIX, LII, CXII, CXIII, 275, 303.

Bál Mórné szül. *Turtenbaun Ilona* — cipész segéd neje, szatmárnémeti lakos. — B 465, 467.

Bán Imre dr. — musz. orvos (beregszászi áll. kórház). — B 517.

Bán Mihály dr. — vezérkari őrnagy, az 1. Vkf. osztály referense, a 3. hds. vezérkari főnöke (1944). — A 111, 131, 133, 137, 140, 141, 143, 147, 209, 211.

Bántay Alfréd, vitéz — vezérkari ezredes, a HM. eln. A. oszt. (közreműködés a szakosztályok elvi ügyeinek intézésénél) vezetője (1940 ápr. 1-ig). — A 24, 32.

Báthory — okleveles építész. — B 620, 621.

Bede László — tanú (Szarka tizedes ügyében). — A 263, 265, 270.

Bedő István dr. — hadapródőrm., az V. Kmsz. zlj. orvosfőnöke. — B 409.

Beér János dr. — ügyvéd, musz., tanú a Muray-ügyben. — A 189, 191.

Beinschrott József dr. — hadnagy, az V. kmsz. zlj. parancsnokságon. — A 525.

Bekény György dr. — orvos. — A 516.

Belitska Sándor — 1920 dec. 16—1923 jún. 28-ig honvédelmi miniszter. — A XIII.

Bene István — tanú a Muray-ügyben. — A 155, 182.

Benedek Árpád dr. — kórház igazgató (Kapuvár). — B 526.

Benedek Kálmán dr. — tart. hadnagy a gödöllői 9. honvéd kiegészítő kirendeltségnél. — A 417, 418, 421.

Benedith Alfréd — rabbi. — B 326.

Benkő Géza — kormánypárti országgyűlési képviselő, Hajdú vármegye ny. tiszti főügyésze. — A 444.

Bereczky — szakaszvezető. — B 28.

Beregfy Károly — altábornagy, a VI. hadtest parancsnoka, 1944. okt. 16-tól honvédelmi miniszter. — A XCIV, CXV, 543, 568, B 77, 497, 644.

Berend Gyorgy dr — nepbíro — B 42
Berey Gezáne — nepbiró — B 584
Berger Hermann — musz (Sopron) — B 560
Berger Jakab — musz (Sopron) — B 562
Berger Zsuzsa — musz Goldberger-gyar — B 646
Berkes — musz — A 504
Berki Zoltanné dr — tanu a Muray-ugyben — A 155
Berkovits Andras dr — orvos — A 516, 522
Berkovits Ferenc dr — orvos — A 516
Bernáth Edvin — rabbijelolt — B 327
Bernath László dr — miniszteri osztályfonok, a HM 15. törvény-elokeszitő osztalyanak vezetoje (1942—1943) — A 242, 256, 285, 296, 299, 382, 432
Bernfeld Imrene dr — tanu a Muray-ugyben — A 154, 191, 193
Bernstein Bela dr — Országos Rabbi Egyesulet diszelnoke, nyiregyhazi főrabbi — B 480
Berta Istvan — szolgalatvezető ormester — B 80
Bessinger — szakaszvezeto a nagykatai bevonulasi kozpontban — A 164, 166, 167, 168
Bethlen István, grof — 1921 ápr 14—1931 aug 24-ig miniszterelnok, Horthy bizalmas hive, fő tanacsadoja, m kir titkos tanacsos — A XIII
Bekasi — keretlegeny — A 203
Bekesi Pal — rabbijelolt — B 327
Beldy Alajos — vezerezredes, az ifjusag honvedelmi nevelesenek es testnevelesenek orszagos vezetoje, a Nepbirosag 1946-ban, mint háborus bűnost eletfogytiglani bortonre itelte — A 170
Bicskei — festo Salgótarjanban — A 545
Bihari I. — zongora kereskedo — A 520
Biheller család ferfi tagjai — salgotarjáni lakosok — A 545
Bíró — nepbíro — A 200
Bíró József — musz — B 29
Bíró Lajos dr — orvos — A 516
Bíró Lajos — sorsjegyiroda tulajdonos — A 521
Bíro Laszló dr — tanú — A 154
Blaszberger Vilmos dr. — orvos — B 528.
Blau Ignác — musz — B 664
Blau Imre — rabbijelolt — B 327
Blau Markusz — A 545
Blau Sándor — musz — B 306, 307
Blau Sandor dr — orvos — A 516
Blayer Farkas — salgótarjani lakos — A 545
Blum Lajos — musz (Sopron) — B 558
Blumenfeld Gyula dr — orvos — A 516, 522
Bodnar Gyorgy — musz — B 422
Bogengluck család férfi tagjai — salgotarjani vaskereskedok — A 545
Boglar Imrené — musz — B 646
Bojta Ernó Bela dr — népbírósági tanacsvezeto — A 273
Boldog Gyula — alhadbiztos — A 209, 211.
Bolgar Menyhért — népbiró — A 208, B 192
Bor Jenő — altábornagy — B 652
Borbás István — musz szazadparancsnok — B 188
Borgulya — tizedes — A 501, 503, 504, 505
Boris — bolgar kiraly — A XXXVII
Bornemissza — huszarezredes — A 170
Boros Laszló — musz, tanu — B 85, 86
Boros László — tizedes a 6 4 musz szazadnal — A 106
Boros Gyorgy — musz, tanu — B 85, 86
Borza — szakaszvezeto, keretlegeny — B 30, 38

Boskovics — musz. — B 252.
Bossányi Róbert — musz. — B 593.
Bot Raymund — a 101/14. századparancsnok. — A LXX, B 53.
Bozóki Lajos — népbíró. — B 584.
Bozsó dr. — tanácsvezető, bíró. — B 583.
Bónus József — szakaszvezető. — B 417, 424, 425.
Börcs János — országgyűlési képviselő. — A 449, 450.
Bőhm Jenő — kereskedő. — A 520.
Bőhm Pál — musz. — A 212.
Bősze Rezső — szakaszvezető. — B 59.
Braun dr. — musz. — A 179.
Braun Ernő dr. — orvos. — A 517.
Braun János — musz. — B 483.
Braun Zsigmond — musz. (Sopron). — B 558.
Breiner — salgótarjáni lakos. — A 545.
Breitbart István — musz. — A 538, 539.
Breitner Imre — Bokréta Tésztaüzem. — B 645.
Breitner Imréné szül. *Kürschner Klára* — zs. hadiüzemi munkás a Bokréta Tésztaüzemben. — B 645.
Breszk Salamon. — rabbijelölt. — B 327.
Breuer Albert — musz. (Sopron). — B 560.
Breuer Ede — musz. (Sopron). — B 563.
Breuer Mihály — musz. (Sopron). — B 559.
Breuer Mór — musz. (Sopron). — B 559.
Breuer Nándor — musz. — B 390, 392.
Breuer Sándor — musz. — B 428.
Brisk Ottó — rabbijelölt. — B 327.
Brozorád — főhadnagy. — A 202, B 241.
Bucksbaum Sándor — musz. (Sopron). — B 563.
Bródi — musz. — B 417.
Bruck — musz. — A LXVIII.
Brust György — musz. — B 24.
Brutyó Ferenc — szakaszvezető. — B 425.
Brück József — Wolfner bőrgyári munkás, musz. — A 212.
Brüll Imréné dr. — musz. — B 695.
Brüll Kálmán dr. — orvos. — A 517.
Buck Jenő — rabbijelölt. — B 326.
Buday Sándor dr. — főhadnagy. — A 162.
Bujtás János — népbíró. — B 190.
Burányi — százados. — A 352.
Burger Jenő — musz. — B 687, 688.
Burger Menyhért — musz. — B 688.
Büchler András dr. — orvos. — A 517.
Büchler Kálmán dr. — musz. orvos. — A 517.
Büchler Pál — musz. — B 390, 392.

C

Ciano, Galeazzo — 1936—1943-ig olasz külügyminiszter, majd vatikáni követ, 1943 júliusában szembefordult Mussolinivel. 1944 januárban halálra ítélték és kivégezték. — A XXXI.
Chorin Ferenc — az első világháború után a magyar finánctőke egyik legbefolyásosabb vezetője. Fia id. Chorin Ferencnek, a GyOSz alapítójának. 1919-től a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. vezérigazgatója, majd elnöke. Weiss Manfréd egyik lányát vette feleségül, Weiss Manfréd (1923) és apja (1925) halála után örökükbe lépett: a GyOSz elnökévé választotta, majd a Weiss Manfréd-konszern élére került. Alapítója és elnöke a Munkaadók Központjának. A Pesti Kereskedelmi Bank alelnöke, 1943-ban Horthy a Felsőház tagjává nevezte ki. 1944 májusában átadta a WM. konszernt az SS-nek, ennek fejében a Weiss-, Chorin-, Kornfeld- és

Mauthner-csalad tagjait kulon repulogépen Portugáliába szállították Jelenleg New Yorkban el — A CV
Cohn Gyula dr. — musz (Sopron) — B 563

CS

Csala Sándor dr. — zászlós — B 217, 218
Csatay Lajos (csatai) — vezérezredes, honvédelmi miniszter (1943 jun 12—1944 okt 16-ig) — A LXXXII, LXXXIV, LXXXVII, B 204, 382, 413, 415, 416, 446, 448
Csatáry Béla dr. — belugyminiszteri allamtitkar, felugyelete ala tartozott a XVIII (országmozgosítási) osztály — A CXIV, B 169, 171
Csáky István, gróf — kulugyminiszter (1938 dec 10—1941 jan. 26) — A XXXVII, XLII
Csanyi Alajos — ht fótorzsormester — A 525, 527, 529, 531
Császar — B 363
Csenderits Imre — százados — B 80
Cseke Mihaly — vezérőrnagy (1944), HM 1 b oszt — A 547, 551, B 127, 244, 255, 315, 322
Csepeli — szakaszvezeto tv — B 128
Csertoy — alezredes — A 358, 365, 391
Cséry — okl építomester — B 620, 621
Csiby — ezredes — B 61
Csikváry Győző — tanú — A 154, 193, 194
Csillag Albin — festomuvész, musz — A 372
Csillag Balázs — ormester — B 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412.
Csillag Endre dr — orvos — A 517.
Csillag István dr — orvos — A 517.
Csipkés — ezredes — B 537.
Csiszár Lajos — anyakonyvvezeto — B 594
Csorbits Istvan — fohadnagy, századparancsnok — B 213
Czakó Jozsef dr. — a marosvásarhelyi kórház igazgatója — B 524, 525
Czonor — lovagkeresztes ornagy. — A 159, 161, 164
Czukkermann — salgótarjáni pék — A 546

D

Dajka — szakaszvezeto — B 189
Dancz Endre — fohadnagy (nagykatai bevonulasi kozpont) — A 164, 168, 192
Danczinger Miklosne — tanú — A 155
Dani János — honved. — B 210
Darányi Kálmán — politikus, miniszterelnok 1928-tól 1935-ig a Miniszterelnokség politikai államtitkára 1935 jan 9-en a Gombos-kormány foldművelésugyi minisztere, Gombos halála (1936 okt 6) után — a foldmuvelésugyi tárcát megtartva — atvette a kormány vezetését Gombos német—olasz barát kulpolitikai vonalát folytatta, a belpolitikában reakciós konzervatív irányt kovetett Torvenybeiktatta a kormányzói jogkor kiterjesztéserol (1937 : XIX tc) és a Felsoház reformjáról szoló torvényjavaslatokat (1937 · XXVII tc.) Ezen kivul torvenyjavaslatot nyujtott be a parlamentben a kepviseloválasztasi jog szúkítéserol (1937 dec 30), a sajtószabadság korlátozásáról (1938 ápr 8), a fegyverkezés koltségeinek fedezéserol (az 1938 márc 5-én Gyorott bejelentett program — 1938 ápr 8), az izraelita vallasú magyar állampolgarok jogainak megnyirbálasáról (1938 ápr 8) 1938 máj 13-án a novekvo bel- es kulpolitikai nehézségek miatt kénytelen volt lemondani 1938 dec

5-én a Képviselőház elnökévé választották. — A XIV.
Davidovits Simon — musz. (Sopron). — B 559.
Dászkál Béla — musz. — B 637, 638.
Dávid — gazdasági hivatal őrmester. — B 55.
Dávid Zoltán — musz. — B 481.
Decleva Zoltán — altábornagy, 1939-től 1941 szept. 6-ig a vezérkar főnökének helyettese. — A 344, 352.
Del Medico József — főhadnagy. — A 161, 170, 198.
Demeter — őrnagy. — B 96.
Demeter — vezérkari százados. — A 143, 243, 244, 246, 336, 376, 378, 393, 401, B 79.
Demény Tibor — musz. — B 668.
Deutsch — musz. — A 207, B 424.
Deutsch Béla — musz. (Horthyliget). — B 593.
Deutsch Gyula — musz., tanú. — B 85.
Deutsch István — musz. — A 526.
Deutsch Mór dr. — orvos. — A 517.
Deutsch Simonné — musz. — B 647.
Dékány Kálmánné — népbíró. — A 208.
Dénes Béla — musz. — B 419.
Dénes Imre — tanú. — A 155.
Dénes László — musz. — B 419, 426.
Déri Ferenc — népbíró. — A 268.
Déry Béla dr. — Pestszentlőrinc polgármestere. — B 619.
Dobák Dénes — vezérkari ezredes, a HM. 1. om. oszt. vezetője. — A CXV, 514, 516, B 68, 228.
Domafalvi — őrmester. — A 541.
Domann — adóhivatali tanácsos. — A 546.
Domán Gyula dr. — orvos. — A 517.
Domokos Jenő — a szentendrei bevonulási körzet parancsnoka. — A 206.
Donáth György dr. — rabbi. — B 326.
Dónát György — musz. — B 421.
Donáth László — musz. — B 392.
Donnáth Berdt — musz. — B 668.
Dorogi (Deutsch) — salgótarjáni lakos. — A 545.
Döme — hadnagy. — B 26.
Draskovits Sándor — őrmester. — B 498.
Drávai Béla — a 109/1. musz.-század parancsnoka. — B 250.
Dreisinger Vilmosné — zs. hadiüzemi munkásnő a Goldberger gyárban. — B 646.
Dubrovszky — őrvezető. — B 27.
Dudás — százados. századparancsnok. — A 172, 173, 174, 181, 185, 187, 197, 200.
Duliskovics dr. — orvos. — B 509.
Dux Erich — musz. (Sopron). — B 560.

E

Ecker Endre — musz. mezőgazdász. — B 635.
Eckhardt Tibor — fajvédő, politikus, a szegedi ellenforradalmi társaság egyik vezéralakja, Horthy bizalmasai közé tartozott. 1920—1922-ig a Miniszterelnökség sajtóosztályának élén állott. 1923-ban Gömbössel együtt kilépett a kormánypártból és megalakította a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Pártot. Vezető szerepet játszott az Ébredő Magyarok Egyesületében, valamint a Revíziós Ligában. 1931-ben csatlakozott a Független Kisgazdapárthoz, amelynek Gaál Gaszton halála után vezére lett. 1934-ben a Népszövetségnél Magyarország főmegbizottja. 1940-ben — feltehetően a kormány és Horthy támogatásával — az USA-ba távozott — A VIII.
Edelényi — B 343.
Ehrenfeld Gyula dr. — orvos. — A 517.
Ehrenfest Györgyné — musz. özvegye. — B 705, 706.

Ehrenstein Gábor dr. — orvos. — A 517.

Eich Konrád — musz. — B 208, 210.

Eisenberger — musz. — A 532.

Eisenberger Ferenc — rabbijelölt. — B 327.

Eisenberger László — musz. — B 213.

Eisenstädter Gyula dr. — orvos. — A 517.

Eisler László — rabbijelölt. — B 327.

Eke Gyula — gyomai útfenntartó. — A 213.

Éliás Jakab Gyula — musz. (Sopron). — B 562.

Előd István — musz. — B 707.

Előd Istvánné — musz. özvegye. — B 706, 707.

Endre László — fasiszta politikus, 1923-ban Gödöllőn lett főszolgabíró. Kezdettől fogva tevékenyen részt vett a nyílt és titkos ellenforradalmi szervezetek (MOVE-, Ébredő Magyarok Egyesülete, a Kettőskereszt Vérszövetség, az Etelközi Szövetség) akcióiban. 1937 tavaszán létrehozta a Fajvédő Szocialista Pártot, amely 1937 augusztusában, Szálasival kötött „életszerződése" alapján egyesült a Nemzeti Akarat Pártjával. 1937 szeptemberében Pest vármegye alispánja lett. A megyéjében eszközölt reakciós intézkedéseivel, de különösen az antiszemita jellegű jogfosztó rendeleteivel előtte járt az országos gyakorlatnak. 1944 ápr.-tól a Belügyminisztérium adminisztratív államtitkára és ebben a minőségében a németekkel, többek között Eichmannal, szorosan együttműködve készítette elő az ún. zsidórendeleteket. Jelentős szerepet játszott a magyar zsidók deportálásában. 1944 okt. 29-én Szálasi a hadműveleti területek polgári közigazgatásának kormánybiztosává nevezte ki, egyik irányítója az ország kiürítésének. A Népbíróság mint háborús főbűnöst halálra ítélte és kivégezték. — A CV, CXXV, CXXVI, 237, 239, B 548, 673.

Engel László dr. — orvos. — A 517.

Engel Sándor — musz. — B 213.

Enyedi Sándor — népbíró. — A 268.

Ercsény dr. — főügyész. — A 184.

Erdélyi — szakaszvezető. — A 502, 503, 504, 505.

Erdős Árpádné dr. — tanú. — A 155, 183, 184.

Eszényi Józsefné — gépírónő a nagykátai bevonulási központ parancsnokságán. — A 162, 163.

Ébner János — zászlós. — A 535.

F

Faludi László — népbíró. — A 208.

Falusi József, vitéz — tanú, az I. hadtestparancsnokság beosztott tisztje. — A 177, 178.

Faragho Gábor, vitéz — vezérkari ezredes. 1940. júl. 1-ig a HM. eln. B. oszt. (a békeszerződésből folyó és a külfölddel kapcsolatban felmerülő ügyek, idegen katonai attasékkal való érintkezés) vezetője. 1904 júl.—1941 jún. végéig moszkvai katonai attasé, majd 1942-től a HM. Elnökség vezetője (vezérőrnagyi rangban), 1943—1944-ben tábornok, a csendőrség főfelügyelője, az 1944. szept. 28-ban Moszkvába küldött fegyverszüneti delegáció vezetője. — A LXXI, 409, 415, 466, 467, 470, B 94.

Farkas — őrnagy. — A 133, 545.

Farkas Béla dr. — népbírósági előadó. — A 273.

Farkas Dániel — biztosítási ügynök. — A 521, 523.

Farkas Endre dr. — B 529.

Farkas Ernő dr. — orvos. — B 510, 511, 526.

Farkas Ignác dr. — m. kir. egészségügyi főtanácsos. — A 520.

Farkas Károly — zsidó női munkatábor parancsnok (Ferihegy). — B 646.
Farkas Pál — musz. — B 426.
Farkas Pál dr. — orvos. — A 517.
Fábián Albertné — népbíró. — B 584.
Fábián Béla — ügyvéd, parlamenti képviselő, a Demokrata Párthoz tartozott, szélsőséges antikommunista politikai irányvonalat követett. 1939-ben nem kapott mandátumot, a zsidó hitközségi életben vállalt vezető szerepet; elöljáró, majd a Hadviseltek Bizottságának elnöke lett. 1961-ben New Yorkban, ahol mint politikai emigráns élt, Spellmann bíborossal megkereszteltette magát. — A XC, CXXVI, B 354, 479.
Fábián Lajos dr. (nemes) — vezérkari ezredes, vezérőrnagy, HM. XII. csoportfőnök, egyben a katonai vezetés alatt igénybe vett Honvédelmi Munkaszolgálat Országos Felügyelője (1944). — B 113, 114, 204, 658.
Fábry Dániel dr., vitéz — tábornok a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője (1939—1940). — A 71, 78, 79, 91, 92, 95, 96, 99, 108.
Fehér Béla dr. — orvos. — A 517.
Fehér Elemér — Weiss Zoltán musz. fivére. — B 704, 705.
Fehér Sándor — musz. — B 227, 237.
Feintuch Mihály — musz. — A 535.
Feketehalmy-Czeydner Ferenc, vitéz — őrnagy, tábornok, az 1. hds. vezérkari főnöke (1941-ig), majd a szegedi V. hadtest parancsnoka, az 1942. jan. délvidéki vérengzés egyik fő szervezője. A felelősségre vonás elől Németországba szöktették, ahonnan csak 1944 őszén tért vissza, amikor a Szálasi-rendszer alatt a honvédelmi miniszter helyettese lett. 1946-ban a Népbíróság halálra ítélte és kivégezték. — A 371.
Fekés — orvos-főhadnagy. — B 52.
Feldmájer Jenő — musz. — B 213.
Fellbermann L. — musz. (Sopron). — B 559.
Fellegi György dr. — orvos. — B 517.
Ferber Magda — zs. hadiüzemi munkásnő (Goldberger-gyár). — B 646.
Ferencz József őfelsége — A 456.
Felzen Ernő — musz. — B 686.
Fenyő Miksáné özv. — tanú. — B 155.
Festetich Domonkos, gróf — földbirtokos, kormánypárti képviselő. — A CXXI.
Fiáth Árpád — őrvezető. — B 407.
Finiász Sámuel dr. — orvos. — A 517.
Finger — musz. — A 200.
Fischer — salgótarjáni lakos. — A 545.
Fischer — salgótarjáni pék. — A 546.
Fischer Andor dr. — tanú. — A 207.
Fischer Béla — mosonmagyaróvári lakos, tanú. — B 87.
Fischer Edit — zs. hadiüzemi munkásnő (Goldberger-gyár). — B 646.
Fischer Ferenc — musz. (Horthyliget). — B 593, 594.
Fischer Ladislaus — musz. — B 668.
Fischer Mihály dr. — orvos. — A 517.
Fischer Zoltán — rabbijelölt. — B 327.
Fischer Zoltán — musz. — B 708.
Fischer Zoltánné — musz. özvegye. — B 707, 708.
Fischhoff László — musz. — B 425, 426.
Flesch Andor — musz. — B 421.
Fleischmann Jenő — musz. (Sopron). — B 561.
Fliegler — nyomdász. — A 546.
Fodor Károly dr. — orvos. — B 524.

Fodor Oszkar — musz (Sopron). — B 558
Fodor Ödon — musz (Sopron) — B 558
Fodor Pal dr — ujságíro — A 521, 522, 523
Fohn Mihály dr — orvos — B 527
Fokk László ifj — népbíro — B 36
Fonyó István — mérnok, musz — B 228
Forgács — musz — B 192
Foldvary — vezérkari alezredes, az I hadtest parancsnoksága I oszt vezetoje — A 170, 175
Franck Richárd dr. — vezertorzsorvos, a honvéd orvosi tisztikar fónoke, a HM 12 oszt (a honvédségi egészségugyi szolgalat) vezetoje — A 330, 391
Frankfurter Imre — musz tanú — B 189
Frank — százados — A 557
Frankl — musz (102/4—6 musz szazad) — B 85
Frenkel Andor dr — rabbi — B 326
Frenkel László — rabbijelolt — B 327
Freund Gyorgy dr — orvos — A 517
Freund Joachim — rabbijelolt — B 327
Fried Andor dr — orvos — A 517
Fried Ármin — balatonfuredi orvos — B 71
Fried Sándor — rabbijelolt — B 327
Friedmann Dezső dr — orvos — A 517
Friedmann Denes dr — az Országos Rabbi Egyesulet alelnoke, ujpesti forabbi, fiával egyutt 1944-ben deportálták, mártírhalalt halt — B 480
Friedmann Egon — rabbijelolt — B 327
Friedmann Istvan — musz (Horthyliget) — B 593
Friedmann Ottó — musz (Sopron) — B 560
Friedmann Tibor — musz — A 529, 530, 531, 532, 534
Friedmann testvérek — salgótarjáni konfekciosok — A 545
Friedrich Sándor dr — mérnók, musz (108/34 szd) — B 228
Friedrich — tábornok — A 253.
Froim Ferenc — rabbijelolt — B 326
Fulop — ágfalvai v jegyzo — B 666
Fulop István dr. — orvos — A 517
Furth Béla dr. — orvos — A 517

G

Gaál Ferenc — népbíró — B 190
Gaál Gaszton — nagybirtokos, jobboldali politikus, 1926—1931. az Agrárpárt, majd a Kisgazdapárt vezetóje — A XI
Galgóczy Konrád — százados, utász század parancsnok — B 422
Garamszegi Ferenc — hadapródormester, szakaszparancsnok — B 422
Gábor Emil — újságíró — B 665
Gál — őrnagy, HM 1b osztalyán — B 68
Gál Imréné — zs hadiuzemi munkásno (Goldberger-gyár) — B 646
Gál István — musz — B 408
Gáldor dr. — salgótarjáni ugyvéd — A 546
Galfalvi István dr. — tanácsvezető bíró — B 36
Gárdonyi Ferenc — zs hadiuzemi munkás a Bokréta Tésztauzemben — B 645
Gáspár — salgotarjáni mészáros — A 546
Gátfoldi (Spanner) Egon — ezredes — B 204, 443
Gebé Gyula — hadapród ormester — A 162
Gecsányi — ezredes (HM elnóki 1b oszt) — B 230, 328, 363
Gecsei István dr — musz — B 418 424
Geiger Zsigmond — mosonmagyaróvári lakos, tanú — B 87

Gelb Béla. — salgótarjáni lakos. A 546.
Gellei Bálint — szakaszvezető. — B 213.
Gellért Gábor — tanú. — B 32.
Genersich dr. — B 501.
Genuth József — rabbijelölt. — B 327.
Gerebenics Gergely — népbíró. — A 268.
Gerle Géza — musz. (Horthyliget). — B 593.
Gerley János — őrnagy. — B 3.
Gerő Ferenc dr. — musz. — B 418, 419, 426.
Gerő János — musz. tanú. — A 207, B 192.
Gesztődy Alfréd — ezredes, beosztott törzstiszt (HM. eln.). — A 48.
Gérecz Sándor — százados HM. 21. o. — B 113, 114.
Gladitch — A 365.
Glattfelder Gyula — csanádi püspök. — A LXV.
Gláser László dr. — orvos. — A 517.
Glück Márton — musz. — B 482.
Goldberg Lajos — rabbijelölt. — B 327.
Goldberger Márton — rabbi. — B 326.
Goldfinger — musz. — B 34.
Goldklank Jenő — zsidó partizán. — B 62.
Goldschmied Alfréd — musz. (Sopron). — B 558.
Goldschmied F. — musz. (Sopron). — B 561.
Goldschmied Jenő — musz. (Sopron). — B 561.
Gombos Antal — B 432, 433.
Gombossy Aladár — őrnagy. — B 216.
Gosztonyi Sándor — szkv. százados. földbirtokos, nyilas képviselő. — A XXX, XXXVI, CIV.
Gottesmann Andor — rabbijelölt. — B 327.
Gottlieb László — rabbijelölt. — B 326.
Göbölyös Sándor — tart. hadnagy. — B 409, 410.
Gőcze Ármin dr. — musz. ügyvéd. — B 253.
Gömbös Gyula — fajvédő, jobboldali politikus. 1919 jan.-ban a Magyar Országos Véderő Egylet elnöke lett. Bécsben és Szegeden jelentős szerepet játszott az ellenforradalmi szervezkedésekben. Horthy bizalmas híve. Az 1921 szept.—okt.-i nyugat-magyarországi bandaharcok vezére, komoly szerepe volt az 1921. okt.-i király-puccs letörésében. 1923 nyarán kilépett a kormánypártból és megalakította a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Pártot. 1928-ban megegyezett Bethlennel, visszatért az Egységes Pártba, majd hadügyi államtitkár lett. 1929 okt.-tól honvédelmi miniszter. 1932. szept. 29-től 1936. okt. 6-ig miniszterelnök. Komoly erőfeszítéseket tett a fasiszta Olaszországgal és a hitleri Németországgal való szoros együttműködés kiépítésére. 1933 jún.-ban az összes kormányfők közül ő kereste fel elsőnek Hitlert. — A XIV, C.
Gömöri Ödön dr. — orvos. — B 499.
Gönczy István dr. — belgyógyász, egyetemi magántanár. — A 162.
Gönczy dr. — ügyvéd. — A 162, 163.
Göring Herrmann Wilhelm — az NSDAP egyik vezetője, 1932-től a birodalmi gyűlés elnöke. Porosz miniszterelnök, 1935-től a légihaderők főparancsnoka. A náci háborús főbűnösök nürnbergi perében halálra ítélték, de a kivégzés előtt öngyilkos lett. — A XIV.
Graner Tamás — musz. (Horthyliget). — B 593.
Gróf József — musz. magyarkimlei lakos, tanú. — B 684, 685.
Gróf Simon — musz. — B 685.
Groner Tibor — musz. — A 372.

Grosz — musz. — B 582.
Grósz Janka — musz. (Sopron). — B 560.
Grosz Lajos — B 326.
Grossz Imre — musz. tanú. — B 189.
Grosszmann Zsigmond dr. — az Országos Rabbi Egyesület elnöke. — B 480.
Gruber Ferenc — musz. — B 306, 307.
Gruber József dr. — min. titkár. — B 307.
Grün Ernő — musz. — B 390, 392.
Grünbaum Miklós dr. — orvos. — A 517, 522.
Grünbaum Gyula — musz. (Sopron). — B 562.
Grünbaum Nándor. — musz. tanú. — B 192.
Grünberger Henrik — musz. (Sopron). — B 562.
Grünfeld Aranka dr. — B 516.
Grünfeld Pál — musz. — B 392.
Grünfeld Sándor — rabbijelölt. — — B 327.
Gulyás István — tanú. — B 192.
Guttmann Árpád — musz. — B 390, 392.
Guttmann család férfi tagjai — salgótarjáni lakosok. — A 546.
Guttmann Endre — musz. — B 532—535.
Guttmann Mór — musz. — B 387, 390.
Günzberger Ferenc — rabbijelölt. — B 327.

GY

Gyimesi Ferenc, vitéz — altábornagy. — B 404, 605.
Győrffy-Bengyel Sándor — altábornagy, miniszterhelyettes, 1941—42-ben HM. kat. főcsop. főnöke, a Bárdossy- és a Kállay-kormány közellátási minisztere (1941 szept. 16—1942 jún. 23.). — A XLVI, 137, 140, 209, 211, 283, 299, 346.
Győri Elek — csoportvezető a pesterzsébeti polgármesteri hivatalban. — B 623.
Gyulay dr. — minisztériumi osztályfőnök a HM.-ben. — B 397.
Gyüszü József — tart. őrmester. — A 418, 420.

H

Haas József — tanú. — A 155.
Hacker Géza — musz. (Sopron). — B 559.
Hacker László — musz. (Sopron). — B 559.
Hadl Tivadar — musz. tanú. — B 189.
Hajdu Gábor dr. — orvos. — A 517.
Hajdu György — tart. őrmester. — A 418, 420.
Hajdu László — hadnagy a 701/17. musz. század szakaszparancsnoka. — B 420, 424.
Hajnal Béla dr. — népbíró. — B 42.
Hajnácskőy László — csendőrezredes a pécsi IV. csendőrkerület parancsnoka, majd a BM-ban a csendőrségi oszt. vezetője. — B 661.
Hajós Béla — alezredes. — A LXIV, CXVII, 158, 159, 163, 165, 168, 169, 170, 172, 175.
Hajós László dr. — orvos. — B 524.
Halasy — alezredes. — B 407, 536.
Halassy — főszolgabíró. — B 529.
Halmai János — országgyűlési képviselő. — A XXXVI, 452.
Hamburger Sándor — musz. — B 425, 426.
Hamornik (helyesen: Komornyik) Ábrahám dr. — rabbi. — B 326.
Hammer Mihály — rabbijelölt. — B 326.
Handel Stefán — musz. — B 668.
Hankovszky — alezredes. — A 51, 74, 76, 133, 137, 362, 425.
Hargita György — musz. — B 419, 427.
Harsányi dr. — hadbíró százados. — B 393.
Hars Nándor — Sopron. — B 558.
Haskó József dr. — orvos. — B 526.

Hatfaludy Ferenc — hadnagy, századparancsnok h. — A 500.
Havas Sándor dr. — orvos. — B 526.
Hazay Samu báró — vezérezredes. — A 251.
Haynal — vezérőrnagy. — A 175, 181.
Hámory Gyula — karpaszományos őrmester. — B 212.
Háner — musz. — A 185.
Hárosi Teofil — vezérőrnagy. — B 203.
Hegyi Pál — salgótarjáni tisztviselő. — A 545.
Heimler Endre — musz. (Sopron). — B 559.
Heinrich János — ezredes. — B 641.
Heisler István dr. — orvos. — A 517.
Heitler Jenő — musz. (Sopron). — B 559.
Heitler Lajos — musz. (Sopron). — B 560.
Heller Vilmos — zs. hadiüzemi munkás a Bokréta Tésztaüzemben. — B 645.
Hennyey Gusztáv, vitéz — altábornagy, a Lakatos-kormány külügyminisztere (1944 aug. 29—1944 okt. 16-ig) — B 204, 491, 551.
Hercz Endre — musz. — B 422.
Hercz Ferenc dr. — orvos. — B 526.
Herczeg Ede és *Sándor* — salgótarjáni lakosok. — A 545.
Herczeg Sándor — musz. — A 525, 526, 529.
Herczeg Tibor dr. vitéz — főhadnagy, nagykátai orvos. — A 149, 150, 151, 152, 154, 164, 165, 167, 168, 171, 172, 178, 183, 184, 190, 192, 196, 200.
Hermándy — százados. — A 182, 194.
Hermann Béla dr. — orvos. — A 517, 523.
Hermann László — tanú. — A 154.
Hernády Dénes dr. — fogalmazó. — B 340.
Herskovics Jakab — zsidó partizán. — B 62.
Hertelendy — őrnagy. — A 133, 362.
Herzfeld Rózsi — zs. hadiüzemi musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Hertzka Pál — musz. — A 193, 199.
Hertzka Pálné — tanú. — A 154.
Herczog József — egyetemi tanár. — A 192.
Hess Béla — Sopron. — B 560.
Hess Ede — Sopron. — B 558.
Heszlényi József — tábornok, a HM. III. csoportfőnöke. — A 332, 428.
Hevesi Ferenc dr. — az Országos Rabbi Egyesület alelnöke — B 480.
Hevesi Simon — vezető főrabbi. — B 197.
Hindy Iván, vitéz — ezredes, a Vkf. fegyelmi és becsületügyi osztályának vezetője (1942-ig), vezérőrnagy, a Szálasi-rendszer idején Budapest katonai parancsnoka. — A XLIII, 137, 140, 169, 175, 209, 211, 216, 290.
Hirsch László dr. — orvos. — A 517.
Hirsch Pál — musz. (Sopron). — B 561.
Hitler, Adolf — az NSDAP Führerje, 1933—1945-ig Németország diktátora, 1941 dec. 18-tól a Wehrmacht főparancsnoka. 1945 ápr. 30-án Berlinben, a birodalmi kancellária bunkerjében öngyilkos lett. — A XIV, XVI, XXXVII, LXXXIII, LXXXVII, 276, 277.
Hlibbey, vitéz — ezredes, a miskolci VII. honvéd hadtest műszaki parancsnoka. — B 217.
Hochhauser — musz. — A 530, 531.
Hochhauser — bútorgyáros. — A 545.

Hochinger Pál — tanú — B 320.

Hoffmann Sándor — musz. (Sopron). — B 558.

Hoffmann testvérek — salgótarjáni lakosok. — A 545

Holczer Zsigmond — musz (Sopron). — B 562.

Holits Ferenc dr. — orvos — A 517.

Hollai Károly — népbíró — A 208.

Homlok Sándor — vezérkari ezredes, az 5. Vkf. oszt („a vezérkar főnökének hatáskörébe tartozó elvi katonai politikai ügyek ellátása") vezetője, 1940-től berlini katonai attasé — A LII, CVIII.

Hont Ferenc — musz. — B 424.

Hopp Ervin dr. — a pozsonyligeti tábor parancsnokságának tagja. — B 665.

Horn Sándor dr. — orvos. — A 517.

Hornstein Géza — rabbijelölt. — B 327.

Horny Ernő — műszaki ezredes, vezérőrnagy, 1941-től a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője — A 279, 338, 345, 346, 351, 361, 375, 378, 407, 412, 417, B 202, 204, 205, 227, 228, 438, 440.

Horthy Miklós — tengerésztiszt, Magyarország kormányzója, 1909-ben, az első világháború kitöréséig Ferenc József szárnysegéde, a háború alatt ellentengernagy, majd az osztrák—magyar flotta főparancsnoka 1919 júniusában a szegedi ellenforradalmi kormány hadügyminisztere, majd tisztekből, csendőrökből és zsírosparasztokból szervezett úgynevezett „nemzeti hadsereg" fővezére. Irányítója és szervezője a „fehérterror"-nak Különítményei segítségével 1920. március 1-én kormányzóvá választatta magát. Belpolitikai téren a konzervatív-reakciós, nagybirtokos és nagytőkés osztályokra, külpolitikában a német és olasz szövetségre támaszkodott. A háború menetében beállott fordulat után (1943 eleje) tárgyalásokat folytatott a háborúból való kilépésre. E kísérletek lehetetlenné tételére a németek 1944 március 19-én megszállották Magyarországot. Horthy legalizálta a megszállást, hajlandó volt kinevezni a németek követelte új kormányt. A román—szovjet fegyverszünet után ismét kísérletet tett a háborúból való kiválásra, október 11-én megbízottai Moszkvában aláírták a fegyverszüneti szerződést, de az előkészület nélkül bejelentett fegyverszüneti proklamáció után (október 15.) a nyilasok, német fegyveres erőre támaszkodva, puccsal hatalomra jutottak. Horthy ismét hajlandó volt legalizálni az erőszakot, írásban lemondott Szálasi javára — A VII, XI, XVI, LXII, LXIII, LXXXII, LXXXIII, XCIV C, CIII.

Horvay Artúr, vitéz — vezérőrnagy — A LXI, 156, 158.

Horváth — vezérkari ezredes, az I honvéd hadtestparancsnokságon a parancsnok referense. — B 579.

Horváth — detektívfelügyelő az V kerületi kapitányságon. — A 204.

Horváth Dezső dr. — tisztifőorvos, (Sopron). — B 671, 672.

Horváth Ferenc, vitéz — képviselő. — A 447, 453.

Horváth Hugóné — Siklós Pál, musz hozzátartozója — B 692

Horváth István dr. — orvos. — A 517

Horváth József — népbíró. — B 87.

Horváth Károly — népbíró — B 87.

Hódos — őrmester, 6/4. musz (Szolnok) — A 106

Hódy Imre — tart. főhadnagy a 109/42. musz. század munkatörzsparancsnoka. — B 254.

Hűvös Gábor — musz. — B 417, 418.

I

Illés Imre — musz. — B 420, 425.

Imre Móricz dr. — nagykátai fogorvos. — A 152.

Imrédy Béla — szélsőjobboldali politikus, pénzügyi szakember. 1932. okt. 1—1935. jan. 6-ig a Gömbös-kormány pénzügyminisztere. A kormányból való kiválása után a kormányzó a Nemzeti Bank elnökévé nevezte ki. 1938. március 9-én tárcanélküli közgazdasági miniszter, 1938. május 14-én miniszterelnök lett. 1938 aug.-ban Horthyval együtt Hitlernél tett látogatást a Csehszlovákia elleni agresszió előkészítésére. Miniszterelnöksége alatt született meg az I. bécsi döntés (1938. nov. 2). Számos reakciós törvény fűződik nevéhez (1938 : XV. tc. — az első zsidótörvény, 1938 : XVI. tc. — az ötös tanácsok felállítása, 1938 : XVII. tc. — az egyesülési szabadság korlátozása, 1938 : XVIII. tc. — a sajtószabadság korlátozása, — a második zsidótörvényjavaslat benyújtása — 1938. december 23). 1939. január 6-án megindította a fasiszta Magyar Élet Mozgalmat. Kormánya csatlakozott az antikomintern-paktumhoz (1939. január 13), amely ellenséges lépés a Szovjetunióhoz fűződő diplomáciai kapcsolat megszakadásához vezetett. 1939. február 15-én megbukott. Ettől kezdve a szélsőjobboldal egyik vezéralakja. 1943 márciusától kapcsolatban állt Veesenmayerrel, az 1944. március 19-i megszállás után a németek egyik jelöltje a miniszterelnöki posztra. 1944. május 23-tól augusztus 8-ig a Sztójay-kormány közgazdasági minisztere. 1944 őszén résztvett a háborút támogató Törvényhozók Nemzeti Szövetsége munkájában. 1946 februárjában a Népbíróság ítélete alapján kivégezték. — A XVI.

Inántsy Pap Elemér — A LXXXIX, B 453, 454, 455.

Incze Antal — országgyűlési képviselő. — A 448.

Iron család férfi tagjai — salgótarjáni lakosok. — A 545.

Ivanovszky László — rabbijelölt. — B 327.

Iván — alezredes, az I. hadtest nyilvántartási osztálya vezetője. — A 170.

J

Jaczkó István — musz. (2. kmsz. zlj.). — A 131, 132.

Jakobovits György dr. — orvos. — A 517.

Jakobovics Mendel — musz. — B 573, 575.

Jakobovits Mózes — musz. — A 540, 542.

Jaross Andor, vitéz — szélsőjobboldali politikus, 1938. november 15—1940. április 1-ig tárcanélküli miniszter (felvidéki ügyek), a Magyar Megújulás Pártja egyik vezetője. 1944. március 22—1944. augusztus 8-ig belügyminiszter; minisztersége alatt hajtották végre a magyarországi zsidók gettóba zárását és deportálását. A felszabadulás után, 1946-ban a Népbíróság, mint háborús bűnöst halálra ítélte és kivégezték. — A CXX, B 455.

Jáky György dr. — a BM. XIII. oszt.-on (gyógyszerészeti és fürdőügyi oszt.) min. titkár. — B 350, 352.

Jámbor János — a 103/42. musz. század parancsnoka. — B 251.

Jándy Jenő dr., vitéz — orvos, vezérőrnagy a HM. 12. osztályán teljesít szolgálatot. — A 330.

Jánossy — főhadnagy a 101. hadtáp zlj. irányító tisztje. — B 212.

Jány Gusztáv, vitéz — vezérezredes, m. kir. titkos tanácsos. Horthy kabinetirodájának főnöke, a keleti-frontra kiküldött és ott elpusztult 2. magyar hadsereg parancsnoka volt. Hitler a doni katasztrófa után, 1943. március 31-én a vaskereszt lovagkeresztjével tüntette ki; az 1943. május 1-én hazaérkező Jányt a Kállay-kormány ünnepélyesen fogadta. A Népbíróság, mint háborús bűnöst halálra ítélte és kivégezték. — A CXVIII, CXXIII, 266, B 498.

Jeszenszky Tibor dr. — min. tanácsos a HM. 16. osztályán beosztott. — A 328, 329, 331.

Johan Béla dr. — belügyi államtitkár. — B 351, 523.

Jolsvay Győző — alezredes, a Vkf. 1a. oszt. referense, később vezetője. — B 104, 108, 128.

Jonnay Marzel — musz. — B 668.

Jordán János — alezredes, a HM. elnöki osztályának előadója. — A 467, 470, 471, 472, 499. B 65, 188. 225, 324.

Jordán Jenő dr. — orvos. — A 517.

Jordán Lajos dr. — musz. — A 212.

Josefovits K. László dr. — népbíró. — A 273.

Jovanovic, Peter M. — belgrádi ügyvéd. — B 407, 408.

Jónucz — zászlós. — B 25.

Józsa — hadnagy. — B 481.

Juhász Imre dr. — vezető bíró. — — A 268.

Juhász János — népbíró. — B 584.

Jungreisz Dávid — rabbijelölt. — B 327.

Jungreisz Mór — rabbijelölt. — B 326.

Jusztin — őrvezető. — B 428.

Jusztusz György dr. — orvos. — A 517.

K

Kaan József — orvos. — B 509.

Kabos Endre — olimpiai vívóbajnok. — A 160.

Kachan Tivadar — musz. — A 534.

Kaczián Ervin — belügyminisztériumi oszt. tanácsos. — B 137.

Kadarász Béla — alezredes a 2. Vkf. D. irodavezetője. — A 513.

Kahan Frankl Mózes — rabbijelölt. — B 326.

Kahan Frankl Samu — Magyarországi Auth. Orth. Izr. Hitfelekezet Központi Irodájának elnöke. — B' 361, 479.

Kahán Stróli — musz. — A 532.

Kajcsa Andor — bíró. — B 586.

Kalapáti Sándor — őrvezető, tizedes. — B 417, 418, 424, 425.

Kalla Vilmos — musz. tanú. — B 189.

Kalmár Aurél — ezredes. — B 434, 435.

Kalotay — őrnagy (szds.). — A 471, B 68.

Kamenszky Árpád — Sopron város polgármestere. — B 671.

Kameniczky Miklós — népbíró. — B 192.

Kanyó Mátyás — fhdgy. — A CXVIII.

Kaposy Miklós dr. — min. oszt. tanácsos, a HM. 23. oszt. (polgári bűntetőügyek, családi segély, hadigondozottak érdekvédelme) beosztott referense. — A 354, 380, 382, 406, 410, 414.

Kapuszta János — honvéd, keretlegény. — B 26, 191.

Karátson György — HM. referens. — B 595.

Kardos Alfréd — musz. — B 633.

Kardos Ernő dr. — orvos. — A 517.

Kardos — hdgy. századparancsnok. — B 25.

Kardos László dr. — orvos. — A 517.

Karsai Ottó, vitéz — városi I. o. gazdatiszt (Sopron). — B 674.

Kaspin Miklós dr. — orvos. — A 517.

Kassay — alezredes, a HM. III. csoportfőnökség beosztottja. — A 145.

Kasztel András — musz., a Népszava külső munkatársa. — B 255.

Katona József — szakaszvezető. — B 213.

Katz Miklós — tanú. — A 154.

Kaucsky György (Kauschky) — tartalékos hadnagy, a 105/4. vegyes század parancsnoka. — A LXVIII. B 125, 209.

Kaufmann Géza — musz. tanú. — B 189.

Kállai Gyula dr. — orvos., musz. (beregszászi állami kórház). — B 517.

Kállay Miklós — nagybirtokos. 1929-ben a Kereskedelemügyi Minisztérium politikai államtitkára lett. 1932. október 1—1935. január 9-ig a Gömbös-kormány földművelésügyi minisztere. 1935. márc.-ban — Bethlennel együtt — kilépett a kormánypártból. 1937-ben az Országos Öntözésügyi Hivatal elnöke, majd rövidesen a Felsőház tagja lett. 1942. március 9-én Bárdossy utóda a miniszterelnöki székben. 1942/43 telén, az el-alameini és sztálingrádi vereség után különbékére törekszik — az angolszászokkal —, a szovjetellenes háború egyidejű folytatása mellett. 1944. márc. 19-e után a török követségen kapott menedéket. A nyilas rezsim idején kénytelen volt a követség épületét elhagyni, letartóztatták, Sopronkőhidára szállították, de semmi bántódása nem történt. Jelenleg az USA-ban fejt ki ellenséges tevékenységet Magyarország ellen. — A LIX, LXXVII, LXXXIII, CXV, CXVI, CXX, 277, 278, B 384.

Kálmán Géza — Adler Ferenc musz. hozzátartozója. — B 703, 704.

Kálmán Imre, vitéz — ezredes, a HM. elnöki osztályának előadója. — A LXXI, 142, 467, 470.

Kálmán Marcell — musz. — A 526, 527, 529.

Kálmán Ödön dr. — az Országos Rabbi Egyesület alelnöke. — B 480.

Kántor József — musz. — B 390, 392.

Kántor N. — musz. — A 179.

Kánya Kálmán — diplomata, m. kir. titkos tanácsos. 1913—1916-ig Ausztria—Magyarország mexikói követe. 1925—1932-ig berlini követ, 1932. okt. 1—1938. dec. 10-ig külügyminiszter. A Felsőház külügyi bizottságának elnöke. — A XIV.

Károly, Habsburg — 1917—1918-ig Ausztria császára és Magyarország királya. 1921-ben két ízben sikertelenül kísérelte meg, hogy újból elfoglalja a magyar trónt. 1922. ápr. 1-én Madeira szigetén halt meg — A 303

Károlyi Gyula, gróf — a nagybirtokos arisztokrácia egyik vezető politikusa, 1905-től tagja a Főrendiháznak. A proletárdiktatúra idején, 1919 májusában a románok által megszállt Aradon, vezetése alatt alakult meg az első ellenforradalmi kormány, majd ezt a kormányt a franciák által megszállt Szegeden újjáalakította. 1930. dec 9—1931. aug. 24-ig külügyminiszter, majd 1931. aug. 24—1932. okt. 1-ig miniszterelnök. Horthy legszorosabb családi és baráti környezetéhez tartozott, fia Horthy Miklós lányát vette feleségül. — A XIII.

Karolyi Viktor, gróf — nagybirtokos, kormánypárti képviselő. — A CVI.
Kárpátfalvi — hadapród őrmester. — A LXVII.
Kárpáti — musz. — B 426.
Kárpáti Pál — musz. — B 681, 682.
Kárpáthy Zoltán dr. — adóhivatali titkár (Salgótarján). — A 546.
Kecskeméthy Tibor — alezredes, az I. hdt. legénységi osztály vezetője. — A 167.
Keitel, Wilhelm — vezértábornagy, 1938—1945-ig a Wehrmacht főparancsnokságának főnöke. 1945. máj. 8-án aláírta a feltétel nélküli fegyverletételről szóló okmányt. 1946-ban a náci háborús főbűnösök perében halálra ítélték és kivégezték. — A XVI, LVIII, CVIII, 276, B 205.
Kelemen István — népbíró. — B 36.
Keller — fakereskedő (Salgótarján). — A 545.
Keller Sándor — rabbijelölt. — B 327.
Kellner Gyula — musz. tanú. — B 189.
Kemény Géza — önkéntes. — B 32.
Kepes László — musz. gyógyszerész. — B 350, 351.
Keresztes-Fischer Ferenc, vitéz — ügyvéd, 1921—1931-ig Baranya vármegye és Pécs város, majd 1925-től Somogy vármegye főispánja. 1931. aug. 24—1935. márc. 5-ig, majd 1938. máj. 14—1944. márc. 22-ig belügyminiszter. A németek letartóztatták és Dachauba vitték. 1945-ben, a felszabadulás után, Ausztriában halt meg. — A CXI, CXIII, CXIV, CXXIV, B 135.
Keresztes — őrnagy. — A 80.
Keresztury dr. — HM. 13. oszt.-nak referense. — A 259.
Kern Antal — rohamutász alezredes. — B 497, 498.
Kertész Aladár — pálfalvai lakos. — A 546.
Kertész Béla dr. — zentai tisztiorvos. — B 521.
Kertész Edit — zs. hadiüzemi munkás a Goldberger gyárban. — B 646.
Kertész Ferenc — musz. — B 390, 392.
Kertész János dr. — orvos. — A 518.
Kertész László dr. — orvos. — A 517.
Keserű — alezredes. — B 209.
Keszler Zoltán — musz. Horthy-liget. — B 593.
Kesztenbaum Miklós — rabbijelölt. — B 327.
Keszthelyi — musz. — B 424.
Kéri Miklós — musz. — B 418, 423.
Kéry — őrnagy. — A 80.
Kicsi Péter — a 109/9. tábori munkásszázad írnoka. — B 31.
Kirschenbaum Sándor — musz. — A 526.
Kis — őrmester (Isaszeg), keretlegény. — A 203.
Kiskéri Tóth Miklós — főhadnagy. — A 537, 538, 539.
Kiss Andor dr. — orvos. — A 518.
Kiss Endre dr. — ítélőtáblai bíró. — B 190.
Kiss Gergely — szakaszvezető (Komárom). — B 59.
Kiss Géza — főhadnagy. — B 482.
Kiss György dr. — orvos. — A 518.
Kiss Lajos dr. — orvos. — A 518.
Kivovics — salgótarjáni lakos. — A 545.
Klagendorf — musz. — B 189.
Klein Andor dr. — orvos. — A 518.
Klein Ármin — musz. (Sopron). — B 558.
Klein Fülöp dr. — orvos. — A 518.
Klein Károly dr. — orvos. — A 518.
Klein László dr. — orvos. — A 518.
Klein Tibor — musz. — B 313, 316.
Klein Zsigmond dr. — orvos. — A 518
Klenovits — építész. — B 620, 621.
Klinga — őrvezető. — B 423, 426, 427.

Klinger János — tanú. — B 178, 179, 180.
Klink — szakaszvezető. — B 406.
Kocsis Béla dr. — r. tanácsos (Mohács). — B 468.
Kocsis — vezérkari alezredes. — A 541.
Kohlmann Babel — musz. — B 668.
Kohn Andor. — A 201, 202, 205.
Kohn (Kovács) fivérek — salgótarjáni rumgyáros. — A 545.
Kohn Géza — musz. — B 423.
Kohn Lajos — musz. — B 696, 697.
Kohn László — musz. — B 390, 392.
Kohn I. Mihály — Balatonfüred. — B 71.
Kohn Miksa — musz. — B 710, 711.
Kohn Miksáné — musz. özvegye. — B 710.
Kohn Olga — losonci lakos — B 590.
Kohn Zoltán dr. — tanfelügyelő, az Országos Rabbi Egyesület ellenőre, összekötő a Zsidó Tanács és a németek között, 1944 őszén kivégezték. — B 480.
Koller — százados, a Vkf. 2. osztályának beosztottja. — A 408.
Kolos László dr. — orvos. — A 518.
Kolos Péter Pál — musz. — B 419, 426.
Kolosváry Sándor dr. — ny. min. osztályfőnök, a BM. XVI/b. oszt. (orvosi és gyógyszerészi országmozgósítási szolgálat) vezetője. — B 502, 523.
Koltai Gusztáv — ny. alezredes, egy ukrajnai gyűjtőtábor parancsnoka. — B 484.
Koltai Gyula — aljegyző (Sopron). — B 674.
Koltai József — országgyűlési képviselő, a Nyilaskeresztes Párt tagja. — A 449, 450.
Koltai Sándor — musz. tanú. — A 207.
Koltai — százados, majd ezredes, a Vkf. 1. osztályának referense. — A 386, 422, B 104. Függ. XI. sz.
Komáromy István dr. — orvos. — A 518.
Komlós Miklós dr. — orvos. — A 518.
Komlóssy — alezredes. — B 298.
Komor András — tisztv. — A 521, 523.
Kondor Árpád dr. — musz. (Horthyliget). — B 593.
Koopfenstein Benő — tanú. — A 154.
Koos László — musz. — B 419, 427.
Kopolovics — musz. — A 530.
Korányi Ferenc — musz. tanú. — A 207.
Korda József — városi tiszt. (Salgótarján). — A 546.
Kormos József — musz. — B 711.
Kornhauser Sándorné — tanú. — A 155.
Kóródy Tibor — országgyűlési képviselő, a Nyilaskeresztes Párt tagja, a Magyarság belső munkatársa. A parlament 1944. szept. 21-i ülésén felszólalt a deportálások ellen. — A CXXI
Korponay, vitéz — ezredes. — A 237.
Kossa István — szakszervezeti bizalmi a Beszkárt-nál, a 401-es különleges munkaszolgálatos századdal a keleti frontra hurcolták. A felszabadulás után a Magyar Kommunista Párt egyik vezetője, a parlament elnöke. Több ízben volt miniszter, jelenleg a Posta- és Közlekedésügyi Minisztérium élén áll. — A CXVII, CXIX, 154, 185, 193, 194, 195, 196.
Koszmovszky Rezső — őrnagy. — A 525, 527, 528, 529, 531, 533, 537, 538, 539.
Kosztelitz Herman — musz. (Sopron). — B 559.
Kotányi Zsigmond — musz. — B 419, 426.
Koth Mór — musz. (Sopron). — B 559.
Kovalszky Jenő — hadbiztos, alezredes, a HM. III. csoportfőnökség 2r. osztályának vezetője. — A 424.
Kovács — alezredes. — B 415.
Kovács Ádám László — a hajdúböszörményi repülőtér szolgálatvezető altisztje. — B 484.

Kovács Árpád dr. — hatósági orvos. — B 670.
Kovács Béla — pálfalvai lakos. — A 546.
Kovács — HM. elnöki kiadó vez. — A 546.
Kovács Imre — musz. — B 482.
Kovács Ferenc — musz. — B 390, 392.
Kovács György dr. — ügyvéd, tanú. — A 155, 161, 162, 192.
Kovács Gyula, vitéz — vezérőrnagy, a 2. magyar hadsereg vezérkari főnöke. — A LXXVI.
Kovács László dr. — orvos. — A 518.
Kovács Miklósné — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Kovács Sándor — szakaszvezető. — B 59.
Kovács — százados. — A 147, 308, 325, 510, B 221, 293.
Kovács — tizedes. — B 26.
Kozma Miklós, vitéz — 1919-ben Szegeden a „nemzeti" hadsereg propaganda osztályának vezetője, majd Horthy kabinet irodájának katonapolitikai referense. 1920. aug.-tól a Magyar Távirati Iroda vezetője. 1934-ben felsőházi tag, 1935. márc. 4-től 1937. febr. 3-ig belügyminiszter. 1937. márc.-ban az MTI és az érdekkörébe tartozó vállalatok ismét elnökké választották. 1938 őszén a Rongyos Gárdával be akart törni Kárpát-Ukrajnába. 1939—1941-ig Kárpát-Ukrajna (Kárpátalja) kormánybiztosa. — A CIX.
Kósa Dezső dr. — orvos. — A 517.
Körösztös — őrnagy. — B 25.
Kőszeghy — ezredes. — A 471, B 188, 225.
Kővári Jenő — musz. — B 390, 392.
Krajcsi János — a 109/2. musz. század keretlegénye. — B 483, 484.
Krammer Géza — musz. (Sopron). — B 558.
Krausz — salgótarjáni lakos. — A 545.
Krausz Ferenc — musz. — B 29.
Krausz Gyula — musz. — B 708.
Krausz Jolán — musz. — (Goldberger-gyár). — B 646.
Krausz László — musz. (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Krausz Lászlóné Langfeld Erzsébet — musz. (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Krausz Miklós — musz. tanú. — B 85, 86.
Krámer — hadnagy. — A 214.
Krámer Ernő — musz. — B 419, 426.
Krátky — főszámvevő a nagykátai bevonulási központ parancsnokságán. — A 162.
Kremnich István — őrmester, századparancsnok. — B 218.
Krikler György — honvéd — B 210.
Kriszháber Ferenc — musz. — A 536, 537, 538.
Krizán Simon — musz. — A 502.
Krohay János — alezredes, a HM. 10. osztályának referense. — A 254.
Kropacsek (Keveházi) — főhadnagy, századparancsnok. — B 25.
Kruchina Győző — alezredes, a hadbiztosi tisztikar volt tagja. — A 368.
Kruchina Manó — ny. altábornagy. — A 368.
Kubányi — ezredes. — B 519, 565, 626, 630.
Kubicza — alezredes. — A 145, 244.
Kucsera Kálmán — századparancsnok. — B 38.
Kudar Lajos — csendőr alezredes, az Államvédelmi Központ vezetőhelyettese. — B 348.
Kudriczy István, vitéz — vezérkari alezredes, a Vkf. 6. osztály (haderőn kívüli elő- és utóképzés) vezetője. — A 209, 211.
Kuffler Pál — musz. (Horthy-liget). — B 593.
Kulcsár István — min. tanácsos. A 49.
Kulka Sándor — musz. — B 390, 392.

Kun Miklós — musz. — B 390, 392.
Kun Zoltán — zászlós, a 367 095/F. 8. szállítmány parancsnoka. — B 241.
Kurz Péter — rabbijelölt. — B 326.
Kuthy László — vezérkari ezredes, a Vkf. 7m. oszt. (műszaki ügyek) vezetője (1942-ig), 1944-ben a budapesti I. hadtest vezérkari főnöke. — A 167, 408, 411, 513. B 51, 237. 242, 316, 349
Kuti Zoltán dr. — orvos. — A 518.

L

Laáber Mátyás. — B 684, 685, 686.
Laibl dr. — cseh orvos. — B 506
Lakatos Géza — vezérezredes, 1925—1933-ig prágai katonai attasé, majd a vezérkarnál teljesített szolgálatot. A második világháború alatt a kassai hadtest, majd a keleti fronton a megszálló erők, végül az 1. hadsereg parancsnoka volt. 1944. aug. 29—1944. okt. 15-ig miniszterelnök volt. A nyilasok letartóztatták és Sopronban háziőrizetben tartották. — A XCIV, 420.
Lakatos Kálmán — mérnök, tanú. — B 87.
Lakner Tibor dr. — musz. — B 419, 427.
Lakos Béla — őrv. — B 26.
Langler Gyula dr. — orvos. — A 518.
Lanxner Dávid dr. — orvos. — A 518.
Lanxner M. Miklós dr. — orvos. — A 518.
Latkóczy (Latkovics) — hadnagy, szakaszparancsnok a 107/14. munkásszázadnál. — B 422.
Laufer dr. és testvérei — ügyvéd. — A 545.
László Antal — szd. II. oszt. Szeged. — B 406.
László Dezső, vitéz — vezérkari ezredes, az 1. Vkf. oszt. (csapatok központi alkalmazását, összevonását felölelő munkálatok előkészítése) vezetője 1939—1941-ig, majd a Vkf. hadműveleti csapatfőnöke, 1943—1944-ben a kassai VIII. hadtest parancsnoka. — A XIX, 9, 10, 11, 42, 77, 80, 92, 110, 111, 131. 133, 141, 143, 147, 204, 218, 233, 293, 326, 352.
László Ferenc — őrmester a 101/12. kis. tábor utász századnál. — B 483, 484.
László György dr. — orvos. — A 518.
László Imre — balatonfüredi lakos. — B 71.
László István dr. — rabbi. — B 326.
László Lajosné — népbíró. — B 190.
Lázár Imre dr. — orvos, musz. — B 500, 501, 502.
Lázár Károly dr. — orvos, musz. — B 507.
Lebovits Miklós — népbíró. — B 192.
Léderer Ferenc — musz. — B 668.
Léderer Norbert — musz. (Sopron). — B 560.
Lefkovics — musz. — A 418.
Leiner Zoltán dr. — musz. orvos. — B 528.
Lelle István — utászfőhadnagy. — B 59.
Lengyel Béla, vitéz — vezérkari ezredes, a HM. Elnökség vezetője. — A 291.
Lengyel — főhdgy. — A CXVIII.
Lengyel József — tü. szds. — B 209.
Lengyel László dr. — orvos. — A 518.
Lessinger Károly — tanú. — A 155.
Leuscht — ezredes (alez.). — A 236, B 255, 347.
Lichtenstein — musz. — B 192.
Lichtmann Erzsébet — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Ligeti Ferenc — századparancsnok. — B 38.
Linhardt Antal — szociáldemokrata funkcionárus, büntetőszázadban a frontra hurcolták, ahol elpusztult. — A 179, 186.
Linhardt Antalné — tanú. — A 154. 186, 188.

Linner Bertalan dr. — igazgató főorvos a beregszászi állami kórházban. — B 517.
Lipsitz Lajos — musz. — A 530, 534, 535, 537, 538.
Lisszer László — rabbijelölt. — B 327.
Littay András, vitéz — vezérezredes, a honvédelmi miniszter helyettese. — B 6, 24.
Lonkay Károly — alezredes, a VI. kmsz. zlj. parancsnoka. — A 337.
Lovas Jenő — musz. — B 417, 418.
Lovász György — tisztv. — A 545.
Lőbl Dávid — rabbijelölt. — B 327.
Lőrinc — salgótarjáni lakos. — A 545.
Lőrincz Viktor — musz. (Horthy-liget). — B 593.
Lőwi Andor dr. — orvos, musz. — B 527.
Lőwi Éva — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Lőwy — salgótarjáni fakereskedő. — A 545.
Lőwy István — musz. — B 419, 426.
Luib Ákos dr. — fogalmazó. — A 177, 178, 179, 180, 188, 189.
Lukachich Géza, báró — altábornagy. — A 303.
Lukács dr. — B 517.
Lukács Béla, vitéz — a Magyar Élet Pártja ügyvezető igazgatója. — A LIX.
Lunka Péter. — B 481, 482, 483.

M

Machatsek Alfréd dr. — soproni járási tisztiorvos. — B 680, 681.
Macskássy — alezredes, századparancsnok. — B 57.
Magay István — kőszegi rendőrkapitány. — B 69.
Magasházy Béla — min. osztálytanácsos. — A 50.
Maglóczky Márton — őrvezető. — B 423, 426, 427, 429, 430.
Magyar György — musz. — B 428.
Magyar — keretlegény. — B 25.
Makay — százados. — A 77, 80, 92.
Makray Lajos, vitéz — képviselő, az Egyesült Keresztény Párt tagja. — A CXX.
Makray — vezérkari ezredes. — A 189.
Malasits Géza — szociáldemokrata országgyűlési képviselő. — A XXVIII, LVII, CXIX, B 184, 447, 448.
Mancz Jakab — honvéd. — B 213.
Mandl József dr. — orvos, musz. — B 524.
Mandl György — musz. (Sopron). — B 558.
Mandula Marcell — musz. — A 532.
Mann Endre — musz. — B 420.
Mann Jakab — tanú. — B 37.
Marányi — alezredes. — A 372.
Marinka László dr. — musz. — B 418
Markovics Elemér — rabbijelölt. — B 326.
Markovits Paula — musz. (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Marmor Dávid — musz. — B 28, 29.
Maróthy Károly — nyilas képviselő, a Pesti Újság c. hírhedt uszító lap főszerkesztője. — A CIII, 185, 454, B 456.
Martonfalvay — őrnagy, alezredes. — A 332, 336, 393, 243, 244, 246, 376, 378, 401, 428, B 478.
Materna — ezredes. — A 89.
Matláry — ezredes. — B 210.
Matolcsy Mátyás — nyilas képviselő, a Magyar Gazdaságkutató Intézet szakelőadója. — A XXXVII, CXV.
Matolcsy Tamás — orvos, nyilas képviselő. — A XXXVII.
Mauthner Imréné — musz. hozzátartozója. — B 709.
Mauthner József — musz. — B 708.
May Emil — musz. (Sopron). — B 558.
Mayerné — sht. a Népbíróságon. — A 208.
Mayer Sándor dr. — orvos. — A 518.
Mándy Nagy István dr. — népbíró. — B 42.

Márkus István — nyilas szolgálatvezető. — B 682.
Márton — musz. — A 200.
Másica József — honv. szakaszvezető. — B 193.
Máté Mária — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Máthé — ezredes. — A 382.
Meleghegyi dr. — A 410.
Mellinger testvérek. — B 668.
Melly György — musz. — A 199.
Mermelstein Miklós — rabbijelölt. — B 326.
Mermelstein Pál dr. — orvos. — A 518, 523.
Mermelstein Rezső — musz. — B 229.
Mérő Dénes — musz. — B 37.
Meskó Zoltán, vitéz — nyilas képviselő. — A CXVII, 448, 449, 450, 456, 457.
Mezei Béla — tanú. — B 37.
Mezőfi László dr. — tanú. — A 207.
Méhes — őrnagy. — B 440, 442.
Ménes — százados. — B 68.
Mérey — osztályfőnök. — A 38.
Mészáros Emil — századparancsnok. — B 28.
Mészáros Györgyné. — B 408.
Mészöly — ezredes. — B 128.
Michailovits dr. — rozsnyói polgármester. — B 399.
Mike Sándor — a 101/11. munkásszázad keretlegénye. — A CXVII, CXX, B 36.
Miltényi — százados, a 154. vonatszázad parancsnoka. — B 26.
Mindszenthy János, vitéz — vezérőrnagy. — B 475.
Mittermann Mór — musz. — B 420.
Molnár István dr. — aljegyző, a soproni polgármesteri hivatal III. ügyoszt. (katonai, népjóléti és szegényügyek) előadója. — B 557, 565, 567.
Molnár Dezső — altábornagy. — A 303.
Molnár Elemér dr. — a soproni *járás főszolgabírója.* — B 668, 669.
Molnár Géza — őrnagy. — B 216.
Molnár György dr. — orvos. — A 518.
Molnár Gyula — alezredes, a HM. III. Csfség Kárpát Csop.-nál működő kirendeltség vezetője. — A 346.
Molnár József — musz. (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Molnár — őrmester, a 109/17. musz. század keretlegénye. — B 26.
Molnár S. — zsidó főhadnagy, musz., 1940-ben (Hatvan). — A 212.
Molnár Sándor dr. — népügyészségi vezető (Budapest). — A 155.
Molnár Tibor — hadapród őrmester (Nagykáta). — A CXVII, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 169, 176, 178, 179, 190, 196, 197, 198, 200.
Morgenstein Sándor — rabbi. — B 326.
Morhardt — zászlós. — B 422.
Munk — musz. — A 205.
Munkácsi Ödön — musz. (Horthy-liget). — B 593.
Murahidy Gusztáv — ezredes, a szegedi V. hadtest műszaki parancsnoka. — A 536.
Muray Lipót — alezredes, a nagykátai bevonulási központ parancsnoka. 1945-ben a Népbíróság halálra ítélte és kivégezték. — A LXI, LXII, LXIII, LXIV, CXVI, CXVII, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 174, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 504, B 30
Murányi — keretlegény (Kijevben). — B 25.
Muzsai — ezredes, a 12. gyalogezred parancsnoka. — B 208.
Müller Béla dr. — orvos. — A 518.
Müller Rezső — a Hadviseltek Bizottságában az országos pénzgyűjtési akció vezetője, 1944. márc. 19 után a Zsidó Tanács adminisztrációjának teljhatalmú vezetője. — B 479.

N

Nagy Béla — hadnagy, V. Kmsz. zlj. — A 539, B 421.
Nagy Béla — musz. — A 182.
Nagy Gyula, vitéz — altábornagy, a miskolci VII. hadtest parancsnoka. — A 388.
Nagy Jenő dr. — főhadnagy. — A 162.
Nagy Lajos — salgótarjáni kereskedő. — A 546.
Nagy László — ügyvéd, a Magyar Élet Keresztény Községi Pártjának központi igazgatója, kormánypárti országgyűlési képviselő. — A 453.
Nagy Pál — altábornagy, 1919-ben az észak-magyarországi vármegyék (Borsod, Heves, Abaúj) katonai parancsnoka. — A IX.
Nagy Pál — musz. — B 227, 237.
Nagy Vilmos, nagybaczoni, vitéz — m. kir. titkos tanácsos, vezérezredes, honvédelmi miniszter (1942. szept. 24—1943. jan. 12-ig). — A LXXI, LXXII, LXXIII, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXXII, CIII, CXVI, CXVII, CXX, CXXII, CXXIV, 176, 274, 281, 283, B 38, 134, 136, 146, 149, 172, 174, 178, 184, 202, 203, 204, 249, 298, 311, 319, 320, 337.
Nagyőszy Miklós — vezérkari ezredes, a HM. 1b. osztály (véleményező szerv elvi jelentőségű ügyekben) vezetője (1942-ig). — A XXVI, 137, 140, 157, 158, 170, 175, 176, 209, 211, 215, 232, 236, 253, 331, 363, B 144, 157, 158, 473.
Nádaskay — főhadnagy. — A 233.
Náday István, vitéz — altábornagy, vezérezredes, 1944-ben az 1. hadsereg parancsnoka. — A 77, 110, 111, 131, 147, 392, 516, 550, B 72.
Nánásy György dr. — orvos. — A 518.
Náni Jánosné özv. — gyógyszertártulajdonos. — B 349, 350, 351.
Návai Dénesné dr. — népbíró. — B 584.
Náthán Imre dr. — orvos. — B 516.
Nemes György — tanú. — A 155.
Nemes László dr. — orvos. — A 518.
Neubart László — musz. tanú. — B 85.
Neufeld Rezső — tanú. — A 155.
Neumann Ernő — musz. (Sopron). — B 560.
Neumann György — rabbijelölt. — B 326.
Neumann Gyula dr. — musz. (Horthyliget). — B 593.
Neuss — Organisation Todt (OT) százados. — B 80.
Neyer Wilhelm (Neuer) — a Todt-szervezetnek a HM.-hez beosztott Hauptfrontführerje. — A LXXXVII, B 202, 203, 205, 395, 396, 397, 398.
Nékám Ervin — gyöngyösi városi tisztviselő. — B 431, 432, 433.
Németh — százados. — A 80, 92, 111, 131.
Németh Dezső — ht. törzsőrmester az V. hdt. parancsnokság nemzetvédelmi osztályán. — B 406, 409, 410.
Németh Ernő, vitéz — alezredes, HM. 1b. oszt. — B 113, 114, 225, 271.
Németh Imre — vezérkari ezredes, a HM. eln. oszt. vezetője. — A XVIII, 11, 24, 32, 35, 36, 137, 140, 209, 211.
Németh István — szakaszvezető. — A 194.
Németh János dr. — tanácsvezető bíró. — B 88.
Németh József, vitéz — vezérkari ezredes, a Hadseregfőparancsnokság kiképzési osztálya vezetője. — A 10.
Némethi Ferenc — népbíró. — B 190.
Némethy László dr. — az Ig. Min. törvényelőkészítő oszt. előadója. — A 38.
Néray László dr. — miniszteri osztályfőnök, az Ig. Min. törvényelőkészítő osztályának előadója. — A 489.

Noszlopy Kálmán dr. — Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye másodfőjegyzője, közjóléti előadó. — B 588, 642.
Novák Ferenc — őrnagy. — B 216.
Novák Dezső — népbíró. — B 87
Novics István — magyarkimlei lakos. — B 685.

NY

Nyerges György dr. — musz. — B 419, 427.
Nyilas László — tanú. — B 387.
Nyíri dr. — hadbíró őrnagy, honvéd ügyész (az V. hadtestnél). — B 407, 408, 412.

O

Oblatt Sándor. — B 71.
Ohrenstein László dr. — orvos. — A 518.
Olchváry István — vezérkari alezredes, az I. hadtestparancsnokság mozgósítási oszt. vezetője. — A LXIV, 157, 159, 165, 166, 167, 169, 170, 172, 173, 175.
Ondok János — népbíró. — B 36.
Oravetz János — Beszkárt alkalmazott, a 101. utászszázad tizedese, a VII/2. Klgs. musz. század munkafelügyelője. — B 253.
Orosz — őrmester. — B 427.
Osgyáni Árpád dr. — a nagyszöllősi kórház igazgató főorvosa. — B 508.
Örley Zoltán — alezredes. — B 3.
Őszi Iván — népbíró. — B 190.

P

Pacor — százados, a Vkf. 1. oszt. referense. — A 142, 143.
Padrah Sándor dr. — min. segédtitkár, a HM. 15. oszt. referense. — A 242, 382.
Paikert Gyula — a Turáni Társaság alapítója. — A 11.
Pala Sándor — szakaszvezető. — A 525, 526, 527, 528. 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540.
Pallavicini György — őrgróf. A Tanácsköztársaság leverése után, 1919 őszén a dunántúli központi kormánybiztosság vezetője. A frankhamisítási ügyben a Bethlen-kormány ellen fordult. Az 1926-os választásokon megbukott, de 1931-ben Kállay Miklós államtitkárral szemben megszerezte a dombovári kerület mandátumát. — A CXIX.
Palló Imre — ny. polgári iskolai tanár, a Matolcsy—Baky-féle Nyilaskeresztes Front tagja, országgyűlési képviselő. — A CXV, CXVI.
Palotás István dr. — a 101/83. kisegítő msz. parancsnoka. — A LXXXIV, B 384, 385, 386, 387, 388, 391, 392, 393.
Parádi Jenő dr. — min. tanácsos, a HM. 23. osztályán. — A 405.
Patriász István dr. — ügyvéd, musz. — B 51.
Patyán György — népbíró. — B 192.
Pauer Zoltán — tart. főhadnagy (V. honvédhadtest parancsnokság). — B 408, 409, 410.
Pál István dr. — tanú. — B 85, 86.
Páll — zászlós (Cservenka). — B 636.
Pálffy Géza — zászlós a 407. Klgs. musz. századnál. — B 218.
Pálfi István — honvéd (V. Kmsz. zlj., Bor). — B 409.
Pálos Frigyes — százados, mü. ti. (Belgorodban). — B 216.
Pánczél István — számvivő őrmester a 401. Klgs. musz. századnál. — A 182.
Pándi Ferenc — nyomdász, szervezett munkás, közkatona, majd musz. — A CXVIII.
Pápa József — musz. — B 506.
Pártos József dr. — karpaszományos őrmester, musz. szakaszparancsnok (104/5. táb. v. musz. század). — B 208, 209.
Pásztor Imre — tanú. — B 32.

Pásztor István dr. — tüzérhadnagy, a 6 4. musz. század parancsnoka. — A 106, 264, 272.
Pásztor Tamás dr. — musz. (Alsókabol). — B 427.
Pásztóy Ámon dr. — min. tanácsos, a Bm. VII. (közbiztonsági) oszt. vezetője, egyúttal az osztály alárendeltségében levő KEOKH felettese. — B 141, 172.
Pecho István — a 101 51. musz. század keretlegénye. — B 252.
Perényi — alezredes, a HM. 1b. oszt. (mozgósítási) előadója. — B 440, 442, 469.
Perger Ágoston — népbíró. — B 87.
Perlaky Mihály — alezredes, a HM. Elnöki oszt. vezetője, a Vkf. 1. oszt. (a haderő béke és háborús alkalmazásának előkészítésével foglalkozó oszt.) előadója. — A 133, 134, 142.
Pernetzky Béla — min. titkár, majd min. oszt. tanácsos, az FM. IX/1. oszt. (mezőgazdasági, társadalompolitikai ügyek) vezetője. — A 49.
Pesthy — százados. — A 425.
Petenko János — mérnök. — B 87.
Petruska György dr. — B 508.
Petschauer Attila — újságíró, olimpiai vívóbajnok. — A 160, 521, 522.
Peyer Károly — szociáldemokrata politikus, a Vas- és Fémmunkások, majd a Bánya- és Kohómunkások Országos Szövetségének titkára, 1919. aug. 1—aug. 6-ig (a Peidl-kormányban) belügyminiszter. 1921. dec.-ben egyik aláírója a Bethlen-kormánnyal kötött paktumnak, országgyűlési képviselő. — A 187.
Péter Mihály — ruszin munkás. — A 340.
Péteri Imre — musz. — B 418.
Pick János — tanú. — B 85, 86.
Pilisy — alezredes, 24. honv. gyalogezred. — A 557.
Pintér Aladár, vitéz — ezredes, a HM. 10. oszt. (legénységi ügyek) vezetője. — A 254, 328, 358.
Pintér dr. — a csornai Margit kórház igazgatója. — B 682, 688, 690, 694, 697, 704.
Pipicz József — népbíró (Szeged). — B 584.
Pláner Zoltán dr. — min. tanácsos, a HM. 15. (törvényelőkészítő) oszt. referense. — A LXXI, 137, 140, 256, 467, B 307.
Pless Gyula — musz. (Horthyliget). — B 593.
Pocsolyi — tizedes, a 101/51. musz. század parancsnoka. — B 28.
Pogács István — salgótarjáni élelemtáros. — A 546.
Pogátsa József dr. — városi orvos (Sopron). — B 674.
Pohly — repülőmérnök, ezredes. — B 203.
Polacsek Ármin dr. — salgótarjáni ügyvéd. — A 546.
Polgár Bódog. — B 419.
Polgár dr. — őrnagy, a HM. 11. oszt. (lő- és gyakorlóterek építése) referense. — B 74.
Politzer Márton dr. — orvos. — A 518.
Politzer Miklós dr. — orvos. — A 518.
Pollák Izidor. — B 71.
Pollák Zsigmond — musz. (Sopron). — B 558.
Pongrácz — őrnagy. — A 134, B 325, 358.
Popper Endre — musz. — B 254.
Popper Géza dr. — orvos. — A 518.
Popper György dr. — orvos. — A 518.
Popper Lajos — körzeti hitközségi elnök. — B 200.
Porjesz Ferenc dr. — B 526.
Porkoláb — őrnagy (székesfehérvári III. hadtest). — B 258.
Pozsonyi Péter dr. — musz. — B 419, 426.
Prónay György, báró — nagybirtokos, államtitkár, az OMGE egyik vezetője, 1922-ben egységes párti országgyűlési képviselő, majd a Közélelmezési Minisztériumban államtitkár. 1924.

májustól a Miniszterelnökség államtitkára, majd 1928. ápr.—1931. szept. 1-ig a Földművelésügyi Minisztérium politikai államtitkára lett. 1934-től tagja a Felsőháznak. — 454—460.
Preisich Károly. — B 483.
Pruzsinszky János — államtitkár, a HM. polgári csoportfőnöke. — A XXI.
Pscherhofer Albert — musz. (Sopron). — B 559, 560.
Puskás János — népbíró. — A 268.
Pusztay János — min. tanácsos, a VKM jogügyi oszt. vezetője. — A 49.

R

Raab Márton — musz. (Sopron). — B 559.
Radeczky János — zászlós. — B 241.
Radics Miklós — a budapesti központi kir. járásbíróság ítélőbírája. — B 306.
Radnóczi — vezérkari százados, a III hadtest szállásmestere. — B 233.
Radnóti Miklós — költő, műfordító, a németek 1944 őszén megölték Abda határában. — B 632, 634, 635.
Radó László — musz. — B 24.
Radó Sándor dr. — orvos. — A 518.
Rahóthy István, vitéz — ezredes. — A 170.
Rajkó Gyula — főhadnagy, musz. századparancsnok (Szabadka). — B 80.
Rajniss Ferenc — újságíró, jobboldali politikus, Imrédy szűkebb politikai környezetéhez tartozott, az Új Magyarság c. szélsőjobboldali napilap vezető publicistája, a Magyar Futár szerkesztője. A Szálasi-rezsimben vallás- és közoktatásügyi miniszter. — A Népbíróság 1946-ban halálra ítélte és kivégezték. — A LIX, CVI, CXXIV.
Rakovszky — vezérőrnagy. — B 227, 229, 244, 308, 342, 343.
Ramsay — alezredes. — A 328.
Raskó dr. — min. titkár. — A 329, 331.
Rassay Károly — liberális, ellenzéki politikus, államtitkár, lapszerkesztő. 1919 őszén az Igazságügyminisztérium politikai államtitkára, a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjából 1921 elején történt kilépése után a parlament polgári liberális ellenzékéhez csatlakozott és itt vezető szerepet játszott végig az egész ellenforradalmi korszakban. Az Esti Kurir c. liberális napilap főszerkesztője. — A C, 176.
Ratkóczy — orvos tan. — A 192.
Rauschnitz Mór — rabbi. — B 326.
Rácz István — tizedes, a 101/52. musz. század keretlegénye. — B 28.
Rácz Kálmán. — A CXXI.
Rácz Vilmos. — A 165.
Ráday László — a főváros VIII. (élelmezési) ügyosztályának csoportvezetője. — B 616, 620.
Rákosi Jenő — kereskedő. — A 521.
Rátner Ignác — rabbijelölt. — B 327.
Rátz Jenő — honvédelmi miniszter (1938. máj. 14—1938. nov. 15). — A XVI.
Rázsó Imre dr. — orvos. — A 518.
Rehberger Miklós — musz. (Sopron). — B 558.
Reich Aranka. — B 649—651.
Reich Ferenc — tanú. — B 192.
Reich László — musz. — B 192.
Reich — mérnök, musz. — B 60.
Reich Sándor dr. — orvos, musz. — B 507.
Reich Tibor — mérnök. — B 713.
Reich Zoltán dr. — orvos. — A 518.
Reichmann Győző dr. — rabbi. — B 326.
Reichord István — keretlegény (401. Klgs. musz. század). — A 180, 181, 182, 194.

Reiner Imre dr. — jogtanácsos, a Magyarországi Autonom Orthodox Hitfelekezet Központi Irodájának jogtanácsosa. — B 361.
Reiner László. — B 71.
Reismann László. — B 390, 392.
Remete László — rabbijelölt. — B 327.
Reményi-Schneller Lajos — pénzügyi szakember, pénzügyminiszter. Pályafutását a Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Banknál kezdte meg, 1923-ban már a bank igazgatója. Községi Takarékpénztár vezérigazgatója lett. 1935. febr.-tól a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségének élére került. 1935-ben a bajai kerületben kormánypárti programmal országgyűlési képviselővé választották. 1938. márc. 9—1944. okt. 16-ig pénzügyminiszter. Szélsőséges nácibarát politikát folytatott. 1946-ban mint háborús főbűnöst a Népbíróság ítélete alapján kivégezték. — B 450.
Réder Zoltán dr. — musz. orvos. — B 524.
Rékai János dr. — orvos. — A 518.
Rényi Árpád dr. — min. tanácsos, a HM. 18. oszt. (alapítványok, térítési, családi segély ügyek) előadója. — A 137, 140.
Rétsághy — ezredes. — B 399.
Révai Jenő — musz. (Horthyliget). — B 593.
Révész Andor — musz. — B 313, 316.
Ribbentrop, Joachim — 1936—1938-ig londoni német nagykövet, 1938. február 4-től 1945. májusig a Harmadik Birodalom külügyminisztere. A náci háborús főbűnösök nürnbergi perében halálra ítélték és kivégezték. — A XVI, XXXI, LVIII, LXXXIII, 276, B 205.
Ridegh, vitéz — alezredes. — A 215.
Riegler László dr. — B 527.
Ries Gyula — mérnök ezredes; a HM. 11. oszt. (laktanyák, lő- és gyakorlóterek építése) vezetője. — B 355.
Rigó Ernő dr. — tanácsvezető, bíró. — B 192.
Rokay vitéz — B 72.
Román György dr. — orvos. — A 519.
Rosenberg Dezső — rabbijelölt. — B 327.
Rosenberg Jenő — musz. (Sopron). — B 558.
Rosenberg Lajos — musz. (Sopron). — B 559.
Rosenberg László — musz. — B 79.
Rosenfeld Sándor — musz. — A 179.
Rosenmüller Béla dr. — Losonc város rendőrkapitánya. — B 590
Rosenthal Ede — rabbijelölt. — B 326.
Rosenwasser Miklós — musz. — A 526.
Rosenwasserné — B 53.
Rosner Ernő — musz. (Sopron). — B 558.
Róna István dr. — orvos. — A 518, 523.
Róna Iván János — rabbijelölt. — B 326.
Rósa Ferenc dr. — musz. — B 426.
Rósinger Pálné — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Róth Béla — musz. — B 189.
Róth István dr. — orvos, biológiai laboratórium vezetője. — A 518, 520.
Róth Miklós dr. — orvos. — A 518, 523.
Róth Tibor — musz. — B 190.
Rotyis Péter — főtörzsőrmester, a 401. Klgs. század keretéhez tartozott, 1945. febr. 3-án a budapesti Zeneakadémián tartott első népbírósági tárgyaláson halálra ítélték és az Oktogon-téren február 5-én felakasztották. — A 179, 180, 181, 182, 193, 194, 195, 197, 200.

Rózenfeld Judit — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Rózenfeld Márta — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Rózsa Tamás — kémelhárító főhadnagy. — A 161, 170, 198.
Rózsai — nagykátai beosztott katona. — A 200.
Röder Jenő — vezérőrnagy, Nagy Vilmos honvédelmi miniszter megbízása alapján a hátországban foglalkoztatott musz. századok felügyelője. — A LXXIII, LXXIV. LXXXVII, CXXV, 176, B 175, 202 219, 312, 315, 422.
Rőder Vilmos — gyalogsági tábornok, m kir. titkos tanácsos, honvédelmi miniszter (1936. okt. 12—1938. máj. 13.). — A XIV, XV.
Rőmer Zoltán és fia — salgótarjáni ékszerészek. — A 545.
Rubinek Gyula — konzervatív politikus, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE), a nagybirtokosok érdekképviseleti szervének éveken át titkára, majd (1906-tól) igazgatója és lapjuknak a „Közteleknek” a főszerkesztője. Az ellenforradalom győzelme után jelentős szerepet játszott nagyatádi Szabó István Kisgazdapártjában, 1919. aug. 27-től 1920 júl. 19-ig (1920. júl 19—aug 15-ig ideiglenesen) mint földművelésügyi miniszter ő késztíette el a földreformjavaslatot, amelyet nagyatádi Szabó változtatás nélkül nyújtott be a parlamentbe. Az első Teleki-kormányban (1920. júl. 19-től—1920 dec. 16.) kereskedelemügyi miniszter. 1921 elején a Kisgazdapárt tiszteletbeli elnökévé választotta. — A XIII.
Rubinstein Ármin — musz. (Sopron). — B 559.
Rubinstein László dr. — orvos. — A 518.
Rudas Ervin — vasmunkás, musz. — A CXVIII.
Rudnóy Gyula — munkaügyi főmérnök, az Iparügyi Min. XVIII. (anyaggazdálkodási) oszt. előadója. — B 109.
Ruszkiczay Rüdiger Imre — vezérezredes, a honvédelmi miniszter helyettese. — A 175, B 369, 375.
Rutkay — főhadnagy, a Vkf. 1. oszt. előadója. — A 218, 219.

S

Saáry Zoltán — őrmester, a 104/5. táb. v. musz. század szakaszvezetője. — B 208, 209.
Sacher Róbert dr. — népbíró. — B 42.
Sajtos Imre — szadista keretlegény. — A 203.
Salamon Dezső — musz. — A 106. 107.
Salamon Géza dr. — orvos. — A 519.
Salamon — musz. — A 529.
Salamon Miksa dr. — orvos, musz. — B 527.
Salczer György — tanú, musz. — B 85, 86.
Salczer László — tanú, musz. — B 85.
Sallai Antal — százados. — B 54.
Salusinszky György dr. — tanú. — B 32.
Salzer Miklós dr. — orvos, musz. — B 527.
Say Gusztáv — gyalogsági tábornok. — A 303.
Sályi László dr. — orvos, musz. — B 527.
Sándor József (Krausz) — bankelnök. — A 521.
Sándor Lajos dr. — orvos, musz. — A 507, 508, 509.
Sándor István, szlavniczai — min. tan., min. oszt. főnök a HM. 16. osztályának vezetője. — A 390.
Sándor — musz. — A 199.
Sánta József — népbíró. — B 87.
Sárkány István — musz. — B 426.
Sárkány János dr. — népügyész. — A 271.

Saska Elemer — vezerkari ornagy, alezredes, az 1 Vkf osztaly referense, majd vezetoje — A 9, 80 293, 308, 352, 386, 422, 423, 425, 443
Schaffer Ladislaus — musz — B 668
Schatz Ignac — musz (Horthy-liget) — B 593
Scheer Laszlo dr — rabbi — B 326
Scheiber Laszlo dr — orvos, musz — B 527
Scheiber Lipot dr — orvos, musz — A 519
Scheidt Antal ifj — 101 3 musz szazad parancsnoka — B 484
Schey Jozsef — B 709, 710
Schey Jozsefne — musz — B 709
Schiff Sandor dr — orvos, musz — B 527
Schiff Tibor — (Sopron) — B 560
Schiller — fohadnagy, a 109 9 tab musz parancsnoka — B 32
Schiller Izidor — (Sopron) — B 558
Schiller Sandor — (Sopron) — B 558
Schilling Bela dr — egyetemi magantanar, szfov kozkorhazi foorvos, Bp -i Lipotvarosi Orvostars elnoke — B 67
Schillinger Bela — musz — B 56
Schillinger Janos dr — orvos — A 519, 523
Schindler Jozsef dr — rabbi — B 326
Schindler Frigyes dr — orvos — A 519
Schindler Szilard — altabornagy, vezerezredes a HM foldi focsoportfonoke — A 384, 385, 524, B 61, 70, 104
Schlesinger Miklos dr — orvos — A 519
Schlott Gyorgy — honved — B 213
Schmideg Jozsef — rabbijelolt — B 326
Schmoll Endre — vezerornagy, a HM III csoport fonoke — A 428, B 367 415, 476, 478
Schnell — min tanacsos, az Organisation Todt egyik vezetoje — B 116
Schonfeld Ódon dr — orvos — A 519, 523
Schonfeld Rezso — tanu — B 85
Schuller — fohadnagy, 101/4 musz. szazad parancsnoka — B 125
Schulmann Endre dr — orvos, musz — B 517
Schullmann Mozes dr — orvos — A 519, 523
Schwartz Andor — rabbijelolt — B 326
Schwartz Belane ozv Breibert Erzsebet — B 398, 399
Schwartzbart Jozsef dr — rabbi — B 326
Schwarzkopf Miklos — rabbijelolt — B 326
Schwartz Erno — rabbijelolt — B 326
Schwartz Ferenc — salgotarjani lakos — A 545
Schwartz Gyorgy — vasmunkas musz — A CXVIII
Schwartz Istvan dr — orvos — A 519
Schwarz Miklos — musz — B 420 698, 699
Schwarz Miklosne — B 697, 698, 699
Shcwarz Simon — rabbi — B 326
Schweiczer — salgotarjani lakos. — A 545
Seffer Janos — honved — B 213
Seidler Nandor — musz — B 505, 506
Seidner Hugo — tanu — A 154.
Selley Lajos — alezredes, zaszloalj parancsnok — A 500, B Fugg XI sz
Sellenyi — rendortanacsos — B 675
Selyem Dezso, vitez — vezerornagy — A 170
Selyko Gyorgyne, sz Orszagos Maria — B 573, 574, 575, 576, 577
Serak — keretlegeny — A LXVII.

Serényi Miklós, gróf — földbirtokos, nyilas képviselő. — A LXV, CXVIII, B 339, 400.
Sék Gáspár — népbíró. — A 208.
Siegmund dr. — egyetemi magántanár. — B 516, 517.
Siklós Pál — musz. — B 688, 689, 690, 691.
Siklós Pálné — B 691, 692.
Sikotai — százados, zászlóalj parancsnok. — B 208.
Silberfeld Andor dr. — rabbi. — B 326.
Silberfenig Judel — musz. — A 193, 521.
Silbermann Miksa dr. — orvos, musz. — B 516.
Silberstein Klára — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Singer — musz. — A 182.
Singer Imre dr. — orvos. — A 519.
Singer Sándor — musz. — A 212.
Simon Jenő dr. — népbíró. — A 273.
Simon Pál dr. — orvos. — B 670, 672.
Simonyi György dr. — orvos. — A 519.
Sipos György dr. — orvos. — A 519
Smilovits Adolf — musz. — B 693, 694.
Smilovits Adolfné — B 694.
Soffán — pék, salgótarjáni lakos. — A 546.
Soltész — B 357.
Solymossi László — musz. — B 419, 427.
Sombor Schweinitzer József. — rendőrfőtanácsos, főkapitány helyettes — A 159.
Sommer László dr. — orvos, musz. — B 528.
Somogyi — hadbíró százados. — A 201.
Somogyi Ferenc dr. — orvos, musz. — B 527.
Somogyi Pál dr. — orvos. — A 519.
Sonnenfeld Aladár dr. — orvos. — A 519.
Sonnenfeld Tibor dr. — orvos. — A 519.
Sonnenschein család férfi tagjai — A 545.
Soránszky — zászlós. — B 27.
Soós Márton — százados. — A 369, B 481, 482.
Soós Károly — tábornok, a „nemzeti" hadsereg vezérkari főnöke, 1920. márc. 15—1920. júl. 19-ig honvédelmi miniszter. — A VIII, IX.
Sófalvy László dr. — B 524.
Sólyom Géza — népbíró. — A 268.
Sólyom Károly — tanító, 109/194. munkásszázad h. parancsnok. — B 253.
Sónyi Hugó — a honvédség főparancsnoka (1936. szept. 5-től). — A XIX.
Sömjén Pál dr. — népbíró. — A 273.
Spatt László — musz. — B 34.
Spellmann — a New York-i egyházmegye bíborosa. — A CXXVI.
Spiegel Aladár dr. — orvos. — A 519, 523.
Spilberger György — tanú. — A 155.
Spilberger testvérek — salgótarjáni lakosok. — A 545.
Spira György — musz. — B 632, 635.
Spitz László — rabbijelölt. — B 327.
Spitzer László dr. — orvos, musz. — B 408.
Spitzkopf Margit — musz. (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Spóner Rudolf — magántisztviselő, hadapród őrmester, 401. Klgs. musz. parancsnok helyettes, a Népbíróság halálra ítélte és kivégezték. — A 149, 151, 153, 154, 179, 180, 181, 193, 201.
Starczinski — SS táborparancsnok. — B 665.
Stark József — tanú. — A 207.
Stádler — alezredes. — A 555.

Steinberger Éliás — rabbi. — B 326.
Steiner Béla — musz. (Sopron). — B 558.
Stein Jakab — házmester. — A 521, 523.
Steiner László — musz. — B 250.
Steinerné — munkaszolgálatos felesége. — B 53.
Steiner Sándorné — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Stekler Endre dr. — orvos. — A 519.
Stern Béla dr. — orvos. — A 519.
Stern Imre — musz. — B 421, 425.
Stern István — rabbijelölt. — B 326.
Stern József dr. — orvos. — A 519.
Stern Lipót Leó dr. — B 516.
Stern Samu — bankigazgató, a Magyar Élelmiszerszállító Rt. elnöke, a Magyar Izraeliták Orszázos Irodájának és a Pesti Izraelita Hitközség elnöke. Az 1944. márc. 19-i német megszállás után a belügyminiszter Zsidó Tanács fejévé nevezte ki. — B 354, 479.
Stirling László — altábornagy. — B 415.
Storno Miksa — B 676.
Strasser Imre — rabbi, musz. — B 85, 86.
Sugár Vilmos — musz. — A 179, 198.
Sugár — salgótarjáni lakos. — A 545.
Suri István — keretlegény, 102/4—6. musz. — B 82.
Sümeg Ernő — (zsidó) földbirtokos. — A 521.
Sümeg Hugó — magánzó. — A 521, 523.
Svéd Gyula — musz. — B 213.

SZ

Szabados László dr. — rendőrfogalmazó, a szolyvai határvidéki kirendeltség vezetője. — B 574, 576.
Szabó — alezredes. — A LII, 343, B 347.
Szabó Andor dr. — orvos, musz. — A 418, 419, 519.
Szabó Ferenc dr. — népügyész. — A 155, 174, 177, 183, 184, 185, 186, 189, 191, 193.
Szabó — hmtk. őrnagy, a HM. 3. c. (a honvédség ellátása lőporral, robbanóanyaggal és lőszerrel) referense. — B 109, 112.
Szabó István — postatiszt, a 111/30. 1. zlj. gh. főnök. — B 483, 484.
Szabó Kálmán — vezérkari százados, a HM. 17. a. oszt. (iparmozgósítási elvi ügyek) referense. — B 113, 114, 115.
Szabó László — tanú. — A 207.
Szabó — törzsőrmester. — A 325.
Szabó — zászlós. — B 82.
Szabó Zoltán — biológiai doktor, szerkesztője a sárospataki Református Lapok-nak, kormánypárti országgyűlési képviselő. — A 451.
Szabolcs Ernő dr. — musz. orvos. — B 507.
Szalay — zászlós, zászlóalj segédtiszt. — B 208.
Szalay Zoltán — orvos zászlós. — — A 192.
Szalay Zoltán — miniszteri oszt. tan., a Bm. országmozgósítási osztályának vezetője. — A CXIV.
Szalczer György — musz., 102/4—6. munkászászad. — B 86.
Szalkay Zoltán — százados. — A LXXXV, B 418, 419, 423, 427, 428, 429, 430.
Szalvendi Ödön — bankigazgató (Salgótarján). — A 545.
Szamos Lászlóné Blau Eugénia — hadiüzemi munkásnő (Bokréta Tésztaüzem). — B 645.
Szarka József — tizedes, a VI/5. szd. 2. szakasz parancsnoka. — A 261—273.
Szarka — min. osztálytanácsos. — B 525.
Szauer — patikus. — A 545.
Szaulich Károly — B 580.

Szarvady Frigyes — hadnagy — A LXXXV, B 418, 419, 424
Szarvasi Gusztav dr — ugyved (zsido) — A 521
Szaksz — hadnagy, a 101/16 musz szazad parancsnoka — B 52
Szalasi Ferenc — katonatiszt, partvezeto, majd a „Hungarista allam nemzetvezetoje" Hadiskolat vegzett, mint vezérkari ornagy kerte nyugdijaztatását Tagja volt az EKSz-nek, 1935 marciusaban letrehozta a Nemzeti Akarat Partjat 1937-ben a partot feloszlattak, de meg ugyanezen evben Magyar Nemzeti Szocialista Part neven ujjaszervezte Ebbol a partbol jott letre ismetelt atalakulas után, 1939-ben a nemetek anyagi tamogatasaval a Nyilaskeresztes Part 1938-ban izgatas miatt foghazra iteltek, ahonnan 1940 szeptembereben szabadult 1944 oktober 16-an a nemet segitseggel vegrehajtott puccs utan Horthy lemondott es Szalasit bizta meg a koncentracios kormany megalakitasaval Totalis gazdasagi es katonai mozgositassal tamogatta a naci hadvezetest az orszagot hadszínterré valtoztatta 1944 decembereben Nyugat-Magyarorszagra („Gyepu" I es II) tette at szekhelyet A Nepbirosag 1946-ban halalra itelte es kivegeztek — A 173, B 34, 497, 640, 641
Szantho Bertalan — B 71
Szantho Imre — A 545
Szasz Aladar — B 711, 712
Szasz Ivan — B 711, 712
Szasz Lajos — 1942 okt 19-en kozellatásugyi, tarcanelkuli miniszter lett, s ugyancsak kozellatasugyi miniszter volt a Sztojay kabinetben is Tarcat vallalt Szalasi kormanyaban is — A 405
Szavay — ezredes — B 236
Szebenyi — szazados — B 27
Szeder Ferenc — szocialdemokrata kepviselo — A XXXVI
Szeder Janos — B 455
Szegal Hugo dr. — B 326
Szegletes Jozsef — hadnagy, századparancsnok — A 500, 503—505
Szegő Janos dr — orvos — A 519
Szego Laszlo dr — orvos — A 519
Szekeres Janos — honved — B 213
Szekeres Peter — rabbijelolt — B 326
Szekeres Rudolf — B 713
Szekfu Gyula — tortenesz, a Magyar Szemle szerkesztoje, a masodik vilaghaboru után Magyarorszag moszkvai nagykovete — A 11
Szekulesz Jeno — A 179
Szelekovszky — fohadnagy — B 239
Szelenyi Andorne Braun Cornelia — musz (Bokreta Tesztauzem) — B 645
Szentandrassy dr — satoraljaujhelyi polgarmester h — A 367
Szentgyorgyi Lajos dr — miniszteri osztalyfonok (HM torvenyelokeszito oszt), allamtitkar, a VII polgari csoportfonok — A XX, XXI, XLII, XLIV, XLVI, LXXI, CIX, CX, 39, 209, 211, 242, 296, 301, 303, 330, 354, 390, 467
Szentkatolnay — B 498 Fugg XI sz
Szentoleny Rikard, nemes — alezredes — B 7
Szentpaly — szazados, majd vezerornagy (a vkf 1 osztalyan) — A 133, 425, 443, B 108, 175
Szepes Andras — B 419, 426
Szerdahelyi Elek — orvos fohadnagy — A LXX, B 52, 313
Szekely dr — B 502
Szekely Aladar — A 208
Szekely Andor — musz — B 425, 426
Szekely Istvan dr — rabbi — B 326
Szenasi Laszlo — szazadparancsnok — A 204

Szép Lajos — fotorzsormester — B 408
Szikorszky László — hadnagy — A 164
Szikszay Oliver — népbíro — B 192
Szilassi Sándor — festékkereskedo — A 521
Szilagyi dr — B 509
Szilágyi Gyorgy dr — orvos — A 519
Szilagyi Jenő — fohadnagy — A 159, B 482
Szilard Ferenc dr. — orvos — A 519
Sziráky József — B 587
Szivós Sándor — keretlegeny a 401 Klgs musz szazadnál, 1945 febr 3-án halálra ítélték és február 5-én Rotyissal egyutt kivégezték — A 179—181, 183, 193—195
Szlavek Károly — népbíro — B 192
Szlavi Károly — B 71
Szojka — hadbiztos ezredes — B 611
Szombathelyi Ferenc — vezérezredes, a vezérkar fonoke (1941 szept 6—1944 apr 19) a felszabadulás után, mint háborus fobunost halálra ítelték es kivégezték — A LVI, LVII, LXV, LXX, LXXIII, LXXV, CXIII, CXVII, CXVIII, CXXI, 175, 276, 280, B 116
Szoke Boldizsar — musz — B 423
Szóke István — kororvos — B 509
Szollosi Jenő — gyógyszerész, nyilas képviselo — A XXXV CIV
Sztójay (Sztojakovics) Dome — tiszt, 1919-ben reszt vett az ellenforradalomban, a „nemzeti” hadsereg kemelhárító osztalyan dolgozott, 1925-ig a Honvedelmi Minisztérium elnoki osztályanak vezetoje, majd katonai attasé Berlinben 1933-tól a Honvédelmi Minisztérium osztályvezetoje 1935-ben altábornaggyá nevezték ki 1936-tól 1944 marc 22-ig berlini kovet Magyarország megszállasa utan, 1944 márc 22-én miniszterelnok lett A háboru folytatasa erdekeben jelentos katonai eroket kuldott a frontra (1944 apr —maj kolomesi offenziva), uj rendkivul hátranyos gazdasági megegyezest kotott Nemetországgal, tobb mint 600 ezer zsidonak minosulo magyar állampolgart deportálták miniszterelnoksege idejen nemet halaltaborokba 1944 augusztus 24-en, amikor Horthy megujitotta kulonbeke kísérleteit, lemondatta Sztojayt A Népbíróság, mint haborus fobunost halálra ítelte es kivégeztek — A LII, XCII, CXXVI
Szurmay Sándor, báró — honvédelmi miniszter (1917 febr 19—1918 okt 31) — A 303
Szurmay Sandor — vezerkari alezredes — B 496
Szucs Ferenc dr. — orvos, musz — B 527
Szucs Lóránd — fohadnagy — B 527
Szucs Oszkár dr. — orvos, musz — B 527
Szucs — ormester — B 418, 423, 426, 427

T

Takács Gyorgy — budapesti lakos, tanú a Muray-perben — A 188, 189
Takacs dr. — helyettes munkaszolgálatos parancsnok — A 203
Takács — népbiro — A 200
Takacs Sandor — musz — A 188
Tanító Béla — vezérornagy, harctéri musz szazad alakulatok felugyeloje — B 205
Tardy József — fomernok, az Ip Min XIII szakoszt eloadója — B 110, 113
Targyi János — munkás, vámospercsi lakos — A 214.

Tarich — ezredes — A 13, 21, 24, 38.

Tarkó Mihály — népbíró. — A 268.

Tatay — alezredes, az I. hadtest kémelhárító osztályának vezetője. — A 160, 162, 170.

Taub — A 545.

Táncos Mihály — szakaszvezető. — A 501, 502.

Tápai — honvéd. — B 428.

Tátrafy István — alezredes. — B 7.

Teichmann Jakab dr. — rabbi. — B 326.

Teleki Pál, gróf — erdélyi nagybirtokos, egyetemi tanár. A Tanácsköztársaság idején Svájcba emigrált, majd Károlyi Gyula és Ábrahám Dezső szegedi ellenforradalmi „kormányában" külügyminiszter (1919. máj. 3—aug. 12-ig). A Simonyi Semadam-kormányban külügyminiszter (1920. ápr. 19.—1920. júl. 19.) 1920. július 19-én miniszterelnök lett. 1920. szept. 22-ig megtartotta a külügyminiszteri tárcát is. 1921. április 14-én, az első királypuccs után lemondott. Az irrádenta propaganda egyik fő szervezője, a TESz elnöke. Az 1925-ben leleplezett frankhamisítás egyik irányítója. 1927-ben a kormányzó felsőházi taggá nevezte ki. 1938. máj. 14.—1939. febr. 15-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1939. febr. 16—1941. ápr. 3-ig miniszterelnök. Jelentős szerepe volt az első és második bécsi döntés elkészítésében. 1940. nov. 20-án aláírta Bécsben Magyarország csatlakozását az agresszív német—olasz—japán „háromhatalmi egyezmény"-hez, 1940. dec. 12-én örökbarátsági szerződést kötöttek Jugoszláviával. 1941. ápr. 3-án öngyilkos lett. — A XXXII, XXXVII, XLV, CV, CVII, 71, 124, 237, B 447.

Temesi — zászlós. — B 637.

Temesváry Imre — földbirtokos, országgyűlési képviselő, a kormánypárt tagja. — A CXV.

Terner Adolf — musz (Horthy-liget). — B 593.

Teszler Éliás — rabbijelölt. — B 327.

Teszler Hermann dr. — rabbi. — B 326.

Thomas, Georg — német tábornok. — A CVIII.

Tichó Sándor — musz. (Sopron). — B 559.

Tiba Imre — munkás, vámospércsi lakos. — A 214.

Tibor-ék — salgótarjáni család. — A 545.

Tihanyi László dr. — orvos. — A 519.

Tihanyi Tibor dr. — orvos. — A 519.

Timár (Tisch) László — salgótarjáni lakos. — A 545.

Timár László — mérnök, salgótarjáni lakos. — A 546.

Tischler László dr. — orvos, musz. — B 507.

Tiszarovits József — főhadnagy, a 401. Klgs. musz. század keretéhez tartozott. — A 153, 179, 197, 199.

Tokaji László — alezredes. — B 433.

Tolnai György dr. — orvos. — A 519.

Tolnai — őrmester, szolgálatvezető a hatvani musz. századnál (1940). — A 212.

Tosch Nándor — utászfőhadnagy. — A LXX. B 52.

Tóth — ezredes. — B 346.

Tóth János — huszár tizedes, a 401. Klgs musz. századnál. — A 181. 182, 194.

Tóth Mihály — tanú. — A 184—186.

Tóth Mihály — őrmester, századparancsnok h. — A 501—506.

Tóth Sándor — honvéd. — B 210.

Tóth Sándor — népbíró. — B 87.

Tóth — szakaszvezető a 701/12. musz. századnál. — B 420.

Tóth — tizedes (102 4—6. musz. század). — B 85.
Tompe Ferenc — musz. — B 425, 426.
Török — alezredes. — B 355.
Török Kálmán, vitéz — Vkszt. ezredes, a HM. 1. b. oszt. vezetője. — A 11.
Török — végrehajtó, salgótarjáni lakos. — A 545.
Tövisváry Brunó — százados, a 4/1. utászszázad parancsnoka. — A LXXXV, B 417, 424, 425, 428, 429, 430.
Tutschek Gusztáv dr. — tanácsvezető, bíró. — A 208.

U

Udvardy János — musz. — A 179.
Uhál István ifj. — musz. keretlegény. — B 483.
Ujszászy István — vezérkari ezredes, a Vkf. 2. osztályának vezetője. — A CVIII.
Ujváry — alezredes, a HM. eln. 8. osztályának előadója. — A 253, B 230, 244, 314, 315, 322.
Ujváry — százados. — A 524, 547.
Ujvárossy Dezső — vezérkari ezredes, a szombathelyi III. hdt. vezérkari főnöke. — B 539.
Ullmann Lajos dr. — ny. községi orvos. — B 535, 536.
Ungár Gábor — salgótarjáni lakos. — A 545.
Unyi — őrvezető. — B 423, 426, 427.
Urbach László — tanú. — A 155.
Urbán Gáspár, báró — főispán. — A 368.

V

Vadász Pál dr. — orvos. — A 519.
Vajda dr. — rendőrfőtanácsos. — B 467.
Vajna Gábor — nyug. őrnagy, majd a fűzfői lőporgyár igazgatója lett. A Nyilaskeresztes Párt egyik vezetője, Szálasi bizalmas híve. 1944. okt. 16-tól belügyminiszter. A Népbíróság mint háborús bűnöst halálra ítélte és kivégezték. — A CVII, 449, B 339.
Valko András — musz. — B 668.
Varasdy — ezredes. — B 442.
Varga — főhadnagy, a HM. 1. b. osztályának előadója. — B 68.
Varga Ferenc — keretlegény, 102/4—6. munkászázad — B 82.
Varga István — honvéd. — B 213.
Varga László — musz. — B 640, 641.
Varró — keretlegény. — B 25.
Varsányi Miklós dr. — orvos, musz. — B 527.
Vasady Ernő — vezérőrnagy, I. hdt. pság. — B 515, 553.
Vaskó Kálmán — Sopron vármegye alispánja. — B 700.
Vass József — népbíró. — B 36.
Vasváry József, vitéz — vezérőrnagy, a 2. vkf. oszt. vezetője. — A 164, 169, B 434.
Vasvári Miklós — hadnagy, musz. szd. parancsnok. — B 80.
Váci János — musz. — B 422.
Vágó Nándor — őrnagy, majd alezredes, Hdf. Nemzetvédelmi aloszt. vezetője. — A CXVI, 170.
Vályi Sándor — ezredes, a HM. 41. osztályának vezetője. — B 441.
Vámos István dr. — orvos. — A 519.
Váradi László dr. — orvos. — A 519.
Várkonyi (Weisz) Ernő — B 71.
Venczel — védő (Muray Lipót védője). — A 201.
Verbőczy Frigyesné — tanú. — A 155.
Verbőczi — hadapród (Nagykáta). — A 181.
Veres — keretlegény. — B 25.
Veress dr. — alezredes. — B 402.
Veress Lajos, dálnoki — altábornagy, a kolozsvári IX. hdt. parancsnoka. — B 325.
Verber Lenke — musz. (Goldberger-gyár). — B 646.
Vermes Aladár dr. — orvos, musz. — B 527.

Vermes Terez — musz — B 648—649
Vezer (Vezer) Lajos — B 71
Vertes Gabor dr — orvos — A 519
Vertesi Imre — kaposvari bankigazgato — A 521
Vida Ferencne, sz Lőwy Ilona — musz (Bokreta Tesztauzem) — B 645
Vida Jeno — nagytokes, a Magyar Általanos Koszenbanya elnoke, a Magyar Általanos Hitelbank igazgatosagi tagja, 1927-ben tagja lett a Felsohanzak — A CV
Vince Andor dr — musz — B 390, 392
Vincze Andras — karpataljai kormanybiztos — B 498
Virag Laszlo dr — musz tanu — B 32
Visegradi — hadbiro szazados, a HM 13 (katonai bunteto igazsagszolgaltatasra vonatkozo ugyekkel foglalkozo) osztalyanak eloadoja — B 127
Vital Ferenc — hadbiro alezredes — B 74
Vizvary — varmegyei fojegyzo — B 528
Vladar Gabor — kuriai tanacselnok, igazsagugyminiszteriumi allamtitkar, a torvenyelokeszito oszt vezetoje, 1944 aug 29—1944 okt 16-ig igazsagugyminisztei — A XLV, 38, 262
Vogel Bela — musz — B 313, 316
Vogel Istvan dr — orvos — A 519
Voros — A 422, 425, 443
Vujkovich Lajos dr — hadnagy, a 407 Klgs szd parancsnoka — B 218

W

Wagner Sandor dr — orvos, musz — B 503, 504
Waldmann Gyorgy — A 179
Waldner Laszlo — rabbijelolt — B 326
Wallenstein Zoltan dr — pecsi forabbi — B 480
Wasmer Antal — szazados — A 368
Wassermann Jeno dr — orvos — A 519 523
Wagner Lajos — musz — B 420, 427
Wagner Sandor dr — B 526
Weber Andor — musz — B 38
Weil Erno — musz — B 58
Weiland Jeno — szazados, az I hdt legenysegi oszt vezetoje — A 167
Weiler Ervin — musz (Sopron) — B 560
Weiler Geza — musz (Sopron) — B 560
Weinberger Bela dr — musz — B 32
Weiner Gusztavne — A 263
Weinknecht — nemet ezredes — A 428
Weiss Bela dr — musz (Horthyliget) — B 593
Weisz Andor dr — orvos — A 519
Weisz Árpad — fuszerkereskedo — A 212
Weisz Arpad — rabbijelolt — B 327
Weisz Dezso dr — orvos — A 519
Weisz Denes dr — orvos — A 519
Weisz Erno — musz — B 686
Weisz Fulop dr — orvos — A 519
Weisz Istvan dr — orvos — A 519, B 393, 394
Weisz Jeno — musz — A 419
Weisz Jozsef dr — orvos — A 519
Weisz Jozsef — rabbijelolt — B 326
Weisz Jozsef — ekszeresz — B 482
Weisz Laszlo — musz — A 520
Weisz Miklos dr — orvos — A 519
Weisz Miklos — musz — B 684, 685
Weisz Pal dr — orvos — A 519

Weisz Zoltán — musz. — B 705.
Weiszberger család — A 546.
Weiszberger István dr. — orvos. — A 520.
Weiszberger László — musz. — A 528.
Weiszberger Sándor dr. — orvos. — A 520.
Weiszbrunn Andor dr. — orvos. — A 520.
Welford Miklós — szakaszvezető. — B 420, 424.
Werth Henrik — gyalogsági tábornok, m. kir. titkos tanácsos, vezérkari főnök (1938. okt.— 1941. szept. 6.). — A XIX, XXI, XXIV, XXXVIII, XLI, LI LII, CVI, CXIII, CXV, 58, 110, 131, 147, 249, B 497.
Wetzler Benő — musz. (Sopron). — B 559.
Wéber család — A 546.
Wéber János — honvéd. — B 208, 210.
Wéber Menyhért — honvéd. — B 208.
Wieder család — A 545.
Wiesel Gábor dr. — orvos. — A 519, 523.
Wilder — musz. — A 419.
Wolff Károly — musz. — A 499, 508.
Wolf Mayer — musz. (Sopron). — B 559.

Z

Zachár — ezredes. — A 293, 386, 442, B 442.
Zamárdy Ödön dr. vitéz — miniszteri titkár. — A 137.
Zách Emil, vitéz — altábornagy a HM. katonai főcsoport főnöke. — A 5, 9, 51, 74, 78, 81.
Zerdahelyi — ezredes. — A 216, 226.
Zilcer László dr. — musz. — B 712.
Zima — keretlegény. — B 26.
Zimmer Ferenc — B 456.
Zimmermann — gyógyszerész, musz. — B 509.
Zimmermann H. — musz. (Sopron). — B 560.
Zimmermann Péter — musz. (Sopron). — B 559.
Zinn Lipót — tanú. — A 155.
Zipser Sándor dr. — orvos, musz. — B 530.
Zitter Jenő — népbíró. — B 190.
Zoller Imre — B 71.
Zollner Andor — musz. (Sopron). — B 559.
Zöldi Márton — csendőrszázados, az 1942 januári délvidéki vérengzés egyik fő szervezője. — B 533.
Zuckermann Sándor — musz. (Horthyliget). — B 593.
Zugi — őrnagy, ezredes. — A 253, 376, 378, 547, 550, 551, 552, B 72.
Zugó — törzsőrmester. — B 189.
Zukker Miklós — rabbi. — B 326.

ZS

Zsedényi, nemes — ezredes. — A 470, 471, B 176, 324, 325, 358.
Zsigmond — ezredes. — B 478.
Zsigmondi — őrnagy. — A 424—428.
Zsoldos Ferenc — A CXVIII.
Zsoldos György — 101/35. munkaszolg. század. — B 194.
Zsolnai Dezső — őrmester. — B 59.

SZOLGÁLATI BEOSZTÁSOK JEGYZÉKE

Honvédelmi miniszterek

1938. nov. 15—1942. szept. 24.	*Bartha* Károly, vitéz, dálnokfalvi m. kir. titk. tanácsos, szkv. táborszernagy.
1942. szept. 24—1943. jún. 12.	*Nagy* Vilmos, vitéz, nagybaczoni, m. kir. titk. tanácsos, szkv. vezérezredes.
1943. jún. 12.—1944. okt. 16.	*Csatay Lajos*, csataji, nemes szkv. vezérezredes (1944-ben titk. tan. is.).
1944. okt. 16—1945.	*Beregfy Károly*, vezérezredes.

Honvédelmi miniszter helyettesek

1941-ben	*Győrffy* Bengyel Sándor, m. kir. titk. tan., gyal. tbk.
1942-ben	*Littay* András, m. kir. titk. tan., vezérezredes.
1943—1944. okt. 15-ig (?)	*Ruszkiczay-Rüdiger* Imre altbgy.

Államtitkárok

1938—1940-ig	*Pruzsinszky* János dr., pruzsinai (polg. csf.).
1941—1944 közepéig	*Szentgyörgyi* Lajos dr., nemes (VII. csf.).

Vezérkari főnökök

1938 közepétől—1941. szept. 6-ig	*Werth Henrik*, gyal. tbk.
1941. szept. 6—1944. ápr. 19.	*Szombathelyi* Ferenc, vitéz, vezérezredes, m. kir. titk. tan.
1944. ápr. 19—1944. okt. 16.	*Vörös* János, vitéz, nemes, vezérezredes.
1944. okt. 16—1945.	*Beregfy* Károly, vezérezredes.

Vezérkari főnök helyettesek

1939-ben	*Decleva* Zoltán tbk.
	Náday István, vitéz, tbk.
1940—1941. szept. 6-ig	*Decleva* Zoltán altábornagy.
1941. szept. 6—1944. ápr. 19.	*Bajnóczy* József, vitéz, dési, m. kir. titk. tan., vezérezredes
1944. ápr. 19—1944. okt. 16.	*László* Dezső, vitéz, altábornagy.

Honvédelmi Minisztérium

Elnökség

(1941-től Elnöki osztály)

Ügyköre: A Honvédelmi Minisztérium összes elvi ügyeinek intézésénél az összhang biztosítása. A minisztérium belszervezetének ügyei. A szakosztályok ügykörén kívül eső ügyek intézése. A honvédség *közigazgatási szolgalatának és ügykezelésének elvi irányítása.* A Honvédségi Közlöny szerkesztése.

Vezető

1939—1940.	*Bántay* Alfréd, vk. ezredes.
	Faragho Gábor, vitéz, vk. ezredes.
	Németh Imre, vitéz, vk. ezredes.
1941-ben	*Lengyel* Béla, vitéz, ebesfalvi, vk. ezredes.
	Perlaky Mihály, perlaki, alez.
1942-ben	*Faragho* Gábor, vitéz, vk. ezredes.
	Keresztes Gyula, vk. alez.
	Zsedényi Zoltán, nemes, vk. ezredes.
1943-ban	*Csatay* Aladár, vk. ezredes.
	Kalkó Gyula, vk. ezredes
	Zsedényi Zoltán, nemes, vk. ezredes.
1944-ben	*Istóka* Dezső, vezérőrnagy.

Katonai főcsoportfőnök

1939—1940.	*Zách* Emil, vitéz, altbgy.
1940 márciusától	*Győrffy Bengyel* Sándor, altbgy.

Földi főcsoportfőnök

(1941-től)

1941—1942.	*Schindler* Szilárd, altbgy.
1943-ban	*Rakovszky* György, nagyrákói és kelemenfalvi, altbgy.
1944-ben	Betöltetlen.

I. főcsoportfőnök

1939—1940.	*Barabás* Emil, vitéz, altbgy.
1941—1942.	*Náday* István, vitéz, altbgy.
1943-ban	*Cseke* Mihály, vk. ezds.
1944-ben	*Nagyőszi* Miklós, vőrgy. (helyettese: *Gecsányi* Ágoston, vezds.).

1a. osztály

Ügyköre: A honvédség szervezése. Elvi költségvetési ügyek, karhatalmi ügyek központi intézése.

Vezető: 1939—1942.	*Hankovszky* Gyula dr., vk. ezds.
1943-ban	*Jolsvay* Győző, vk. ezds.

1b. osztály

Ügyköre: Közreműködés a honvédség szervezési és karhatalmi ügyeiben. Véleményező szerv elvi jelentőségű, személyi, anyag stb. ügyekben.

Vezető: 1939—1941. *Nagyőszi* Miklós, vk. alez.
1942-ben *Cseke* Mihály, vk. ezds.
1943-ban *Gecsányi* Ágoston, vk. ezds.
1944-ben *Gál* Aladár, vk. alez.

1. om. osztály

Ügyköre: Országmozgósítás, személyi szükséglet biztosítása és végrehajtása.

Vezető: 1942—1944. *Dobák Dénes*, vk. alez.

1. ny. osztály

Ügyköre: A nyilvántartás és igénybevétel irányítása honvédségi és országmozgósítási vonalon. Az ország honvédelmi személyi kötelezettség alatt álló emberanyagának szám- és szakképzettség szerinti nyilvántartása, felhasználásának irányítása.

Vezető: 1942— *Németh* József, III. ezds.

8. osztály

Ügyköre: Tisztek és honvéd tisztviselők személyi ügyei és nyilvántartása.

Vezető: 1939—1940. ápr. 1-ig *Major* Jenő, vitéz, vk. ezds.
1940—1941. *Bardóczy* Ferenc, vitéz, vk. alez.
1941-től az osztály három részre oszlik: 8 a., b., ny., és ez időponttól kezdve már nem az I. csoportfőnökség alá tartozik.

10. osztály

Ügyköre: Legénységi ügyek.

Vezető: 1939—1941. *Pintér* Aladár II., vitéz, ezds.
1942-ben *Lengyel* Béla, vitéz ebesfalvi vk. ezds. és *Vincze* Lajos, vitéz, vk. ezds.
1943—1944. *Vincze* Lajos, vitéz, vk. ezds.

22. osztály

Ügyköre: A nem hivatásos állományból származó hadirokkantaknak, hadiözvegyeknek és hadiárváknak, valamint a hősi halált halt katonák egyéb hátramaradottainak járadék-ellátása, segélyezése, háborús veszteségek nyilvántartása stb.

Vezető: 1941-ben *Petrik* Ernő, tbk.
1942-ben *Tarnaváry* Árpád, ezds.
1943-ban három különböző osztályra oszlik.

Közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője

Ügyköre: A közérdekű munkaszolgálattal kapcsolatos ügyek.

Vezető:	1939—1940.	*Fábry* Dániel dr., tábornok
	1940-ben	*Stemmer* László, ezds.
	1941—1943.	*Horny* Ernő, ezds.
	1944-ben	a Honvédelmi Munkaszervezethez tartozik, melynek vezetője: *Hennyey* Gusztáv, vitéz, altbgy.

Női munkaszolgálat országos felügyelője (1943-tól)

Vezető:	1943-ban	*Sturm* Dénes, nyug. ezds.
	1944-ben	a Honvédelmi Munkaszervezethez tartozik.

Hadigondozási osztály

Vezető:	1939-ben	*Horváth* József, vitéz, tbk.
	1940-ben	*Petrik* Ernő ezds.
	1941-től	a 22. osztály ügykörébe tartozik.

III. csoportfőnökség

Ügyköre: Anyagi elvi ügyek, beszerzés, nyilvántartás.

Csoportfőnök:	1939—1940.	*Győrffy Bengyel* Sándor, altbgy. helyettese: Náray Antal, náray, vitéz, vk. ezds.
	1940-ben	*Ruszkiczay-Rüdinger* Imre
	1941-ben	*Heszlényi* József, vitéz, tbk.
	1943—1944.	*Schmoll* Endre, őrgy.

2r. osztály

Ügyköre: A honvédség ruházati és felszerelési ügyei.

Vezető:	1939—1941.	*Lambert* József, I. o. főhadbiztos
	1942—1944.	*Kovalszky* Jenő, hadbiztos ezds.

11. osztály

Ügyköre: laktanyák, lő- és gyakorlóterek építkezése, karbantartása stb.

Vezető:	1939—1940.	*Csiby* Sándor, szikszói ezds.
	1941—1942.	*Vándorfy* Kálmán, vitéz, ezds.
	1943—1944.	*Ries* Gyula, mérnök-ezds.

12. osztály

Ügyköre: A honvédségi egészségügyi szolgálattal kapcsolatos ügyek.

Vezető:	1939—1942.	*Franck* Richárd dr., vezértörzsorvos, a honvéd orvosi tisztikar főnöke
	1942—	*Demkő* Antal dr., orvosvezérőrnagy, a honv. orvosi tisztikar főnöke.
	1943—1944.	*Milliánn* Béla dr., orvos-vezérőrnagy

13. osztály

Ügyköre: A katonai büntető igazságszolgáltatásra vonatkozó ügyek. Tisztek nősülési ügyei.

Vezető: 1939—1942. *Ambrózy* Árpád dr., tábornok hadbíró, a honvéd hadbírói tisztikar főnöke
1942—1944. *Cseh* Mihály dr., alsó-csernátoni, hadbíró-vezérőrnagy, a honvéd hadbírói tisztikar főnöke

15. osztály

Ügyköre: Törvényelőkészítés és törvényértelmezés. Jogi kérdések és parlamenti ügyek. Nemzetközi szerződések stb. (1943-tól ügyköre bővül).

Vezető: 1939—1940. *Szentgyörgyi* Lajos dr., min. oszt. főn.
1941-ben *Bernáth* László dr., min. oszt. főn.
1942—1944. *Sándor* István, szlavniczai, min. tan. min. oszt. főn. c. és jell.

1944-től

41. osztály. Ügyköre: A katonai (közérdekű, kisegítő, különleges) munkásalakulatok, továbbá a katonai vezetés alá helyezett munkaszolgálatok összes ügyeinek intézése. Biztosítja a szoros kapcsolatot a társminisztériumokkal.

Vezető: Vályi Sándor vk. ezr.

XI. csoportfőnök, egyben a Katonai Munkaszolgálat Országos Felügyelője: Horny Ernő vezérőrnagy.

42. osztály. Ügyköre: A katonai (közérdekű, kisegítő, különleges) munkásalakulatok megszervezése, kiképzése és szakosítása.

Vezető: Hibbey Gusztáv, vitéz, ezr.

43. osztály. Ügyköre: A katonai (közérdekű, kisegítő, különleges) munkásalakulatok alkalmazása. Egyéni és panaszügyek.

Mb. vezető: Gátföldy Egon, vitéz, idt. ezr.

44. osztály. Ügyköre: Munkaeszközök rendszeresítése, nyilvántartása, beszerzése, kezelése, kiutalása. Kellálladék megállapítása, országos készletek nyilvántartása. A munkaszolgálattal kapcsolatos költségvetés összeállítása.

Vezető: Heinrich János ezr.

XII. csoportfőnök, egyben a katonai vezetés alatt igénybe vett Honvédelmi Munkaszolgálat Országos Felügyelője: Fábián Lajos dr., nemes, vk. ezr.

45. osztály. Ügyköre: A tervszerű OM. előkészületek vonalán biztosított munkaerőn felüli tömegmunkaerő rendelkezésre bocsátása az egyes főhatóságok igénylése szerint. — Ellenséges légi behatolás okozta rongálások és rombolások helyreállításához szükséges szakosított tömegmunkaerő megszervezése és biztosítása. — Az igénybe vett és katonai vezetés alá helyezett munkaerő gazdaságos felhasználásának, elhelyezésének, ellátásának, valamint munkafegyelmének ellenőrzése. A munkafegyelem fenntartása.

Vezető: Ács Ernő idt. ezr.

46. *osztály*. Ügyköre: A női honvédelmi munkaszolgálattal kapcsolatos ügyek. Az igénybe vett női munkaerő gazdaságos felhasználásának, elhelyezésének, ellátásának, valamint munkafegyelmének ellenőrzése. A munkafegyelem fenntartása.

Az osztály vezetője, egyben a Női Munkaszolgálat Országos Felügyelője: Marton Dénes ezredes.

Az ifjúság honvédelmi nevelésének és a testnevelésnek országos vezetője: vitéz Béldy Alajos vezérezredes.

Vezérkari főnöki osztályok

Hadműveleti csoportfőnökök

1939—1940.	*Nádory* István, vitéz, tbk.
1941-ben	*László* Dezső, vitéz, tbk.
1942—1943.	*Vörös* János, vitéz, vőrgy.
1944-ben	*Hankovszky* Gyula dr., vőrgy.

1. vkf. osztály

Ügyköre: A haderő béke- és háborús alkalmazásának előkészítése elvi vonatkozásban. Hadműveleti tervek kidolgozása.

Vezető:	1939—1940.	*László* Dezső, vitéz, vk. ezds.
	1941—1942.	*Sáska* Elemér, vk. alez.
	1942-ben	*Sárbogárdi* Mészöly Elemér, nemes, vk. ezds.
	1943—1944.	*Nádas* Lajos, vk. ezds.

2. vkf. osztály

Ügyköre: Katonai nyilvántartó és statisztikai szolgálat, kémvédelem. A külfölddel kapcsolatban felmerülő katonai ügyek.

Vezető:	1939—1942.	*Újszászy* István, vk. ezds.
	1942—1943.	*Vasváry* József, vitéz, vőrgy.
	1943-ban	*Kádár* Gyula, nyárád-gálfalvi, vk. ezds.
	1944-ben	*Kuthy* László, vitéz, vk. ezds.

3. vkf. osztály

Ügyköre: A vezérkar főnökének alárendelt osztályok gazdasági ügyeinek kezelése és azokkal kapcsolatos elvi ügyek intézése. Anyagi utasítások szerkesztése.

Vezető:	1939—1941.	*Denk-Doroszlay* Árpád, vk. ezds.
	1942—1944.	*Henkey* János, vk. alez.

7m. vkf. osztály

Ügyköre: Műszaki csapatok és csapatárkász alakulatok anyagi ellátása. Műszaki karhatalmi ügyek. Árvízvédelemre vonatkozó ügyek központi intézése, honvédség ellátása gázvédelmi eszközökkel.

Vezető:	1939—1940.	*Schmoll* Endre, vk. ezds.
	1941—1942.	*Hollósy-Kuthy* László, vk. ezds.
	1942—1943.	*Deseö* Gusztáv, vk. ezds.
	1944-ben (mb. vezető)	*Bodiczky* Géza, vk. alez.

Fegyelmi és becsületügyi osztály

Ügyköre: Fegyelmi és becsületügyek.

Vezető:	1941—1942.	*Hindy* Iván, vitéz, kishindi, ezds.
	1943—1944.	*Szalay* Lajos, vitéz, nemes, ezds.

Legfelső Honvédelmi Tanács vezértitkára

1943-ban	*Máthé* Kálmán, vitéz, nemes, altbgy.
1944-ben	*Vörös* Géza, vitéz, nemes, vőrgy.

ORVOSI KIFEJEZÉSEK JEGYZÉKE

anaemia = vérszegény, halovány
anamnaesis = kórelőzmény
arithmia = ritmuszavar (szabálytalan érverés)
cardiazol injectio = szíverősítő injekció
clonikus—tonikus görcsök = sorozatos, gyors, rövid izomrángások — tartós izomösszehúzódás
coffein = gyógyszer (coffea arabica kivonata)
diagnosis = kórisme
dispnoes = nehéz légzés
eadem = ugyanaz
exitus = halál
fractura baseos cranii = koponyaalapi törés
infusio = folyadékpótlás
Kussmaul légzés = a rendesnél szaporább, nagyon mély ki- és belégzés
meningitis = agyhártyagyulladás
philiphormis = fonálszerű, elvékonyodott, alig érezhető érverés
pulsus = érverés
status praesens = jelen állapot
sympathol = gyógyszer (szíverősítő)
therapia = gyógymód
vulnera sclopetaria oculi dextri et manus lateris utriusque = lőtt sebek a jobb szemen és mindkét kézen
vulnus sclopetarium pulmonis et cranii = tüdő- és koponyalövés

TÁRGYMUTATÓ

hadiüzemi alkalmazottak — A LXXIX, B 107. 381.

intézmények, szervek
— Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság — A 106, 201, 274, 371, 499, B 24, 28, 29, 51, 56, 59, 79
— Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztossága — A LXXXVIII.
— Hadviseltek Bizottsága — A XC, XCI, B 117, 199, 338—339, 353—354, 361, 405, 478—480, 487—489, 492—494, 584—585, 595—596.
— — beadványa a HM.-hez — B 227—229, 405.
— Honvédelmi Munkaszervezet — A LXXXVII. B 456—464.
— KEOKH (Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság) — B 140, 171—172.
— Közérdekű Munkaszolgálat Országos Felügyelője — A XXIII, CXII, 71—76, 81—82, 90—99, 108—110, 216—217, 337—338, 343—351, 358—361, 364, 375, 377, 383—386, 406, 411—412, 415—417, 551, 553, 575, B 91, 96, 102, 103, 174—175, 178—184, 202, 286—304, 363—367, 370—378, 405, 413.
— Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottsága (Zsidó Tanács) — A CXXVI, CXXVII, B 495—496, 504—505, 540—548, 572, 590—592, 592—594, 597—600, 631.
— Todt-szervezet (Organisation Todt) — A LXXXVI, LXXXVII, B 115—116, 370—375, 392—398.

kitüntetések megvonása — A 251.
— kitüntetettek — A 288—289.
— — -kel való bánásmód — A LXXX, 251, 253.
— — (-ekből) és félvérekből külön egységek — A 288—289.

megbízhatatlan (-ok) — A CI, CII, 511—512.
— „B"-jelzésű zsidók — A 235.
— beosztása — B 44.
— katonai szolgálatra való behívása — B 42—50.
— — klgs. mu. szd.-ba — B 44, 46, 47, 48, 49, 50.
— — táb. mu. szd.-ba — B 44, 46, 47.
— nyilvántartása — A 511, B 43, 44, 45, 46, 47, 50.
— nyilvántartásának felülvizsgálata — B 43—44.

munkaszolgálat (honvédelmi is) — általában — A VIII—XII, XVII, XXII, XXIII, CXXV, 49—71, 75—76, 78—82, 83—89, 90, 91, 93—95, 97.
— kormányrendelet előkészítése (5070/1939.) — A 48—74.
— internáltak — B 114, 464.
— kommunisták, munkások (katonai büntetőszázad) — A XXVI, XXVIII, LXII, LXIII, XC, XCV, CIII, CXVIII, CXX, B 443, 444
— nemzetiségiek — A CXXVII, 277, B 114.
— *zsidónak minősülők munkaszolgálata, általában* — A XXVII, L, XCIX, C, CI, 275,

282, 283, 286, 355, 493, B 72—73, 99—100.
célja — A LXXII, CIV, 509 felállítás „M" esetén) — B 76.
honvédelmi szolgálattal egyenlő — A LXXXIX, B 134, 436, 470—471.
megalázó jellege — A XXXII, LXV, LXXII, 78, B 306—307.
törvényes rendelkezések (jogfosztás hadkötelezettség terén) — A XLVIII, XLIX, L, 275 (2870/1941. Me.), 261 (1942 : XIV. tc.).
adó (hadi) — A LXXXIX.
— (ált. kereseti) törlése, kedvezmény — B 436, LXXXIX.
amnesztia — B 470—471
bánásmód — A XXX, LII, LXI, LXII, LXIII, LXVII, LXVIII, LXX, LXXI, LXXIII, LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXXIV, LXXXV, XCIV, XCVI, CXII, CXIX, 156—157, 501, 502, 504, 506, B 25—27, 43, 57, 58—60, 80, 123, 179, 390, 416, 489—491, 548—551.
— elkülönítés — A LIV, CV, 237—239, B 401—402, 670—672.
— érintkezés megtiltása — B 672.
— gúzsbakötés — A 504—505.
— kegyetlenkedések — A 150, 151, 152, 156—157, 158, 163, 173, 175, 179—180, 196, B 26, 29—30, 32—35, 36—39, 184—185, 189—190, 192, 193, 194, 250—255, 384—385, 417—430, 481, 483, 484, 497, 552—553, 581, 582, 583, 586, 587.
— kivégzések — A 264—270, B 26, 58, 59, 126, 252, 254—255, 498, 632—635, 640—641.
— rendelet a -ról — A 156—157, 266, B 174—175, 178, 286—301.
— szemlejelentés a -ról — B 312—316.
— tábori csendőrök, keretlegények garázdálkodása — B 120—126.
— testi fenyítés engedélyezése — B 390.
— utasítás emberséges bánásmódra — B 178—179.
— a Vörös Hadsereg emberséges bánásmódja — A 507—508.
behívás
általában — A XXVI, XXVII, LV (délvidéki zsidók), LVIII, LXIII, LXIV (Klgs. századokba), LXXIV, LXXIX, CIII, 158—159, 169, 190, 514, 524—525 (42 évesnél idősebbek), B 127—130, 135—137, 173, 361—363, 367—370.
— — javaslat zsidóknak név szerinti behívására — A 520, 524, 545—547, B 70—72
bejelentési kötelezettség a kisegítő szolgálatra bevonult alkalmazottakkal kapcsolatosan — B 436.
bevonulási és jelentkezési kötelezettség — B 142—172 (18—48 évesek), 173,, 308—312 (25—37 évesek), 379 (38—42 évesek).
— et elmulasztók (száma) — B 347.
— — ellen razzia — B 348
— — bevonultatása — B 343—346.
— — büntető szankciók — B 148.
— — toloncházakban és internáló táborokban levők — B 137—140.
büntetési jegyzőkönyv (munkaszolgálatosok részére) — B 567—572.
csomagküldés, levelezés — B 219—220, 221.
— téli ruha tartalmú csomag küldésének engedélyezése Borba — B 438, 572.
— levelezés korlátozása — B 577.
egészségügyi helyzet — A 504—505, B 52, 125, 181, 253, 313—314, 675—676, 677, 678.
— beteg munkaszolgálatosok beosztása tábori munkásszázadba — A LXI, 178, 184, B 181—182, 189.
— — elhelyezése — B 683.
— — gyűjtőszázadba való vezénylése — B 639.
— fagyási sérülések — A 264, 272.
— fertőtlenítés — B 674.
— járvány — B 80.
— orvosi vizsgálat — A 207.

— rokkant (munkaszolgálatosok) — A XCIII.
— -ság igazolása — A 496
— a tífusz elleni védekezés — B 679—681.
élelmezés — A XXX, LXVII, LXIX, 229, 280, 501, 503, 505, B 25, 183
— hadműveleti területre induló zs. tábori munkásszázad élelmezése és pénzilletménye — B 82.
— konyhafelszereléssel való ellátása — B 530—532.
— „magyaros pótlék" — A 280.
— romeltakarító munkaszolgálatosok élelmezése. — B 614—616.
elhelyezés — A XII, XXX, LXXV, 356—359, 362—365, B 182, 401—402
— beszállásolási nehézségek (Sopron) — B 667.
— hadifogolyszerű elhelyezése — B 548—556.
— Budapesttől távol — A LIV, 356—357.
— — elkülönítés a polgári lakosságtól — A CV, 237—239.
ellenőrzés
— hátországi alakulatok és szervek felügyelete — B 175—176, 178—184, 202.
emlékkert (Szeged) — B 494—495.
esküje — B 101.
feljelentések — B 70, 72.
felváltás, leszerelés — A XXXIX, LVII, LXXII, LXXX, CXXI, 226, B 135, 218. 227—229, 237, 242, 243, 439—443.
fényképkészítési tilalom — B 297.
gazdag zs. munkaszolgálatosok — A XXIX. (lásd keret megvesztegetése).
gazdasági közigazgatás — A 230.
gyűjtés (ruha- és pénzgyűjtés) — A LXXII, LXXIII, XC, XCI, CXXI, B 96, 106—107, 117—120, 195—196, 199, 200, 201, 206—207, 305, 352—354, 358—361, 468, 478—480, 488, 504, 505—596, 611.
— Borban munkaszolgálatot teljesítők részére — B 493—494.
— Pesti Izraelita Hitközség Elöljáróságának jelentése a munkaszolgálatosok érdekében végzett tevékenységéről — B 195.
— Bm. engedély ruha- és pénzgyűjtésre — B 305.
— keresztény vallásúak téli holmival való ellátása — B 95—96.
gyűjtőszázad — B 638.
honi zs. m. század — A XXVII, 275, 283, B 202—206.
időtartama — B 99, 100.
igazolvány (fényképek) — B 128—132, 342—343.
— 1918. okt. 31. előtt kiállított ig. lap beszolgáltatása — A 495.
— új ig. lap kiállítása — A 495.
— — -on „zs" jelölés — A 495.
igénybevétel (felhasználás munkára)
általában — A XII, XIII, XXIX LIII, LXXIV, XCIV. CI, 14—70 (16—60 éves korig). 501 (kocsihúzás), B 142—172, 203—204, 447—448 (munkakörülmények), 539 (18—48 éves korig), 556—566 (Sopron), 627 (budapesti zsidók).
— fuvarosok és fogataik — B 403—404.
— hadiüzemekben (szakmunkáshiány leküzdésére) — B 107—108, 108—115, 143 és 149—150 (igazolvány), 644—646.
— hadműveleti területen — A LVIII, LIX, LXII, LXIV, LXVI, 277—278.
— műszaki munkára (erődítés, aknaszedés) — A CXVIII, 198, 199, 277, 278, 342, B 34
— polgári szervnél — B 381.
— nagybirtokon — A CIV.
— rézbányában (Bor) — A LXXXVI, B 204, 370—378.
— romeltakarításra — B 597—600, 618—620, 622—625.
— útépítésre útkarbantartásra — A 347—353, B 105, 328.
— vasútépítésre — B 59.
kedvezmény
— elvonás — A CII, CVI.

— keresztény hitfelekezet lelkipásztorainak mentessége — A 496.
— öröklött mezei gazdaság birtokosa — A 494.
— családfenntartók — A 494.
— polgári, katonai érdemek figyelmen kívül hagyása. — A XXXIV.
keret — A LVIII, 230, 283, B 53, 83—87, 100, 179, 180, 203, 214, 219.
— fegyverzete — A 342.
— felszerelése — B 102.
— felváltása — A 356—357, 359—365.
— kegyetlenkedése (tisztek, keretlegények) — A XCIV, l. még bánásmód.
— megvesztegetése — A LXIX, LXX, CXIX, CXX, 192, 200, 500, 525—546, B 25, 405—412, 431—433.
kivételezettek — A LXXI, LXXX, XCIV, 496—498.
— katonai rendfokozata — B 63—64.
— tisztek egyenruha viselésének eltiltása — A 317, 318.
— — igazolása — A 322, 323—324.
— — igazolványának és anyakönyvi lapjának megjelölése — A 318.
— — leszerelése — A 135, 318, 321.
— — szolgálati illetménye — A 318.
— — öltözete — B 514—515.
— kivételezettség — A 288, CIX, 289, 292.
— — elvesztése házasság miatt — A XLIII, XLIV.
— — figyelmen kívül hagyása a behívások során — A LXI.
— — -i igazolványminta — B 283—284.
— — megállapításához szükséges rendeletek — B 274—286.
— — hadiérdemek figyelembevétele — A 12.
költségek — A 509, B 73—75.
különleges (zsidó) századok
— felállítása (1940. júl. 19—1940. aug. 13.) — A 142—148.
— — (1942 tavasza) — A 151,
— értekezlet — ügyében — A 156.
— megfigyelése — A 212—215. 158—159.
— nemzethűség szempontjából megbízhatatlan zsidókból — felállítása — A 510—513, B 133—135.
lábadozó, kórházi m. század — A XXVII, 275, 283.
-ról készített kimutatás — B 102—103, 181.
létszám — A LXXXVII (1943. ősz), CVIII, CXXII, 335 (1941. május), 393—401. (1941. december), B 435.
nemzetvédelmi szolgálat szervezése — *megfigyeltetés* — B 297.
német befolyás — A XXI, XXIV, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXVIII, LXXXII, 274, 276—281.
— felügyelet — A 202.
— hadvezetésnek alárendelés — A LXXV, XCIV, XCV, XCVI, CXXII.
— igénylés (munkaszolgálatosokat) — A 279.
— leventekorban levő zsidó előképzősök mentesítése, akiket a német katonai parancsnokság igénybe vett — B 496.
— — munkaszolgálatosok átadása a német katonai parancsnokságnak. — A LXXXVI, LXXXVII, B 237, 238—242.
— — -áról kimutatás — B 655—657.
— őrség keze alatt elsikkadt ruhaszállítmány — B 206.
— Todt-szervezet — B 115—116, 395—398.
— — — -nek átadott munkaerő előkészítése — B 370—375.

— — — vezetőjének előadása — B 115—116.
— vezetőség rendelkezési joga a munkásszázadok felett — B 205.
— és a zsidók kiszállítása Osoviecbe — A 281.
— — — s ezzel kapcsolatos felelőssége — A 276—281.
— zsidók tisztelgése a német tisztek előtt tilos — B 565.
népbírósági ítéletek
— B 188—190 (Borbás).
— B 191—192 (Kapuszta).
— B 31—36 (Kicsi Péter).
— B 36—42 (Mike Sándor).
— B 82—88 (Varga és Suri).
— tárgyalás — A 197—201, B 194, 481—484, 497, 580—583, 585—586.
— — osztrák népügyészségen — B 663—665.
nyilvántartás — A XXVI, XXVII, XXXIX, XLII, LXXIV, LXXIX, CIII, B 163, 256—274 (kimutatás kisegítő szolgálatra kötelezettekről), 495 (1924-ben született, budapesti zsidók), 626 (keresztény vallású zsidók).
orvosok, állatorvosok, gyógyszerészek, mérnökök, gépkocsivezetők — A XXVI, XXX, XXXIX, XXXV, LXXX, CIX, 127, 235, 275.
— állatorvosok — A 235, 253, 254, 258, 260.
— gépkocsivezetők — A XXVI, 235.
— gyógyszerészek — A 235, 253, 254, 258, 260.
— — kirendelés, felmentés — B 349, 350—352.
— mérnökök — A 235, 253, 258, 260, B 340—342.
— — alkalmazása — B 227.
— — és gépkocsivezetők — A 127, 275.
— orvosok — A CXV, 235, 253, 254, 258, 260, B 68, 313—314.
— — alkalmazása — B 65—67.
— — behívása — A 512—514, B 471—473.
— — — és névjegyzéke — A 516—520.
— — diplomások munkaszolgálata (Mone beadv.) — B 65—68.
— — — 1914—1918. évi háborúban kitüntetett orvosok mentesítése — B 65.
— — és gyógyszerészek — A CXXIV, B 67, 381.
— — — bevonulási mentessége — B 310.
— — — eltávolítása hadműveleti területről — B 513—514.
— — — kérelme a gettóba való szállítás alóli mentesítésre — B 509, 513.
— — és mérnökök — B 183.
— — és ügyvédek — B 253.
— — munkaszolgálatos kérelme családjának szolgálati helyére való költöztetéséről — B 510—513.
— — — mentesítése tárgyában — B 499.
— — — nem hadműveleti területre való beosztása iránt — B 503.
— — — kirendelése a Füleki Iparművekhez — B 500.
— — — — honvédelmi munkaszolgálatra. — B 393—395.
— — — kórházba való kirendeléséről gyűjtőtáborba való szállítása — B 516, 517, 519—524, 529, 535.
— — — — -nek megszűnése gettóba szállítás miatt — — B 501, 507, 508.
— — részvétele a partizánmozgalomban — B 530.
összeírás — B 22—23, 137, 173.
rendeletek:
— 95 082. eln. KMOF—1939. (alapkiképzésről, 1942. szept. 11.) — B 105.
— 32 441. eln. 2. Vkf. D—1939. (internálási rendelet) — B 51
— 36 054. eln. 2. Vkf. D—1939. (internálási rendelet) — B 51.
— 47 988. eln. 1939. (zsidónak minősülő egyén sem tiszti, sem altiszti, sem tisztesi rendfokozatot nem érhet el az 1939 : IV. tc. kapcsán) — A 247, 316.

— 12 200. eln.—1940. (a származásigazolásról) — A 316.
— HM. 41 000. eln. 10—1940. (behívással kapcsolatos rendelet) — A 148.
— HM. 507 706. 10—1940. (valamennyi nt. állományú zs.-t Kmsz. zlj.-hoz kell áthelyezni) — A 234.
— 63 634. eln. Vkf. fbü. 1940. (zs. rehabilitálási kérelmei nem vehetők tárgyalás alá, 1940. júl. 8) A 248.
— HM. mozgósítási határozványok 1940 — III. fej 3. pont *d)* alpontja) (a zs. tisztekből és a csapatoknál be nem osztott legénységből *különleges munkásszázadokat* kell alakítani, Nagyőszy 1940. július 9-én) — A 138.
— HM. 12 508/M. 1b. 1940. (összes zsidó különleges munkásszázadok hadiállományra emelése, Nagyőszy) — A 138.
— 441/OM. biz. 1b. 1940. („zsidók felhasználása munkára”, 1940. augusztus 23) — A 281—283.
— LHT döntés — 1940. („honvédség által igénybe nem vett zsidókat katonai szolgálat helyett munkás különítmények keretében kell munkára fogni”, 1940. augusztus 21.) — A 274—275, 281—283.
— HM. 44 572. eln. 8—1940. (zs.-k a jövőben emléklappal nem láthatók el, 1940. augusztus 31.) — A 248.
— HM. 51 972. eln. A.—1940. (Zs. és zs. vonatkozásúak alkalmazása a honvédségen belül) — A 142.
— HM. 44 710. eln.—1940. (Zs. tisztek, legénység és polg. alk. szolgálati alkalmazása, 1940. szeptember 14.) — A 219—225.
— HM. 12 980. M. 1b.—1940. sz. rendelet IV. pontja (zs. m. századok gazd. közig. szolgálata — hiv. 1940. szept. 26-i rendeletre) — A 227.
— HM. 55 006. eln. 2i.—1940. (Zs. m. ksz. századok gazd. közig. szolgálata, 1940. szeptember 26.) — A 227—231.
— III. honv. hadtestpar.-ság 13 000. eln. I.—1940. sz. (I. fej. 14. pont szerint zs.-k a jövőben fegyveres szolgálatra nem vétetnek igénybe) — A 236.
— 595. M. 1b.—1941. (kisegítő szolgálatosok „M” alatti igénybevétele) — A 314.
— 599. M. 1b.—1941. (kisegítő szolgálatosok „M” alatti igénybevétele) — A 314.
— 694. bbt. III. Csfség—1941. (sárga karszalag rendszeresítése, 1941. május) — A 336.
— 1700. eln. 16—1941. (7. pont utolsó bek. — „segédszolgálatos zs. mind besorozandók”, 1941. jan. 22.) — A 327.
— 41. Bbk. 10—1941. (zs. hadkötelesek igénybevétele) — A 327.
— 64 328. eln. 16—1941. (állításkötelezettség szabályozása) — A 321.
— 91 113. eln. KMOF. (zs.-kal való bánásmód, 1941. jan. 24.) — A 338.
— 27 300. eln. 8b.—1941. (1941. aug. 19. — a 2870/1941. Me. sz. rendelet végrehajtási utasítása) — A 309—326.
— 5600 M. 16.—1942. sz. (a bevonulásról) — B 130—135, 136 137.
— 27 500. Elnöki oszt.—1942. (a származás-igazolások meggyorsításáról) — B 8.
— 384 300. Bm. XVIII. (zs.-k jelentkezésre kötelezéséről és kisegítő szolgálatra való igénybevételéről, 1942. aug. 28.) — B 159—171.
— 1037/Om. biz. (az 1942-ig kiadott „zs” rendeletek összefoglalása, 1942. május 16.) — A 275.
— 1942 : XIV. tc. (az 1939 : II. tc., valamint az 1938 : IV. tc. módosításáról és kiegészítéséről, 1942. július 29.) — A 461—462.

— 120 780. eln. KMOF. (a munkaszolgálatos századok szervezéséről, kiképzéséről, 1942. szept. 11.) — B 96—104.
— 43 578. eln. 10—1943. (kisegítő munkaszolgálatosok behívása) — B 367—370.
— 17 602. eln. 16b.—1943. (papi és papjelölti kedvezményben részesült zs. hadkötelesek ügyében) — B 316—320.
— a hátországban alkalmazandó rabbik beosztása tárgyában — B 320.
— 34 321. eln. 1b.—1943. (a lelkészi szolgálatra behívandó rabbik névjegyzéke) — B 326—328.
— a rabbik tábori lelkészi alkalmazása, képzése — B 322—323.
— 83 000. eln. 92g.—1943. (a hadisegélyezés új szabályozásáról) — B 445.
— 395/III. hdt. szmstr. 43. I. 25. (a hadtestparancsnokság rendelkezése a fegyvertelen katonák és munkaszolgálatosok hátrairányításáról) — B 221—223.
— 110 160. eln. KMOF—1943. (a hátországban alkalmazott zsidó munkaszolgálatosokkal való bánásmódról) — B 286—301.
— 23 000. eln. 22g.—1943. (a kisegítő munkaszolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezéséről) — B 330—337.
— 180 475. eln. KMOF—1943. (a kisegítő szolgálatosokkal szembeni kilengések megszüntetéséről) — B 415—416.
— 97. OM. KMOF—1943. (a közérdekű munkaszolgálatosok katonai, gazdasági, közigazgatási, ellátási ügyében) — B 363—367.
— 1200/2. hds. Ia. 43. IV. 7. sz. (közérdekű és tábori munkásszázadok átszervezése, alkalmazása) — B 328—330.
— 6730. M. 1b.—1943. sz. III. 2. (a megszálló csapatoknál történő felváltás szabályozásáról) — B 245—249.
— 3968. eln. bk.—1943. (a munkásszázadok igénybevételével kapcsolatos térítés tárgyában, febr. 19.) — B 355.
— 111 470. eln. KMOF—1943. (a német Todt-szervezetnek rendelkezésére bocsátandó munkaszolgálatosokról, júl. 6.) — B 370—375.
— Hirdetmény (1944) (16—60 éves férfiak, 16—40 éves nők honvédelmi munkára való igénybevétele, okt. 21.) — B 643, 659.
— Hirdetmény (1944) (16—50 közötti varrásban jártas zs. nők igénybevétele, november 3.) — B 658.
— 26 363. eln. IV. sz.—1944. (az egyenruha nélküli honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzéséről) — B 628—630.
— 9540. eln. Váp.—1944. (a nem kötelékben közlekedő zsidó musz.-ok őrizetbevétele, jún. 5.) — B 536.
— 142 105. eln. 40. sz.—1944. (német csapatok által igénybe vett levente korban levő zs. előképzősök mentesítése) — B 496.
— 149 182. eln. 43.—1944. (a megengedettnél nagyobb pénzösszegek elkobzásáról, márc. 4.) — B 489—491.
— 4604/ki.—1944. sz. (a ruházati felszerelésről) — B 491—493.
— 15 716. eln. IV—1944. (zsidó munkaszolgálatosok egészségügyi szabadsága letöltésének szabályozása) — B 537—538.
— 151 158. eln. 42.—1944. és 2646. eln. IV—1944. (zs. munkaszolgálatosokat hadifogolytábor-szerű elhelyezésben és őrzésben kell tartani, június 7.) — B 548, 556.
— 11 207/7m.—1945. sz. (a munkásalakulatok bejelentéséről) — B 669.
— 1031/1. ker. fővezérség—1945. sz. (zs. munkaszolgálatosokkal való

érintkezés megtiltásáról) — B 672—673.
ruházat (l. még gyűjtés) — A LXXIV, CIII, CIV, CXXVI, 91, 95, 143—147, 213—214, 243, 259, 314, 321, 333, 510, B 77—79 (felszerelés: sapka, bakancs, evőeszköz, kulacs, evőcsésze, 2 db sárga karszalag), 82, 95—96, 146, 311, 382, 474—478, 518.
— karszalag — A LVII, LIX, LX.
— — nemzeti színű — A 244—245, 334.
— — sárga — A L, LI, LII, CVI, CXI, 244, 246, 314, 333—336, 422, 423, 493 (55 000. eln. 1942. fehér, sárga), 510 (1942. március 17.)
— klgs. századok — A XXVI, 334.
— koptatási díjak — A 228.
— megkülönböztető jelzés — A XII, XXXVI, XCII (sárga csillag), CXV, CIX, 278 (sárga folt), B 518—519, 616—617 (sárga csillag).
segély (családi segély), *hátramaradottak segítése* — B 337—339, 631.
— „Adjunk apát a hadiárváknak" mozgalomról — B 337—339.
— árva és elhagyott gyermekek megsegítése — B 631.
— családi segély — A LVII, LVIII, CXII, CXIII, 354—356, 365—367, B 198.
— hadi — A LXXXII, LXXXIII, B 227, 484—487.
— hozzátartozók részére — B 330—332, 445—446.
— munkaszolgálatosok özvegyei részére — A LXXXII, LXXXIII, B 398—400, 401, 584—585.
sorozás — A 282, 327—331, 402, B 142, 144—147, 152—156.
— osztályozás — A 327—331 (55 000. eln. 1942.), 391—392, 494.
— büntető szankciók — B 146—148.
szabadságolás
— bombakárosult katonák és a hátországban szolgáló munkaszolgálatosok részére — B 584.
— eltávozás (3 havonként engedélyezhető szolgálatmentesség) — A 240.
— felszerelés kiegészítésére. — B 371.
— ünnepekre — B 413.
szállítás
— Budapest környéki városokba B 588—589.
— Dunántúl nyugati térségébe — B 651—652.
— kisegítő munkaszolgálatos századok útbaindítása — B 653—654.
— — útbaindítása előtt poggyász és személyvizsgálat — B 653—654.
szellemi munkával foglalkozó zsidók igénybevétele — A LXXIV, B 128.
szolgálat-halasztás — A LXXI, LXXX, B 339—340, 386—390, B 226.
— — kérelmeket érdemi tárgyalás nélkül irattárba kell tenni 1943. jan. 25—febr. 20. között — B 226.
— — zsidónak minősülő főiskolai hallgatók kérelmeinek elutasítása — A LVI, 387.
szervezés, kiképzés — B 96—106.
szökések (Szovjetunió felé) — A 337—345.
— — ruszinok segítése — A 338, 340—341.
— két munkaszolgálatos szökése — B 668.
— szabadságukból be nem vonult kisegítő munkaszolgálatosok megbüntetése — B 468—469.
— szökött zsidó munkaszolgálatosok — elfogatása és a német parancsnokságnak való átadásra szóló utasítás — B 667.
— — — rejtegetése — B 667, 684—686.

— — — bújtatása miatt rendőri felügyelet — B 465—467, 590.
— — — internálás — B 573—577.
tábori zsidó munkásszázadok — A 283, 275, 235.
— leszerelés (1940. december) — A 240, 246, 283.
tábori vegyes mu. századok — A LVIII, CXIV, CXXII, CXXIII, 235—238, 275—283, 344, 348, 349, 350, 352—353.
zs. m. század kmsz. zlj.-nál — A XXXVIII, XXXIX.
térítés — B 606—611, 621, 641—642.
— -i napló minta — B 606.
vallásgyakorlás — A LXXVIII, CIV, CXXI.
— engedélyezése zsidó munkaszolgálatos századokban — A XXX.
— — istentiszteletek tartása — B 183—184.
— — zsidó újév megünneplése — A 231—232.
— papi, papjelölti kedvezmény. — A 494.
— — (anyakönyvezők) kedvezménye — A 287.
— — lelkészi szolgálatra behívandók névjegyzéke — B 325—328.
— — tábori lelkészi alkalmazása, kiképzése — B 322—325.
— — — tiszti jellegének megszűnése — B 321.
veszteség — A LXVI, LXXV, LXXVI.
— elhalt munkaszolgálatosok anyakönyvezése — B 666, 676.
— halotti bizonyítvány kérése — B 704—714.
— halottvizsgálati bizonyítvány (Horthyliget) — B 593—594.
— holttányilvánítás — B 489.
— kivégezések — A LXVIII, LXIX, LXXV, XCV.
— munkaszolgálatosokról felvett kórtörténetek — B 681—682, 687, 688—689, 693, 695, 696.
— rendelet tömegsírok számbavételéről — B 700—702.
visszaemlékezések — A 106—107, 201—205, 274—281, 371—374, 499—508, B 24—27, 28—29, 29—31, 51—56, 56—58, 58—60, 79—81, 202—206, 505—506, 532—535, 632—638, 647—651.

---

származás
— elbírálás — B 8—24.
— — a jelentkezés és az igénybevétel szempontjából zsidónak tekintendő férfiak meghatározása — B 159.
— — felszólítás igazolásra — B 90, 93, 94.
— — származási táblázat — B 92, 93.
— — 1894 :XXXII. tc. a gyermek vallásáról — B 91.
— — keresztény és zsidó közötti házasság — B 91.
— — — igazoló bizottságok — B 9—10.
— — — házasságon kívül született gyermek — B 9, 11, 22.
— — — talált gyermek — B 9, 11, 22.
— — -nál a rendelet betűszerinti betartása kötelező — B 11.
— — felülbírálási kérelmek — B 92—94.
— — — újbóli elbírálás — B 23—24, 92, 93.
származás igazolás — A 251, 292, 322—323, 324—325, 326, B 186—187.
— — -nál előírt okmányok — B 11.
— — igazoló bizottságok működése, származás igazolások elbírálása — B 10.
— — — -ban kik működhetnek — B 10.
— — — felelőssége — B 10.
— igazolvány — B 16—18.

— — — elbírálásra hivatott szervek — B 18—19.
— katolikus, fajilag zsidó — B 96.
— református, fajilag zsidó — B 96.
— megállapítás valószínűsítése — B 12—15.
— — — családi nevek — B 13.
— — — foglalkozási ágak — B 14.
— nemesi (grófi, bárói) — B 12.
— táblázat — B 21—22.
— — szövege — B 17—18.
— — nősülési engedélyhez — B 19.
— tiszta keresztény — B 20.
— zsidó fogalom (1939 : IV. tc. értelmében) — B 5—6.
— — (1941 : XV. tc. értelmében) — B 6.
— — (1942. december 21. Hm. 55 000. eln. 1942.) — A 491—493.
— — (1943. márc. 28-i rendelet) — B 311.
— — nemzsidó fogalma (1942. dec. 21. — HM. 55 000. eln.— 1942) — A 490—491, 492, 493.
— — — zsidó felesége — A 287.
tisztek
— (tisztviselők) házasságának előfeltételei — A 12, B 20.
— hivatásos állományba, katonai nevelő v. képzőintézetekbe történő felvétel feltételei — B 20.
— — állományból származó nyugállományi v. szolgálaton kívüli tisztek — A LXXX.
— — állományú keresztény, akinek felesége zsidónak, vagy zsidónak tekintendő — A XXXIV, XXXV, 292.
nemtényleges — A 209—211.
tartalékosok — A CVII, CVIII, 292.
— félvérek — A XXXIV, XXXV, CX, 292.
— zsidók — általában, — XVIII, XIX, XXI, XXIII, XXIV, XXV, XXX, XXXI, XXXIII, XL, XLVIII.
— -ből állított munkaszolgálatos századok — A 254.
— emléklap(osok) — A 247.
— — -tól való megfosztás — A L, 494, 495.
— hivatásosak — A 291, 293.
— — a hadseregben, a csendőrségnél — A XXXIV.
— — mentesítése a jelentkezési és bevonulási kötelezettség alól — B 177.
— -nak minősülők (tiszthelyettesek) igazolványának ellátása „ZS” jelzéssel — A LIV.
— — nem tekintendő, de akárcsak egy zsidó felmenővel rendelkező tisztek megkülönböztetése — B 6.
— rendfokozattól való megfosztása — A XLI, XLIII, XLIV, L, LI, CIX, 252, 254, 250, 260—261, 290, 292.
karpaszomány viselésétől eltiltás — A 495.
tartalékos tisztikiképzéstől eltiltás — A 494.
— nyilvántartásból törlés — A 496.
kitüntetések viselésének tilalma — A 493.
katonai igazoló iratok beszolgáltatása — A 495.
— rendfokozat megszűnése — A 286.
— tartalékosok — A CVII, CVIII.
— „zsidóvértől” nemes tisztikar — B 5.
— vonatkozásúak — B 3, 4, 6, 7, 224.
— csapattisztek — B 4.
— — elérhető rendfokozata — B 4.
— — rendelettervezet kidolgozása — B 7.
— — szolgálati alkalmazása, nyugdíjazása — B 3, 6.
— — tartalékosok védett beosztásokban nem nyerhetnek beosztást — B 3, 6, 224.
tiszti parancs zsidó üzletek, újságok stb. bojkottálására — A LVI.

— zsidókkal való társadalmi érintkezés megtiltása — A CXIII.
Vörös Hadsereg ellentámadása — LVII, LXXV, LXXXIII. LVII, LXXV, LXXXIII, 505.
zsidó(k). „zsidókérdés”
— fogalom — A XVIII, XXXIV, CII, 7, 251, 491—493ö B 6, 311.
— *hadseregen belüli rendezése* — A LX, CII, CV.
— megbízhatatlanok elkülönítése a hadseregben — A VII, VIII, XI, XIII.
— külön katonai felügyelet alá vonásának fizikai megsemmisítésének terve, — A IX, XIX, XX, XXV.
— legénység számaránya a gyalogságnál — A 274.
— hősi halottak emlékünnepélye — A 388—389.
— kérdés rendezése — a Bárdossy-kormány programjában — A XLIX.
— — — a Kállay-kormány programjában — A LIX.
— — — a nyilaspártok álláspontja — A XXXV—XXXVI.
— — — a Teleki-kormány álláspontja — A CVII.
— *társadalmi elkülönítése, megkülönböztetése* — B 15—16
— lakhatási joga (1840 : XXXIX. tc.) — B 15.
— teljes egyenjogúsítása (1849. júl. 28-i szegedi törvény) — B 15.
— kérdésre javaslatok — A LIX, 368—369.
— fürdő, étterem és közlekedés korlátozása — A 368—369.
— házassági korlátozás — A XLIV, CVI, 238, 241, 292.
— kivándorlás elősegítése — A XXXIII.
— megkülönböztető rendelkezések — A XCII.
— polgári foglalkozásban való korlátozása — A XVI, XVIII, XXV, XXXIII.
— birtokok zár alá vétele — A CXV.
— üzletek, árudák megjelölése — A CXIII.
— zsidótlanítás terve — A XXXV, XXXVII, XXXVIII, LXV, CXVIII, XCII, XCIII, XCIV, XCV.
— deportálás — A XCII, XCIII.
— törvények (az 1939 : IV. tc. végrehajtása a hadseregben) — A 368.
— — (a III zsidótörvény) — A CVIII.
— — -től való félelem — A 340, 341, 345.
— — honvédelmi vonatkozású rendelkezéseinek elkészítése — A XXXII, XXXIII.
— — hatálya alól mentesített zsidók elbírálása a hadseregben (l. kivételezettek).
zsidótörvények hatályon kívül helyezéséről memorandum — A LXXXIII, 383—384.

FOTOKÓPIÁK

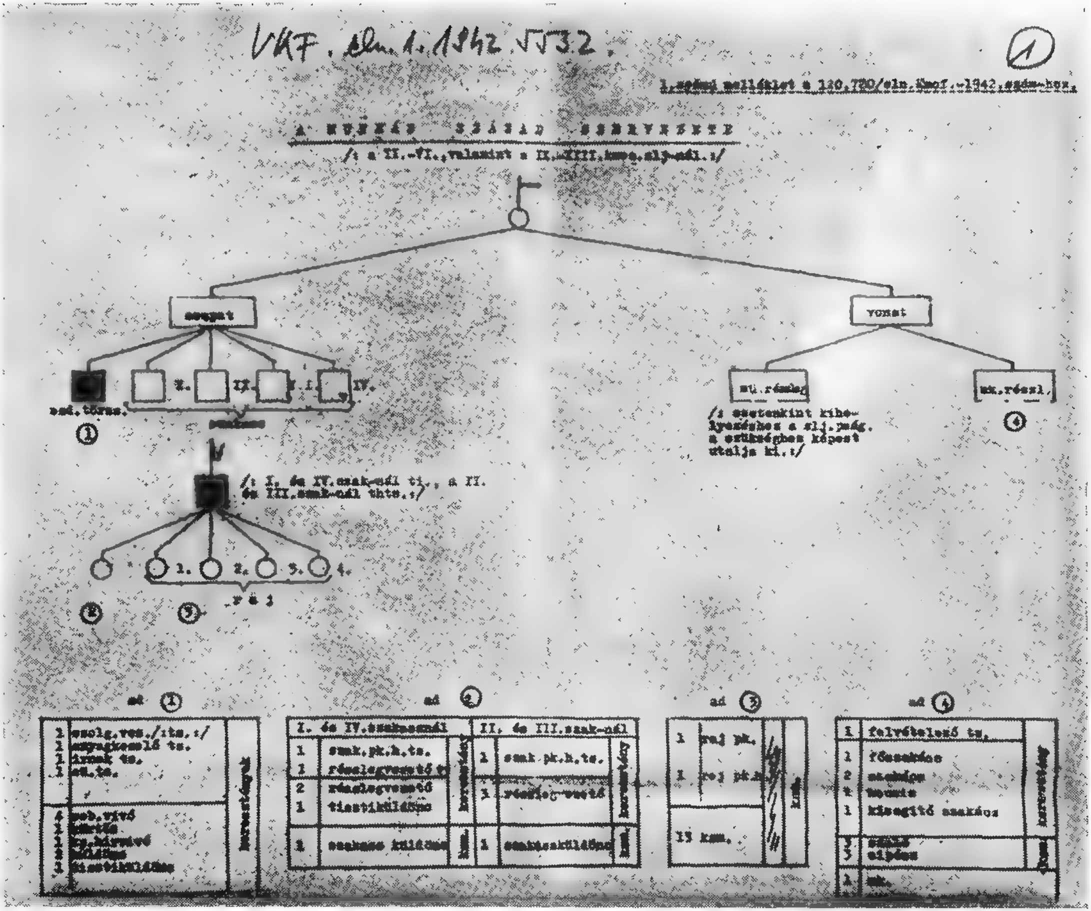

VKF. eln. 1. 1942 V/32.

①

1. számú melléklet a 130.720/eln.Vkf.-1942. számhoz.

A MUNKÁS SZÁZAD SZERVEZETE

/: a II.-VI., valamint a IX.-XIII. [illegible] alj-nál. :/

menet
vonat
szd. törzs.
①
I.
II.
III.
IV.
szakaszok
/: I. és IV. szak-nál ti., a II. és III. szak-nál thts. :/
1.
2.
3.
4.
raj
②
③
mű. részleg
mk. részl.
/: esetenkint kihelyezéshez a alj. pság. a szükséghez képest utalja ki. :/
④

ad ①

1 1 1 1	szolg. vez. /tts. :/ anyagkezelő ts. írnok ts. eü. ts.	keretlegénység
4 1 1 2 1	seb. vivő [illegible] [illegible] [illegible] tisztiküldönc	

ad ②

I. és IV. szakasznál			II. és III. szak-nál		
1 1	szak. pk. h. ts. részlegvezető t.	keretlegénység	1	szak. pk. h. ts.	keretlegénység
2 1	részlegvezető tisztiküldönc		1	részlegvezető	
1	szakasz küldönc	[illegible]	1	szakaszküldönc	[illegible]

ad ③

1	raj pk.		[illegible]
1	raj pk.		
13 km.			

ad ④

1	felvételező ts.	
1 2 4 1	főszakács szakács [illegible] kisegítő szakács	keretlegénység
3 3	[illegible] cipész	[illegible]
1	[illegible]	

I/a. A 100/a. sz. irat 1. sz. melléklete:
„A munkás század szervezete" (100. sz. irat, 98. és 104. old.)

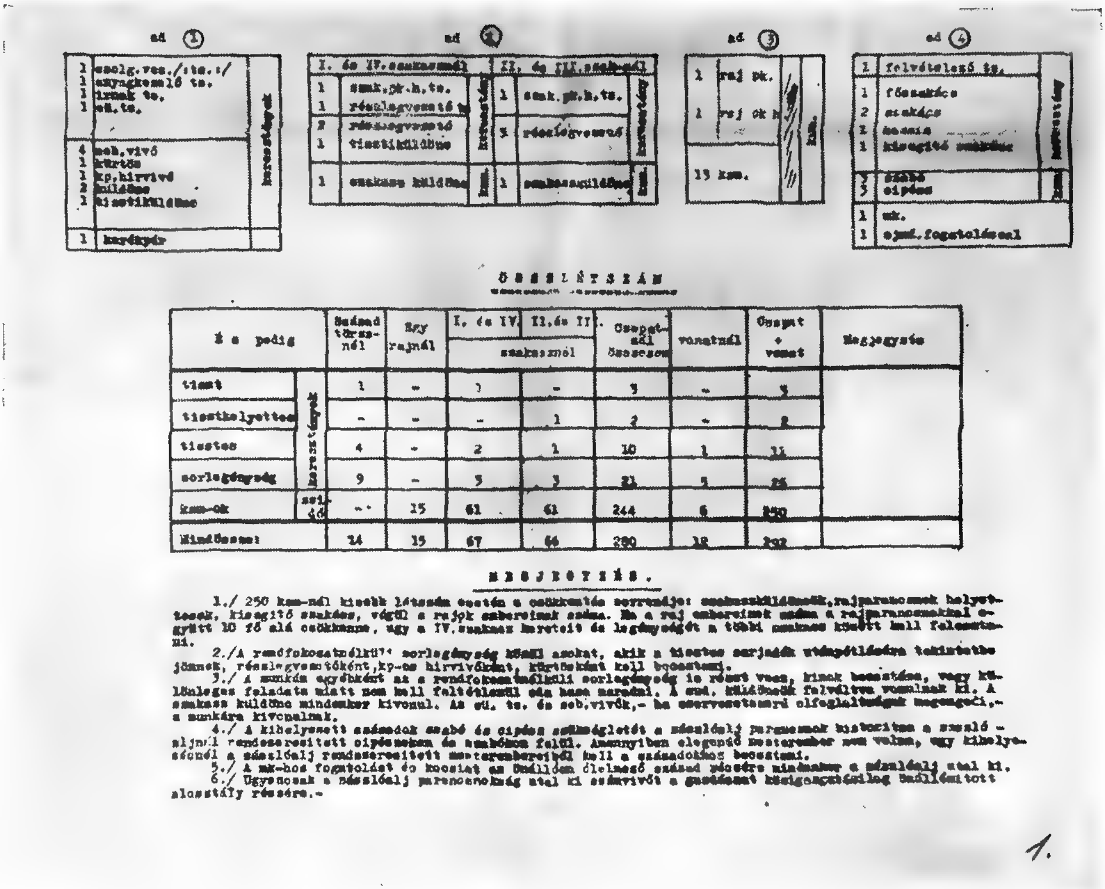

ad ①

1 1 1 1	szolg.vez./sze.t/ anyagkezelő ts. írnok ts. eü.ts.	[illegible]
4 1 1 2 1	seb.vivő kürtös kp.hírvivő küldönc tisztiküldönc	
1	kerékpár	

ad ②

I. és IV.szakasznál			II. és III.szakasznál		
1 1	szak.pk.h.ts. részlegvezető ts.	[illegible]	1	szak.pk.h.ts.	[illegible]
2 1	részlegvezető tisztiküldönc		3	részlegvezető	
1	szakasz küldönc	[illegible]	1	szakaszküldönc	[illegible]

ad ③

1 1	raj pk. raj pk h.		[illegible]
13 kam.			

ad ④

1	felvételező ts.	
1 2 1 1	főszakács szakács hentes kisegítő szakács	[illegible]
3 3	szabó cipész	[illegible]
1 1	mk. ejmd.fogatolással	

ÖSSZLÉTSZÁM

És pedig		Század törzsnél	Egy rajnál	I. és IV.	II.és III.	Csapatnál összesen	vonatnál	Csapat + vonat	Megjegyzés
				szakasznál					
tiszt	[illegible]	1	-	1	-	3	-	3	
tiszthelyettes		-	-	-	1	2	-	2	
tisztes		4	-	2	1	10	1	11	
sorlegénység		9	-	5	3	21	5	26	
kam-ok	[illegible]	--	15	61	61	244	6	250	
Mindösszesen:		14	15	67	66	280	12	292	

MEGJEGYZÉS.

1./ 250 kam-nál kisebb létszám esetén a csökkentés sorrendje: szakaszküldöncök, rajparancsnok helyettesek, kisegítő szakács, végül a rajok embereinek száma. Ha a raj embereinek száma a rajparancsnokkal együtt 10 fő alá csökkenne, úgy a IV. szakasz kereteit és legénységét a többi szakasz között kell felosztani.

2./ A rendfokozatnélküli sorlegénység közül azokat, akik a tisztes sarjadék utánpótlására tekintetbe jönnek, részlegvezetőként, kp-os hírvivőként, kürtösként kell beosztani.

3./ A munkán egyébként az a rendfokozatnélküli sorlegénység is részt vesz, kinek beosztása, vagy különleges feladata miatt nem kell feltétlenül szállásán maradni. A szd. küldöncök felváltva vonulnak ki. A szakasz küldönc mindenkor kivonul. Az eü. ts. és seb.vivők,- ha szervezetszerű elfoglaltságuk megengedi,- a munkára kivonulnak.

4./ A kihelyezett századok szabó és cipész szükségletét a zászlóalj parancsnok biztosítsa a zászlóaljnál rendszeresített cipészeken és szabókon felül. Amennyiben elegendő mesterember nem volna, úgy kihelyezésnél a zászlóalj rendszeresített mesterembereiből kell a századokhoz beosztani.

5./ A mk-hoz fogatolást és kocsist az önállóan dolgozó század részére mindenkor a zászlóalj utal ki.

6./ Ugyancsak a zászlóalj parancsnokság utal ki számvivőt a gazdaságilag önállósított alosztály részére.-

1.

I/b. A 100/a. sz. irat 1. sz. melléklete:
„A munkás század szervezete" (100. sz. irat, 98. és 104. old.)

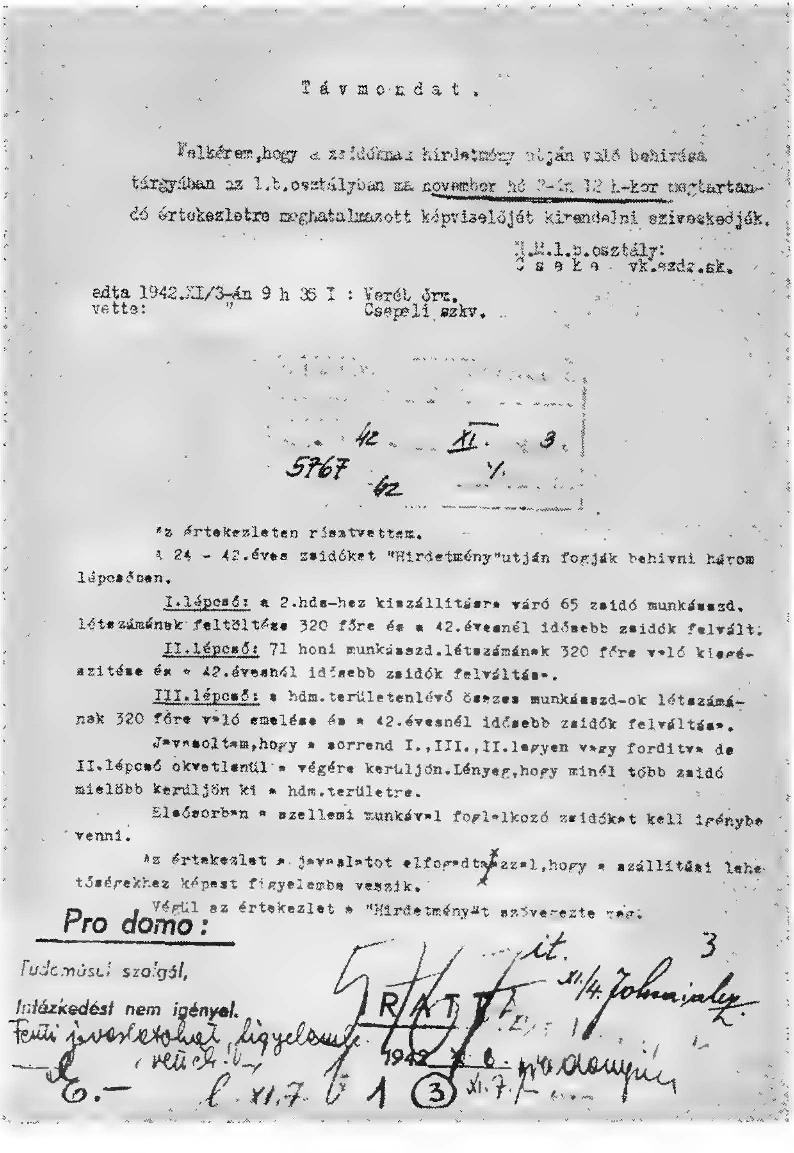

Távmondat.

Felkérem, hogy a zsidóknak hirdetmény útján való behívása tárgyában az 1.b.osztályban ma november hó 3-án 12 h-kor megtartandó értekezletre meghatalmazott képviselőjét kirendelni szíveskedjék.

H.M. 1.b.osztály:
Csaka vk.ezds.sk.

adta 1942.XI/3-án 9 h 35 I : Veréb őrm.
vette: " Csepeli szkv.

42. XI. 3.
5767/62
1/

Az értekezleten résztvettem.

A 24 - 42. éves zsidókat "Hirdetmény" utján fogják behivni három lépcsőben.

I.lépcső: a 2.hds-hez kiszállitásra váró 65 zsidó munkásszd. létszámának feltöltése 320 főre és a 42. évesnél idősebb zsidók felvált:

II.lépcső: 71 honi munkásszd. létszámának 320 főre való kiegészitése és a 42. évesnél idősebb zsidók felváltása.

III.lépcső: a hdm. területenlévő összes munkásszd-ok létszámának 320 főre való emelése és a 42. évesnél idősebb zsidók felváltása.

Javasoltam, hogy a sorrend I., III., II. legyen vagy forditva de II. lépcső okvetlenül a végére kerüljön. Lényeg, hogy minél több zsidó mielőbb kerüljön ki a hdm. területre.

Elsősorban a szellemi munkával foglalkozó zsidókat kell igénybe venni.

Az értekezlet a javaslatot elfogadta azzal, hogy a szállitási lehetőségekhez képest figyelembe veszik.

Végül az értekezlet a "Hirdetmény"-t szövegezte meg.

Pro domo:

Tudomásul szolgál,

Intézkedést nem igényel.

Fenti javaslatokat figyelembe vették!

R/KT

it.

3

XI/4.

1942

XI.7.

1 ③ XI.7.

II. A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának meghívója a zsidóknak hirdetmény útján való behívása tárgyában tartott értekezletre és a vezérkari főnökség 1. osztályán az értekezletről készített feljegyzés (107/a. és b. irat, 127—128. old.)

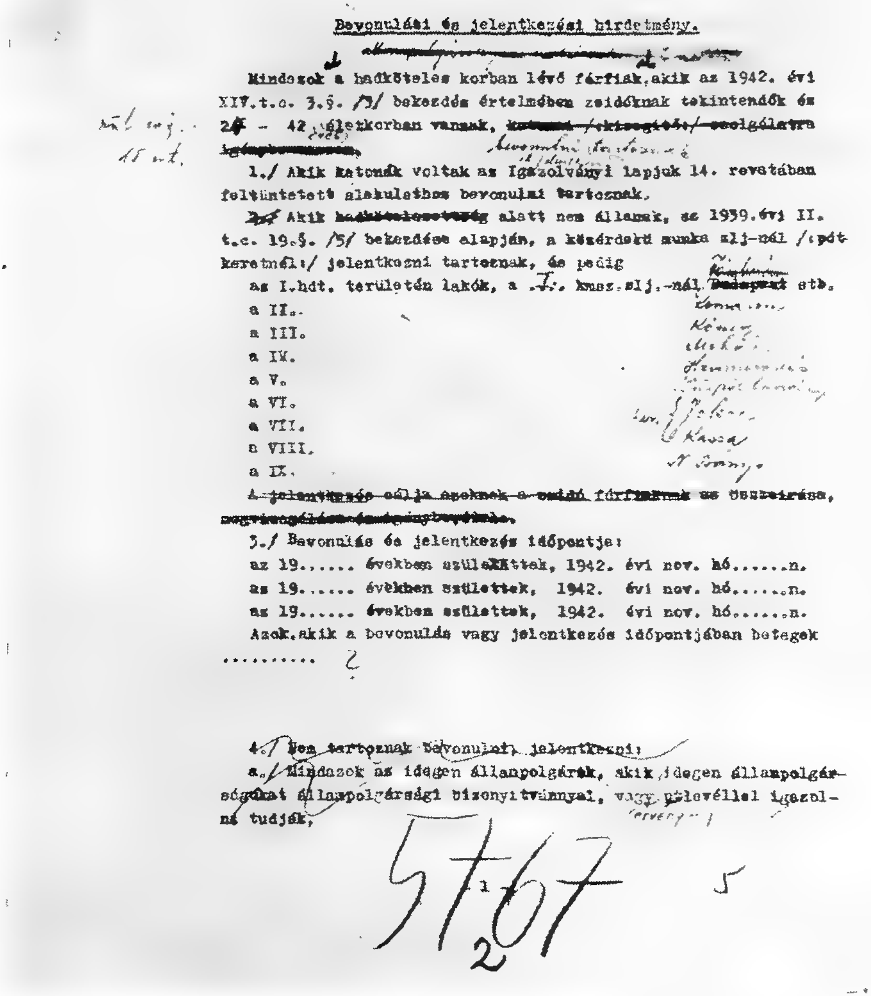

Bevonulási és jelentkezési hirdetmény.

Mindazok a hadköteles korban lévő férfiak, akik az 1942. évi XIV. t.c. 3. §. /3/ bekezdés értelmében zsidóknak tekintendők és 24 – 42 évek életkorban vannak, ~~katonai /kisegítő/ szolgálatra~~ [illegible] bevonulni tartoznak és jelentkezni

szül. évj. 15 évf.

1./ Akik katonák voltak az Igazolványi lapjuk 14. rovatában feltüntetett alakulatokhoz bevonulni tartoznak.

~~2./~~ Akik ~~hadkötelezettség~~ alatt nem állanak, az 1939. évi II. t.c. 19. §. /5/ bekezdése alapján, a közérdekű munka zlj-nál /pót keretnél/ jelentkezni tartoznak, és pedig

az I. hdt. területén lakók, a I. kmsz. zlj.-nál ~~Budapest~~ etb.
a II.
a III.
a IV.
a V.
a VI.
a VII.
a VIII.
a IX.

Kassa

~~A jelentkezés célja azoknak a zsidó férfiaknak az összeírása,~~ ~~[illegible]~~

3./ Bevonulás és jelentkezés időpontja:
az 19...... években születtek, 1942. évi nov. hó......n.
az 19...... években születtek, 1942. évi nov. hó......n.
az 19...... években születtek, 1942. évi nov. hó......n.
Azok, akik a bevonulás vagy jelentkezés időpontjában betegek ....

4./ Nem tartoznak bevonulni, jelentkezni:
a./ Mindazok az idegen állampolgárok, akik idegen állampolgárságukat állampolgársági bizonyítvánnyal, vagy útlevéllel igazolni tudják,

5767

1 2

5

III. A zsidóknak munkaszolgálatra való behívása tárgyában tartott értekezleten készített „Bevonulási és jelentkezési hirdetmény"-tervezet (107/b—1. sz. irat, 129—130. old).

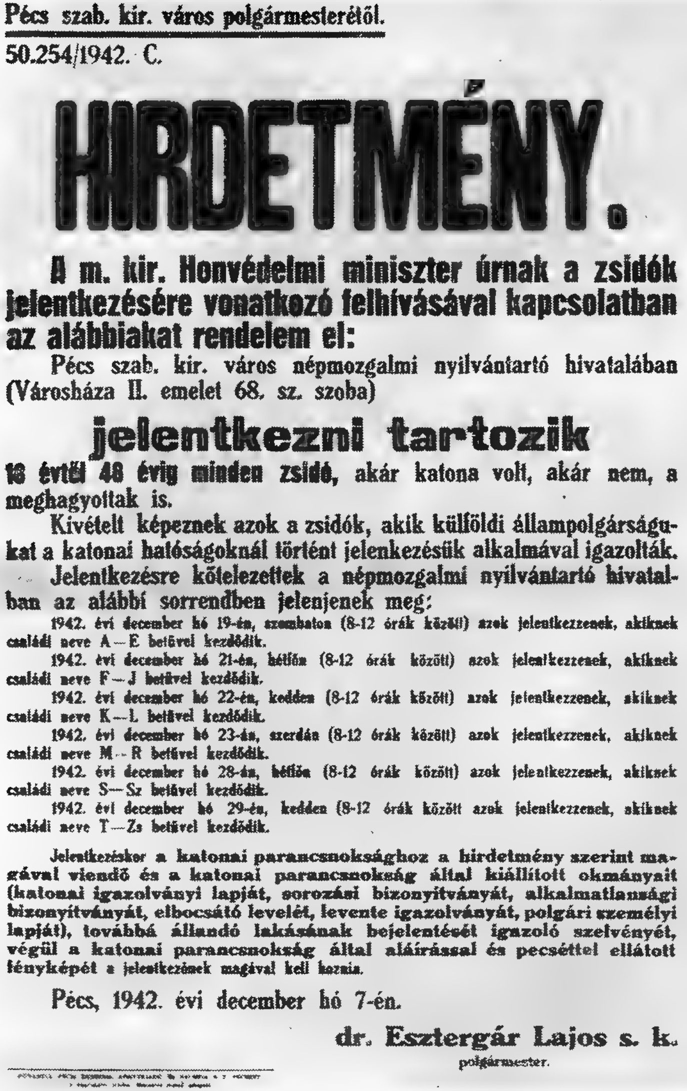

Pécs szab. kir. város polgármesterétől.

50.254/1942. C.

HIRDETMÉNY.

A m. kir. Honvédelmi miniszter úrnak a zsidók jelentkezésére vonatkozó felhívásával kapcsolatban az alábbiakat rendelem el:

Pécs szab. kir. város népmozgalmi nyilvántartó hivatalában (Városháza II. emelet 68. sz. szoba)

jelentkezni tartozik

18 évtől 48 évig minden zsidó, akár katona volt, akár nem, a meghagyottak is.

Kivételt képeznek azok a zsidók, akik külföldi állampolgárságukat a katonai hatóságoknál történt jelenkezésük alkalmával igazolták.

Jelentkezésre kötelezettek a népmozgalmi nyilvántartó hivatalban az alábbi sorrendben jelenjenek meg:

1942. évi december hó 19-én, szombaton (8-12 órák között) azok jelentkezzenek, akiknek családi neve A—E betűvel kezdődik.

1942. évi december hó 21-én, hétfőn (8-12 órák között) azok jelentkezzenek, akiknek családi neve F—J betűvel kezdődik.

1942. évi december hó 22-én, kedden (8-12 órák között) azok jelentkezzenek, akiknek családi neve K—L betűvel kezdődik.

1942. évi december hó 23-án, szerdán (8-12 órák között) azok jelentkezzenek, akiknek családi neve M—R betűvel kezdődik.

1942. évi december hó 28-án, hétfőn (8-12 órák között) azok jelentkezzenek, akiknek családi neve S—Sz betűvel kezdődik.

1942. évi december hó 29-én, kedden (8-12 órák között azok jelentkezzenek, akiknek családi neve T—Zs betűvel kezdődik.

Jelentkezéskor a katonai parancsnoksághoz a hirdetmény szerint magával viendő és a katonai parancsnokság által kiállított okmányait (katonai igazolványi lapját, sorozási bizonyítványát, alkalmatlansági bizonyítványát, elbocsátó levelét, levente igazolványát, polgári személyi lapját), továbbá állandó lakásának bejelentését igazoló szelvényét, végül a katonai parancsnokság által aláírással és pecséttel ellátott fényképét a jelentkezőnek magával kell hoznia.

Pécs, 1942. évi december hó 7-én.

dr. Esztergár Lajos s. k.
polgármester.

IV. Pécs város polgármesterének „Hirdetmény"-e jelentkezésre szólítja fel a 18—48 éves zsidó férfiakat (107/c. sz. irat, 135. old.)

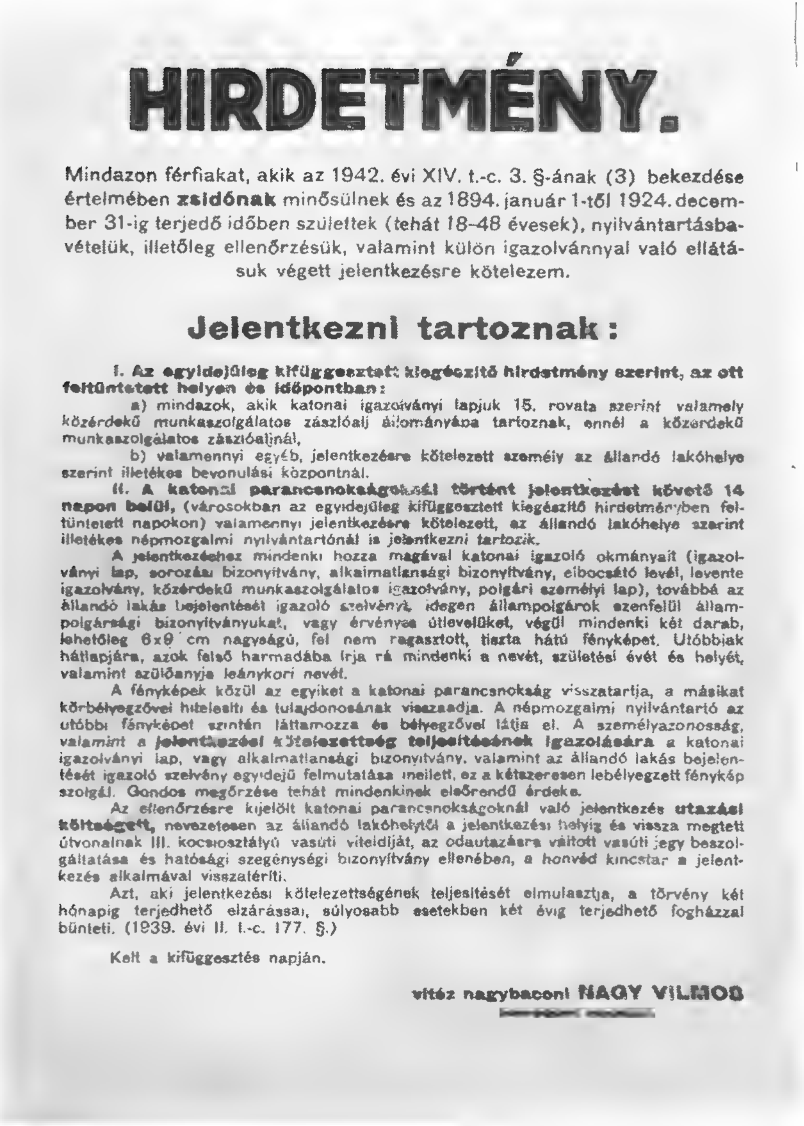

HIRDETMÉNY.

Mindazon férfiakat, akik az 1942. évi XIV. t.-c. 3. §-ának (3) bekezdése értelmében **zsidónak** minősülnek és az 1894. január 1-től 1924. december 31-ig terjedő időben születtek (tehát 18–48 évesek), nyilvántartásbavételük, illetőleg ellenőrzésük, valamint külön igazolvánnyal való ellátásuk végett jelentkezésre kötelezem.

Jelentkezni tartoznak:

I. Az egyidejűleg kifüggesztett kiegészítő hirdetmény szerint, az ott feltüntetett helyen és időpontban:

a) mindazok, akik katonai igazolványi lapjuk 15. rovata szerint valamely közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj állományába tartoznak, ennél a közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljnál,

b) valamennyi egyéb, jelentkezésre kötelezett személy az állandó lakóhelye szerint illetékes bevonulási központnál.

II. A katonai parancsnokságoknál történt jelentkezést követő 14 napon belül, (városokban az egyidejűleg kifüggesztett kiegészítő hirdetményben feltüntetett napokon) valamennyi jelentkezésre kötelezett, az állandó lakóhelye szerint illetékes népmozgalmi nyilvántartónál is *jelentkezni tartozik.*

A jelentkezéshez mindenki hozza magával katonai igazoló okmányait (igazolványi lap, sorozási bizonyitvány, alkalmatlansági bizonyitvány, elbocsátó levél, levente igazolvány, közérdekű munkaszolgálatos igazolvány, polgári személyi lap), továbbá az állandó lakás bejelentését igazoló szelvényt, idegen állampolgárok ezenfelül állampolgársági bizonyitványukat, vagy érvényes útlevelüket, végül mindenki két darab, lehetőleg 6x9 cm nagyságú, fel nem ragasztott, tiszta hátú fényképet. Utóbbiak hátlapjára, azok felső harmadába írja rá mindenki a nevét, születési évét és helyét, valamint szülőanyja *leánykori nevét.*

A fényképek közül az egyiket a katonai parancsnokság visszatartja, a másikat körbélyegzővel hitelesíti és tulajdonosának visszaadja. A népmozgalmi nyilvántartó az utóbbi fényképet szintén láttamozza és bélyegzővel látja el. A személyazonosság, valamint a **jelentkezési kötelezettség teljesitésének igazolására** a katonai igazolványi lap, vagy alkalmatlansági bizonyitvány, valamint az állandó lakás bejelentését igazoló szelvény egyidejű felmutatása mellett, ez a kétszeresen lebélyegzett fénykép szolgál. Gondos megőrzése tehát mindenkinek elsőrendű érdeke.

Az ellenőrzésre kijelölt katonai parancsnokságoknál való jelentkezés **utazási költségét,** nevezetesen az állandó lakóhelytől a jelentkezési helyig és vissza megtett útvonalnak III. kocsiosztályú vasúti viteldíját, az odautazásra váltott vasúti jegy beszolgáltatása és hatósági szegénységi bizonyitvány ellenében, a *honvéd kincstár* a jelentkezés alkalmával visszatériti.

Azt, aki jelentkezési kötelezettségének teljesitését elmulasztja, a törvény két hónapig terjedhető elzárással, súlyosabb esetekben két évig terjedhető fogházzal bünteti. (1939. évi II. t.-c. 177. §.)

Kelt a kifüggesztés napján.

vitéz nagybaconi NAGY VILMOS
[illegible]

V. A honvédelmi miniszter „Hirdetmény"-e
a 18—48 éves zsidó férfiak jelentkezési kötelezettségéről
(108/a—2. sz. irat, 148—149. old.)

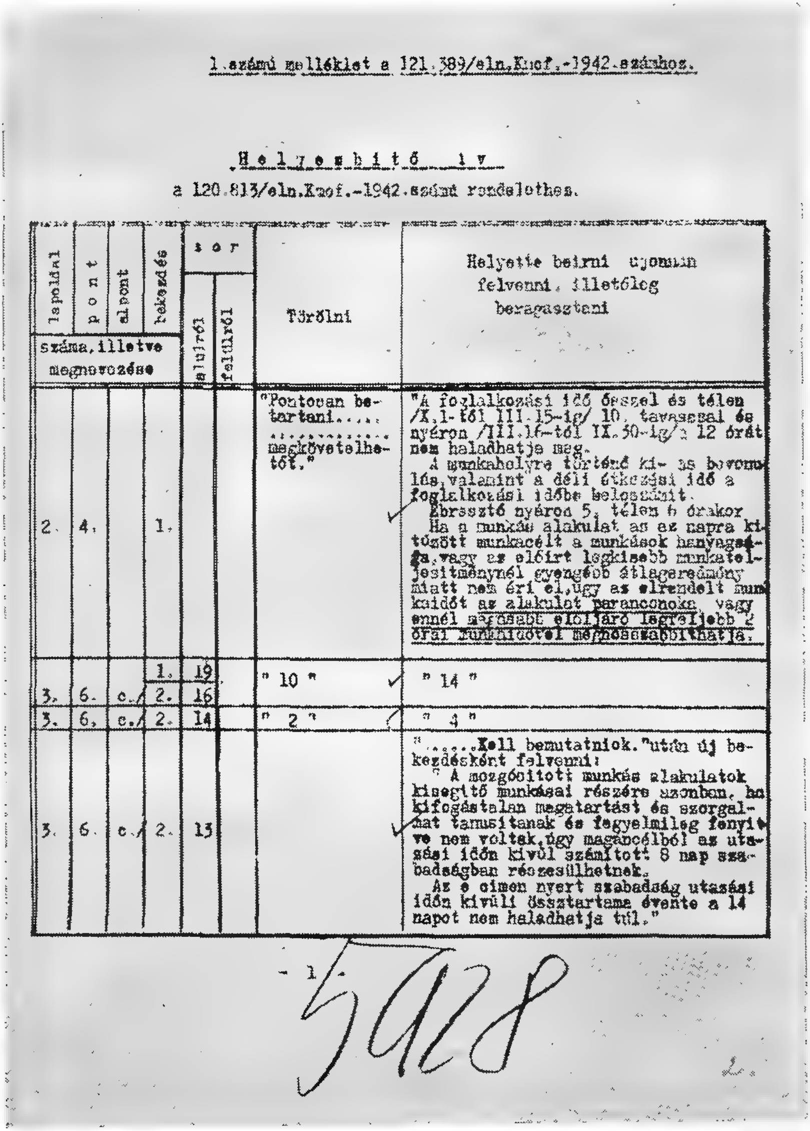

1. számú melléklet a 121.389/eln.Kmof.-1942. számhoz.

Helyesbitő ív

a 120.813/eln.Kmof.-1942. számú rendelethez.

lapoldal	pont	alpont	bekezdés	sor		Törölni	Helyette beirni ujonnan felvenni, illetőleg beragasztani
száma, illetve megnevezése				alulról	felülről		
2.	4.		1.			"Pontosan betartani..... .... megkövetelhetőt."	"A foglalkozási idő ősszel és télen /X.1-től III.15-ig/ 10, tavasszal és nyáron /III.16-tól IX.30-ig/ a 12 órát nem haladhatja meg. A munkahelyre történő ki- és bevonulás, valamint a déli étkezési idő a foglalkozási időbe beleszámit. Ébresztő nyáron 5, télen 6 órakor. Ha a munkás alakulat az az napra kitűzött munkacélt a munkások hanyagsága, vagy az előirt legkisebb munkateljesitménynél gyengébb átlageredmény miatt nem éri el, ugy az elrendelt munkaidőt az alakulat parancsnoka, vagy ennél magasabb elöljáró legfeljebb 2 órai munkaidővel meghosszabbithatja.
3.	6.	c./	1. 2.	19 16		" 10 "	" 14 "
3.	6.	c./	2.	14		" 2 "	" 4 "
3.	6.	c./	2.	13			"......Kell bemutatniok." után új bekezdésként felvenni: " A mozgósitott munkás alakulatok kisegitő munkásai részére azonban, ha kifogástalan magatartást és szorgalmat tanusitanak és fegyelmileg fenyitve nem voltak, úgy magáncélból az utazási időn kivül számitott 8 nap szabadságban részesülhetnek. Az e cimen nyert szabadság utazási időn kivüli össztartama évente a 14 napot nem haladhatja túl."

- 1 -

5428

VI/a. A 112. szám alatt közölt irat melléklete:
Helyesbítő ív a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott
120 813. KMOF. számú rendelethez (112. sz. irat, 174. old.)

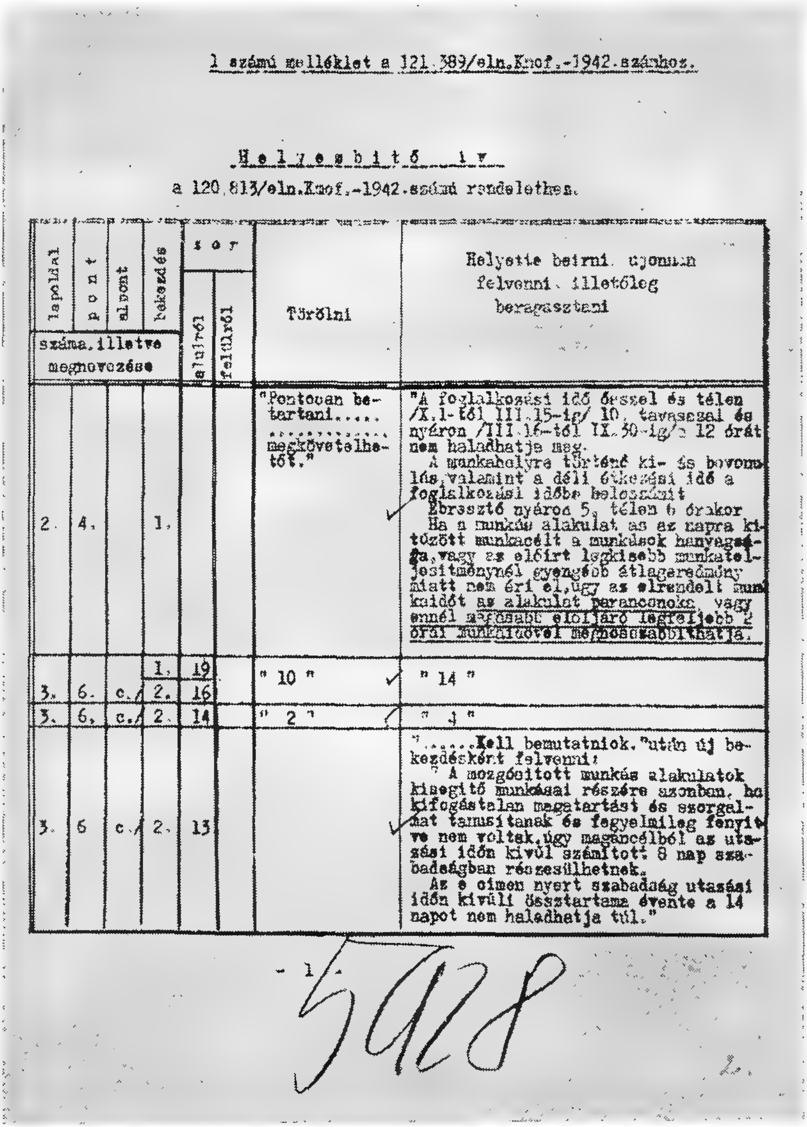

1 számú melléklet a 121.389/eln.Kmof.-1942.számhoz.

Helyesbítő ív

a 120.813/eln.Kmof.-1942.számú rendelethez.

lapoldal	pont	alpont	bekezdés	sor		Törölni	Helyette beírni, újonnan felvenni, illetőleg beragasztani
száma, illetve megnevezése				alulról	felülről		
2.	4.		1.			"Pontosan betartani..... .... megkövetelhetőt." ✓	"A foglalkozási idő ősszel és télen /X.1-től III.15-ig/ 10, tavasszal és nyáron /III.16-tól IX.30-ig/ 12 órát nem haladhatja meg. A munkahelyre történő ki- és bevonulás, valamint a déli étkezési idő a foglalkozási időbe beleszámít. Ébresztő nyáron 5, télen 6 órakor. Ha a munkás alakulat az az napra kitűzött munkacélt a munkások hanyagsága, vagy az előírt legkisebb munkateljesítménynél gyengébb átlageredmény miatt nem éri el, úgy az elrendelt munkaidőt az alakulat parancsnoka, vagy ennél magasabb elöljáró legfeljebb 2 órai munkaidővel meghosszabbíthatja.
3.	6.	c./	1. 2.	19 16		" 10 " ✓	" 14 "
3.	6.	c./	2.	14		" 2 " ✓	" 4 "
3.	6	c./	2.	13		✓	"......Kell bemutatniok." után új bekezdésként felvenni: "A mozgósitott munkás alakulatok kisegitő munkásai részére azonban, ha kifogástalan magatartást és szorgalmat tanusitanak és fegyelmileg fenyitve nem voltak, úgy magáncélból az utazási időn kivül számitott 8 nap szabadságban részesülhetnek. Az e címen nyert szabadság utazási időn kivüli össztartama évente a 14 napot nem haladhatja túl."

- 1 -

5928

2.

VI/a. A 112. szám alatt közölt irat melléklete:
Helyesbítő ív a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott 120 813. KMOF. számú rendelethez (112. sz. irat, 174. old.)

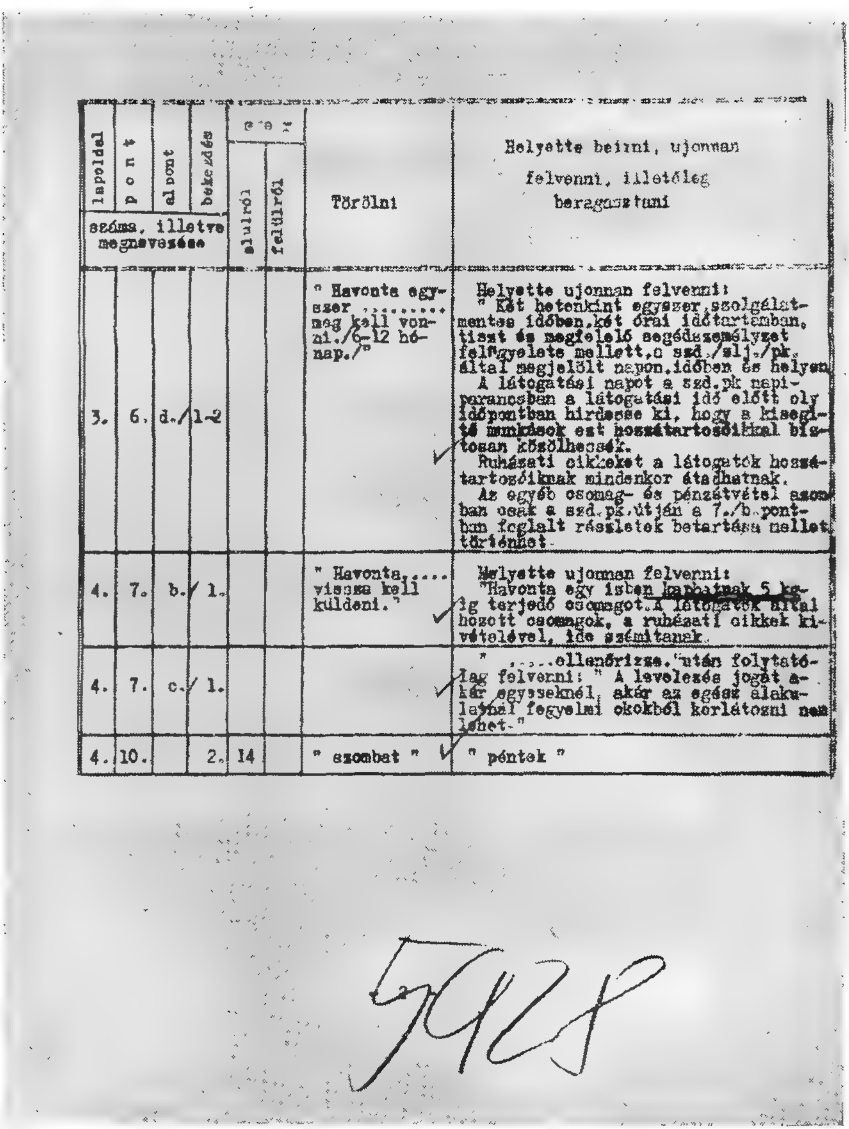

lapoldal	pont	alpont	bekezdés	sor		Törölni	Helyette beirni, ujonnan felvenni, illetőleg beragasztani
száma, illetve megnevezése				alulról	felülről		
3.	6.	d.	1-2			" Havonta egyszer .... meg kell vonni./6-12 hónap./"	Helyette ujonnan felvenni: " Két hetenkint egyszer, szolgálatmentes időben, két órai időtartamban, tiszt és megfelelő segédszemélyzet felügyelete mellett, a szd./alj./pk. által megjelölt napon, időben és helyen. A látogatási napot a szd.pk napiparancsban a látogatási idő előtt oly időpontban hirdesse ki, hogy a kisegítő munkások ezt hozzátartozóikkal biztosan közölhessék. Ruházati cikkeket a látogatók hozzátartozóiknak mindenkor átadhatnak. Az egyéb csomag- és pénzátvétel azonban csak a szd.pk. útján a 7./b. pontban foglalt részletek betartása mellett történhet.
4.	7.	b.	1.			" Havonta..... vissza kell küldeni."	Helyette ujonnan felvenni: "Havonta egy izben kaphatnak 5 kg-ig terjedő csomagot. A látogatók által hozott csomagok, a ruházati cikkek kivételével, ide számitanak.
4.	7.	c.	1.				" .....ellenőrizze." után folytatólag felvenni: " A levelezés jogát akár egyeseknél, akár az egész alakulatnál fegyelmi okokból korlátozni nem lehet."
4.	10.		2.	14		" szombat "	" péntek "

5928

VI b. A 112. szám alatt közölt irat melléklete:
Helyesbítő ív a zsidókkal való bánásmód tárgyában kiadott 120 813. eln. KMOF. sz. rendelethez (112. sz. irat, 174. old.)

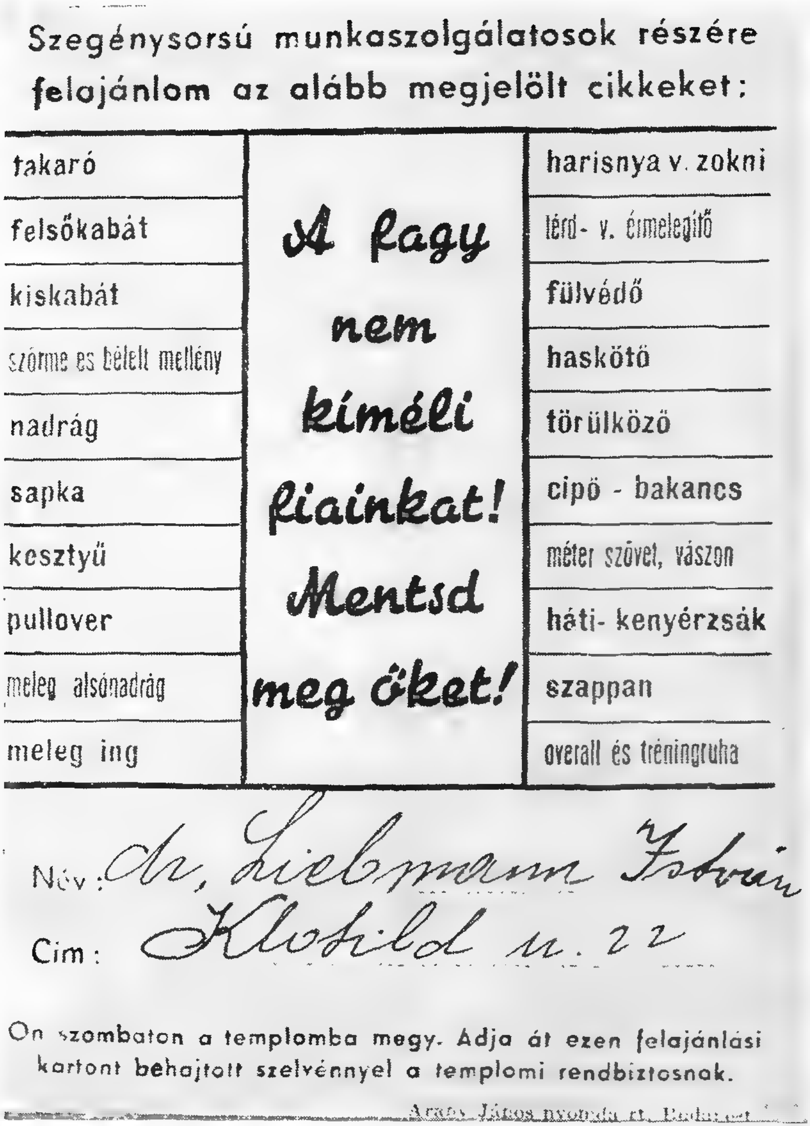

Szegénysorsú munkaszolgálatosok részére felajánlom az alább megjelölt cikkeket:

- takaró
- felsőkabát
- kiskabát
- szőrme és bélelt mellény
- nadrág
- sapka
- kesztyű
- pullover
- meleg alsónadrág
- meleg ing

A fagy nem kíméli fiainkat! Mentsd meg őket!

- harisnya v. zokni
- térd- v. érmelegítő
- fülvédő
- haskötő
- törülköző
- cipő - bakancs
- méter szövet, vászon
- háti- kenyérzsák
- szappan
- overall és tréningruha

Név: Dr. Liebmann István

Cím: Klotild u. 22

Ön szombaton a templomba megy. Adja át ezen felajánlási kartont behajtott szelvénnyel a templomi rendbiztosnak.

Arany János nyomda rt. Budapest

VII. A szegénysorsú munkaszolgálatosok felruházására indított akció felajánlási űrlapja

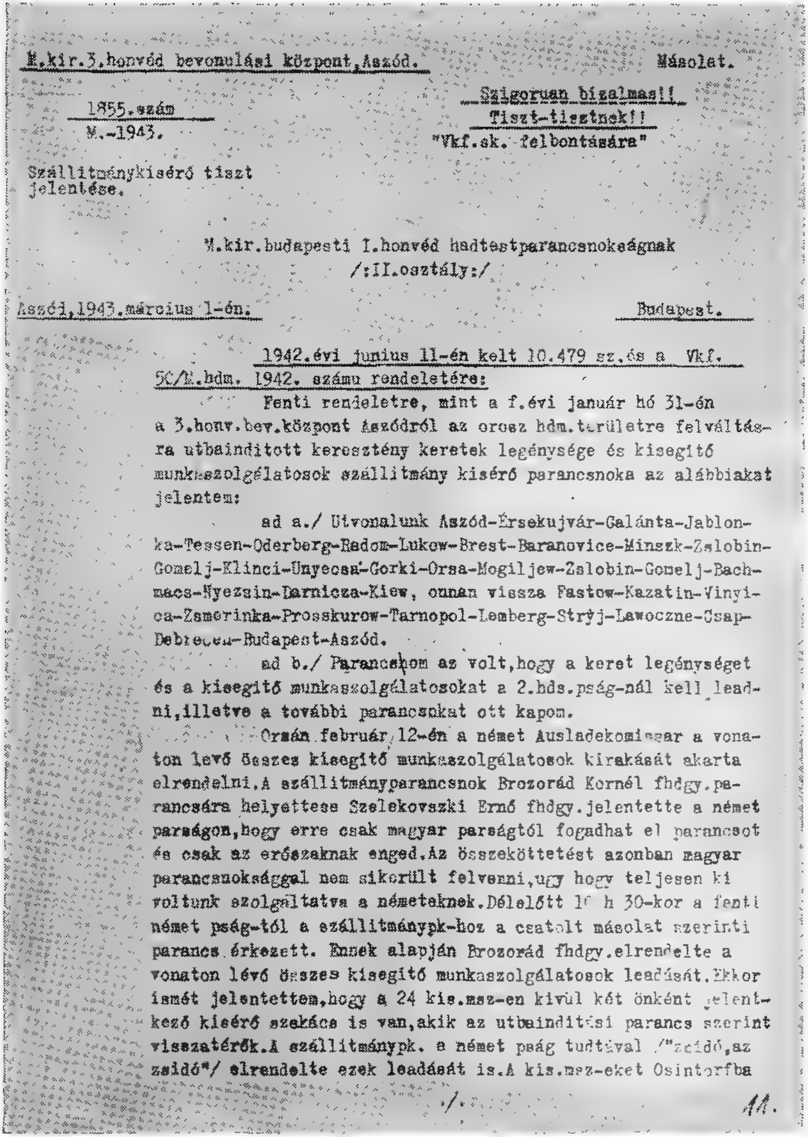

M.kir.3.honvéd bevonulási központ,Aszód. Másolat.

1855.szám
M.-1943.

Szigoruan bizalmas!!
Tiszt-tisztnek!!
"Vkf.sk. felbontására"

Szállitmánykisérő tiszt
jelentése.

M.kir.budapesti I.honvéd hadtestparancsnokságnak
/:II.osztály:/

Aszód,1943.március 1-én. Budapest.

1942.évi junius 11-én kelt 10.479 sz.és a Vkf. 5C/M.hdm. 1942. számu rendeletére:

Fenti rendeletre, mint a f.évi január hó 31-én a 3.honv.bev.központ Aszódról az orosz hdm.területre felváltásra utbainditott keresztény keretek legénysége és kisegitő munkaszolgálatosok szállitmány kisérő parancsnoka az alábbiakat jelentem:

ad a./ Utvonalunk Aszód-Érsekujvár-Galánta-Jablonka-Tessen-Oderberg-Radom-Lukow-Brest-Baranovice-Minszk-Zslobin-Gomelj-Klinci-Unyecsa-Gorki-Orsa-Mogiljew-Zslobin-Gomelj-Bachmacs-Nyezsin-Darnicza-Kiew, onnan vissza Fastow-Kazatin-Vinyica-Zsmerinka-Prosskurow-Tarnopol-Lemberg-Stryj-Lawoczne-Csap-Debrecen-Budapest-Aszód.

ad b./ Parancsom az volt,hogy a keret legénységet és a kisegitő munkaszolgálatosokat a 2.hds.pság-nál kell leadni,illetve a további parancsokat ott kapom.

Orsán február 12-én a német Ausladekomissar a vonaton levő összes kisegitő munkaszolgálatosok kirakását akarta elrendelni.A szállitmányparancsnok Brozorád Kornél fhdgy.parancsára helyettese Szelekovszki Ernő fhdgy.jelentette a német parságon,hogy erre csak magyar parságtól fogadhat el parancsot és csak az erőszaknak enged.Az összeköttetést azonban magyar parancsnoksággal nem sikerült felvenni,ugy hogy teljesen ki voltunk szolgáltatva a németeknek.Délelőtt 10 h 30-kor a fenti német pság-tól a szállitmánypk-hoz a csatolt másolat szerinti parancs érkezett. Ennek alapján Brozorád fhdgy.elrendelte a vonaton lévő összes kisegitő munkaszolgálatosok leadását.Ekkor ismét jelentettem,hogy a 24 kis.msz-en kivül két önként jelentkező kisérő szakács is van,akik az utbainditási parancs szerint visszatérők.A szállitmánypk. a német pság tudtával /"zsidó,az zsidó"/ elrendelte ezek leadását is.A kis.msz-eket Osintorfba

./. 11.

VIII. Az aszódi 3. honvéd bevonulási központ jelentése az I. hadtestparancsnoksághoz a hadműveleti területre váltásra útba indított zsidó munkaszolgálatosoknak a németek által történt feltartóztatásáról (137/g—1. sz. irat, 237—239. old.)

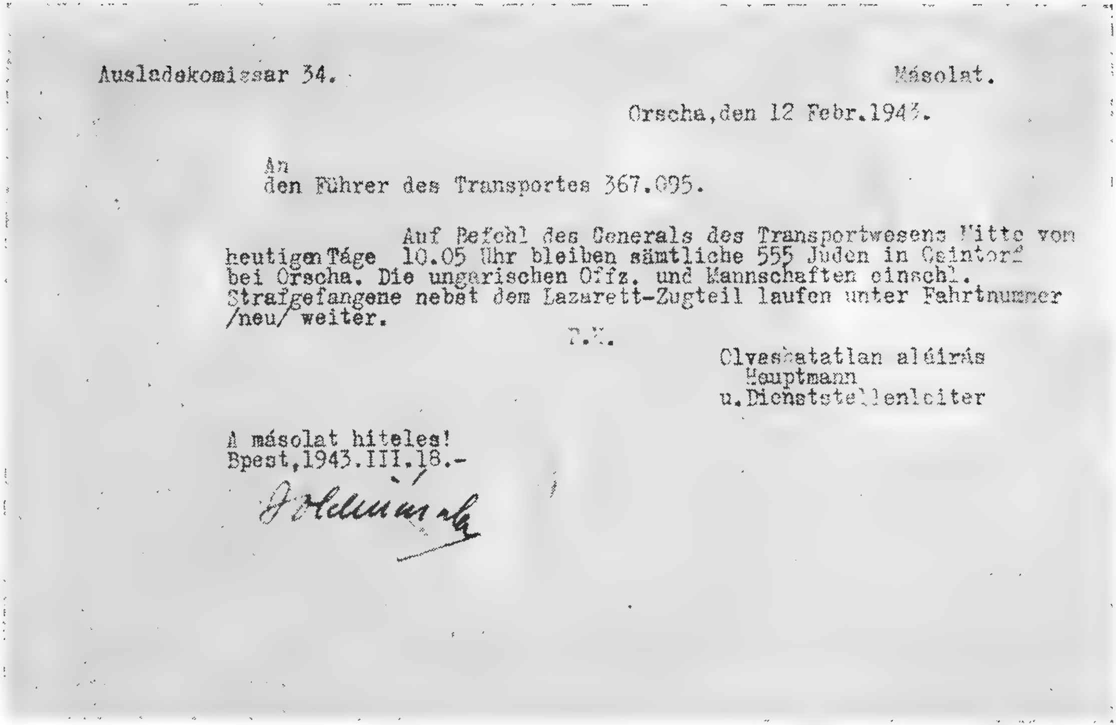

Ausladekomissar 34.

Másolat.

Orscha, den 12 Febr. 1943.

An
den Führer des Transportes 367.095.

Auf Befehl des Generals des Transportwesens Mitte von heutigen Täge 10.05 Uhr bleiben sämtliche 555 Juden in Geintorf bei Orscha. Die ungarischen Offz. und Mannschaften einschl. Strafgefangene nebst dem Lazarett-Zugteil laufen unter Fahrtnummer /neu/ weiter.

P.H.

Olvashatatlan aláírás
Hauptmann
u. Dienststellenleiter

A másolat hiteles!
Bpest, 1943. III. 18.-

IX. A német 34. kiürítési biztos írásbeli parancsa a magyar szállítmányparancsnokhoz 555 zsidó munkaszolgálatosnak a németek részére történő átadására (137/g—2. sz. irat, 239—240. old.)

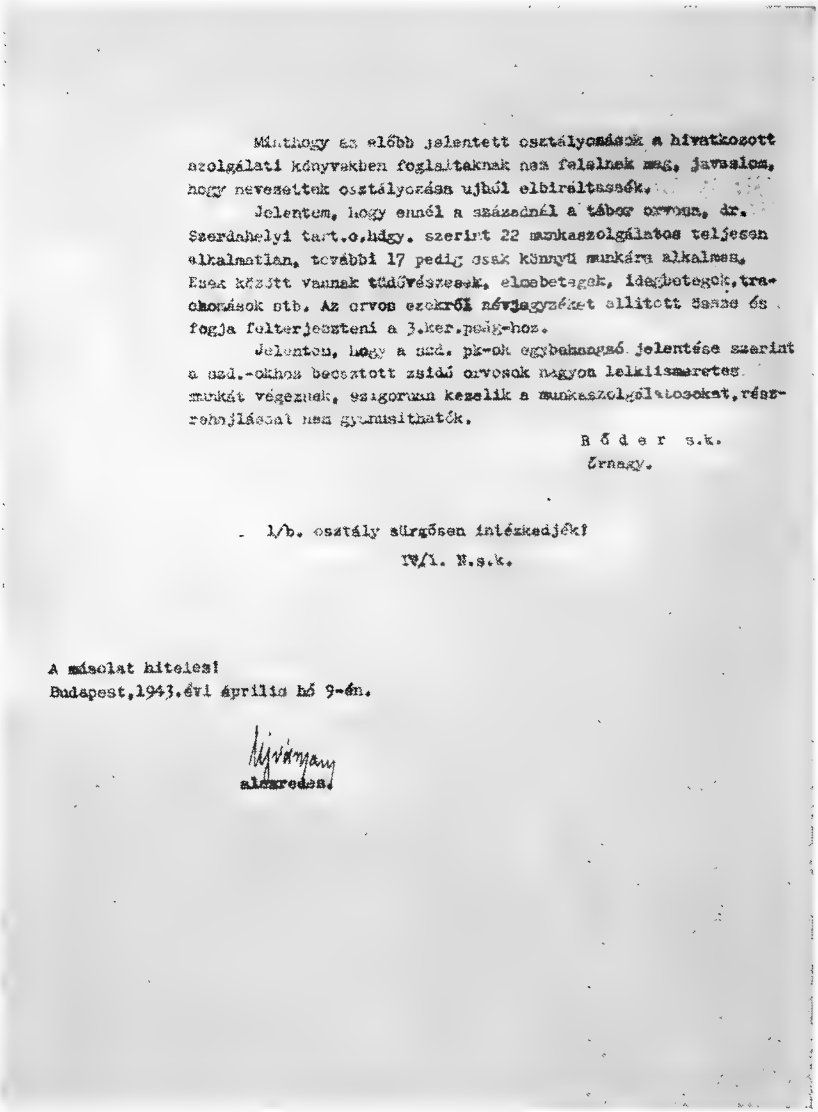

Minthogy az előbb jelentett osztályozások a hivatkozott szolgálati könyvekben foglaltaknak nem felelnek meg, javaslom, hogy nevezettek osztályozása ujból elbiráltassék.

Jelentem, hogy ennél a századnál a tábor orvosa, dr. Szerdahelyi tart.o.hdgy. szerint 22 munkaszolgálatos teljesen alkalmatlan, további 17 pedig csak könnyü munkára alkalmas. Ezek között vannak tüdővészesek, elmebetegek, idegbetegek, trachomások stb. Az orvos ezekről névjegyzéket állitott össze és fogja felterjeszteni a 3.ker.pság-hoz.

Jelentem, hogy a szd. pk-ok egybehangzó jelentése szerint a szd.-okhoz beosztott zsidó orvosok nagyon lelkiismeretes munkát végeznek, szigoruan kezelik a munkaszolgálatosokat, részrehajlással nem gyanusithatók.

Rőder s.k.
őrnagy.

1/b. osztály sürgősen intézkedjék!
IV/1. N.s.k.

A másolat hiteles!
Budapest,1943.évi április hó 9-én.

alezredes.

X. Rőder Jenő vezérőrnagy szemlejelentése a 101 12., 101 13. és 101/14. tábori munkásszázadoknál tapasztaltakról (149 a. sz. irat, 312—314. old.)

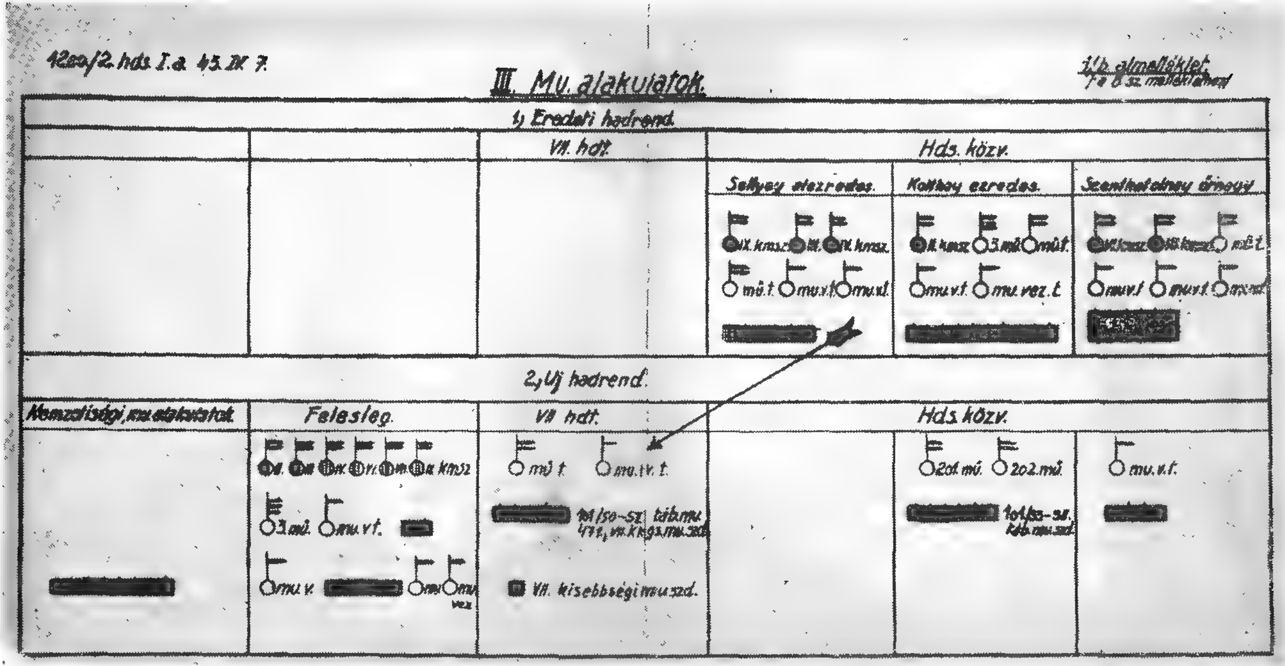
4200/2. hds I. a. 43. IX 7.
III. Mu. alakulatok.
1/b. almelléklet
1) Eredeti hadrend.
VII. hdt.
Hds. közv.
Sellyey alezredes.
Kolthay ezredes.
Szentkatolnay őrnagy
IX. kmsz.
III.
VI. kmsz.
mű. t.
mu. v. t.
mu. v. t.
II. kmsz.
3. mű.
mű. t.
mu. v. t.
mu. vez. t.
mű. t.
mu. v. t.
mu. v. t.
2) Új hadrend.
Nemzetiségi mu. alakulatok
Felesleg.
kmsz.
3. mű.
mu. v. t.
mu. v.
mu. vez.
VII. hdt.
mű. t.
mu. tv. t.
101/50–52. táb. mu.
VII. kisebbségi mu. szd.
Hds. közv.
201. mű.
202. mű.
101/53–54. táb. mu. szd.
mu. v. t.

XI. 151. szám alatt közölt irat melléklete: Táblázat a munkaszolgálatos alakulatok hadrendjéről
(151. sz. irat, 330. old.)

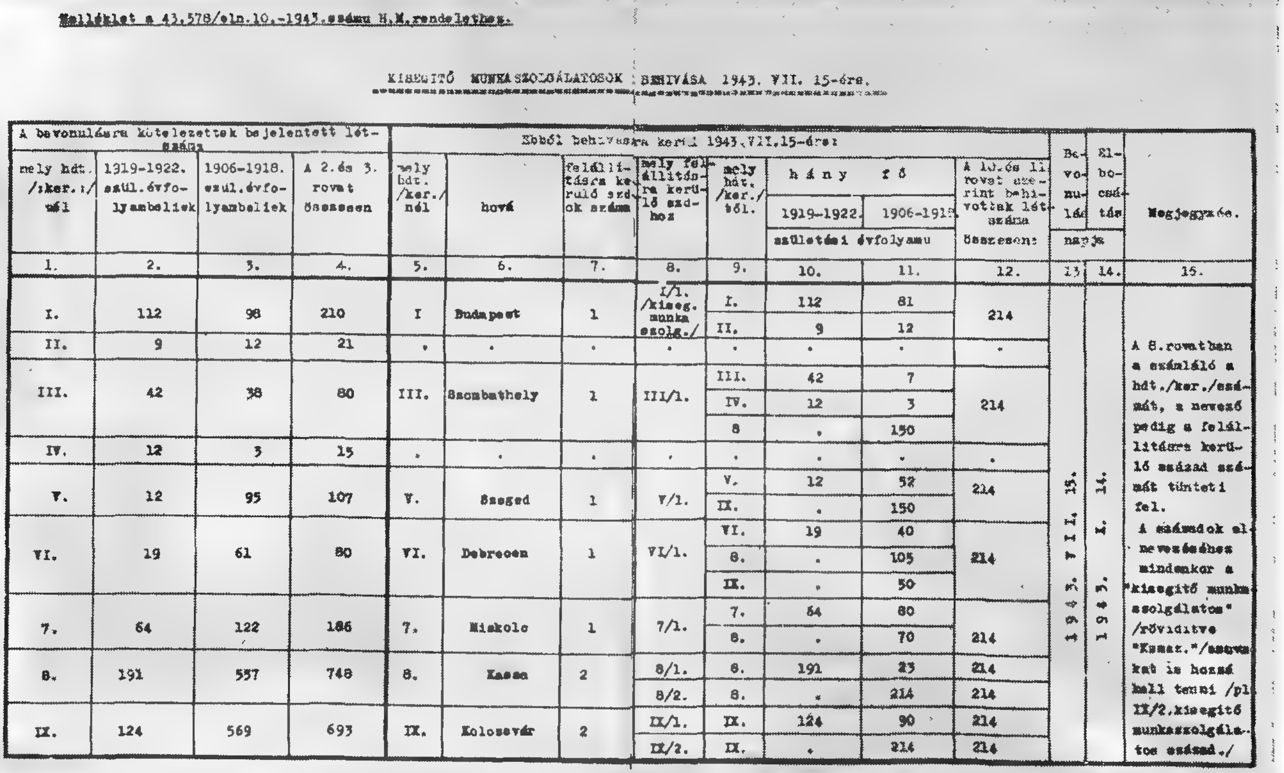

Melléklet a 43.578/eln.10.-1943. számu H.M. rendelethez.

KISEGITŐ MUNKASZOLGÁLATOSOK BEHIVÁSA 1943. VII. 15-ére.

A bevonulásra kötelezettek bejelentett létszáma				Ebből behívásra kerül 1943. VII. 15-ére:										
mely hdt. /ker./ nél	1919-1922. szül. évfolyambeliek	1906-1918. szül. évfolyambeliek	A 2. és 3. rovat összesen	mely hdt. /ker./ nél	hová	felállításra kerülő szd-ok száma	mely felállításra kerülő szd-hoz	mely hdt. /ker./ től.	hány fő		A 10. és 11. rovat szerint behívottak létszáma	Bevonulás	Elbocsátás	Megjegyzés.
									1919-1922.	1906-1918.		napja		
									születési évfolyamu		összesen:			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
I.	112	98	210	I	Budapest	1	I/1. /kiseg. munka szolg./	I.	112	81	214	1943. VII. 15.	1943. X. 14.	A 8. rovatban a számláló a hdt./ker./ számát, a nevező pedig a felállításra kerülő század számát tünteti fel. A századok elnevezéséhez mindenkor a "kisegitő munkaszolgálatos" /röviditve "Kmszt."/ szavakat is hozzá kell tenni /pl. IX/2. kisegitő munkaszolgálatos század./
								II.	9	12				
II.	9	12	21	.	.	.	.	.	.	.	.			
III.	42	38	80	III.	Szombathely	1	III/1.	III.	42	7	214			
								IV.	12	3				
								8	.	150				
IV.	12	3	15	.	.	.	.	.	.	.	.			
V.	12	95	107	V.	Szeged	1	V/1.	V.	12	52	214			
								IX.	.	150				
VI.	19	61	80	VI.	Debrecen	1	VI/1.	VI.	19	40	214			
								8.	.	105				
								IX.	.	50				
7.	64	122	186	7.	Miskolc	1	7/1.	7.	64	80	214			
								8.	.	70				
8.	191	557	748	8.	Kassa	2	8/1.	8.	191	23	214			
							8/2.	8.	.	214	214			
IX.	124	569	693	IX.	Kolozsvár	2	IX/1.	IX.	124	90	214			
							IX/2.	IX.	.	214	214			

XII. A 165. szám alatt közölt irat melléklete: „Kisegítő munkaszolgálatosok behívása 1943. VII. 15-ére"
(165. sz. irat, 369. old.)

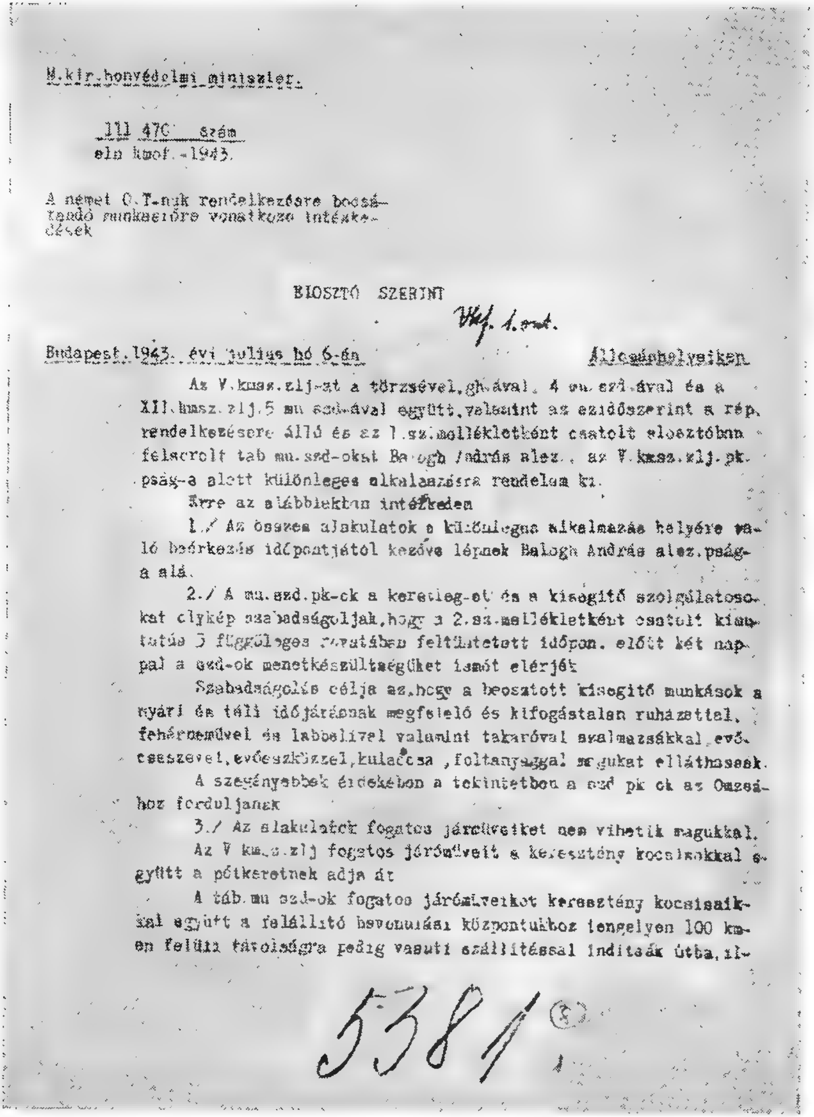

M.kir.honvédelmi miniszter.

111 470 szám
eln kmof.-1943.

A német O.T-nak rendelkezésére bocsátandó munkaerőre vonatkozó intézkedések

ELOSZTÓ SZERINT

Vkf. 1. oszt.

Budapest,1943. évi julius hó 6-án

Állomáshelyeiken

Az V.kmsz.zlj-at a törzsével,gh-ával, 4 mu.szd-ával és a XII.kmsz.zlj.5 mu.szd-ával együtt,valamint az ezidőszerint a rép. rendelkezésére álló és az 1.sz.mellékletként csatolt elosztóban felsorolt tab.mu.szd-okat Balogh András alez., az V.kmsz.zlj.pk. pság-a alatt különleges alkalmazásra rendelem ki.

Erre az alábbiakban intézkedem

1./ Az összes alakulatok a különleges alkalmazás helyére való beérkezés időpontjától kezdve lépnek Balogh András alez.pság-a alá.

2./ A mu.szd.pk-ok a keretleg-et és a kisegitő szolgálatosokat olykép szabadságolják,hogy a 2.sz.mellékletként csatolt kimutatás 5 függőleges rovatában feltüntetett időpont előtt két nappal a szd-ok menetkészültségüket ismét elérjék

Szabadságolás célja az,hogy a beosztott kisegitő munkások a nyári és téli időjárásnak megfelelő és kifogástalan ruházattal, fehérneművel és lábbelivel valamint takaróval szalmazsákkal,evőcsészével,evőeszközzel,kulaccsal,foltanyaggal magukat elláthassák.

A szegényebbek érdekében a tekintetben a szd pk ok az Omzsá-hoz forduljanak

3./ Az alakulatok fogatos járműveiket nem vihetik magukkal.

Az V kmsz.zlj fogatos járműveit a keresztény kocsisokkal együtt a pótkeretnek adja át

A táb.mu szd-ok fogatos járműveiket keresztény kocsisaikkal együtt a felállító bevonulási központukhoz tengelyen 100 km-en felüli távolságra pedig vasuti szállitással inditsák útba, il-

5381.

XIII/a. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a német Organisation Todt-nak rendelkezésére bocsátandó munkaerők átadásáról (166 a. sz. irat, 370—371. old.)

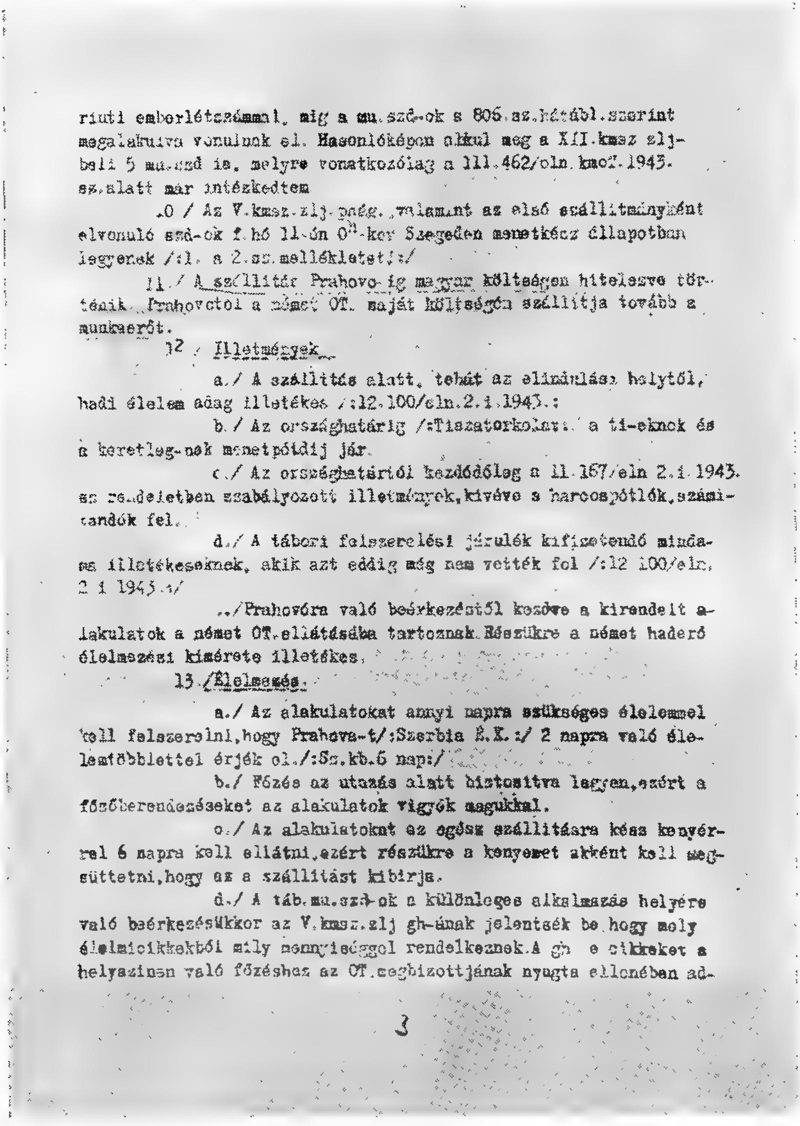

riuti emberlétszámmal, míg a mu.szd-ok a 806.sz.hátábl.szerint megalakulva vonulnak el. Hasonlóképen alakul meg a XII.kmsz zlj-beli 5 mu.szd is, melyre vonatkozólag a 111.462/eln.kmof.1943. sz.alatt már intézkedtem.

10./ Az V.kmsz.zlj.pság.,valamint az első szállítmányként elvonuló szd-ok f.hó 11-én 0^{h}-kor Szegeden menetkész állapotban legyenek /:l. a 2.sz.mellékletet!:/

11./ A szállítás Prahovo-ig magyar költségen hitelezve történik. Prahovotól a német OT. saját költségén szállítja tovább a munkaerőt.

12./ Illetmények.

a./ A szállítás alatt, tehát az elindulási helytől, hadi élelem adag illetékes /:12.100/eln.2.i.1943.:

b./ Az országhatárig /:Tiszatorkolat:/ a ti-eknek és a keretleg-nek menetpótdíj jár.

c./ Az országhatártól kezdődőleg a 11.167/eln.2.i.1943. sz.rendeletben szabályozott illetmények, kivéve a harcpótlók, számítandók fel.

d./ A tábori felszerelési járulék kifizetendő mindazon illetékeseknek, akik azt eddig még nem vették fel /:12.100/eln.2.i.1943.:/

e./ Prahovóra való beérkezéstől kezdve a kirendelt alakulatok a német OT.ellátásába tartoznak. Részükre a német haderő élelmezési kimérete illetékes.

13./ Élelmezés.

a./ Az alakulatokat annyi napra szükséges élelemmel kell felszerelni, hogy Prahova-t /:Szerbia É.K.:/ 2 napra való élelemtöbblettel érjék el./:Sz.kb.6 nap:/

b./ Főzés az utazás alatt biztosítva legyen, ezért a főzőberendezéseket az alakulatok vigyék magukkal.

c./ Az alakulatokat az egész szállításra kész kenyérrel 6 napra kell ellátni, ezért részükre a kenyeret akként kell megsüttetni, hogy az a szállítást kibírja.

d./ A táb.mu.szd-ok a különleges alkalmazás helyére való beérkezésükkor az V.kmsz.zlj gh-ának jelentsék be, hogy mely élelmicikkekből mily mennyiséggel rendelkeznek. A gh. e cikkeket a helyszínen való főzéshez az OT.megbízottjának nyugta ellenében ad-

XIII/b. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a német Organisation Todt-nak rendelkezésére bocsátandó munkaerők átadásáról (166/a. sz. irat, 372—373. old.)

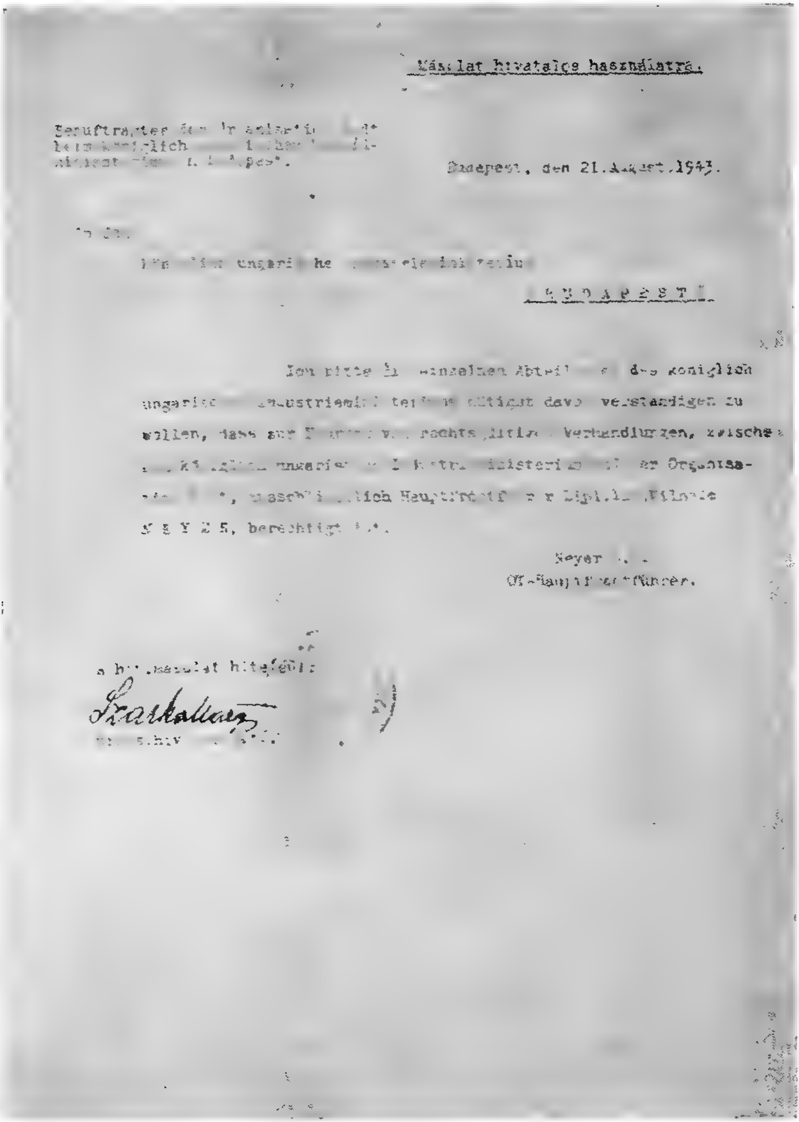

Másolat hivatalos használatra.

Beauftragter der Organisation Todt
beim königlich ungarischen Honvédmini-
sterium in Budapest.

Budapest, den 21. August 1943.

An das

Königlich ungarische Industrieministerium

BUDAPEST.

Ich bitte die einzelnen Abteilungen des königlich ungarischen Industrieministeriums gütigst davon verständigen zu wollen, dass zur Führung von rechtsgültigen Verhandlungen, zwischen dem königlich ungarischen Industrieministerium und der Organisation Todt, ausschliesslich Hauptfrontführer Dipl.Ing. Wilhelm NEYER, berechtigt ist.

Neyer m.p.
OT-Hauptfrontführer.

A hiv. másolat hiteléül:
Szatkallacz
[illegible]

XIV. Wilhelm Neyer, a Todt-Szervezetnek a Honvédelmi Minisztériumhoz beosztott Hauptfrontführerje átiratot intéz az Iparügyi Minisztériumhoz: közli, hogy a szakminisztérium és a Todt-Szervezet közötti tárgyalások lefolytatására csak ő jogosult (171/a. sz. irat, 395—396. old.)

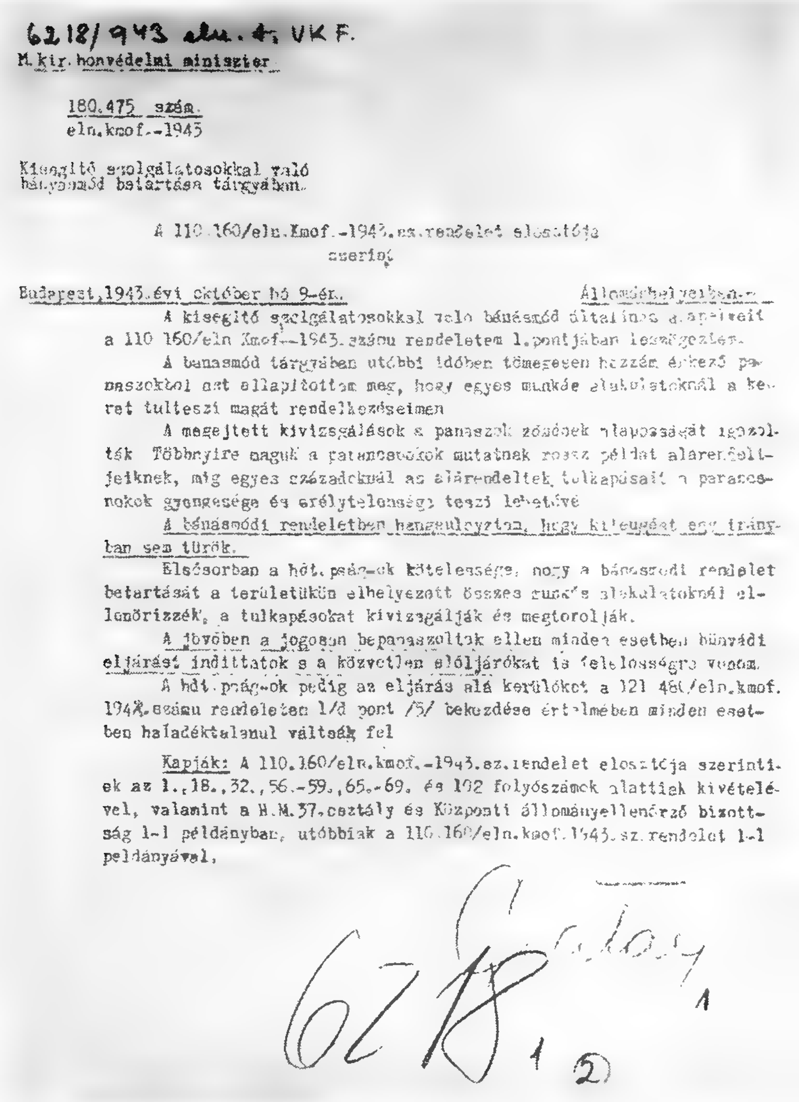

6218/943 eln. 4. VKF.

M. kir. honvédelmi miniszter

180.475 szám.
eln.kmof.-1943

Kisegítő szolgálatosokkal való
bánásmód betartása tárgyában.

A 110.160/eln.Kmof.-1943.sz.rendelet elosztója
szerint.

Budapest, 1943. évi október hó 9-én. Állomáshelyeiken.-

A kisegítő szolgálatosokkal való bánásmód általános alapelveit a 110.160/eln.Kmof.-1943. számu rendeletem 1. pontjában leszögeztem.

A banasmód tárgyában utóbbi időben tömegesen hozzám érkező panaszoktol azt allapitottam meg, hogy egyes munkás alakulatoknál a keret tulteszi magát rendelkezéseimen.

A megejtett kivizsgálások a panaszok zömének alaposságát igazolták. Többnyire maguk a parancsnokok mutatnak rossz példát alárendeltjeiknek, míg egyes századoknál az alárendeltek tulkapásait a parancsnokok gyengesége és erélytelensége teszi lehetővé.

A bánásmódi rendeletben hangsulyoztam, hogy kilengést egy irányban sem türök.

Elsősorban a hdt.pság-ok kötelessége, hogy a bánásmódi rendelet betartását a területükön elhelyezett összes munkás alakulatoknál ellenőrizzék, a tulkapásokat kivizsgálják és megtorolják.

A jövőben a jogosan bepanaszoltak ellen minden esetben bünvádi eljárást indittatok s a közvetlen elöljárókat is felelősségre vonom.

A hdt.pság-ok pedig az eljárás alá kerülőket a 121.460/eln.kmof.1942.számu rendeletem 1/d pont /5/ bekezdése értelmében minden esetben haladéktalanul váltsák fel.

Kapják: A 110.160/eln.kmof.-1943.sz.rendelet elosztója szerintiek az 1.,18.,32.,56.-59.,65.-69. és 102 folyószámok alattiak kivételével, valamint a H.M.37.osztály és Központi állományellenőrző bizottság 1-1 példányban, utóbbiak a 110.160/eln.kmof.1943.sz.rendelet 1-1 példányával.

Csatay

1

6218. 1 ②

XV. Csatay honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított kilengések megszüntetése érdekében (180. sz. irat, 415—416. old.)

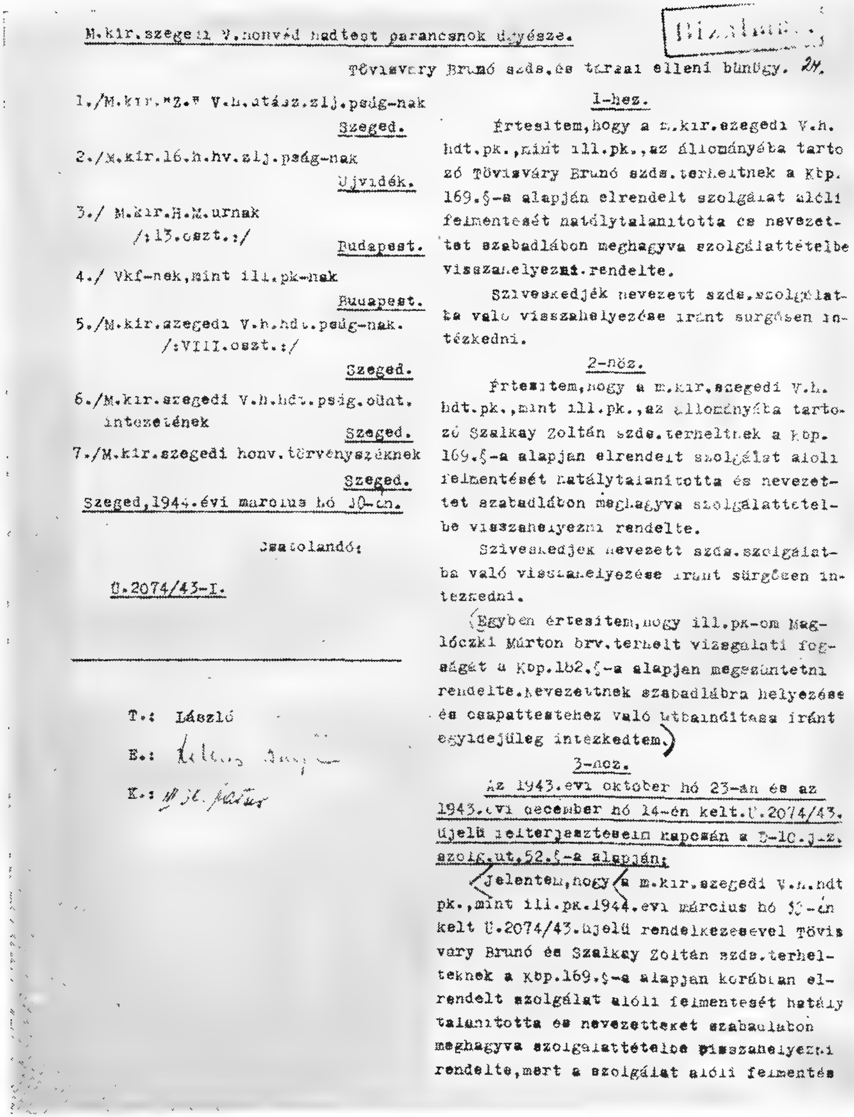

M.kir.szegedi V.honvéd hadtest parancsnok ügyésze.

Bizalmas!

Tövisváry Brunó szds.és társai elleni bünügy. 24.

1./M.kir."Z." V.h.utász.zlj.pság-nak
Szeged.

2./M.kir.16.h.hv.zlj.pság-nak
Ujvidék.

3./ M.kir.H.M.urnak
/:13.oszt.:/
Budapest.

4./ Vkf-nek,mint ill.pk-nak
Budapest.

5./M.kir.szegedi V.h.hdt.pság-nak.
/:VIII.oszt.:/
Szeged.

6./M.kir.szegedi V.h.hdt.pság.oünt.
intézetének
Szeged.

7./M.kir.szegedi honv.törvényszéknek
Szeged.

Szeged,1944.évi március hó 30-án.

Csatolandó:

Ü.2074/43-I.

T.: László

E.:

K.:

1-hez.

Értesitem,hogy a m.kir.szegedi V.h. hdt.pk.,mint ill.pk.,az állományába tartozó Tövisváry Brunó szds.terheltnek a Kbp. 169.§-a alapján elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanitotta és nevezettet szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni rendelte.

Sziveskedjék nevezett szds.szolgálatba való visszahelyezése iránt sürgősen intézkedni.

2-höz.

Értesitem,hogy a m.kir.szegedi V.h. hdt.pk.,mint ill.pk.,az állományába tartozó Szalkay Zoltán szds.terheltnek a Kbp. 169.§-a alapján elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanitotta és nevezettet szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni rendelte.

Sziveskedjék nevezett szds.szolgálatba való visszahelyezése iránt sürgősen intézkedni.

(Egyben értesitem,hogy ill.pk-om Maglóczki Márton brv.terhelt vizsgálati fogságát a Kbp.162.§-a alapján megszüntetni rendelte.Nevezettnek szabadlábra helyezése és csapattestéhez való útbainditása iránt egyidejüleg intézkedtem.)

3-hoz.

Az 1943.évi október hó 23-án és az 1943.évi december hó 14-én kelt Ü.2074/43. ügyelü felterjesztéseim kapcsán a B-10.j-z. szolg.ut.52.§-a alapján:

Jelentem,hogy a m.kir.szegedi V.h.hdt pk.,mint ill.pk.1944.évi március hó 30-án kelt Ü.2074/43.ügyelü rendelkezésével Tövisváry Brunó és Szalkay Zoltán szds.terhelteknek a Kbp.169.§-a alapján korábban elrendelt szolgálat alóli felmentését hatálytalanitotta és nevezetteket szabadlábon meghagyva szolgálattételbe visszahelyezni rendelte,mert a szolgálat alóli felmentés

XVI. A szegedi honvédhadtest ügyészének határozata
Tövisváry Brunó százados és társainak ügyében
(181 b. sz. irat, 429—430. old.)

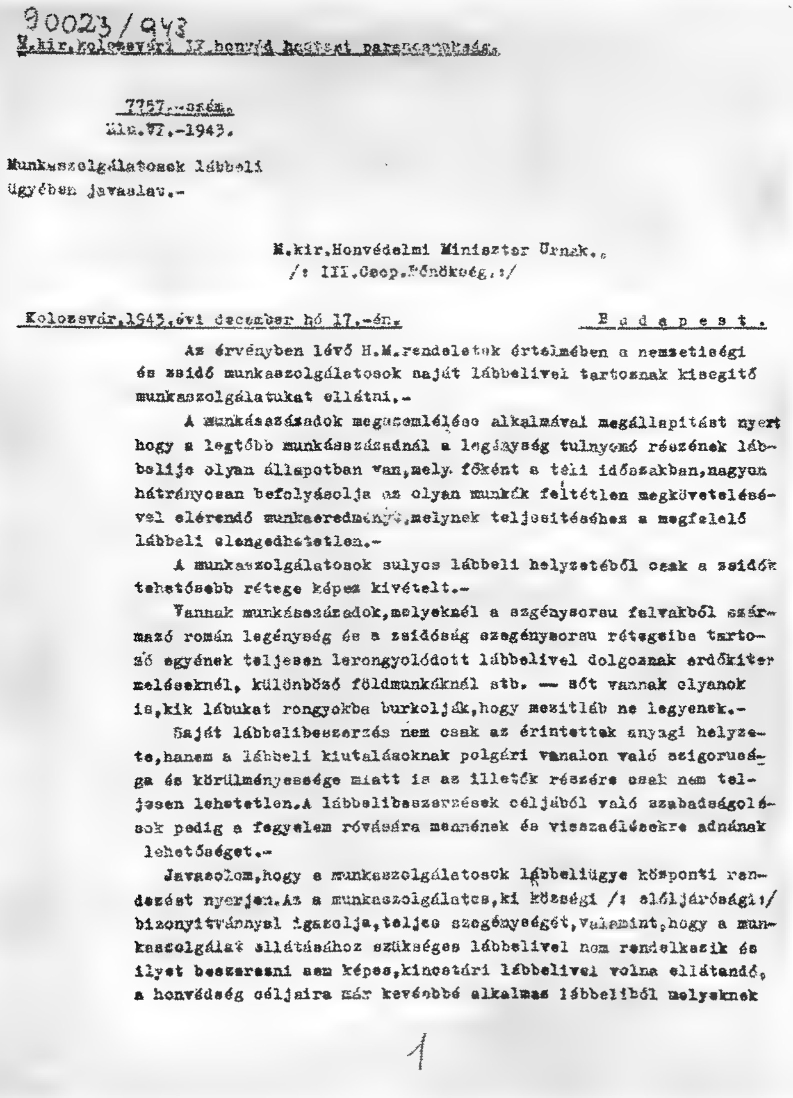

90023/943

M.kir.kolozsvári IX.honvéd hadtest parancsnokság.

7757.-szám.
Min.VI.-1943.

Munkaszolgálatosok lábbeli
ügyében javaslat.-

M.kir.Honvédelmi Miniszter Urnak.
/: III.Csop.Főnökség.:/

Kolozsvár,1943.évi december hó 17.-én. Budapest.

Az érvényben lévő H.M.rendeletek értelmében a nemzetiségi és zsidó munkaszolgálatosok saját lábbelivel tartoznak kisegitő munkaszolgálatukat ellátni.-

A munkásszázadok megszemlélése alkalmával megállapitást nyert hogy a legtöbb munkásszázadnál a legénység tulnyomó részének lábbelije olyan állapotban van, mely főként a téli időszakban, nagyon hátrányosan befolyásolja az olyan munkák feltétlen megkövetelésével elérendő munkaeredményt, melynek teljesitéséhez a megfelelő lábbeli elengedhetetlen.-

A munkaszolgálatosok sulyos lábbeli helyzetéből csak a zsidók tehetősebb rétege képez kivételt.-

Vannak munkásszázadok, melyeknél a szegénysorsu falvakból származó román legénység és a zsidóság szegénysorsu rétegeibe tartozó egyének teljesen lerongyolódott lábbelivel dolgoznak erdőkitermeléseknél, különböző földmunkáknál stb. — sőt vannak olyanok is, kik lábukat rongyokba burkolják, hogy mezitláb ne legyenek.-

Saját lábbelibeszerzés nem csak az érintettek anyagi helyzete, hanem a lábbeli kiutalásoknak polgári vonalon való szigorusága és körülményessége miatt is az illetők részére csak nem teljesen lehetetlen. A lábbelibeszerzések céljából való szabadságolások pedig a fegyelem rovására mennének és visszaélésekre adnának lehetőséget.-

Javaslom, hogy a munkaszolgálatosok lábbeliügye központi rendezést nyerjen. Az a munkaszolgálatos, ki községi /: elöljárósági :/ bizonyitvánnyal igazolja, teljes szegénységét, valamint, hogy a munkaszolgálat ellátásához szükséges lábbelivel nem rendelkezik és ilyet beszerezni sem képes, kincstári lábbelivel volna ellátandó, a honvédség céljaira már kevésbbé alkalmas lábbeliből melyeknek

1

XVII. A kolozsvári IX. honvéd hadtest parancsnokság jelentése a Honvédelmi Minisztériumnak: a zsidó munkásszázadok legénységének túlnyomó része nincs lábbelivel ellátva (199. a. sz. irat, 474—475. old.)

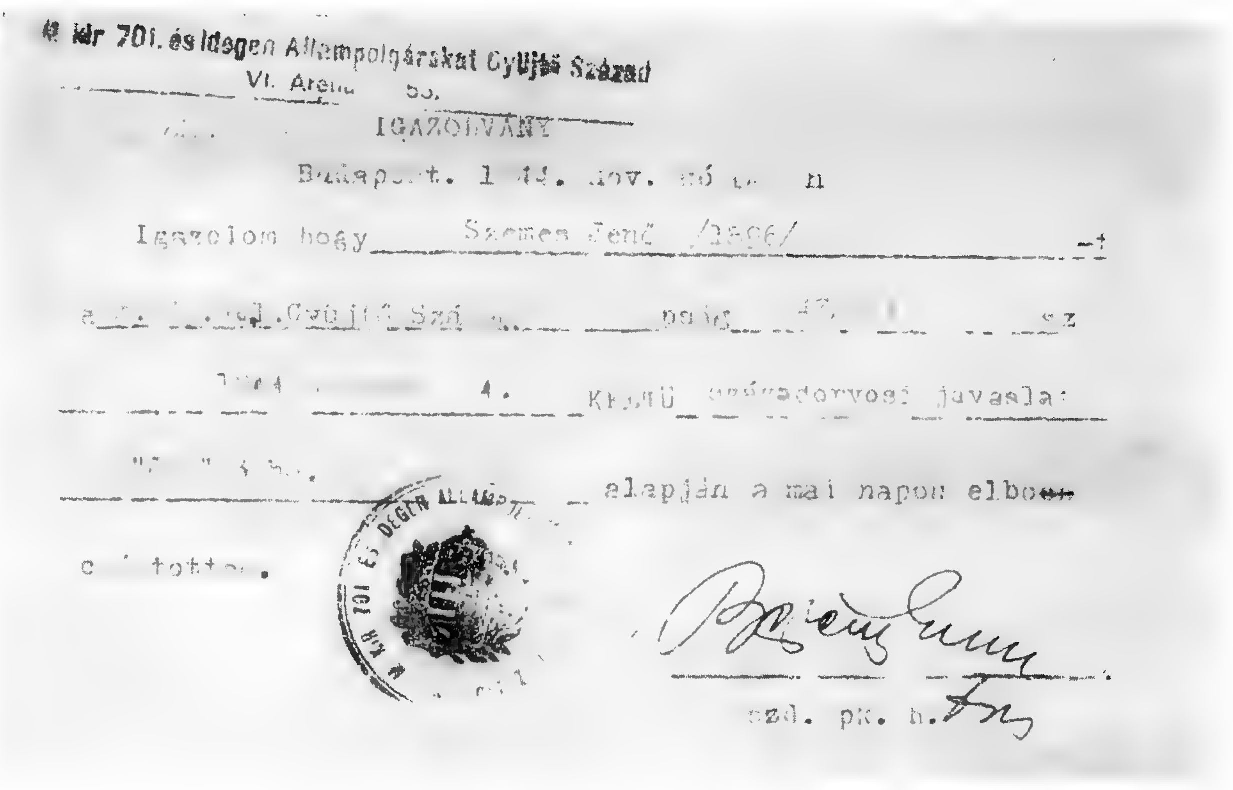

Kmr 701. és Idegen Állampolgárokat Gyüjtő Század
VI. Aréna 55.

IGAZOLVÁNY

Budapest. 1944. nov. hó [illegible] n

Igazolom hogy Szenes Jenő /1896/ -t

a [illegible] Gyüjtő Szd. [illegible] napig [illegible] sz

1944 [illegible] 4. [illegible] századorvosi javaslat

[illegible] alapján a mai napon elbocsátottam.

szd. pk. h.

XVIII. Szenes Jenő munkaszolgálatos elbocsátási lapja

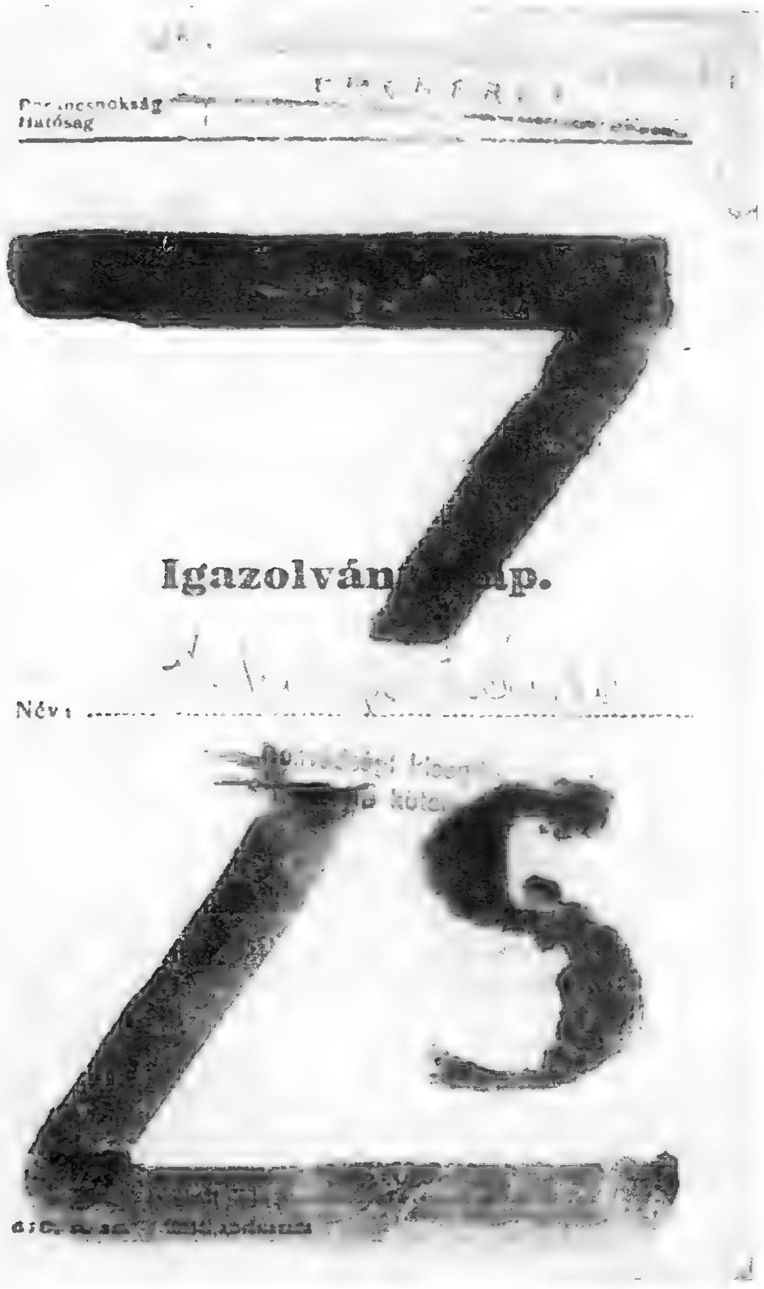

Parancsnokság

Hatóság

Igazolván[illegible]ap.

Név: [illegible]

[illegible]

XIX. Egy „ZS"-katonakönyv fedőlapja

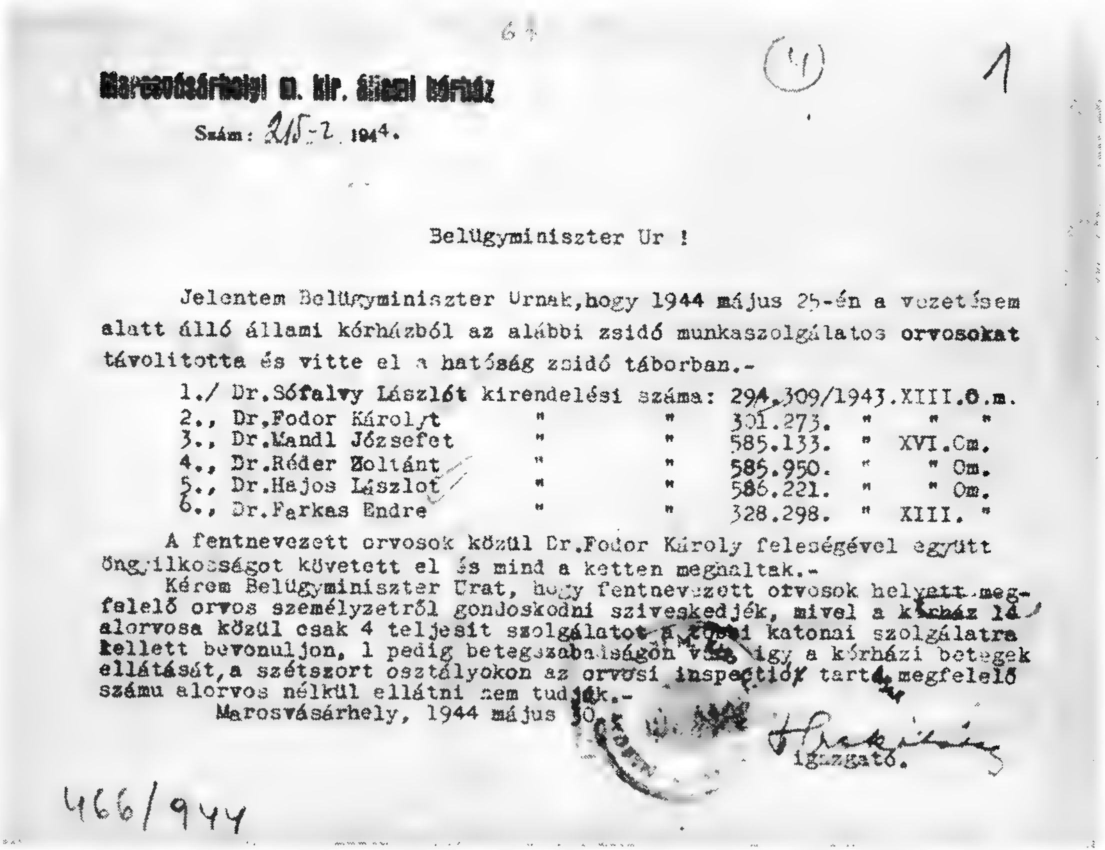

64 (4) 1

Marosvásárhelyi m. kir. állami kórház

Szám: 215-2. 1944.

Belügyminiszter Ur !

Jelentem Belügyminiszter Urnak, hogy **1944 május** 25-én a vezetésem alatt álló állami kórházból az alábbi zsidó munkaszolgálatos **orvosokat** távolitotta és vitte el a hatóság zsidó táborban.-

1./ Dr.Sófalvy Lászlót kirendelési száma: 294.309/1943.XIII.O.m.
2., Dr.Fodor Károlyt " " 301.273. " " "
3., Dr.Mandl Józsefet " " 585.133. " XVI.Om.
4., Dr.Réder Zoltánt " " 585.950. " " Om.
5., Dr.Hajos Lászlot " " 586.221. " " Om.
6., Dr.Farkas Endre " " 328.298. " XIII. "

A fentnevezett orvosok közül Dr.Fodor Károly feleségével együtt öngyilkosságot követett el és mind a ketten meghaltak.-

Kérem Belügyminiszter Urat, hogy fentnevezett orvosok helyett megfelelő orvos személyzetről gondoskodni sziveskedjék, mivel a kórház 14 alorvosa közül csak 4 teljesit szolgálatot a többi katonai szolgálatra kellett bevonuljon, 1 pedig betegszabadságon van, igy a kórházi betegek ellátását, a szétszort osztályokon az orvosi inspectiót tartó megfelelő számu alorvos nélkül ellátni nem tudják.-

Marosvásárhely, 1944 május 30.

igazgató.

466/944

XX. A marosvásárhelyi állami kórház igazgatójának jelentése a belügyminiszterhez: a zsidó munkaszolgálatos orvosokat elszállították, helyettesítésükre sürgős intézkedést kér (229/c. sz. irat, 524. old.)

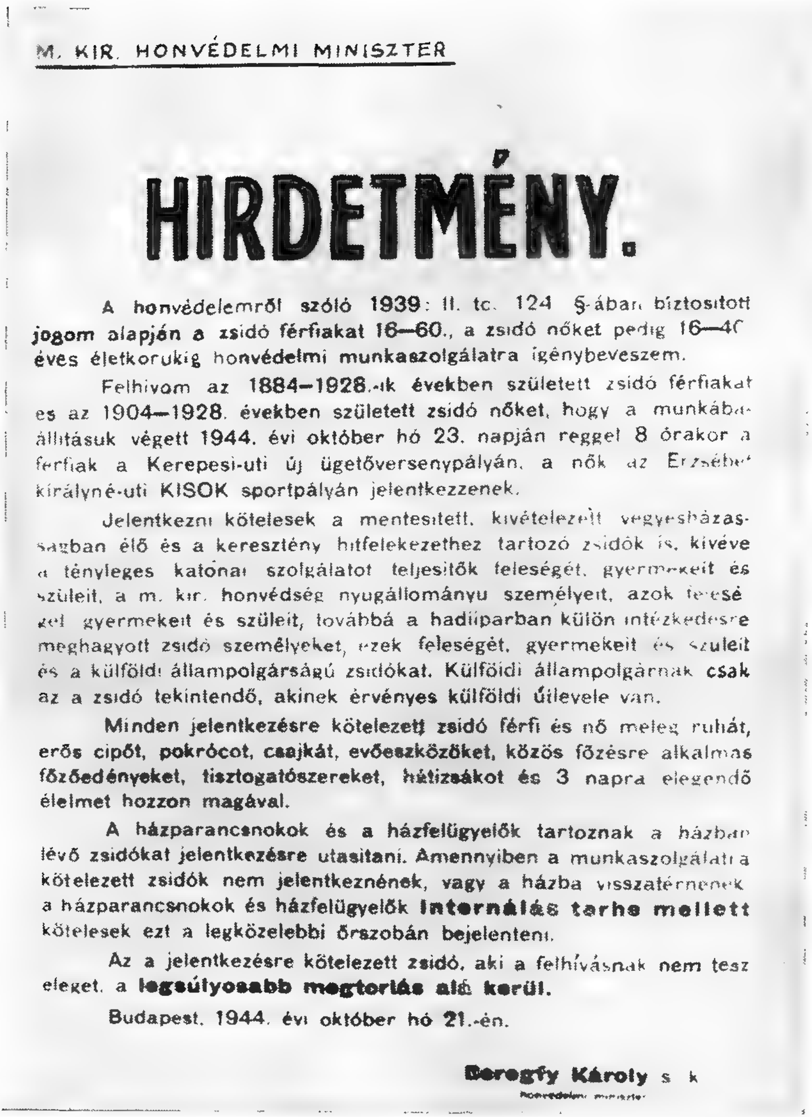

M. KIR. HONVÉDELMI MINISZTER

HIRDETMÉNY.

A honvédelemről szóló **1939**: II. tc. 124. §-ában biztositott **jogom alapján a zsidó férfiakat 16—60.**, a zsidó nőket pedig 16—40 éves életkorukig **honvédelmi munkaszolgálatra** igénybeveszem.

Felhivom az **1884—1928.-ik években** született zsidó férfiakat és az 1904—1928. **években született zsidó nőket**, hogy a munkábaállításuk végett **1944.** évi **október** hó 23. napján reggel 8 órakor a férfiak a Kerepesi-uti új ügetőversenypályán, a nők az Erzsébet királyné-uti KISOK sportpályán jelentkezzenek.

Jelentkezni kötelesek a mentesitett, kivételezett, vegyesházasságban élő és a keresztény hitfelekezethez tartozó zsidók is, kivéve a tényleges katonai szolgálatot teljesitők feleségét, gyermekeit és szüleit, a m. kir. honvédség nyugállományu személyeit, azok feleségét, gyermekeit és szüleit, továbbá a hadiiparban külön intézkedésre meghagyott zsidó személyeket, ezek feleségét, gyermekeit és szüleit és a külföldi állampolgárságú zsidókat. Külföldi állampolgárnak **csak** az a zsidó tekintendő, akinek **érvényes külföldi útlevele** van.

Minden jelentkezésre kötelezett zsidó férfi és nő meleg ruhát, **erős cipőt, pokrócot, csajkát, evőeszközöket**, közös főzésre alkalmas **főzőedényeket, tisztogatószereket, hátizsákot** és 3 napra elegendő **élelmet hozzon magával.**

A házparancsnokok és a **házfelügyelők tartoznak** a házban **lévő zsidókat jelentkezésre utasitani.** Amennyiben a munkaszolgálatra kötelezett zsidók nem **jelentkeznének, vagy** a házba visszatérnének a házparancsnokok és házfelügyelők **internálás terhe mellett** kötelesek ezt a legközelebbi őrszobán bejelenteni.

Az a jelentkezésre kötelezett **zsidó**, aki a felhívásnak **nem** tesz eleget, a **legsúlyosabb megtorlás alá kerül.**

Budapest, 1944. évi október hó 21.-én.

Beregfy Károly s. k.
honvédelmi miniszter

XXI. Beregfy Károly honvédelmi miniszter honvédelmi munkára veszi igénybe a zsidó férfiakat 16—60 éves, a zsidó nőket pedig 16—40 éves korig (279. sz. irat, 643—644. old.)

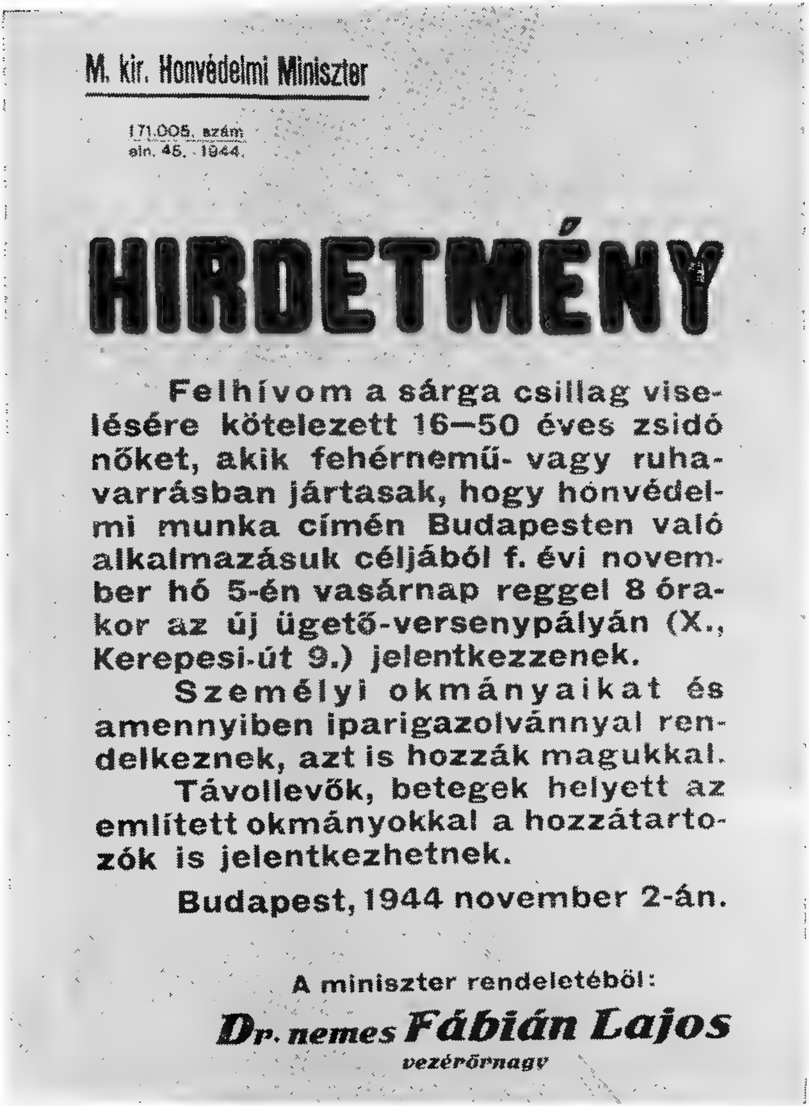

M. kir. Honvédelmi Miniszter

171.005. szám
eln. 45. - 1944.

HIRDETMÉNY

Felhívom a sárga csillag viselésére kötelezett 16—50 éves zsidó nőket, akik fehérnemű- vagy ruhavarrásban jártasak, hogy honvédelmi munka címén Budapesten való alkalmazásuk céljából f. évi november hó 5-én vasárnap reggel 8 órakor az új ügető-versenypályán (X., Kerepesi-út 9.) jelentkezzenek.

Személyi okmányaikat és amennyiben iparigazolvánnyal rendelkeznek, azt is hozzák magukkal.

Távollevők, betegek helyett az említett okmányokkal a hozzátartozók is jelentkezhetnek.

Budapest, 1944 november 2-án.

A miniszter rendeletéből:

Dr. nemes Fábián Lajos
vezérőrnagy

XXII. A honvédelmi miniszter „Hirdetmény”-e jelentkezésre szólítja fel a 16—50 éves varrásban jártas zsidó nőket (285. sz. irat, 658. old.)

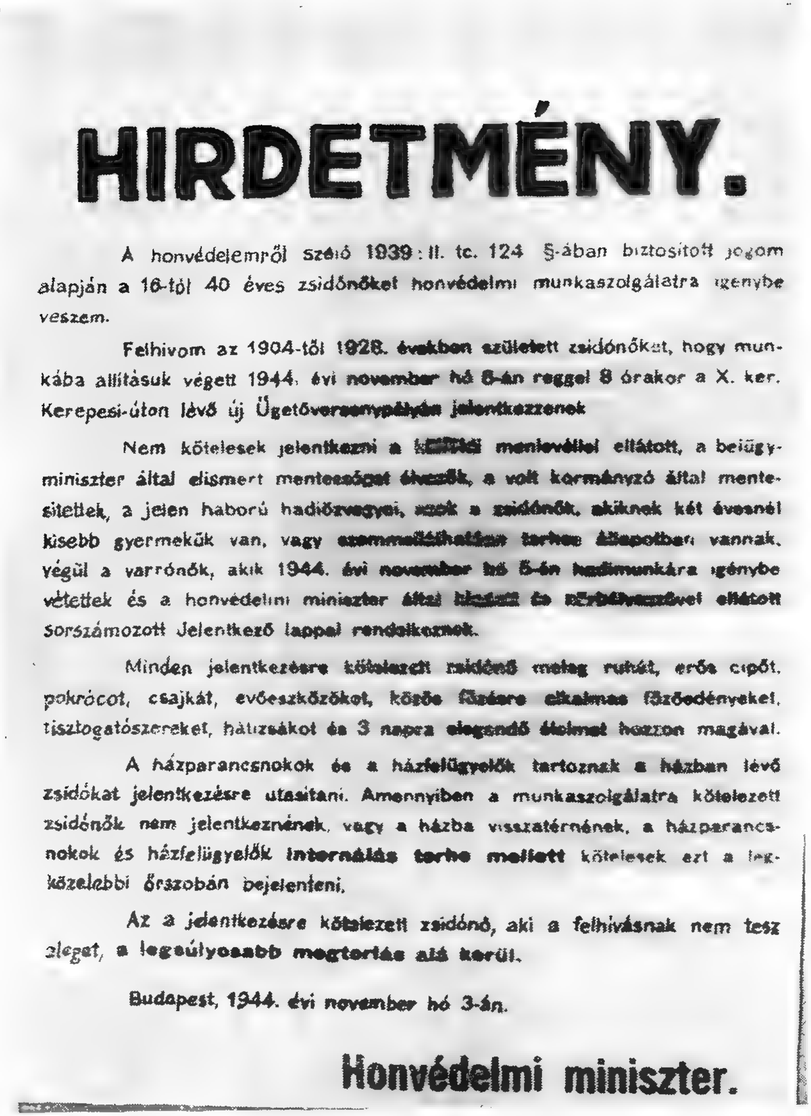

HIRDETMÉNY.

A honvédelemről szóló 1939:II. tc. 124 §-ában biztositott jogom alapján a 16-tól 40 éves zsidónőket honvédelmi munkaszolgálatra igénybe veszem.

Felhivom az 1904-től 1928. években született zsidónőket, hogy munkába állításuk végett 1944. évi november hó 6-án reggel 8 órakor a X. ker. Kerepesi-úton lévő új Ügetőversenypályán jelentkezzenek

Nem kötelesek jelentkezni a külföldi menlevéllel ellátott, a belügyminiszter által elismert mentességet élvezők, a volt kormányzó által mentesitettek, a jelen háború hadiözvegyei, azok a zsidónők, akiknek két évesnél kisebb gyermekük van, vagy szemmel láthatóan terhes állapotban vannak, végül a varrónők, akik 1944. évi november hó 6-án hadimunkára igénybe vétettek és a honvédelmi miniszter által kiadott és névbélyegzővel ellátott sorszámozott Jelentkező lappal rendelkeznek.

Minden jelentkezésre kötelezett zsidónő meleg ruhát, erős cipőt, pokrócot, csajkát, evőeszközöket, közös főzésre alkalmas főzőedényeket, tisztogatószereket, hátizsákot és 3 napra elegendő élelmet hozzon magával.

A házparancsnokok és a házfelügyelők tartoznak a házban lévő zsidókat jelentkezésre utasitani. Amennyiben a munkaszolgálatra kötelezett zsidónők nem jelentkeznének, vagy a házba visszatérnének, a házparancsnokok és házfelügyelők internálás terhe mellett kötelesek ezt a legközelebbi őrszobán bejelenteni.

Az a jelentkezésre kötelezett zsidónő, aki a felhivásnak nem tesz eleget, a legsúlyosabb megtorlás alá kerül.

Budapest, 1944. évi november hó 3-án.

Honvédelmi miniszter.

XXIII. A honvédelmi miniszter „Hirdetmény"-e honvédelmi munkára veszi igénybe a 16—40 éves zsidó nőket (286. sz. irat, 659. old.)

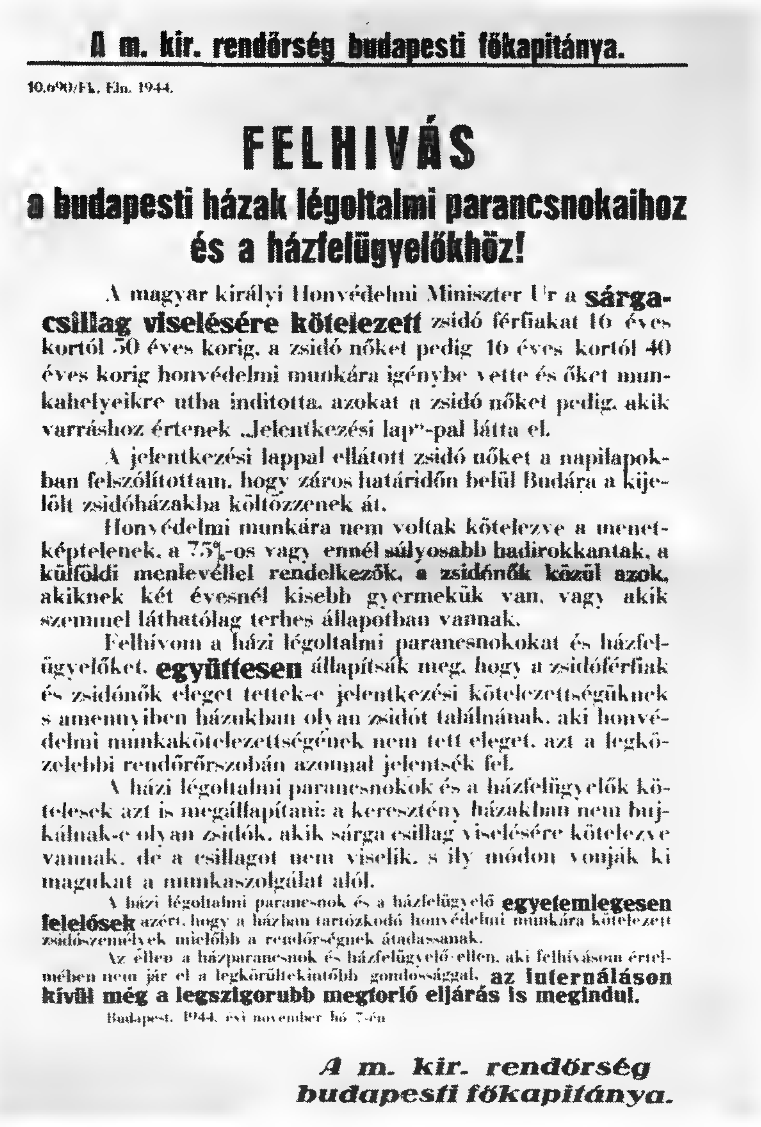

A m. kir. rendőrség budapesti főkapitánya.

10.690/Fk. Eln. 1944.

FELHIVÁS

a budapesti házak légoltalmi parancsnokaihoz és a házfelügyelőkhöz!

A magyar királyi Honvédelmi Miniszter Ur a **sárgacsillag viselésére kötelezett** zsidó férfiakat 16 éves kortól 50 éves korig, a zsidó nőket pedig 16 éves kortól 40 éves korig honvédelmi munkára igénybe vette és őket munkahelyeikre utba inditotta, azokat a zsidó nőket pedig, akik varráshoz értenek „Jelentkezési lap"-pal látta el.

A jelentkezési lappal ellátott zsidó nőket a napilapokban felszólítottam, hogy záros határidőn belül Budára a kijelölt zsidóházakba költözzenek át.

Honvédelmi munkára nem voltak kötelezve a menetképtelenek, a 75%-os vagy ennél **súlyosabb hadirokkantak, a külföldi menlevéllel rendelkezők, a zsidónők közül azok,** akiknek két évesnél kisebb gyermekük van, vagy akik szemmel láthatólag terhes állapotban vannak.

Felhívom a házi légoltalmi parancsnokokat és házfelügyelőket, **együttesen** állapítsák meg, hogy a zsidóférfiak és zsidónők eleget tettek-e jelentkezési kötelezettségüknek s amennyiben házukban olyan zsidót találnának, aki honvédelmi munkakötelezettségének nem tett eleget, azt a legközelebbi rendőrőrszobán azonnal jelentsék fel.

A házi légoltalmi parancsnokok és a házfelügyelők kötelesek azt is megállapitani: a keresztény házakban nem bujkálnak-e olyan zsidók, akik sárga csillag viselésére kötelezve vannak, de a csillagot nem viselik, s ily módon vonják ki magukat a munkaszolgálat alól.

A házi légoltalmi parancsnok és a házfelügyelő **egyetemlegesen felelősek** azért, hogy a házban tartózkodó honvédelmi munkára kötelezett zsidószemélyek mielőbb a rendőrségnek átadassanak.

Az ellen a házparancsnok és házfelügyelő ellen, aki felhiváson értelmében nem jár el a legkörültekintőbb gondossággal, **az internáláson kívül még a legszigorubb megtorló eljárás is megindul.**

Budapest, 1944. évi november hó 7-én

A m. kir. rendőrség budapesti főkapitánya.

XXIV. A budapesti rendőrkapitányság felhívása a budapesti házak légoltalmi parancsnokaihoz és a házfelügyelőkhöz: ellenőrizzék, hogy a 16—50 éves zsidó férfiak és a 16—40 éves zsidó nők jelentkezési kötelezettségüknek eleget tettek-e? (288. sz. irat. 662—663. old.)

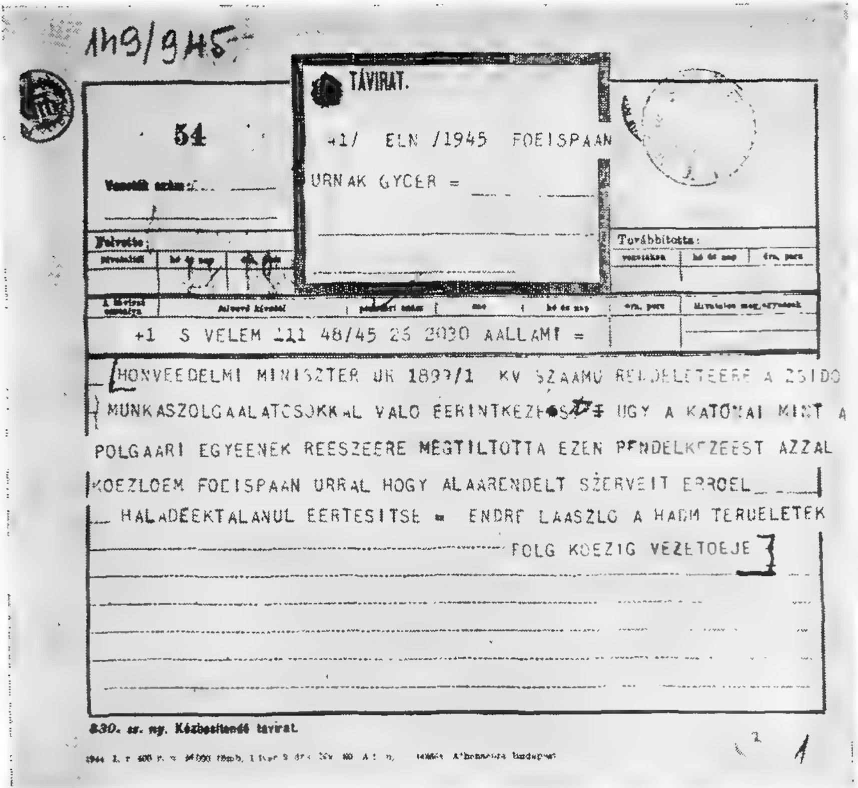

149/945

54

TÁVIRAT.

+1/ ELN /1945 FOEISPAAN
URNAK GYOER =

Felvette:

Továbbította:

+1 S VELEM 111 48/45 25 2030 AALLAMI =

HONVEEDELMI MINISZTER UR 1893/1 KV SZAAMU RENDELETEERE A ZSIDO MUNKASZOLGAALATOSOKKAL VALO EERINTKEZEEST UGY A KATONAI MINT A POLGAARI EGYEENEK REESZEERE MEGTILTOTTA EZEN RENDELKEZEEST AZZAL KOEZLOEM FOEISPAAN URRAL HOGY ALAARENDELT SZERVEIT ERROEL HALADEEKTALANUL EERTESITSE = ENDRE LAASZLO A HADM TERUELETEK POLG KOEZIG VEZETOEJE

830. sz. ny. Kézbesítendő távirat.

XXV. Endre Lászlónak, a hadműveleti területek polgári közigazgatási vezetőjének távirati utasítása: a zsidó munkaszolgálatosokkal tilos az érintkezés (297. sz. irat, 673. old.)

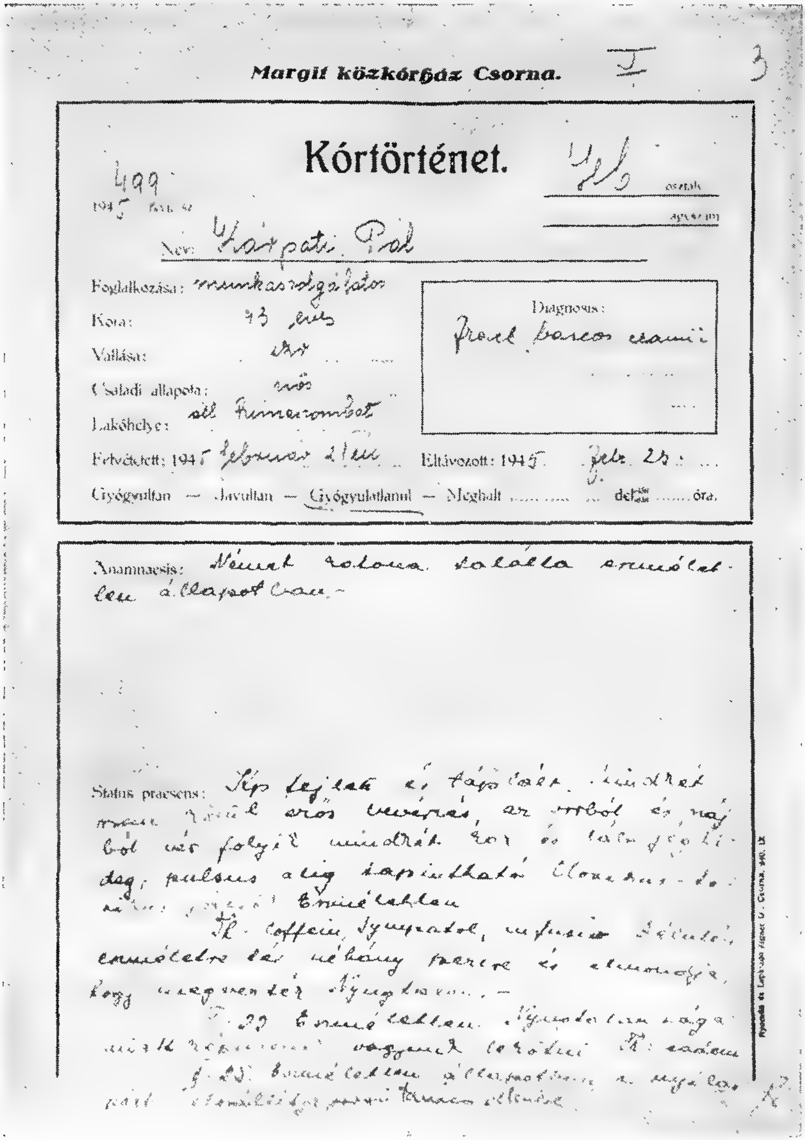

Margit közkórház Csorna. I 3

Kórtörténet.

499

1945 évi sz.

4/b osztály

ágyszám

Név: Kárpáti Pál

Foglalkozása: munkaszolgálatos

Kora: 43 éves

Vallása: izr

Családi állapota: nős

Lakóhelye: ált. [illegible]

Diagnosis: Front. harcos [illegible]

Felvétetett: 1945 február 21én Eltávozott: 1945. febr. 25.

Gyógyultan — Javultan — [✓ Gyógyulatlanul] — Meghalt .... d. e./d. u. ...... óra.

Anamnaesis: Német kolonna találta eszméletlen állapotban.-

Status praesens: [illegible] fejjel és [illegible]. Mindkét [illegible] erős vérzés, az orrból és [illegible] vér folyik mindkét [illegible] gyöngeség, pulsus alig tapintható [illegible] Eszméletlen

Th. coffein, sympatol, infusio [illegible], eszméletre tér néhány percre és elmondja, hogy megverték [illegible] —

II. 22 Eszméletlen. [illegible] vannak [illegible] Th: [illegible]

II. 25. Eszméletlen állapotban a [illegible] [illegible] ellenére

XXVI. Kárpáti Pál munkaszolgálatos kórlapja
(303. sz. irat, 681—682. old.)

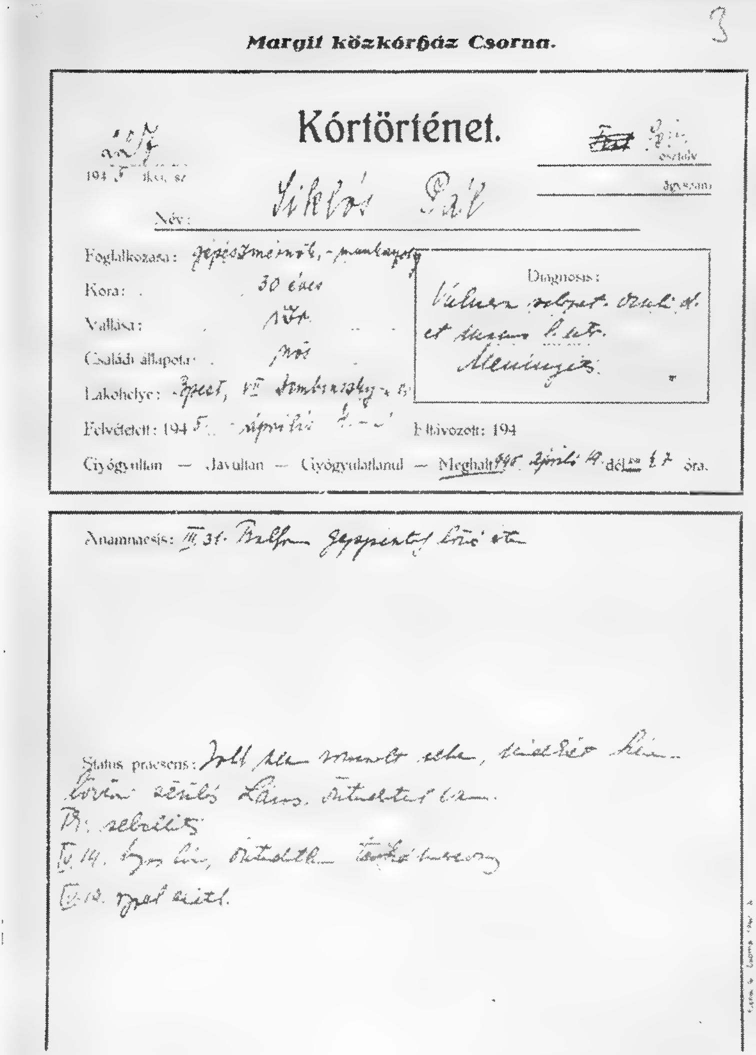

3

Margit közkórház Csorna.

Kórtörténet.

227
1945. ikt. sz.

~~[illegible]~~ [illegible] osztály

ágyszám

Név: Siklós Pál

Foglalkozása: gépészmérnök, -munkaszolg.

Kora: 30 éves

Vallása: izr.

Családi állapota: nős

Lakóhelye: Bpest, VII. Dembinszky-u. [illegible]

Diagnosis: Vulnus sclopet. [illegible] et thoracis l. sin. Meningitis.

Felvétetett: 1945. április [illegible] Eltávozott: 194

Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — Meghalt 1945. április 14. déle 7 óra.

Anamnesis: III. 31. Balfon géppisztoly lövés érte

Status praesens: [illegible] fül mögött seb, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. öntudatlan [illegible].
Th: sebkötés
IV. 14. Nagy láz, öntudatlan, tarkómerevség
IV. 14. reggel exit.

XXVII. Siklós Pál munkaszolgálatos kórlapja
(307/a. sz. irat, 688—689. old.)

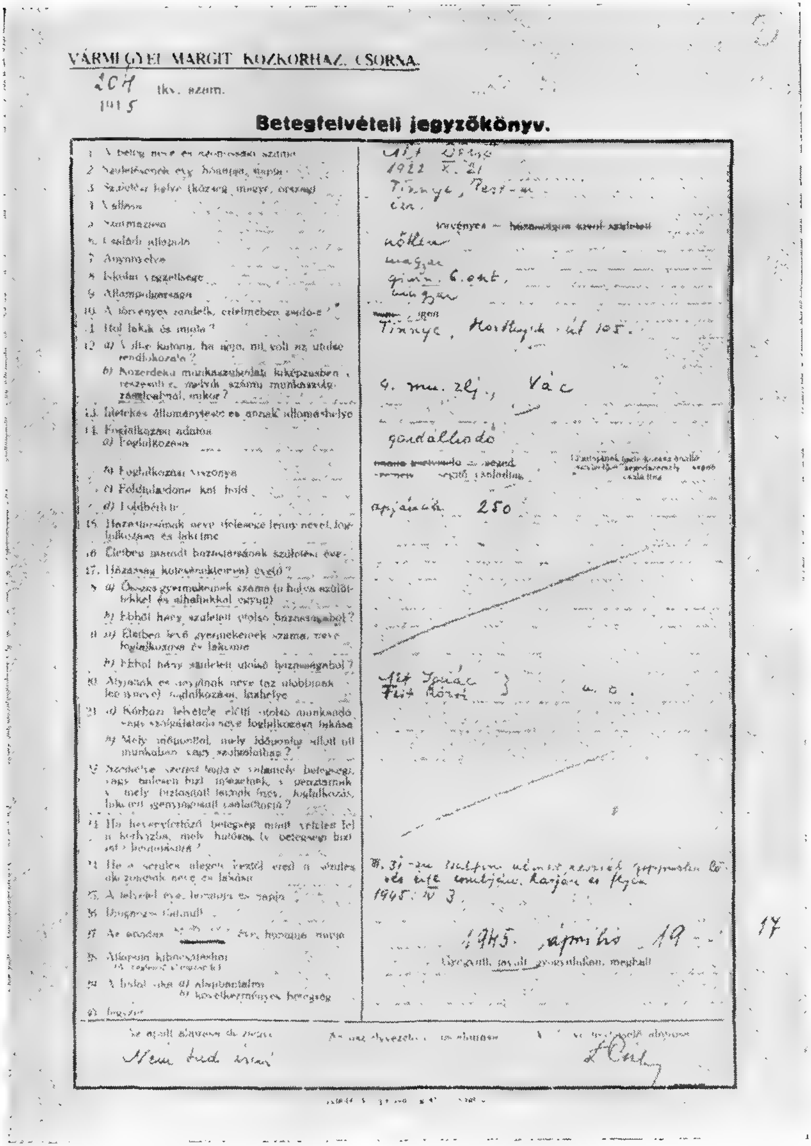

VÁRMEGYEI MARGIT KÖZKÓRHÁZ, CSORNA.

204 tkv. szám.
1945

Betegfelvételi jegyzőkönyv.

1. A beteg neve és azonossági száma	Alt Dezső
2. Születésének éve, hónapja, napja	1922. X. 21.
3. Születési helye (község, megye, ország)	Tinnye, Pest-m.
4. Vallása	izr.
5. Származása	törvényes — ~~házasságon kívül született~~
6. Családi állapota	nőtlen
7. Anyanyelve	magyar
8. Iskolai végzettsége	gimn. 6. oszt.
9. Állampolgársága	magyar
10. A törvényes rendelk. értelmében zsidó-e?	~~nem~~, igen
11. Hol lakik és mióta?	Tinnye, Horthy út 105.
12. a) Volt-e katona, ha igen, mi volt az utolsó rendfokozata?	
b) Közérdekű munkaszolgálatos kiképzésben részesült-e, melyik számú munkaszázadnál, mikor?	4. mu. zlj., Vác
13. Illetékes állománytestc és annak állomáshelye	
14. Foglalkozási adatok a) Foglalkozása	gazdálkodó
b) Foglalkozási viszonya	[illegible] segéd [illegible] segítő családtag
c) Földtulajdona kat. hold	apjáénak 250
d) Földbérlete	
15. Házastársának neve (feleségé leány nevel), foglalkozása és lakcíme	
16. Életben maradt házastársának születési éve	
17. Házasság kötésének éve	
18. a) Összes gyermekeinek száma (a halva születettekkel és elhaltakkal együtt)	
b) Ebből hány született utolsó házasságából?	
19. a) Életben levő gyermekeinek száma, neve, foglalkozása és lakcíme	
b) Ebből hány született utolsó házasságából?	
20. Atyjának és anyjának neve (az utóbbinak leánynevé), foglalkozása, lakhelye	Alt Ignác Flit Rózsi } u. o.
21. a) Kórházba felvétele előtti utolsó munkaadó vagy szolgálatadó neve, foglalkozása, lakása	
b) Mely időponttól, mely időpontig állott ott munkában vagy szolgálatban?	
22. [illegible]	
23. Ha fertőző betegség miatt vétetett fel a kórházba, [illegible]	
24. Ha a sérülés [illegible]	III. 31-én [illegible] 1945. IV. 3.
25. A felvétel éve, hónapja és napja	
26. [illegible]	
27. Az elbocsátás éve, hónapja, napja	1945. április 19.
	Gyógyult, javult, gyógyulatlan, meghalt
28. Állapota kibocsátáskor	
29. A halál oka a) alapbetegség b) következményes betegség	
30. Jegyzet	

17

[illegible]

Nem tud írni

XXVIII. Alt Dezső munkaszolgálatosról felvett betegfelvételi jegyzőkönyv

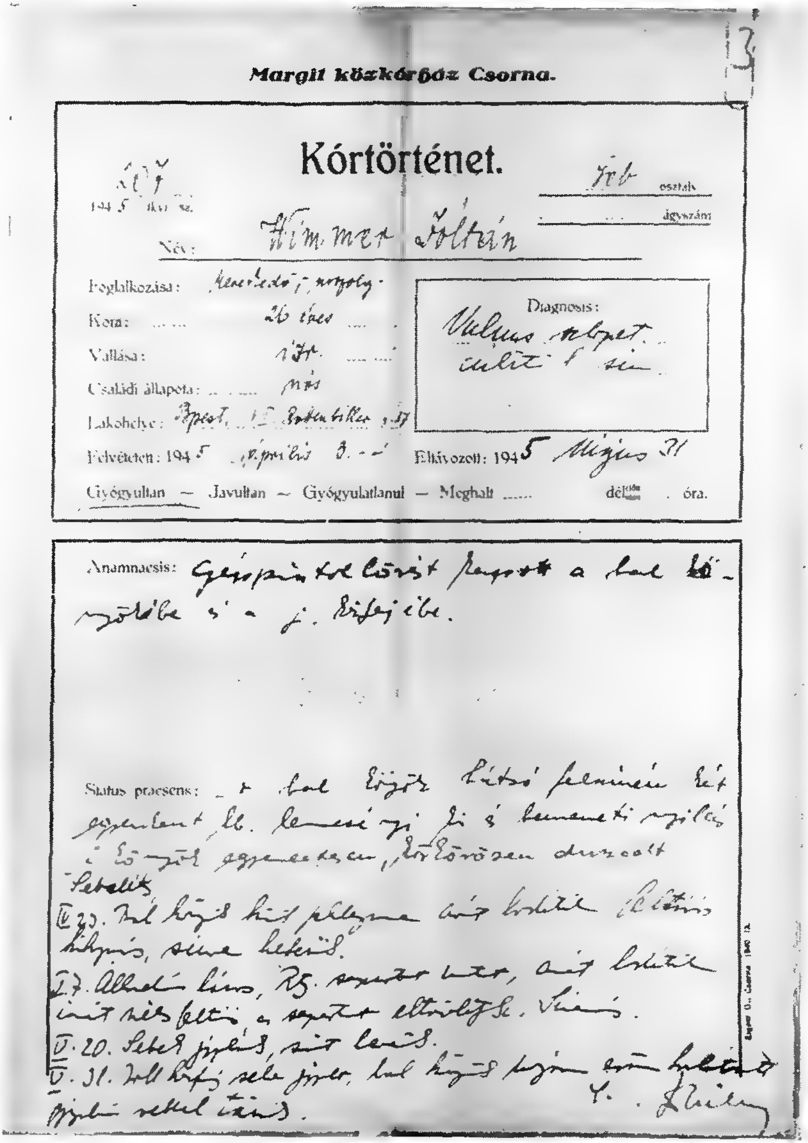

13

Margit közkórház Csorna.

Kórtörténet.

507
1945. évi sz.

Seb. osztály

ágyszám

Név: Wimmer Zoltán

Foglalkozása: kereskedő, muszolg.

Kora: 26 éves

Vallása: izr.

Családi állapota: nős

Lakohelye: Bpest, VIII. Pottenbiller u. 17

Felvétetett: 1945 április 3-án

Eltávozott: 1945 Május 31

[✓ Gyógyultan] — Javultan — Gyógyulatlanul — Meghalt ...... dél . óra.

Diagnosis: Vulnus sclopet. cubiti l. sin.

Anamnaesis: Géppisztoly lövést kapott a bal könyökébe s a j. kézfejébe.

Status praesens: A bal könyök hátsó felszínén két egyenlőtlen [illegible] lencsényi ki- s bemeneti nyílás, a könyök egyenetlen, különösen duzzadt. Sebellátás.

IV. 23. Bal könyök körül phlegmone [illegible] kötés. Feltárás, [illegible], sima lefolyás.

V. 7. Általános láz, Rtg. szequester látszik, [illegible] kötés. [illegible] feltárás, a szequester eltávolítása. Varrás.

V. 20. Sebek gyógyulnak, [illegible] levéve.

V. 31. Bal kézfej sebe gyógyult, bal könyök [illegible] gyógyult sebbel távozik.

Dr. [illegible]

XXIX. Wimmer Zoltán munkaszolgálatos kórlapja

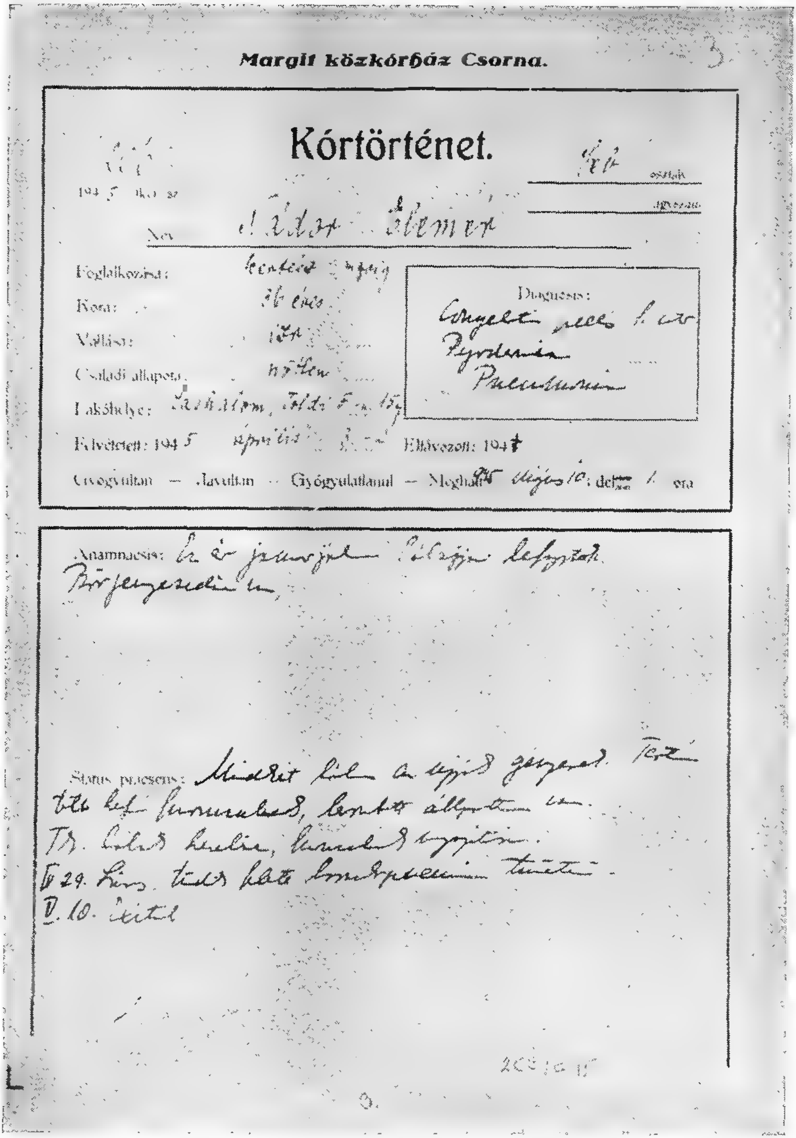

Margit közkórház Csorna.

Kórtörténet.

1945. [illegible] sz.

[illegible] osztály

ágyszám

Név: Nádor Elemér

Foglalkozása: kereskedő ügynök

Kora: 36 éves

Vallása: izr.

Családi állapota: nőtlen

Lakóhelye: [illegible], Toldi F. u. 15.

Felvétetett: 1945 április 3-án. Eltávozott: 1945

Gyógyultan — Javultan — Gyógyulatlanul — Meghalt 45 május 10. délután 1 óra

Diagnosis:
Congelatio pedis l. utr.
Pyodermia
Pneumonia

Anamnesis: Ez év januárjában lábujjai lefagytak. Bőrgennyesedése van.

Status praesens: Mindkét láb az ujjai gennyednek. Testén több helyen furunkulusok, leromlott állapotban van.
Th. Lábak kezelése, [illegible] kötözése.
IV. 29. Láz. Tüdő felett bronchopneumonia tünetei.
V. 10. Exitus

XXX. Nádor Elemér munkaszolgálatos kórlapja

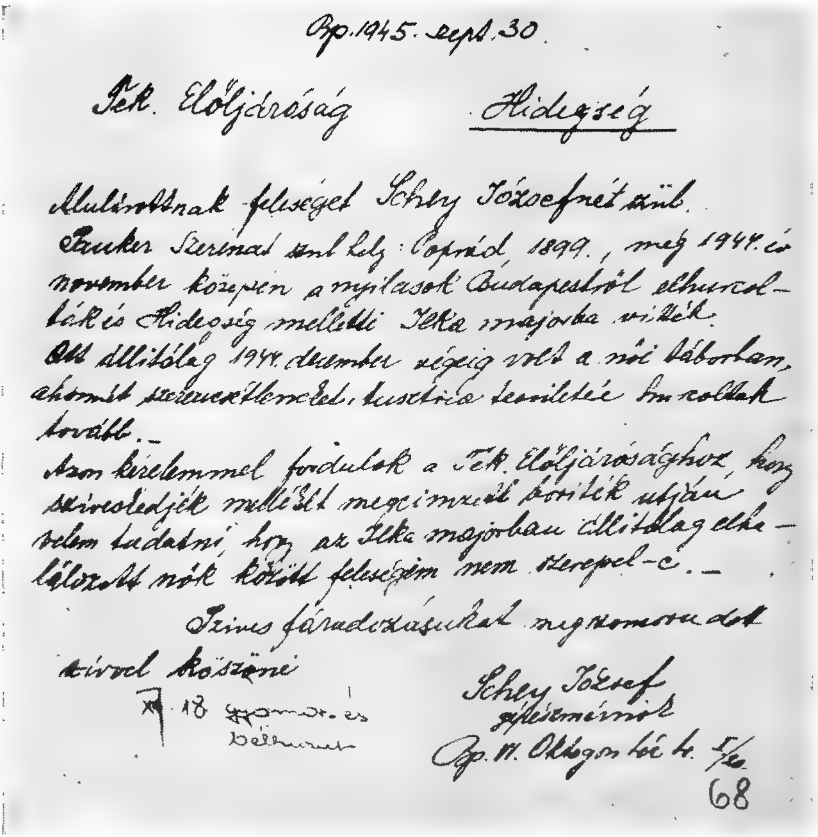

Bp. 1945. szept. 30.

Tek. Elöljáróság Hidegség

Alulírottnak feleségét Schey Józsefnét szül. Pauker Szerénát szül. hely: Coprád, 1899., mely 1944. év november közepén a nyilasok Budapestről elhurcolták és Hidegség melletti Ilka majorba vitték.
Ott állítólag 1944. december végéig volt a női táborban, ahonnét szerencsétleneket Ausztria területére hurcolták tovább.—
Azon kérelemmel fordulok a Tek. Elöljárósághoz, hogy szíveskedjék mellékelt megcímzett boríték útján velem tudatni, hogy az Ilka majorban állítólag elhalálozott nők között feleségem nem szerepel-e.—

Szíves fáradozásukat megszomorodott szívvel köszöni

Schey József
gépészmérnök
Bp. VI. Oktogon tér 4. I/10.

R. 18 gyomor- és bélhurut

68

XXXI. Schey József budapesti lakos levele Hidegség elöljáróságához: felesége halálának körülményei iránt érdeklődik (319. sz. irat, 709—710. old.)

KÉPMELLÉKLETEK

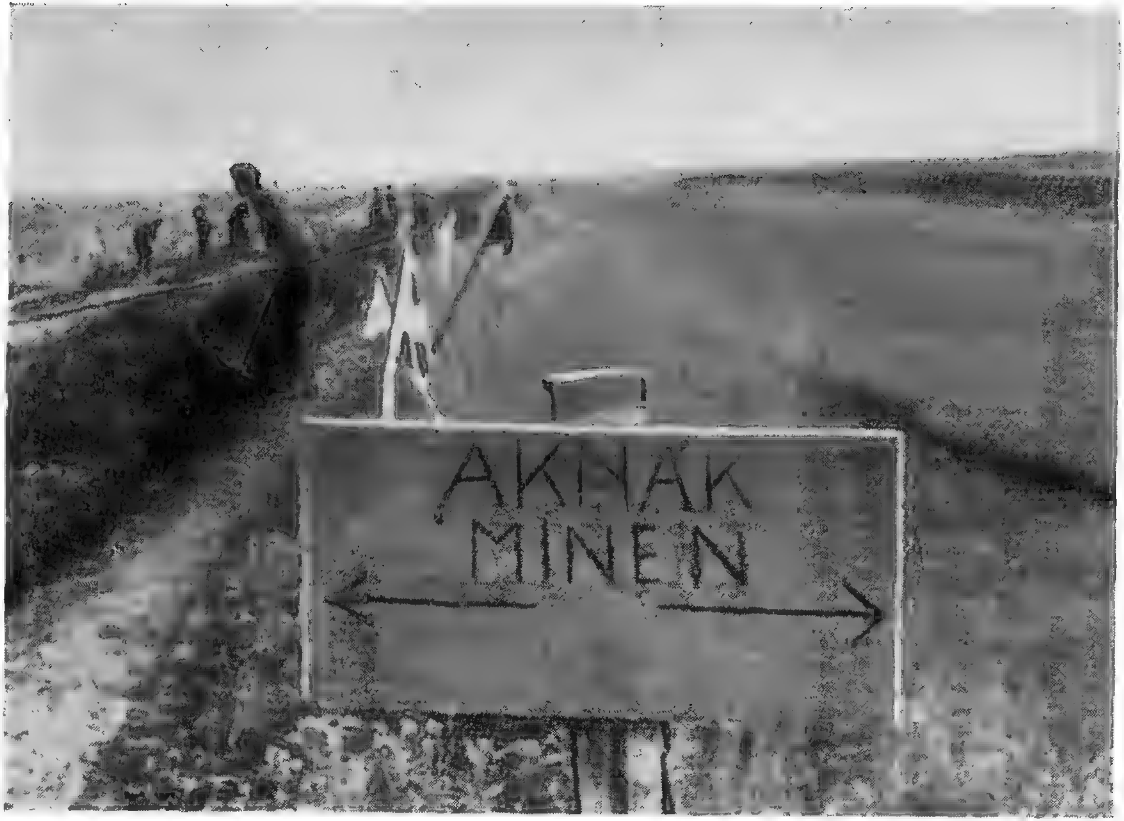
AKNÁK
MINEN

Munkaszolgálatosok aknaszedés közben. 1942. VII. 22.

Zsidó munkaszolgálatos századok utat javítanak Nyikolajevka előtt

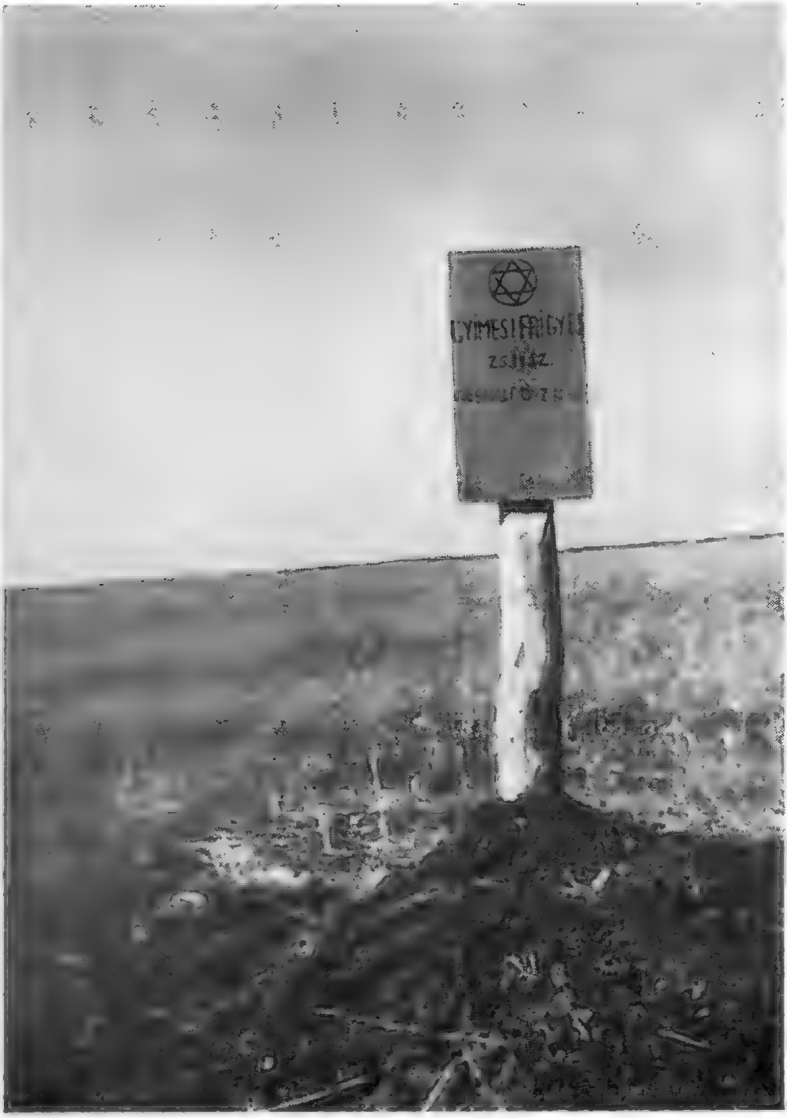
GYIMESI FRIGYES
25.I.1942.

Gyimesi Frigyes munkaszolgálatos sírja. 1942. szeptember 31.

Munkaszolgálatosok fedezéket ásnak. 1943. október 1.

Munkaszolgálatosok a hadszíntéren

Munkaszolgálatosok fedezéket készítenek

Munkaszolgálatosok hadszíntérre indulnak. 1943. VII. 25.

A Cservenkán legyilkolt Bor-i munkaszolgálatosok exhumálása. 1957. november 3—7. (?)

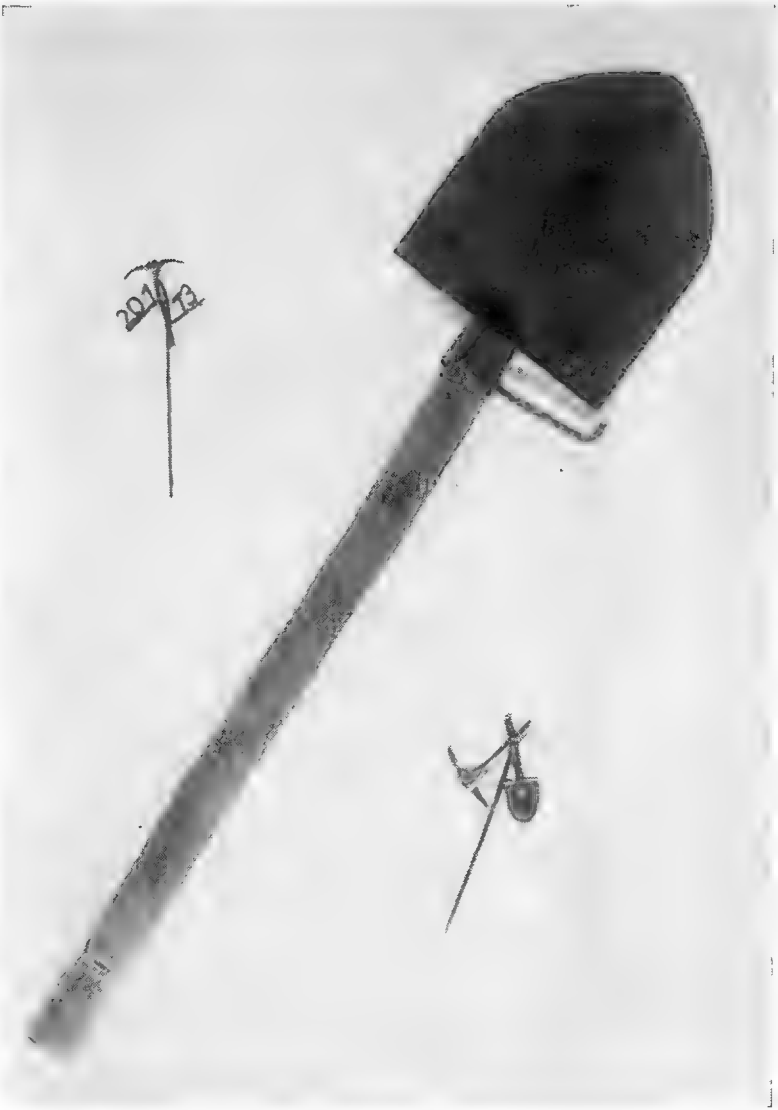

Munkaszolgálatosok által készített századjelvények

Munkaszolgálatosok utat építenek Dánospusztán

A beregi erdőben 1944 végén az SS által meggyilkolt munkaszolgálatosok

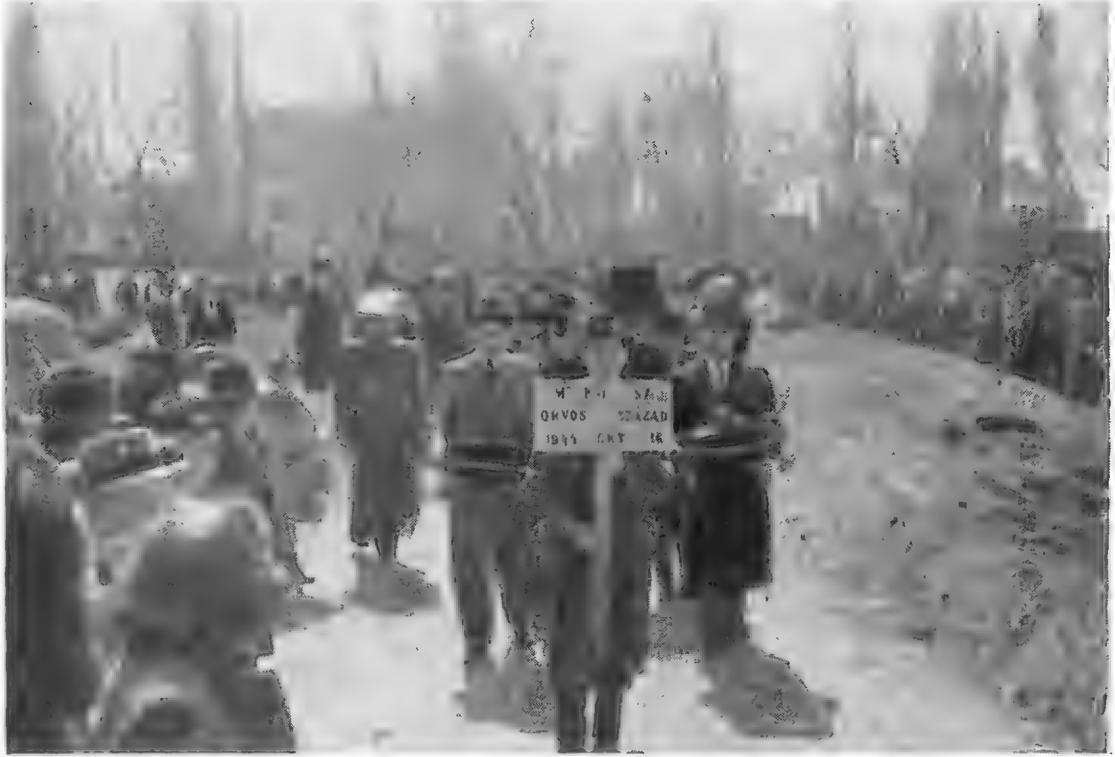
ORVOS SZÁZAD
1944 OKT 18

Exhumált munkaszolgálatosok temetése

ÁGFALVAI
MÁRTÍROK

Ágfalvai mártírok síremléke

Balfi mártírok síremléke

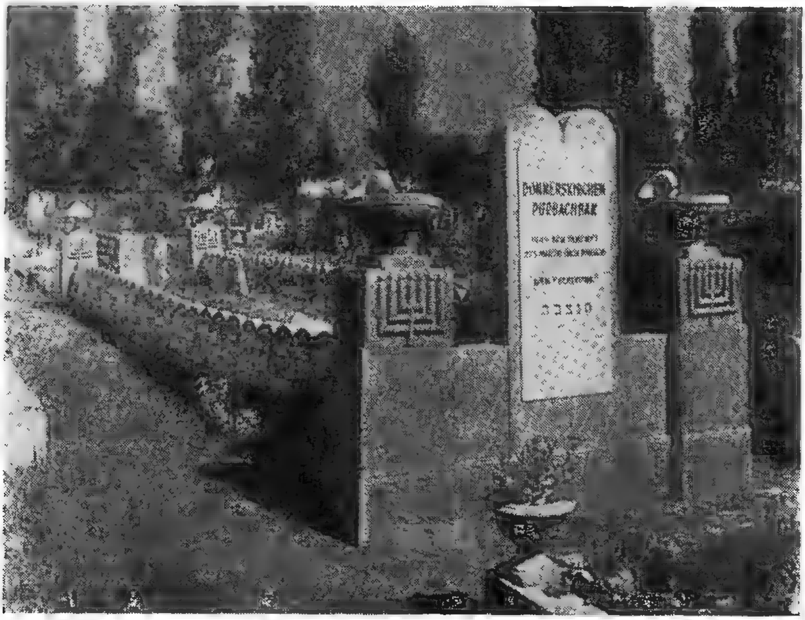
DONNERSKIRCHEN
PURBACHBAN

Donnerskirchen Purbachban mártírhalált haltak síremléke

Fertőrákoson elhalt munkaszolgálatosok és mártírok síremléke

Kőszegen elhalt munkaszolgálatosok
és a kőszegi deportáltak síremléke

Lichtenwörthi mártírok síremléke

Nagycenki mártírok síremléke

BÁNFALVAI MÁRTÍROK

Sopronbánfalvai mártírok síremléke

Pusztavámi mártírok síremléke

Deportáltak és munkaszolgálatosok
emlékműve a rákoskeresztúri temetőben

Munkaszolgálatosok emlékére emelt oszlopcsarnok
a rákoskeresztúri temetőben

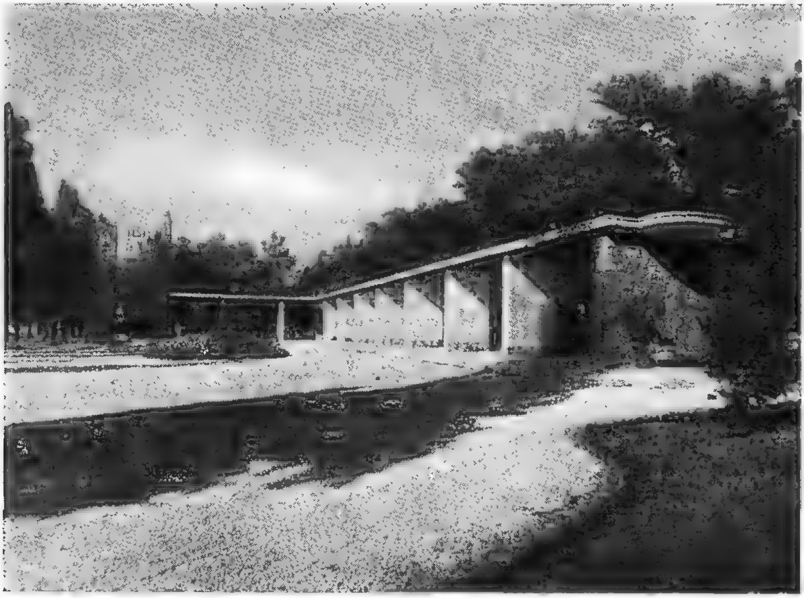

Munkaszolgálatosok emlékére emelt oszlopcsarnok
a rákoskeresztúri temetőben

„Emlékezz! . . ."

TARTALOMJEGYZÉK

76. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 20. osztályának és elnöki osztályának, valamint a honvédelmi miniszternek állásfoglalása a „zsidóvonatkozású” tisztek szolgálati alkalmazása és nyugdíjazása tárgyában (1942 május 16—július 6) 3
77. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a származás-igazolások meggyorsításáról, a kiadott rendelkezések szigorú megtartásáról, a származás feltüntetéséről (1942 május 16) 8
78. Radó László, Bíró József és Brust György munkaszolgálatosok visszaemlékezése (1942 május 25—1945 augusztus) (1945 szeptember 3) .. 24
79. Marmor Dávid munkaszolgálatos visszaemlékezése (1942 május 26—1945 nyara) (1945 november 19) .. 28
80. Krausz Ferenc munkaszolgálatos visszaemlékezése (1942 május 28—1945 ősze) (1945 november 13) .. 29
81. A Budapesti Népbíróság ítélete Kicsi Péter ügyében: a munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított kegyetlen bánásmódja miatt 15 évi kényszermunkára ítéli (1942 május—1943 karácsony) (1945 május 7) .. 31
82/a. A Budapesti Népbíróság ítélete Mike Sándor ügyében: a munkaszolgálatosokkal szemben tanúsított kegyetlen bánásmódja miatt életfogytiglani fegyházra ítéli (1942 május—1943) (1945 április 28) .. 36
82/b. A NOT enyhítő ítélete az a) alatt közölt ügyben (1942 május—1943) (1947 február 5) .. 40
83. A vezérkari főnök rendelete a „megbízhatatlan” egyének nyilvántartásának felülvizsgálása és katonai szolgálatra való beosztása tárgyában (1942 május 30) .. 42
84. Dr. Patriász István munkaszolgálatos visszaemlékezése (1942 június 25—1945 május 4) (1945 szeptember 10) .. 51
85. Schillinger Béla munkaszolgálatos visszaemlékezése (1942 június 25—1945 május 5) (1945 augusztus 22) .. 56
86. Weil Ernő munkaszolgálatos visszaemlékezése (1942 június—1945 május 4) (1945 július 15) .. 58
87. Csiby ezredes magánlevele Schindler vezérezredeshez a Magyarországról származó zsidók partizántevékenységéről (1942 július 3) .. 61
88. A Magyar Szentkereszt Egylet beadványa a kormányzóhoz az 1939 : IV. tc. alapján kivételezett zsidók katonai rendfozatának meghagyása érdekében (1942 július 4) .. 63

89/a. A Budapesti Lipótvárosi Orvostársaság felterjesztése a honvédelmi miniszterhez: diplomás orvosokat a munkaszolgálat keretén belül orvosi beosztásban alkalmazzanak (1942 július 6) 65
89/b. A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának az a) alatt közölt tárgyban tett intézkedései (1942 augusztus 21) 68
90. A kőszegi rendőrkapitányságnak a Belügyminisztériumhoz intézett 1942. júniusi helyzetjelentése a kőszegi zsidók életéről és a városban állomásozó munkaszolgálatos zászlóaljakról (1942 július 7) 69
91/a. Az Értelmiségi Munkanélküliség Ügyeinek Kormánybiztosa megküldi a Honvédelmi Minisztériumnak a balatonfüredi községi elöljáróság felterjesztését, mely egyes zsidók munkatáborba való behívását kéri (1942 július 9) 70
91/a—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: a balatonfüredi községi elöljáróság által készített névjegyzék (1942 július 9) 71
91/b. A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztályának megjegyzése az a) alatt közölt tárgyban és a szombathelyi 3. kerületi parancsnoksághoz intézett utasítása (1942 július 21) 71
92/a. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályának feljegyzése és tervezett rendelete a debreceni hadtestparancsnoksághoz és a Budapesti Építési Igazgatósághoz a hajdúhadházi gyakorlótábor építésével kapcsolatosan (1942 július 10) 72
92/b. A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati felterjesztése az a) alatti tárgyban (1942 július 13) 74
92/c. A debreceni VI. hadtestparancsnokság újabb jelentése az a) alatt közölt tárgyban (1942 augusztus 22) 75
93/a. A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság távirati felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz a szegény sorsú zsidó legénység lábbelivel való ellátása tárgyában (1942 augusztus 18) 77
93/b. Az elnöki III. Csoportfőnökség állásfoglalása az a) alatt közölt tárgyban (1942 szeptember 1) 78
94. Dr. Barta István és Rosenberg László munkaszolgálatosok visszaemlékezése (1942 augusztus 26—1945 május 4) (1945 augusztus 22) 79
95. A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirata az elnöki 21. osztályhoz. Felvilágosítást kér a hadműveleti területre induló zsidó tábori munkásszázadok keretének és legénységének élelmezési és pénzbeli illetményére vonatkozólag (1942 augusztus 29) 82
96. A Győri Népbíróság ítélete Varga Ferenc és Suri István keretlegények bűnügyében (1942 nyarán) (1945 augusztus 2) 82
97. A Honvédelmi Minisztérium kiterjeszti a csendőrségre a honvédségnek kiadott rendeletét. mely előírja, hogy a zsidó hősi halottak emlékére rendezendő ünnepélyeken a fegyveres testületek milyen formában képviseltessék magukat (1942 szeptember 1) 88

98. A honvédelmi miniszter rendelete a származásnak az 1942 : XIV. tc. (3) bekezdése alapján történő elbírálásáról (1942 szeptember 3) 90

99/a. Az I. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljparancsnokság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: döntést kér, hogy a keresztény vallású, de zsidónak számító munkaszolgálatosokat milyen módon lássa el téli óvófelszereléssel (1942 szeptember 9) 95

99/b. A 2r. osztály véleménye az a) alatt felvetett kérdésben (1942 november 6) 96

100/a. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a munkásszázadok szervezéséről és kiképzéséről (1942 szeptember 11) 96

100/a—1. 2. számú melléklet az a) alatt közölt irathoz (1942 szeptember 11) 104

100/a—2. 3. számú melléklet az a) alatt közölt irathoz (1942 szeptember 11) 105

101. A Magyar Zsidók Lapja közli a tudnivalókat a munkaszolgálatosok téliruha-gyűjtési akciójával kapcsolatban (1942 szeptember 24) 106

102. A Vezérkari Főnökség elnöki 1. osztályának feljegyzése a hadiüzemekben alkalmazott zsidó munkások behívásával kapcsolatban (1942 október 8) 107

103/a. A Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár Részvénytársaság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: szakképzett zsidó munkaszolgálatosokat kér a gyárban fennálló munkáshiány leküzdésére (1942 október 12) 108

103/a—1. Az a) alatti irat melléklete: a Vadásztölténygyár Rt. beadványa az iparügyi miniszterhez, valamint a kérelem új változata (1942 október 2—7) 110

103/b. Az elnöki 3c. osztály megjegyzése az a) alatt felvetett kérdésben (1942 október 27) 111

103/c. A 17a. osztály véleménye az a) alatt közölt tárgyban (1942 december 7) 112

103/c—1. A c) alatt közölt irat melléklete: jegyzőkönyv a hadbavonultak pótlására beadott munkaerő igénylések kielégítése tárgyában a Honvédelmi Minisztériumban tartott értekezletről (1942 április 9) 113

103/d. Az elnöki 3c. osztály további megjegyzése és tervezett válasza az a) alatt közölt tárgyban (1942 december 15) .. 115

104. A honvéd vezérkar főnökének parancsa: a német Todt szervezet egyik vezetőjének előadására kirendeli az illetékes honvédségi vezetőket (1942 október 23) 115

105. A magyar zsidóság hivatalos szerveinek felhívása a hívőkhöz: támogassák a munkaszolgálatosok megsegítését célzó ruhagyűjtési akciót (1942 október 29) 117

106/a. A Honvédelmi Minisztériumba érkezett névtelen panaszbeadvány az első vonal mögötti alakulatoknál tapasztalható súlyos visszaélésekről (gazdasági tisztek, tábori csendőrök, keretlegények garázdálkodása) (1942 november 1) .. 120

106 b. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 13. osztályának feljegyzése és tervezett rendelete a 2. honvéd hadsereg parancsnokának az a) alatt közölt panaszbeadvánnyal kapcsolatosan (1942 november 27) 126

107 a. A Honvédelmi Minisztérium 1b. osztálya értekezletet hív össze a zsidóknak munkaszolgálatra való behívása ügyében (1942 november 3) 127

107/b. A Vezérkari Főnökség elnöki 1. osztálya meghatalmazott képviselőjének feljegyzése az a) alatt jelzett értekezletről (1942 november 4) 128

107 b—1. A b) alatt említett „Hirdetmény” tervezete (1942 november 4) 129

107/c. A honvédelmi miniszter szigorúan bizalmas rendelete a 24—33 éves zsidóknak hirdetmény útján történő behívásáról, valamint a 42. évet betöltött zsidó kisegítő szolgálatosok leváltásáról (1942 november 6) 130

107/d. A honvédelmi miniszter értesíti a belügyminisztert a 24—33 éves zsidók behívásáról (1942 november 6) 135

107/e. A Belügyminisztérium XVIII. osztálya intézkedik az a) alatt ismertetett rendelet végrehajtásáról (1942 november 19) .. 136

107/f. A Belügyminisztérium VII. közbiztonsági osztályának utasítása a rendőrség budapesti és vidéki főkapitányaihoz a toloncházakban és internáló táborokban levő 24—33 éves zsidóknak munkaszolgálatra való bevonultatása és a 18—42 éves zsidó hadkötelesek összeírása tárgyában (1942 november 30) 137

108 a. A honvédelmi miniszter átirata a Belügyminisztérium Országmozgósítási osztályához a zsidók kisegítő szolgálatra történő általános igénybevétele tárgyában (1942 november 13) 142

108/a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete: a honvédelmi miniszter által kiadott bevonulási és jelentkezési hirdetmény (1942 november) 144

108/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete a honvédelmi miniszter hirdetménye a 18—48 éves zsidók jelentkezési kötelezettségéről (1942 november 14) 148

108/a—3. Az a) alatt közölt irat 3. sz. melléklete: Minta a hadiüzemben dolgozó zsidók részére kiadandó igazolványra (1942 november 14) 149

109. A honvédelmi miniszter utasítása az illetékes parancsnokságokhoz a 18—48 éves zsidók jelentkezési kötelezettségéről (1942 november 14) 150

110/a. A honvédelmi miniszter átirata a belügyminiszterhez a 18—48 éves zsidó férfiak jelentkezése tárgyában kiadott rendeletéről (1942 november 14) 158

110/b. A belügyminiszter körrendelete a zsidók jelentkezésre kötelezése és kisegítő szolgálatra történő igénybevétele tárgyában (1942 november 28) 159

110 c	A belugyminiszter megfelelő rendelkezések kiadása céljából megkuldi a VII osztálynak a b) alatt kozolt rendeletet (1942 november 28)	170
110/c—1	A Belugyminiszterium VII (kozbiztonsági) osztalya a kulfoldi allampolgárokkal szemben szukseges eljárások megtetele celjából megkuldi a KEOKH-nak a b) alatt kozolt rendeletet (1943 januar 21)	171
111	Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter felszolalasa a koltsegvetési vitában a munkaszolgalat kerdeserol (1942 november 19)	172
112	A Honvedelmi Miniszterium modositja a zsidokkal valo banasmod tárgyában kiadott rendeletet (1942 december 2)	174
113	A Honvedelmi Miniszterium elnoki osztalya ertesiti az illetekes szerveket, hogy Roder Jeno vezerornagy megbizatast kapott „kulonbozo hatorszagi alakulatok es szervek felugyeletere" (1942 december 11)	175
114	A honvédelmi miniszter rendelete a hivatasos allománybol szarmazó, nyugallomanyu es szolgalatonkívuli zsido tisztekre nem vonatkozik a jelentkezesi es bevonulasi kotelezettség, kisegíto szolgalatra nem vehetok igenybe (1942 december 11)	177
115	Nagybaczoni Nagy Vilmos honvedelmi miniszter utasitasban kozli az illetekes katonai parancsnokokkal a zsidó munkasszazadok megszemlelése soran szerzett tapasztalatait es megparancsolja hogy a „zsidokkal valo banasmod"-ra vonatkozó rendeleteit szigoruan tartsak meg (1942 december 19)	178
116	Malasits Geza országgyulesi kepviselonek a honvedelmi miniszterhez intézett beadvanya, melyben panaszt emel a gyori Frigyes-laktanyaban elhelyezett munkaszolgalatosok sulyos bantalmazasa miatt (1942 december 29)	184
117/a	A 61 honved bevonulasi kozpont felterjesztéseben felvilagositast ker a Honvedelmi Miniszterium elnoki osztályatol származásigazolásoknal felmerult vitas kerdesekben (1942 december 30)	186
117/b	Az elnoki osztalynak az a) alatt kozolt tárgyban a 61 honved bevonulasi kozponthoz intézett rendelete (1943 januar 15)	187
118	A Budapesti Nepbíroság ítélete Borbás István munkaszolgalatos századparancsnok ugyében (1942—1943 december) (1946 oktober 1)	188
119	A Budapesti Nepbíroság itelete Kapuszta János keretlegeny ugyeben (1942—1943) (1945 november 14)	191
120.	A Népbírósági Kozlony cikke a keleti hadszintéren a munkaszolgálatosokkal szemben elkovetett kegyetlenkedésekrol (1942—1943) (1945 december 8)	193
121	A Népbírósági Kozlony cikkeben ismerteti egy munkaszolgalatosokkal kegyetlenkedo szakaszvezeto nepbirosági tárgyalását (1943 eleje) (1946 február 9)	194

122. A Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságának jelentése beszámol a munkaszolgálatosok érdekében 1942-ben végzett tevékenységéről (Részletek) (1942—1943) (1943) 195

123. A Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságának évi jelentése a munkaszolgálatosok hozzátartozóinak segélyezéséről (1942—1943) (1943) 198

124. A Pesti Izraelita Hitközség elöljáróságának jelentése a Hadviseltek Bizottságának működéséről (1942—1943) (1943) 199

125. Rőder Jenő ny. áll. altábornagy visszaemlékezése a zsidó munkaszolgálatosok helyzetének ellenőrzéséről (1942 december—1943) (1959 március) 202

126. A Magyar Izraelita Nők Országos Szövetségének felhívása a munkaszolgálatosok felruházására engedélyezett gyűjtés propagálására (1943) 206

127. A 104/5. tábori vegyes munkásszázad parancsnokának harctudósítása (1943 január 1—28) (1943 február 28) 207

128. A 104/6. tábori vegyes munkásszázad parancsnokának harctudósítása (1943 január 1—február 27) (1943 március 1) .. 210

129. A miskolci VII. honvéd hadtest műszaki parancsnokának harctudósítása (1943 január 1—február 28) (1943 március 5) 213

130. Csala Sándor zászlós jelentése a 407. különleges munkásszázad visszavonulásáról (1943 január 15—február 26) (1943 március 1) 217

131. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának feljegyzése a 42 évesnél idősebb zsidó munkaszolgálatosok leváltása tárgyában (1943 január 15) 218

132. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a munkaszolgálatosok részére küldött csomagok megérkeztek rendeltetési helyükre (1943 január 21) 219

133. A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a honvédvezérkar főnökének utasítására a postahivatalok a 2-vel kezdődő tábori postaszámokra nem vesznek fel csomagokat (1943 január 21) 221

134. A hadtestparancsnokság rendelkezése a fegyvertelen katonák és munkaszolgálatosok hátrairányításáról (1943 január 25) 221

135/a. A IV. honvéd fogatolt vonat pótosztály parancsnokságának a 4. kerületi honvédparancsnoksághoz intézett felterjesztése: felvilágosítást kér a zsidószármazás megítélésére, valamint a kivételezettekkel történő bánásmódra vonatkozóan (1943 január 26) 223

135/b. A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának megjegyzése és tervezett rendelete a pécsi 4. honvéd kerületi parancsnoksághoz az a) alatt közölt tárgyban (1943 február 18) 224

136. A honvédelmi miniszter elrendeli, hogy a bevonulásra kötelezett zsidók szolgálathalasztási és mentesítési kérelmeit 1943 január 25. és február 20. között érdemi tárgyalás nélkül irattárba kell helyezni (1943 január 27) 226

137/a. A Hadviseltek Bizottságának a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjéhez intézett beadványa, melyben zsidó munkaszolgálatosok sérelmeit teszi szóvá (1943 január 27) 227

137/a—1. Az a) alatt közölt tárgyban Horny ezredeshez intézett újabb beadvány (1943 február 9) 228

137/b. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának tervezett átirata a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjéhez az a) alatt és az a—1. alatt közölt panaszbeadvány ügyében (1943 február 21) 230

137/c. A miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság jelentése az a) alatt közölt tárgyban (1943 február 24) 231

137/d. A IX. hadtestparancsnokság jelentése az a) alatt közölt ügyben (1943 február 27) 232

137/e. A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati jelentése a Honvédelmi Minisztériumnak a Hadviseltek Bizottságának panaszbeadványára (1943 március 5) 233

137/f. A kassai VIII. honvéd hadtestparancsnokság jelentése az a) alatt közölt panasz ügyében (1943 március 12) .. 233

137/g. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz az a) alatt közölt tárgyban (1943 március 17) 236

137/g—1. A g) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: az aszódi 3. honvéd bevonulási központ továbbítja a budapesti I. honvéd hadtestparancsnoksághoz a keleti hadműveleti területre felváltásra útba indított kisegítő munkaszolgálatosok parancsnokának jelentését. A jelentés beszámol arról, hogy a kiküldött zsidó munkaszolgálatosokat a németek feltartóztatták és írásbeli parancs ellenében átvették (1943 március 1) 237

137/g—2. A g) alatt közölt irat 2. számú melléklete: a német 34. kiürítési biztos írásbeli parancsa a magyar szállítmányparancsnokhoz 555 zsidó munkaszolgálatosnak a németek részére történő átadására (1943 február 12) 239

137/g—2—1. A g—2. alatt közölt irat magyar nyelvű fordítása (1943 február 12) 240

137/g—3. A g) alatt közölt irat 3. számú melléklete: a keleti hadműveleti területre felváltásra útbaindított kisegítő munkaszolgálatosok szállítmánykísérő tisztjének igazoló jelentése arról, hogy 26 munkaszolgálatost a német 34. sz. kiürítési biztosnak átadtak (1943 február 12) 241

137/h. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság újabb jelentése a Honvédelmi Minisztériumnak: a 42 éven felüli munkaszolgálatosok leváltására kiküldött munkaszolgálatosokat német parancsra átadták a német katonai hatóságoknak (1943 március 22) 241

137/i. Az elnöki 1b. osztály megjegyzése és tervezett rendelete az a) alatt közölt tárgyban (1943 április 2) 242

137/i—1. Az i) alatt közölt irat melléklete: a honvédelmi miniszter rendelete a megszálló csoportoknál történő felváltás szabályozására (1943 március 12) 245

138. A Népbírósági Közlöny cikke Drávai Béla századparancsnoknak munkaszolgálatosok ellen elkövetett bűncselekményei ügyében lefolytatott tárgyalásról (1942—1943?) (1946 június 28) 250

139. A Népbírósági Közlöny tudósítása Jámbor Jánosnak, a 103 42. munkásszázad parancsnokának rémtetteit felölelő vádiratról (1942—1943?) (1946 március 2) 251

140. A Népbírósági Közlöny tudósítása „újabb keret-rémregények"-ről (1942—1943?) (1946 március 23) 252

141. A Népbírósági Közlöny ismerteti Hódy Imre, a 109 42. munkásszázad parancsnoka ellen felmerült vádakat (1942—1943?) (1946 május 4) 254

142/a. A Honvédelmi Minisztérium rendelete az összes hadtestparancsnokságokhoz: mielőbb küldjék meg a 18—48 éves zsidók összesített létszámadatait (1943 február 17) 255

142/b. A pécsi 4. honvéd kerületi parancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra" köteles zsidókról (1943 február 25) 256

142/c. A székesfehérvári II. honvéd hadtestparancsnokság által beküldött összesítő létszámkimutatás (1943 február 26) 258

142/d. A 7. honvéd kerületi parancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidók létszámadatairól (1943 február 26) 259

142/e. A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság létszámkimutatása „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról (1943 február 27) 260

142 f. A debreceni VI. honvéd hadtestparancsnokság kimutatása a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról (1943 február 27) 261

142 g. Kimutatás az V. hadtestparancsnokságnak alárendelt alakulatoknál levő „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidók létszámáról (1943 február 28) 262

142 h. Összesített kimutatás a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidók létszámadatairól (1943 március 1) 264

142 i. A budapesti I. hadtestparancsnokság összesítő kimutatása a „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról (1943 március 5) 266

142 k. Kimutatás a IX. hadtestparancsnokság alá tartozó „kisegítő szolgálatra" kötelezett zsidókról (1943 március 8) 268

142/l. A szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnokság jelentése az a) alatti tárgyban (1943 március 13) 269

143/a. Újabb utasítás a 142. sz. alatt közölt rendelettel kapcsolatosan: A Honvédelmi Minisztériumnak az I—IX. hadtestparancsnoksághoz intézett utasítása a behívásra még rendelkezésre álló 18—42 éves zsidók létszámának beküldését rendeli el (1943 március 3) 271

143/b. A budapesti 1. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatt közölt tárgyban (1943 március 4) 271

143/c. A kassai VIII. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatt közölt tárgyban (1943 március 4) 272

143/d. A IX. hadtestparancsnokság távirati jelentése az a) alatti tárgyban (1943 március 8) 273

144/a. A zsidók kivételezettségét szabályozó honvédelmi minisztériumi rendelet. Zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések (1943 február 28) 274

144 a—1. Az a) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: kivételezettségi igazolvány-minta (1943 február 28) 283

144/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. sz. melléklete: kivételezettségi igazolvány-minta (1943 február 28) 284

144/b. Az elnöki 8b. osztály által — „a zsidók kivételezettségének megállapításához szükséges rendelkezések” című körrendelettel kapcsolatosan — elrendelt s a Honvédelmi Közlönybe felveendő helyesbítések és kiegészítések (1943 április 3) .. 284

145/a. Összefoglaló honvédelmi miniszteri rendelet a hátországban alkalmazott zsidó munkaszolgálatosokkal való bánásmód tárgyában (1943 március 9) 286

145/a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete (1943 március 9) 299

145/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete (1943 március 9) 301

146. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a belügyminiszter engedélyt adott arra, hogy a szegény sorsú munkaszolgálatosok megsegítésére pénzt és ruházati cikkeket gyűjtsenek (1943 március 11) 305

147 a. A budapesti központi járásbíróság megkeresése a Honvédelmi Minisztériumhoz, annak megállapítása céljából, hogy a zsidó kisegítő szolgálatost közérdekű munkaszolgálatosnak lehet-e tekinteni? (1943 március 22) 306

147/b. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 15. osztályának megjegyzése és átirata a budapesti központi járásbírósághoz az a) alatt közölt tárgyban (1943 április 19) 306

148. A honvédelmi miniszter hirdetménye a 25—37 éves korú zsidónak tekintendő hadkötelesek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről (1943 március 28) 308

149/a. Rőder Jenő vezérőrnagy szemlejelentése a 101/12., 13. és 14. tábori munkásszázadoknál tapasztaltakról (1943 március 29) 312

149/b. Az elnöki 1b. osztály megjegyzése és tervezett rendelete az I. hadtestparancsnoksághoz az a) alatt közölt tárgyban (1943 április 13) 314

149/c. A budapesti I. hadtestparancsnokság jelentése az elnöki 1b. osztály b) alatt közölt rendeletére (1943 május 20) 315

150 a. A Honvédelmi Minisztérium rendelete valamennyi hadtestparancsnokságnak a papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek ügyében (1943 március 30) .. 316

150 b. Nagybaczoni Nagy honvédelmi miniszter átirata a vezérkari főnökhöz a papi és papjelölti kedvezményben részesült zsidó hadkötelesek ügyében (1943 március 30) 319

150/c. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályának megjegyzése és tervezett rendelete a hátországban alkalmazandó rabbik beosztása tárgyában (1943 április 30) 320

150/d. A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának megjegyzései és tervezett rendelete az illetékes parancsnokságokhoz a zsidó rabbiknak tábori lelkészi alkalmazásra való kiképzése tárgyában (1943 május 22) 322

150/e. A kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokságnak a honvédelmi miniszterhez intézett felterjesztése, melyben a zsidó rabbik tábori lelkészi kiképzésének mellőzését kéri (1943 június 8) 324

150/f. A honvédelmi miniszter rendelete közli azoknak a rabbiknak a névjegyzékét, akiket lelkészi szolgálatra való kiképzés céljából be kell hívni (1943 június 10) 325

151. A 2. hadsereg parancsnokságának rendelete a közérdekű és tábori munkásszázadok átszervezésére és további alkalmazására (1943 április 7) 328

152. A honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő szolgálatra bevonultak hozzátartozóinak hadisegélyezéséről (1943 április 7) .. 330

153. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye az „Adjunk apát a hadiárváknak!” mozgalomról (Részlet) (1943 április 8) .. 337

154. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság felterjesztése a honvédelmi miniszterhez. Döntést kér, hogy a még be nem vonult zsidók szolgálathalasztási kérelmeinek elbírálására, illetőleg engedélyezésére mely parancsnokság illetékes (1943 április 12) 339

155/a. A debreceni VI. hadtestparancsnokság távirati felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: utasítást kér a zsidó mérnökök beosztása ügyében (1943 április 16) 340

155/b. Az 1. nyilvántartási osztály megjegyzése az a) alatt közölt tárgyban (1943 április 30) 341

156. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályának megjegyzése és tervezett utasítása a vasúti és hidász szertárnak a zsidó kisegítő munkásoknak és kisegítő szolgálatosoknak fényképes igazolvánnyal való ellátása tárgyában (1943 április 19) 342

157/a. A miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság jelentése és javaslata a Honvédelmi Minisztériumhoz a jelentkezési kötelezettségüknek eleget nem tett 18—48 éves zsidók felkutatása és bevonultatása tárgyában (1943 április 19) 343

157/b. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartási osztályának feljegyzése az a) alatt közölt jelentéssel kapcsolatban (1943 május 8) 347

157/c. Az Államvédelmi Központ állásfoglalása az a) alatt közölt felterjesztés ügyében (1943 június 16) 348

158/a. Özv. Náni Jánosné, a misztótfalui „Angyal” gyógyszertár haszonélvezője munkaszolgálatos-gyógyszerész kirendelését kéri a belügyminisztertől (1943 május 9) 349

158/b. A belügyminiszter kirendeli Kepes László munkaszolgálatos gyógyszerészt az a) alatt megjelölt gyógyszertár vezetésére (1943 május 19) 350

158/c. Kepes László gyógyszerésznek a Belügyminisztériumhoz intézett beadványa, melyben gyógyszerészi kirendelésének megszüntetését kéri (1943 augusztus 19) 351
158/d. Kepes László felmentése a gyógyszerészi kirendelés alól (1943 szeptember 14) 351
159. A zsidó munkaszolgálatosok téli felruházása céljából kiadott gyűjtőív (1943 május 13) 352
160/a. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályának rendelete a szombathelyi 3. honvéd kerületi parancsnoksághoz a munkásszázadok igénybevételével kapcsolatos térítés tárgyában (1943 május 14) 354
160/b. A 3. honvéd kerületi parancsnokság építési osztályának jelentése a Honvédelmi Minisztérium elnöki 11. osztályához az a) alatt jelzett tárgyban (1943 június 11) 355
160/c. A Honvédelmi Minisztérium 6k. osztályának véleménye az a) alatt jelzett tárgyban (1944 március 4) 356
161. A Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályának feljegyzése és tervezett háziparancsa: kisegítő zsidó munkaszolgálatosok a központi szerveknél semminemű munkára nem alkalmazhatók (1943 május 18) 357
162/a. A Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának kérelme a honvédelmi miniszterhez a természetbeni gyűjtés határidejének meghosszabbítása tárgyában (1943 június 15) .. 358
162/b. Az a) alatt közölt irat melléklete: a belügyminiszterhez intézett kérelem másolata (1943 június 10) 359
163/a. A VI. hadtest parancsnoksága táviratilag kér felvilágosítást a Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályától: az 55 000/1942. sz. rendelet alapján most zsidónak minősítetteknek be kell-e vonulniok (1943 június 16) 361
163/b. Az elnöki 1b. osztály feljegyzése és válasza az a) alatt közölt táviratra (1943 július 6) 362
164. A honvédelmi miniszter körrendelete a közérdekű munkaszolgálatosok katonai-gazdasági, közigazgatási ellátási ügyében (1943 június 23) 363
165. A Honvédelmi Minisztérium rendelete az „Mn” és „Mk” osztályozást nyert kisegítő munkaszolgálatosok behívása tárgyában (1943 július 1) 367
166/a. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a német Todt-Szervezetnek rendelkezésére bocsátandó munkaerővel kapcsolatban (1943 július 6) 370
166/a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete (1943 július 6) 376
166/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete (1943 július 6) 378
167. A honvédelmi miniszter hirdetménye a 38—42 éves korú zsidónak tekintendő hadkötelesek bevonulási és jelentkezési kötelezettségéről (1943 július 19) 379
168. A Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt emlékirata Magyarország miniszterelnökéhez az ország kül- és belpolitikai helyzetéről, a kibontakozás útjáról (a zsidótörvényekkel foglalkozó rész) (1943 július 31) 383

169/a. Névtelen feljelentés dr. Palotás István, a 101/83. sz. munkaszolgálatos század parancsnoka ellen: a munkaszolgálatosokkal szemben sorozatos kilengéseket követ el, embertelen bánásmódot tanúsít (1943 augusztus 1) 384

169/b. Újabb feljelentés dr. Palotás István zászlós ellen (1943 augusztus 4) 385

169/c. A szegedi V. honvéd hadtest ügyészének jelentése az a) alatt közölt tárgyban (1943 szeptember 25) 387

170/a. A Belügyminisztérium rendelete dr. Weiss István orvoshoz: a nagyszöllősi állami kórházba honvédelmi munkára kirendeli (1943 augusztus 6) 393

170/b. A nagyszöllősi állami kórház igazgató-főorvosának felterjesztése a Belügyminisztériumhoz az a) alatt közölt ügyben (1943 augusztus 17) 394

171/a. Wilhelm Neyer, a Todt-Szervezetnek a Honvédelmi Minisztériumhoz beosztott Hauptfrontführerje átiratot intéz az Iparügyi Minisztériumhoz: közli, hogy a Minisztérium és a Todt-Szervezet közötti tárgyalások lefolytatására csak ő jogosult (1943 augusztus 21) 395

171/a—1. Az a) alatt közölt irat fordítása (1943 augusztus 21) 396

171/b. Az Iparügyi Minisztérium átirata a Honvédelmi Minisztériumhoz az a) alatt közölt tárgyban (1943 szeptember 5) 397

171/c. Az elnöki osztály megjegyzése és tervezett átirata az iparügyi miniszterhez az a) alatt közölt tárgyban (1943 október 9) 397

172. A Magyar Zsidók Lapja közli a Honvédelmi Minisztérium véghatározatát, mely honvédelmi özveggyé nyilvánította egy honvédelmi szolgálat közben elhalt munkaszolgálatos feleségét (1943 augusztus 26) 398

173. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: a katonai szolgálatban elhalt munkaszolgálatosok özvegyeinek és árváinak OTI-járadékigényét a fegyveres szolgálat közben elhaltakéval azonos módon kell elbírálni (1943 szeptember 2) 400

174. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1. nyilvántartó osztályának feljegyzése és utasítása az I—IX. hadtestparancsnokságokhoz: jelentést kér a kisegítő munkaszolgálatos zászlóaljak 1943. évi október hó 1-i állomáshelyéről (1943 szeptember 7) 401

175. A Honvédelmi Minisztérium átirata a Belügyminisztériumhoz a zsidó fuvarosok és fogataiknak honvédelmi munkára történő igénybevételéről (1943 szeptember 7) 403

176. A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a közérdekű munkaszolgálat országos felügyelője munkaszolgálatos ügyben csak a Hadviseltek Bizottságával érintkezik (1943 szeptember 9) 405

177/a. A szegedi V. honvédparancsnoksághoz érkezett feljelentés Csillag Balázs őrmester ellen (1943 szeptember 19) 405

177/b. Jelentés Csillag Balázs őrmester lakásán tartott házkutatásról (1943 szeptember 20) 406

177/b—1. A szegedi V. honvéd hadtestparancsnokság nemzetvédelmi alosztályának Csillag Balázs őrmesterrel felvett, a b) alatt említett jegyzőkönyve (1943 szeptember 19) 409

177/c. A szegedi V. honvéd hadtest ügyészének vádirata vasas Csillag Balázs őrmester ellen (1943 szeptember 30) 411

178. A Magyar Zsidók Lapja közli, hogy a munkaszolgálatos hitközségi szertartási alkalmazottak szabadságot kapnak az őszi főünnepekre (1943 szeptember 23) 413

179. A Hadianyaggyártás Országos Felügyelőjének átirata az Iparügyi Minisztériumhoz: javasolja, hogy a Fegyvergyárban foglalkoztathassanak műszaki képzettségű zsidó munkaszolgálatosokat (1943 szeptember 27) 414

180. Csatay honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő szolgálatosokkal szemben tanúsított kilengések megszüntetése érdekében (1943 október 9) 415

181. Tövisváry Brunó százados és társai ellen — munkaszolgálatosokkal szemben elkövetett kegyetlenkedések miatt — lefolytatott bűnvádi eljárás (1943 ősze)
a) Nyomozóparancs 22 vádlott ellen 417

181/b. A szegedi honvéd hadtest ügyészének jelentése a szegedi V. honvéd hadtest parancsnoka Tövisváry Brunót és Szalkay Zoltánt szolgálattételbe visszahelyezte, Maglóczky Mártont pedig szabadlábra helyezte (1944 március 25) 429

182. A tábori csendőrség nyomozó osztagának jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a gyöngyösi népmozgalmi nyilvántartó vezetője gazdag zsidók és keresztények bevonultatása körül sorozatos visszaéléseket követett el (1943 október 16) 431

183/a. A budapesti német katonai attasénak a Honvédelmi Minisztérium elnöki osztályához intézett levele, a megküldött statisztikai összeállítások ügyében (1943 október 18) 433

183/a—1. Az a) alatt közölt irat magyar nyelvű fordítása (1943 október 18) 434

184. A Magyar Zsidók Lapja felhívja a figyelmet arra, hogy a kisegítő munkaszolgálatra bevonult alkalmazottakat is be kell jelenteni az Értelmiségi Kormánybiztosságnál (1943 november 4) 436

185. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye arról, hogy a Közigazgatási Bíróság elvi döntése szerint az általános kereseti adó törlését közérdekű munkaszolgálatot teljesítők is kérhetik (1943 november 11) 436

186. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye: téliruhát tartalmazó csomagok adhatók fel a Borba vezényelt munkaszolgálatosok részére (1943 november 11) 438

187/a. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályán készített feljegyzés a hátországban egy évnél hosszabb ideje szolgáló kisegítő zsidó munkaszolgálatosok felváltásáról (1943 november 16) 439

187/b. A közérdekű munkaszolgálat országos felügyelőjének állásfoglalása az a) alatt közölt ügyben (1943 december 10) .. 440

187/c. A 41. osztály véleménye az a) alatt közölt tárgyban (1943 december 23) 441

187/d. Az elnöki 1b. osztályon készített további feljegyzések az a) alatt közölt tárgyban (1944 január 31—február 12) 442

187/e. A 43. osztály álláspontja: a zsidó kisegítő munkaszolgálatosok felváltása „egyelőre időszerűtlen” (1944 március 22) 443

188. Minisztertanácsi jegyzőkönyv a katonai büntető munkásalakulatok felállításáról (1943 november 16) 443

189. A honvédelmi miniszter rendelete a kisegítő munkaszolgálatot teljesítők hadisegélyének felemeléséről (1943 november 23) .. 445

190. Malasits Géza szociáldemokrata képviselő felszólalása a Képviselőházban a honvédelmi tárca költségvetésének tárgyalásakor a zsidó munkaszolgálatosok ügyében (1943 november 24) 447

191. Csatay Lajos honvédelmi miniszter felszólalása a honvédelmi tárca vitájában a honvédelmi munkaszolgálatról. (Részlet.) (1943 november 24) 448

192/a. A Felsőház módosításai az egyszeri hadkötelezettségi adóról és a rendkívüli hadiadóról szóló törvényjavaslat egyes paragrafusaival kapcsolatban (1943 november) 449

192/b. Az a) iratban említett törvényjavaslat tárgyalása a Képviselőházban (1943 december 18) 453

193. A honvédelmi miniszter által kiadott ismertetés a Honvédelmi Munkaszervezetről (1943 november) 456

194. A szatmárnémeti rendőrkapitányság véghatározata: Bál Mórné szatmárnémeti lakost rendőrhatósági felügyelet alá helyezte, szökött zsidó munkaszolgálatosok bujtatása miatt (1943 december 7) 465

195. A mohácsi rendőrkapitány megküldi a Belügyminisztériumnak november havi helyzetjelentését (1943 december 8) 467

196. A Honvédelmi Minisztérium elnöki 1b. osztályán készített feljegyzés a bori rézbányába útba indítandó és szabadságukról be nem vonult kisegítő munkaszolgálatosok megbüntetése tárgyában (1943 december 13) 468

197. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye arról, hogy a zsidó munkaszolgálatosok által teljesített kisegítő munkaszolgálat beletartozik „a hadkötelezettség alapján teljesített bármilyen szolgálat” fogalma alá és így a kormányzói amnesztia a munkaszolgálatosokra is vonatkozik (1943 december 16) 470

198/a. A VI. honvéd hadtestparancsnokság felterjesztése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a zászlóalj kötelékén kívül szolgálatot teljesítő zsidó közérdekű munkaszolgálatos századok részére zsidó orvosok behívását kéri (1943 december 17) 471

198/b. A honvédelmi miniszter elrendeli, hogy azokhoz a zsidó közérdekű munkaszolgálatos sorszázadokhoz, amelyek a zászlóaljtól elkülönítve teljesítenek szolgálatot — a rendszeresített állományon felül — egy-egy zsidó orvost kisegítő szolgálatra be kell osztani (1944 február 10) 473

199/a. A kolozsvári IX. honvéd hadtestparancsnokság jelentése a Honvédelmi Minisztériumhoz: a zsidó munkásszázadok legénységének túlnyomó része nincs lábbelivel ellátva (1943 december 17) 474

199/b. A Honvédelmi Minisztérium rendelete a zsidó munkaszolgálatosok lábbelivel való ellátása tárgyában (1944 január 5) .. 475

199/c. A Honvédelmi Minisztérium elnöki III. Csoportfőnökségének feljegyzése és válasza a IX. hadtestparancsnokság felterjesztésére (1944 január 22) 477

200. A Magyar Zsidók Lapjának közleménye a munkaszolgálatosok felruházása érdekében indított gyűjtési akciókról (1943 december 30) 478

201. A Népbírósági Közlöny tudósítása a Debreceni Népbíróságnak Lunka Péternek és Soós Mártonnak, a 106/8. számú munkásszázad törzsőrmesterének, illetőleg zászlósának bűnügyében lefolytatott tárgyalásáról (1943 tele) (1946 augusztus 4) 481

202. A Népbírósági Közlöny cikke azokról a kegyetlenkedésekről, amelyeket a 109/2., 111/301., 101/12., 101/3. munkaszolgálatos századok parancsnokai és keretlegénység elkövettek (1943—1944?) (1946 január 12) 483

203. A Magyar Zsidók Lapjának tájékoztató közleménye a hadisegély-rendeletekről (1944 január 13) 484

204. A Magyar Zsidók Lapjának értesítése: a Hadviseltek Bizottsága „megváltási igazolvány"-okat bocsát ki, melyeknek ellenértékét a munkaszolgálatosok felruházására fordítják (1944 január 27) 488

205. A Hadviseltek Bizottsága felhívása a munkaszolgálatosok hozzátartozóihoz: közöljék velük azon munkaszolgálatosok személyi adatait, akikről 1943 április 1 óta nem érkezett híradás (1944 február 24) 489

206. A honvédelmi miniszter rendelete: a kisegítő munkaszolgálatosoknál levő, s a megengedettnél nagyobb pénzösszeget el kell kobozni, érvényt kell szerezni azon régi rendeletnek, hogy a kisegítő szolgálatosok a polgári lakosságtól nem vásárolhatnak élelmiszert (1944 március 4) 489

207. A Magyar Zsidók Lapja közli a honvédelmi miniszternek a munkaszolgálatosok ruházati felszerelésével kapcsolatos rendeletét (1944 március 9) 491

208. A Hadviseltek Bizottságának felszólítása: adakozzanak a Borban munkaszolgálatot teljesítők részére (1944 március 16) .. 493

209. A Magyar Zsidók Lapja hírt ad arról, hogy a Szegedi Szentegylet „Munkaszolgálatosok emlékkertjé"-t létesített (1944 március 16) 494

210. A Magyar Zsidók Központi Tanácsának közleménye az 1924-ben született budapesti zsidó férfiak létszámbavételéről (1944 április 6) 495

211. A honvédelmi miniszter rendelete a német csapatok által „igénybe vett" leventekorban levő zsidó kisegítő előképzősöket mentesíti a kisegítő előképzős foglalkozások alól (1944 április 29) 496

212. A Népbírósági Közlöny beszámolója Kern Antal népellenes tevékenységéről (1944 tavasza—1944 szeptember) (1946 március 16) 497

213/a. A Füleki Iparművek R. T. a belügyminiszterhez intézett felterjesztésében kéri, hogy Gömöri Ödön dr. OTI orvost mentesítsék a gettóba való költözés alól (1944 május 9) 499

213/b. Lázár Imre orvos kirendelése a Füleki Iparművekhez (1944 május 16) 500

213/c. A losonci Országos Társadalombiztosító Intézet táviratilag kér a Belügyminisztériumtól intézkedést, mert dr. Lázár munkaszolgálatos orvost a losonci gettóba szállították (1944 május 30) 501

213/d. Dr. Lázár Imre munkaszolgálatos orvosnak a honvédelmi munkaszolgálat alól való felmentése (1944 június 3) 502

214. Dr. Wagner Sándor munkaszolgálatos orvosnak a belügyminiszterhez intézett beadványa, melyben nem hadműveleti területen való beosztását kéri (1944 május 10) 503

215. A Magyarországi Zsidók Központi Tanácsának felhívása a munkaszolgálatosok részére történő ruhagyűjtés érdekében (1944 május 11) 504

216. Seidler Nándor munkaszolgálatos visszaemlékezése (1944 május 17—1945 május 4) (1945 augusztus 29) 505

217/a. A nagyszőllősi állami kórház igazgató-főorvosának jelentése a belügyminiszterhez öt zsidó munkaszolgálatos orvos gettóba szállításáról (1944 május 19) 507

217/b. Dr. Sándor Lajos orvost a belügyminiszter „elbocsátja" a nagyszőllősi kórháznál teljesített munkaszolgálatból (1944 június 16) 508

218. A szolyvai járás főszolgabírájának távirata a Belügyminisztériumhoz: a járásban egyetlen zsidó munkaszolgálatos orvos és egyetlen gyógyszerész van, családjaikat mentesítsék a gettóba költözés alól (1944 május 19) 509

219/a. Dr. Farkas Ernő munkaszolgálatos orvos kérvénye a főszolgabíróhoz: családjának Békéscsabáról Rajkára való költözéséhez kér engedélyt (1944 május 21) 510

219/b. Mosonmagyaróvár főszolgabírója felvilágosítást kér a győri csendőrszárnyparancsnokságtól: van-e mód arra, hogy dr. Farkas Ernő munkaszolgálatos orvos családját Rajkára költöztethesse (1944 május 27) 511

219/c. A székesfehérvári II. csendőrkerület válasza a b) alatt közölt iratra (1944 május 30) 512

220. A beregi közigazgatási kirendeltség vezetőjének jelentése a belügyminiszterhez: a munkaszolgálatos orvosok és gyógyszerészek gettóba szállítása és deportálása miatt az egészségügyi ellátás veszélybe került (1944 május 22) 513

221. A kárpátukrajnai kormánybiztos távirati jelentése a belügyminiszterhez a hatósága alá tartozó zsidó orvosok elszállításáról a kiütéses tífusz veszélyéről (1944 május 22) 513

222. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság megküldi az 5. számú bevonulási központnak a kivételezett tisztek öltözetéről szóló honvédelmi minisztériumi rendeletet (1944 május 24) .. 514

223. A szatmárnémeti állami kórház igazgató-főorvosának jelentése a belügyminiszterhez: a kórházába beosztott munkaszolgálatos orvosokat gettóba szállították, a szülészeti, belgyógyászati és szemészeti osztály alorvosi teendőinek ellátására sürgős intézkedést kér (1944 május 24) 516

224. A beregszászi állami kórház igazgatójának jelentése a belügyminiszterhez: a honvédelmi munkaszolgálatra kirendelt zsidóorvosokat a tábori csendőrség elszállította, újabb honvédelmi munkaszolgálatos orvosokat kér (1944 május 25) 517

225. A Magyarországi Zsidók Lapja ismerteti a bevonulók részére szükséges felszerelést (1944 május 25) 518

226. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság rendelete az alárendelt munkaszolgálatos parancsnokságokhoz: a zsidó kisegítő munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzése továbbra is a sárga vagy a fehér karszalag, sárga csillagot nem kötelesek viselni (1944 május 27) 518

227. A kisvárdai járás főszolgabírájának felterjesztése a belügyminiszterhez: a honvédelmi munkaszolgálatos zsidó orvosokat gettóba szállították, a járás 55 000 lakosának egészségügyi ellátása egyetlen orvosra maradt (1944 május 27) 519

228. A máramarosi tiszti körorvos felterjesztése a belügyminiszterhez: a zsidók kitelepítése miatt az orvosi szolgálatban súlyos zavarok állottak be, ezért legalább 11 orvos sürgős kirendelését kéri (1944 május 27) 520

229/a. A Belügyminisztérium Országmozgósítási Osztályának körrendelete az erdélyi és kárpátaljai közigazgatási hatóságokhoz: távirati és írásbeli jelentést kér a zsidó munkaszolgálatos orvosok elszállítása miatt előállott orvos-ellátási helyzetről (1944 május 27) 522

229/b. Az ungi kirendeltség tiszti főorvosának távirati jelentése (1944 május 27) 523

229/c. A marosvásárhelyi állami kórház igazgatójának jelentése a belügyminiszterhez: a zsidó munkaszolgálatos orvosokat elszállították, helyettesítésükre sürgős intézkedést kér (1944 május 30) 524

229/d. Máramaros vármegye alispánjának jelentése az a) alatt közölt felhívásra (1944 május 31) 525

229/e. Az ungvári állami kórház igazgató főorvosának felterjesztése a Belügyminisztériumhoz: hat munkaszolgálatos orvost gettóba szállítottak, pótlásukra sürgős intézkedést kér (1944 június 1) 525

229/f. Szolnok—Doboka vármegye jelentése a belügyminiszterhez: tizenhárom munkaszolgálatos orvos deportálásáról (1944 június 9) 526

229/g. A szerencsi járás főszolgabírája jelenti a Belügyminisztériumnak, hogy három munkaszolgálatra kötelezett orvost a csendőrség „jelenleg meg nem állapítható helyre” szállított (1944 június 10) 528

229/h. A váli járás főszolgabírájának jelentése a Belügyminisztériumnak: a járás területéről az összes zsidó munkaszolgálatos orvosokat internáló táborba szállították (1944 június 23) 529

229/i. A huszti járás főszolgabírájának jelentése a Belügyminisztériumnak: dr. Zipser Sándor munkaszolgálatos orvost partizánmozgalomban való részvétele miatt letartóztatták (1944 június 26) .. 530
230/a. A szakképzettségi kisegítő munkaszolgálatos tábor parancsnokságának átirata a mosonmagyaróvári járás főszolgabírájához: a táborhoz tartozó századok részére főzőüstöket igényelnek (1944 május 31) .. 530
230/b. A magyaróvári járási főszolgabírónak az a) alatt közölt tárgyban hozott határozata (1944 május 31) .. 531
231. Guttmann Endre munkaszolgálatos visszaemlékezése Auschwitzba történt deportálásáról. (Részlet) (1944 június 4—június 14) (1945 november 22) .. 532
232. A váli járás főszolgabírájának felterjesztése a belügyminiszterhez: dr. Ullmann Lajos nyugalmazott községi orvost, az alcsuti orvos helyettesítőjét gyűjtőtáborba szállították, kéri, hogy munkaszolgálat útján körorvosnak hívják be (1944 június 5) 535
233. A budapesti honvéd Városparancsnokság rendelete: az utcán nem kötelékben közlekedő zsidó munkaszolgálatosokat őrizetbe kell venni (1944 június 5) .. 536
234. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvédelmi miniszternek a zsidó munkaszolgálatosok egészségügyi szabadságának letöltését szabályozó rendeletét (1944 június 6) .. 537
235. A szombathelyi III. honvéd hadtestparancsnokság szigorúan bizalmas átirata a körmendi főszolgabíróhoz a 18—48 éves zsidó férfiak munkaszolgálatra történő igénybevételéről (1944 június 6) 539
236/a. A Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottsága felterjeszti a miniszterelnökhöz a munkaszolgálatra igénybe nem vett zsidók hasznos munkában való felhasználása tárgyában készített memorandumát (1944 június 7) .. 540
236/b. Az a) alatt említett memorandum szövege (1944 június 8) .. 541
237/a. A honvédelmi miniszter bizalmas rendeletet ad ki, mely szerint a zsidó kisegítő munkaszolgálatosokat hadifogolytáborszerű elhelyezésben és őrzésben kell tartani (1944 június 7) .. 548
237/b. Az I. hadtestparancsnokság rendelete a kisegítő munkaszolgálatosokkal szemben alkalmazandó szigorított bánásmód végrehajtásáról (1944 június 24) .. 552
237/c. A 7. honvéd kerületi parancsnokság szigorúan bizalmas utasítása a 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának: kiegészíti a zsidó munkaszolgálatosoknak hadifogolyszerű elhelyezése és őrzése tárgyában kiadott rendeletet (1944 július 12) 553
237/d. A 101/350. kisegítő munkásszázad parancsnokának jelentése a 7. honvéd kerületi parancsnoksághoz a c) alatt közölt rendelet végrehajtásáról (1944 július 16) .. 555
238/a. Sopron város polgármesterének átirata a 19. Honvéd Kiegészítő Kirendeltség (Kapuvár), valamint a III. Honvéd Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóalj (Kőszeg) Parancsnokságának arról, hogy engedélyezzék Sopron város számára a mellékelt jegyzékekben felsorolt zsidók igénybevételét (1944 június 10) .. 556

238/a—1. Kimutatás Sopron város mérnöki hivatalánál dolgozó zsidó napszámosokról, akik a 19. honvéd bevonulási központ (Kapuvár) parancsnokságához tartoznak (1944 június 9) 558

238/a—2. Kimutatás Sopron város mérnöki hivatalánál dolgozó zsidó napszámosokról, akik a III. Honvéd Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóaljparancsnoksághoz (Kőszeg) tartoznak (1944 június 9) 559

238/a—3. Kimutatás Sopron város gazdaságában dolgozó zsidó mezőgazdasági munkásokról, akik a m. kir. III. honvéd közérdekű munkaszolgálatos zászlóalj parancsnoksága alá tartoznak (1944 június 9) 561

238/a—4. Kimutatás Sopron város gazdaságában dolgozó zsidó mezőgazdasági munkásokról, akik sz. kir. 19. honvéd kiegészítő kirendeltség (bevonulási központ) parancsnoksága alá tartoznak (1944 június 9) 562

238/b. Sopron város polgármesterének leirata Sopron vármegye és Sopron város gazdasági felügyelőségének a városnál alkalmazott zsidó munkások igénybevételének igazolása ügyében (1944 június 19) 564

239. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvédelmi miniszter rendeletét, mely szerint a zsidó munkaszolgálatosok a birodalmi német hadsereg tagjai előtt tiszteletadást nem teljesíthetnek (1944 június 12) 565

240. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság szigorúan bizalmas utasítása az alsódabasi 5. bevonulási központnak: az elszállításra kerülő zsidó munkásszázadoknál alapos személy- és poggyászvizsgálatot kell tartani (1944 június 14) 566

241. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az 5. bevonulási központtal a munkaszolgálatosok büntetési jegyzőkönyvének vezetésével kapcsolatos utasításait (1944 június 17) 567

242. A Magyarországi Zsidók Szövetségének felhívása fakitermelési munkára való jelentkezésre (1944 június 22) 572

243. A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: két kilogramm súlyú ruhatartalmú csomagok küldhetők a munkaszolgálatosok részére (1944 június 22) 572

244/a. A szolyvai határvidéki rendőrkirendeltség Selykó Györgyné internálási ügyének iratait megküldi a Belügyminisztériumnak (1944 június 25) 573

244/a—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: Selykó Györgyné internálását elrendelő véghatározat (1944 június 10) 574

244/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. sz. melléklete: Selykó Györgyné fellebbezése az internálási határozat miatt (1944 június 24) 576

245. Az I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alsódabasi 5. bevonulási központtal a honvéd vezérkari főnök bizalmas utasítását a zsidó munkaszolgálatosok levelezésének korlátozásáról (1944 június 26) 577

246. Az alsódabasi bevonulási központ közli a 101/350. kisegítő munkásszázad I. félszázad parancsnokságával az I. honvéd hadtestparancsnokság rendeletét a század kettéosztásáról (1944 június 27) 579

247. A Szegedi Népbíróság ítélete Szaulich Károly, a rőhni munkaszolgálatos tábor helyettes parancsnokának ügyében (1944 június—október) (1945 május 28) 580

248. A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: szabadságolják a bombakárosult katonákat s a hátországban szolgáló munkaszolgálatosokat (1944 július 6) 584

249. A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: az „Adjunk apát a hadiárváknak" mozgalom céljára zsidók részéről felajánlott adományokat a Hadviseltek Bizottságához kell eljuttatni (1944 július 27) 584

250. A Népbíróság ítélete Barót Frigyes főhadnagy, a 701/306. számú munkaszolgálatos század parancsnoka ügyében (1944 július—1944 vége) (1945 december 22) 585

251. A Népbírósági Közlöny cikke Sziráky Józsefnek, a 101/61. számú munkaszolgálatos század parancsnokának elkövetett bűntetteiről (1944 nyara—1944 ősze) (1946 június 8) 587

252/a. Pest vármegye alispánja körrendeletben közli a polgármesterekkel és a községi elöljáróságokkal a zsidó munkaszolgálatosok Budapest környéki városokba történő kiszállításának tervét (1944 augusztus 1) 588

252/b. Az a) alatt közölt irat melléklete: terv-vázlat a zsidó munkaszolgálatosoknak Budapest környéki városokba történő kiszállítására (1944 augusztus 1) 589

253. A losonci rendőrkapitány megküldi a Belügyminisztérium közbiztonsági osztályának Kohn Olga rendőrhatósági felügyelet alá helyezéséről szóló véghatározatot (1944 augusztus 2) 590

254. A Magyarországi Zsidók Lapjának közleménye: romeltakarításra 2000 munkást kell előállítani, ezek toborzása folyamatban van (1944 augusztus 3) 590

255/a. A Magyarországi Zsidók Szövetsége Ideiglenes Intéző Bizottságának beadványa Pest vármegye alispánjához a Horthy-ligeti bombatámadás alatt elpusztult zsidó munkaszolgálatosok Budapesten történő eltemetése érdekében (1944 augusztus 7) 592

255/b. Fischer Ferenc munkaszolgálatosnak a szigetszentmiklósi anyakönyvi hivatal által kiállított „Halottvizsgálati Bizonyítvány"-a (1944 augusztus 1) 593

256. A Magyarországi Zsidók Lapja bejelenti, hogy a honvédelmi miniszter felhívására újabb ruhagyűjtés indult a szegény sorsú munkaszolgálatosok részére (1944 augusztus 10) 595

257. A Magyarországi Zsidók Lapja beszámol a romeltakarításra igénybe vett zsidók munkábaállításáról (1944 augusztus 10) 597

258/a. A honvédelmi miniszter rendelete szabályozza a munkaszolgálatos századok foglalkoztatásának módját és a fizetendő térítések összegét (1944 augusztus 11) 600

258/a—1. Az a) alatt közölt irat 1. számú melléklete: „Térítési napló” minta (1944 augusztus 11) 606

258/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete: „Összesítő kimutatás” minta (1944 augusztus 11) 607

258/b. A 101/350. számú munkaszolgálatos század parancsnoka megküldi elszámolását a felemelt térítési díjakról a Rimamurányi—Salgótarjáni Vasmű igazgatóságának és kéri az összeg kifizetését (1944 szeptember 7) 608

258/b—1. A b) alatt közölt irat melléklete (1944 szeptember 7) 609

258/c. A miskolci 7. honvéd kerületi hadbiztosság közli a 101 350. kisegítő munkaszolgálatos század parancsnokával a honvédelmi miniszter rendeletét a felemelt térítési díj mérsékléséről (1944 október 7) 610

259. A Magyarországi Zsidók Lapja beszámol a munkaszolgálatosok számára történő ruhagyűjtésről (1944 augusztus 17) 611

260. Pestszenterzsébet polgármestere felterjeszti Pest vármegye alispánjához a zsidó munkaszolgálatosok tevékenységének ellenőrzése tárgyában készített jelentését (1944 augusztus 19) 612

261/a. Újpest város polgármesterének felterjesztése Pest vármegye alispánjához a városba kirendelt romeltakarító munkaszolgálatosok élelmezése tárgyában (1944 augusztus 22) .. 614

261/b. Pest vármegye alispánjának átirata a székesfővárosi Élelmezési Jegyközpontnak az Újpestre vezényelt munkaszolgálatosok élelmezése tárgyában (1944 augusztus 26) 615

262/a. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság utasítása a 101/350. számú kisegítő munkaszolgálatos századhoz: a parancsnok a kisegítő munkaszolgálatosok részére előírt sárga csillagokat haladéktalanul igényelje (1944 augusztus 22) 616

262/b. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság értesíti a 101/350. számú munkaszolgálatos század parancsnokát, hogy az igényelt 238 db sárga csillagot átveheti (1944 október 9) 617

263/a. Pestszentlőrinc polgármesterének felterjesztése Pest megye alispánjához a zsidó romeltakarító osztagok működéséről (1944 augusztus 23) 618

263/b. Pest megye alispánjának az a) alatt közölt tárgyban tett intézkedései (1944 augusztus 26) 619

264. A Báthory, Klenovits és v. Cséry cég beadványa Pest vármegye alispánjához: a romeltakarító zsidó munkaszolgálatosok részére utaljanak ki élelmiszer pótjegyeket (1944 augusztus 24) 620

265. Pest vármegye alispánjának jelentése a belügyminiszterhez a zsidó munkaszolgálatosok díjazása tárgyában (1944 szeptember 4) 621

266. A romeltakarításhoz kirendelt munkáscsoport beadványa Pestszenterzsébet polgármesteréhez: kérik, hogy munkaidejük letöltése után éjszakai pihenőre hazatérhessenek családjaikhoz (1944 szeptember 5) 622

267. Pest vármegye alispánjának rendelete Kispest és Pestszentlőrinc polgármesteréhez: az itt foglalkoztatott zsidó munkaszolgálatosokat Ceglédre kell küldeni, a bombatámadások folytán keletkezett romok eltakarítására, ugyanerről értesíti Cegléd polgármesterét (1944 szeptember 5) 624

268. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság körrendeletben utasítja a munkaszolgálatos századok parancsnokait a keresztény vallású zsidók nyilvántartása tárgyában kiadott honvédelmi miniszteri rendelet végrehajtására (1944 szeptember 5) 626

269. A Magyarországi Zsidók Lapja közli, hogy a budapesti zsidókat „honvédelmi" munkára veszik igénybe (1944 szeptember 7) 627

270. A budapesti I. honvéd hadtestparancsnokság közli az alárendelt szervekkel az egyenruhával el nem látott honvédek és munkaszolgálatosok megkülönböztető jelzései tárgyában kiadott honvédelmi minisztériumi rendeletet (1944 szeptember 8) .. 628

271. A Magyarországi Zsidók Szövetségének felhívása az árva és elhagyott gyermekek érdekében (1944 szeptember 14) 631

272. Spira György visszaemlékezése a cservenkai vérfürdőről (1944 szeptember 17—1944 október 9) (1961 június) 632

273. A temesvári Szabad Szó cikke a cservenkai vérengzésről (1944 szeptember 17—1944 október 9) (1944 október 11) 636

274. A 7. honvéd kerületi parancsnokság közli az illetékes parancsnokságokkal a honvédelmi miniszter rendeletét: az idegen állampolgárságú kisegítő munkaszolgálatosokat — családjukkal történő elszállításukig — gyűjtőszázadban helyezik el (1944 szeptember 18) 638

275. A 7. honvéd kerületi parancsnokság utasítása a munkaszolgálatos zászlóalj és századparancsnokságoknak a beteg kisegítő munkaszolgálatosoknak gyűjtőszázadhoz való vezénylése tárgyában (1944 október 9) 639

276. A temesvári Szabad Szó cikke 1500 honvédnek és 1200 munkaszolgálatosnak az SS által történt lemészárlásáról (1944 október 17) (1944 november 24) 640

277. Pest vármegye alispánjának felterjesztése a belügyminiszterhez a romeltakarító zsidó munkaszolgálatosok napszámbére tárgyában (1944 október 20) 641

278. Pest vármegye alispánjának felterjesztése a belügyminiszterhez: a kijárási tilalom alól mentesítsék a romeltakarításnál foglalkoztatott zsidó munkásokat (1944 október 20) 642

279. A honvédelmi miniszter rendelete: a 60 éven aluli zsidó férfiak és a 40 éven aluli zsidó nők „honvédelmi" szolgálatra kötelesek bevonulni (1944 október 21) 643

280/a. A Bokréta Tésztaüzem felterjesztése a XIII. honvéd erődítési csoport parancsnokságához: 8 zsidó nő és 7 zsidó férfi alkalmazottjának, mint hadiüzemi munkásoknak az üzemben való további foglalkoztatásához kér engedélyt (1944 október 23) .. 644

280/b. A 109/19. sz. munkaszolgálatos század parancsnoka kéri a ferihegyi zsidó női munkatábor parancsnokát, hogy a név szerint felsorolt munkásnőket adják át a Goldberger-gyárban teljesítendő hadiüzemi munkára (1944 október 27) .. 646

281. Deutsch Simonné visszaemlékezése (1944 október 23—1945 április 2) (1945 július 24) 647

282. Vermes Teréz visszaemlékezése (1944 október 23—1945 április 22) (1945 július 24) 648

283. Reich Aranka visszaemlékezése (1944 október 23—1945 április) (1945 augusztus 27) 649

284/a. A honvédelmi miniszter szigorúan bizalmas utasítása az illetékes katonai parancsnokságokhoz és a központi szervekhez: kisegítő munkaszolgálatosokat adnak át a német hatóságoknak, menetelő századokat „kísértessék figyelemmel” és nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy a munkaszolgálatosok „minél munkaképesebb állapotban kerülhessenek átadásra” (1944 október 26) 651

284/a—1. Az a) alatt közölt irat 1. sz. melléklete: „Nyílt parancs” — űrlapminta a kisegítő munkaszolgálatos századok útbaindítására (1944 október 26) 653

284/a—2. Az a) alatt közölt irat 2. számú melléklete: Kimutatás a németeknek átadandó kisegítő munkásszázadokról (1944 október 26) 655

285. A honvédelmi miniszter rendelete: „honvédelmi” munkára való alkalmazás céljából jelentkezniök kell a 16—50 éves korú, varrásban jártas zsidó nőknek (1944 november 2) .. 658

286. A honvédelmi miniszter rendelete a 16—40 éves zsidó nőknek „honvédelmi” munkaszolgálatra történő igénybevételéről (1944 november 3) 659

287. A belügyminiszter rendelete a területileg illetékes vármegyék alispánjaihoz: a munkaszolgálatra alkalmasnak talált budapesti zsidókat 1944. november 6-tól a kijelölt „munkahelyük”-re fogják kísérni, naponta 2000 személy részére étkeztetésről és szállásról gondoskodjanak (1944 november 4) 660

288. A magyar királyi rendőrség budapesti főkapitányának felhívása a budapesti házak légoltalmi parancsnokaihoz és házfelügyelőihez: ellenőrizzék, hogy a „honvédelmi” munkára kötelezett zsidók eleget tettek-e jelentkezési kötelezettségüknek (1944 november 7) 662

289. Az „Ítélet” beszámol az Osztrák Népügyészség által a pozsonyligeti haláltábor vezetői ellen indítandó bűnper előkészületeiről (1944 november 29—1945 április) (1946 november 21) 663

290. Ágfalva jegyzőjének felterjesztése a soproni járás főszolgabírájához a község területén elhalálozott zsidó munkaszolgálatosok anyakönyvezése ügyében (1944 december 12) 666

291. Ágfalva jegyzőjének jelentése a soproni katonai parancsnoksághoz és a soproni járás főszolgabírájához a községben történő beszállásolásokkal kapcsolatos nehézségekről (1944 december 14) 667

292. A soproni járás főszolgabírájának utasítása a járás jegyzőinek és csendőrőrsparancsnokainak 9 szökött zsidó munkaszolgálatos elfogatására és a német parancsnokságnak való átadására (1944 december 30) .. 667

293. A soproni járás főszolgabírája értesíti a járás szolgabíráit két munkaszolgálatos szökéséről és elrendeli körözésüket (1945 január 8) .. 668

294. Honvédségi körrendelet a munkásalakulatok bejelentéséről (1945 január 15) .. 669

295. Sopron város polgármesterének utasítása az I. fokú közegészségügyi hatósághoz a kurucdombi laktanyában elhelyezett zsidók elkülönítése ügyében (1945 január 16) .. 670

296. A Szálasi-rendszer „fővezérség”-ének körrendelete megtiltja a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést (1945 január 21) .. 672

297. Endre Lászlónak, a hadműveleti területek polgári közigazgatási vezetőjének távirata Győr megye főispánjához: közli, hogy a honvédelmi miniszter megtiltotta a zsidó munkaszolgálatosokkal való érintkezést (1945 január 27) .. 673

298. Sopron város polgármesterének átirata az állomásparancsnokhoz: kéri, hogy a városban elhelyezett zsidó munkaszolgálatosokat fertőtlenítsék (1945 január 29) .. 674

299. A soproni téglagyár vállalati vezetőjének jelentése az Iparhatósághoz a gyárban elhelyezett zsidó munkaszolgálatosok eltetvesedéséről (1945 január 30) .. 675

300. Az ágfalvai jegyző újabb jelentése a soproni járás főszolgabírájához a zsidók halálának anyakönyvezéséről (1945 február 1) 676

301. Sopron katonai parancsnokának átirata a polgármesterhez a tetvesség leküzdésével kapcsolatos teendőkről (1945 február 6) .. 677

302. Sopron város főjegyzőjének jelentése a polgármesterhez a tífusz-elleni védekezés ügyében megtartott értekezletről (1945 február 15) .. 679

303. A csornai Margit közkórházban Kárpáti Pál munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 február 21—25) .. 681

304. Sopron vármegye alispánjának leirata Sopronbánfalva községi jegyzőjéhez a beteg munkaszolgálatosoknak barakkszerű elhelyezéséről (1945 február 22) .. 683

305. A mosonmagyaróvári főszolgabírói hivatalban két szökött munkaszolgálatos rejtegetése tárgyában felvett jegyzőkönyv (1945 március 17) .. 684

306/a. A csornai Margit közkórházban Burger Jenő munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 április 3—május 5) .. 687

306/b. A csornai Margit közkórház igazgatója értesíti Burger Jenő munkaszolgálatos apját fia haláláról (1945 június 9) .. 688

307/a. A csornai Margit közkórházban Siklós Pál munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 április 4—április 19) .. 688

307/b. Dr. Siklós, budapesti lakos felvilágosítást kér a csornai Margit közkórház igazgató főorvosától Siklós Pál mérnök elhalálozásának körülményeiről (1945 június 21) 689

307/c. A csornai kórház igazgató főorvosának a b) alatt közölt levélre adott válasza (1945 június 27) 690

307/d. Siklós Pálné férje halálának körülményei felől érdeklődik a csornai közkórház igazgatóságánál (1945...) 691

307/e. Horváth Hugóné levele a csornai kórház igazgatójához (1945 augusztus 9) 692

308/a. A csornai Margit közkórházban Smilovits Adolf munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 április 12—16) 693

308/b. A csornai kórház igazgató főorvosa értesíti Smilovits Adolfnét férje haláláról (1945 június 14) 694

309. A csornai Margit közkórházban dr. Brüll Imréné munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 április 13—19) 694

310/a. A csornai Margit közkórházban Kohn Lajos munkaszolgálatosról felvett kórtörténet (1945 április 20—21) 696

310/b. A csornai közkórház igazgatójának értesítése Kohn Lajos haláláról (1945 június 9) 697

311/a. Schwarz Miklósné levele az ágfalvai jegyzőséghez: férje halálának körülményeiről (1945 június 21) 689

311/b. Schwarz Miklósné újabb levele az ágfalvai jegyzőséghez férje halálának kiderítése ügyében (1945 július 13) 698

311/c. Az ágfalvai jegyzőség válasza a b) alatt közölt levélre (1945 július 25) 699

312/a. Sopron megye alispánjának körrendelete a tömegsírok számbavételéről (1945 május 15) 700

312/b. Ágfalva körjegyzőjének jelentése a soproni alispánhoz az a) alatt közölt felhívásra (1945 május 18) 701

312/c. A nagycenki körjegyzőség válasza az a) alatt közölt felhívásra (1945 május 20) 702

313/a. Kálmán Géza budapesti lakos levele a csornai közkórház vezetőségéhez: felvilágosítást kér az ápolásuk alatt álló dr. Adler Ferenc orvosról (1945 május 21) 703

313/b. A csornai kórház igazgatójának az a) alatt közölt levélre adott válasza (1945 június 2) 704

314. Fehér Elemér levele Sopronbánfalva jegyzői hivatalához: fivére halotti bizonyítványának megküldését kéri (1945 július 14) 704

315. Ehrenfest Györgyné levele Sopronbánfalva elöljáróságához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri (1945 július 17) 705

316. Előd Istvánné levele Sopronbánfalva bírójához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri (1945 július 25) 706

317. Fischer Zoltánné levele Hidegség főjegyzőjéhez: férje elhalálozásának körülményei iránt érdeklődik (1945 augusztus 21) 707

318. Mauthner Imréné levele Hidegség elöljáróságához: munkaszolgálatosként elhalt sógorának halotti bizonyítványát kéri (1945 szeptember 11) 708
319. Schey József budapesti lakos levele Hidegség elöljáróságához: felesége halálának körülményei iránt érdeklődik (1945 szeptember 30) 709
320/a. Özv. Kohn Miksáné levele a sopronbánfalvai jegyzői hivatalhoz: férje halotti bizonyítványának kiadását kéri (1945 november 4) 710
320/a—1. Az a) alatt közölt irat melléklete: igazolás Kohn Miksa haláláról (1945 október 21) 711
321/a. Szász Aladár budapesti lakos levele Ágfalva elöljáróságához: munkaszolgálatos fia hollétére vonatkozóan kér felvilágosítást (1945 november 15) 711
321/b. Ágfalva jegyzőjének válasza az a) alatt közölt érdeklődésre (1945 november 28) 712
322. Reich Tibor levele a nagycenki jegyzőséghez: Szekeres Rudolf elhalálozásának körülményeiről érdeklődik (1945 november 20) 713
323. Adler Benőné levele Sopronbánfalva község anyakönyvi hivatalához: férje halotti bizonyítványának megküldését kéri (1945 november 27) 714

MUTATÓK

Szerkesztői tájékoztató a szövegközlés szempontjairól 717
Fontosabb rövidítések jegyzéke 721
Időrendi áttekintés 728
A forráskiadványban előforduló fontosabb törvénycikkek és rendeletek 750
Munkaszolgálatos zászlóalj, század, valamint tábori postaszámok 769
Helynévmutató 780
Névmutató 796
Szolgálati beosztások jegyzéke 832
Orvosi kifejezések jegyzéke 841
Tárgymutató 842
Fotokópiák 853
Képmellékletek 889

E forráskiadvány anyaggyűjtő, technikai munkálataiban részt vettek:

Fein Judit
Fischer Sándorné
H. Kohut Mária
Spáczay Hedvig
Stoll Jánosné
Székely Vera
Vas Anna

HIBAJEGYZÉK

Bevezetés:

LXXXII. old. 3. bek. 3. sor helyesen: *június 12.*
XCI. 1. bek. 17. sor. HM. helyett: *HB.*

I. kötet:

59. old. 1. sz. jegyzet helyesen: *Lásd a 2d. sz. iratot.*
111. old. László szds. helyett: *ezds.*
112. old. (15) b. sz. irat helyes címe: *Kormányrendelet a honvédelmi kötelezettséget vagy közérdekű szolgálatot teljesítők hadigondozásáról.*
217. old. (27) a—1. sz. irat első sorában 1941 helyett: *1940.*
249. old. (39) b. sz. irat dátuma: *1940. december 20.*
284. old. (41) a—2. sz. irat első sorában *273 006.* helyett: *27 300.*
298. old. Második bekezdés utolsó előtti sorában: személyekkel.
301. old. A rendelettervezet „Utólagos megjegyzésének" harmadik sorában „előadta" helyett: *előadtam.*
303. old. Az aláírás helyesen: *Dr. Szentgyörgyi Lajos.*
303. old. A jegyzet 4. bekezdésének 2. sorában Say helyett: *Schay.*
305. old. A II. Fej. 1. pont 2. sorában 1939 : IV. tc. helyett: *1939 : II. tc.*
321. old. c) pont utolsó szava helyesen: *rendeletemre.*"
321. old. *e)* pont utolsó szava helyesen: *kérjenek.*"
327. old. 3. bekezdés utolsó szava helyesen: *osztályozzák.*"
338. old. 4. pont második sorában 91 113. eln. KMOF.—1940. helyett: *91 113. eln. KMOF. 1941.*
377. old. Az (54) c. sz. irat helyes dátuma: *1941. december 9.*
421. old. A 64. sz. irat helyes címe: *A Vezérkari Főnökségen és a Honvédelmi Minisztériumban készített feljegyzések zsidó munkásalakulatok mozgósításával és a munkaszolgálatosok ruházatával kapcsolatban.*
435. old. A 25. § 3. sorában 1929 : XX. tc. helyett: *1929 : XXX. tc.*
439. old. A 3. bekezdés 1. sorában 1939 : XV. tc. helyett: *1939 : IV. tc.*
472. old. A (2) bekezdés 1. sorában 1941 : IV. tc. helyett: *1941 : XV. tc.*
511. old. Az 5. bekezdés 2. sorában fetlétlenül helyett: *feltétlenül.*
515. old. Az 1. bekezdés 2. és 3. sora felcserélendő.
525. old. A 71. sz. irat helyes dátuma: *1942. április 20—június 10.*
545. old. A 74. sz. irat címzésében Bartha Kálmán neve után kimaradt a *(sic!)* jelzés.

II. kötet:

15. old. A 7. bekezdés 1. sorában 1840 : 39. tc. helyett: *1840 : 29. tc.*
182. old. A 2. sorban: gyomorbetegeket helyett: *gyomorbetegek.*
221. old. A 134. sz. irat helyes címe: *A IV. hadtestparancsnokság rendelkezése . . .*
280. old. A *d)* pont 4. sorában 2220/1940. helyett: *2220/1941.*
322. old. A helyes iratjelzet: *HIL. HM. eln. 1b.—1943—1—23 243.*
438. old. A 3. bekezdés 4. sorában 1938. évi II. tc. helyesen: *1939 : II. tc.*

Mutatók:

Névmutatóban 819. old. helyesen: Nagy Vilmos nevénél e dátum (1942. szept. 24—1943. jún. 12.)

Szolgálati beosztások jegyzéke:

837. old. A III. csoportfőnökök közé 1943—1944-ben Zsigmondy László vk. alezredes is beiktatandó.
838. old. A 15. osztály vezetője 1943—1944. évben Pláner Zoltán dr. miniszteri tanácsos volt.